Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Збірник матеріалів і біобібліографічні покажчики

Наукове видання присвячене 100-річчю історичного факультету, аналізові історії розвитку та сучасного стану історичної, географічної, філософської, правознавчої освіти

Полтава
2018

УДК 378.096:94(477.53) «711/712»
І-90

Редакційна колегія:

П.А. Кравченко (голова, відповідальний за випуск), Л.Л. Бабенко, Я.Є. Блоха, Л.М. Булава (заступник голови, упорядник випуску), Л.П. Вішнікіна, Б.В. Год, Н.І. Головіна, О.П. Лахно (заступник голови), К.Б. Пивоварська.

Рецензенти:

О. А. Білоусько, директор НРП – Центр по дослідженню історії Полтавщини Полтавської обласної ради, заслужений учитель України, історик-краєзнавець, педагог, член Національної спілки краєзнавців України

Т. П. Пустовіт, заступник директора Державного архіву Полтавської області, заслужений працівник культури України

О. Б. Супруненко, директор Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, заслужений працівник культури України

Рекомендовано до друку вченою радою
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № *15* від *14.06.2018 р.)*

І-90 **Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка** : збірник матеріалів і біобібліографічні покажчики. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. – 456 с.

ISBN 978-966-2922-60-8

Наукове видання присвячене 100-річчю історичного факультету, аналізові історії розвитку та сучасного стану історичної, географічної, філософської, правознавчої освіти

Збірник матеріалів включає статті, які відображають етапи історії розвитку і сучасний стан фахової освіти (історичної, географічної, філософської, правознавчої) в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка починаючи з 1914 року, а також біобібліографічні покажчики ректорів-істориків та деканів підрозділів, які здійснювали організацію історичної освіти; викладачів, які забезпечували в минулому й забезпечують нині відповідну фахову освіту.

Біобібліографічні покажчики викладачів подаються після статей про певну спеціальність чи спеціалізацію (як правило, в хронологічному порядкові) – відповідно до послідовності початку роботи викладача в закладі; виняток становлять нинішні керівники кафедр, статті про яких подаються першими. Перелік наукових праць викладачів, які мають власні біобібліографічні покажчики не подається – вказуються повні дані про них.

Прізвища авторів статей указані у змісті матеріалів, а укладачів – після відповідного біобібліографічного покажчика.

Окремим розділом подаються спогади випускників і викладачів історичного факультету. З метою збереження оригінальності текстів, більшість матеріалів, що включені до збірника, подано в авторській редакції. Тому думка редакційної колегії може не збігатися з думкою авторів.

Для наукових працівників, краєзнавців, здобувачів вищої освіти.

ISBN 978-966-2922-60-8

УДК 378.096:94(477.53) «711/712»

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018

© Автори статей і спогадів, укладачі покажчиків, 2018

З М І С Т

Вступні і вітальні слова 4

Історія історичної освіти
(*Л.М. Булава***)** 9

Сучасний історичний факультет
(*П.А. Кравченко***)** 41

Кафедра історії України
(*Л.Л. Бабенко****)*** 64

Археологічний напрям досліджень кафедри історії України
(О. В. Коваленко, Р. С. Луговий) 73

Наукова школа професора В.О. Пащенка
(Ю. В. Волошин, Р. А. Сітарчук).....76

Кафедра всесвітньої історії та методики викладання історії
(Б.В. Год) 78

Біобібліографічні покажчики ректорів-істориків та деканів підрозділів,
які забезпечували організацію історичної освіти 87

Біобібліографічні покажчики викладачів,
які забезпечували і забезпечують історичну освіту 139

Географічна освіта: історія розвитку і сучасний стан
(Л.М. Булава, С.М. Шевчук, О.М. Мащенко) 278

Біобібліографічні покажчики викладачів,
які забезпечували і забезпечують географічну освіту 285

Філософська освіта: історія розвитку і сучасний стан
(П.А. Кравченко, Я.Є. Блоха, Н.І. Головіна) 345

Біобібліографічні покажчики викладачів,
які забезпечували і забезпечують філософську освіту 356

Правознавча освіта: історія розвитку і сучасний стан
(К.Б. Пивоварська, Т.В. Жалій) 382

Біобібліографічні покажчики викладачів,
які забезпечували і забезпечують правознавчу освіту 386

Спогади викладачів і студентів історичного факультету 408

Додатки:

1. Зміни назв закладу освіти, його керівники (Л. М. Булава) 444

2. Підрозділи, у складі яких працювали викладачі історичних дисциплін
і керівники цих підрозділів (Л.М. Булава) 445

3. Підрозділи, у складі яких працювали викладачі географічних дисциплін
і їхні керівники (Л.М. Булава) 447

4. Перелік установ і організацій, діяльність яких дотична до діяльності
історико-філологічного факультету в 1918 – 1921 роках (Л.М. Булава) 449

5. Алфавітні покажчики (Л.М. Булава) 451

ВСТУПНІ І ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Історія в історію

Історію пишуть переможці… Важко спростувати цю тезу, але важко й беззастережно погодитися з нею. Мабуть, Історія сама обирає тих чистих сумлінням особистостей, які скажуть правду про неї, про день теперішній і минулий, визначатимуть прийдешнє. І хто знає, чи прислухаються до них сучасники, але майбутні покоління напевно знатимуть їхні імена, переможцям віддавши минущі лаври, собі ж залишивши істину.

Усе, що творить людина, з добрих чи лихих поривань, має свою історію. Має її і наш виш, але нині хочеться сказати про той факультет, який став флагманом науки й освіти, і це не метафора, бо він із гідністю тримається обраного сто літ тому курсу. Історію часто асоціюють з ідеологією, але в позитивному сенсі роль останньої – неабияка, особливо в переломні для Батьківщини періоди, яких Україна зазнала чимало.

Історичному факультетові випала особлива місія, адже він завжди був лакмусом, за яким визначали діяльність усього університету. Якщо згадати, хто стояв біля першоджерел, хто творив факультет, кого знищила сталінська репресивна машина, то це буде історія в історії, без якої не обійтися новітнім літописцям. Плинув час, змінювались ідеологічні настанови, переінакшувалися кафедри, приходили нові люди, але незмінним було одне – вихованці цього факультету. Якщо спробувати укласти список цих достойних людей, то він буде розлогим, і краще сказати про факультет загально, аніж називати поіменно, бо хтось може й загубитися.

Незважаючи на всі політичні перипетії, загрозу покарання й оманливу хрущовську відлигу, історія України вивчалася, і це надихало молодих. Отже, паростки демократії, патріотизму, націоналізму тяглися до неба саме там, і з цих первнів забуяла ідея Української держави – соборної, незалежної, самобутньої, поступово стаючи реальністю.

Звісно, у короткому ювілейному слові не згадати всього, шановний читач дізнається чимало з пропонованого видання. Культурне життя, науковий поступ, педагогічні цікавинки – це, на перший погляд, щоденна праця, професійний обов'язок, але насамперед – люди, які вели стерно освіти, не втомлювалися вдосконалювати методологію, трималися констант правди й добра. Усе оцінить, зафіксує й оприявнить Історія, а вона – пані принципова, чекає на роботящі руки, невсипущі уми, і віриться, що такі будуть у нашій державі завжди.

Тож побажаймо славетному флагманові – історичному факультету – щасливої плавби, широких горизонтів і високих мрій, у прагненні до яких пізнається солодка суть життя!

Микола Степаненко
доктор філологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
член Національної спілки письменників
України

З ювілеєм, мій рідний факультет!

Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка – колиска кадрів і alma mater творчого натхнення, неперервана традиція наполегливої праці, вірність ідеалам великого наукового служіння. Сьогодні історичний є стартовим майданчиком національного визнання. Найголовніше в ньому – це люди. Вони самовіддано і впевнено створювали на Полтавщині унікальну культуру, науку, стверджуючи своїм життям та діяльністю тезу академіка В. Вернадського: чим більше знаєш, тим більше можеш, чим більше можеш, тим більше повинен віддати людям.

За столітній період існування історичного факультету його науковці зазнали не тільки величі перемог, ушанування та оплесків. Вони разом із всім нашим українським народом пройшли через суворі іспити долі – через революційні роки початку минулого століття, події громадянської війни та встановлення більшовицької влади, голодомори та геноцид українського народу міжвоєнного періоду, репресії 1930-х років, жорстоку та криваву Другу світову війну, нестатки 1940-х й ідеологічні кампанії 1950-х, значні матеріальні труднощі кінця XX – початку XXI століть.

Викладачі історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка вистоювали завжди. Вони прагнули йти вперед і рухати науку та освіту. «Учені, – зауважив великий математик М. Лобачевський, – мають йти непротореними шляхами завжди і незважаючи на перепони». Слідування цьому правилу, унікальний талант життя та праці науковців факультету, намагання зробити все, щоб наступні покоління не втратили зв'язок із минулим, а стали взірцем нащадкам і продовжувачем традицій, дали Україні змогу побачити не одну генерацію випускників, яка гідно розпоряджається духовними цінностями країни.

Кількісне зростання фахівців, що мають учені ступені та звання, свідчить про якість викладання, про намагання підвищувати рівень освіти, а з тим, фактично – про невмирущість традиції – віддавати студентам найкраще.

Науковці факультету – це сила й гордість Полтавщини, запорука прогресу, краса інтелекту і взірець моральних якостей, це люди, про яких мають бути написані книжки.

Ця книга – вагомий крок, спрямований на те, щоб зібрати під однією обкладинкою людські долі, наукові пошуки, історії творчої, освітянської, суспільної діяльності викладачів історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Це тільки початок, двері, крізь які пройдуть покоління наступників, котрі карбуватимуть крок, щоб уклонитися пам'яті, взяти уроки мужності та служіння, зрозуміти чи наблизитись до розуміння законів наукового пошуку та обов'язково вписати власні – гідні, плідні, щасливі сторінки своєї історії.

Олександр Біленький
Голова Полтавської обласної ради

Історичному факультету – 100

Із цих сторінок перед вами постане столітня біографія історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Увесь цей час факультет був впливовим осередком освіти, науки та культури на Полтавщині. У його стінах здійснювалася підготовка висококваліфікованих кадрів – учителів історії, археології, географії, економіки, правознавства, культурології, суспільствознавства, філософії. Історичний факультет дав путівку в життя десяткам тисяч учителів. Серед них кандидатами історичних наук стали більше 500 вихованців вишу, чимало з яких працювали і працюють у стінах рідного педуніверситету. Крім того ціла плеяда випускників історичного факультету перебувала і перебуває на державній службі, працює у різних громадських організаціях, керує навчально-виховними, науковими установами. Багато з них стали відомими майстрами своєї справи, видатними ученими, успішними керівниками, активними громадськими діячами.

Однією із характерних рис навчального підрозділу є надання вищої історичної освіти, яка в усі часи була потужним ретранслятором знань про минуле, модератором історичної пам'яті нових поколінь і водночас важливою складовою державної політики. У радянські часи історія УРСР вважалася додатком до курсу історії СРСР. Повноцінним предметом історія України стала після здобуття незалежності. Для держави Україна конструювання власної історії є важливим науковим завданням. Гідне уваги, що історичний факультет одним із перших відгукнувся на цей запит. У 1991 на факультеті вперше створено кафедру історії України. Науковці факультету доклали зусиль, щоб відбулося оновлення поглядів на минуле України, звільнення від ідеологічних заангажованих, а то й неправдивих трактувань. Зусиллями викладачів підготовлено багато монографічних і колективних видань з історії України і Полтавщини.

Іншою специфікою є надання вищої історичної та географічної освіти майбутнім педагогам, які мають донести одержані знання до широких мас учнівської молоді. Навіть у найгірші періоди тотальної ідеологізації історичний факультет Полтавського педагогічного вишу виховував молодих людей із радикальними тенденціями, але з досить високою культурою і певною витримкою. Завдяки цьому досить ліберальному підходу випускники факультету далеко не безслідно інтегрувалися в історичний поступ України і багато зробили, щоб українство заімпонувало світові силою свого духу, навіть тоді, коли відкрито не зачіпали національних справ.

Тим більше зараз історики та географи не мають права бути «чистими педагогами», ігноруючи інтереси політичні, особливо коли в країні гостро стоять проблеми реформ. У своїх учнях вони теж повинні бачити живих людей з полі-

тичними інтересами і виходити поза межі шкільної науки, вчити розуміти історичні події та геопросторову організацію природи і суспільства, щоб не впасти в абстракції без фактичної підстави. Нині відкриваються широкі можливості цінувати в українській історії та географії те, що є в них явно прогресивне, ставити національні тенденції більш рішуче, але не деструктивно.

У сучасних умовах, коли в незалежній Україні взято курс на кардинальну перебудову загальноосвітньої школи, утворилися навчальні заклади нового типу, особлива потреба виникла у підготовці вчителів широкого профілю, які у гімназичних, ліцейних та малокомплектних сільських школах здатні на високому теоретичному і методичному рівні викладати не один, а два предмети й забезпечувати їх якісне засвоєння учнями. У зв'язку з цим в останні роки значно розширився перелік спеціальнотей та спеціалізацій, за якими на факультеті здійснюється підготовка вчителів. Так у 1990 році, після тривалої перерви, було відновлено підготовку учителів географії, а у 2000-му році відкрито кафедру географії та краєзнавства. Нині факультет готує фахівців за спеціальностями: 014 Середня освіта (Історія); 032 Історія та археологія; 014 Середня освіта (Географія); 106 Географія; 103 Науки про Землю; 242 Туризм; 033 Філософія; 031 Релігієзнавство. Аспірантура: 032 Історія та археологія; 033 Філософія; 011 Освітні, педагогічні науки.Докторантура: 032 Історія та археологія.

Приємно, що науково-педагогічний колектив та студентство історичного факультету вдосконалюють позитивні напрацювання, успішно вирішують складні нагальні завдання. Прогресивним є і створення нової системи взаємин викладачів та студентів, яка забезпечує здатність навчатися впродовж усього життя, використовуючи різні джерела інформації та способи її засвоєння і сфери застосування.

Основою діяльності факультету завжди були і є фахівці педагоги. На сторінках цього видання розміщені розповіді про людей, які так чи інакше пов'язані з функціонуванням історичного факультету, приносили і приносять сюди частину себе і свій Богом даний талант.

Ця книга, безперечно, стане гарним надбанням для широких читацьких кіл. Її з цікавістю прочитають не тільки ті, хто безпосередньо пов'язані з історичним факультетом, чи кому добре відома його діяльність, а й усі, кому дорога історія рідної землі, рідного народу.

Петро Кравченко
доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України, декан історичного факультету

Від редколегії

Ювілей – це завжди привід оглянутися назад, проаналізувати прожите. Тим більше, якщо мова йде про 100-літній ювілей факультету, з яким пов'язане життя тисяч студентів і викладачів.

Зважаючи на те, що йдеться про ювілей історичного факультету, то погляд у минуле не може бути одномірним, плоским. Бо це – погляд не тільки істориків, але й філософів, географів, правознавців; це – аналіз минулого й сьогодення у зв'язку з історією країни, міста Полтави, ПНПУ імені В. Г. Короленка; ба, більше: це – погляд не стільки на історію підрозділу й закладу, а, передусім – погляд з точки зору непростих життєвих історій керівників факультету, ректорів-істориків та викладачів кафедр усіх спеціальностей, які нині є на факультеті. Це – олюднена історія.

Метою окремих розділів є аналіз розвитку й сучасного стану історичної, географічної, філософської, правознавчої освіти. Більшість статей виконані керівниками та викладачами відповідних кафедр і подаються в авторській редакції. Тому думка редколегії може не збігатися з думкою авторів. А ось погляд на розвиток історичної освіти був, так би мовити, в анфас (з боку керівників кафедр історії України й всесвітньої історії та методики її викладання) і в профіль – із точки зору викладача-географа Л.М.Булави, який працює на факультеті майже три десятиліття і має досвід роботи над монографіями про історію фахової освіти на фоні історії розвитку університету. Бо про власну історію важко писати без чуття «вузькопрофесійного патріотизму». А погляд «у профіль» дозволив більш безпристрасно відобразити картину організації історичної освіти на кожному з її етапів. Особливо суттєво оновлена, виправлена й доповнена інформація про її ранні етапи (зокрема, Історико-філологічний факультет, відкритий у Полтаві 6 жовтня 1918 року).

Статті про історію відповідної фахової освіти органічно доповнюються біобібліографічними покажчиками: окремо – про керівників факультету та керівників закладу – істориків або суспільствознавців за фахом, окремо – про викладачів історичних, географічних, філософських і правознавчих дисциплін (після відповідних загальних статей). Укладачі намагалися зібрати інформацію про якомога більшу кількість викладачів, які забезпечували певну фахову освіту, починаючи з 1914 року. Біографічна частина довідників укладалася за єдиним планом. Однак, різні довідники виконані з різною мірою деталізації. Найбільш детальними вони є про тих викладачів, які або зробили суттєвий внесок у розвиток фахової освіти, або діяльність яких раніше не знайшла належного відображення в публікаціях (біографії деяких науковців взагалі публікуються вперше). Що ж стосується бібліографічної частини, то тут підхід був дещо іншим. Найбільш повними є бібліографічні довідники викладачів, які працюють нині (особливо – керівників підрозділів і докторів наук). У довідниках про викладачів і керівників, про яких видані біобібліографічні покажчики вказані тільки посилання на них. А про викладачів, які колись працювали на факультеті укладений перелік тільки вибраних (найважливіших) публікацій за профілем діяльності.

Ще більше розширює уявлення про останні етапи історії факультету (головним чином, історичну освіту) мемуарна частина – спогади випускників і викладачів, розміщені в хронологічному порядкові.

Найбільш узагальнена інформація подається в Додатках, які стосуються історії закладу в цілому (уточнені дані про історичні періоди діяльності ПНПУ імені В.Г. Короленка і їхніх керівників), та підрозділів, у складі яких працювали викладачів історичних і географічних дисциплін. Зокрема, із Додатку 2 видно, що історична освіта на факультеті з відповідною назвою надавалася 56 років за останні 100 років; на історико-філологічному – впродовж 20 років, а решту років – у складі підрозділів, які надавали інтегровану суспільствознавчу освіту (або такої освіти не надавалося – наприклад, у 1941-1943 рр., або велася виключно марксистсько-ленінська підготовка, як в останні передвоєнні роки і в 1943-1945 рр.).

Слід відзначити, що в історії нашого закладу вищої освіти були періоди, коли історичні й географічні знання формували одні й ті ж викладачі (1914 – 1918, 1923 – 1925, 1934 – 1935), або велася підготовка вчителів історії та географії чи географії та історії (1989 – 2014).

Те ж стосується філософської і правничої підготовки (особливо, в 1930-х роках).

Отже, такого тривалого в часі поєднання на одному факультеті історичної освіти з географічною, правничою і суспільствознавчою, здається, немає в жодному іншому закладі вищої педагогічної освіти України. І цю практику слід продовжити та поглиблювати.

ІСТОРІЯ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Метою оглядової статті є аналіз організації історичної освіти в підрозділах закладів освіти, які були попередниками Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (1914 – 2018 рр.), текст підготовлено на основі архівних джерел, а також з урахуванням попередніх публікацій на цю тему.

Кожен із охарактеризованих нижче етапів, в основному, відповідає етапам історії нашого закладу вищої освіти (Додаток 1).

Полтавський учительський інститут (07.1914 – 12.1919)

Полтавський учительський інститут створений за розпорядженням міністра освіти Російської імперії з 1.07.1914. Безпосередньо освітній процес розпочався 12.09.1914 р. (за старим стилем). У перший клас інституту було прийнято 26 вихованців (19 із них – учителі нижчих початкових шкіл, що працювали понад два роки). При інституті 28.11.1915 р. було відкрито міське зразкове училище, де вихованці з ІІ-го класу проходили педагогічну практику.

Статус учительських інститутів був зумовлений тогочасними потребами в підготовці вчителів для вищих початкових шкіл (давали неповну загальну середню освіту). За рівнем загальної підготовки учительські інститути відносили до категорії закладів, що надають освіту дещо нижчу за середню (випускники не мали права на вступ до університетів, оскільки не вивчали давні й «нові» іноземні мови, а замість них – педагогіку, психологію і методики навчання), а за спеціалізацією – до закладів професійної освіти.

Директором інституту призначений Олександр Костянтинович Волнін – випускник історичного відділення Московської духовної академії (1897), магістр богослов'я (1908). Пройшов практичний курс психології при Київському університеті (1902-03). До 1909 р. відомий як православний письменник, історик і біблеїст, викладач духовних закладів освіти. Директор Велико-Сорочинської учительської семінарії імені М.В. Гоголя (11.1909 - 07.1914). Проявив себе хорошим організатором діяльності Учительського інституту в Полтаві (07.1914 – 09.1917); був також учителем педагогіки, психології і логіки.

Штат учителів інституту (6 осіб) під час керівництва ним О.К. Волніна був постійним. Вони до цього, переважно, працювали в учительських семінаріях. Серед них – Василь Никифорович Тарасов, – учитель історії, географії та практичних курсів методик їх навчання. Деякі викладачі інституту одночасно викладали ще й у гімназіях Полтави. Ми не маємо відомостей про участь викладачів в інших освітянських і культурницьких проектах того часу.

1 – Восьмикімнатний будинок по вул. Фабрикантській (тепер вул. Балакіна № 10), орендований для роботи Учительського інституту в 1914 – 1917 рр. (вигляд після відбудови в 1949 р.).

2 – Перший директор інституту О. К. Волнін (1872-1942).

3 – Перший викладач історії та географії В. Н. Тарасов (1886-1957).

Система навчання спочатку була урочною (потім наблизилася до лекційно-семінарської), а навчальна програма відповідала вимогам до програм вищих початкових шкіл. Предметної спеціалізації в інституті не було: здобувач мав бути готовим до викладання всіх загальноосвітніх предметів.

Лютнева революція 1917 р. загострила й національне питання: розпочалася українська національна революція, і в середовищі вихованців Полтавського учительського інституту виник певний розкол. 23.03.1917 відбулися відкриті збори вихованців, які більшістю голосів прийняли постанову про необхідність українізації освітнього процесу в закладі.

Постанову цих зборів обговорено на педагогічній раді інституту (протокол від 7.04.1917). Її рішення було досить коректним і виваженим. Визнано, що українізація закладу відповідає потребам життя краю, але майже негайно, без перехідного періоду, даний склад викладачів виконати її не може. Наступним пунктом рішення педради було клопотання перед попечителем Київського учбового округу про переведення усього колективу викладачів інституту, які за час роботи здружилися між собою, до іншого навчального закладу, в якому мовою викладання залишиться російська (таким місцем члени колективу вказали Одесу). У свою чергу, попечитель це прохання переслав на ім'я міністра народної освіти Тимчасового уряду Росії.

Можливість працевлаштування для деяких із них у нововідкритих російських учительських інститутах в липні 1917 р. було знайдено: О.К. Волнін призначений директором у Новоніколаєвськ (тепер – Новосибірськ), а В.Н. Тарасов – викладачем історії і географії у Твер.

У червні 1917 р. Тимчасовий уряд Росії дещо підвищив статус випускників учительських інститутів до не дуже певного рівня «вище середньої освіти». Була також введена міжпредметна спеціалізація (з поділом на три відділи, у т.ч. словесно-історичний); дозволено приймати на навчання жінок.

Серед випускників першого набору – майбутній видатний радянський педагог А.С.Макаренко, який наполегливо займався самоосвітою. Його улюбленими предметами були російська література й історія. В окремій статті ми доводимо, що найбільший вплив на нього мав учитель російської мови й словесності Федір Васильович Лисогорський (1876-?), який після переводу О.К. Волніна і В.Н. Тарасова, з 09.09.1917 виконував обов'язки не тільки директора, але й учителя історії. У перший же день виконанням обов'язків Ф.В. Лисогорським, А.С. Макаренко подав йому заяву для прийняття на роботу вчителем зразкового училища. Заява була схвалена попечителем учбового округу, але попрацювати на цій посаді Антон Семенович не встиг. Бо в кінці вересня до роботи приступив другий директор інституту, випускник історико-філологічного факультету Новоросійського (Одеського) університету (1895) Олекса Августинович Левитський – досвідчений організатор, який підібрав україномовний патріотично налаштований фаховий викладацький склад. Зокрема, вчителем зразкового училища при інституті був призначений чудовий методист Федір Іванович Пошивайло; викладачем мови й словесності – Володимир Олександрович Щепотьєв (1880-1937), психології, педагогіки, логіки й історії філософії – майбутній критик Макаренка й видатний учений Григорій Григорович Ващенко (1878-1967). Курс історії України у 1918 – 1919 н.р. викладала Наталя Юстівна Мірза-Авакянц (1888-1940?).

З кінця 1917 до кінця 1919 рр. влада в Полтаві змінювалася близько 15 разів (якщо рахувати й захоплення міста на кілька годин, зокрема, різними «повстанцями»). Так, 6.01.1918 р. Полтава була зайнята більшовицькими військами Муравйова («перша» радянська влада, яка 22.01 закрила всі навчальні заклади). Навчання було відновлене після приходу німецьких військ 8.04.1918 р., які навели в місті відносний порядок.

Про освітній процес у 1918 році в Учительському інституті відомо, що відбулися випуск і новий набір слухачів. Але їх було небагато, та й про невисокий рівень підготовки вступників писав у доповідній записці ще О.К. Волнін. Тому не дуже дивно, що в статті «В справі заснування у Полтаві факультету Педагогічного» (1918) завідувач Педагогічного бюро Полтавського губернського земства М.Я. Рудинський навіть не згадує, що в місті вже діють заклади з підготовки вчителів (учительський інститут і учительська семінарія). Схоже, що у просвітянського активу Полтави склалася думка: учителів для

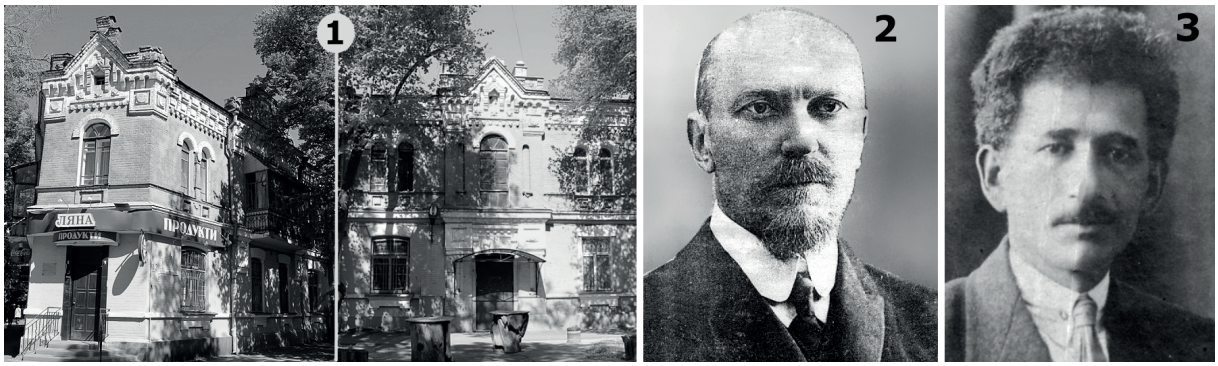

1 – У 1918 р. заняття в Учительському інституті були перенесені в будинок по вул. Ново-Кременчуцькій (нині вул. Лідова №12/9), сучасний вигляд.

2 – Другий директор інституту О.А. Левитський (1872-1947).

3 – Учитель-методист зразкового училища при інституті Ф.І. Пошивайло (1885-1950).

початкових шкіл мають готувати учительський інститут і семінарія, а вчителів для середніх шкіл (гімназій) – заклад вищої освіти.

1918-1919 навчальний рік був не менш драматичним. Як писав у спогадах Г.Г. Ващенко: «Учительський інститут восени 1918 р. злився з Полтавським українським університетом. На чолі його став Олекса Августинович Левицький». Під «українським університетом» слід розуміти історико-філологічний факультет університету, який намагалися створити (мова про нього буде йти нижче). Ми вважаємо, що справа йде не про формальне, а про вимушене фактичне злиття: О.А. Левитський зумів підтримувати життєдіяльність Учительського інституту не тільки за рахунок надходження коштів від урядів УНР і Гетьманату (10.04 – 26.11.1918), та «другої» більшовицької влади (19.01 – 28.07.1919), але й за рахунок допомоги кооперативного руху і полтавського товариства «Просвіта» (головою президії ради якої він став уже 9.10.1917 р.).

Колектив учительського інституту в травні 1919 р. теж розробив проект Статуту Педагогічного інституту (з метою реорганізації Учительського інституту на заклад вищої освіти, який було обіцяно надати в кінці квітня 1919 р. одним із керівників наркомату освіти УСРР під час відвідання Полтави). Зі слів О.Т. Булдовського, у середині липня 1919 р. один примірник Статуту повернувся в Полтаву з поміткою про затвердження завідувачем відділу вищої школи при Народному комісаріаті освіти УСРР. Заняття в інституті, що працював би за новим Статутом, повинні були розпочатися після канікул, у вересні 1919 р.

Та цього не сталося, бо 29.07.1919 Полтава зайнята денікінськими військами, а керівництво освітніми закладами перейшло до Управління народної просвіти при Головнокомандувачеві збройних сил Півдня Росії. Всі законодавчі акти, прийняті після 7.11.1917 оголошувалися скасованими. Викладання українською мовою було заборонене в закладах, що фінансувалися за рахунок денікінського уряду, а викладання історії та географії України заборонене в усіх закладах.

Петро Іванович Ковалевський

У вересні-листопаді 1919 р. заклад продовжив існувати як учительський інститут з російською мовою викладання. За словами Г.Г. Ващенка, на місце Левитського, що виїхав на Кубань, на посаду директора був призначений Петро Іванович Ковалевський (перед революцією працював інспектором Другої чоловічої гімназії, а ще раніше – учителем російської словесності Першої гімназії у Полтаві). Українські педагоги були звільнені, а на їхнє місце призначені росіяни або малороси (їхні персоналії нам невідомі).

Полтавський український педагогічний інститут (12.1919 – 04.1921)

Після вигнання денікінців і повернення радянської влади полтавський губернський відділ народної освіти видав Наказ від 27.12.1919 р. про усунення призначених за час денікінської влади педагогів. Цією датою в залікових книжках позначено вступ студентів на перший курс набору 1919 р. (а не в вересні, як звичайно). Україномовні лектори, котрі працювали до серпня 1919 року, повернулися в інститут і взялися до відновлення занять.

Наказом від 13.01.1920 р., який підписали Голова Губревкому Я. Дробніс і зав. відділом народної освіти О. Мізерницький, Полтавський учительський інститут із цієї дати офіційно оголошувався Вищою школою під назвою «Полтавський український педагогічний інститут» і до переходу під керування центральної влади підлягав Полтавському губернському відділові освіти. Розуміючи хиткий статус педінституту, голова Губревкому в Наказі від 15.03.1920 р. вказує, що слід «…негайно приступити до організації радянського інституту народної освіти, зосереджуючи навколо Педагогічного інституту всі курси до готування робітників до праці в різних галузях освіти». Процес створення цього інституту затягнувся більше ніж на рік.

Наказом Губревкому від 13.01.1920 р. пропонується переобрати Педагогічну раду новоутвореного педінституту, якій негайно скласти програми і подати на затвердження у відділ освіти. Колектив педагогічного інституту вирішив назвати орган самоуправління «науково-учебною радою», сподіваючись, що це допоможе в майбутньому отримати статус повноцінного вищого навчального закладу. Першим головою цієї ради був обраний біолог Олександр Теофілович Булдовський (1887-1938). Після його арешту у вересні 1920 р., обов'язки керівника ради (очільника інституту) виконували лектор з політекономії І.В. Лебединський, у лютому 1920 р. – Н.Ю. Мірза-Авакянц, а в 1921 р. – завідувач краєзнавчого музею, викладач біологічних дисциплін В.Ф. Ніколаєв (1889 – 1973). Управління інститутом здійснювалося за демократичними принципами. Кожен із його трьох відділів (словесно-історичний, фізико-математичний, природничий) теж мав окремі ради, що керували їхнім внутрішнім життям.

Деякі викладачі у 1920-му – на початку 1921 рр. викладали одночасно і на словесно-історичному відділі педагогічного інституту, і для студентів історико-філологічного факультету (що є ще одним свідченням їх фактичної єдності і в 1918–1919 рр.). Станом на 08.1920 на словесно-історичному відділі працювали: голова відділу – філолог О.Т. Бузинний, лектор з української літератури – В.О. Щепотьєв; психології й теорії трудової школи – Г.Г. Ващенко; політекономії, історії соціалізму та теорії права – І.В. Лебединський; загальнонаукової методології, логіки, філософії та історії педагогіки – І.Я. Чаленко; стародавньої й середньовічної історії, секретар відділу О.М. Васильєва; історії західноєвропейської та всесвітньої літератури – Л.М. Степанов; історії Росії та історії слов'ян – І.Ф.Рибаков; всесвітньої історії – Т.О. Богданович; археології – В.М. Щербаківський; історії України – А.Ф. Дучинський; співів – В.М. Верховинець; історії держави і права – В.С. Чуйко. Крім того, були вакансії, які планувалося заповнити лекторами, запрошеними із Харкова (як свідчить аналіз залікових книжок студентів, ці плани, в основному, так і залишилися планами). Мало того: до кінця 1920 р. чисельність викладачів зменшилася до 9-ти.

Набір студентів 1-го курсу, здійснений у 1920 р., не був розподілений по відділах. Викладалися тільки спільні для студентів всіх відділів загальноосвітні й психолого-педагогічні дисципліни. Деякі заплановані навчальні дисципліни не викладались (за браком викладачів). Не було єдиної системи оцінювання знань; іспити й заліки виставлялися не в спеціально відведений час, а, очевидно, по мірі готовності студента до їхнього складання. Послідовність вивчення окремих курсів не була логічною.

У 1920 – 1921 н.р. на словесно-історичному відділі навчалося студентів: II курс – 36, III – 28, IV – 15 (разом – 79).

Педагогічний інститут мав незадовільне забезпечення приміщеннями (як і Учительський, він розташовувався у будинку по сучасній вул. Лідова 9/12).

Упродовж 1920 р. – першого кварталу 1921 р. йшла підготовка до утворення вищого навчального закладу – Полтавського інституту народної освіти (ПІНО), який утворився внаслідок злиття педагогічного інституту й іншого його попередника, розповідь про який буде йти далі.

Полтавський історико-філологічний факультет (І-ФФ) товариства «Просвіта» (10.1918 – 04.1921)

«Український університет у Полтаві був, його зараз немає, але він мусить бути»
(С. Наріжний.Тижневик «Тризуб» (Париж). - 23 лютого 1930 року. - № 8 (216))

Створення і діяльність Історико-філологічного факультету (І-ФФ) в Полтаві є яскравою сторінкою українського національного відродження. Нажаль, фонд, що зберігався в Державному архіві Полтавської області, втрачено, й дуже мало сподівань, що він буде віднайдений. Нами недавно було виявлено місце знаходження особистого архіву колишнього декана факультету І.Ф. Рибакова з документами і спогадами про І-ФФ, але він поки не опрацьований. Тому, крім окремих архівних документів, нами здійснений критичний аналіз спогадів колишніх викладачів (В. Щербаківського, Г. Ващенка), губернського комісара освіти В. Андрієвського, колишнього студента С. Наріжного. Серед публікацій слід відзначити невелику розвідку Валентини Андрієць (1995). Оскільки І-ФФ часто в публікаціях плутають з іншими установами, які працювали в Полтаві в 1917-1921 рр., то короткі відомості про них подаємо в Додатку 4.

Передумовами створення І-ФФ в Полтаві були: 1) зростання національної свідомості й стремління до знань населення краю (особливо – молоді), потреба громад у відкритті повноцінних закладів середньої освіти (гімназій), для яких були потрібні вчителі, причому переважно україномовні; 2) активна діяльність місцевої творчої й освітянської інтелігенції, що об'єдналася навколо товариства «Просвіта»; 3) традиційна активність губернського земства і особливо – Полтавської спілки споживчих товариств; 4) привабливість Полтави як центру краю, куди науковці із великих міст колишньої імперії утікали з сім'ями, рятуючись від голоду.

До певної міри, створенню І-ФФ сприяла і відносна стабілізація суспільного життя Полтави під владою Гетьманату і контролем німецької військової адміністрації. Уважаємо, що суттєвим каталізатором стала робота 4.07 – 17.09.1918 р. тимчасової Комісії із заснування вищих шкіл і наукових інституцій при Міністерстві народної освіти і мистецтва Української держави. Членом цієї комісії був Д.І. Багалій.

Ініціативу з організації закладу вищої освіти у кінці літа 1918 р. взяло на себе полтавське товариство «Просвіта», головою якого був О.А. Левицький (одночасно – директор Учительського інституту). 3.08.1918 р. він зібрав нараду з представників українських культурно-просвітницьких та інших організацій і земства, на якій прийнятий план реалізації проекту. До кінця місяця Олекса Августинович розробив Статут І-ФФ і направив його разом із кошторисом на затвердження в Міністерство народної освіти Української Держави. Він же був організатором заходів з кадрового забезпечення факультету, задуманого як структурний підрозділ майбутнього Українського університету в Полтаві (тому автори мемуарів цей підрозділ називають Університетом). Ініціативу полтавської «Просвіти» підтримав голова харківської «Просвіти» і лідер харківських гуманітаріїв професор Д.І. Багалій, який, попри велику зайнятість, допоміг підібрати кадри із числа професорів Харківського університету.

11.09.1918 р. відбулися загальні збори полтавської «Просвіти», які схвалили перші кроки ради товариства із заснування І-ФФ. На той час Міністерство народної освіти ще не погодило Статут І-ФФ, а управа губернського земства хоч і знайшла початкову суму (40 тис. крб.) для розгортання його діяльності, але старостою земства асигновка була заблокована. Тому вирішено продовжити збір коштів за рахунок благодійницьких заходів і пожертвувань, а секретареві майбутнього І-ФФ І.Я. Чаленку зайнятися питанням його офіційної реєстрації.

Напередодні урочистого відкриття І-ФФ кошти почали надходити: першою це зробила Спілка споживчих товариств на Полтавщині (15 тис. крб.), далі – повітове земство, Український банк, міське самоврядування та інші.

Офіційною датою урочистого відкриття історико-філологічного факультету є неділя 6.10.1918 р. (23.09 за старим стилем), а місцем відкриття – міський театр. На відкритті були присутні представники «Просвіти», міського та земського самоврядування, кооперації, професори Харківського університету, студенти. До речі, як і у випадку з Педагогічним

інститутом, дата їхнього зарахування до складу І-ФФ вказана в залікових книжках раніше (27.08.1918), ніж офіційна дата його відкриття. Хоч запрошення на відкриття отримало значно більше коло представників офіційних установ і громадських організацій.

На відкритті головував полтавський губернський комісар народної освіти Віктор Никанорович Андрієвський, як представник влади (щоправда, у спогадах він вказує: офіційно його на це ніхто не уповноважував). Він зачитав привітання від Гетьмана Української Держави П. Скоропадського, голови Ради Міністрів Ф. Лизогуба, міністра народної освіти М. Василенка та інших.

Із доповіддю на урочистостях виступив О.А. Левицький, який був фактичним керівником І-ФФ у перший рік його діяльності (його підпис після слів: «Голова факультетської ради», бачимо на студентських квитках). Він розповів про історію заснування факультету, представив його декана – професора Є.О. Черноусова, – активного діяча харківської «Просвіти» (з цієї причини, швидше за все, обраного на посаду за рекомендацією Д.І. Багалія). А новообраний декан ознайомив присутніх із програмою діяльності факультету.

Сам Дмитро Іванович Багалій виголосив промову-лекцію: «В чім була історія України і як її треба науково викладати», в якій доводив, що українська мова в Українській державі має бути і мовою освіти і мовою загальнодержавною. Присутні гучними оплесками вітали цю промову.

Закінчив урочистості виступ хору під керівництвом В.М. Верховинця, який виконав український гімн, «Заповіт», інші українські пісні.

Міністерство народної освіти Української держави 29.10.1918 р. нарешті затвердило Статут І-ФФ, після чого мало надійти державне фінансування. Чи встигло надійти – маємо сумніви, бо гетьманський уряд було скинуто; 27.11.1918 р. Полтава зайнята повстанськими селянськими загонами та військами Директорії відновленої Української Народної Республіки. Відомо, що спочатку відповідальний за освіту в Директорії Ф.П. Швець поставився до проекту І-ФФ неприхильно (вважаючи його не закладом вищої освіти, а громадським закладом неформальної освіти), тому його остаточно взяла на утримання полтавська Спілка Споживчих Товариств.

За даними В.Я. Ревегука, у перший рік слухачами І-ФФ стали 312 студентів, а навесні наступного року додалося ще 107.

У зв'язку із втратою архівів, не маємо однозначної відповіді на питання про те, де розпочиналися заняття на факультеті. За документами, починаючи з 02.1920 р., офіційною адресою указувалася вул. Шевченка, 20. Але, зважаючи на розміри приміщень цього будинку, виглядає неправдоподібним, що в ньому могла розміститися вказана кількість студентів. Схиляємося до твердження, що заняття спочатку відбувалися в сусідньому двоповерховому будинку по вул. Стрітенській, 43. Як вказує в спогадах С.Наріжний, частково вони велися і в будинку Українського клубу (Стрітенська, 37), та в музейних відділах Земського дому (тепер – краєзнавчий музей). Бібліотека, підбір якої здійснював багато років Український клуб, розташовувалася по вул. Стрітенська, 35 (дім доктора Харечка). Там же певний час була й канцелярія факультету. Будинки по вул. Шевченка, 20 (як адміністративний), та жіночої гімназії Н.О. Старицької (в якому відбувалися лекції, і частково – семінарські заняття-диспути), І-ФФ отримав пізніше. Але коли – точно поки що не знаємо (можливо – за «другої», на початку 1919 р., можливо – за «третьої» радянської влади, на початку 1920 р.).

Назва факультету «історико-філологічний» типова для університетів початку XX століття. Він поділявся на два відділи: історичний та словесний. Кількісний і персональний склад лекторів та фактичний перелік навчальних курсів дуже варіювали за час існування закладу. Лекторів умовно можна поділити на три групи: професори із Харківського університету, які час від часу групами приїжджали читати лекції й приймати «заліковий колоквіум»; російські вчені й громадські діячі, які рятувалися в Полтаві від голоду; місцеві українські педагоги.

Дехто досі помилково називає факультет підрозділом Харківського університету. Організаційно це не так: факультет був полтавським. Але в переносному розумінні, підкреслюючи роль харківських викладачів, така характеристика є недалекою від істини.

До першої групи належать видатний історик Дмитро Іванович Багалій (1857 – 1932), який погодився читати в І-ФФ лекції з історії України (але в кінці листопада переїхав до Києва, де з 8.12.1918 обраний головою історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук); Віктор Олександрович Барвінський (1885 – 1940), дослідник козацької доби, архівіст; Євген Георгійович Кагаров (1882 – 1942), професор з історії древніх культур, етнограф, який пізніше недовго працював і в ПІНО; Костянтин Едуардович Гриневич (1891 – 1970), викладач історії Стародавньої Греції; Василь Іванович Веретенников (1880 – 1942), історик Росії, архівіст, музеєзнавець; Євгеній Олександрович Черноусов (1869 – після 1934), дослідник історії Візантії, перший декан факультету.

Не завжди можна точно вказати, які конкретно курси викладав той чи інший лектор; здається, що більшість лекцій читалися і для істориків і філологів разом. Тому до переліку слід додати Миколу Федоровича Сумцова (1854 – 1922), видатного фольклориста, етнографа, літературознавця, музеєзнавця, якого, за спогадами В.Андрієвського, планували запросити на посаду ректора університету; мистецтвознавців Федора Івановича Шміта (1877 – 1937), професора з теорії мистецтва й історії Візантії; Степана Михайловича Кульбакіна (1873 – 1941), фахівця із палеографії і давнього слов'янського мовознавства, але російського імперця, який у 1919, після відступу з денікінцями, виїхав на еміграцію.

Приїжджали і недавні випускники Харківського університету на посадах доцентів І-ФФ: Стефан Андрійович Таранушенко (1898 – 1976), у майбутньому – відомий музейник і мистецтвознавець, та Майк Гервасійович Йогансен (1896 – 1937), поет, письменник, знавець багатьох мов, історик літератури).

Із Києва в кінці 1918 р. прибула Наталя Юстівна Мірза-Авакянц (була пізніше помічником декана; викладала історію України, розробила курс української історіографії).

До числа біженців із великих міст Росії слід віднести молодого московського вченого Івана Федотовича Рибакова, який із 05.1919 був лектором з історії Росії, з 08.1919 по 02.1920 – помічником декана (виконувачем його обов'язки), а з 02.1920 по 04.1921 – деканом цього факультету; викладача політекономії, статистика, демографа Івана Васильовича Лебединського (1888 – 1942), – секретаря журналу «Украинская жизнь», який виходив у Москві в 1912 – 1917 рр.

Із Петрограда прибули Тетяна Олександрівна Богданович (1872 – 1942), – професор всесвітньої історії, популяризатор науки, публіцист із кола В.Г.Короленка і відома письменниця; історик християнської культури, завідувач наукової бібліотеки Микола Іванович Сагарда (1870 – 1943).

Історію західноєвропейської літератури викладав Леонід Миколайович Степанов (1874 -?).

Місцеві кадри спочатку займали при харківських професорах становище помічників – обіймали посади доцентів, але вже впродовж першого року діяльності закладу їхня роль значно зросла.

І для істориків, і для словесників на факультеті викладали археолог, етнолог, мистецтвознавець Вадим Михайлович Щербаківський (1876 – 1957), Володимир Олександрович Щепотьєв (курс історії української літератури).

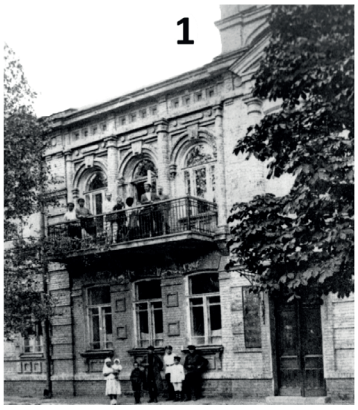

Будинки, де велася підготовка істориків і словесників :
1 – По вул. Стрітенській, 43.
2 – Колишньої жіночої гімназії Н.О. Старицької (вул. Остроградського, 3)

Більшість викладачів загальноосвітніх дисциплін були місцевими і також, здебільшого, працювали і в педінституті: історію філософії викладав секретар І-ФФ Іван Якович Чаленко (1873 – 1937), історію держави і права – Віктор Самійлович Чуйко (1870 -?), психологію – Григорій Григорович Ващенко (1878 – 1967) та інші.

За даними Л.І. Кротевич, у 1918 – 1919 н.р. із 17 лекторів факультету було 9 харків'ян і 8 полтавців (лекції українською мовою читали 10 із 17-ти); а в 1919 – 1920 н.р. кількість лекторів-харків'ян і полтавців була однаковою – по 10 (українською мовою викладали 13 із 20-ти).

Як згадує один зі студентів І-ФФ, потім – відомий історик в еміграції Симон Наріжний: «Відносини з студентами були в них завжди близькими і приязними. Кожен з слухачів охоче звертався до професорів, будучи певним, що зустріне уважне відношення до своєї справи й допомогу. Але при такій своїй підготовленості професори пред'являли до своїх студентів і дуже високі учбові вимоги. Виявлялося це особливо при іспитах». Григорій Ващенко у спогадах теж високо оцінював потенціал студентів І-ФФ, їхню національну свідомість, ентузіазм та бажання вчитися. Більшість із них змушена була працювати (серед студентів були й немолоді люди – вчителі нижчих шкіл, священики тощо), тож заняття відбувалися в другій половині дня й продовжувалися допізна.

На діяльність факультету впливали часті зміни влади.

Як було вже сказано, І-ФФ створено за часів уряду Гетьманату, але без його суттєвої матеріальної підтримки. Директорія в особі Ф.П. Швеця взагалі його спочатку не визнавала. Щоправда, у січні 1919 р. міністром освіти УНР став І.І. Огієнко, який видав розпорядження готувати законопроект про Полтавський державний університет. Але було пізно: Полтава, а потім і Київ перейшли під владу більшовиків…

За «другої» радянської влади в Полтаві (19.01 – 27.07.1919 р.), як не дивно, але ситуація для факультету стала навіть сприятливішою: вона не тільки визнала І-ФФ вищою школою, але і взяла його на державне фінансування.

26.01.1919 р. Нарком освіти В.П. Затонський підписав розпорядження про передачу навчальних закладів міста Полтави на утримання держави. А Декретом № 64 Ради народних комісарів УСРР з 1.03 відмінялася плата за навчання для вищих шкіл.

У кінці квітня 1919 р. в Полтаві, з метою ознайомлення зі станом місцевих вищих шкіл, побував член Колегії відділу вищої школи народного комісаріату освіту України Б. Володарський. У своєму виступі він відзначив, що необхідно реформувати вищі школи на засадах «демократизації науки, знання і освіти»; що тепер для вступу в вищу школу не треба мати жодних дипломів, крім особистого посвідчення. Державні іспити скасовуються; скасовувалися дипломи – як свідоцтва, котрі дають права і привілеї; учені ступені і звання.

Наказ полтавського губернського відділу народної освіти від 24.04.1919 р., §2. Усі вищі школи, які утримуються на приватні і громадські кошти, передаються в сіть Державної вищої школи». Підписи: представник наркомату освіти Б. Володарський, зав. губернським відділом народної освіти М. Алеута.

На той час у Полтаві існували три місцеві вищі школи: Комерційний інститут, Правничий та Історико-філологічний факультети. Тов. Володарський вказав на бажан-

Д. І. Багалій | В. І. Веретенников | Є. Г. Кагаров | Т. О. Богданович | С. А. Таранушенко | В. М. Щербаківський

Викладачі історії Полтавського історико-філологічного факультету, 1918-1921рр.

Посвідчення особи студента Історико-філологічного факультету Полтавського університету від 24.05.1919 р. *(із колекції О.М. Петренка)*

ня Наркомату освіти утворити в Полтаві університет, в основу якого увійдуть два названі факультети, об'єднані в один загальний факультет гуманітарних наук. Як бачимо по виданому відразу ж після вказаного візиту посвідченню особи студента Історико-філологічного факультету А. Волошиніва, ці плани почали здійснюватися: змінилася печатка закладу («УССР. Народний комісаріат освіти. Полтавський університет»). Але до кінця здійснити ці плани не вдалося, бо владу більшовицьку улітку змінила влада денікінська.

Під час денікінської окупації (29.07 – 10.12.1919 р.) на посаду помічника декана І-ФФ було призначено І.Ф. Рибакова. Нам тільки недавно стало відомо про існування рукопису його спогадів «Под пятой Добрармии (Деникинцы в Полтаве)», опрацювання якого дозволить більше дізнатися і про функціонування І-ФФ у другій половині 1919 р. З опису справи фонду Рибакова нам відомо про його переписку з окружним інспектором Київського учбового округу з приводу дозволу на відкриття і подання списку службовців. У переписці він названий «завідувачем полтавського приватного вищого навчального закладу з курсом історико-філологічного факультету».

У мемуарах Г.Г. Ващенко пише, що при полтавській «Просвіті» в цей період знову активізувався Український народний університет (відкритий ще 04.1918, але потім, з відкриттям І-ФФ, значна частина слухачів перейшла до останнього). У народному університеті читали лекції професори, що раніш викладали в Полтавському університеті (тобто І-ФФ) українознавчі дисципліни, на той час заборонені денікінською владою.

У період денікінської окупації представники багатьох національно-свідомих організацій (у т.ч. «Просвіти», яку на той час очолював В.С. Чуйко, і І-ФФ на чолі з І.Ф. Рибаковим) заснували і в вересні 1919 р. зареєстрували Просвітницьку спілку «Українська культура», а при її просвітницькому відділі – «Фонд національної освіти». У фонд відраховували кошти кооперативи, споживчі товариства, установи. Крім того, спілка взяла кредит в розмірі 1 млн. крб., з якого на утримання історико-філологічного факультету асигнувала 200 тис. крб.

Радянська влада в Полтаві відновлена 11.12.1919 р. У лютому 1920 р. ця влада погодилася вважати І.Ф. Рибакова деканом (керівником) факультету, та навіть виділяла невеликі кошти на утримання закладу. Заробітна плата виплачувалася через профспілки. А ось на видавничі потреби деякі кошти ще виділяла «Просвіта» (зокрема, вона почала видавати укладені І.Ф. Рибаковим «Нариси з методики навчання історії»).

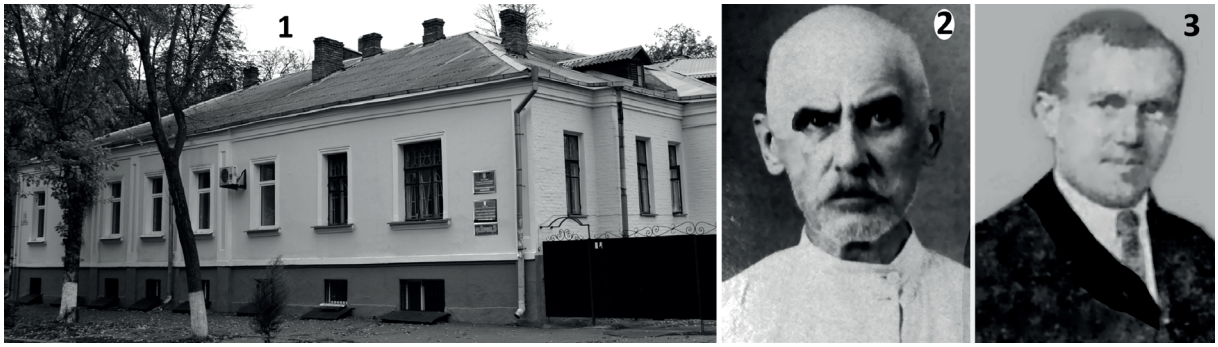

1 – Вул. Шевченка №20 (сучасне фото): тут розміщувався історико-філологічний факультет.
2 – Перший декан факультету Є.О. Черноусов (1869 – після 1934), фото 1931 р., при арешті.
3 – Другий декан факультету І.Ф. Рибаков (1890 – 1963), фото початку 1920-х рр.

Та статус закладу в 1920-му році залишався непевним.

Народним комісаріатом освіти УСРР здійснена спроба перетворити Полтавський історико-філологічний факультет товариства «Просвіта» на Полтавський український інститут громадських наук (як тимчасовий захід – до створення єдиної для УСРР мережі навчальних закладів). Навіть був прийнятий Наказ від 26.08.1920 р., та затверджені навчальні плани цього інституту. У вересні узгоджувалося питання про передачу до нього із педінституту фізико-математичного відділу (як окремого факультету). Але щось у цій справі не склалося, і в Листі від 8.10.1920 р. наркомат визнав існування в Полтаві історико-філологічного факультету як тимчасового, до створення інституту народної освіти, й не заперечував проти наданого плану занять і наявного складу викладачів. У самому кінці 1920 р. склад службовців та співробітників І-ФФ зменшився до 11-ти осіб (педінституту – до 9-ти). Як і під час денікінської окупації, зменшилася і кількість студентів.

Студенти історико-філологічного факультету навчалися за широкою університетською програмою. Вона не була такою професійно-орієнтованою, як у педагогічному інституті. Це був український заклад за змістом і УНІВЕРСИТЕТ – за стилем і духом. І цей дух старанно викорчовувала комуністична влада впродовж наступного десятиліття.

І-ФФ не здійснив жодного випуску, тому закінчувати навчання студентам довелося вже в об'єднаному з педінститутом навчальному закладі – Інституті народної освіти, пройшовши «перереєстрацію» (фактично – чистку).

Полтавський інститут народної освіти (ПІНО), 04.1921 – 08.1930

Утворення інституту. Словесно-історичний факультет (1921)

Ще навесні 1920 р. радянським урядом було оголошено про ліквідацію старої вищої школи і початок діяльності інститутів народної освіти (ІНО) з трирічним терміном навчання, які повинні готувати вчителів з вищою освітою як для шкіл-семирічок, профшкіл, робітфаків і технікумів. Тому в першому кварталі 1921 р. йшла підготовка до утворення вищого навчального закладу – Українського вищого інституту народної освіти (УВІНО) на основі об'єднання історико-філологічного факультету та педагогічного інституту.

4.04.1921 р. відбулося засідання об'єднавчої ради двох закладів під головуванням декана історико-філологічного факультету І.Ф. Рибакова і голови науково-учебної ради педінституту В.Ф. Ніколаєва. А 10.04.1921 р. ректором УВІНО було обрано професора словесності Володимира Олександровича Щепотьєва. Однак він фактично так і не приступив до виконання обов'язків ректора і не підписував офіційних документів (як писав сам, через «перетомленість серця»). Обов'язки ректора виконувала проректор Н.Ю. Мірза-Авакянц (1888-1940?), на той час – дружина одного з керівників полтавської Губосвіти – А.М. Браташевського. Секретарем президії обрано І.Я. Чаленка.

Причина того, що В.О. Щепотьєв не був фактичним керівником закладу, – невдоволення Наркомату освіти тим, що ректор не тільки не був комуністом, а ще і восени 1920 року арештовувався за «антирадянську діяльність». Схоже, що обрання Володимира Щепотьєва ректором при фактичному керівництві закладом Наталею Мірза-Авакянц було результатом компромісних домовленостей між місцевою владою і активом новоутвореного інституту.

Вибори ректора і керівництва нового вишу, скоріше, вказують на те, що фактично до історико-філологічного факультету (із сильнішим складом викладачів та більшою кількістю студентів) був приєднаний педагогічний інститут. І наступні два роки діяльності ПІНО продовжував традиції, закладені на історико-філологічному факультеті.

Розроблений радою УВІНО статут не затверджений Головпрофосвіти (з посиланням на те, що буде затверджене загальне положення про управління вищою школою). У своїй відповіді на лист від 12.04.1921 р. Головпрофосвіти йменує заклад Полтавським інститутом народної освіти (ПІНО), і зводить функції його обраного ректора до представницьких. Було вказано, що за відсутності ректора-комуніста, Губпрофосвіта повинна призначити в ПІНО політичного комісара (першим був такий собі товариш Крижа-

нівський). А при ректорові й політкомісарові створюється загальний орган правління інститутом у складі двох деканів, помічника ректора, секретаря і студента.

Впродовж 14-22.04.1921 р. завершилися організаційні заходи щодо налагодження діяльності ПІНО у складі двох відділів: словесно-історичного (на базі однойменного відділу педінституту й історико-філологічного факультету, на чолі з деканом І.В. Лебединським), та природничо-математичного (на базі двох відділів педагогічного інституту, на чолі з деканом В.Ф. Ніколаєвим). За планом, відділи поділялися ще на кафедри, але в реальності вони так і не були створені.

Термін навчання в ПІНО упродовж 1921 – 1926 рр. складав 3 роки.

На словесно-історичному факультеті навчалося 304 студенти із 553 в ПІНО при його утворенні. Але в результаті «чисток» та незадовільних умов навчання кількість студентів швидко скоротилася. Випуску в 1922 р. не було взагалі, а в 1923 р. закінчили ПІНО всього 57 осіб.

Заняття на факультеті відбувалися, переважно, в будівлі колишньої жіночої гімназії Н.О. Старицької (вул. Остроградського, 3). На історичному відділенні словесно-історичного факультету були заплановані курси історії філософії (І.Я. Чаленко), політекономії (І.В. Лебединський), всесвітньої історії (Є.Г. Кагаров), історії Росії (І.Ф. Рибаков), історії України (Н.Ю. Мірза-Авакянц).

Умови життя викладачів на початку існування ПІНО були просто жахливими: «пайки» видавали надзвичайно нерегулярно і не повністю. Дійшло до того, що через відсутність взуття, виникла загроза того, що професори не могли ходити на лекції. А дров не було не тільки для опалення приміщень ПІНО. Тому викладачі змушені були працювати в багатьох місцях, щоб сяк-так забезпечити існування. Н.Ю.Мірза-Авакянц пише звернення до влади з проханням забезпечити «пайками» та мануфактурою і студентів.

Історична освіта в ПІНО: соціалізація, інтеграція і педагогізація

Поділ на два відділи проіснував недовго. Вже у червні 1921 р. Наркомат освіти прийняв постанову про можливий поділ ІНО лише на два факультети: соціального виховання і професійної освіти. У ПІНО станом на 02.1922 і до 09.1928 функціонував тільки факультет соціального виховання, який мав спочатку два відділи: дошкільно-клубний і шкільний. У складі шкільного відділу факультету соціального виховання діяла гуманітарна секція.

Після утворення єдиного факультету, в 1922 – 1923 і 1923 – 1924 н.р. студенти на першому курсі не розподілялися за напрямами підготовки і вивчали спільні дисципліни (ідеологічні, загальноосвітні й психолого-педагогічні). А з другого курсу починалася фахова (спеціальна) підготовка за трьома секціями: фізико-математичною, природничою або гуманітарною.

У тому ж 1922 – 1923 н.р. почали практикувати «комплексні програми навчання» (інтегровані курси суспільствознавства, енциклопедія виробництва тощо), які в різних варіантах домінували майже 10 років. А єдиною правильною й універсальною системою було визнано «Dalton-Plan» у формі лабораторно-бригадної системи організації навчального процесу (кабінетне «пропрацювання» знань тощо).

Починаючи із 1923 року в ІНО з'явилося право самостійно розробляти навчальні плани, які погоджувалися з Управлінням професійної освіти Народного комісаріату освіти. Але з 1923 р. історія була взагалі вилучена з навчальних планів шкіл як самостійна дисципліна і викладалася частково, в інтегрованих курсах суспільствознавства або «класової боротьби». Студенти вивчали ряд обов'язкових предметів, насамперед, ідеологічного спрямування: історію революційного руху, історію класової боротьби тощо. Відповідно до вказівок партійної конференції (01.1924 р.) було вирішено зробити викладання історії партії обов›язковим у всіх ВНЗ. Звичайно, це відобразилося і в навчальних планах ПІНО та в складі викладачів. Часто ці курси викладали ректори-комуністи.

В.О. Щепотьєв і Н.Ю. Мірза-Авакянц були керівниками ПІНО до 7.03.1922 р., коли наказом Наркомату освіти УСРР ректором призначений професор-історик І.Ф. Риба-

Більшовицько-комсомольський актив ПІНО початку 1920-х років:

Другий зліва М.С. Гаврилів – комісар ІНО. Студенти (сидять): М. Дементієнко, Я. Кожевник (парторг ІНО), М. Дащенко.

1 – О. Касименко, 2 – М. Дементієнко, 3 – М. Дащенко, 4 – С. Данішев (майбутні історики й керівники освіти)

ков, а політкомісаром замість Крижанівського – Мирослав Степанович Гаврилів (1885-1932). За часів ректора І.Ф. Рибакова практикувався колегіальний стиль керівництва інститутом: рішення після обговорення приймалися на нарадах голів предметних комісій. Очевидно, цьому не дуже перечив щирий український комуніст, колишній учитель гімназії на Галичині М.С. Гаврилів (у майбутньому – ректор Харківського ІНО і перший директор Українського інституту педагогіки). Після вибуття М.С. Гавриліва до Харкова в січні 1923 р., і до призначення ректора-комуніста О.В.Ходака в листопаді, політкомісаром був студент, парторг ПІНО Яким Юхимович Кожевник, за сумісництвом – член Губради народних суддів, а в майбутньому – доцент і зав. кафедри Горьківського університету. Його фактичний статус був вищим за статус ректора. У своїй роботі політкомісари опиралися на партійно-комсомольський актив.

Першим деканом єдиного в ПІНО факультету соціального виховання був призначений історик світової літератури, випускник Московського університету 1896 р. Л.М.Степанов, який переїхав до Полтави ще в 1920 р. Він і ректор Рибаков залучили до роботи в 1922/1923 н.р. історика, випускника історико-філологічного факультету Київського університету 1912 р. Сергія Григоровича Грушевського (1892-1937), та його товариша Родіона Васильовича Кутепова (1892-?), професорського стипендіата кафедри філософії цього ж університету, який у 1920-тих займався проблемами соціального виховання.

Але місцева влада, очевидно, була незадоволена роботою ІНО, і за результатами інспекції губернського відділу освіти в лютому 1923 р. зміщений декан Л.М. Степанов. Деканом на нетривалий час призначений Р.В. Кутепов.

У лютому ж 1923 р. були створені три предметні комісії: педагогічна (голова Ващенко Г.Г.), суспільствознавча (Рибаков І.Ф.) і природничо-математична (Воропай В.С.). Завданням комісій було розроблення й затвердження навчальних планів і програм, атестація студентів-випускників, розгляд дипломних робіт, розподіл дисциплін між лекторами тощо.

Навесні 1924 р. випущений «ліквідаційний курс» (зібраний зі студентів, які вступили в інститут ще в роки громадянської війни і настрій яких вважався «агресивно-петлюрівським»).

У травні 1923 р. декан Р. Кутепов і лектор С. Грушевський були «викриті, як українські буржуазні націоналісти», і після публічного «покаяння» в полтавській пресі були вислані в ІНО м. Луганська.

Разом з тим, згідно з рішенням Головпрофосу від 13.06.1923 р. всі заняття в ПІНО мали проводитись українською мовою. Викладачі і студенти були задіяні на курсах українізації та з ліквідації неписьменності.

Після звільнення Р.В. Кутепова факультет соціального виховання до кінця його існування (перед 09.1928) очолював літературознавець і архівіст Олександр Тихонович Бузинний (1889 – після 1941).

Дуже скоро й І.Ф. Рибакова на посаді ректора змінив Омелян Васильович Ходак (1887 – 1945). Цікаво, що в його особистій справі дата його призначення вказана

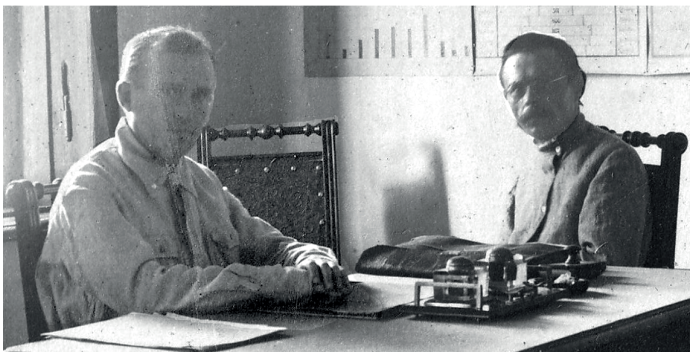

Ректор ПІНО І.Ф. Рибаков
і декан О.Т. Бузинний, 1923 р.

Хор на чолі з В.М.Верховинцем
(по центру); ліворуч – І.Ф. Рибаков.
Фрагмент фото

04.1923, а сам він пише, що ректор Рибаков був знятий 11.1923 (є підтвердження цьому). Такі розбіжності характерні для того часу: рішення було прийнято, але реалізовано пізніше. «Це стримана й чемна людина, – говорив В. Щепотьєв Г.Ващенкові про О.Ходака. – Освіту він має університетську, хоч і не закінчену [педагогічну і юридичну]. Намагається діяти тактовно, не вживаючи погроз і насильства. І все ж це – комуніст, що намагається спрямувати школу на комуністичні рейки. Він хоче, щоб наші програми, лекції, кабінети й лабораторії були пристосовані саме до завдань соціального виховання. Ми боремося проти цього. Ми хочемо, щоб наша школа, як би її не назвали, по суті залишалася університетом, себто високою українською школою». Зі свого боку, О.Ходак писав про тих 18 викладачів, які залишилися працювати в ПІНО: «Щирих прихильників радянської влади серед них, звичайно, немає». Із його звітів бачимо образ розумного керівника, що вболівав за доручену справу, але переконаного більшовика.

У 1924 р. Наркомат освіти УСРР затвердив сім кафедр Полтавського ІНО: педології, педопсихології та педогігієни (зав. Ващенко Г.Г.); соціального виховання (зав. Адамович П.Л.); суспільствознавства, історії культури та історії літератури (зав. Рибаков І.Ф.); природознавства (зав. Булдовський О.Т.); неорганічної природи (зав. Самбікін М.М.); математики (зав. Воропай В.С.); мистецтвознавства (зав. Верховинець В.М.).

З 1923 – 1924 н. р. вперше організована педагогічна практика студентів. У 1924 – 1925 н.р. ліквідовували екзамени й заліки як пережитки минулого, натомість впроваджувався колективний облік і оцінювання знань.

Якщо у 1922 – 1923 і 1923 – 1924 н. р. спеціалізація вводилася з ІІ-го курсу, то з 1924 – 1925 н. р. для студентів І-х і ІІ-х курсів усіх відділів передбачалося викладання загальноосвітніх дисциплін в однаковому обсязі (хімія, фізика, біологія, вища математика, креслення, нові мови, енциклопедія виробництва тощо), психолого-педагогічних (основи педології, соціальне виховання тощо), та ідеологічних дисциплін (ленінізм, семінар з марксизму). І тільки на ІІІ-му курсі відбувалася спеціалізація за трьома відділами (циклами): індустріальним, сільськогосподарським і суспільствознавчим.

Збільшення частки загальноосвітніх дисциплін пов'язано із рівнем підготовки студентів-вступників із селян-бідняків і робітників, який, як зазначав Г.Г. Ващенко, був украй низьким. Невелику стипендію отримувало небагато студентів, та і її не вистачало на прожиття, і переважна більшість змушена була працювати (здебільшого, на поденних роботах). Тільки в 1923 р. відкрито перший гуртожиток «Інтернат іновців», однак у ньому могли одночасно жити лише 32 студенти. Заняття до 1924 р. розпочиналися тільки ввечері, коли студенти поверталися з роботи. Не вистачало навіть стільців, тому частина із них під час занять стояли. Саме з цих причин близько 20 % студентів кожного року залишало інститут, а до третього курсу вибувало 50 %. У 1923 – 1924 н.р. було 144 випускники, проти 40-47 в наступні три роки. У 1924 і 1925 рр. загальна кількість студентів часом не досягала і 200 осіб.

Усе це зумовило зменшення потреби ПІНО у викладачах. Низька заробітна плата забезпечувала їм напівголодне існування, тому до 1924 р. вони змушені були підпрацьовувати в школах та інших закладах. Професорсько-викладацький склад ПІНО у 1921-

Викладачі ПІНО, 1924 р.: 1 – Я.Ф. Неврлі (іноземні мови); 2 – Г.Г. Ващенко (педагог), 3 – Н.Ю. Мірза-Авакянц (історик), 4 – П.Л. Адамович (соціальне виховання), 5 – В.О. Щепотьєв (філолог, етнограф), 6 – О.В. Ходак (ректор).

1923 рр. налічував 30-38 осіб, а в кінці 1924-го зменшився до 18-ти (із них 2-4 філологи й історики разом). Частина колишніх викладачів покинула Полтаву в голодних 1921 – 1923 рр.; частина перейшла працювати на педагогічні курси (наприклад, полтавські імені Драгоманова, по вул. Пушкіна №30, які в 1925 р. перетворені на педтехнікум); частина – звільнена за політичними мотивами.

У 1924 р. ПІНО втратив приміщення по Остроградського, № 3 (колишньої гімназії Н.Старицької, яка станом на 5.03.1924 р. ще числилася за ним). На засіданні президії Губвиконкому від 16.02.1923 р. прийнята ухвала про передачу інституту приміщення колишньої Дворянської гімназії по 2-му Кірочному провулкові (тепер – корпус №1 ПДПУ) до початку 1923 – 1924 н.р. Натомість, потрібно було звільнити приміщення по Остроградського №3 (тепер вул. Чорновола), яке і забрали, але корпус по 2-му Кірочному не передали (вірніше, передали тільки через 4 роки). Така ситуація з приміщеннями була однією з причин невеликої кількості студентів і викладачів у ПІНО аж до 1927 – 1928 н.р.

До кінця 1923 – 1924 н.р. із істориків залишилися працювати тільки І.Ф. Рибаков (який викладав ще й економічну географію, але, за наполяганням нового ректора, був змушений залишити роботу в губернському архіві), і частково – Н.Ю. Мірза-Авакянц, яка ще в 1922 р. вступила в аспірантуру.

О. Ходак писав: «У липні 1924 р. звільнилися Рибаков і Мірза-Авакянц, що дозволило ступити на шлях розриву з традиціями старого історико-філологічного факультету і зсунути ІНО на рейки соціалізації і педагогізації».

Замість звільнених, у 1924 р. прийнятий на роботу професор-історик Володимир Олександрович Пархоменко. Він викладав курси: «Історія класової боротьби в Західній Європі XIX – початку XX ст.» і «Економіка та історія Полтавщини в зв'язку з історією України», а через відсутність фахівця-географа – «Економічну географію України» на 1-му курсі для всіх студентів. Тільки його й В.Верховинця ректор ІНО О.Ходак відносить у звіті за 1924 рік до висококваліфікованих викладачів. Він започаткував історичний семінар «підвищеного типу» для студентів III курсу і вчителів. Але, не витримавши важких побутових умов, навесні 1925 р. покидає Полтаву.

Тільки з 03.1926 р. прийнятий на посаду професора з історії класової боротьби та методики суспільствознавства професор Павло Григорович Клепатський (інакше пишуть - Клепацький). Цей діяльний і вже досвідчений історик та педагог працював у Полтаві біля 5 років, — найдовший підрізок часу між його висилками з одного закладу в інший.

Він читав лекції з передбачених навчальним планом історичних дисциплін: на І-му та ІІ-му курсах всіх трьох відділів — історію класової боротьби, а на ІІІ-му для студентів суспільствознавчого циклу: історію та економіку Полтавщини; історію класової боротьби в Європі; методику суспільствознавства. Продовжив діяльність історичного семінару, започаткованого В.О. Пархоменком. У його науковому доробкові полтавський період був одним із найбільш плідних.

При кабінеті суспільствознавства (який до того мав два відділи: літератури і історії економіки) з 4.02.1926 р. працював етнографічний гурток.

Засідання секції суспільствознавчого напряму ПІНО, 1926/1927 н.р. Зправа на ліво: П.Г. Клепацький, В.О. Щепотьєв, О.Т. Бузинний, представник студентства, П.Л. Адамович, П.М. Койнаш.

Майбутні викладачі педінституту – випускники ПІНО, – мали широку суспільствознавчу підготовку, тому часто переходили з викладання одного суспільствознавчого навчального курсу на інший (П. Койнаш, М. Дащенко, С. Данішев).

Восени 1925 р. залишає ПІНО і ректор О.В. Ходак, повернувшись до Харкова (в Інститут марксизму). Із 11.1925 по 09.1930 рр. ректором був Матвій Харитонович Фарбер (1892 – 1942?), який до того працював інспектором з професійної освіти в Полтавському губернському відділі народної освіти, а опісля, до арешту у 1936 р., — ректором і викладачем Одеського університету.

Активізувалася і наукова робота (почали випускатися «Записки ПІНО»); став обов'язковим захист дипломної роботи (який міг проходити через багато років після закінчення інституту, і тільки після її захисту видавався диплом).

Починаючи з 1926 р., ПІНО переведене на 4-річний термін навчання, тому в 1926 – 1927 н.р. студенти III-го курсу залишені в інституті ще на 1 рік.

До кінця 1927 – 1928 н. р. продовжував діяти єдиний факультет соціального виховання зі спеціалізацією тільки на III-му курсі за трьома напрямами: фізико-математичним, суспільствознавчим (історія і філологія), агробіологічним.

Методична підготовка за відповідним напрямом і педпрактика планувалися на III-му курсі (по 7 год. у тиждень на кожний триместр). Випускники ПІНО працювали учителями шкіл старшого концентра (5–7 класи).

До літа 1927 р. інститут працював ще в непристосованих маленьких приміщеннях; було усього 12 штатних викладачів (8 професорів II-ї категорії і 4 викладачі I-ї категорії), а також 10 нештатних викладачів та 6 лаборантів. За даними ректора, станом на літо 1927 р. 80% всіх випускників ПІНО працювало в школах; 15-16% – в інших вузах (у т.ч. педтехнікумах).

Тільки перед 1927 – 1928 н.р. ПІНО отримав приміщення сучасного корпусу №1 (колишній провулок Другий Кірочний, перейменований на вул. Інститутську, а з 1951 р. – на вул. Остроградського), а в 1928 р. – будинок колишньої Полтавської жіночої художньо-ремісничої школи імені С.С. Хрульова, в якому навчалися студенти-гуманітарії (зруйнований у 1943 р., тепер на його місці – Головпоштамт). Це дало можливість значно збільшити штат викладачів і набір студентів: у жовтні 1928 р. працювали вже 73 лектори, навчалися 512 студентів, а на початку 1929 – 1930 н.р. – 821. Таке кількісне збільшення пов'язане не тільки з приростом навчальних площ, але й із тим, що 1928 році до ПІНО було приєднано Полтавський педагогічний технікум імені М. Драгоманова, а його викладачі перейшли на роботу в інститут, у т.ч. історик Антонін Філаретович Дучинський (1880-14.12.1928).

Станом на 03.1929 в перелікові із 17 кабінетів в ПІНО названий кабінет суспільствознавства і методики його навчання.

Із 1928 – 1929 н.р. ПІНО мало вже 2 факультети: старшого концентру, що готував учителів 5-7 класів (декан О.Т. Бузинний, а після його арешту, з 22.XI.1929 – П.Х. Митрофанов) і молодшого концентру – для підготовки вчителів 1-4 класів (декан М.С. Дащенко, з 22.1.1928). У 1929–1930 н.р. факультет старшого концентру поділявся на три відділи: фізико-математичний, агробіологічний, соціально-економічний (удвічі менший за обсягом прийому студентів на I-й курс, ніж на інші – усього 40 осіб). На I-х курсах, як і раніше, викладалися спільні для всіх соціально-економічні й педагогічні дисципліни.

Спеціалізація по відділах розпочиналася не з ІІІ-го курсу (як у 1924 – 1928 рр.), а вже з другого семестру ІІ-го курсу.

Питаннями методичного забезпеченням викладання дисциплін займались чотири циклові комісії, у т.ч. соціально-економічна (голова – історик проф. Клепатський П.Г., заступник – філолог проф. Гуссов В.М.) та педагогічна (голова – проф. Ващенко Г.Г., заступник – Пошивайло Ф.І.).

Порівняно з попереднім періодом, з початку 1929 р. циклові комісії були відсторонені від виконання адміністративних функцій.

Поступово відбувався відхід від «лабораторного методу» організації навчального процесу, зростала роль лекцій і семінарських занять. Але, як і в школі, спостерігалося масове захоплення «методом проектів».

На факультеті старшого концентру весь навчальний процес поділявся на заняття трьох типів: лекції (33% усього навчального навантаження), семінари (майже 39% часу), і практики (28% від усього обсягу навантаження). Кожен тип занять в різній пропорції був представлений у трьох циклах дисциплін: виробничому, соціально-економічному, педагогічному. Серед дисциплін соціально-економічного циклу на лекції відводилося 33%, семінари – 59% і практики – 18,5%; педагогічного циклу, відповідно, 14,2%, 27,8% і 58%.

Чергувалися дні, коли читалися лекції (6 годин на день; тривалість однієї лекції, як і раніше – 50 хвилин), і дні семінарів та практик (7 годин на день).

Вимоги до наукового рівня підготовки вчителів, між тим, зменшуються: було скасовано кваліфікаційні роботи для студентів педагогічних вишів (за рекомендацією Наркомату освіти від 18.01.1930 року). Будинок по вул. Шевченка № 20 використовувався як службове житло для професорів ПІНО.

Відповідно до партійних директив, запроваджується одноосібне керівництво закладами вищої освіти. 13.03.1930 р. Правління ПІНО, яке формально було колективним органом управління (починаючи з 1921 р.), розпускається. Персональна відповідальність за стан справ повністю покладається на ректора та завідувачів факультетів. Зі спогадів, складається образ ректора М.Х. Фарбера як інтелігентної людини.

Але в 1928 – 1929 рр. розпочалися політичні репресії, і ПІНО накрила хвиля арештів викладачів, яких підозрювали в приналежності до «націоналістичної організації». Першим ще в 1928 р. був заарештований проф. Щепотьєв В.О. (у 1937 р. «зізнається», що ПІНО до 1928 – 1929 рр. було «кублом націоналістів»). 10.09.1929 р. вчинені «труси» в квартирах ще шести провідних професорів. Заарештовані і звільнені з ІНО в жовтні 1929-го декан О.Т. Бузинний і професор математики В.С. Воропай (1892 – 1938). Решта з цих професорів – справжніх інтелігентів і українських патріотів, — теж невдовзі вимушені були покинути інститут і Полтаву, а в другій половині 1930-х років зазнали репресій. В їх числі – професор П.Г. Клепатський, якого бюро партосередку ПІНО 3.09.1929 р. «просило» перекинути в інше місто.

Розпочинався період в історії закладу, коли професори старої школи були витіснені, а їхнє місце зайняло молоде покоління викладачів, переважно виховане в ПІНО у 1920-х роках, в умовах відбору за класовим принципом (із робітників і селян), і яке пройшло школу «соціалізації» (П.М. Койнаш та інші).

А тим часом, інститут із початку 1930 р. готувався до чергової реформи.

Гуманітарний корпус, 1928 – 1941 рр.

Корпус №1 у 1903 – 1943 рр.

Кабінет суспільствознавства і методики його навчання | Фарбер Матвій Харитонович 1925-1930 | Жагар Карл Петрович 1930-1931 | Куліненко Родіон Петрович 1931-1933

Директори ПІНО і ПІСВ наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр.

Полтавський інститут соціального виховання (ПІСВ), 09.1930 – 08.1933

Як і планувалося, у серпні 1930 р. Полтавський інститут народної освіти було реорганізовано в Полтавський інститут соціального виховання (ПІСВ). Основною причиною перетворення 4-річних ІНО (з повною вищою освітою) на 3-річні ІСВ (із неповною вищою освітою) був курс на прискорення темпів індустріалізації на початку 1930-х років, який зумовив запровадження обов'язкової, безоплатної семирічної освіти в промислових містах, фабрично-заводських районах і робітничих селищах (дещо пізніше – й у сільських місцевостях). А розширення мережі шкіл вимагало зростання й чисельності вчительських кадрів (за рахунок збільшення прийому на навчання – два рази на рік, та прискорених, «ударних» темпів їхньої підготовки, зниження вимог до обсягу і якості теоретичної підготовки).

На початку існування ПІСВ, 08-10.1930 р. директором залишався М.Х. Фарбер; з 10.1930 по 10.1931 р. – Карл Петрович Жагар (1883 – 1938); з 10.1931 по 09.1933 – Родіон Петрович Куліненко (1891-?). Ці директори не мали навіть вищої освіти.

У ПІСВ із часу заснування й до початку 1932 – 1933 н.р. були факультети: шкільний (реорганізований із факультету старшого концентру) і дошкільний. Соціально-економічний відділ, який існував у ПІНО, поділений на два окремі: історико-економічний і мовно-літературний відділи шкільного факультету.

Завідувачем шкільного факультету ПІСВ з 09.1930 по 02.1932 р. був професор соціально-економічних дисциплін, завідувач кафедри політекономії, потім – кафедри економіки Іван Миколайович Ромер (1889 – ?), а 02-12.1932 р. – філолог Юрій Юхимович Циганенко (1902-1938).

Історико-економічний відділ у 1930 – 1931 н.р. мав по дві групи на І-ІІ курсах і одну – на ІІІ курсі (15 випускників). Головною метою навчання було соціальне виховання «людини соціалістичного суспільства», а головними навчальними дисциплінами – ті, які озброювали студента марксистсько-ленінським світоглядом (історія класової боротьби; діалектичний матеріалізм; ленінізм; історія більшовизму; національне питання; до певної міри – політекономія і економічна географія). Дисципліни педагогічної підготовки відігравали меншу роль, ніж у ПІНО (на ІІ-ІІІ курсах викладалися методики навчання за назвами відділів).

Уперше, замість циклових комісій, з 14.01.1931 були утворені кафедри. Для студентів історико-економічний відділу шкільного факультету, головним чином, працювали кафедри марксизму-ленінізму, історії, економіки, педагогіки, педології, дидактики. Для координації роботи кафедр у межах певного відділу організовувалися учбово-методичні комісії, головами яких були призначені завідувачі відділів. Штатних асистентів в ПІСВ було мало. Найбільш обдаровані й успішні з числа студентів, починаючи з ІІ-го курсу, призначалися на посади позаштатних асистентів, які вели практичні заняття.

Завідувачами історико-економічного відділу ПІСВ були: П.М. Койнаш; після його призначення заступником директора з навчальної роботи, з 1.12.1931 р. – проф. І.Ф. Неверовський; у 1932 – 1933 н.р. – доц. М.А. Гнєзділін.

Із 14.01.1931 в складі відділу діяли кафедри: марксизму-ленінізму (завідувач викладач діамату М.А. Гнєзділін; доцент В.В. Кукаркін, який мав великий досвід викладання історії та суспільствознавства; позаштатний асистент (студент ІІ-го курсу), а з 04.1931 –

штатний асистент Й.І. Стасюкайтіс з діалектичного матеріалізму і національного питання; позаштатний професор діамату О.М. Царицин); історії (завідувач П.М. Койнаш; доц. М.А. Курилко; позаштатний асистент – Г.І. Д'яченко); економіки, перетвореної з кафедри політекономії (завідувач професор І.М. Ромер; штатні доценти М.С. Дащенко і Л.П. Ткаченко, штатний асистент Е.М. Дубова і три студенти, що працювали позаштатними асистентами). На Робітфаці історію народів СРСР і історію класової боротьби викладали позаштатні асистенти Л.І. Десенко і О.М. Васильєва.

Після тривалої перерви (з 1923 р.), у 1931 р. історію в школі відновили як самостійний навчальний предмет.

Станом на 07.1932 р. на кафедрі історії працювали 4 особи: завідувач – проф. Іван Фаустович Неверовський (із 01.12.1931 по 20.09.1932 викладав курс всесвітньої історії), доц. М.А. Курилко (який із 20.09.1932 став викладачем всесвітньої історії та завідувачем кафедри), доц. Галина Павлівна Гардашнік (історія ВКП(б)), та асистент Г.І. Д'яченко. На кафедрі марксизму-ленінізму переведений в штат проф. О.М. Царицин.

Уже в кінці 1932 р. відбулася чергова зміна внутрішньої структури ПІСВ. Замість існуючих двох факультетів, Наказом директора від 10.12.1932 створюються нові факультети і кафедри в їхньому складі. Дошкільний факультет ліквідовувався, а шкільний поділявся на два: агро-математичний і соціально-економічний. Соціально-економічний факультет, як і раніше шкільний, очолив декан Ю.Ю. Циганенко.

Соціально-економічний факультет ПІСВ поділявся на три відділи (інспекторсько-методичний, мовно-літературний і історико-економічний), а відділи – на 2-3 кафедри. Історико-економічний відділ мав 3 кафедри: історії (завідувач М.А. Курилко), діалектичного матеріалізму (завідувач М.А. Гнєзділін), і економіки (завідувач М.С. Дащенко; методику суспільствознавства викладав доцент цієї кафедри Л.П. Ткаченко).

Перелік навчальних дисциплін (і загальна кількість годин на них), які викладалися для студентів історико-економічного відділу соціально-економічного факультету ПІСВ у 1932/1933 навчальному році (годин):

1 курс	*2 курс*	*3 курс*
Політекономія – 90 Економічна географія – 106 **Історія Всесвіту** – 190 Українська мова – 106 Маркс.-ленінська педагогіка – 74 Маркс.-ленінська психологія – 40 Фізкультура – 50 Мистецтво тональне – 44 Мистецтво образотворче – 40 Основи вищої математики – 84 Основи індустр. виробництва – 59 Основи с.-г. виробництва – 59 Німецька мова – 42 Військові дисципліни – 72	Політекономія – 60 Теорія радянського господарства – 90 Діалектичний матеріалізм – 70 **Історія України** – 32 **Історія Всесвіту** – 130 Історія більшовизму – 40 **Методика суспільствознавства** – 28 Українська мова – 30 Маркс.-ленінська педагогіка – 68 Педологія – 40 Конструкторсько-дослідна робота – 40 Фізкультура – 28 Німецька мова – 30 Військові дисципліни – 70	**Історія Всесвіту** – 48 **Історія народів СРСР** – 110 Історія більшовизму – 40 **Методика суспільствознавства** – 24 Література України – 44 Література Всесвіту – 56 Мистецтвознавство – 40 Маркс.-ленінська педагогіка – 70 Фізкультура – 30 Військові дисципліни – 50 Дипломна робота.

Як бачимо, власне історичних дисциплін у навчальному плані було небагато. Перелік дисциплін, який повинні були вивчити студенти-заочники історико-економічного відділу ІСВ, дещо коротший: не передбачалися заняття з основ виробництв, мистецтва, фізкультура і військова підготовка.

Перший набір на денний робітфак здійснений у 1929 р., вечірній робітфак – 1930 р. На вечірній робітфак приймалися робітники підприємств м. Полтави. Заняття відбувалися щоденно, з 18 до 20 години, в приміщеннях ПІСВ.

На шкільний факультет без іспитів зараховували тих, хто закінчив технікуми, робітфаки, курси підготовки до вишів, профшколи, вечірні робочі школи другого ступеня та дев'ятилітки.

Про попередній рівень підготовки студентів свідчить Наказ директора від 13.03.1933, в якому констатується «наявність значної частини студентів, що не засвоїли елементарної мовної грамотності».

Професори й доценти читали тільки лекції (їхня тривалість становила 45 хв.), приймали заліки (в 1930 – 1931 рр. робилася відмітка: «зараховано» / «не зараховано»). А відповідно до Наказу від 12.05.1932 р., щоб запобігти «зрівнялівки»: «добре», «цілком задовільно», «задовільно», «не задовільно».

Слід відмітити як майже подвиг тодішнього в.о. директора інституту (в майбутньому директора) П.М. Койнаша, який у Голодомор 1932 – 1933 рр. організував заготовки не тільки для їдальні, але й для викладачів, співробітників, та студентів, які не користувалися їдальнею. Але були і масові «чистки від класово-ворожих елементів», і перерви в навчанні через неопалювані приміщення взимку, і відволікання на різні роботи… Студенти жили в п'яти невеликих гуртожитках (вул. Крупської, 2; Луначарського, 4; Колонійській, 9; Котляревського, 9 і на вул. Паризької Комуни).

Студенти III-го курсу випущені до шкіл не були (переведені на IV-й курс 1933/1934 н.р.). Експеримент з утворенням ІСВ був невдалим, і в серпні 1933 р. почалась їхня реорганізація на педагогічні інститути.

Полтавський державний педагогічний інститут (ПДПІ), 09.1933 – 06.1941

Наказом директора Р.П. Куліненка від 9.08.1933 р. було оголошено про реорганізацією ПІСВ з 3-річним терміном освіти на 4-х річний педагогічний інститут (ПДПІ). Студенти 3-го курсу ПІСВ не випущені в школи, а переведені на 4-й курс ПДПІ (денні й вечірні групи). Причиною реорганізації було те, що з 1934 р. запроваджувалася єдина структура загальноосвітньої школи трьох типів: початкова (4 роки), неповна середня (7 років), середня (10 років), і стали потрібними краще підготовлені вчителі для середніх шкіл. Скоро підвищилися і вимоги до наукової підготовки викладачів: 13.01.1934 р. були введені вчені ступені кандидатів і докторів наук, а також відновлені вчені звання доцентів і професорів, посади асистентів.

У зв'язку з реорганізацією змінилося й керівництво закладу. Із 2.10.1933 по 20.10.1934 рр. за рекомендацією міському партії, на посаді директора перебував Петро Миколайович Койнаш (1903 – 1937), перший керівник – вихованець закладу (випускник гуманітарної секції ПІНО 1925 р.), і перший за 10 років – із вищою освітою. Цим же наказом Михайло Степанович Дащенко (1898 – 1939), теж випускник цієї секції 1925 р., призначений помічником директора з учбової частини.

Наказом від 10.09.1933 р. створюються нові факультети шляхом реструктуризації факультетів, що існували з 10.12.1932 р.

Зокрема, замість соціально-економічного факультету цим наказом утворений факультет економічного, історичного та дошкільного відділів (декан М. С. Дащенко). У зв'язку із закриттям дошкільного відділу, з 17.12.1933 р. змінюється і назва на факультет історичного та економічного відділів (декан М. А. Курилко). Для студентів-істориків I-II курсів викладалися «Історія Заходу і Сходу» (М.А. Курилко), «Історія України» (О.К.Касименко – майбутній директор Інституту історії АН УРСР), «Історія ВКП(б) і КП(б)У» (М.Ф. Левченко, знятий з роботи 13.11.1934 р.), III курсу – «Ленінізм» (Левенецький, Ковальов), «Історія Комінтерну» (А.Ф. Морозенко), «Історіографія». Але факультет під такою назвою теж пропрацював недовго.

У 1934 р. прийнято урядову постанову «Про викладання громадянської історії і географії в початкових, неповних середніх та середніх школах», після якої було внесено зміни до навчальних планів і програм з історії та з географії.

Койнаш Петро Михайлович 1933-1934 | Дащенко Михайло Степанович 1934-1935 | Онісін Іван Максимович 1935-1937 | Доценко Микола Васильович 1938-1940 | Асєєв Петро Миколайович 1940-1941

Директори ПДПІ у 1930-х – на початку 1940-х років

А в ПДПІ до початку 1934 – 1935 н.р. факультет історичного та економічного відділів втретє змінив назву – на історичний факультет (деканом залишався М.А. Курилко). На жаль, факультет проіснував тільки рік, до 09.1935 р., як і три кафедри в його складі: історії, діалектичного матеріалізму і економіки.

Іногородні студенти історичного відділу, а потім і факультету жили в гуртожиткові «Червона Зірка» по вул. Луначарського №4 (тепер 1100-річчя Полтави). Цей 3-поверховий будинок зберігся.

Завідувачем кафедри діалектичного матеріалізму продовжував працювати М.А. Гнєзділов, а з 03.1934 р. – Юхим Олексійович Хоменко; завідувачем кафедри економіки – Михайло Степанович Дащенко (до 04.1935, коли його звільнено).

А ось проблему підбору кадрів викладачів і призначення завідувача кафедри історії до кінця існування факультету так і не вдалося вирішити: розпочалася чергова хвиля звинувачень у «невідповідності вимогам до викладача» і «чисток». Хоч для роботи на факультеті запрошувалися молоді історики з усього СРСР (найдовше працював майбутній професор, дослідник історії Стародавньої Русі Олексій Петрович П'янков, але був змушений покинути ПДПІ в 1937 р. через відсутність роботи).

Дещо змінилися, порівняно з 1933 – 1934 н.р., і назви навчальних дисциплін. У 1934-1935 н.р. на І-му курсі викладалася стародавня історія, історія середніх віків, історія України, економічна географія; на ІІ-му – нова історія, історія Росії і народів СРСР, діалектичний матеріалізм; на ІІІ-му – історія ВКП(б) і КП(б)У, історія Росії і народів СРСР; на IV-му – історія Росії і народів СРСР, нова історія, методика історії. Це пов'язано з тим, що старші курси деякі дисципліни, які тепер читалися на молодших курсах, раніше не слухали.

В 1934 – 1935 н.р. на кафедру історії перейшов в.о. доцента географ Л.П. Ткаченко, який викладав для студентів-істориків та економістів курси «Економічна географія», «Історична географія» і «Методика історії». Діяв історичний кабінет із відділом географії. Посади в рік існування факультету (часто – значно коротший час) займали також в.о. доцентів М.А. Курилко (викладав нову історію); історію Росії та народів СРСР викладав О.П. П'янков; Ф.І. Донской (з 01.09 до 20.10.1934 р. викладав стародавню історію і історію середніх віків), після його скандального звільнення стародавню історію спочатку викладав Сініцин, звільнений через місяць, а потім – Л.О. Ієрусалимський; історію середніх віків – З.К. Порхун, який пропрацював з 15.01 по 14.02.1935, а після його звільнення – А.Ф. Морозенко; історію України – О.К. Касименко, а після його звільнення – асистент Лука Несторович Сумський, який з 16.02.1935 одночасно керував 8-місячними курсами підготовки вчителів історії.

У жовтні 1934 р. директор П.М. Койнаш був переведений у щойно створений Одеський педінститут, а його наступником з 27.10.1934 призначений М.С. Дащенко. Він теж піклувався про історичний факультет.

Посаду завідувача кафедри історії узимку 1934 – 1935 р. посідав Олександр Карпович Касименко, теж випускник гуманітарної секції ПІНО 1926 р., який у роки навчання, як і М.С. Дащенко, був комсомольським активістом. Але 25.02.1935 р. виключений із партії і звільнений «як націоналіст». Тому 25.02 до 8.04.1935 р. до завідування кафедрою історії повернувся М.А. Курилко. І теж дуже недовго, тому що впродовж 21.03 – 1.04.1935 р. в інституті працювала комісія з реалізації постанови ЦК КП(б)У від 16.03.1935 року «Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вишів – Інституту м'ясної промисловості і Педагогічного інституту» (у ній згадані прізвища істориків Донського, Сініцина, Касименка, Порхуна, Левченка). За результатами роботи комісії позбулися посад і директор М.С. Дащенко, і декан історичного факультету та завідувач кафедри історії М.А. Курилко, і деякі викладачі. Із 8.04 по 1.09.1935 р. в.о. завідувача кафедри історії був викладач діалектичного матеріалізму та історії класової боротьби Йосип Іванович Стасюкайтіс (випускник ПІСВ 1932 р.).

Після роботи комісії, з 3.04.1935 р. директором Полтавського педінституту, і майже одночасно –зав. кафедри економіки, почав працювати Іван Максимович Онісін, а заступником директора – Й.І. Стасюкайтіс (до 04.1937 р., коли був призначений у Лубни директором місцевого педінституту).

Не дивно, що після такої кадрової чехарди історичний факультет був розформований, а його студенти з вересня 1935 р. переведені на навчання до Харкова (до речі, в наказах ректорах з приводу проступків студентів про істориків йдеться чи не найбільше). Рішення про розформування було прийнято в наркоматі освіти, бо новопризначений ректор І.М. Онісін ще у квітні-травні здійснив ряд кроків для збереження істфаку (призначивши О.П. П'янкова завідувачем кабінету історії, а А.Ф. Морозенка – штатним доцентом).

З 09.1935 до 09.1946 рр. підготовка вчителів історії на стаціонарному відділенні в ПДПІ не велася. У 1936 р. відкривається дворічний Учительський інститут, який діяв на матеріальній і кадровій базі ПДПІ. Метою його діяльності була прискорена підготовка вчителів для 5–7 класів семирічних шкіл. При ньому діяв і вечірній історичний відділ (М.А. Курилко викладав там стародавню і середньовічну історію, О.П. П'янков – історію народів СРСР). Але і він закритий у 1937 р.

Замість розформованих трьох кафедр історичного факультету створена одна – кафедра соціально-економічних дисциплін (існувала з 1.09.1935 по 30.08.1939). Її завідувачем став колишній зав. кафедри діамату Ю.О. Хоменко (до 29.12.1937 – коли був звільнений; поновлений 7.03.1938; звільнений знову 1.09.1938). Виконувачем обов'язки на час його відсутності і після остаточного звільнення призначався доц. Данішев С.О., який з 1936 р. вів курс політекономії, а також історії СРСР (на мовно-літературному факультеті). Доцентом цієї кафедри до 1937 р. був історик О.П.П'янков (завідував і кабінетом соціоекономічних дисциплін), а в 1938 р. – М.А. Курилко. Перш за все, на цій кафедрі викладалися курси: ленінізм, діалектичний і історичний матеріалізм, політична економія. У педінституті їхня частка в навчальних планах становила 10%, а в учительському інституті – 32%.

14.11.1938 р. вийшла Постанова ЦК ВКП(б) «Про постановку партійної пропаганди в зв'язку з виходом «Короткого курсу історії ВКП(б)». У Постанові йшлося: «Замість самостійних курсів ленінізму, діалектичного й історичного матеріалізму ввести в вузах єдиний курс «Основи марксизму-ленінізму», зберігши в навчальному плані загальну кількість годин, яка раніше відводилася на соціально-економічні дисципліни. Викладання основ марксистсько-ленінської теорії повинно розпочинатися з вивчення «Короткого курсу історії ВКП(б)» з одночасним вивченням першоджерел марксизму-ленінізму (праць К.Маркса, Ф.Енгельса, В.І. Леніна, Й.В. Сталіна). Викладання політичної економії має здійснюватися після вивчення «Історії ВКП(б)». Замість нині існуючи окремих кафедр, створити у вузах єдину кафедру марксизму-ленінізму». З 1938 р. запровадили обов'язковий курс історії релігії та атеїзму.

У зв'язку з цією Постановою в 1939 р. замість кафедри соціально-економічних дисциплін створена кафедра марксизму-ленінізму, яка діяла до 09.1941 р. Основи марксизму-ленінізму викладалися для студентів всіх спеціальностей. У 1939 – 1940 н.р. тимчасово виконуючим обов'язки завідувача був ст. викладач М.Я. Мізеровський, а в 1940 – 1941 н.р. – доцент В.І. Пантелєєв.

У вересні 1937 р. стався черговий, чи не найсильніший «погром» Полтавського педінституту з боку компартійних органів і НКВС. 28.09.1937 усунений із посади ректор, викладач політекономії І.М. Онісін; усі декани; частина провідних викладачів. Більшість із них були засудженні до розстрілу чи тривалих термінів ув'язнення.

В.о. ректора призначений парторг, викладач кафедри педагогіки Гаврило Захарович Івашина (випускник соціально-економічного відділення ПІСВ 1931 р.), і був ним аж півроку, із 28.09.1937 по 29.03.1938 р. (У післявоєнні роки Г.З. Івашина був начальником управління вищої школи міністерства освіти УРСР, деканом педагогічного факультету Київського педінституту). Після нього ректорами були: із 03.1938 по 04.1940 р. педагог Доценко Микола Васильович (1900 – 1979), який «не спрацювався» з колективом, подав заяву на звільнення і «виїхав у невідомому напрямкові»; із 05.1940 по 09.1941 р. випускник 1932 р. і аспірант педолого-педагогічної кафедри ПДПІ, викладач марксизму-ленінізму Асєєв Петро Миколайович (1905 -?).

Відповідно до постанови РНК СРСР від 22.08.1940 р., на 1940 – 1941 н.р. установлений обсяг навчального навантаження викладачів: професор, зав. кафедри – від 540 год. (для кафедри марксизму-ленінізму – до 660 год.); доцент, зав. кафедри – 660 год., професор і доцент

кафедри – 660–780 годин, старший викладач, викладач, асистент – 720–840 годин на ставку. Середнє навантаження по педінституту становило 690 годин. Навантаження включало ті ж види робіт, що й у наш час (додатково – відвідування занять асистентів професорами).

З 10.1940 р. введене платне навчання у ВНЗ (з 1.09.1940 по 1.02.1941 потрібно було заплатити 150 крб.). Чимало студентів були виключені через несплату за навчання. Унаслідок досить масового виключення студентів за несплату за навчання, а також у зв'язку із призовом в армію, наприкінці грудня 1940 р. відбулося зменшення кількості ставок (до 0,5 – 0,25 на викладача).

ПДПІ на початку війни і в роки німецької окупації (07.1941 – 09.1943 рр.)

На початку війни основні корпуси педінституту були звільнені для потреб військового часу. Завершення навчального процесу відбувалося по вул. Остроградського №3 (знищеного під час війни), а адміністративні служби перенесені в невеликий будинок по вул. Лассаля № 4 (тепер – вул. Сковороди).

У липні–серпні 1941 р. тільки деякі викладачі, які мали військову підготовку, були мобілізовані до армії. Слід низько вклонитися і пам'ятати про викладачів, співробітників і студентів, які воювали (були призвані з роботи чи навчання в інституті або прийшли на нього після демобілізації з армії після закінчення війни).

Більшість викладачів марксизму-ленінізму евакуйовані на схід СРСР (тільки ст. викл. Захар Сидорович Штицький загинув на фронті). Пропозицію на евакуацію отримали далеко не всі викладачі, і два роки, не зі своєї волі, змушені були виживати, як могли. На окупованій території залишилися 39 із 76 викладачів та 725 із 850 студентів.

У серпні – на початку вересня, коли німці вже були на території Полтавщини, найбільш цінне майно (зокрема обладнання) було завантажене в залізничні вагони для евакуації. Тільки 16.09.1941 р., за два дні до того, як німці ввійшли у Полтаву, в Наказі оголошено розпорядження Народного комісаріату оборони УРСР про евакуацію Полтавського педінституту у місто Тюмень (тоді – Свердловської області). Останнім же наказом від 17.09.1941 р. директора П.М. Асєєва інститут оголошений евакуйованим.

Уранці 18.09.1941 р. німецькі війська увійшли в Полтаву. Настав дворічний період окупації. Гітлер був категорично проти вищої і навіть середньої освіти на окупованих східнослов'янських землях. Заняття в інституті не розпочалися, але формально він не був закритий, а став «науковою установою». Фактично ж призначений ректором Л.П. Ткаченко впродовж року був зберігачем майна інституту, а також відповідав за ботанічний сад і гравіметричну обсерваторію. Станом на 02.1942 р. в інституті працювало 26 осіб, з яких 18 – у штаті інституту, 4 – у ботанічному саду та 4 – у штаті обсерваторії. Після війни ці люди були під різними приводами звільнені з інституту, а ректор Л.П. Ткаченко засуджений до 10 р. позбавлення волі і, очевидно, загинув у 1944 р. Із 10.1942 р. педінститут перестав бути і науковою установою. Догляд за приміщеннями покладений на завгоспа В.Є. Кизиму.

За декілька днів до відступу окупанти підпалювали будівлі міста. Центральна частини Полтави зазнала руйнувань унаслідок бомбардувань. На 23.09.1943 р., коли Полтава звільнена від загарбників, будівлі педінституту були спалені, зруйновані або пошкоджені.

Курилко Мусій Антонович

Денисовець Павло Мусійович

Кулик Григорій Іванович

Побіленський Яків Аврамович

Соколовський Олексій Хрисанфович

Черевань Антон Самойлович

Викладачі-історики – учасники бойових дій у Другій Світовій війні

Історичний факультет і передумови його відродження (10.1943–12.1950)

Відразу ж після визволення Полтави від німецько-фашистських загарбників розпочалася підготовка до відновлення роботи інституту. Наказом заступника Наркома освіти призначений до виконання обов'язків директора ПДПІ Антон Гаврилович Бойко. Його наказ №1 датований уже 29.09.1943 р.

Постановою № 380 від 21.10.1943 р. Рада Народних Комісарів УРСР поновила роботу Полтавського педагогічного інституту й затвердила план прийому студентів на 1-й курс (180 осіб). Відбувалося поступове зарахування студентів, що навчалися раніше. Навчання почалося з 15.11.1943 р. у невеликих пристосованих приміщеннях.

Відразу після поновлення роботи ПДПІ, з 10.1943 р., відновила діяльність кафедра основ марксизму-ленінізму з тим же набором дисциплін, що і до війни. Весь нетривалий час перебування на посаді в.о. директора ПДПІ, кафедру очолював А.Г. Бойко (10.1943 - 10.1944), а з 10.1944 по 08.1945 – М.П. Редько, – викладачі, які працювали ще до війни. Крім завідувачів кафедр, ці дисципліни вели викладачі, які повернулися в 1944 – 1945 рр. із евакуації чи з фронту: С.О. Данішев, М.І. Малич, С.П. Бабенко, А.П. Безносик, М.А. Курилко і П.І. Шебітченко.

21.07.1947 кафедру основ марксизму-ленінізму перейменовано на кафедру марксизму-ленінізму, філософії та політекономії (існувала до 1967 р.), оскільки єдиний курс марксизму-ленінізму знову розділили на три частини. Кафедру ще з 1946 і до 1964 очолював філософ Д.В. Степанов. На кафедрі у 1946 р. працювали доценти Б.Й. Лозовський (до 1946 р. був в.о. завідувача), Л.Ю. Попов, І.Д. Літвінов, ст. викладачі С.П. Бабенко, С.Я. Пайсахзон, М.І. Маліч, О.Я. Волгіна-Мелешкіна та інші.

Міністерство освіти УРСР 10.03.1950 р. видало наказ, яким установлене зменшене навантаження для кафедр марксизму-ленінізму (біля 560 год.), по інших кафедрах – біля 760 годин на рік. З 1956 р., замість марксизму-ленінізму, викладалася історія КПРС, а з 1963 р. введений курс «науковий комунізм». До кінця існування СРСР кафедри, на яких викладали марксистсько-ленінські дисципліни, були загальноінститутськими.

Наказом від 17.11.1944 р. при мовно-літературному факультеті створена кафедра історії СРСР (нею з 09.1945 по 08.1949 завідував директор ПДПІ доц. Ф.А. Редько). Відповідно до наказу заступника Міністра освіти від 4.05.1946 р. у складі Педінституту організовано історичний факультет, а в складі Учительського інституту – природничо-географічний відділ.

У післявоєнні роки існувала практика затвердження наркоматом освіти на посадах завідувачів і навіть доцентів «ідеологічних» кафедр (у т.ч. історії СРСР). Нерідко часовий проміжок між наказом ректора про призначення і наказом про затвердження на посаді наркоматом становив 1-2 роки.

Деканами новоутвореного історичного факультету були старші викладачі ідеологічної кафедри основ марксизму-ленінізму М.І. Малич (1946-1947 і 1947-1948 н.р.), С.П. Бабенко (1948-1949 н.р.), П.Д. Мудраченко (1949-1950 н.р.), а в.о. декана недовго – І.М. Попик (1950).

Освітній процес у перші післявоєнні роки вівся у складних умовах: не вистачало аудиторій (заняття відбувалися в дві зміни, а до 1947 – 1948 н.р. не було електрики). Студенти працювали на прибиранні зруйнованих або дуже пошкоджених у вересні 1943 р. будівель (див. фото стану корпусу №1), на відбудові міста, в колгоспах; орендували при-

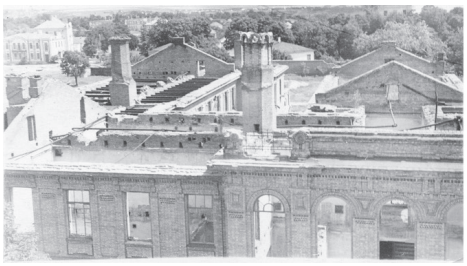

Корпуси ПДПІ в 1943-1944 рр.: №1; філфаку; студентського гуртожитку (зараз – №3)

ватне житло, бо гуртожитків при інституті не було. До кінця 1947 р. діяла карткова система на деякі види продовольства і товари; давався взнаки голод 1946 – 1947 рр.

Станом на 04.1946 р. викладачами кафедри історії СРСР, крім зав. кафедрою, ректора Ф.А. Редька, працювали: Л.Л. Блідченко, О.М. Васильєва (викладач педінституту ще в 1920 – 1921 рр., а в 1947 р. заарештована й позбавлена волі на 10 р.). Станом на 30.10.1946 р. на цій кафедрі працювали доц. Редько Ф.А., ст. викладач К.І. Кушнірчук (колишній активний член Українського товариства істориків-марксистів, який викладав історію УРСР) і асистент Л.Л. Блідченко.

Із 1.09.1946 р. від кафедри історії СРСР була відділена кафедра загальної історії (в.о. зав. кафедри, доцент С.О. Данішев, одночасно – заступник директора з науково-навчальної роботи; асистент О.Х. Соколовський; Л.І. Прохорова – викладач географії в учительському інституті).

До 25-річчя отримання інститутом статусу державного закладу вищої освіти виданий ювілейний випуск відновлених «Наукових записок» зі статтями викладачів-істориків.

Постановою Ради міністрів СРСР № 2766 від 28.12.1946 р. Полтавському державному педагогічному інституту присвоєне ім'я В.Г. Короленка (в переліку заходів щодо увіковічення його пам'яті, в зв'язку з 25-річчям від дня його смерті). У зв'язку з цією ж подією, Ф.А. Редько, С.О. Данішев, М.І. Малич, С.П. Бабенко були нагороджені знаками «Відмінник народної освіти УРСР».

У 1947 – 1948 н.р. кафедра мала назву загальної історії та географії. На ній працювали два історики (С.О. Данішев – зав. кафедри, доцент; О.Х. Соколовський, старший викладач), та два штатні викладачі географічних дисциплін. У 1948 – 1949 н.р. кафедра загальної історії працювала в складі 4-х штатних осіб, у т.ч. ст. викладач Л.Л. Блідченко (Мазуренко). У 1947 році в зв'язку з «викриттям помилок» інституту історії АН УРСР в педінституті 9 разів перевірялось викладання історії України.

Зі звіту за 1949/1950 н.р. навчальний рік довідуємося, що факультет працював у важких умовах: у другу зміну, з 13:30 год.; в тих же приміщеннях, які в першу зміну використовував природничий факультет, займаючи 4 кабінети. Можливостей обладнати ці кабінети історичною наочністю не було. Тільки в 1950 – 1951 н.р. для підготовки вчителів історії інститут отримав невеликий двоповерховий будинок колишньої школи №9 по провулку Госпітальному, 10. Заняття тут відбувалися до 1954 – 1955 н.р. включно.

Після 15 років перерви, у 1950 р. був здійснений випуск студентів-істориків.

Історико-філологічний факультет (01.1951-10.1966)

У 1950 р. Рада Міністрів УРСР прийняла постанову про те, що посада декана затверджується при наявності на даному факультеті контингенту студентів стаціонарного навчання не менше 200 осіб. Оскільки на історичному їх було всього 116, то з 20.10.1950 р.

Будинки, в який велася підготовка вчителів історії: 1 – адміністративний корпус і природничий факультет (1946-1950), розібраний у середині 1970-х рр.; на його місці зараз права частина корпусу №2; 2 – По пров. Госпітальному, 10 (1950-1955); 3 – Корпус №1, вигляд до ремонту (з 1955 р.)

обов'язки декана факультету були покладені на декана мовно-літературного факультету доцента І.Т. Чирко. А Наказом Міносвіти від 26.01.1951 р. факультети було об'єднано в один – історико-філологічний (який називався так у 1951-1966 рр.).

Набори студентів на навчання в 1951 – 1955 рр. здійснювалися на історико-філологічному факультеті по трьох відділеннях окремо: історії, української мови і літератури, російської мови та літератури.

У 1950 – 1951 н.р. на кафедру історії СРСР в 1950 р. прийняті Л.С. Ліхіна, яка викладала історію СРСР і археологію до виходу на пенсію в 1980 р.; перейшла з кафедри марксизму О.Я. Волгіна (дружина секретаря обкому партії, яка до 1952 р. викладала історію УРСР замість звільненого за «скрипникізм» К.І. Кушнірчука).

У 1951 – 1952 н.р. кафедра загальної історії працювала в складі: Соколовський О.Х. – т.в.о. зав. каф., старший викладач, який викладав майже всі курси всесвітньої історії, але найбільш спеціалізувався на середньовічній; Мазуренко Л.Л. – ст. викладач яка спеціалізувалася на викладанні нової і новітньої історії, а з осені 1952 до 1954 р. тимчасово виконувала обов'язки зав. кафедри, поки І.Х. Соколовський займався підготовкою кандидатської дисертації в Москві; Каган С.Х. – к.і.н., ст. викладач, викладала нову історію; Нікітенко Н.І. (викладач до 1.12.1951, далі – на посаді керівника педпрактики інституту). Доц. Данішев С.О. у 1951 р. перейшов на кафедру історії СРСР.

Тільки 15.10.1952 р. був заселений після ремонту єдиний студентський гуртожиток (навчальний корпус № 3, починаючи з 1983 – 1984 н.р.), а в 1955 – 1956 н.р. розпочалися повноцінні заняття в корпусі № 1, теж після капітального ремонту.

До 1955 року діяли три кафедри, на яких працювали історики: марксизму-ленінізму, філософії та політекономії (зав.: к. філософ. н. Д.В. Степанов); історії СРСР (зав.: к.і.н., ректор інституту Д.С. Нененко; к.і.н. доц. Г.І. Кулик); загальної історії (зав.: к.і.н. О.Х. Соколовський). Останні дві власне історичні кафедри були об'єднані, і в 1955-1968 рр. діяла єдина в інституті й на факультеті кафедра історії (завідувач доц. Г.І. Кулик).

У зв'язку з державним курсом на спеціалізацію і концентрацію в підготовці фахівців, з 1.09.1956 до ПДПІ імені В.Г. Короленка переведені для продовження навчання студенти-історики старших курсів із Ніжинського педінституту. А разом зі студентами прибув «десант» із кваліфікованих викладачів (к.і.н. Г.І. Ліпатнікова, Л.О. Медведська, М.М. Ярошенко), які «не прижилися» в інституті через побутові та інші причини й через 2-3 роки залишили його. А з Л.В. Олійником, який був у числі прибулих із Ніжина, взагалі розігралася драма, описана нами в нарисі про нього.

У тому ж 1956 р. урядом була прийнята Постанова про підготовку в педінститутах учителів широкого профілю та переведення в зв'язку з цим навчання з 4-річного на 5-річний термін. Тому підготовка майбутніх учителів набору 1956 р. на історико-філологічному факультеті здійснювалася за поєднанням спеціальностей, зокрема, «українська мова, література та історія», «російська мова, література та історія».

З 01.1951 до 05.1959 р. факультет очолював філолог Іван Трохимович Чирко. До речі, з 09.1953 до 09.1971 директором ПДПІ імені В.Г.Короленка (з 1958 р. назва посади – «ректор») теж був філолог Михайло Васильович Семиволос (1910–2000).

Пізніше деканом об'єднаного факультету став історик Павло Мусійович Денисовець (з 05.1959 р. до 10.1966 р., коли відновили історичний і філологічний факультети як окремі). Із 03.1961 до 08.1964 р. він готувався до захисту докторської дисертації, тому на посаді декана був викладач політекономії доцент Василь Гаврилович Євтушенко.

Станом на 1957 р. у штаті єдиної кафедри історії працювали 16 осіб. Різні розділи курсу історії СРСР викладали доценти Г.І. Кулик, П.М. Денисовець, С.О. Данішев, Л.О. Медведська; асистент Л.С. Ліхіна (вела також курс археології); історію УРСР – доц. Л.В. Олійник; методику навчання історії – к.і.н. М.М. Ярошенко; історію Стародавнього світу – к.і.н. Г.І. Ліпатнікова (хоч була вченою-медієвістом), історію Середніх віків – О.Х. Соколовський, нову і новітню історію світу – к.і.н. С.Х. Каган (хоч захистила дисертацію з історії України), к.і.н. М.Й. Чупрун, ст. викл. Л.Л. Мазуренко. Тільки-но розпочали викладацьку діяльність асистенти В.Є. Лобурець, М.П. Підлісний, М.В. Шведун, М.І. Литвиненко.

Під кінець діяльності кафедри історії в складі історико-філологічного факультету (станом на 1964-1965 н.р.) працювали 12 викладачів: із них 6 доцентів (Кулик Г.І. зав. кафедри; Денисовець П.М. – декан історичного факультету; Черевань А.С., Соколовський О.Х., Данішев С.О., Чупрун М.Й.); один старший викладач (Лобурець В.Є.), і 5 асистентів (Мазуренко Л.Л., Ліхіна Л.С., Воловик В.С., Дишлевий П.С., Бака М.В.).

В.П.Мирний (1927 – 2015 рр.), який захистив кандидатську дисертацію з методики навчання історії, викладав курс педагогіки, а методику – М.М.Хвиль та інші.

Історичний факультет з 10.1966 року

Після роз'єднання факультетів підготовка майбутніх учителів знову проводилася за спеціальністю «історія», з кваліфікацією в дипломі «Учитель історії та суспільствознавства». Студенти, які вступали до інституту в 1986-1989 рр. отримували дипломи із записом кваліфікації «Учитель історії та права». Щоправда, учителями історії після закінчення факультету в 1960-ті – 1980-ті роки працювали далеко не всі, бо така освіта давала «зелене світло» для наступної роботи в комсомольських, а потім – партійних органах, органах державного управління, міліції, службі безпеки тощо (особливо – для чоловіків, які, як правило, вступали на навчання або після служби в армії, або маючи трудовий стаж). Тому не дивно, що історичний факультет ПДПУ імені В.Г. Короленка вважався престижним, і конкурс при вступі до нього був великим (7 – 12 абітурієнтів на одне місце).

Відновленим історичним факультетом з 10.1966 до 07.1971 продовжував керувати проф. П.М. Денисовець. За наступні 18 років (до 1989 р.) змінилися вісім деканів факультету, із яких власне істориками були три: доценти Бойко М.К. (1971 – 1974), Тригуб П.М. (1974 – 1976), Побіленський Я.А. (1977 – 1978), а інші – викладачами ідеологічних (суспільствознавчих) кафедр.

Ще два роки після відновлення окремого факультету (10.1966 – 08.1968) діяла єдина кафедра історії. Тільки 08.1968 р. вона була розділена на дві: історії СРСР і загальної історії.

Кафедра загальної історії діяла під такою назвою в 1968 – 1990 рр.; у 1990 – 2006 рр. носила назву всесвітньої історії. Завідувачем цієї кафедри в 1968 – 1978 рр. був доц. Чупрун М.Й.; у 1978 – 1997 рр. – доц. Бака М.В., у 1997 – 2000 рр. – проф. Лобурець В.Є., з 2000 р. – доц. Год Б.В. У 2006 р. кафедра всесвітньої історії змінила назву на кафедру всесвітньої історії та методики викладання історії (завідувач – проф. Год Б.В.). Це – єдина історична кафедра, яка не зазнала суттєвих змін за профілем діяльності викладачів, хоч відбулися суттєві зміни їхнього складу (поколінь).

На кафедрі загальної історії з початку її утворення курс історії стародавнього світу викладав В.С. Воловик; історії середніх віків – О.Х. Соколовський; нову і новітню історію окремих регіонів світу – М.Й. Чупрун, М.В. Бака, Я.А. Побіленський, Л.Л. Мазуренко; методику викладання історії і суспільствознавства – І.М. Рева (пізніше перейшов на кафедру історії СРСР і УРСР). Наприкінці 1970-х років викладачами кафедри стали О.М. Мельников, М.І. Лахижа, Ю.О. Поляков, Р.В. Майборода, недовго працювала Л.А. Нестуля (випускниця факультету 1978 р., яка в 1989 р. стала кандидатом історичних наук зі спеціальності 07.00.02 Всесвітня історія; пізніше – відома полтавська журналістка і режисер).

З початку 1980-х років на кафедрі працюють Б.В. Год, В.О. Рибачук, Н.В. Бесєдіна, а також Н.І. Самойленко, яка пізніше перейшла на іншу роботу в Полтаві.

Значних змін зазнала кафедра з вивчення вітчизняної історії і навчання їй. Кафедра історії СРСР діяла під такою назвою в 1968 - 1975 рр.; у 1975 - 1990 рр. вона носила назву історії СРСР і УРСР. Її завідувачем у 1968 – 1971 рр. був проф. В.Є. Лобурець, який у 1971 – 1974 рр. переходив на посаду старшого наукового співробітника і проф. П.М. Денисовець (1974 - 1990). Крім них, на кафедрі в перші десятки років її діяльності працювали д.і.н., проф. А.С. Черевань, к.і.н., доц. М.К. Бойко, І.М. Рева, О.П. Самойленко, О.П. Єрмак, П.М. Тригуб, а також тоді асистенти С.П. Юренко і Т.П. Демиденко; з другої половини 1970-х рр. – доц. В.Н. Жук, В.Я. Ревегук, Р.І. Стовбун; в кінці 1970-х і в 1980х – Л.М. Новохатько, О.О. Нестуля, Г.Т. Капустян, Н.Я. Цехмістро, Р.Л. Гавриш та інші.

Викладачі-історики серед авторів книги «Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Полтавська область» (1967). Члени редколегії: 1 – Данішев С. О., 2 – Жук В. Н., 3 – Соколовський О. Х., 4 – Білий П. Х.; автори статей: 5 – Черевань А.С., 6 – Лобурець В.Є., 7 – Л.С. Ліхіна.

У 1960-ті – 1980-ті роки суттєву роль у підготовці вчителів історії і суспільствознавства відігравали й інші суспільно-політичні кафедри.

У 1967 р. загальноінститутську кафедру марксизму-ленінізму, філософії та політекономії розділили на дві: політекономії та наукового комунізму (завідувач доц. Євтушенко В.Г., з 1975 р. – д. економ. наук, проф. Жученко В.С.), яка відповідала за курси політичної економії, наукового комунізму, естетики, основ радянського господарства і права, і на кафедру історії КПРС та філософії (до 1976 р. завідувачем був проф. Зубань О.К.). У 1976 р. вже окрему кафедру філософії очолив ректор доц. Зязюн І.А. (д.філос. н. з 1977), і завідував нею до 1987 р. Завідувачами теж окремої кафедри історії КПРС були спочатку доц. Гурін О.О., а пізніше – доц. Собін В.А.

Викладачі цих ідеологічних тоді кафедр призначалися ректорами інституту (О.К. Зубань, 09.1971 – 03.1975; І.А. Зязюн, 03.1975 – 09.1990; В.О. Пащенко, з 09.1990), та деканами історичного факультету (Ніколенко С.В., 07.1976 – 04.1977; Кадєтов С.М., 10.1978 – 02.1982; Пащенко В.О., 02.1982 – 02.1983; Колбін В.Г., 02.1983 – 11.1984; Шебітченко А.П., 11.1984 – 11.1989; Кравченко П.А., із 12.1989).

Викладачі історії КПРС та «наукового комунізму» мали на той час вчені ступені доктора історичних наук (О.К. Зубань), або кандидата історичних наук (М.І. Малич, М.І. Різун, І.М. Попик, Л.А.Христенко, П.С. Синенко, А.О. Овсяницький, В.Я. Пащенко, О.О. Гурін, Т.Д. Литвинець, П.Х. Білий, О.О. Траверсе, В.Г. Колбін, А.І. Підсадна, В.А. Собін, Н.І. Гончаренко), або мали історичну освіту, але не мали вченого ступеня (Н.І. Романенко, Ф.М. Собко та інші).

До середини 1970-х років матеріальна база ПДПІ імені В.Г. Короленка залишалася слабкою. Зокрема, для занять студентів історичного факультету в нинішньому корпусі № 1 було виділено тільки чотири аудиторії: дві лекційні і дві – для проведення семінарських занять (в останніх розміщувалися і кабінети кафедр). Тому заняття доводилося проводити і в актовому залі, і в гуртожитках, і в невеликих будинках, де навчалися студенти інших факультетів. У маленькій аудиторії № 44 розміщувалися деканати і історичного, і філологічного факультетів (по три столи).

Суттєво покращилася матеріальна база ПДПІ імені В.Г. Короленка за період, коли його ректором був Іван Андрійович Зязюн (1975 – 1990). У 1977 році введено в дію корпусу №2 ПДПУ, що зробило менш напруженим і графік підготовки вчителів історії. Було збудовано гуртожиток №1 по вулиці Монастирській № 7, де проживають студенти факультету, спорткомплекс, нову їдальню тощо.

У 1990 р. ректором інституту став Володимир Олександрович Пащенко. Початок його діяльності співпав із періодом «пізньої Перебудови».

Перед початком 1990 – 1991 н.р. кафедра історії СРСР і УРСР розділена на дві: кафедру історії СРСР (завідувач – проф. Лобурець В.Є.) і кафедру історії УРСР (завідувач – доц. Єрмак О.П.). Василь Єгорович Лобурець працював одночасно і проректором з наукової роботи (1981 – 1996 рр.).

На кафедрі історії УРСР у 1990 – 1991 н.р. працювали доцент-історик В.Я. Ревегук, доцент-географ Л.І. Гоженко (у зв'язку з відкриттям спеціальності «історія та географія»), старший викладач П.Я. Гавриш, асистенти С.Б. Іващенко та І.І.Діптан, старший лаборант Г.В. Лаврик. Із 08.1991 р. кафедру поповнили асистенти – три викладачі географії, та історик В.І. Великолуг.

24.08.1991 року була проголошена незалежність держави Україна. Відповідно до рішення Вченої ради від 25.10.1991 р. відбулася реорганізація двох історичних кафедр. Кафедра історії УРСР була перейменована на кафедру спеціальних історичних дисциплін та географії, а кафедра історії СРСР – на кафедру історії східного слов'янства (зі збереженням попереднього штату викладачів і завідувачів).

Кафедра спеціальних історичних дисциплін та географії існувала під такою назвою до 09.2000 р., хоч за переважаючою кількістю викладачів стала географічною. Крім завідувача кафедри доц. О.П. Єрмака, працював викладач археології і народознавства П.Я. Гавриш, з 1996 р. – Ю.В.Вільховий (як викладач етнографії і деяких географічних дисциплін), Л.І. Шаповал, В.С. Воловик, викладач правознавства Г.В. Лаврик. П.Я. Гавриш і Л.І. Шаповал працювали рік-два і після того, як кафедра реорганізована на кафедру географії та краєзнавства (діяла під такою назвою до 2017 р.).

Із 04.1993 р. кафедра історії східного слов'янства перейменована на кафедру історії України історичного факультету (завідувач – проф. Лобурець В.Є.), яка діяла до 04.1997 р.

Із самого кінця 1980-х до 1991 р. (періоду «Перебудови») і в перші роки незалежності України відбувалися досить суттєві зміни в змісті й організації викладання суспільно-політичних дисциплін. Окремі дисципліни зникали (історія КПРС, науковий комунізм, науковий атеїзм), інші суттєво трансформувалися (філософія, політекономія, правознавчі дисципліни), треті з'являлися (політологія, соціологія, релігієзнавство). Назви кафедр змінювалися, але, в основному, керівництво інституту намагалося зберігати найбільш кваліфікованих викладачів, які працювали раніше на ідеологічних кафедрах (і зуміли розробити навчально-методичне забезпечення під новий зміст дисциплін чи нові дисципліни, та й самі змінилися відповідно до вимог щодо формування особистості вчителів української середньої школи).

Кафедру політекономії і наукового комунізму в 1989 р. перейменували на кафедру політекономії і наукового соціалізму, а з 1.09.1990 розділили на дві: 1) політекономії та 2) теорії соціалізму і основ політології.

Кафедра історії КПРС стала кафедрою політичної історії.

Кафедра політекономії під такою назвою (але з переліком навчальних дисциплін, що суттєво змінювався), існує і понині. Її очолювали доктори і кандидати економічних наук. До 2001 року вона була загальноуніверситетською, але і зараз окремі навчальні дисципліни викладаються для студентів історичного факультету (хоч їхня частка зменшилася за останні роки).

Кафедра теорії соціалізму і основ політології (яка складалася із викладачів колишнього курсу «наукового комунізму») існувала трішки більше року. Із 09.1990 до 04.1991 р. її очолював к.і.н., доц. Тягло Є.І., а 04 – 11.1991 – к.і.н., доц. Гончаренко Н.І.

Із 11.1991 р. більша частина викладачів кафедри політичної історії стала ядром загальноінститутської кафедри історії України (завідувачка – к.і.н., доц. Киридон А.М.), а частина з них увійшла до кафедри політичної історії і основ політології (завідувачка – к.і.н., доц. Підсадна А.І.), разом з викладачами колишньої кафедри теорії соціалізму і основ політології. Остання кафедра існувала недовго, і вже в 1992 році перейменована на кафедру суспільно-політичних дисциплін (існувала до 1997 р., забезпечувала викладання політології і правознавчих дисциплін). В 1997 р., у зв'язку із зменшенням обсягу навчального навантаження, викладачі цієї кафедри влилися в кафедру політекономії і надалі забезпечували в її складі викладання політології, соціології, правознавчих дисциплін.

Випуск студентів 5 курсу історичного факультету в 1980 році
Викладачі, 1-й ряд: В.Н. Жук, М.О. Авдєєва, Л.Л. Мазуренко, Л.С. Ліхіна, М.І. Малич, С.М. Кадетов (декан), М.Й. Чупрун, О.Х. Соколовський, М.В. Бака Т.П. Демиденко, М.І. Лахижа, О.П. Єрмак, В.Є. Лобурець.
Четвертий ряд, крайній зліва – В.С. Воловик; останній ряд, третій зліва – П.М.Тригуб

Із 03 1987 по 08.1990 р. виконуючим обов'язки і завідувачем кафедри філософії був доц. І.Г. Слюсаренко. З 09. 1990 р. по 12.1991 р. цю посаду обіймав ректор, канд. філософ. наук В. О. Пащенко. Того ж року зі складу кафедри філософії було виокремлено кафедру етики та естетики, завідувачем якої стала канд. філософ. наук, доцент Н.І. Головіна. Але ця кафедра проіснувала недовго і її викладачів включено до складу кафедри філософії. З 01.1992 до 08.2015 р. кафедру очолив декан історичного факультету П.А. Кравченко (доктор філософських наук з 2002 р.). Тому кафедра із загальноінститутської стала факультетською. Із 09.2015 р. кафедру очолює к.ф.н., доцент Н.І. Головіна.

04.1997 р. керівництво інституту об'єднало дві кафедри історії України (загальноінститутську і факультетську) в одну, на чолі з к.і.н., доц. А.М. Киридон, яка очолювала її до 2002 р. (до вступу в докторантуру). Завідувач колишньої факультетської кафедри В.Є. Лобурець став завідувачем кафедри всесвітньої історії. Деякі переходи викладачів між кафедрами спостерігалися і надалі. У 2002-2008 рр. кафедру історії України очолював проф. В.О. Пащенко, з 09.2008 по 12.2009 р. – проф. Ю.В. Волошин, з 05.2010 по 06.2015 р. – проф. Р.А. Сітарчук, з 06.2015 р. – проф. Л.Л. Бабенко.

Детальніше склад історичних кафедр (особливо, починаючи з 1991 року), буде схарактеризовано окремо, у відповідних статтях.

Ректором нашого закладу вищої освіти 18 років (09.1990 – 07.2008) був В.О. Пащенко, який 02.1994 р. успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. Завдяки його зусиллям, ПДПІ імені В.Г. Короленка 9.12.1999 р. отримав статус Полтавського державного педагогічного університету (ПДПУ) імені В.Г. Короленка. Завдяки зусиллям нинішнього ректора (з 02.2009 р.) Миколи Івановича Степаненка 25.11.2009 р. указом Президента України Полтавському державному педагогічному університету надано статус національного (ПНПУ імені В.Г. Короленка).

Нинішні доктори історичних наук працювали й працюють на посадах проректорів. Першим проректором у 1995-2010 рр. працював Петро Васильович Киридон (07.2008 – 01.2009 виконував обов'язки ректора). Із 2010 р. на цій посаді працює Роман Анатолійович Сітарчук. Проректором з науково-педагогічної роботи університету був Борис Васильович Год (2009 – 2014 рр.).

На посаду декана історичного факультету обиралися Петро Анатолійович Кравченко (12.1989 – 08.1997; 02.2002-), і Борис Васильович Год (09.1997 – 02.2002).

З часу проголошення незалежності України відбувалася не тільки зміна внутрішньої структури факультету, але й спеціальностей, спеціалізацій та їхніх поєднань.

До 1994 р. здійснювався випуск здобувачів вищої освіти, які вступили на навчання в останні роки існування СРСР (із записом кваліфікації в дипломі «Учитель історії, суспільствознавства та правознавства»). У 1993 р. відбувся перший випуск за поєднанням спеціальностей «історія та географія» (три групи з п'яти набору 1988 року були переведені на таке поєднання в кінці 1989 р.). У 1995-2000 роках випуск відбувався виключно за вказаним поєднанням спеціальностей. Але якщо в 1990-1994 роках на перший курс за поєднанням спеціальностей «історія і географія» приймались три групи студентів (90 осіб), то з 1995 року їх стало дві, а з 1997 по 2001, і з 2007 по 2010 роки – одна група (останній випуск – 2015 р.).

У 1995 р. відбувся набір 1 групи за поєднанням спеціальностей «історія та культурологія» (кваліфікація: «Вчитель історії і культурологічних дисциплін»), а в 1996 р. «історія та економіка». Більше наборів на вказані поєднання спеціальності зі спеціалізаціями не було. У 1997 р. декан П.А.Кравченко добився набору для підготовки вчителів історії та правознавства (спочатку 1 групи, пізніше – до 2-4 груп). Поєднання спеціальності «історія» й спеціалізації «правознавство» виявилося затребуваним.

Але викладачі правознавчих дисциплін тривалий час були розпорошені між різними кафедрами. Тільки в 2004 р. новостворену кафедру правознавства очолила Г.В. Лаврик, яка пізніше, не знайшовши контакту з тодішнім керівництвом університету, перейшла в інший зво і стала в 2008 р. доктором юридичних наук, професором. У 2007 – 2008 н.р. кафедру очолювала к.і.н., доц. Г.В. Терела, в 2008 – 2014 – к.і.н., доц. Т.В. Жалій, у 2014 – 2018 – к.і.н., доц. К.Б. Пивоварська.

На жаль, в останні роки обсяг навчального навантаження викладачів критично зменшився й у серпні 2018 р. кафедра припинила існування.

Екскурсія викладачів факультету по Черкащині. Чигирин (2006 р.)

З 2002 р. при підготовці бакалаврів за ліцензованою спеціальністю «історія» відбувався розподіл на групи за спеціалізаціями «правознавство» або «суспільствознавство» (як правило 1 група); у 2007 – 2010 рр. – ще й із другою спеціальністю «географія».

У 1999 р. ліцензована, як перша, спеціальність «географія» за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра і спеціаліста (у 2006 – магістра). У дипломах спеціалістів до 2012 р. був запис: «Учитель географії, історії, основ економіки. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи». У 2007 р. поєднання з історією було скасоване МОН.

Суттєвий вплив на організацію освітнього процесу мав перехід на «болонську кредитно-модульну систему» (з 2007 р.); вступ на бакалаврат виключно за результатами ЗНО (з 2008 р.); зміни у зв'язку із запровадженням регламентованих форм навчальної документації (НМКД, 2012); імплементація Закону України «Про вищу освіту» (з 2014 р.); зміна переліку галузей знань, спеціальностей та предметних спеціалізацій (з 2015 р.); у 2017 р. був останній випуск здобувачів за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста.

На жаль, за останні 5 років кількість студентів і ставок викладачів на факультеті зменшується з різних причин (демографічної ситуації; вступу сильніших студентів за результатами ЗНО до більш престижних зво; різке збільшення частки самостійної роботи порівняно з аудиторною при плануванні до індивідуальних планів майже виключно останньої тощо).

З перших днів навчання обдаровані студенти залучаються до факультетських та університетських колективів художньої самодіяльності (хорові колективи «Калина», «Чебрець», «Черемшина», «Тисяча років музики», танцювальний гурт «Березіль», студентський театр «Фабула» тощо). Традиційними для факультету є огляди-концерти: «Знайомтесь, перший курс!», до професійного освітянського свята «Дня учителя», «Міжнародного дня студентів» та інші.

В кабінетах факультету створені музеї: історії історичного факультету (ауд. № 45); етнографії України (ауд. №48); кімната-музей А.С. Макаренка (ауд. №18); кімната-музей В.О. Сухомлинського (ауд. №14).

Таким чином, історична освіта в нашому закладі вищої освіти і його попередниках на різних етапах історії характеризувалася такими особливостями:

• 1914 – 1918 – на рівні потреб у підготовці вчителя усіх навчальних дисциплін у неповних середніх школах (вищих початкових училищах).

Деканат історичного факультету, червень 2018 р.
Майже чверть століття факультет очолює професор П.А. Кравченко.
Вручення дипломів про вищу освіту випускникам факультету

• 1918 – 1922 – спроба поєднати дещо несистематизований університетський курс на Історико-філологічному факультеті з підготовкою учителів на словесно-історичному відділі у Педагогічному інституті (й у перший рік після їх об'єднання – в Інституті народної освіти, ПІНО).

• 1923 – 1930 – вилучення курсу «громадянської історії» зі шкільної програми; підготовка учителів суспільствознавства на III-IV курсах ПІНО; домінування курсів «класової боротьби»; історичні семінари «посиленого типу» завдяки зусиллям декількох викладачів-ентузіастів.

• 1931 – 1935 – відновлення курсу «громадянської історії» у шкільній програмі; введення систематичних курсів історії (зокрема, історії УРСР) при підготовці учителів історико-економічних дисциплін; діяльність історичного факультету (1933 – 1935), яка була припинена, в основному, через кадрові проблеми.

• 1935 – 1945 – майже повне вилучення курсів історії з програм ПДПІ (єдиний невеликий курс – «Історія народів СРСР» для підготовки учителів-філологів); упровадження інтегрованого курсу «Основи марксизму-ленінізму», в складі якого домінував розділ про історію ВКП(б).

• 1945 – 1966 – створення кафедри історії СРСР на мовно-літературному факультеті, відкриття історичного факультету з невеликою кількістю викладачів і студентів (1946 - 1950), підготовка вчителів української мови, літератури та історії на історико-філологічному факультеті (1951 – 1966).

• 1966 – середина 2010 років – відновлення самостійного історичного факультету, підвищення престижності історичної освіти (1960-ті – 1980-ті роки), поєднання підготовки учителів історії з підготовкою вчителів інших спеціальностей і спеціалізацій (1990-ті – середина 2010-х років).

• Сучасний етап: збільшення переліку спеціальностей і освітніх програм, за якими надається історична підготовка за різними рівнями вищої освіти (бакалаврським, магістерським, доктора філософії, доктора наук).

Видаються два фахові журнали: «Історична пам'ять» та «Філософські обрії».

Засідання редколегії журналу «Історична пам'ять», 2009 рік.
Зліва направо: Р.А. Сітарчук, О.П. Єрмак, Б.В. Год, П.А. Кравченко, В.О. Пащенко

СУЧАСНИЙ ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

На початку XXI століття історичний факультет став одним з провідних в університеті за своїм кадровим професорсько-викладацьким складом, новаторськими формами забезпечення навчально-виховного процесу. З 2002 року деканом історичного факультету є доктор філософських наук, професор, Заслужений працівник освіти України, академік Української Академії політичних наук Петро Анатолійович Кравченко.

Станом на 1 червня 2018 року на історичному факультеті навчалося 419 студентів і магістрантів, із них на денному відділенні – 333, на заочному – 86.

Шифр і назва	Перший (бакалаврський) рівень	Другий (магістерський) рівень	Разом
014.03 Середня освіта (історія)	89	28	117
014.07 Середня освіта (географія)	40	26	66
6.020302 Історія	81	–	81
6.040104 Географія	53	–	53
031 Релігієзнавство	–	6	6
032 Історія та археологія	18	9	27
033 Філософія	–	13	13
103 Науки про Землю	6	16	22
106 Географія	–	14	14
242 Туризм	20	–	20
Разом	307	112	419

На факультеті функціонує аспірантура з таких спеціальностей:

032 Історія та археологія. Наукові керівники – доктори історичних наук, професори Сітарчук Р.А., Киридон П.В., Волошин Ю.В., Бабенко Л.Л., кандидат історичних наук, доцент Вільховий Ю.В.

033 Філософія. Наукові керівники – доктор філософських наук, професор Кравченко П.А., кандидати філософських наук, доценти Я.Є. Блоха та Н.І. Головіна.

011 Освітні, педагогічні науки. Наукові керівники – доктори педагогічних наук, професор Год Б.В. і професор кафедри Цебрій І.В.

Станом на 1 липня 2018 року третій освітньо-науковий рівень вищої освіти (доктор філософії) здобувають 15 осіб.

Діє й докторантура зі спеціальностей 032 Історія та археологія, та 011 Освітні, педагогічні науки (із загальної педагогіки та історії педагогіки). Станом на 1 липня 2018 року 6 осіб здобувають наукове звання доктора наук.

У сучасних умовах, коли в незалежній Україні взято курс на кардинальну перебудову загальноосвітньої школи, утворилися спеціалізовані гімназії, ліцеї, відроджується село, особлива потреба виникає у підготовці вчителів широкого профілю, які у гімназичних, ліцейних та малокомплектних сільських школах могли б на високому теоретичному і методичному рівні викладати не один, а кілька предметів і забезпечувати їх якісне засвоєння учнями. У зв'язку з цим в останні роки значно розширився перелік спеціальностей, за якими на факультеті здійснюється підготовка вчителів: «історія і географія», «історія і правознавство», «історія, людина і світ», «географія, краєзнавчо-туристична робота». У 2015-2017 роках були ліцензовані нові спеціальності – 242 Туризм (ОР бакалавр), 014.07 Середня освіта (Географія) (ОР магістр), 031 Релігієзнавство (ОР

магістр), 033 Філософія (ОР магістр), 103 Науки про Землю (ОР магістр), 106 Географія (ОР магістр).

У зв'язку із розширенням набору спеціальностей збільшилася на факультеті і кількість випускаючих кафедр, кожна з яких являє собою не лише об'єднання викладачів і дослідників з однієї чи кількох тісно пов'язаних між собою наукових дисциплін, але й педагогів, справжніх наставників студентської молоді.

Кожна із п'яти кафедр – це колектив однодумців, сплав мудрості і досвіду викладачів старшого покоління та енергії й допитливості – молодшого.

Кафедра історії України. Кількість штатних працівників: 9, з них: докторів наук, професорів – 4; кандидатів наук, доцентів – 5.

Кафедра всесвітньої історії та методики викладання історії. Кількість штатних працівників: 9, з них: докторів наук, професорів – 2; кандидатів наук, доцентів – 6; викладачів без наукового ступеня – 1.

Кафедра географії та методики її навчання. Кількість штатних працівників: 6, з них: докторів наук, професорів – 2; кандидатів наук, доцентів – 4.

Кафедра філософії. Кількість штатних працівників: 6, з них докторів наук, професорів – 2; кандидатів наук, доцентів – 4.

Кафедра правознавства. Кількість штатних працівників: 5, з них: кандидатів наук, доцентів – 3; викладачів без наукового ступеня – 2.

Усього за сумісництвом на факультеті працює 10 осіб.

Освітній процес на факультеті забезпечують 84% викладачів із науковими ступенями і вченими званнями.

Середній вік професорів, докторів наук складає 57 років; кандидатів наук, доцентів – 41 років.

Середній стаж науково-викладацької роботи викладачів складає 24 роки.

Навчальний процес здійснюється у 15 лекційних аудиторіях, 5 навчально-методичних кабінетах, 13 з яких є спеціалізованими аудиторіями і кабінетами з дисциплін фахового спрямування. Успішному навчанню студентів, магістрантів і аспірантів сприяє комплекс технічних засобів: комп'ютерний клас з персональними комп'ютерами, принтерами, сканерами, інтерактивними дошками, виходом в Інтернет.

Організацію навчально-виховного процесу на факультеті здійснює деканат. Там, окрім декана професора П. А. Кравченка, сумлінно працюють заступники декана з навчальної роботи доцент Я. Є. Блоха, з наукової роботи – доцент О. П. Лахно, з питань практик – доцент Т. В. Тронько, з виховної роботи – доцент Ю. В. Вільховий. Обов'язки диспетчера стаціонарного відділення виконує С. В. Полтавська, заочного відділення – Т. Г. Величко.

За роки свого існування історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка дав путівку в життя тисячам учителів. Виш

Заступники декана факультету

з навчальної роботи кандидат філософських наук, доцент Я. Є. Блоха

з наукової роботи кандидат історичних наук, доцент О. П. Лахно

з виховної роботи роботи кандидат історичних наук, доцент Ю. В. Вільховий

з питань практик кандидат історичних наук, доцент Т. В. Тронько

закінчили: учителі історії, Герої Радянського Союзу А. І. Дробаха і П. Ф. Клепач, Заслужені вчителі України В. М. Балюк, О. А. Білоусько, М. М. Кадука, М. Д. Плиска.

Історичний факультет – це сформовані наукові школи, які мають свої давні традиції і великі здобутки, їх випускниками були відомий спеціаліст у галузі військової історії М. П. Дерев'янко, доктори історичних наук Л. Л. Бабенко, М. К. Бойко, Ю.В. Волошин, Г. Т. Капустян, В. І. Козаченко, М. І. Некоз, О. О. Нестуля, І. Г. Передерій, І. М. Петренко, В. Л. Савельєв, Р. А. Сітачук, В. В. Стрілець, С. М. Тимченко, Б. І. Хорошун, М. А. Якименко, доктор географічних наук С. М. Шевчук, доктор юридичних наук Г. В. Лаврик. Кандидатами історичних, географічних, педагогічних, філософських, юридичних наук стали понад 500 вихованців факультету, чимало з них працюють у стінах рідного вишу.

На високих постах у навчальних закладах, науково-дослідних інститутах, державному апараті працюють випускники історичного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка різних років: доктор історичних наук, професор В. А. Войналович (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України), доктор історичних наук, професор Л. М. Новохатько (міністр культури України у 2013-2014 роках), кандидат історичних наук, доцент О. Г. Бажан (Національний університет «Києво-Могилянська академія»), доктор історичних наук, професор О. О. Нестуля (Полтавський університет економіки і торгівлі), доктор наук із державного управління, доцент М. І. Лахижа (Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги в Полтавській області), доктор історичних наук, професор Р.А. Сітарчук (перший проректор ПНПУ), доктор географічних наук, доцент С. М. Шевчук (депутат Полтавської обласної ради, голова комісії обласної ради з питань освіти, науки і культури, проректор з наукової роботи ПНПУ), доктор історичних наук, доцент І.Г. Передерій (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка), кандидат історичних наук старший науковий співробітник О. Б. Супруненко (Директор Полтавського краєзнавчий музей імені Василя Кричевського), Г. П. Білоус і Т. П. Пустовіт (Державний архів Полтавської області), доктор наук з державного управління, профессор Т.В. Тертичка (Національна академія державного управління при Президентові України), Л. К. Шедрик (Музей-заповідник «Поле Полтавської битви»), Д. П. Кальний (Музей авіації і космонавтики), О. М. Корчукова (Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка), генерал-майори В. А. Богдан, О. Б. Христенко, полковники О. І. Богданов, М. І. Гузь, О. О. Єрмак, В. В. Нестека, О. Г. Шило тощо.

Історичний факультет – це перший факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Нині він утворює функціональну систему, в межах якої діють пов'язані між собою підрозділи: **деканат** денної та заочної форм навчання з відповідальними за наукову, методичну, виховну, профорієнтаційну роботу та практики; **кафедри** – історії України; всесвітньої історії та методики викладання історії; географії та методики її навчання; філософії; правознавства. Діяльність усіх ланок факультету характеризується гнучкістю, мобільністю, адаптивністю й спрямована на коригування змісту навчально-виховної роботи з урахуванням запитів як суспільства, так і студентства.

Своє головне призначення історичний факультет вбачає у тому, щоб готувати кваліфікованих фахівців з історії, археології, географії, Наук про Землю, туризму, релігієзнавства та філософії не тільки для загальноосвітніх навчальних закладів, а й для державних, культурно-освітніх, архівних, туристсько-краєзнавчих установ, політичних партій та громадських організацій.

На сьогодні факультет є визнаним флагманом у підготовці фахівців серед вищих навчальних закладів України. Основним напрямком діяльності факультету є підготовка бакалаврів та магістрів.

Підготовка здобувачів першого (**бакалаврського**) рівня вищої освіти (3 роки 10 місяців) на факультеті наразі здійснюється за спеціальностями:

014.03 Середня освіта (Історія) (з додатковими спеціальностями за вибором студента «Людина і суспільство» або «Правознавство»).

014.07 Середня освіта (Географія) (з додатковими спеціалізаціями за вибором студента 014 Середня освіта (Історія) або 014 Середня освіта (Фізична культура).

032 Історія та археологія (з додатковою спеціалізацією за вибором студента «Музейна справа»).

103 Науки про Землю (з додатковою спеціалізацією за вибором студента «Охорона природи та раціональне природокористування»).

242 Туризм (з додатковою спеціалізацією за вибором студента «Організація туристично-екскурсійної діяльності»).

Підготовка здобувачів другого (**магістерського**) рівня вищої освіти (**1 рік 4 місяці**) на факультеті у 2017-2018 н.р. здійснюється за спеціальностями:

014.03 Середня освіта (Історія) (з додатковою спеціальністю та сертифікатною програмою за вибором студента «Правознавство»).

014.07 Середня освіта (Географія) (з додатковою спеціальністю та сертифікатною програмою за вибором студента «Основи економіки в школі»).

031 Релігієзнавство (з сертифікатною програмою за вибором студента «Суспільно-політична етика»).

032 Історія та археологія (з додатковою спеціальністю та сертифікатною програмою за вибором студента «Музейна справа»).

033 Філософія (з сертифікатною програмою за вибором студента «Соціально-комунікаційні технології»).

106 Географія (з додатковою спеціальністю за вибором студента «Географія рекреації»).

Підготовка здобувачів другого (**магістерського**) рівня вищої освіти (**2 роки**) на факультеті у 2017-2018 н.р. здійснюється за спеціальностями:

014.03 Середня освіта (Історія).

014.07 Середня освіта (Географія).

032 Історія та археологія.

103 Науки про Землю.

Наукова робота студентів факультету

Наукова робота – складова професійної підготовки, що передбачає навчання студентів методології і методики дослідження, а також систематичну участь у дослідницькій діяльності, озброєння технологіями і вміннями творчого підходу до дослідження певних наукових проблем.

Протягом усього періоду існування на факультеті не переривається багаторічна традиція участі студентів під керівництвом викладачів у науково-дослідній роботі. Фундамент цієї традиції заклали історики 1920-х років О.В.Пархоменко, П.Г.Клепатський, В.О.Щепот'єв, а після тривалої перерви – викладачі історики кінця 1950-х – 1960-х років: А.С.Черевань, М.Й.Чупрун, С.О.Данішев, Г.І.Кулик та інші.

У 1965 році було проведено перший інститутський конкурс на кращу дослідницьку роботу, в якому взяли участь п'ять студентів-істориків. Переможцем конкурсу з гуманітарних наук став студент ІІ курсу історико-філологічного факультету Л. Семергей.

У 1964-1966 роках практикувалося видання тез доповідей студентських наукових конференцій Полтавського педінституту. У 1966 р. понад 10 студентів-науковців історичного факультету опублікували висновки своїх перших досліджень у галузі вітчизняної та всесвітньої історії.

Свідченням зростання рівня наукової роботи студентів-істориків у 60-і роки ХХ ст. став факт участі членів студентського наукового товариства в кількох всесоюзних і республіканських конференціях. Студент ІІІ курсу історичного факультету Ю. Жуков у 1967 р. посів ІІІ місце та отримав диплом лауреата Всесоюзної студентської наукової конференції, присвяченої п'ятдесятиріччю Жовтневої революції. На республіканській науково-теоретичній конференції з історії комсомолу (м. Одеса, квітень 1969 р.) студент О. Єрмак зробив повідомлення про підпільно-партизанський рух на Полтавщині в 1941-1943 роках.

У травні 1969 р. в Луганську проходила перша республіканська студентська конференція педвузів України з суспільних наук. Історичний факультет Полтавського педінституту там репрезентували 4 студенти. Перші місця у різних секціях посіли студенти IV курсу О. Єрмак та М. Якименко, які представили роботи з історії партизанської війни з німецько-фашистськими загарбниками на Полтавщині та Сумщині (науковий керівник професор – А. С. Черевань).

У пошуках більш ефективних шляхів залучення студентів до науково-дослідної роботи кафедри історії СРСР і УРСР та загальної історії з початку 70-х років почали організовувати проблемні наукові гуртки. Гуртківці переважно досліджували проблематику, споріднену з науковими інтересами своїх керівників. Значна частина студентів стала виконувати курсові роботи з використанням архівних матеріалів та педагогічного досвіду вчителів області. У 1972 р. чотири випускники історичного факультету – В. Савельєв, С. Юренко, О. Черній і Б. Мороко вперше успішно захистили дипломні роботи.

Протягом багатьох десятиліть науково-дослідна робота студентів здійснювалася в наукових гуртках при кафедрах. Але у 80-х роках в інституті основною ланкою науково-дослідної роботи студентів стало написання ними курсових та дипломних робіт. Усі студенти III-V курсів під керівництвом викладачів займалися пошуковою діяльністю у так званих проблемних групах по 6-10 чоловік.

Тематика наукових досліджень студентів охоплювала всі дисципліни, що викладалися на кафедрах, а також постійно пов'язувалася з історичним та географічним краєзнавством. Студенти працювали переважно над дослідженням синтетичного характеру, але немало з них обирали і теми аналітичного напрямку. Десятки студентів, які досліджували теми з історії міст і сіл чи якихось значних подій з історії Полтавщини, опрацьовували не лише опубліковані джерела книгозбірень, а й збирали матеріали в архівах та музеях міста й області.

Студенти історичного факультету брали участь у наукових конференціях, публікували результати своїх наукових досліджень у наукових збірниках та в періодичній пресі. Так, лише в 1992 році, як засвідчує інститутський науковий збірник «Макаренківські читання» (м. Полтава, 1993), надруковано повідомлення таких студентів історичного факультету, як В. Яновський, І. Кундій, А. Гологуз, С. Борківець, В. Клусович та Ю. Шаповал. Щороку на трьох кафедрах історичного факультету студенти публікували по 7-10 наукових праць.

Нині дослідницька робота студентів концентрується навколо проблемних наукових груп. При п'ятьох кафедрах їх налічується 23 з кількістю учасників 297. Кожна кафедра є осередком наукової роботи студентів і забезпечує реалізацію пошукових інтересів науковців-початківців.

Апробацію результати досліджень молодих науковців проходять під час виступів на конференціях, метою яких є залучення студентів до науково-практичної діяльності, стимулювання й підтримка наукової діяльності молоді. Серед конференцій, проведення яких стало традицією для факультету – студентська наукова конференція історичного факультету, Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Правозахисний рух: історія та сучасність», Полтавські студентські наукові читання із всесвітньої історії.

Студентська наукова конференція з нагоди 100-річчя професора А. С. Череваня. У президії учні вченого – професори М. А. Якименко, Г. Т. Капустян, доценти Н. К. Кочерга, О. П. Єрмак. Вересень 2006 р.

Так, 26 квітня 1998 року 14 студентів зробили повідомлення з актуальних проблем історії краю на Першій науковій студентській конференції історичного факультету, при-

свяченій 825-річчю міста Полтави. Відтоді на факультеті було проведено 21 така конференція, у матеріалах яких щороку публікують результати своїх наукових досліджень понад 50 молодих науковців.

Хороший почин на факультеті зробила кафедра правознавства, яка організувала проведення в 2008-2017 рр. щорічної Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність». До збірників матеріалів конференцій увійшли публікації, які відображають погляд студентства на проблемні питання історії правозахисного руху та реалій сучасності щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні.

Значним здобутком в галузі організації студентської науково-дослідницької роботи стало проведення у березні 2014 року, до 100-ліття Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка кафедрою всесвітньої історії та методики викладання історії Перших Полтавських студентських наукових читань із всесвітньої історії за участю студентів і магістрантів ПНПУ імені В. Г. Короленка, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Усього в роботі цього форуму взяли участь 55 осіб.

Студенти і магістранти історичного факультету також гідно представляють Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка на Всеукраїнських конкурсах і олімпіадах. Так, у 1992 р. студент В. Клусович на республіканській олімпіаді з історії у Київському педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова посів II місце. Там же на олімпіаді в 1996 р. студенти В. Дудка і Л. Подошвелєва отримали відповідно дипломи I та II ступеня.

На високому організаційному і науковому рівні пройшла олімпіада на історичному факультеті у 1997 році. Її призерами в інституті стали студенти О. Гресь, О. Коваленко, Ю. Рожко і О. Ященко, а студенти О. Коваленко, Ю. Рожко та О. Ященко на Всеукраїнській олімпіаді з історії у Волинському університеті (м. Луцьк) посіли II загальнокомандне місце.

У 1998 році студент I курсу Д. Каплін посів I місце на VI Всеукраїнській студентській олімпіаді з історії України. На Міжнародній студентській науковій конференції «Історія очима молодих дослідників» була високо оцінена доповідь студентки II курсу Т. Нагорної. У 2000 році студенти IV курсу О. Лахно та V курсу Р. Марченко взяли участь у II турі Всеукраїнської студентської олімпіади з історії та методики її викладання (м. Луганськ, квітень 2000 р.). Серед 66 учасників О. Лахно посів 6 місце, а Р. Марченко – 7 місце. Успіхи цих молодих дослідників були відзначені в «Українському історичному журналі» (2000. – №4. – С. 158). 6 місце завоювала студентка М. Богданова на Всеукраїнській студентській олімпіаді з географії та методики її викладання (м. Луцьк, квітень 2000 р.).

На Міжнародній студентській науковій конференції «Велика Вітчизняна війна очима молодих дослідників» (м. Донецьк, жовтень 2000 р.) за найкращу доповідь на тему «Діяльність партизанського загону ім. С. Будьонного на Полтавщині» була відзначена Т. Нагорна. Її стаття «Роль інформаційних процесів у спробі класифікації основних джерел з проблеми походження козацтва» була опублікована у «Віснику Дніпропетровського університету».

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

ЛУГАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Нагороджується

Студент *Лахно Олександр Петрович*

Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка

За здобутки II місце в II (заключному) етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з історії та грунтовні знання та виявлені практичні вміння і навички з історії та методики її викладання

Ректор Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка , доцент В.С. Курило

Декан історичного факультету ЛДПУ, професор

У 2001 році студент V курсу О.П. Лахно посів на Всеукраїнській студентській олім-

піаді з історії в місті Луганську II місце, а студентка IV курсу Л. В. Кнюпа – 7 місце. На Міжнародній студентській конференції з історії народної освіти (м. Київ) студентка V курсу Н.М. Онищенко зайняла II місце. Студентка III курсу Т.В. Нагорна на Міжнародній студентській науковій конференції «Україна в системі міжнародних відносин очима молодих дослідників», що проходила у місті Донецьку 19-20 жовтня, отримала диплом переможця у своїй науковій секції. Її стаття була опублікована у ВАКівському виданні «Історичні та політичні дослідження».

ДИПЛОМ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Нагорна Тамара

за перше місце у Всеукраїнській студентській науковій конференції "Гуманістичні цінності світових цивілізацій та проблеми сучасного світу"

/м. Кривий Ріг, 23-24 квітня 2002 р./

В.о. ректора О.О.ЛЮБАР

Дана студентка також була відзначена Почесною грамотою виконавчого комітету Полтавської міської ради за зайняте II місце в конкурсі науково-публіцистичних проектів, присвяченому 10-й річниці Незалежності України.

У квітні 2002 року в місті Луцьку на Всеукраїнській олімпіаді зі спеціальності «Географія» команда історичного факультету посіла III командне місце, а студентка О. Сороколат виборола II місце. Студентка V курсу Л. Кнюпа на Всеукраїнській олімпіаді з історії у Кам'янець-Подільську зайняла III місце. На II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальної дисципліни «Конституційне право» (травень 2002 року) команда історичного факультету серед 130 команд юридичних факультетів зайняла III місце.

Студентка IV курсу Т. В. Нагорна була нагороджена дипломом за I місце у Всеукраїнській студентській науковій конференції «Гуманістичні цінності світових цивілізацій та проблеми сучасного світу», що проходила у м. Кривий Ріг 23-24 квітня 2002 року.

Наукові досягнення та активна громадська робота Т. В. Нагорної були відзначені Почесними грамотами виконавчого комітету Полтавської міської ради (2001 рік) та Полтавської обласної державної адміністрації (2002 рік).

У березні 2003 року команда історичного факультету на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальної дисципліни «Конституційне право» посіла I командне місце, в тому числі студент О. Потапов здобув I особисте місце, О. Кульчій – II, Є. Федоренко – III місце.

У 2004 році студент V курсу І.О. Сердюк на Всеукраїнській олімпіаді з навчальної дисципліни «Методика викладання історії» (м. Переяслав-Хмельницький, квітень 2004 року) виборов 4 місце. Почесними грамотами оргкомітету Всеукраїнської студентської олімпіади з географії (м. Чернівці, квітень 2004 року) були нагороджені студентка V курсу О.С. Швець та студент IV курсу С. М. Шевчук.

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІМЕНІ ПЕТРА ЯЦИКА

ДИПЛОМ переможця

Нагороджується премією АТП "Фармацевтична фірма "ДАРНИЦЯ," (Україна)

Ярослав Блоха,

студент 2-го курсу Полтавського державного педагогічного університету імені В.Короленка,

за перше місце у загальнонаціональному етапі II-ятого Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Міністр освіти і науки України Станіслав Ніколаєнко

Президент Освітньої фундації Петра Яцика (Канада) Надя ЯЦИК

Президент Ліги українських меценатів Володимир ЗАГОРІЙ

17 травня, 2005 рік

У 2005 році студент II курсу Я. Є. Блоха завоював першість у Всеукраїнському етапі Міжнародного конкурсу з української мови і був нагороджений премією Освітньої фундації Петра Яцика (місто Торонто, Канада), а також заохочувальний диплом Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук у галузі «Педагогічні науки». На Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт «Роль профспілок у становленні та розвитку соціальної держави в Україні: погляд молоді» (м. Київ, 21-24 березня 2005 року) диплом I ступеня виборов студент V курсу О. О. Штепа. На Всеукраїнській олімпіаді з географії (22-23 березня 2005 року, м. Чернівці) студент V курсу історичного факультету С. М. Шевчук посів 5 місце.

У 2006 році студент III курсу О. Лук'яненко став переможцем Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних

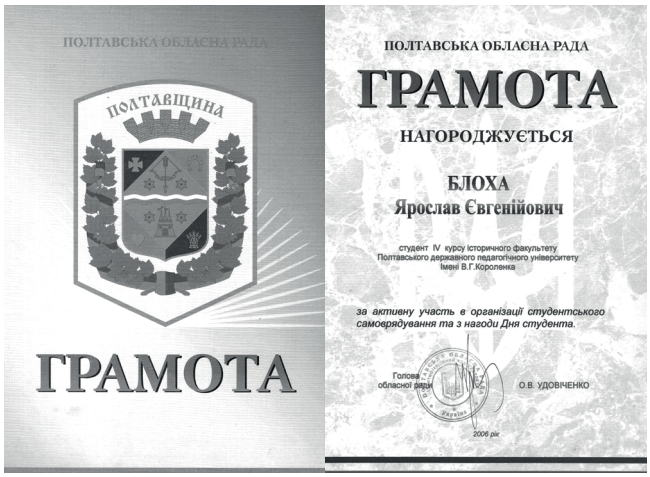
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ПОЛТАВЩИНА

ГРАМОТА

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ГРАМОТА

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БЛОХА
Ярослав Євгенійович

студент IV курсу історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

за активну участь в організації студентського самоврядування та з нагоди Дня студента.

Голова обласної ради О.В. УДОВІЧЕНКО

2006 рік

наук з напряму «Політичні науки». Він же нагороджений дипломом за І місце у номінації «наукове дослідження» Всеукраїнського молодіжного конкурсу «Новітній інтелект України».

Студент IV курсу Я. Блоха та студентка III курсу І. Кругляк стали лауреатами VII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Я. Є. Блоха був нагороджений грамотою Полтавської обласної ради за активну участь в організації місцевого самоврядування та з нагоди Дня студента.

У 2007 році студент IV курсу Я. Блоха зайняв III місце на Всеукраїнській олімпіаді зі спеціальності «Філософія. Релігієзнавство», яка проходила у Національному університеті «Острозька академія». У номінації «Політичні науки» у II турі олімпіади студент IV курсу В. Нагорний отримав спеціальний диплом. Робота студентів IV курсу Я. Є. Блохи та М. С. Ізюмова «Забезпечення законності і правопорядку в територіальній громаді міста Полтави» була відзначена дипломом III ступеня в конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад», заснованому Полтавською обласною радою.

У 2008 році на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з історії імені Ковальських студент-випускник В. Нагорний за ґрунтовне дослідження в галузі історії України «Юридична природа українсько-московського договору 1654 року: до історіографії проблеми» став переможцем конкурсу, отримав диплом І ступеня і грошову премію. Диплом І ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з історії отримав студент V курсу Я. Блоха за дослідження «Соціальна політика гетьмана І.С.Мазепи в 1707-1708 роках у працях істориків україномовної зарубіжної діаспори». Його ж робота «Голодомор 1932-1933. Пам'ять народу» посіла перше місце на Всеукраїнському просвітницько-патріотичному конкурсі «Вчинених дій щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років».

Наукова робота «Проблема підвищення законності і правопорядку в територіальній громаді міста Полтави» студентів V курсу Я. Є. Блохи та М. С. Ізюмова була відзначена дипломом II ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з юридичних наук (3-4 червня, м. Харків). Я. Блоха також зайняв перше місце на обласному турі VIII Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика.

На творчому турі Всеукраїнської студентської олімпіаді з педагогіки у травні 2008 року студентка IV курсу Н. П'ятаха здобула диплом за зайняте третє місце. Наукова робота студентки V курсу І. Кругляк «Актуальні проблеми вивчення Голодомору 1932-1933 років на Полтавщині» отримала перше місце на обласному конкурсі студентських і учнівських робіт з даної проблематики, яку в жовтні 2008 року проводило Управління освіти та науки Полтавської облдержадміністрації.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ДИПЛОМ

лауреата щорічного конкурсу студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад»

ТРЕТЯ ПРЕМІЯ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

КРУГЛЯК
ІРИНА СЕРГІЇВНА

магістрант Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; за наукову роботу «Динаміка рівня політичної активності студентської молоді регіону в 2004-2009 роках»

ГОЛОВА ОБЛАСНОЇ РАДИ О.В.УДОВІЧЕНКО

2009 р.

У 2009 році на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Філософія, Релігієзнавство», яка відбулася 24-26 березня 2009 року в м. Донецьку, команда історичного факультету посіла І командне місце серед 25 вузів, а студент III курсу І. Загребельний – II індивідуальне місце. Магістрантка С. Шульга отримала диплом І ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з історії (м. Херсон, квітень 2009 року) за дослідження «Полтавське губернське земство як прогресивний чинник соціально-економічного розвитку Полтавщини».

Робота І. С. Кругляк «Динаміка рівня політичної активності студентської молоді регіону у 2004-2009 рр.» посіла ІІІ місце на щорічному конкурсі студентських наукових робіт під егідою Полтавської обласної ради «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад».

У 2010 році студентка IV курсу В. Морівець отримала диплом І ступеня як переможець у Міжнародному молодіжному конкурсі наукових робіт, який проводився Всеукраїнським благодійним фондом «Україна – Свята Родина» за працю «Полтавська битва і геополітичний вимір сьогодення». Вона ж завоювала заохочувальний диплом на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт у місті Херсоні за оригінальність наукового дослідження «Полівасалітетність як засадничий принцип дипломатії Пилипа Орлика».

Грамотою була нагороджена студентка V курсу К. Шабалтій за кращий результат у теоретичному турі Всеукраїнської студентської олімпіади з географії серед педагогічних університетів, що проходила в м. Переяслав-Хмельницький.

Диплом отримав магістрант І. Перенесієнко за перемогу в номінації «Знавець джерелознавства та історіографії» на другому турі олімпіади з історії, що проходила у місті Харкові. Студентка IV курсу Г. Верменич була нагороджена грамотою за перемогу в ІІ етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з культурології в номінації «Знавець історії культури» (м. Вінниця).

У 2011 році студентка V курсу Ю. Безсмертна отримала диплом ІІ ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт у напрямі «Історія» за дослідження «Українські жінки в опозиційному русі 60-х – 80-х років XX століття». Дипломом ІІІ ступеня на цьому ж конкурсі було нагороджено студента V курсу Б. Підгорного за роботу «Концентраційні табори у роки Другої світової війни як засіб політики етногеноциду Третього Рейху». Дипломом ІІІ ступеня також відзначена у напрямі «Географічні науки» магістрантка М. Титенко.

Дипломів на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук у різних номінаціях також удостоїлися студенти О. Сулима, А. Скоряк, магістрантка Т. Лимар. А однією з переможниць на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт на здобуття премії імені Ковальських у галузі українознавства стала студентка V курсу М. Бондаренко. Студентка К. Пивоварська стала переможцем щорічного літературного конкурсу на здобуття премії ім. М.В. Гоголя (старша вікова група).

У 2012 році студент IV курсу Д. Жмайло став переможцем ІІ туру Всеукраїнської олімпіади з історичних дисциплін у м. Харкові (2-3 квітня 2012 р.) у номінації «Кращий знавець методики викладання історії». Студент ІІ курсу М. Шевчук одержав диплом ІІ ступеня на ІІ турі Всеукраїнської олімпіади «Безпека життєдіяльності» (м. Суми, 26-29 березня 2012 р.). Студентка V курсу Т. Лимар посіла ІІІ місце на ІІ турі Всеукраїнської олімпіади з спеціальності «Географія» (м. Київ, 10-13 квітня 2012 р).

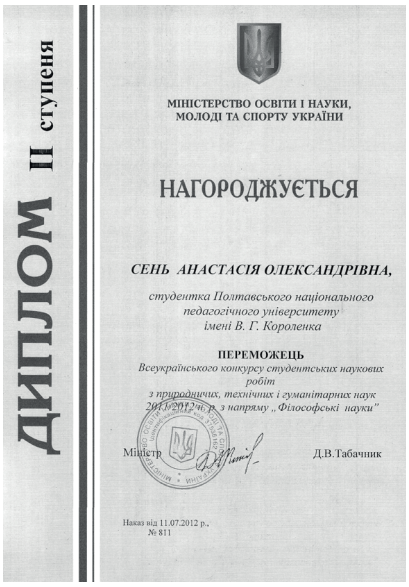
ДИПЛОМ ІІ ступеня

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

СЕНЬ АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА,

студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ПЕРЕМОЖЕЦЬ

Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук 2011/2012 н. р. з напряму „Філософські науки"

Міністр Д.В.Табачник

Наказ від 11.07.2012 р., № 811

Студентка V курсу М. Максименко отримала диплом за ІІІ місце у Міжнародному конкурсу із українознавства для студентів та молодих учених (м. Київ). Тема її роботи «Творча спадщина Василя Верховинця як педагога, етнографа, музикознавця в галузі українознавства».

Студент IV курсу М. Хорольський на Всеукраїнському конк`урсі студентських наукових робіт з історії імені Ковальських отримав диплом І ступеня. Тема роботи: «Конфлікти та злочини в українському ранньомодерному містечку (за матеріалами лохвицької ратушної книги 1652-1687 років)».

Наукова робота студенток V курсу А.О. Сень та О.С. Сулими «Археологія симулякрів» відзначена дипломом ІІ ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

ДИПЛОМ

I СТУПЕНЯ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БАСЕНКО РУСЛАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

студент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ПЕРЕМОЖЕЦЬ

Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук зі спеціальності «Історичні науки»

Голова галузевої конкурсної комісії, професор В. П. Коцур

м. Переяслав-Хмельницький 19 березня 2015 року

наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук з напряму «Філософські науки».

У 2013 році на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт імені Ковальських студентка II курсу М. Семко отримала диплом III ступеня за роботу «Внесок Василя Григоровича Кричевського у збереження етнографічної спадщини Полтавського краю». Такий же диплом отримала студентка III курсу О. Мусієнко за роботу «Жінка в судових справах Гетьманщини (за матеріалами «Актів Полтавського городового уряду»).

Студенти III курсу Р. Басенко і М. Коваленко отримали диплом на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з охорони і збереження водних ресурсів «До чистих джерел» за дослідження: «Запобігання виникненню екологічної проблеми струмка: теоретичні шукання та практична реалізація (на прикладі струмка у селі Горбанівка, Полтавський район)» та були нагороджені грамотою Міністерства екології України.

У 2013 році наукова робота аспіранта Т. С. Литвина «Голодомор 1932-1933 рр. на Глобинщині та Решетилівщині» була відзначена дипломом I ступеня у групі аспірантські наукові роботи в Конкурсі наукових аспірантських і студентських робіт з тематики Голодомору з нагоди 80 роковин (науковий керівник – ас. Блоха Я.Є.).

У 2014 році студент IV курсу Р. Басенко здобув диплом II ступеня як переможець конкурсу студентських наукових робіт на здобуття премії імені Ковальських у галузі українознавства (м. Харків). Студент IV курсу М. Шевчук був нагороджений дипломами III ступеня за перемогу у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт у галузях «Машинознавство» та «Охорона праці».

У 2015 році студент V курсу Р. Басенко здобув диплом I ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Історичні науки», відділення «Всесвітня історія» (м. Переяслав-Хмельницький, березень 2015 р. науковий керівник – проф. Год Б.В.); студентка I курсу А. Шаповал здобула диплом II ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт імені Ковальських з українознавства, секція «Етнологія» (м. Харків, квітень 2015 р., наукових керівник – доц. Шаповал Л.І.); студентка V курсу К. Тринчук отримала диплом III ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт імені Ковальських з українознавства, секція «Історія» (м. Харків, квітень 2015 р., наукових керівник – доц. Сердюк І.О.).

Студенти та магістранти А. Рябокінь, М. Пелих, М. Семко, А. Олефіренко, Т. Татаріна, А. Гобозашвілі взяли участь у роботі полтавської дослідницької групи із запису спогадів учасників Революції гідності (науковий координатор – проф. Волошин Ю.В.) у рамках проекту «Майдан: усна історія», започаткованого Українським інститутом національної пам'яті (м. Київ).

Магістранти М. Коваленко, О. Ващенко, М. Пелих вибороли 5 командне місце серед 42 команд на Всеукраїнському студентському турнірі з історії.

Студент V курсу В. Демочко здобув перемогу в конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» (науковий керівник – доц. Блоха Я.Є.), а студентки IV курсу А. Страшко та Н. Удовиченко отримали другу премію у цьому ж конкурсі.

У 2016 році студенти Г. Супрун, Ж. Авраменко та В. Захаров виробили призові місця (друге та третє відповідно) у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у галузі «Філософські науки». А студент В. Глухота виборов III місце у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у галузі «Туризм».

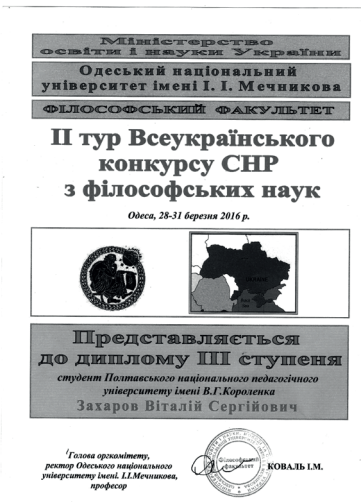
Міністерство освіти і науки України

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

II тур Всеукраїнського конкурсу СНР з філософських наук

Одеса, 28-31 березня 2016 р.

Представляється до диплому III ступеня

студент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Захаров Віталій Сергійович

Голова оргкомітету, ректор Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, професор КОВАЛЬ І.М.

У 2017 році магістрантка А. Подгорна здобула диплом III ступеня на XVII конкурсі студентських наукових робіт

на здобуття премії імені Ковальських у галузі українознавства (науковий керівник – проф. Волошин Ю.В.). Студент ІІ курсу Є.Бондарчук виборов IV місце та особисту відзнаку голови журі проф. Патриляка І.К. на Всеукраїнському науковому конкурсі «Український визвольний рух 1920-1950-х років» за дослідження на тему «Жіночі волинки» як форма опору колективізації та Голодомору 1932-1933 років» (науковий керівник – проф. Бабенко Л.Л.).

Студент IV курсу Д. Лобода здобув річну стипендію Фонду Віктора Пінчука за конкурсну роботу на тему «Ренесансні мислителі XIV-XVI століть про необхідність виховання правителя» (науковий керівник – проф. Год Б.В.). Даний студент був визнаний кращим студентом-науковцем Полтавщини 2017 року в рамках обласного молодіжного проекту «Наша єдина студентська родина».

У 2018 році студент ІІІ курсу М. Погрібняк виборов ІІІ місце на ІІ етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з географії; студентка ІІІ курсу В. Шабельник виробила диплом ІІІ ступеня у ІІ етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Історія та археологія»; студентка ІІІ курсу Ю. Остапенко стала лауреатом диплому ІІІ ступеня у ІІ турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Географія»; студент І курсу Д. Хмелевський здобув диплом ІІІ ступеня у ІІ турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за спеціальністю «Науки про Землю (гідрометеорологія)»; магістрант Д. Лобода – лауреат диплому ІІІ ступеня ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузі «Цивільна безпека» (спеціалізація «Охорона праці»).

У квітні 2018 р. магістранти спеціальності 033 Філософія О. Дудник, Т. Кісельова посіли ІІ місце серед 25 команд вищих навчальних закладів ІІІ-IV рівня акредитації на ІІ Всеукраїнському студентському турнірі з філософії.

Наукова та громадська робота студентів факультету відзначена також і місцевою владою. Так, студенти Я. Блоха (2008), І. Кругляк (2009), О. Свиридюк (2011) стали лауреатами щорічної міської премії імені В. Г. Короленка у номінації для студентської та творчої молоді «За активну участь у громадському та культурному житті міста».

На факультеті традиційно діє чітка система залучення здібної молоді до активної творчої роботи ще починаючи з учнівської парти. Професори Л.Л. Бабенко, Л.М. Булава, Ю.В. Волошин, Б.В. Год, доценти Ю.В. Вільховий, Л.П. Вішнікіна, О.П. Лахно, К.Б. Пивоварська, О.А. Федій, Л.І. Шаповал, старший викладач Б.М. Бездітько та інші ведуть активну роботу в системі Малої академії наук, у міських, районних і обласних навчально-дослідницьких центрах учнівської молоді. Вони ж очолюють секції історії України, історичного краєзнавства, етнографії, всесвітньої історії, географії, правознавства під час проведення міського та обласного етапів конкурсу МАН, предметних учнівських олімпіад. Чимало викладачів безпосередньо є науковими керівниками і консультантами під час написання учнівських робіт на конкурси і олімпіади з історії, географії, етнографії, краєзнавства. Переможці цих конкурсів та олімпіад, як правило, вступають на історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, де їм створюються належні умови для подальшого розвитку своїх творчих здібностей.

Виховна робота на факультеті

Історичний факультет здавна славиться своїми традиціями. На рубежі тисячоліть на факультеті сформувалася стала структура художньої самодіяльності. Центральним органом, який розробляє, спрямовує й коригує всі творчі заходи студентів, є художня рада факультету, до якої входять культорг факультету, студентський декан, культорги академічних груп, керівники творчих самодіяльних колективів. Очолює цю раду заступник декана з виховної роботи, доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії Ю. В. Вільховий, який підконтрольний декану і підзвітний вченій раді факультету.

Завдяки зусиллям художньої ради на історичному факультеті проводяться концерти художньої самодіяльності, творчі конкурси, звіти. Особливої уваги заслуговує робота факультетських культоргів, які мають великий вплив на організацію виховного процесу. Як правило, це талановиті, творчі та ерудовані студенти. Упродовж останніх років обов'язки культорга В. Булик, Т. Татаріна, М. Погрібняк. Нині культоргом історичного факультету є студентка ІІ курсу А. Гавриш.

Станом на 1 червня 2018 р. студенти об'єднані у 36 академічних груп. Усі куратори працюють згідно з планами виховної роботи, регулярно звітують про свою діяльність на засіданнях ради факультету, кафедр. Особливо варто відзначити досвідчених вихователів студентства професорів Ю.В. Волошина та І.В. Цебрій, доцентів Н. В. Бесєдіну, В. М. Вакуліну, Ю.В. Вільхового, Л.П. Вішнікіну, Н.В. Год, Н.І. Головіну, О.А. Гуру, І. І. Діптан, Т. В. Жалій, О.П. Лахна, О. М. Мащенко, К.Б. Пивоварську, Т. В. Тронько, Л. А. Усанову, О.А. Федія, Л.І. Шаповал, С.М. Шевчука, А.А. Шуканову, Т.С. Япринець. Спільно з художньою радою куратори академгруп здійснюють патріотичне, естетичне, фізичне та правове виховання студентів, ініціюють їхню участь у різноманітних громадських і культурних заходах ПНПУ та міста Полтави.

З перших днів навчання студенти залучаються до факультетських та університетських колективів художньої самодіяльності. Так, у фольклорно-пісенному гурті «Чебрець» понад 50% – першокурсники і другокурсники. Усього в колективах художньої самодіяльності постійно беруть участь понад 60 осіб, епізодично – значно більше.

Активним і дієвим засобом естетичного виховання студентів є їхня участь у колективах художньої самодіяльності. Зокрема, університетських – народному хорі «Калина», факультетських – пісенно-фольклорному гурті «Чебрець», пісенно-фольклорному гурті «Черемшина», вокальному ансамблі «Тисяча років музики», історичному драматичному театрі «Фабула». Два факультетських колективи – «Чебрець» (художній керівник – Л. Співак) і «Тисяча років музики» (художній керівник – І.Цебрій) мають високе звання «народних». Упродовж 1997-2003 років існував камерний симфонічний оркестр (керівник – О.Абрамов).

За останні роки можна виділити ряд студентів, які склали потужне творче ядро, мали великий художній потенціал. Серед них варто виокремити А. Костенка, В. Сушка, М. Замулу, М. Лихмана, І. Виноградова, О. Марченка, Д. Юрченка, І. Калюжного, В. Литвин, І. Холодінову, Н. Коршак, В. Замулу, А. Погорецьку, І. Лисенка, К. Тринчук, А. Яненко, М. Нестеренко, Л. Горошко, В. Хрептака, Б. Недяка, Д. Іванішина, С. Мошенка, Д. Азізбекяна, Т. Татаріну, М. Погрібняка, Ю. Остапенко.

Безпосередньо виховним процесом упродовж останніх років керували заступники декана з виховної роботи доценти Т.П. Демиденко та Ю.В. Вільховий. Значну допомогу у цьому процесі надають молоді викладачі факультету Я. Є. Блоха, О. А. Гура, Л. М. Швець, Т. О. Лахач.

Окрасою факультету є колективи художньої самодіяльності. Камерний вокальний ансамбль «Тисяча років музики» був створений у листопаді 1988 року за ініціативою декана історичного факультету А. П. Шебітченко. До його першого складу ввійшли студенти та викладачі факультету. Головним завданням діяльності колективу є естетичне виховання студентської молоді факультету, підготовка музично-історичних програм, спрямованих на формування художніх смаків, розуміння культурно-історичних епох і мистецьких стилів.

Народний камерний вокальний ансамбль «Тисяча років музики» (художній керівник І. В. Цебрій)

Камерний вокальний ансамбль «Тисяча років музики» був неодноразовим дипломантом і лауреатом міжнародних конкурсів духовної хорової музики, серед яких мав диплом V-го ступеня X-го Міжнародного конкурсу «Могутний Божа» (м. Могилев, Білорусь, 2002), диплом II-го ступеня III-го Міжнародного конкурсу «Catholicos music» (м. Київ, 2005). Ансамбль був дипломантом VIII-го, IX-го, X-го конкурсів православної духовної музики «Від Різдва до Різдва» у м. Дніпропетровську; 2005 року став лауреатом конкурсу. У травні 2007 року ансамбль отримав диплом III-го ступеня Міжнародного конкурсу «Наддніпрянські пасхальні піснеспіви», а соліст ансамблю Федір Губачов став здобувачем Гран-прі конкурсу у номінації «Кращий соліст». Він також був нагороджений дипломами й грамотами інших номінацій регіонального значення. У квітні 2007 року ансамблю було присвоєно звання «народного» колективу.

Упродовж 2008-2009 років ансамбль виступив з кількома новими концертними програмами, в числі яких – концертна постановка опери Джузеппе Верді «Аїда», виконання 4-ї Григоріанської меси, ювілейний концерт, присвячений 20-літтю колективу. За 30 років діяльності колективу головними його здобутками стали спільний виступ з уповноваженим послом Франції в Україні Доменіком Шассаром та концерт ансамблю в французькому посольстві (1996), а також виступи з провідними зарубіжними співаками – Кейт Годдарт (Метрополітен-опера, США, 1995), Оленою Губіною (Камерний оперний театр Бориса Покровського, Москва, 1998), Георгієм Вигодським (Новоєрусалимська опера, 2002).

Репертуар колективу відзначається різноманітністю жанрів. Значну його частину складають хорові й вокальні твори західноєвропейського Середньовіччя. Тому ансамбль і має таку назву – «Тисяча років музики». Окрім світської та духовної середньовічної музики, до репертуару колективу входять українські народні пісні, твори вітчизняної класики, оперні хори і класичний джаз.

У стінах університету і за його межами ансамбль має коло постійних шанувальників, систематично виступає з новими програмами. Упродовж 30 років постійної діяльності ансамбль дав місту близько 300 концертів, не враховуючи виїзних та конкурсно-фестивальних виступів. Пропагуючи твори світової класики, ансамбль веде велику просвітницьку діяльність по вихованню студентської молоді, має своє творче обличчя і мистецький стиль виконання.

У 2012 році ансамбль став лауреатом першого ступеня Міжнародного фестивалю-конкурсу «Життя-світло-любов» (Полтава-Мюнхен,), у 2013 році – лауреатом фестивалю «Небесні перевесла».

У 2016 році ансамбль став лауреатом I ступеня IV Відкритого Всеукраїнського конкурсу-фестивалю духовної музики «Небесне перевесло».

30 квітня 2017 р. відбувся звітний концерт ансамблю. Колектив презентував громаді твори українських і зарубіжних авторів різних епох. Музична гостина розпочалася Григоріанською месою VII століття у виконанні Анни Бражник, Ольги В'язовської, Марини Лебединської та Надії Цебрій. Серед яскравих творів західного вокального мистецтва лунали «Ave, Maria» Джуліо Качіні, «Pieta, Signore» Алессандро Страделлі, «Хабанера» Жоржа Бізе (солістка – Марина Закаблук) та «Hallelujah» Леонарда Коена (солістка – Надія Цебрій). Одним із найскладніших і водночас звучних творів був «Молебень про мир» композитора Володимира Дашкевича (український текст Олександра Лук'яненка).

Чоловічий пісенно-фольклорний гурт «Чебрець» було створено у вересні 1998 року за ініціативи декана історичного факультету доцента Б. В. Года. За задумом цей колектив мав об'єднувати викладачів та студентів, бути мобільною творчою одиницею, візитівкою історичного факультету. До першого складу колективу ввійшли викладачі

М. О. Герасименко (доцент, Заслужений працівник культури України), Ю. В. Вільховий (асистент, заступник декана з виховної роботи) та студенти Л. Швець, Ю. Радченко, М. Петренко, Ю. Семенчук, П. Присяжнюк, В. Несен, С. Лисяк, О. Куць. Керівником нового колективу став випускник історичного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Лавріненко.

У діяльності колективу виділяється два основні напрями роботи: естетичне виховання майбутніх учителів історії, правознавства, географії на основі традицій української народної культури та творче самовдосконалення учасників ансамблю. Із метою реалізації даних напрямів «Чебрець» проводить широку концертну діяльність в ПНПУ імені В.Г. Короленка та інших навчальних закладах міста й області, виконуючи українські народні та авторські пісні.

Менш ніж за п'ять років «Чебрець» став знаним у місті й області гуртом. За пропаганду української пісні, активну участь у вихованні студентської молоді на національних традиціях учасники колективу нагороджені Почесними грамотами Полтавської обласної державної адміністрації, дипломом учасника обласного огляду художньої самодіяльності, присвяченого десятій річниці незалежності України. «Чебрець» – активний учасник різноманітних факультетських та університетських заходів. Його регулярно запрошують на чисельні міські та обласні урочистості. Неодноразово колектив виступав на сценах обласного драмтеатру імені М. Гоголя, палацу дозвілля «Листопад», міського будинку культури тощо. Репертуар «Чебреця» складають як українські народні пісні (козацькі, ліричні, патріотичні, серед яких домінує полтавська тематика), так і твори сучасних композиторів. Загальний репертуар «Чебреця» налічує близько 80 творів. Склад колективу регулярно поповнюється студентами першого курсу. Упродовж 20 років існування школу «Чебреця» пройшло дуже багато студентів-істориків. Деякі з них (Л. Швець, М. Лихман, С. Степаненко, Н. Воронянська, О. Кульчій) стали викладачами. Солісти гурту М. Герасименко, П. Присяжнюк, Ю. Радченко, В. Несен, О. Рець, М. Лихман, С. Куць відомі далеко за межами університету і Полтави.

У різні роки колектив очолювали: О. А. Лавріненко (1998-2002), М. С. Савченко (2002-2004). З 2004 року «Чебрець» очолює Л. А. Співак. З 2002 року громадським директором гурту є доцент Ю. В. Вільховий. Колектив неодноразово ставав лауреатом популярних пісенних конкурсів і фестивалів «Молоді таланти Полтавщини» (Полтава, 2000), «Грими, лунай, могутня пісне» (Київ, 2003), «Барви Полтавщини» (Полтава, 2005), «Журавлиний ключ 2008» (Полтава, 2008) «Журавлиний ключ 2009» (Полтава, 2009) тощо. «Чебрець» щорічно (з 1999 року) бере участь у традиційних університетських художніх звітах «Студентська весна». За багаторічну творчу діяльність, популяризацію традицій народної культури і мистецтва у грудні 2006 року колектив отримав почесне звання «народного». Останнім часом «Чебрець» часто дає концертні програми з профорієнтаційною метою.

Серед нинішнього складу слід особливо відзначити О. Даниленка, А. Григорчука, О. Ілляшенка, М. Карт'янца, Д. Конька, М. Кравченка, А. Моргуна, В. Ланіна, К. Заїку, Д. Оришаку, А. Коношенка, В. Сергієнка, В. Марченка, Е. Дерюгу, М. Церюту, А. Пидаєнка, Ю. Губаньова.

Жіночий вокальний гурт історичного факультету «Черемшина» було створено восени 2007 року. Цей колектив виник на базі жіночого пісенного квартету (дівчата були солістками гурту «Чебрець»). Це наймолодший колектив на факультеті. У своїй творчій діяльності ансамбль споріднений з гуртом «Чебрець», проте є самостійною організаційною одиницею.

Народний чоловічий пісенно-фольклорний гурт «Чебрець» (художній керівник – Л. А. Співак, громадський директор – Ю. В. Вільховий) та жіночий вокальний гурт «Черемшина»

Художнім керівником «Черемшини» є Л. А. Співак, а його

помічником і директором ансамблю – Ю.В. Вільховий. «Черемшина» взяла участь в ряді факультетських та університетських концертів. Її репертуар складає вже близько 25 творів. Серед фундаторів варто виокремити Н. П'ятаху, В. Домненко, М. Яресько, А. Делендик, С. Неїжборщ, А. Закаблук, Я. Прокопенко, В. Литвин, Н. Коршак, І. Холодінову, А. Погорецьку, К. Тринчук, А. Мелконян, М. Кальник, С. Тимченко, Ж. Авраменко. Серед нинішнього складу відзначаємо В. Куценко, Ю. Остапенко, А. Коломієць, А. Гавриш, В. Ващенко, О. Гудзь, О. Одинець, Е. Арістову, І. Лазоришину, О. Єлізарову, А. Герду, А. Юрченко.

Студентський аматорський театр «Фабула» був створений на початку березня 2006 року. Художнім керівником театру є професор кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії І. В. Цебрій. Його перший виступ відбувся 12 квітня 2006 року під час Тижня історичного факультету, коли студентам і викладачам були показані фрагменти з середньовічних драматичних творів та імпровізована сценка «Таверна Чорний баран», присвячена великому французькому поету XV століття Франсуа Війону. Упродовж 2006-2007 років активна і творча робота театру принесла нові здобутки. Представивши на Всеукраїнському конкурсі студентського театрального мистецтва «Мельпомена-2006» (Дніпропетровськ-Павлоград, 2006) трагедію Бенджаміна Джонсона «Тричі перепливти Темзу», театр одержав три відзнаки: диплом лауреата III ступеня з номінації «За кращий акторський ансамбль і режисуру», диплом I ступеня з номінації «За краще музичне оформлення драматичного твору». Актор театру Олег Федюн (студент V-го курсу) став лауреатом II ступеня з номінації «Кращий актор класичного жанру».

До Тижня факультету 2007 року театром були підготовлені уривки з художніх творів історичної тематики: «Легенда про Атлантиду» (за мотивами роману Олеся Бердника «Подвиг Вайвасвати»), «Симпозіум у царя Олександра» (за романом Івана Єфремова «Таїс Афінська») та фрагмент з комедії Карла Гольдоні «Мірандоліна».

Останньою виставою театру стала історична драма-епопея чеського драматурга XIX століття Владислава Пандича «Нехай не зникне княжий рід», присвячена трагічним подіям чеської історії останнього року X-го століття.

Театр «Фабула» представив цю виставу в Галереї мистецтв, а також виступив з нею на Міжнародному науково-практичному семінарі «Педагогічна майстерність у дискурсі театральної творчості» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 29 травня 2007 року). П'єса отримала високу оцінку учасників конференції, які впродовж години спілкувалися з юними акторами, не бажаючи їх відпускати. Окрім того, на конференції з доповідями виступили студенти V-го курсу Віталій Мірошниченко та Олег Федюн.

На початку 2008 року театр «Фабула» взяв участь у Всеукраїнському конкурсі театрального мистецтва «Золота пектораль-2008» (Полтава) студентських колективів із вишів мистецького спрямування, де увазі журі конкурсу було представлено п'єсу англійського драматурга XIX століття Джозефа Роуслі «Гастінгс» (історичні події норманського завоювання Англії, XI століття). Колектив не належав до вузів мистецького спрямування, однак отримав звання лауреатів першого ступеня серед 64 мистецьких колективів.

ДИПЛОМ
лауреата другого ступеня
нагороджується
аматорський театр "Фабула"
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
в номінації
"За кращий акторський колектив"
Управління культури Сумської обласної державної адміністрації
Всеукраїнський конкурс театрального мистецтва навчальних закладів мистецького спрямування
"Слобожанська фантазія"
НАЧАЛЬНИК УПРАВЛІННЯ М. Клочко
ГОЛОВА ЖУРІ В. Мисенко
Суми, 27 квітня 2016 року

Завершили театральний сезон 2007-2008 н. р. п'єсою єврейського драматурга початку XX століття Б. Грумберга «Остання любов Соломона» (Ізраїльсько-іудейське царство, X століття до нашої ери), яка завоювала любов глядачів різних вікових категорій.

Серйозною подією в житті театру була участь у Міжнародному конкурсі театрального мистецтва «Театральні горизонти-2008» (м. Київ, листопад, 2008), куди повезли історичну драму болгарського драматурга Б. Калайкова «Хан Аспарух». Ця п'єса знайомить глядача зі складною, трагічною долею засновника Болгарської держави (681 рік) правителем, котрий прожив усього 34 роки та за короткий термін свого правління зміг об'єднати тюркських булгар зі слов'ян-

Управління культури, національностей і релігій
Дніпропетровської облдержадміністрації

ДИПЛОМ
ГРАН-ПРІ

V Відкритий Міжнародний фестиваль-конкурс театру та мистецтва слова
ЗОРЕПАД ТАЛАНТІВ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ
В номінації "Театр"
IV вікова категорія

Аматорський театр «Фабула»
ПНПУ ім. В.Г. Короленка
м. Полтава
Керівник Доктор педагогічних наук, професор Цебрій Ірина

ЗА ДОСЯГНУТІ УСПІХИ, ВИСОКУ ВИКОНАВЧУ МАЙСТЕРНІСТЬ

Начальник Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської облдержадміністрації Заслужений працівник культури України — Н.Г. Першина
Директор КП «Пасторальне» Заслужений діяч мистецтв України — Т.Ю. Коваленко

м. Дніпро, 2018

ськими родами, тричі розбити непереможну візантійську армію та побудувати на Балканах 12 міст-фортець. Театр за цю п'єсу отримав диплом II ступеня.

У 2013 році театр був відзначений дипломом II ступеня Міжнародного конкурсу «Театральні горизонти 2013» та дипломом II ступеня за найкращий акторський дует П.Баранця та О. Лук'яненка Міжнародного конкурсу «Театральні горизонти 2013».

У вересні 2009 року в зв'язку з 240-річницею від народження І.П. Котляревського театрали виступили на заходах міста з виставою «Перша любов Котляревського».

У 2014 році керівник театру проф. І.В. Цебрій була відзначена дипломом II ступеня за найкращу режисуру Всеукраїнського конкурсу театрального мистецтва «Слобожанська фантазія-2014» (м. Суми) та дипломом II ступеня за найкращу режисуру першого туру Всеукраїнського конкурсу театрального мистецтва «Рампа-2014» (м. Дніпропетровськ).

Упродовж 12 років своєї творчої діяльності театр «Фабула» репрезентував понад 30 вистав. Серед них «Гастінгс» Джона Роуслі, «Хан Аспарух» Бориса Калайкова, «Він прийшов» Джона Бойтона Прістлі, «Постріл у Голівуді» Джудіт Макнот, «Графиня Водзинська» Жюля Дюфура, «Коли єпископу вклонявся Папа Римський» Джованні Реале, «Орфей великого Неаполя» Фрідріха Різе, «Дініш Лаврадор» Рамона Менендеса Підаля, «Нефертіті, цариця Єгипту» Арділи-і-Арділи, «І час таємницю збереже» Дуніна-Марцинкевича. «Педро Кастильський» Р. М. Підаля, «Вашингтонська історія» Елберта Карра, «Перша любов Котляревського» В. Савінова, «Доньки Олафа Хрестителя» Ю. Г. Чельгрена, «Солуніські брати» Б. Калайкова, «Амадей» Пітера Шиффера, «Поет і цар» Адбулло Хайріддіні, «Арраський Горбань» Фелісьєна Марсо, «Прованська казка» О. Лук'яненка (за мотивами «Доньки короля Рене» Генріка Герца), «Я прийшов вас знищити» Г. Т. Фармана.

Серед нагород театру останніх років – диплом I ступеня за найкращий акторський ансамбль Міжнародного конкурсу «Театральні горизонти 2016» (Київ), Диплом III ступеня за найкращий акторський дует О. Лук'яненка та О. Бондарека Всеукраїнського конкурсу професійних театральних колективів «Слобожанська фантазія-2016» (Суми), Диплом II ступеня за найкращий акторський колектив Всеукраїнського конкурсу професійних театральних колективів «Слобожанська фантазія-2016» (Суми), Гран-прі Міжнародного конкурсу «Фестивальний марафон-2016» (Дніпро), диплом в номінації «За залучення до українського театру нового драматичного репертуару у Веукраїнському конкурсі «День театру» (м. Київ).

Студентський аматорський театр «Фабула» (2018 рік)

Команда КВК історичного факультету «Кип'яток» (2014 рік)

Команда КВК історичного факультету «Вендета» (2017 рік)

Театр «Фабула» – своєрідний, специфічний майданчик, через який пройшла значна кількість студентів, викладачів, школярів, які зробили свій вклад у підтримку горіння цього «прометеєвого вогню», що зігріває душі глядачам, які є постійною аудиторією «Фабули».

Однак не лише у пісенно-фольклорних та театральному колективах студенти факультету можуть реалізувати свій творчий потенціал. Однією з форм самореалізації студентів факультету є участь у загальноуніверситетських та факультетських кубках з КВН.

Кубок історичного факультету з КВН став уже традиційним заходом, адже проводиться з 2010 року. Першими його володарями стала команда І курсу «Трутні» (капітан – Д. Іванішин); у 2011-2014 рр. володарем перехідного кубку була команда «Кип'яток» (капітан – С. Мошенко); у 2015 р. кубок завоювала команда «Козацька рада» (капітан – М. Марочканич); у 2016 р. – команда «Спасі ба, шо не ПТУ» (капітан – Д. Конько).

Чинним переможцем кубку історичного факультету з КВН є команда «Вендета» у складі студентів ІІІ курсу М. Погрібняка, Р. Бови, В. Довгаля, М. Чернецького та студентів ІІ курсу А. Моргуна та А. Авраменка. «Вендета» також має у своєму доробку ІІ місце на кубку ректора з КВН 2017 року та звання ІІ віце-чемпіона на кубку ректора з КВН 2018 року. Візитівкою даної команда є те, що це перша в історії університету студентсько-викладацька команда, адже у її складі під час кубків ректора виступає заступник декана факультету Я. Є. Блоха (кращий актор кубка ректора з КВН 2017 року). Це зайвий раз підтверджує факт, що на факультеті сформувалася справжня студентсько-викладацька корпорація і викладачі факультету усіляко заохочують студентів розкривати власні таланти.

Емблема творчої групи «Старий корпус

У 2016 р. шляхом об'єднання команд «Козацька рада» та «Кип'яток» була створена творча група «Старий корпус», до якої увійшли С. Мошенко (випускник історичного факультету), Д. Іванішин (нині – аспірант кафедри філософії), М, Марочканич та О. Голіздра (нині – магістранти історичного факультету), М. Швець. Метою її створення була популяризація КВНівського руху як на факультеті, так і в межах університету.

Серед досягнень творчої групи «Старий корпус» – участь у Зимовому кубку Першої Полтавської ліги КВН (грудень 2016 р.), фестивалях КВН серед закладів вищої освіти м. Полтави на кубок міського голови 2017 та 2018 рр. (де вибороли диплом за кращу привітку), Всеукраїнському гумористичному фестивалі «Big Humor Show» (1 квітня 2018 р., м. Кривий Ріг).

Творча група «Старий корпус» на фестивалі КВН серед закладів вищої освіти м. Полтави на кубок міського голови 2018 р.

Відрадно, що наші веселі та кмітливі студенти постійно входять до кола команд, серед яких журі обирає переможця, адже майбутні педагоги завойовують серця глядачів інтелектуальним гумором та літературною українською мовою, як і личить еліті. Тому з гордістю можемо стверджувати, що на факультеті навчаються не лише найрозумніші, а й найвеселіші та найкмітливіші студенти.

Займаються викладачі факультету і розвитком інтелектуальних здібностей студентів. Так, у 2012 році асистент кафедри філософії Я.Є. Блоха став ініціатором створення команди «Вендета», яка в турнірі серед команд закладів вищої освіти м. Полтава з інтелектуальної гри «Брейн-ринг» у 2012 р. виборола II, у 2013 і 2015 р. – I місце. До складу команди увійшли студенти Юрій Калініченко, Віталій Глухота та Віталій Демочко, магістрант Андрій Сапронов, а також аспірант кафедри філософії Тимур Литвин. Гідно несли та підтверджували почесне звання «чемпіон міста» М. Коваленко, М. Сахно, О. Ващенко, С. Жуков.

Нинішній склад команди (магістранти Б. Городницький, Д. Лобода, Т. Татаріна та студенти М. Погрібняк, Р. Бова, М. Максимовський) у 2016 р. зайняв II місце, у 2017-2018 н.р. два перші місця серед команд закладів вищої освіти, підтвердивши звання найрозумніших у місті.

Загалом за 7 років «Вендета» має 4 титули «чемпіон міста» та 2 других місця, що зайвий раз підтверджує високий інтелектуальний потенціал студентів факультету.

Серед досить різноманітних форм виховної роботи у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка однією з найочікуваніших, найнасиченіших і найулюбленіших студентами є Тижні факультетів. Оскільки Тижні факультетів належать до традиційних в університеті заходів, склалися вже випробувані та перевірені часом форми роботи, що віддзеркалюють обличчя кожного факультету.

Починаючи з 1999-2000 н. р., до програми Тижня факультету роблять свій оригінальний внесок п'ятикурсники, які започаткували традицію своєрідного останнього дзвінка. Це проходить у вигляді розважального шоу «За сто днів до наказу» (приблизно стільки часу до випускного вечора залишається у п'ятикурсників на час проведення Тижня факультету).

Гала-концерт «Зірки істфаку», традиційно завершуючи культурну програму Тижня факультету, проводиться у формі традиційного звіту студентської самодіяльності і, водночас, вручення нагород у багатьох номінаціях, перелік яких щорічно оновлюється. На цих урочистих зібраннях вручаються почесні грамоти студентам, які досягли

Команда з інтелектуальної гри «Брей-ринг» «Вендета» (2013 рік)

Команда з інтелектуальної гри «Брей-ринг» «Вендета» (2018 рік)

Художня програма випускників історичного факультету «Сто днів до наказу» (2014, 2018 роки)

істотних здобутків у номінаціях: «За громадську роботу на факультеті», «За наукові досягнення», «За спортивні досягнення», «За популяризацію традицій народної творчості, культури і мистецтва», «За успіхи у навчанні», «Конкурс на найкращу кімнату в гуртожитку» тощо.

Розважальні програми становлять важливу, але далеко не єдину частину запланованих заходів. На високому рівні, за активної участі студентів проходять фахові змагання першокурсників з географії та всесвітньої історії («Брейн-ринг»), історії України («Перший мільйон»), засідання студентського наукового гуртка, на якому в обговоренні проблем беруть участь не лише студенти, але й викладачі, аспіранти, докторанти факультету. Останній день Тижня факультету традиційно проводиться як День науки і відзначається презентацією збірки студентських наукових робіт та проведенням студентської наукової конференції.

До традиційних заходів Тижня можна віднести також щорічні виставки-конкурси виготовленої студентами наочності «Майбутні вчителі – школі», експозицію живописних творів студентів та викладачів, виставки «Світ наших захоплень». Усе більше закоханих у поезію істориків збирає започаткована на факультеті «Поетична світлиця», в якій і студенти, і викладачі читають та обговорюють власні вірші.

Належним чином налагоджена на факультеті волонтерська й соціальна робота студентів, скоординована обласними, міськими та університетськими центрами «Волонтер року», «Світло надії», «Акорд», «Рука допомоги» та інших. У рамках цих акцій студенти-історики брали участь у ряді традиційних заходів:

1. За підтримки Товариства Червоного хреста України, у рамках волонтерської акції «Від серця до серця» та «З вірою в серці» двічі на рік студенти факультету здають донорську кров й активно долучаються до благодійних пробігів.

2. Акція «Діти – Дітям», флеш-моби «Подаруй щастя дитині», «Зроби світ кольоровим» та численні благодійні студентські ярмарки дозволяють збирати речі та кошти

Гала-концерт «Зірки істфаку» (2014, 2018 роки)

для дітей-сиріт, безхатченків, малозабезпечених сімей і пацієнтів онкногематологічного відділення міської клінічної лікарні.

3. Щорічні екологічні проекти «Охорона водоймищ Полтави», «Зроби Україну чистою» дозволяють щовесни облаштовували не лише територію прилеглу до університету, а й місто.

Зокрема, зусиллями студентів прибираються площа Співочого поля Марусі Чурай, Алея журналістів, а також музей В.Г. Короленка.

Паралельно із студентською громадською діяльністю активну участь у профспілковій, волонтерській та соціальній роботі беруть викладачі історичного факультету. Вони активно долучаються до багатьох громадських ініціатив, як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Більшість із них є авторами соціальних проектів, співорганізаторами благодійних акцій, учасниками різних спортивних змагань, виступів на багатьох телерадіопрограмах компанії «Лтава», однодумцями у масовій, виховній і організаторській роботі студентства тощо.

Популярними є колективні перегляди спектаклів у Полтавському обласному музично-драматичному театрі імені М. В. Гоголя. Кожне відвідування театру з вдячністю сприймається студентами, особливо активно – першокурсниками. Як певне досягнення, зазначимо, що вже впродовж 5-6 років на факультеті сформувався і поступово зростає осередок шанувальників класичної музики, для яких влаштовуються спільні відвідування виступів як філармонійних концертів, так і симфонічного оркестру.

Викладачі факультету ведуть також потужну профорієнтаційну роботу. Окрім традиційних форм підвищення інтересу молоді до факультету та університету, у квітні 2017 року на факультеті відбувся захід нового формату «Дефіле істфаківців» – майбутнім фахівцям» (ведучі – доцент кафедри філософії Я. Є. Блоха та доцент кафедри правознавства Т. В. Жалій, студдекан історичного факультету Дмитро Лобода та культторг історичного факультету Тетяна Татарина; координатор – доц. Т.В. Жалій), спрямований на залучення учнівської молоді до нашого університету шляхом презентації досягнень випускників історичного факультету різних років, демонстрацію універсальності підготовки студентів нашого навчального закладу. У заході взяли участь 270 учнів 10-11 класів освітніх установ міста й області.

Гостями заходу стали видатні випускники історичного факультету: викладачі ПНПУ імені В. Г. Короленка, учителі шкіл міста та області (ректор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського В. В. Зелюк, методист ПОІППО І. О. Міщенко, методист відділу освіти Полтавського району Л. М. Осадча, викладач Полтавського багатопрофільного ліцею № 1 Е. Г. Фісун), представники міської влади (перший заступник голови Полтавської ОДА Р. І. Товстий, заступник голови Полтавської обласної ради А. М. Ханко, депутат Полтавської обласної

Учасники та організатори профорієнтаційного заходу
«Дефіле істфаківців» – майбутнім фахівцям»

ради, голова комісії обласної ради з питань освіти, науки і культури, проректор з наукової роботи ПНПУ С. М. Шевчук, директор КП «Полтавафарм», депутат Полтавської обласної ради В. Г. Прядко), радіо та телебачення (в. о. директора філії НТКУ «Полтавська регіональна дирекція «Лтава» А. В. Мішин, головний редактор телеканалу «ІРТ-Полтава» О. Б. Юровська, відомі медійники С. Блавацький, О. Гладченко, В. Волощенко), представники правоохоронних органів (начальник відділу комунікацій ГУНП в Полтавській області Ю. В. Сулаєв та інспектор 1-ї роти батальйону Управління патрульної поліції в м. Полтава Департаменту патрульної поліції А. В. Сергієнко), які розповіли абітурієнтам про секрети свого успіху, зауваживши, що чималу роль у їх становленні відіграв саме рідний факультет.

Наприкінці зустрічі декан факультету П. А. Кравченко та представники кафедр Л. Л. Бабенко (завідувач кафедри історії України), Б. В. Год (завідувач кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії), К. Б. Пивоварська (завідувач кафедри правознавства), Н. І. Головіна, (завідувач кафедри філософії), Л. П. Вішнікіна (завідувач кафедри географії та методики її навчання) розповіли про привабливість усіх спеціальностей історичного факультету та його спеціалізацій, запросили абітурієнтів приєднуватися до родини історичного факультету.

Таким чином, оглядова характеристика виховних та профорієнтаційних заходів на історичному факультеті переконує у їх високій ефективності, перспективності з огляду на різноманітність, різновекторність засобів виховного впливу на студентів, відсутність регламентації, гнучкість, динамізм, потенціал оновлення й удосконалення.

Студентське самоврядування на факультеті

Невід'ємною частиною життя історичного факультету було і залишається студентське самоврядування. У різні часи існування істфаку воно виконувало різні функції, від партійно-ідеологічного функціонера до виразника і захисника прав та інтересів студентства.

Зі здобуттям Україною незалежності радянські офіційні молодіжні об'єднання зазнали краху, адже в умовах скасування всіх ідеологічних догм потреба у Комсомолі зникла. Водночас, залишилися такі питання організації дозвілля і позанавчальної діяльності на факультеті, які неможливо було вирішити лише адміністративним шляхом. Самоорганізація студентства у поєднанні з ініціативами деканату упровадження елементів самоврядування призвела до створення інститутів студентських деканатів, які складалися, фактично, з трьох осіб: студентського декана, культорга і старости гуртожитку. Не важко визначити їхні функції, які, переважно, лежали в площині культурно-масових заходів у стінах першого навчального корпусу і гуртожитку №1. У цей час ще частково зберігалися директивні методи керівництва студентством факультету, тому говорити про автономію самоврядування можна було лише з певними обмовками. Проте, це не завадило самоврядцям згенерувати такі традиційні концертні проекти, як «Знайомство з першим курсом», «Екватор», «Сто днів до наказу» тощо. Саме тоді засяяли такі «зірки» істфаку, як Жалій (Нагорна) Тамара Віталіївна (культорг), Воронянська Наталія Олександрівна (культорг), Блоха Ярослав Євгенійович (студдекан).

Я.Є. Блоха під час засідання Всеукраїнської студентської ради (2006 р.)

Найбільшого піднесення самоврядування даного періоду досягло за період перебування на посаді студентського декана факультету Я. Блохи, адже вперше у 2005-2007 роках саме студдекан історичного факультету став членом Полтавської обласної студентської ради при голові Полтавської обласної державної адміністрації (2005-2006), членом Всеукраїнської студентської ради (2005-2006), членом обласного студентсь-

кого наукового товариства (2007) та головою Тимчасової робочої групи для створення загальноуніверситетського органу студентського самоврядування у Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (2007).

О. Лук'яненко (2008 р.)

У 2006 році за ініціативи декана П.А.Кравченка на факультеті було створене студентське наукове товариство (СНТ), яке очолив студент ІІІ курсу О. Лук'яненко. У своїй діяльності СНТ керувалося статутом, який було прийнято 26 вересня 2006 року. Згідно з цим статутом метою діяльності товариства було сприяння розвиткові культурного, наукового та духовного життя краю на основі загальнолюдських та специфічно українських цінностей, вироблених протягом століть історичного розвитку.

Головними завданнями СНТ були:

- дослідження матеріальної та духовної культури людства в цілому і в Україні зокрема;
- сприяння активізації науково-пошукової діяльності молоді;
- проведення роз'яснювальних, освітніх та інших заходів серед молоді, учнів навчальних закладів області;
- сприяння утвердженню шани та розуміння специфічних українських національних звичаїв, традицій, образів, предметів матеріальної та духовної культури;
- допомога в розвиткові талантів та творчих здібностей людини;
- сприяння формуванню позитивного, гуманістичного, екологічного світогляду молоді.

Однак основною метою діяльності СНТ було виявлення здібних і творчо мислячих студентів, їх залучення до наукової діяльності. Ініціатива студентів та підтримка з боку деканату і кафедр були двома детермінуючими факторами становлення СНТ як якісно нової, власне студентської самоврядної структури.

Робота СНТ здійснювалася по секціям, які координували наукову роботу студентів: історії освіти і науки, середньовічної історії України, нової та новітньої історії України, історії держави і права України, історії географії, географії України, краєзнавства, етнології, релігії та суспільствознавства.

Створення СНТ значно активізувало наукову роботу студентів факультету. Орган студентського самоврядування виступив ініціатором проведення 23 листопада 2006 року І студентської науково-практичної конференції «Людство і освіта», у роботі якої взяли участь 23 студенти. Після створення на факультеті студентської ради СНТ трансформувалося в її науковий сектор.

А. Єрмолаєва (2009 р.)

Завдяки досягненням Я. Блохи та О. Лук'яненка восени 2007 року студентське самоврядування факультету набрало якісно більших обертів, коли розпочався його новий етап життєпису, який триває і нині – інституційний. Зі створенням в університеті централізованої студентської ради, одночасно запрацювала студентська рада історичного факультету. Нове тисячоліття, з його безліччю соціально-економічних викликів, вимагало органів студентського самоврядування нової генерації і ним стала саме студентська рада, яка тепер складалася з семи секторів: навчальний, науковий, волонтерський, спортивний, культурно-масовий, побутовий та інформаційний. Завдання стояли нелегкі: стати незалежними, відійти від лише культурно-масової діяльності, працювати не «над» студентами, а «поруч», тобто висловлювати їхні інтереси, а не навпаки. Першою головою (студдеканом) студентської ради

Д. Лобода

факультету стала Анастасія Єрмолаєва (Момот). Після неї стати на чолі оновленого самоврядування судилося Яні Руденок (2011-2013), Мирославі Сахно (Костенко) (2014-2015), Анжелі Короткій (2015-2016). Поряд з ними варто назвати культоргів Наталію П'ятаху (Мацько), Ігоря Ляскала, Валерія Булика та старост гуртожитків: Сергія Ляшука, Андрія Костенка, Станіслава Коряка.

У 2016 році було перегорнуто чергову сторінку часопису студентського самоврядування факультету. Криза гуманітарної науки та реформування системи вищої освіти вимагали реорганізації ОСС факультету. В університеті склалася ситуація, коли центральна студентська рада стала відірваною від проблем факультетів, необхідності проведення більш якісної та системної роботи «на місцях». З обранням весною 2016 року головою студентської ради факультету Лободи Дмитра, переселенця з окупованого російсько-терористичними військами м. Алчевська Луганської області, така «перебудова» розпочалася. Працюючи разом із командою однодумців, ініціативною групою «Студентський конгрес історичного факультету – СКІФ», ним було проведено ребрендинг ОСС: назву «студентська рада» 14 вересня 2016 року було змінено на «Історичний студентський сенат» (ІСС), затверджено гімн ІСС «Наш істфак!», у ході конкурсу студентських робіт затверджено емблему ІСС. Поряд з Дмитром пліч-о-пліч працювали культорги Тетяна Татаріна і Максим Погрібняк, старости гуртожитку Тарас Опришко і Владислав Парнюк, голови волонтерського сектору Євгеній Калашник і Андрій Моргун, голови спортивного сектору Валентин Ворошило та Богдан Шуліка, голови інформаційного сектору Аліна Рябокінь та Ростислав Кисіль, голова наукового сектору Олег Остапенко.

Апогеєм цього процесу стало прийняття власного Положення про роботу студентського самоврядування на історичному факультеті ПНПУ імені В. Г. Короленка, яке юридично закріпило незалежний статус Історичного студентського сенату не лише в межах факультету, а й університету.

При цьому варто відзначити, що самоврядці історичного факультету завжди брали активну участь у роботі студентської ради університету, стояли в одному ряді з її фундаторами, очолювали студентські об'єднання полтавського регіону і України загалом. Згадуючи імена, не можна оминути увагою Андрія Костенка, Булика Валерія, Волошина Андрія тощо. У 2018 році головою студентської ради ПНПУ імені В. Г. Короленка і керівником відокремленого підрозділу Української асоціації студентів у Полтавській області, найстаршої студентської правозахисної організації в Україні, став студентський декан історичного факультету Лобода Дмитро.

Розмаїття проектів, народжених студентськими ініціативами на факультеті та в університеті, важко недооцінити. Студентське самоврядування стало не просто «містком» між адміністрацією і студентом, воно ще й стало плацдармом для особистісного і кар'єрного зростання, справжньої школою молодого лідера XXI століття.

Герб Історичного студентського сенату

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Визначення поняття «кафедра», яке дає енциклопедичний словник, досить сухе і знеособлене: у вищому навчальному закладі головне об'єднання науково-педагогічного складу з однієї або кількох споріднених дисциплін. Утім більшість викладачів навряд чи зверталася до термінології, із хвилюванням переступаючи поріг кабінету, який і є тим магічним місцем, що іменується КАФЕДРОЮ. Для тих, кому випала щаслива нагода і відповідальність працювати на кафедрі історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, це – передусім колектив однодумців, висококваліфікованих педагогів і науковців, патріотів держави, історії якої вони навчають студентів, де панує повага до традицій факультету і університету, атмосфера творчого неспокою, дух новаторства і постійних наукових пошуків, співпраці з студентською молоддю. Сьогодення кафедри історії України, професорсько-викладацький склад якої представлений викладачами різних поколінь, багатогранне, насичене цікавими формами роботи і планами на майбутнє. А з чого все починалося? Де витоки історії одного з найважливіших підрозділів історичного факультету? Вони закладалися наполегливою працею попередників — фундаторів одного з найстаріших педагогічних вишів.

В утвореному в 1914 році Полтавському учительському інституті з трирічним терміном навчання поділу на кафедри не існувало, оскільки випускники повинні були викладати у вищих початкових школах усі навчальні дисципліни, в тому числі й історію. Звісно ж, імперське трактування історії унеможливлювало вивчення історії України як самостійної дисципліни.

Традиції історичної освіти, спрямованої на глибоке вивчення вітчизняної історії студентами, формувалися в період Української революції, коли в Полтаві, за ініціативи патріотичних громадських організацій, восени 1918 року виник Історико-філологічний факультет який працював за університетською програмою. Він існував паралельно з учительським інститутом (який мав статус закладу середньої спеціальної освіти), і тільки на рубежі 1919-1920 років теж отримав статус місцевої вищої школи – Полтавського педагогічного інституту.

Важливим етапом у розвитку навчального закладу стало об'єднання в квітні 1921 року Полтавського педінституту й Історико-філологічного факультету та створення на їх базі Полтавського інституту народної освіти (ПІНО). Підготовка вчителів історії спочатку велася у складі історичного відділення словесно-історичного факультету, який припинив існування на початку 1922 року. До 1928 року існувала гуманітарна секція єдиного в інституті факультету соціального виховання, яка відповідала й за історичну підготовку майбутніх учителів гуманітарного циклу для шкіл-семирічок.

З 1923 по 1931 рік самостійні курси вітчизняної історії були вилучені з навчальних планів шкіл і викладалася, як правило, в інтегрованих курсах суспільствознавства, краєзнавства, «класової боротьби» тощо.

Разом з тим, 1920-ті роки позначені здобутками національно-культурного відродження, були періодом спалаху інтересу до минулого українського народу, плідних пошуків нових напрямів і методів наукових досліджень. У самостійну галузь науки переростало історичне краєзнавство. Його розвитку великого значення надавала Всеукраїнська академія наук, яка сприяла створенню методико-теоретичних форм історичного краєзнавства. Предметна комісія суспільствознавчого циклу дисциплін Полтавського ІНО визнавала за доцільне «...всі лекційні і семінарські заняття спрямувати в краєзнавчий ухил». Разом з тим навчальний процес не був позбавлений ідеологічних нашарувань: курс «Історії класової боротьби на Полтавщині» був визначений «... центром краєзнавства в ІНО».

В ПІНО у 1920-х роках працювали такі яскраві особистості, як Н.Мірза-Авакянц, В.Пархоменко, П.Клепацький. Справжнім ентузіастом краєзнавчої справи у вузі виступав В. Пархоменко. Фахово займаючись проблемами Київської Русі, він запропонував для вивчення студентами нові курси. Особливий інтерес студентів викликали колекції грошових знаків і монет, художніх робіт. З ініціативи і під керівництвом професора Пархоменка з 1924 року діяв студентський краєзнавчий гурток, який з часом перетворився на загальноміський та тісно співпрацював з Полтавським науковим товариством при ВУАН.

Наявність серед викладачів гуманітарного циклу ІНО талановитих дослідників і організаторів науки й навчально-виховного процесу спонукала до заснування у листопаді 1924 року семінару підвищеного типу для обдарованих студентів, що «виявили схильність до наукових досліджень», а в серпні 1926 року — до клопотання перед Укрголовнаукою наркомату освіти про відкриття на базі ІНО науково-дослідної кафедри історії української культури. У проекті положення майбутньої установи зазначалося, що вона «буде працювати в контакті з ВУАН», іншими вузами та кафедрами. На посаду її завідувача одноголосно пропонувалася кандидатура авторитетного історика, професора П.Клепацького.

У списку на затвердження кандидатур аспірантів зустрічаємо й прізвище майбутнього викладача історії України, ректора педінституту в 1933-1934 роках П.Койнаша. Про майбутніх науковців у документі говорилося, що «...всі вони скінчили ІНО, працюють у різних установах Полтави (педтехнікум, окрархів, трудшколи), беруть участь у роботі семінару підвищеного типу і науковому товаристві, відомі інституту своїми здібностями до наукової праці». Попри потужний кадровий потенціал, обидві науково-дослідні кафедри через відсутність державного фінансування так і не змогли в повному обсязі розгорнути свою діяльність.

З іменем професора П. Клепацького пов'язана важлива ініціатива у справі покращення навчально-методичного забезпечення студентів. За гострого дефіциту підручників і посібників він започаткував разом із студентами — членами історико-архівного гуртка серію публікацій у «Записках Полтавського ІНО» «Матеріалів до історичної хрестоматії з краєзнавства». Загалом зміст названих збірників істотно заповнював прогалини у забезпеченні студентів навчальною літературою з історії.

На зламі 1920 – 1930-х років історію України в Полтавському педінституті викладав П.Койнаш. Теплі спогади про свого Вчителя залишила М.Малич, колишня студентка і

Володимир Пархоменко

Павло Клепатський

Викладачі українознавчих дисциплін у Полтавському інституті народної освіти, 1923-1924 навчальний рік: Н.Ю Мірза-Авакянц (друга зліва), В.О. Щепотьєв (третій), О.Т. Бузинний (п'ятий) – з ректором О.В. Ходаком (четвертий), студентами та службовцями.

викладач з 53-річним стажем: «Я з великим захопленням слухала його лекції, цікаві, наповнені багатими фактами, позначені прекрасною лекторською майстерністю... Петро Михайлович був чудовим організатором викладацького і студентського колективів, вимогливий і в той же час чуйний, уважний і тактовний; ми, студенти, його дуже любили і шанували, він користувався великим авторитетом, часто зустрічався з студентським активом».

Науково-педагогічна діяльність дослідників вітчизняної історії Полтавського педінституту в 1920–1930-их роках проходила у складних політичних умовах. Через систему освіти здійснювався цілеспрямований вплив на свідомість підростаючого покоління у відповідності з комуністичними ідеалами, тому до науково-педагогічних кадрів педагогічних вузів висувалися суворі вимоги щодо «класової чистоти» і «відданості» тоталітарній системі. Більшовицька влада та її каральні органи пильно контролювали сферу освіти з метою запобігання опозиційних настроїв. До того ж радянська влада як форма диктатури пролетаріату завжди з підозрою ставилася до інтелігенції, вбачаючи в інтелектуальному середовищі сприятливий ґрунт для виникнення опозиційних настроїв і національного сепаратизму. Політика українізації якраз і продемонструвала величезний патріотичний потенціал освітян і науковців, що зумовило її згортання та активізацію боротьби з «буржуазним націоналізмом». Перша гучна справа Спілки визволення України вихопила з рядів колективу Полтавського ІНО професора гуманітарної секції В.Щепотьєва.

У відповідь на розгортання репресій партійна організація інституту розпочала «партійну чистку» професорсько-викладацького складу. Рішенням від 3 вересня 1929 року, серед «вичищених» п'яти осіб, з роботи було звільнено і професора-історика П.Клепацького. Партбюро ухвалило «...просити О.П.К. (окружний партійний комітет — авт.) вжити заходів, щоб їх перекинути в інші міста». Наприкінці 1930 року окремим рішенням партбюро засуджувалася його наукова спадщина: «Підручник П.Г.Клепацького «Огляд джерел по історії України» як ідеологічно не витриманий і політично шкідливий від використання усунути».

Партійні документи цього періоду рясніють закликами до керівників закладів освіти «очистити ряди нашої партії від класово ворожих елементів, опортуністів різних мастей, дворушників, буржуазних переродженців, кар'єристів, шкурників, бюрократів та побутово-розкладених». Таким чином до названих категорій можна було при бажанні зарахувати будь-кого з викладачів чи студентів. Колектив викладачів називали «Полтавською ІНОвською групою націоналістів», а вуз — «центром Полтавської філії СВУ». Продовженням погрому колективу педінституту стали постанови ЦК КП(б)У 1935 року «Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вишів — інституту м'ясної промисловості і педагогічного інституту» та 1936 року «Про полтавські вузи».

Боротьба з «націоналізмом» відбувалася під безпосереднім контролем партійних органів та за їхніми вказівками.

І все ж, у першій половині 1930-х років викладається курс історії народів СРСР (у т.ч. УРСР), а під час діяльності в 1933-1935 рр. історичного факультету недовго – окремий курс історії України (його викладали П. Койнаш і О. Касименко), але в другій половині 1930-х про такий курс не могло бути й мови. Підготовка вчителів історії перервалася до 1946 року.

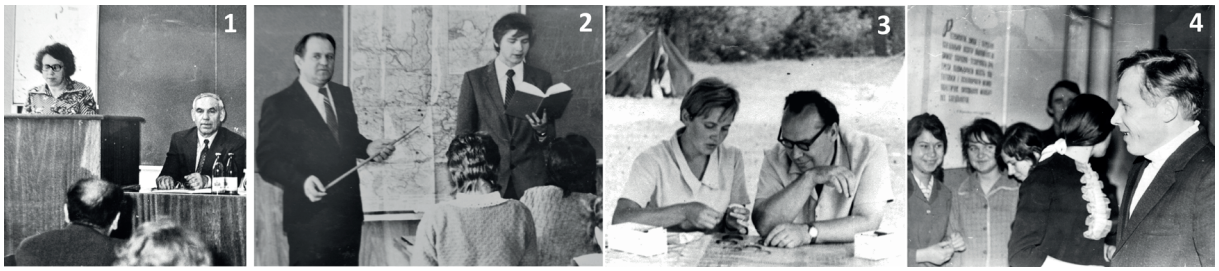

Викладачі кафедри історії СРСР і УРСР в 1970-х роках: 1 – В.Н. Жук і П.М. Денисовець під час конференції; 2 – О.П. Самойленко веде семінарське заняття. 3. На археологічній практиці: С.П. Юренко і П.М. Тригуб, 1975; 4 –декан М.К. Бойко і студенти.

По закінченні Другої світової війни у 1946 році після 11-річної перерви відновлено історичний факультет, а в 1944 р. створюється кафедра історії СРСР. Її першим завідувачем призначається ректор педінституту Ф.Редько.

У повоєнні десятиліття історію УРСР викладали К. Кушнірчук, Г.Кулик, Л. Олійник. Навчальні програми та підручники того часу акцентували увагу на проблемах революційної і класової боротьби, успіхах соціалістичного будівництва, провідній ролі комуністичної партії, критиці буржуазно-націоналістичних концепцій історії України тощо. Здебільшого викладачі не наважувалися на відкриті дискусії та висловлювання власних оцінок аби не бути звинуваченими у «антирадянщині».

Певним етапом у зростанні статусу та уваги до удосконалення викладання вітчизняної історії можна вважати 1968 рік. Тоді приймається рішення про поділ єдиної кафедри історії на дві самостійні — історії СРСР і УРСР та загальної історії. Першу послідовно очолювали професори В.Є. Лобурець та П.М. Денисовець. Хоча їхніми основними навчальними дисциплінами були відповідні періоди історії СРСР, предметом наукових досліджень завжди залишалася проблематика історії України і рідного краю. Високо поцінований сучасниками внесок В.Є. Лобурця у розвиток теорії й історії краєзнавства, що надавало позитивного імпульсу у вивченні минулого. Слід відзначити й іншу подвижницю краєзнавчої справи, яка працювала на кафедрі історії СРСР і УРСР з 1978 по1986 рік, — В.Н. Жук. У численних публікаціях вона розробляла проблеми давньої історії України, Полтавщини, українсько-болгарських зв'язків, охорони пам'яток історії і культури. Всі ці матеріали використовувалися у навчальному процесі, більшість із них не втратили своєї актуальності й сьогодні. Професор П.М. Денисовець всіляко сприяв розширенню переліку навчальних дисциплін. які викладалися на кафедрі. Зокрема він вперше розробив надзвичайно цікавий спецкурс з історії мистецтва.

Патріархами кафедри історії України тривалий час залишалися В.Я. Ревегук і О.П.Єрмак.

Суспільно-політичні пріоритети другої половини 1980-х років, поступово ламали застарілі консервативні стереотипи у свідомості викладачів кафедр історичного факультету. Нові виклики порушили проблему вибору як для викладачів старшого, так і молодшого покоління: або перебороти страх і сумніви перед переосмисленням методології і фактології вітчизняної історії і глибоко вивчити її, або відступити. Україна стояла на порозі незалежності.

Становлення нинішньої кафедри історії України пов'язане з проголошенням незалежності нашої країни в 1991 році. Саме тоді вивчення курсу вітчизняної історії було впроваджено на всіх факультетах інституту, що й зумовило потребу в об'єднанні викладачів цієї дисципліни, у складі окремої кафедри (листопад 1991 року).

Перед колективом фахівців з вітчизняної історії постало складне, але шляхетне завдання: перетворити історію України з terra incognito, якою вона була в часи, коли учні й студенти краще знали битву під Фермопілами, аніж битву під Берестечком, коли Наполеон і Кромвель були ближчими й знанішими, аніж Гуня, Косинський, Остряниця чи Трясило, — на усвідомлено потрібні знання, цікавий і важливий навчальний предмет.

Працювати доводилося у вкрай важких умовах: були відсутні навчальна література, програми з курсу, будь-яке його методичне забезпечення. Викладачі йшли неторованим шляхом, розробляючи авторські програми, вибудовуючи систематизовані лекційні курси з розрізнених і поодиноких публікацій початку доби незалежності.

Кафедра працювала як колектив однодумців, очолюваний молодим і амбітним науковцем — кандидатом історичних наук, доцентом (нині — доктором історичних наук, професором) А.Киридон. Фахівці кафедри забезпечували викладання курсу історії України на всіх факультетах інституту, крім історичного, де спеціалісти з вітчизняної історії працювали у складі кафедри історії східного слов'янства (з квітня 1993 року — історії України), очолюваної доктором історичних наук, професором В.Лобурцем.

У квітні 1997 року керівництвом навчального закладу з метою оптимізації викладання курсу вітчизняної історії було здійснено реорганізацію кафедр: припинила

Перший склад загальноінститутської кафедри історії України:
Зліва направо сидять: Л.Л. Бабенко, А.М. Киридон,
І.А. Христенко (ст. лаборант), С.В. Рубашова, К.В. Лобач; стоять:
Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, А.О. Овсяницький, П.В. Киридон.

В.Є. Лобурець –
завідувач кафедри історії України
історичного факультету
(1993-1997)

своє існування кафедра історії України на історичному факультеті, а її викладачі ввійшли до складу кафедр всесвітньої історії та історії України, що діяла з 1991 року як загальноінститутська.

Наявний науково-педагогічний потенціал реорганізованої кафедри історії України дозволив їй повністю забезпечити викладання курсів вітчизняної історії як на історичному, так і на інших факультетах інституту (з грудня 1999 року — університету). На кафедрі в цей час працювали доктори історичних наук, професори В.Пащенко, О.Нестуля, кандидати історичних наук, доценти Л.Бабенко, Т.Демиденко, І.Діптан, А.Киридон, П.Киридон, А.Овсяницький, В.Ревегук, Р.Сітарчук, асистент Р.Гавриш.

Кафедру послідовно очолювали в ці роки кандидат історичних наук, доцент А.Киридон, доктор історичних наук, професор В.Пащенко, доктор історичних наук, професор Ю.Волошин, доктор історичних наук, професор Р.Сітарчук, нині – доктор історичних наук Л.Бабенко.

Загальноінститутська кафедра історії України (1996). Зліва направо сидять :
А.О. Овсяницький, О.А. Білоусько, Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, П.В. Киридон, Ю.В. Вільховий; стоять :
С.В. Рубашова, А.М. Киридон, Л.Л. Бабенко, І.А. Христенко (ст. лаборант), К.В. Лобач.

Важливим етапом в історії кафедри було перше десятиліття 2000-х рр. Склад кафедри поповнився молодими викладачами – випускниками історичного факультету. До досвідчених викладачів професорів В.Пащенка, Ю.Волошина, доцентів Л.Бабенко, П.Гавриша, Т.Демиденко, І.Діптан, О.Єрмака, П.Киридона, В.Ревегука, Р.Сітарчука приєдналися О.Коваленко, Л.Шаповал, Т.Лахач, І.Сердюк, О.Гура. Кафедра забезпечувала викладання таких курсів на історичному факультеті: «Давня історія України», «Середньовічна історія України», «Нова історія України», «Новітня історія України», «Археологія», «Шкільний курс історії та методика його викладання», «Актуальні проблеми методики навчання історії», «Етнографія України», «Історіографія історії України», «Організація краєзнавчих досліджень, архівознавство, музеєзнавство», «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія і культура рідного краю» та ін., а також спецкурси та спецсемінари з актуальних проблем вітчизняної історії.

Реформування системи вищої освіти в Україні останніх років безпосередньо торкнулося й діяльності кафедри. Зокрема в рамках розширення умов ліцензійної діяльності університету, введення нових спеціальностей кафедра запропонувала запровадити нову спеціальність 032 Історія та археологія. Були розроблені освітньо-професійні програми з цієї спеціальності рівня бакалавр (гарант проф. Л.Бабенко) та рівня магістр (гарант проф. П.Киридон). Також розроблена магістерська освітньо-професійна програма зі спеціальності 031 Релігієзнавство (гарант проф. Р. Сітарчук). Студентам також пропонується додаткова спеціалізація «музеєзнавство та музейна справа».

З 2001 року, коли на історичному факультеті почала діяти магістратура, фахівці кафедри забезпечували викладання курсів, які сприяли формуванню сучасного вчителя історії-інтелектуала й дослідника-науковця. З магістрантами працювали досвідчені викладачі кафедри В.Пащенко, А.Киридон, П. Киридон, В. Ревегук, Л.Бабенко, Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Т.Демиденко. Під науковим керівництвом викладачів кафедри успішно виконуються кваліфікаційні магістерські роботи, а випускники магістратури поповнюють склад кафедри як викладачі, аспіранти, докторанти.

В аспірантурі кафедри історії України (працює від 1992 року) керівництво науково-дослідною роботою молодих вчених здійснювали академік АПН України В.Пащенко доктори історичних наук, професори В.Лобурець, О.Нестуля, Ю.Волошин, А.Киридон,

Кафедра історії України (2007). Зліва направо сидять: А.М. Киридон, В.Я. Ревегук, В.І. Лахно, В.О. Пащенко, Л.І. Шаповал, О.П. Єрмак, О.В. Коваленко; стоять: Р.А. Сітарчук, Т.О. Лахач, О.М. Потапов, Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, Т.П. Демиденко, О.А. Гура, А.І. Злидар (ст. лаборант), П.Я. Гавриш.

П.Киридон, Л.Бабенко, Р.Сітарчук. Упродовж 1992-2018 років навчання в аспірантурі закінчили понад півсотні молодих дослідників, абсолютна більшість яких успішно захистили кандидатські дисертації, а колишні випускники аспірантури Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Т.Лахач, І.Сердюк, Л.Шаповал, О.Бороденко нині працюють на кафедрі викладачами. На інших кафедрах історичного факультету й університету працюють випускники аспірантури кафедри історії України Ю.Вільховий, О.Лахно, Л.Швець, В.Дмитренко, О.Сакало, О.Лук'яненко, Т.Нагорна, В.Нагорний, К.Пивоварська та інші.

Новації в підготовці науково-педагогічних кадрів були запроваджені відповідно до реформи вищої освіти. На кафедрі було розроблено освітньо-наукову програму (гарант проф. Ю.Волошин) з чотирирічним терміном навчання, яка передбачає підготовку фахівців за спеціальністю 032 Історія та археологія.

З 1999 року при кафедрі почала свою діяльність докторантура, біля витоків створення якої стояв академік В.Пащенко. За час її існування підготовку й захист докторських дисертацій здійснили викладачі кафедри Ю.Волошин, Л.Бабенко, Р.Сітарчук. Нині за крок до здобуття наукового ступеня доктора історичних наук знаходяться докторанти І.Сердюк, О.Лук'яненко, О.Коваленко.

Кафедра історії України є потужним осередком наукових досліджень, знаним не тільки в Полтаві, Полтавській області, але й в Україні та за її межами. Наукові дослідження зосереджені у рамках двох наукових шкіл. Упродовж 1994 – 2010 років під керівництвом академіка В.Пащенка функціонувала наукова школа «Історія релігії, церкви і їх взаємовідносин із державою в Україні». У межах її проблематики захистили дисертації доктори історичних наук Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Л.Бабенко, кандидати історичних наук Ю.Вільховий, О.Лахно, Л. Швець, Т.Нагорна та ін. Він став автором понад 500 наукових праць. Нині естафету координування досліджень державно-конфесійних відносин підхопив Р.Сітарчук. Другим науковим осередком є наукова школа проф. Ю.Волошина, учні й однодумці якого вивчають проблеми соціальної історії, історичної демографії періоду Гетьманщини. Результати наукових досліджень Ю.Волошина, І.Сердюка знайшли позитивний резонанс у зарубіжному науковому середовищі. Проблеми радянського минулого досліджують Л.Бабенко та П.Киридон, що визначає тематичну спрямованість дисертаційних досліджень аспірантів. Важливим напрямком наукових досліджень на кафедрі є археологія. Результативними є пошуки докторанта О.В. Коваленко, яка спільно з науковими установами України реалізовує наукові проекти. Традиційною темою дослідження П.Я. Гавриша залишається древній Гелон (Більське городище). Нині викладачі кафедри плідно здійснюють наукові дослідження в галузі вітчизняної історії, етнології та етнографії (доц. Л.І. Шаповал), історичного краєзнавства, історії Полтавщини, історії українського козацтва тощо.

Кафедра історії України ефективно співпрацює в рамках угод про наукове співробітництво з Інститутом історії України, Інститутом фольклору та етнографії імені М. Рильського, Інститутом географії НАН України, Інститутом керамології та іншими

Кабінетом-музеєм етнографії України в аудиторії № 48,
етнографічними святами і виставками опікується доц. Л.І. Шаповал

академічними, музейними й науковими установами та університетами України. Протягом останніх двох десятиліть кафедра підтримує тісні зв'язки з зарубіжними науковими центрами, зокрема Дахау-Форум (м.Дахау, Німеччина); німецько-українським науковим об'єднанням імені Ю.Бойка-Блохина при Українському Вільному Університеті (м.Мюнхен, Німеччина); Саскачеванським університеттом імені Святого Томаса (Канада), Чеською «Асоціацією з міжнародних питань» у рамках програми «Альтернативна освіта для українських шкіл».

Проф. Ю.Волошин здійснював керівництво Полтавською робочою групою міжнародного проекту з усної історії «Книги пам'яті в'язнів Дахау» (2006 рік), а також координацію (разом з доктором Н.Ханенко-Флізен, Канада) усноісторичного проекту «Деколективізація в Україні» спільно з Центром усно-історичних досліджень Саскачеванського університету (Канада). Державні наукові теми з залученням державного фінансування виконувалися під керівництвом В.Пащенка, Ю.Волошина. 2018 року переміг науковий проект І.Сердюка «Дитина і дитинство у державно-правовому регулюванні, релігійних нормах і народних уявленнях середньовічної та ранньомодерної України (XI – XVIII ст», унаслідок чого на базі кафедри створено Центр історико-антропологічних досліджень на історичному факультеті. На кафедрі виконуються також дві кафедральні наукові теми : «Сотенні міста та містечка Гетьманщини (в межах сучасної Полтавської області) (кер. доц., докторант О.Коваленко) і «Роль музеїв у розвитку історико-краєзнавчих і етнографічних досліджень (кер. доц. Л.Шаповал).

Потужний науковий потенціал кафедри знаходить підтвердження в показниках загальноуніверситетського рейтингу. Упродовж останніх років згідно з кількістю й обсягом наукових публікацій, аналогічними показниками у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах вона посідає 1-3 місця серед 38 кафедр навчального закладу. Викладачами кафедри протягом 2000-х рр. було опубліковано більше 60 монографій, підручників, посібників. Л.Бабенко, Т.Демиденко, І.Діптан, О.Єрмак, А.Киридон, П.Киридон, В.Ревегук підготували у складі авторського колективу історичний нарис «Полтавщина», за що були удостоєні обласної премії імені Панаса Мирного. Активну участь у підготовці 1-5 томів науково-документальної серії «Реабілітовані історією. Полтавська область» взяли викладачі кафедри Л.Бабенко, Т.Демиденко, О.Єрмак. Науковці кафедри О.Єрмак, П.Киридон та В.Ревегук стали співавторами шкільних підручників із упровадженого в школах області курсу «Історія Полтавщини», а доцент І.Діптан спільно з професором П.Кравченком підготувала навчальний посібник з грифом МОН України «Українське козацтво: соціально-історичний нарис». Кафедра історії України з ініціативи доц. О.Коваленко є співзасновником разом з Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України, Національним музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному Національного молодіжного конкурсу керамологічних наукових праць «НІККА».

Кафедра історії України (2016). Зліва направо:
О.А. Бороденко, Р.А. Сітарчук, Л.Л. Бабенко, Л.І. Шаповал,
Ю.В. Волошин, О.А. Гура, Т.О. Лахач. М.А. Діденко (ст. лаборант)

О.П. Єрмак
проводить заняття
у кабінеті історичного краєзнавства.

Викладачі кафедри беруть активну участь в організації та проведенні наукових конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Так, лише впродовж останнього десятиліття кафедрою були проведені Міжнародна наукова конференція «Гадяцька унія 1658 року: контроверсії минулого і сучасність», Всеукраїнська наукова конференція «Постать Симона Петлюри в історії та національній пам'яті», Міжнародна науково-практична конференція «Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших країн». Кафедра є організатором регулярного проведення таких конференцій як «Череванівські наукові читання» та «Держава і Церква в новітній історії України». Тільки в 2018 році було проведено міжнародний семінар «Історія. Гендер. Сексуальність», Науково-методичні семінари «Етнографічні колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського», «Мстислав І – патріарх Київський і всієї України Української автокефальної Православної Церкви: до 120-ї річниці від дня народження», «Освіта на Полтавщині в історичній ретроспективі (до 100-річчя створення історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка» та інші. Викладачі кафедри обмінюються результатами наукових пошуків, беручи участь у міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях. Популяризацію історичних знань викладачі кафедри здійснюють через створене з ініціативи проф. Ю. Волошина Полтавське історичне товариство і серію публічних лекцій «Науковці про історію та сучасність доступною мовою».

Методична робота на кафедрі спрямовується насамперед на підготовку необхідних матеріалів для навчальної роботи студентів і магістрантів. Поліпшенню методичного забезпечення викладання дисциплін сприяє також робота методичного семінару кафедри, в межах якого аналізуються новітні технології навчання у вишах, досвід колег-кафедралів. На кафедрі створено зусиллями викладачів навчально-методичні посібники з курсів, що вивчаються на засадах кредитно-трансферної системи, в тому числі в електронному варіанті.

Для вчителів міста і області до виходу на заслужений відпочинок доценти О.Єрмак, Т.Демиденко, а зараз професори Ю.Волошин, Л.Бабенко, П.Киридон читають цикли лекцій з історії України, історіографії вітчизняної історії, методики навчання історії. Л.Бабенко, Ю.Волошин, П.Киридон, П.Гавриш, Т.Демиденко, О.Єрмак, О.Коваленко, Л.Шаповал, Т.Лахач, О.Бороденко, О.Гура впродовж багатьох років є членами журі обласних і міських олімпіад з історії, конкурсів-захистів наукових робіт МАН. Окрім того, вони працюють з командою учнів Полтавської області, які делегуються на Всеукраїнську шкільну олімпіаду з історії. Полтавське територіальне відділення Малої академії наук України очолює доцент кафедри Т. Лахач. Викладачами кафедри систематично проводяться консультації для вчителів — керівників учнівських науково-дослідницьких робіт. Науковим керівником школи нового типу — Карлівської гімназії імені Н.В.Герасименко — впродовж десятка років працювала доцент Т.Демиденко. Тетяна Прокопівна упродовж багатьох років була незмінним учасником підготовки і членом журі конкурсу «Учитель року». Її методична майстерність і досвід були великою професійною школою для студентів і вчителів.

Беззаперечним авторитетом знаного вченого, досвідченого лектора, вмілого організатора наукової діяльності користується в освітянському середовищі доцент О.Єрмак. Викликає повагу його дивовижна працездатність (він є автором понад 400 наукових праць), глибина знань, широка ерудиція, готовність швидко та якісно виконати будь-яку довірену справу. Він упродовж тривалого часу був заступником декана з наукової роботи, плідно керував дослідницькою діяльністю студентів та магістрантів, активно співпрацював з учителями історії міста й області.

Понад тридцять років викладала курс методики навчання історії доцент Т.Демиденко: практично в усіх школах міста й області працюють учителі історії, до методичної підготовки яких доклала зусиль Тетяна Прокопівна. Серед її учнів — лауреати й переможці Всеукраїнських, обласних турів конкурсу «Учитель року», визнані майстри педагогічної справи. Вона є взірцем талановитого вихователя, приязної й доброзичливої колеги, понад два десятки років працювала заступником декана з виховної роботи, дбаючи про формування у студентів рис вчителя-інтелігента, людини високої загальної та професійної культури.

Кафедра історії України (2018). Зліва направо, перший ряд :
О.А. Гура, І.І. Діптан, Р.А. Сітарчук, П.В. Киридон, Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, П.Я. Гавриш;
другий ряд : Т.О. Лахач, М.А. Діденко, О.В. Коваленко, О.А. Бороденко, Л.І. Шаповал.

Зазначимо, що науково-педагогічна діяльність викладачів кафедри історії України за роки незалежності відзначена державними й відомчими нагородами: 4 особи є Заслуженими працівниками освіти України (В.Пащенко, П. Киридон, Л.Бабенко, Р.Сітарчук), 1 – Заслужений діяч науки і техніки України (О.Єрмак), 5 — Відмінники освіти України (В.Пащенко, П.Киридон, Л.Бабенко, Т.Демиденко, О.Єрмак). Серед професорсько-викладацького складу кафедри є лауреати премії Полтавської міської ради імені Самійла Величка, лауреати обласної премії імені Панаса Мирного, єпархіальної премії імені преподобного Паїсія Величковського. Звання Почесного краєзнавця України носить завідувачка кафедри Л. Бабенко. Викладачі кафедри мають численні грамоти і подяки МОН України, Полтавської ОДА, Полтавської обласної і міської рад, керівництва університету.

Напередодні відзначення 100-ліття факультету кафедра історії України налічує 10 викладачів, 1 старшого лаборанта (М.Діденко). У її складі працюють 4 доктори історичних наук (Л.Бабенко, Ю.Волошин, П.Киридон, Р.Сітарчук) і 6 кандидатів історичних наук (О.Бороденко, П. Гавриш, О.Гура, І.Діптан, Т.Лахач, Л.Шаповал). Кафедра очікує успішного завершення наукових досліджень докторантів кафедри О.Коваленко та І.Сердюка.

Готуючись до 100-літнього ювілею історичного факультету, кафедра історії України усвідомлює, що її сучасний статус, успіхи й досягнення були б неможливі без подвижницької праці попередників. Кожен з них уніс до науково-педагогічної скарбниці кафедри певний вклад, чим збагатив вікову історію історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка.

АРХЕОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕНЬ КАФЕДРИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Частиною наукової дослідницької роботи кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка є активна археологічна діяльність. Її важко назвати науковою школою у звичному розумінні цього слова, адже дослідники досліджували й нині студіють ріноманітні теми археології та давньої історії України, працюють в різних закладах та експедиціях. Проте, всі вони сформувалися як науковці – археологи, навколо одного ядра. Ним стала археологічна практика історичного факультету. У науковій діяльності викладачів і студентів історичного факультету археологічний напрямок дослідницької та виховної діяльності почав формуватися ще у 1970-х роках. Саме тоді (1974) курс археології почала викладати вихованка нашого факультету Світлана Павлівна Юренко. В археологічному гуртку, при

написанні курсових робіт, а особливо під час літньої польової археологічної практики, у частини студентів пробудився потяг до наукових студій у царині української археології.

Викладачка Світлана Юренко у 1983 році захистила кандидатську дисертацію зі спеціальності «археологія» в Інституті археології АН УРСР: ««Дніпровське лісостепове Лівобережжя у 7-8 ст. (волинцівська культура)». Нині (з 1996) вона доцент кафедри давньої та нової історії України Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка, старший науковий співробітник із спеціальності історія України.

На шлях професійних занять археолога стали тодішні випускники історичного факультету. Так, закінчивши у 1978 році інститут професійно розпочав займатися археологією Олександр Борисович Супруненко. Сьогодні він директор Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, кандидат історичних наук (з 1997 року, дисертація на тему: «Археологічні дослідження та зібрання Лубенського музею К.М.Скаржинської»), старший науковий співробітник (з 2000), заслужений працівник культури України (з 2003). Також, тодішній випускник – провідний науковий співробітник історико-культурного заповідника «Більськ» Полтавської обласної ради, спеціаліст з слов'яно-давньоруської археології Віктор Володимирович Приймак.

Наступна сторінка в археологічних дослідженнях на історичному факультеті розпочалася в 1983 році, коли Петро Якимович Гавриш став викладати курс археології. З 1996 року – кандидат історичних наук (тема «Населення скіфського часу басейну Середнього Псла)», з 2001 року – доцент. Нині він продовжує викладати теоретичний курс «Археологія України» та спецкурси з археологічної проблематики

Вже 1984 року з ініціативи Петра Якимовича, за підтримки керівництва історичного факультету та університету (тоді інституту) було вперше організовано польову археологічну практику для студентів на базі навчального закладу. У 1986 році сформовано самостійну археологічну експедицію Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. Відтоді полтавські студенти-історики перестали бути «варягами» в експедиціях інших наукових інституцій.

Так, протягом 1984-2006 років очолювані П.Я. Гавришем експедиції здійснювали дослідження на Полтавщині та Сумщині. У Попсіллі та Поворсклі Петро Якимович проводив розвідки поселенських та поховальних пам'яток скіфського часу, вів багаторічні розкопки на Книшівському та Більському городищах, на Броварському могильнику, на території городища та селищ округи Більського городища скіфської доби.

Практика швидко об'єднала навколо себе зацікавлених людей. Через участь в археологічних експедиціях під керівництвом П.Я.Гавриша пройшла чимала когорта полтавських студентів. Варто зазначити, що чимало з них обрали саме професію археолога, успішно захистили кандидатські дисертації і працюють у наукових, музейних установах, у вищих навчальних закладах Полтави, Києва, Опішного, Харкова.

Серед колишніх студентів історичного факультету кілька випускників педагогічного інституту стали професійними археологами, кандидатами історичних наук. Це доцент Полтавського національного технічного університету Ігор Миколайович Гавриленко, спеціаліст із мезолітичного періоду, який у 1999 році захистив дисертацію на тему: «Зимівниківська культура раннього мезоліту Лівобережної України».

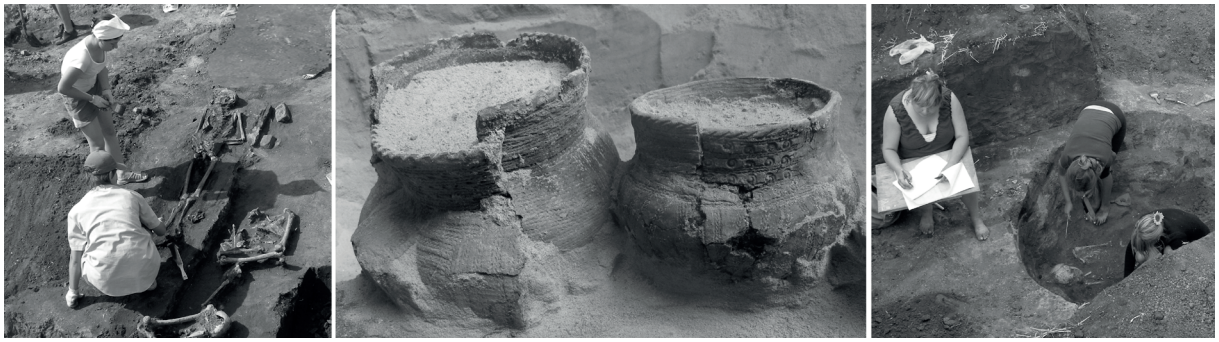

Археологічна практика студентів. Керівник практики – доц. О.В. Коваленко

Частина дослідників продовжила вивчення раннього залізного віку України. Так, Анатолій Володимирович Гейко – завідувач відділу палеогончарства Інституту керамології – Відділення Інституту народознавства НАН України та старший науковий співробітник Відділу археологічної кераміки Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному (з 2003); кандидат історичних наук; кандидатська дисертація «Виробництво ліпленого посуду в племен скіфського часу Дніпровського Лісостепового Лівобережжя» (2008). Старший науковий співробітник відділу археології доби раннього залізного віку Інституту археології НАН України Марина Миколаївна Дараган захистила дисертацію на тему: «Жаботинський етап раннього залізного віку Дніпровського правобережного Лісостепу (за матеріалами Жаботинського поселення)» (2006). Анатолій Леонідович Щербань, старший викладач Державної академії культури та мистецтв (Харків), кандидатська дисертація «Прядіння і ткацтво у населення Лівобережного Лісостепу України VII – початку III ст. до н.е. (за керамічними матеріалами)» (2005). Науковий співробітник відділу археології ранніх слов'ян Інституту археології НАН України Роман Миколайович Рейда, спеціаліст з історії римської доби, автор дисертаційної роботи «Готські» війни та античні держави Північного Надчорномор'я» (2009). Нині він керівник археологічної експедиції з вивчення пам'яток черняхівської культури на Полтавщині.

Археологічні польові і лабораторні дослідження відтоді і до сьогодні здійснюють:, завідувач відділу Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації Костянтин Миколайович Мироненко, завідувач сектору Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації Олександр Володимирович Тітков, старший науковий співробітник Державного музею-заповідника А.С.Макаренка, учитель історії Полтавського обласного ліцею-інтернату для обдарованих дітей із сільської місцевості імені А.С. Макаренка, заслужений учитель України, відмінник освіти України Сергій Васильович Сапєгін, який зумів запалити дитячу цікавість до минувшини, створивши ще у 1999 році археологічний гурток, який діє донині

У 2005 році розпочалася нова сторінка в історії археологічної практики історичного факультету. Була створена Спільна археологічна експедиція Полтавського національного педагогічного університету імені Володимира Короленка та Полтавського краєзнавчого музею. З того часу й до 2018 р. її очолювали доцент кафедри історії України ПНПУ, науковий співробітник Інституту керамології – Відділення Інституту народознавства НАН України кандидат історичних наук, доцент Оксана Валентинівна Коваленко та завідувач науково-експозиційним відділом Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського Роман Сергійович Луговий.

Експедицією здійснено дослідження кургану скіфського часу поблизу Опішного Зіньківського району (2005), поселень епохи неоліту – середньовіччя біля с. Клюсівка Новосанжарського району (2006, 2009), залишків Свято-Успенської церкви в с. Лютенька Гадяцького району (2008-2010). Проведені широкомасштабні розвідки в Полтавському, Чорнухинському, Оржицького, Новосанжарському, Лохвицькому, Гадяцькому, Лубенському, Великобагачанському, Семенівському, Чутівському, Шишацькому районах Полтавської області, які стали складовою для підготовки багатомного проекту «Звід пам'яток історії та культури Полтавської області». В 2007-2015 роках Спільна експедиція досліджувала унікальний археологічний комплекс – Сторожівський курганний могильник. Досліджено 22 курганні насипи, виявлені 56 поховань: ямної культури, донецької катакомбної культури; інгульської катакомбної, бабинської та бережнівсько-маївської зрубної культури епохи бронзи, комплекс скіфських святилищ-катакомб, пізньосарматські поховання кінця IV ст. – початку V ст., золотоординське поховання середини XIII ст. та козацької доби.

Спільна експедиція за 13 років роботи, окрім розкопок та розвідок, взяла участь в організації більше ніж 20 виставок, 10 наукових конференцій, але найголовніше – об›єднала навколо себе багато людей, й це не лише студенти та викладачі, наукові співробітники Полтавського краєзнавчого музею, адже фактично об›єднала всі установи

області, які проводять археологічні дослідження, окрім спеціалізованої археологічної охоронної служби. Вона співпрацює зі спеціалістами археологами, географами, істориками різних закладів України та Європи.

Нині вже постало нове покоління археологів, палеогеографів, дослідників давнини – випускників бакалаврату Полтавського національного педагогічного університету: науковий співробітник відділу археології ранніх слов'ян і новобудівних досліджень Інституту археології НАН України, кандидат історичних наук Ярослав Володимирович Володарець-Урбанович, науковий співробітник Інституту керамології – Відділення Інституту керамології НАН України Юрій Олександрович Пуголовок, завідувач відділом Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, науковий співробітник Полтавської експедиції ДП НДЦ "Охоронна археологічна служба України" Інституту археології НАН України В'ячеслав Вікторович Шерстюк; молодший науковий співробітник відділу палеогеографії Інституту географії НАН України кандидат географічних наук Анатолій Степанович Кушнір.

З 2016 року кафедрою реалізується новий археологічний проект – розпочалася робота над археологічним вивченням сотенних містечок Полтавського полку. У 2016-2017 рр. здійснені розкопки найменш вивченого городища XVII-XVIII ст. Полтавщини – Балаклійського. З 2017 р. експедиція долучилася до роботи Міжнародної археокерамологічної академії в Опішному, узявши участь в розкопках Опішненського городища та теоретичних заходах просвітницького проєкту.

Сфера наукових інтересів дослідників дуже широка – від кам'яної доби до XVIII століття. Вся територія області охоплена розвідками і розкопками. Таким чином, можна говорити про археологічний напрям наукових студій історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, який сьогодні є не лише чисельним, але й вагомим за своїми науковими здобутками.

НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА В. О. ПАЩЕНКА

Наукова школа доктора історичних наук, професора, дійсного члена АПН України Пащенка В.О. «Державно-церковні відносини в радянській Україні» сформувалася на кафедрі історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Пащенко В.О. 1994 р. захистив докторську дисертацію «Політика радянської держави щодо православної церкви в Україні. 20-30-ті роки XX ст.», спеціальність 07.00.01 – історія України, присвячену державно-церковним відносинам у контексті адміністративно-правового поля, створеного для релігійних спільнот. Учений проаналізував напрями руйнації Церкви правлячою партією більшовиків, простежив зростання антагонізму між ними у різних сферах життя, визначив три вектори державно-партійної політики у 1920-1930-их рр.: знищення матеріальної бази Православної церкви, розкольницька діяльність серед духовенства і віруючих, переслідування і репресії. Ця схема вплинула на формування тематики досліджень багатьох сучасних науковців. Сьогодні осередком наукової школи залишається кафедра історії України ПНПУ, очолює школу доктор історичних наук, проф. Сітарчук Р.А. У своїй основі проблематика школи концентрується на відносинах держави і Церкви в Україні. Наукова школа охопила дослідженнями історію православ'я та його різноманітних відгалужень, пізнього протестантизму, греко-католицизму, римо-католицизму, юдаїзму та ін., роль окремих державних і силових структур в антирелігійній стратегії. Характерно, що останнім часом хронологія наукових досліджень представників школи розширюється з XX до XVIII–XIX століть, а також поглиблюється їх теоретичне й методологічне підґрунтя, в основі якого закладено фундаментальні принципи історії та академічного релігієзнавства. Науковці школи започаткували у вітчизняній науці фундаментальний напрямок, який набув міждисциплінарного характеру – історію державно-церковних відносин в Україні у новий та новітній періоди.

До складу наукової школи входять: Сітарчук Р.А. «Протестантські об'єднання в Україні у контексті соціальної політики більшовиків (20-30-і роки XX ст.)», 2005,

«Адвентисти сьомого дня в українських землях у складі Російської імперії (друга половина XIX ст. – 1917 рік», 2008; Волошин Ю.В. «Православна церква в Україні періоду нацистської окупації (червень 1941 – жовтень 1944 рр.)», 1997 р., «Розкольницькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII ст.: історико-демографічний аналіз», 2006; Бабенко Л.Л. «Органи державної безпеки у структурі взаємовідносин держави і Православної церкви в радянській Україні (1918 – середина 1950-х рр.), 2015; Гладкий С.О. «Православне парафіяльне духовенство в суспільному житті України на початку XX століття»; Лаврик Г.В. «Політика радянської держави щодо православної церкви: історико-економічні аспекти»; Пивоварська К.Б. Вірменська національна меншина в Україні у 20-30-ті роки XX століття», 2004; Нагорна Т.В. «Православне сектантство в Україні у XIX – на початку XX століть», 2007; Вільховий Ю.В. «Політика радянської держави щодо протестантських церков в Україні (середина 40-70-х років XX століття)». 2003; Лахно О.П. «Опозиція в євангельсько-баптистському русі в УРСР (середина 40-х — 1980-ті роки)», 2008; Швець Л.М. «Особливості реалізації місцевими органами влади державної політики щодо громади РПЦ в Україні (середина 1940 – 1 половина 1960-х років», 2011; Гура О.А. «Політика радянської держави щодо релігійних меншин УРСР в середині 1940 – першій половині 1960-х рр. (на прикладі римо-католицьких та юдейських громад), 2011; Нагорний В.В. Правове регулювання діяльності релігійних течій православного походження в Україні наприкінці XVIII – на початку XX століть», 2013. Учасники наукової школи стали основою для створення в 1998 р. Полтавського відділення Української асоціації релігієзнавців (УАР) як регіональної філії УАР, голова – проф. Р. Сітарчук.

Кафедра історії України (2009). Серед них – представники наукової школи В.О. Пащенка.
Зліва направо сидять: Л.Л. Бабенко, Л.І. Шаповал, В.О. Пащенко, О.П. Єрмак, О.В. Коваленко, Т.О. Лахач; стоять : Т.П. Демиденко, Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, П.Я. Гавриш, В.М. Орлов, І.О. Сердюк.

КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

Викладання курсів всесвітньої історії розпочалося ще в закладах освіти – попередниках Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. У 1914-1920 роках у Полтавському учительському інституті, історико-філологічному факультеті Полтавського товариства «Просвіта» та в Полтавському українському педагогічному інституті поділу на кафедри не існувало. Лише словесно-історичний факультет (04.1921-02.1922 роки) Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) було поділено на кафедри. Саме тоді недовго діяла окрема кафедра всесвітньої історії. Хоч курс загальної (всесвітньої) історії вивчали ще вихованці учительського інституту, а для студентів історико-філологічного факультету в 1918-1921 роках викладали професори, які спеціалізувалися на дослідженнях певних періодів історії (див. розділ цієї книги про історію розвитку історичної освіти).

У 1930 році ПІНО був реорганізований в Інститут соціального виховання (ІСВ), а 9 лютого 1931 року в Бюлетені Народного Комісаріату освіти опубліковано Статут про кафедри. У цьому важливому директивному документі вперше чітко окреслювалися функції кафедр. Там говорилося, що кафедра вищої школи як первісний організаційно-методичний осередок, має досліджувати методику викладання та обліку окремих дисциплін у напрямі їхньої актуалізації та застосування діалектичної методології; забезпечувати поєднання теорії та практики; розробляти й доповнювати програми окремих дисциплін; переглядати навчальні плани щодо місця окремих дисциплін та їхньої послідовності; організовувати та проводити науково-дослідну роботу; брати участь у підготовці підручників і навчальної літератури.

Відповідно до даного Статуту в навчальному закладі було створено декілька кафедр різних профілів, у тому числі й кафедру історії. Вона забезпечувала викладання вітчизняної історії, історії Сходу, історії Середніх віків, нової історії.

У жовтні 1931 року доцентом кафедри було призначено М.А. Курилка, який забезпечував викладання курсу нової історії. У ті роки при кафедрі діяв навчальний кабінет історії та методики, на обладнання якого у 1932 році було складено кошторис у сумі 1400 крб.

Студенти історико-економічного відділення Інституту соціального виховання, на якому й перебувала кафедра історії, в обов'язковому порядку виконували дипломні роботи, що захищалися перед комісією у складі заступника директора інституту з навчальної роботи та восьми членів. Студентам мовно-літературного відділення, починаючи з 1934 року читався скорочений курс всесвітньої історії, в якому висвітлювалися основні події історії Стародавнього світу, Середніх віків та нової історії.

У серпні 1934 року викладачем історії на посаді виконуючого обов'язки доцента був призначений Ф.І. Донський. Проте наприкінці жовтня цього ж року він був звільнений як такий, що "не забезпечував необхідного рівня викладання". Ф.І. Донський став жертвою розгорнутої у той час так званої кампанії боротьби проти троцькізму і націоналізму. Із січня до грудня 1935 року на посаді виконуючого обов'язки доцента історії Середніх віків працював В.З. Порхун. Але він теж був звільнений як такий, що "не відповідає вимогам до викладача".

31 січня 1935 року керівником кафедри історії був призначений О.К. Касименко.

3 квітня 1935 року в навчальному закладі був оголошений наказ директора І.М. Онісіна, що базувався на висновках комісії Полтавського міського комітету партії. Вона працювала з 22 березня до 1 квітня, перевіряючи хід виконання постанови ЦК КП(б)У "Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вузів". Тоді були звинувачені у "від-

сутності класової більшовицької пильності" керівники вузу, котрі допустили засмічення кафедр "соціально-ворожими елементами – носіями націоналістичної ідеології". Серед багатьох називалися також викладачі кафедри історії Ф.І. Донський, В.З. Порхун, О.К. Касименко.

Річне навчальне навантаження викладачів, які викладали курси всесвітньої історії, у 1935 році становило: для в.о. доцента нової історії – 640 год., в.о. доцентів історії Стародавнього світу та історії Середніх віків – 1000 і 800 год. відповідно.

У другій половині 1930-х років в Полтавському педагогічному інституті вже функціонували мовно-літературний, природничий, фізико-математичний факультети та робітфак. Проходила реорганізація кафедр. У наказі директора закладу від 7 жовтня 1936 року про затвердження керівників десяти кафедр кафедра історії не була названа. Проте з'явилася кафедра соціально-економічних дисциплін. 23 січня 1938 року її керівником був призначений випускник інституту в.о. доцента Данішев С.О. Він викладав історію СРСР, а член цієї кафедри М.А. Курилко – нову історію.

Після визволення Полтавщини від фашистської окупації почалася відбудова народного господарства, відновлювали роботу й навчальні заклади. Відповідно до постанови Ради Народних Комісарів від 21 жовтня 1943 року було відновлено роботу Полтавського і Сумського педінститутів. У ті важкі роки викладання історії забезпечували викладачі кафедри основ марксизму-ленінізму.

1946 рік став роком початку самостійної роботи кафедри загальної історії, відділеної від кафедри історії СРСР, яка почала працювати на рік раніше. Її заснування пов'язане з відновленням роботи історичного факультету. До складу кафедри були залучені викладачі історії, а також географії, які до цього працювали на природничо-географічному факультеті Учительського інституту. У 1946-1947 навчальному році членами кафедри були Л.Л. Блідченко (Мазуренко) і О.Х. Соколовський. Очолював кафедру доцент Данішев С.О. Викладачі забезпечували викладання історії Стародавнього світу та історії Середніх віків (на І і ІІ курсах історичного факультету відповідно), а також всесвітньої історії на І курсі мовно-літературного факультету.

У першому звіті кафедри за 1946-1947 навчальний рік читаємо, що всім членам кафедри ставилися завдання підносити рівень лекційних і семінарських занять шляхом їхнього ідеологічного загострення; викладачі повинні були доводити правильність політики партії, розвінчувати буржуазну ідеологію та виховувати студентів у дусі радянського патріотизму та ненависті до ворогів.

Із такого змісту звіту кафедри випливає, що її функціональна діяльність була підпорядкована виконанню постанови ЦК ВКП(б) про журнали "Звезда" и "Ленинград" та серії постанов ЦК КП(б)У про "політичні помилки" інституту історії АН УРСР, що закликали загострювати політичну пильність та боротися проти "ворогів народу" в особі "носіїв українського буржуазного націоналізму". Саме тоді спеціальні комісії біля 10 разів перевіряли стан викладання історії в Полтавському педінституті. Такий тотальний партійний контроль перешкоджав найменшому прояву альтернативності в трактуванні викладачем історичних процесів і явищ. Більше того, це було просто небезпечно для життя.

У 1951 році історичний факультет об'єднали з філологічним. Кафедру загальної історії очолив в.о. завідувача О.Х. Соколовський. С.О. Данішев перейшов на кафедру історії СРСР, а кафедра загальної історії поповнилася ст. викладачем С.Х. Каган. На час відрядження О.Х. Соколовського до річної аспірантури 18 вересня 1951 року викладачем кафедри був зарахований І. Блавацький. У 1954 році О.Х. Соколовський захистив кандидатську дисертацію на тему "Феодальна вотчина в Південній Сербії XIII століття" і з того часу до 1955 року працював завідувачем кафедри. У серпні 1955 року відбулося об'єднання двох історичних кафедр і надалі до 1968 року в ПДПІ імені В.Г. Короленка діяла лише одна кафедра історії.

Таким чином, тривалий час незмінними викладачами кафедри загальної історії залишалися к.і.н. Соколовський О.Х. і старший викладач Мазуренко Л.Л. Це були люди з великим педагогічним досвідом, людьми, навченими життям і загартованими Великою Вітчизняною війною.

Викладачі кафедри загальної (всесвітньої) історії 1950-х – 1980-х рр. зі студентами:
а) О.Х. Соколовський; б) Я.А. Побіленський; в) М.В. Бака; г) М.О. Авдєєва

Об'єднану кафедру історії майже всі роки її існування очолював к.і.н., доцент з історії СРСР Кулик Г.І. У 1956 році на посаду старших викладачів кафедри прибули к.і.н. Чупрун М.Й., який став вести курси нової та новітньої історії та к.і.н. Ліпатнікова Г.І. – курс історії Стародавнього світу (вона і С.Х. Каган були звільнені у 1958 році). Тоді ж майже рік історію новітнього часу викладав А.А. Фурса. У 1957 році на посаду асистента з історії нового часу в ПДПІ був направлений випускник аспірантури Харківського педінституту М.П. Підлісний (1924-2009). Для завершення кандидатської дисертації «Квітневе повстання 1876 року в Болгарії й громадська думка в Росії» у 1959 році йому була надана творча відпустка після якої він на роботу в ПДПІ не повернувся; тривалий час працював доцентом і професором закладів вищої освіти в Харкові.

Середина і друга половина 1950-х років були часом несміливих пошуків нових підходів до висвітлення вітчизняної та світової історії у зв'язку з рішенням ХХ з'їзду КПРС (1956 рік), що започаткував процес лібералізації радянського суспільства та часткової реабілітації невинно засуджених. Але події в Угорщині та Польщі, коли збройні сили Радянської держави придушили народний виступ проти тоталітарного режиму, за інерцією ще довго трактувався викладачами в студентських аудиторіях як інтернаціональний акт допомоги в придушенні контрреволюційного заколоту.

У 1960-ті роки проходила перебудова структури факультетів і кафедр інституту. На базі історико-філологічного факультету було утворено два самостійних факультети, у тому числі й історичний (1966 рік). На виконання наказу Міністерства освіти УРСР 28 серпня 1968 року було оприлюднено наказ ректора інституту про реорганізацію кафедр. Відповідно до нього були створені кафедри історії СРСР і УРСР та загальної історії. Виконуючим обов'язки завідувача кафедри загальної історії був призначений доцент Чупрун М.Й., викладач нової і новітньої історії. У штаті кафедри загальної історії, крім нього, були: доцент Соколовський О.Х. (історія Середніх віків), старший викладач Мазуренко Л.Л. (історія нового часу і країн Сходу), старший викладач Воловик В.С. (історія Стародавнього світу), асистент Бака М.В. (історія нового часу), виконуючий обов'язки доцента Рева І.М. (методика викладання історії і суспільствознавства).

Під назвою загальної історії кафедра діяла до перейменування в 1990 році. Доцент Чупрун М.Й. завідувачем кафедри пропрацював до 1978 року, а на кафедрі – до виходу на пенсію у 1996 році.

Колоритною фігурою кафедри тих років і фахівцем високої кваліфікації був доцент Побіленський Я.А. Його лекції і семінарські заняття з історії країн Азії та Африки захоплювали студентів глибиною змісту, яскравим і емоційним наведенням маловідомих історичних фактів та аналізом їх змісту в загальноісторичному контексті. Особливо блискучими були його заняття з історії Японії. Він завжди виглядав спокійним і врівноваженим. Усмішка ніколи не зраджувала його. У час, коли важка хвороба прикувала до ліжка, він проявив неабиякі якості вольової людини. Освоїв письмо лівою рукою і продовжував працювати.

Наприкінці 1960-х і в 1970-ті роки на кафедрі працювали, окрім згаданих вище фахівців старшого покоління, також асистенти й старші викладачі: М.В. Бака, В.С. Воловик, М.О. Авдеєва, Ю.О. Поляков.

В.С. Воловик із березня 1968 року обіймав посаду старшого викладача. Його наукові інтереси були в сфері історії християнства. Працював над кандидатською дисертацією на тему "Раннє християнство в радянській історіографії". Усі роки роботи на посаді викладав історію Стародавнього світу. Як викладач вирізнявся унікальною пам'яттю. Він знав і пам'ятав по імені майже всіх студентів історичного факультету. Студенти любили його за спокійний, веселий, дотепний норов. Він – справедливий і вимогливий.

Асистентом, старшим викладачем і доцентом кафедри загальної історії з лютого 1970 р. працювала М.О. Авдєєва. У науковому плані її інтереси стосувалися історії соціалістичного і робітничого руху нового часу. Своєю навчальною роботою М.О. Авдєєва забезпечувала засвоєння студентами курсів нової історії та історіографії нової і новітньої історії. Саме на цій ділянці роботи вона виявила неабиякі здібності та обдарування педагога. Родзинкою її лекцій і семінарських занять була велика увага до питань культури. Вона неодноразово говорила, що працювати треба так, щоб за викладачем закріпилася хороша слава представника певної науково-педагогічної школи. М.О. Авдєєва володіла барвистою мовою, що робило її лекції привабливими і цікавими.

У другій половині 1960-х років за кафедрою загальної історії була закріплена навчальна дисципліна "методика викладання історії". Тому деякий час членом кафедри був кандидат педагогічних наук, випускник 1950-го року Хвиль М.М.

Новим у методології навчальної та наукової роботи кафедри 1970-х років була поступова відмова від безальтернативного показу на лекціях і семінарських заняттях шляхів історичного розвитку, але відповідно до постанов КПРС та Радянського уряду ще довго домінував підхід до з'ясування історичних явищ і процесів із позицій класової боротьби, хоча вже сповідувався принцип мирного співіснування двох суспільно-політичних систем.

У серпні 1978 року завідувачем кафедри загальної історії обраний доцент Бака М.В., який очолював її 19 років. Його трудовий і професійний стаж розпочався ще в 1956 році, коли він став студентом історико-філологічного факультету. На останньому курсі навчання в педінституті був призначений старшим лаборантом кабінету історії. Після завершення навчання (1961 рік) залишився на посаді старшого лаборанта кафедри загальної історії. Потім – працював асистентом цієї ж кафедри, навчався в аспірантурі на кафедрі нової і новітньої історії Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Пройшов стажування в Берлінському університеті імені Гумбольдта. Як керівник кафедри М.В. Бака багато уваги приділяв науковому зростанню молодих викладачів, поставивши за мету забезпечення викладання усіх курсів загальної історії кандидатами наук. Цьому сприяла та обставина, що в 1970-ті роки вдалося розпочати співробітництво з кафедрою нової і новітньої історії Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Як підсумок – декілька молодих викладачів кафедри отримали можливість пройти школу університетської аспірантури або стажування.

У 1977-1978 роках асистентами кафедри стали вихованці Полтавського педагогічного інституту Л.А. Нестуля, Ю.О. Поляков, М.І. Лахижа. Тоді ж асистентські ряди поповнилися випускницею Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка Р.В. Майбородою. У 1982 році Ю.О. Поляков був рекомендований на навчання в цільовій аспірантурі МДУ, де й залишився працювати. А М.І. Лахижа, який вчасно захистив кандидатську дисертацію, повернувся із Москви до Полтави і продовжував працювати на кафедрі, викладаючи курси нової та новітньої історії країн Європи та Америки й успішно займаючись науково-дослідною роботою. Сьогодні Микола Іванович – перший на Полтавщині доктор наук із державного управління, професор.

У 1979 році за призначенням Міністерства освіти УРСР на кафедрі став працювати на посаді асистента теж випускник аспірантури МДУ О.М. Мельников.

Р.В. Майборода зарекомендувала себе як перспективний викладач, була рекомендована до цільової аспірантури КДУ. Там вона підготувала і у 1991 році захистила кандидатську дисертацію. Довгий час працювала у вищих навчальних закладах міста Києва.

а) Ветерани кафедри загальної історії: М.Й. Чупрун, О.Х. Соколовський, М.В. Бака зі студентами (1980 р.)
б) Кафедра в 2009 році. Сидять (зліва направо): Т.В. Тронько, Б.В. Год, Н.В. Бєсєдіна, Н.Я. Цехмістро, Н.В. Год. Стоять: О.П. Лахно, Ю.М. Левченко, В.О. Рибачук, Ю.В. Вільховий, М.В. Бака

У другій половині 1980-х по кілька років на посадах асистента кафедри працювали випускники КДУ В.І. Великолуг, С.Ф. Кротюк (1963-2012) і С.Л. Масол.

Майже 20 років посади асистента, старшого викладача, доцента кафедри займала випускниця Харківського державного університету Н.І. Самойленко. Вона в 1984-1987 роках навчалася в аспірантурі Київського університету, захистила кандидатську дисертацію. Викладала історію країн Азії та Африки. Успішною була й у науковому плані.

У 1982 році до Полтавського державного університету прибув випускник КДУ В.В. Ставнюк, який обійняв посаду асистента з курсу історії Стародавнього світу. Із перших днів він зарекомендував себе ґрунтовно підготовленим фахівцем-істориком, цілеспрямованою молодою людиною. У 1984 році кафедра рекомендувала його до цільової аспірантури МДУ, яку він успішно закінчив і там же захистив кандидатську дисертацію про суспільно-політичну діяльність Фемістокла (1988 рік). Це був перший в історії кафедри випадок, коли її викладач захистив дисертацію з історії Стародавнього світу. У 1993 році доцент Ставнюк В.В. перейшов на роботу до Київського університету. Сьогодні він виконує обв'язки завідувача кафедри історії Стародавнього світу і Середніх віків провідного вишу України.

У 1984-1986 роках на кафедрі загальної історії працював доктор юридичних наук, професор міжнародного права Пушмін Е.А.

Перша половина 1980-х років була часом, коли ректорат, дбаючи про підготовку кваліфікованих викладачів із числа здібних випускників вузів, узяв курс на співробітництво з провідними університетами України в питаннях кадрової політики. Так, із Києва до Полтави прибули Б.В. Год і В.О. Рибачук, з Харкова – Н.В. Бесєдіна.

Б.В. Год із перших днів роботи в Полтавському державному педагогічному інституті зарекомендував себе висококваліфікованим викладачем, активним у громадському житті. Через два роки він був обраний за конкурсом на посаду старшого викладача. У 1987 році Бориса Васильовича призначено на посаду заступника декана історичного факультету з навчально-виховної роботи. Працюючи на посадах старшого викладача та доцента кафедри, Борис Васильович упродовж 6 років успішно виконував обов'язки заступника та відповідального секретаря приймальної комісії педагогічного інституту. У 1997-2002 роках Б.В. Год працював деканом історичного факультету. Він багато уваги приділяв підвищенню якості знань студентів, зміцненню трудової дисципліни, активізації наукової роботи викладачів і співробітників, покращенню матеріальної бази факультету. За його участю на факультеті була вибудована нова система виховної роботи, проводилися різноманітні виховні заходи. Особливою заслугою Бориса Васильовича можна вважати створення чоловічого пісенно-фольклорного гурту "Чебрець", який мав постійні гастролі; у 2007 році він виборов високе звання "народного хорового колективу". У 2005 році Борис Васильович у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди успішно захистив докторську дисертацію на тему "Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в епоху європейського Відродження".

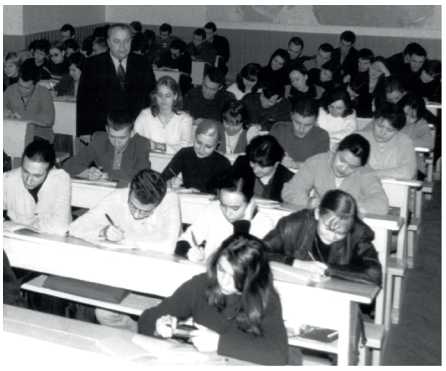

Б.В. Год на лекції в аудиторії №45 (2006 р.).

Кафедра в 2014 р. Сидять (зліва направо): Н.В. Бєсєдіна, Б.В. Год, Т.В. Тронько, Н.Я. Цехмістро, І.В. Цебрій. Стоять: О.П. Лахно, В.О. Рибачук, Л.М. Швець, Ю.М. Левченко, Ю.В. Вільховий, Н.В. Год.

Це було перше в українській історико-педагогічній науці дослідження, у якому розглянуті педагогічні ідеї та практика виховання особистості в країнах Європи кінця XIV – початку XVII століть. Із 2006 року – він професор.

Борис Васильович працює в редколегіях 6 фахових видань. У 1999 році обраний член-кореспондентом Української Академії історичних наук, у 2013 році – академіком Академії наук вищої освіти України. Очолює спеціалізовану вчену раду Д 44.053.03 у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка із правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук зі спеціальностей: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.09 – теорія навчання. Працював у спеціалізованих учених радах із педагогічних наук у науково-дослідних установах і навчальних закладах Києва, Полтави, Сум. Підготував 4 кандидатів наук. Викладає нову історію країн Європи та Північної Америки, історію міжнародних відносин, методику викладання всесвітньої історії у старшій і вищій школі, низку вибіркових дисциплін. У 2009-2014 роках працював проректором університету з науково-педагогічної роботи.

Із 2000 року Б.В. Год очолює кафедру всесвітньої історії, колектив якої визначився із загально кафедральною науковою темою. Це – «Духовні, політичні та освітній практики у соціокультурному розвиткові людства». За його ініціативи та під керівництвом проведено 10 Всеукраїнських науково-практичних семінарів "Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання", започатковано Полтавські студентські наукові читання зі всесвітньої історії.

У 1982 році асистентом кафедри стала випускниця Харківського державного університету Н.В. Бесєдіна. Вона від того часу незмінно веде лекційний курс і семінарські заняття з історії країн Азії та Африки. У науковому плані займається дослідженням питань краєзнавчої тематики, історії Сходу.

Висококваліфікованим фахівцем кафедри є старший викладач Рибачук В.О. Основні навчальні дисципліни, які він успішно викладає, це історія Стародавніх Греції та Риму, історіографія всесвітньої історії. Окрім того, проводить заняття з інших дисциплін всесвітньої історії. Вони відзначаються суворою логікою викладу матеріалу, великою увагою до ролі надбудовних категорій у процесі суспільно-політичного розвитку.

Пам'ятною сторінкою історії кафедри була середина 1980-х років, коли по лінії шефської допомоги з боку Московського державного університету імені М.В. Ломоносова на факультеті перебували та прочитали студентам спецкурси зі всесвітньої історії професори МГУ.

У 1990 році кафедра загальної історії була перейменована на кафедру всесвітньої історії. Усі наступні роки були часом, коли кафедра поповнювалася новими силами. У квітні 1997 року відбулася реорганізація кафедр історичного факультету, у результаті якої до кафедри всесвітньої історії перейшли викладачі історії Росії та СРСР: доктор історичних наук, професор Лобурець В.Є., доцент Цехмістро Н.Я. та викладач Тронько Т.В.

Посаду завідувача кафедри обійняв В.Є. Лобурець, який пройшов школу становлення вузівського викладача від асистента до професора, був відомим в історичних колах як фахівець із вітчизняної історії.

У 1997-2015 роках на кафедрі працювала Н.Я. Цехмістро, яка на кафедрі загальної історії вела навчальний курс з історії слов'янських народів та історії міжнародних відносин, очолювала методичну комісію історичного факультету. Вона була майстерним викладачем, скрупульозним науковцем, принциповою і порядною людиною.

Знахідкою для кафедри стала Т.В. Тронько, яка в 1992-1995 роках навчалася в аспірантурі на кафедрі історії східного слов'янства. Її науковим керівником був професор Лобурець В.Є. Викладає історію первісного суспільства, історію слов'янських народів. Вона належить до розряду дуже працьовитих людей із педагогічним хистом. Виконує обов'язки заступника декана з педагогічних практик, заступника завідувача кафедри.

1990-ті – початок 2000-х років для кафедри були не лише періодом науково-педагогічного зростання її працівників, але й часом відходу від старих стереотипів і поглядів на суспільно-політичні процеси та історичні явища, відмови від приматів формаційного розвитку історії та класової боротьби як єдиної рушійної сили поступального руху.

У цей час на історичному факультеті Полтавського педінституту навчалися та успішно закінчили студії здібні студенти: І.В. Цебрій, Ю.В. Вільховий, Л.М. Швець, О.П. Лахно, Ю.М. Левченко. Усі вони майже відразу після отримання дипломів про вищу освіту з відзнакою стали працювати на кафедрі.

І.В. Цебрій на кафедрі всесвітньої історії із 2004 року. Спочатку на посаді старшого викладача, сьогодні – професора. У 2013 році успішно захистила докторську дисертацію з загальної педагогіки та історії педагогіки. Викладає історію Стародавнього Сходу, типологію та динаміку людських цивілізацій. Професор Цебрій І.В. проводить велику роботу не лише з фахової підготовки студентів, але й естетичного виховання. Її дітищем став чудовий хоровий колектив "Тисяча років музики", студентський театр "Фабула", творчість яких відома далеко за межами Полтавщини.

Ю.В. Вільховий після закінчення в 2003 році аспірантури перейшов на кафедру всесвітньої історії. У 2004 році вступив до докторантури, одночасно викладаючи новітню історію країн Західної Європи та Північної Америки. Крім науково-педагогічної роботи він багато уваги приділяє виховній роботі серед студентів, будучи активним членом народного хору "Калина" та факультетського гурту "Чебрець". Керує жіночим вокальним колективом "Черемшина". Виконує обов'язки заступника декана історичного факультету з виховної роботи.

Л.М. Швець у 2005 році за конкурсом переведений на кафедру всесвітньої історії, де викладає курс історії Середніх віків. Захистив кандидатську дисертацію. Активний учасник художньої самодіяльності.

Завідувач кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії, д. пед. н., проф. Год Б.В.
Кафедра в 2017 р. Сидять (зліва направо): Т.В. Тронько, Б.В. Год, І.В. Цебрій, Н.В. Бєсєдіна.
Стоять: В.О. Рибачук, О.П. Лахно, Н.В. Год, Л.М. Швець, Ю.В. Вільховий, Р.О. Басенко.

О.П. Лахно, одержавши в 2001 році диплом з відзнакою випускника університету, вступив до магістратури, яку через рік успішно закінчив. Із 2006 року – на кафедрі всесвітньої історії. У 2008 році захистив кандидатську дисертацію.

У 2005 році на кафедру прийшла випускниця нашого університету, учитель історії середньої школи №17 м. Полтави Н.В. Год. Після року роботи вона вступила до аспірантури, у 2009 році успішно захистила кандидатську дисертацію. Викладає нову історію країн Європи та Північної Америки, історію країн Латинської Америки.

Після закінчення історичного факультету, магістратури та аспірантури Полтавського державного педагогічного університету в 2006-2014 роках на кафедрі на посадах асистента і старшого викладача працював Ю.М. Левченко.

У лютому 2006 року згідно з рішенням Ученої ради університету кафедра всесвітньої історії була перейменована на кафедру всесвітньої історії та методики викладання історії.

Сьогодні на кафедрі працюють 9 викладачів. Серед них: 2 доктори наук, професори, 6 кандидатів наук, доцентів, 1 – старший викладач. Окрім підготовки бакалаврів і магістрів історії, вони беруть активну участь в атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Під керівництвом професорів Года Б.В. та Цебрій І.В. успішно захищено 6 кандидатських дисертацій. Професор Год Б.В. і доцент Год Н.В. отримали патент на реєстрацію авторського права на службовий твір наукового характеру. Таким же патентом володіє й аспірант кафедри Басенко Р.О. Окрім традиційних (14) навчальних курсів викладачами кафедри розроблено та впроваджено 18 нових вибіркових навчальних дисциплін з актуальних питань всесвітньої історії та методики викладання історії. Здійснюємо керівництво навчально-виробничими і педагогічними практиками з історії, етнографії, релігієзнавства і музеєзнавства.

Співробітники кафедри – автори і співавтори індивідуальних і колективних монографій, мають публікації в міжнародних і вітчизняних науково-методичних виданнях, фахових виданнях України з історії та історії педагогіки. Свої наукові здобутки вони презентують на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференціях і семінарах.

Колектив кафедри надає вагомого значення організації та проведення наукової роботи студентами історичного факультету. Упродовж багатьох років успішно працюють 2 студентські наукові гуртки та 7 проблемних груп. Їхні учасники – студенти Р.О. Басенко (2015 рік) і Д.О. Лобода (2017 рік) вибороли, відповідно, 1 і 2 місця на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Історія та археологія». Під науковим керівництвом викладачів кафедри підготовлено біля 400 студентських наукових публікацій. Проводяться Полтавські студентські наукові читання зі всесвітньої історії, у роботі яких беруть участь студенти-історики з багатьох навчальних закладів України. У 2016 році вперше побачив світ збірник наукових статей «Всесвітня історія у методичній скарбничці магістрантів історичного факультету».

Становлення сучасного кваліфікованого фахівця з історії вимагає систематичної виховної роботи зі студентами. Усі викладачі кафедри виконують обов'язки наставників (кураторів) студентських академічних груп. Майже 25 років на кафедрі працює студентський народний камерний ансамбль «Тисяча років музики», переможцем і лауреатом багатьох міжнародних і всеукраїнських конкурсів став студентський театр «Фабула».

Виступають колективи художньої самодіяльності історичного факультету.
Студентський театр «Фабула» (керівник – проф. Цебрій І.В.)

З 1997 року естетичну насолоду слухачам дарує народний чоловічий пісенно-фольклорний гурт «Чебрець» і жіночий вокальний ансамбль «Черемшина». Викладачі кафедри разом зі студентами організували та провели низку благодійних і волонтерських заходів.

Останнім часом науково-педагогічні працівники кафедри наполегливо працюють над удосконаленням методичного забезпечення навчальних дисциплін, розширенням електронної бази інформаційного забезпечення самостійної роботи студентів, підготовкою до публікації фахових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях, урізноманітненням бази проходження студентами виробничих і педагогічних практик, пошуками нових форм і методів профорієнтаційної діяльності тощо.

Колектив кафедри плідно співпрацює з державними науковими установами та навчальними закладами України. Систематично проводяться фахові консультації зі всесвітньої історії вчителям м. Полтава та Полтавщини. Викладачі кафедри очолюють журі по захисту наукових робіт Полтавського обласного відділення МАН України зі всесвітньої історії і теології, релігієзнавства та історії релігії, працюють викладачами всесвітньої історії в гімназійних класах м. Полтави, Кременчука, Гадяча, Карлівки та ін.

Колектив кафедри та окремі її працівники неодноразово нагороджувалися відзнаками галузевого міністерства, міської й обласної адміністрацій, ректорату університету, керівництва Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти за успішну роботу щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, а завідувачі кафедри В.Є. Лобурець і Б.В. Год отримали високі державні відзнаки – звання "заслужений діяч науки і техніки України" і "заслужений працівник освіти України" відповідно. Доцент Бесєдіна Н.В. нагороджена орденом «За заслуги» III ступеня.

За підсумками опитування, проведеного Історичним студентським сенатом, кращими викладачами з історії стали: у 2017 році – професор Год Б.В., у 2018 році – старший викладач Рибачук В.О.

Історія кафедри з її щоденними турботами і новими завданнями продовжується... Її професорсько-викладацький склад із вагомими здобутками в навчально-виховній, організаційній і науковій роботі готується успішно відзначити 100-ліття від дня заснування історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка.

Наукова школа

Назва: «Розвиток основних тенденцій ренесансного досвіду організації освіти і виховання у вітчизняній педагогічній теорії і практиці».

Рік заснування: 2005 рік.

Керівник: Год Борис Васильович – доктор педагогічних, кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої освіти України.

Головні напрями наукового дослідження школи:

- теоретико-методологічні, епістемологічні та джерелознавчі основи історико-педагогічного дослідження ренесансного досвіду освіти і виховання;
- ціннісно-смислові та духовно-педагогічні контексти європейського Відродження;
- культурні контексти та антропологічні смисли у виховному ідеалі європейського Відродження;
- дидактичні, організаційно-педагогічні та методичні основи європейського досвіду освіти і виховання у Ранній Новий час;
- інтеграція ренесансної та християнсько-гуманістичної спадщини освіти і виховання у національний соціогуманітарний контекст;
- ренесансний гуманізм та філософія людиноцентризму в освіті;
- педагогічний досвід європейського Відродження та формування інноваційного методу викладання всесвітньої історії у старшій і вищій школі;
- ренесансний наставник та педагогічна майстерність сучасного викладача: історико-педагогічна компаративістика;

За період існування наукового школи її членами опубліковано понад 100 наукових праць, із них монографій – 5, захищено 4 кандидатські дисертації.

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ РЕКТОРІВ – ІСТОРИКІВ ТА ДЕКАНІВ ПІДРОЗДІЛІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ ОРГАНІЗАЦІЮ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

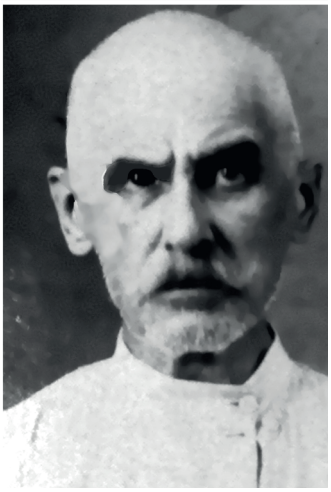

ЧЕРНОУСОВ Євгеній Олександрович (13.12.1869, м. Стародуб Чернігівської губ., зараз Брянська обл. – після 1934) Перший декан Полтавського історико-філологічного факультету (1918 – 1919).

Фото часів навчання в інституті і в 1931 р.

Закінчив з відзнакою історичне відділення Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька (1895). Склав іспит на ступінь магістра в Санкт-Петербурзькому університеті (1902). Знав 9 стародавніх і нових мов.

Викладач історії та російської мови Юр'ївського реального училища (1895–1904), зараз – м. Тарту, Естонія; у 1896 – 1899 рр. обіймав посаду секретаря Педагогічної ради училища. Викладач історії та географії в гімназії при Ніжинському історико-філологічному інституті, а пізніше – викладач загальної історії в інституті (1904 – 1906). Директор Новгород-Сіверської жіночої гімназії (1907 – 1908) та аналогічного закладу в м. Кобеляки (1908 – 1909).

Приват-доцент (1909 – 1917), штатний доцент кафедри всесвітньої історії Харківського університету (1917 – 1919). Викладач Харківських вищих жіночих курсів за сумісництвом. Член ради Харківської «Просвіти» (1917 – 1918). Очевидно, що Д.І. Багалій з цієї причини 09.1918 р. рекомендував його на посаду професора, декана історико-філологічного факультету (І-ФФ), який створювався в Полтаві організаційними зусиллями товариства «Просвіта». Оскільки Дмитро Іванович в липні - вересні був зайнятий справами в Києві, то підбір кадрів для І-ФФ і зв'язок із його організаційним комітетом доручив Є.О. Черноусову. Для студентів І-ФФ читав лекції з історії Візантії. Нам поки що не відомо, до якого часу він перебував на посаді; схиляємося, що до денікінської окупації Полтави (07.1919 р.)

У 1920 р. – спочатку приват-доцент, пізніше – професор, а в 1921 – 1922 рр. – декан факультету суспільних наук Донського державного університету, м. Ростов-на-Дону. У ці ж роки – професор Донського Археологічного інституту та технікуму водного господарства; співробітник Російсько-візантійської історико-словникової комісії при Академії наук СРСР.

У 1921 – 1928 рр. – директор академічної бібліотеки Донського університету (в 1925-1934 рр. університет носив назву Північнокавказький); в окремі роки – і викладач за сумісництвом. У 1928 р. звільнений з роботи, перебував на пенсії.

На початку 1931 р. заарештований за колективною справою Північнокавказького крайового товариства археології, історії та етнографії і звинувачений у контрреволюційній діяльності. 8.09.1931 засуджений до адміністративної висилки в м. Калач-на-Дону, позбавлений пенсії. У 1934 р. повернувся в Ростов-на-Дону дуже хворим. Його подальша доля укладачам невідома.

Основний напрям наукових досліджень – історія Візантії.

Наукові праці: 1. Партии ипподрома в Константинополе. – [Нежин, 1895]. – С.57 – 58. 2. Черноусов Е.А. Очерки по истории Римской Империи 180 – 235 гг. Подготовка смуты III века. – Харьков : Типография и Литография М.Х. Сергеева и К.М. Гальченка., 1911. – 272, [2], XXXVIII, [1] с.; 3. Основные черты государственного и общественного строя Византии // Записки императорского Харьковского университета. – 1912. – Кн. 1, [разд.] : Летопись Харьковского университета. – С. 1–10. 4. Страницы из культурной истории Византии XI века // Там же. – 1913. – Кн. 1, ч. неофиц. – С. 1–16. 5. Дука, один из историков конца Византии : опыт характеристики // Византийский временник. – 1914. – Т. 21, вып. 3–4. – С. 171–221. 6. Из византийского захолустья XIII в. // СХИФО. – 1914. – Т. 2 : Сборник статей в честь профессора В. П. Бузескула. – С. 277–295. 7. Римские и византийские цехи // Журнал Министерства народного просвещения. – Новая сер. – 1914. – Ч. 53, сент. – С. 154 – 178. 8. К вопросу о влиянии византийского права на древнейшее русское // Византийское обозрение : в 3 т. / Ист. – филол. ф – т Имп. Юрьев. ун – та ; под ред. В. Э. Регеля. – 1915. – Т. 2. – С. 302–322. 9. Избранные места из «Historia Francorum» Григория турского / Текст напечатан прив.-доц. Е. А. Черноусовым. – Х. : Тип. «Мирный Труд», 1916. – IV, 100 с. 10. Из этюдов по Малале (эпоха Анастасия Дикора) // Сборник статей в честь академика С. А. Жебелева. – Ленинград, 1926. – С. 18 – 28. 11. По поводу одной маленькой книжки и небольшого к ней введения // Известия Северо – Кавказского государственного университета. – Ростов-на-Дону, 1926. – Т. 8. – С. 137 – 142. 12. До питання про джерела хроніки Теофана Сповідника з доби Анастаса Дикора // Ювілейний збірник на пошану Дмитра Івановича Багалія, з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності / Укр. акад. наук ; [ювіл. ком. : В. І. Липський та ін.]. – Київ, 1927. – Т. 1. – С. 341 – 345. 13. Etudes sur Malala: epoque d'Anastase Dicoros // Byzantion. – 1927. – Vol. 3. – P. 65 – 72. 14. Des Euagrios Scholastikos Kirchengeschichte als eine Quelle für die Zeit Anastasios' I. Dikoros // Byzantinische Zeitschrift. – 1927. – Bd. 27. – S. 29–34. 15. Сирийский источник по истории Византии // Византийский вестник. – 1928. – Т. 25. – С. 24 – 32. 16. Новинки по экономической истории Византии // Труды Северо-Кавказской ассоциации научно – исследовательских институтов. – Ростов – на – Дону, 1928. – №43. – Вып.4. – С. 201 – 209.

Укладачі: Л.М. Булава, С.І. Лиман, С.С. Казаров, О.Г. Самойленко

РИБАКОВ Іван Федотович (1890, Херсон – 1963) – фахівець з економічної історії та історичної демографії Росії. Другий декан Полтавського історико-філологічного факультету.

Фото 1922 і 1949 рр.

Навчався на юридичному та історико-філологічному факультетах Московського університету й закінчив останній у 1915 р. Був запрошений для підготовки до професорського звання по кафедрі історії Росії (в аспірантуру). У 1912 р. розпочав педагогічну діяльність на московських вечірніх педагогічних курсах. У 1915 – 1918 рр. – викладач гімназій у Москві. У 1917 р. читав лекції на учительських курсах в Самарі та Тамбові. В 1918-1919 рр. працював у Головному управлінні архівних справ РСФСР, лектором педагогічних курсів у Москві. У травні 1919 р. переїздить до Полтави де за рекомендацією професора російської історії Московського університету Ю.В.Готьє обраний професором історії Росії Полтавського історико-філологічного факультету. Був помічником декана (08.1919 – 02.1920), і деканом цього факультету (02.1920 – 04.1921). Брав активну участь не тільки в освітньому, але й у культурному та релігійному житті Полтави. Із 10.1919 р. – редактор двотижневого просвітницько – педагогічного часопису «Українська культура». Підготував до видання «Нариси з методики навчання історії», які в 1920 р. розпочала видавати «Просвіта» (однак за браком коштів не змогла закінчити це видання; доля рукопису невідома).

У 1920 – 1923 рр. виконував також обов'язки завідувача губернського архівного управління. Ректор Полтавського інституту народної освіти (03.1922 – 11.1923). Відсторонений від посади й замінений на ректора – комуніста (щоб ро-

зірвати з традиціями історико-філологічного факультету). У 1923 - 1924 н.р. викладав курси «Історія європейської культури», «Історія Росії», «Економічна географія України».

У ПІНО І.Ф. Рибаков залишався до 05.1924 р., коли звільнився у зв'язку з призначенням на роботу в Ленінградському відділі Центрального архіву РСФСР (готував видання до історії заводів міста). У Ленінграді працював також у вищих навчальних закладах, співпрацював із Товариством дослідників української історії, письменства та мови (вів переписку з М.С. Грушевським). З початку 1930-х до 1949 р. був доцентом багатьох закладів вищої освіти в Москві (МДУ імені М.В. Ломоносова; інституті народного господарства імені Г.В. Плеханова; промисловій академії; інститутах інженерів комунального господарства; фінансово-економічних і рахункових наук; технологічного інституту харчової промисловості). У 1949 – 1952 рр. – завідувач кафедри політичної економії Ленінградського державного університету (до кінця життя – її доцент). Кандидат економічних наук. Працював над докторською дисертацією «Город и городское хозяйство в России в 70-х – 90-х гг XIX века» (збереглася частина рукопису).

Уточнення в біобібліографічному нарисі про І.Ф. Рибакова (та й ранніх етапів історії нашого закладу вищої освіти) будуть можливими після опрацювання його спогадів та інших матеріалів, про які нам стало відомо нещодавно. Вони зберігаються у фонді науково – дослідницького відділу рукописів Російської державної бібліотеки.

Публікації й рукописи, відомі укладачеві:

1. Рибаков І.Ф. Міське населення і соціяльні революції в Європі XIII – XV вв. – Полтава, 1920. – 32 с. 2. Рибаков І. 1825 – й рік на Україні // Україна: Науковий Двомісячник Українознавства / Під ред. акад. Михайла Грушевського. – Кн.6. – Київ, 1925. – С.5 – 24. 3. Рибаков І., З матеріялів «осведомительнаго бюро» при полтавському губерніяльному старості // Доповіді за 1927 рік Ленінградського Товариства дослідників української історії, письменства та мови. 4. Совісний суд на Україні // Науковий Збірник Ленінградського Товариства дослідників української історії, письменства та мови. За редагуванням В. Перетца. – Київ, 1928. 5. Рибаков І.Ф. До характеристики доби кризи „ancien regime" на Україні// Науковий Збірник Ленінградського Товариства дослідників української історії, письменства та мови. За редагуванням В. Перетца. – Київ, 1928. 6. Рибаков Ів. Освіта на Україні за часів денікінщини // Доповіді за 1927 рік Ленінградського Товариства дослідників української історії, письменства та мови. 7. Рыбаков Иван Федотович. История классовой борьбы XIX и XX вв. / И. Ф. Рыбаков – М.: Госфиниздат, тип. «Наука и просвещение». – Вып. 1. – [1931]. – 123 с. 8. Рыбаков Иван Федотович. Под пятой Добрармии (Деникинцы в Полтаве) / Воспоминания. Рукопись. [1920 – е] – 61 с. / Фонд Научно – исследов. отдела рукописей Российской государственной библиотеки. – Ф. 714. – 1. – 19. 9. Рыбаков Иван Федотович. Воспоминания (1919 – 1921). Рукопись, 1958. – 98 листов (2 части). Фонд Научно – исследовательского отдела рукописей Российской государственной библиотеки. – Ф. 714. – 2. – 2. 10. Рыбаков Иван Федотович. Воспоминания (1921 – 1924). Рукопись, 1958. – 88 листов. – Фонд Научно – исследовательского отдела рукописей Российской государственной библиотеки. – Ф. 714. – 2. – 3. 11. Рыбаков И.Ф. Динамика городского населения России во второй половине XIX в. / И.Ф. Рыбаков // Ученые записки Ленинградского университета. Серия экономических наук. – 1959. – № 288. – Вып. 2. – С. 181 – 210. 12. В помощь студенту – заочнику экономического факультета : (Метод. сборник) / [Отв. ред. доц. И.Ф. Рыбаков]. – Ленинград : Изд – во Ленингр. ун – та, 1961. – 63 с.

Укладач: Л.М. Булава

ЩЕПОТЬЄВ Володимир Олександрович (25.10.1880, м. Полтава – 29.11.1937) – літературознавець, фольклорист, історик – краєзнавець, перекладач, педагог, обраний ректор ПІНО (1921-1922 рр.)

Закінчив словесне відділення Петербурзької духовної академії (1904). У 1904 – 1917 рр. – вчитель музичної школи та єпархіального училища в Полтаві. У жовтні 1917 р. призначений викладачем української та російської філології Полтавського учительського інституту. У 1918 – 1921 працював також лектором з української мови та літератури Полтавського історико-філологічного факультету (І-ФФ). У другій половині 1920 р. був уперше заарештований комуністичною владою.

10.04.1921 р. обраний ректором Полтавського інституту народної освіти (ПІНО), який утворився внаслідок об'єднання педагогічного інституту і І-ФФ (формально виконував обов'язки до березня 1922 р., але фактично закладом керувала проректор Н.Ю. Мірза – Авакянц). Із 1926 р. затверджений наркоматом освіти УРСР штатним професором ПІНО за спеціальністю «Історія літератури». Студенти відзначали його глибокі знання, педагогічну майстерність, вроджену інтелігентність і гуманізм. Разом з тим, був безперечним лідером групи викладачів ПІНО, які протистояли намаганням влади звести освітній процес до ідеологічного (комуністичного) виховання.

Водночас з 22.08.1922 по 04.11.1925 обіймав керівні посади в історичному архіві Полтавщини. У 1924 р. був засновником Полтавського наукового товариства при ВУАН. Брав активну участь у мистецькому житті Полтави.

Автор понад 100 друкованих праць з етнографії та української літератури, досліджував творчість П. Куліша, П. Мирного, Т. Шевченка. Одним із перших виступив популяризатором творчості М.В. Лисенка. Видав низку збірників народних пісень.

У зв'язку з «процесом Спілки визволення України» професор Щепотьєв заарештований, а 15.06.1928 виключений зі складу викладачів ПІНО. У 1929 р. засуджений до адміністративного заслання у південний Сибір (Алтайський край). У засланні він працював у сільськогосподарському технікумі, продовжував наукову та творчу діяльність. У 1934 р. повернувся із заслання на Полтавщину (у с. Веприк, Гадяцький р-н , де він працював у школі, допомагав ставити спектаклі у сільському клубі). Але 22.09.1937 втретє заарештований, зазнав тортур і 19.11.1937 засуджений до розстрілу «через контрреволюційну діяльність». Реабілітований 5.08.1958.

Укладачі: Л.М. Булава, Л.Л. Бабенко

БУЗИННИЙ Олександр Тихонович (9.10.1889, с. Топори, нині Ружинського району Житомирської обл. – після 1941), – філолог, архівіст, викладач.

Закінчив відділення словесності історико-філологічного факультету Ніжинського історико-філологічного інституту імені князя А. Безбородька (1914). Знав древньогрецьку, латинську, німецьку, польську і французьку мови. Учитель російської, латинської та грецької мов у Богодухівській чоловічій гімназії на Харківщині (1914 – 1918). У 1919 – 1929 рр. працює в Полтаві. У 1919 – 1921 рр. на Історико-філологічному факультеті та в педагогічному інституті (методика мовознавства, історія української та російської літератури, латинська і грецька мови). Декан словесно – історичного відділу педагогічного інституту (12.1919 – 04.1921). Після об'єднання двох названих закладів 04.1921 р. у Полтавський інститут народної освіти (ПІНО) викладав українську літературу, завідував бібліотекою, кабінетом суспільствознавства. Декан єдиного в ПІНО факультету соціального виховання (05.1923 – 09.1928), декан факультету старшого концентру (09.1928 – 09.1929). У 1926 р. присвоєно звання професора другої категорії. Крім цього, у 1920 – 1921 рр. був викладачем педагогічної школи імені Бориса Грінченка і очолював її педагогічну раду; з 1922 р. – член колегії Полтавського губернського архівного управління, а з 1923 р. – завідувач розбірним відділом Полтавського губернського архіву, активно займався збереженням, систематизацією і вивченням його документальних матеріалів. Член науково – дослідної кафедри історії української культури в Харкові (аспірант), а також член Полтавського наукового товариства при ВУАН.

Заарештований 18.09.1929 р. у справі «Спілки визволення України»; звільнений з ПІНО 10.1929 р.; 02.02.1930 р. він був засуджений на 5 років позбавлення волі за контр-

революційну діяльність. Висланий у Соловецький табір особливого призначення. Після звільнення недовго працював у Криму вчителем Ялтинського медичного технікуму. Знову заарештований 6.09.1936 р. за антирадянську агітацію; 27.12.1936 р. засуджений до 5 років виправно-трудових таборів в Комі АРСР (м. Воркута). За даними Книги пам'яті Республіки Комі, звільнений 14.02.1941 р. Його подальша доля нам невідома.

Відомі праці: 1. Програма для збирання етнографічних матеріалів по Богодухівському повіту. – Богодухів, 1917. 2. Практичний підручник справочинства української мови. – Х.- К. : Книгоспілка, 1924. – 84 с. (у співавторстві з В.Щепотьєвим). 3. Новознайдені листи Сковороди // Червоний шлях. – Х., 1924. – № 3. – С. 255 – 57. 4. Спроба Дальтон – плана в Полтавському ІНО // Шлях освіти. – К., 1926. – № 3(47). 5. Найголовніші граматичні і стилістичні особливості української мови для студентів першого курсу. – Полтава, 1926. 6. Новий рукопис Шевченкової "Хустини" // Червоний шлях. – 1927. – № 3. – С. 137 – 141. 7. До історії театру в Полтаві. Викуп з неволі М. С. Щепкіна (за архівними матеріалами) // Записки Полтавського Інституту народної освіти. – Т. IV. – Полтава. – 1927. – С. 43 – 56.

Укладач: Л.М. Булава

ЛЕБЕДИНСЬКИЙ Іван Васильович (24.10.1888, с. Бреусівка, нині Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 1942, Харків) – економіст, статистик, демограф, громадський діяч, викладач. Декан словесно-історичного факультету (1921 р.)

Закінчив Демидівський юридичний ліцей (1914), – нині Ярославльський державний університет. Був секретарем журналу «Украинская жизнь», який видавався в Москві у 1912 – 1917 рр. (у ньому публікувалися і статті Н.Ю. Мірзи-Авакянц).

З 1919 р. викладав політекономію в Полтавському історико-філологічному факультеті. Одночасно працював в педагогічному інституті: у 1920 р. був заступником голови і виконувачем обов'язки голови його науково-учбової ради, завідувачем книгозбірні; читав лекції з державного права, наукового соціалізму, історії господарства. Після злиття цих двох закладів у Полтавський інститут народної освіти 04.1921 обираний деканом словесно-історичного факультету (за часів, коли ПІНО фактично керувала Н.Мірза – Авак'янц), професором політекономії і статистики; викладав історію соціалізму. Як і більшість викладачів, у 1919 – 1921 рр. працював у декількох навчальних закладах Полтави (наприклад, у Вищій робітничій школі).

У багатьох публікаціях про інститут поширюється інформація про його арешт і розстріл більшовиками наприкінці 1921 р. Можливо, він і був заарештований. Але відомо, що в 1920-х – 1930-х роках І.В. Лебединський працював у Центральному статистичному управлінні УСРР (м. Харків), на посаді заступника завідувача відділу економічної статистики (займався науковими дослідженнями економічної і кон'юнктурної статистики, методологією індексів цін тощо). Одночасно викладав у Харківському інституті народного господарства (після його розформування – в фінансово-економічному інституті), досліджував динаміку чисельності населення Харкова та її чинники. На основі рукопису І.В.Лебединського «Население Харькова» (станом на 1931 – 1932 рр.) М.В. Курман видав у 1968 р. книгу, яка досі цитується як фундаментальне дослідження.

Опинившись у 1941 р. в окупованому німцями Харкові, для виживання змушений прийняти пропозицію працювати в міській управі (у складі статистичної групи), та в планово-економічному бюро. Обставини його смерті в окупованому місті нам невідомі.

Публікації:

1. Лебединский И. Павел Платонович Чубинский и его труды по обычному праву (1839–1884) / И. Лебединский // Украинская жизнь. – 1914. – № 1. – С. 34 – 38. 2. Яєчна торгівля України: Спроба статистично – економічного дослідження. – Х., 1928. 3. Город как объект статистического учета и исследования // Научные труды Харьковского финансово – экономического института. – Харьков, 1941. 4. М.В. Курман, И.В. Лебединский. Население большого социалистического города. – М.: Статистика, 1968. – 195 с.

Укладач: Л.М. Булава

СТЕПАНОВ Леонід Миколайович (1874 – ?) – історик літератури. Декан факультету соціального виховання 1922-1923 рр.

Закінчив історико-філологічний факультет Московського університету в 1896 р. Про його діяльність до роботи в Полтаві нам нічого не відомо. У 1920 – 1923 рр. – в Пол-

таві: професор світової літератури на Історико-філологічному факультеті та в Педагогічному інституті. Після утворення 04.1921 р. Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) продовжує читати лекції з історії західноєвропейської літератури на словесно-історичному факультеті. Після злиття трьох факультетів, які існували до 1922 р., в єдиний факультет соціального виховання, призначений його деканом (за часів керівництва ПІНО ректором І.Ф. Рибаковим і політкомісаром М.С. Гавриловим). Але місцева влада була незадоволена роботою ПІНО і за результатами інспекції губернського відділу освіти 02.1923 р. Л.М. Степанов був зміщений з посади декана та звільнений з ПІНО. Інформації про його подальшу долю не маємо.

Є припущення, що він – батько відомого радянського літературознавця Миколи Леонідовича Степанова.

Укладач: Л.М. Булава

КУТЕПОВ Родіон Васильович (1892 – ?) – випускник юридичного факультету Київського університету Святого Володимира, професорський стипендіат кафедри філософії цього ж університету; педагог, культуролог, мистецтвознавець. Декан факультету соціального виховання 1923 р.

У 1910-х роках належав до російських шовіністичних організацій. У 1920-х рр. займався проблемами соціального виховання. Із лютого по травень 1923 р. був деканом факультету соціального виховання – єдиного в Полтавському інституті народної освіти. У травні 1923 р., разом із товаришем і братом дружини Сергієм Грушевським, були «викриті, як українські буржуазні націоналісти» (!). Після публічного «покаяння» в полтавській пресі були вислані в щойно створений Донецький інститут народної освіти (м. Луганськ). Працює в цьому інституті (1923 – 1925), публікує статті, на які досі роблять посилання. Професор мистецтв Харківського художнього інституту (1925 – 1934); професор історії архітектури Новосибірського будівельного інституту (1934 – 1941); директор Художнього музею (колишньої української картинної галереї) під час першої німецької окупації Харкова (11.1941 – 02.1943). Інформації про його подальшу долю не маємо.

Відомі публікації: 1. Кутепов Р. Очередные задачи в строительстве рабочих факультетов // Просвещение Донбасса, 1924, №№ 5,6, с. 28 – 32. Кутепов Р. К вопросу об изучении поведения детского коллектива // Просвещение Донбасса. – 1925. – № 6/7. – С. 35–39. Р. Кутепов. До питання про теорію «пан – Європи» // Червоний шлях : Громадсько-політичний і літературно – науковий журнал . – Харків : Державне видавництво України, 1930. – № 1 (82) (січень). – С. 157 – 163. Кутепів Р. Нові течії в малярстві : [посіб. для худож. вишів] / Р. Кутепів. – Харків : Література і мистецтво,1931. – 202 с.: іл. http://elib.nplu.org/view.html?id=216_

Укладач: Л.М. Булава

МИТРОФАНОВ Павло Христофорович (1902, с. Бажанове Криворізького р-ну – ?).

У вересні 1928 р. направлений наркоматом освіти викладачем історичного матеріалізму Полтавського інституту народної освіти (ПІНО). Після арешту О.Т. Бузинного призначений деканом факультету старшого концентру ПІНО і перебував на цій посаді до кінця існування факультету (09.1929 – 09.1930) – до перетворення ПІНО на Полтавський інститут соціального виховання (ПІСВ). З 1930 р. – заступник директора ПІСВ. Є не до кінця перевірена інформація про те, що пізніше працював завідувачем підготовчих курсів Криворізького гірничорудного інституту; в 1937 р. заарештований і засуджений до 5 р. ув'язнення. Реабілітований 27.09.1957 р.

Укладач: Л.М. Булава

РОМЕР Іван Миколайович (1889 – ?) – викладач соціально-економічних дисциплін.

Закінчив Томський учительський інститут (1909), юридичний факультет Одеського університету (1914).

Відомо, що з 1925 по 1929 р. був директором педагогічного технікуму та викладачем діалектичного й історичного матеріалізму в місті Кам'янськ-Шахтинський Північнокавказького краю (тепер – Ростовської області). У 1929 – 1930 рр. працював деканом факультету соціального виховання Ніжинського інституту народної освіти. Завідувач шкільного факультету Полтавського інституту соціального виховання з початку його створення в серпні 1930 р. до лютого 1932 р. До складу факультету входив і історико-економічний відділ. Одночасно був професором соціально-економічних дисциплін, завідувачем кафедри політекономії (з жовтня 1931 перейменовану на кафедру економіки). Звільнений «у зв'язку з реструктуризацією ІСВ і браком навантаження» в жовтні 1933 р. (таке формулювання на той час нерідко застосовували при звільненні з політичних мотивів). Перейшов на роботу в Полтавський технологічний інститут м'ясної промисловості. У подальшому працював в органах планування. У 1948 році репресований.

Публікація: Ромер І. Наші педтехнікуми // Шлях Освіти. – 1926. – Ч.6–7. – С.213.

Укладач: Л.М. Булава

КОЙНАШ Петро Михайлович (1903 – 1937, Київ), перший директор – вихованець закладу. Директор ПДПІ (1933-1934 рр.)

У 1922 р. був командирований до ПІНО від комітету незаможних селян Полтавського повіту, став студентом суспільствознавчого (історико-філологічного) відділення. В 1925 році залишений на викладацькій роботі, але в 1927 р., для отримання диплома, був змушений виконувати додатково кваліфікаційну роботу «Спроба викладання літератури за Дальтон-планом в старших групах семирічки». Цікаво, що в другій половині 1920-х рр. він займався методикою суспільствознавства – переважно літератури. На самому початку 1930-х років був завідувачем денного робітничого факультету; з 8.03.1931 р. призначений в.о. завідувача кафедри історії класової боротьби (замість звільненого П.Г. Клепатського), яка в наказах стала називатися кафедрою історії; одночасно майже до кінця 1931 р. завідує історико-економічним відділом ПІСВ. Його діяльність на посаді заступника директора ПІСВ (12.1931 – 10.1933) під час Голодомору 1932 – 1933 рр. слід оцінити позитивно. Директор ПДПІ з 2.10.1933 по 20.10.1934. Одночасно продовжував викладати історію України, та, як прийнято для ректорів, – курс «Ленінізм». Підготував монографію «Жовтень на Полтавщині» (про неї стало відомо тільки в 1991 р.). Писав дисертацію з історії України у XVII ст. Але за короткий період його керівництва тон наказів змінився, репресії у закладі посилилися. Із 10.1934 р. він переведений на посаду ректора новоутвореного Одеського педінституту, а в 1936 р. – в Наркомат освіти до Києва. Репресований, як «ворог народу і буржуазний націоналіст». Числиться в «списку № 1» (засуджених до страти) від 7.12.1937 (АП РФ, оп. 24, спр. 413, лист 128).

Укладач: Л.М. Булава

ЦИГАНЕНКО Юрій Юхимович (1902, с. Бродщина Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 23.01.1938, Одеса) – літературознавець, громадський діяч, декан факультетів.

У 1919 р. при товаристві «Просвіта» в Полтаві була організована спілка молоді під назвою «Молоде українське громадянство». Як згадує Г. Ващенко, керував нею студент історико-філологічного факультету Юрій Циганенко. Закінчив Полтавський інститут народної освіти, займався науковою роботою з літературознавства під керівництвом проф. Щепотьєва В.О. Від 1.10.1931 р. – перший завідувач кафедри літературознавства, професор. Із 02.1932 р. – декан шкільного факультету,

а після його реформування, з 10.12.1932 р. – декан соціально-економічного факультету (до складу якого входив історико-економічний відділ); з 10.03.1933 по 1.10.1935 – декан мовно-літературного факультету ПДПІ, в.о. професора (викладав курси теорії літератури, історії літератури, старої і нової української літератури, історію мови); очолював аспірантуру зі спеціальності «українська література». На запрошення колишнього ректора ПДПІ, а потім – ректора Одеського педінституту П. Койнаша у 1935 р. переїхав до Одеси, призначений завідувачем кафедри української літератури (але ще до 1.01.1937 р. числився як викладач ПДПІ, приїжджаючи час від часу з Одеси). Заарештований 29.10.1937 р., під тортурами на єдиному допиті «визнав» вину, і був засуджений 10.01.1938 р. до страти за участь «в українській націоналістичній організації». Розстріляний 23.01.1938. У кінці того ж року колективна справа у звинуваченні викладачів Одеського педінституту переглядалася, і деякі з них, хто не визнав своєї вини й дожив, – були відпущені або отримали пом'якшення вироків.

Укладач: Л.М. Булава

ДАЩЕНКО Михайло Степанович (1898 – 1939), другий керівник інституту – вихованець гуманітарної секції Полтавського інституту народної освіти (ПІНО; 1922 – 1925), ректор ПДПІ у 1934-1935 рр.

Під час навчання був комсомольським і партійним активістом. До ПІНО закінчив учительську семінарію. Після закінчення ПІНО – викладач марксистсько-ленінських дисциплін; із 1.11.1928 – декан факультету молодшого концентру ПІНО, з 1930 – декан робітничого факультету; у 1931 – 1932 н.р. – на кафедрі економіки ІСВ, перетвореної із кафедри політекономії ІНО, відповідальний за громадсько-політичну та культосвітню практику на всіх відділах; із 10.09.1933 – декан факультету економічного, історичного та дошкільного відділів і завідувач кафедри економіки. Директор Полтавського державного педагогічного інституту (27.10.1934 – 1.04.1935); піклувався про історичний факультет, який проіснував тільки 1934 – 1935 н.р. За результатами роботи парткомісії (кінець березня 1935 р.) звільнений з посади. Приблизно за місяць до роботи комісії був викликаний на військові збори, і під час її роботи його в інституті не було. Складається враження, що він чекав на нагоду звільнитися. Про його подальшу діяльність нам невідомо. За коротким повідомленням сестри академіка О.К. Касименка (яка теж навчалася з ним у ПІНО), М.С. Дащенко помер від важкої хвороби в 1939 р.

Укладач: Л.М. Булава

КУРИЛКО Мусій Антонович (15.09.1890, с. Сари Гадяцького району Полтавської обл. – після 1950, Полтава). Закінчив партійну школу та історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту (1935, заочно).

У 1919 р. обраний головою волосного революційного комітету в с. Сари. У 1919 – 1920 рр. добровольцем служив у Червоній армії, воював на фронтах Громадянської війни. У 1920 – 1931 рр. – на радянській і партійній роботі. Зокрема, в 1929 – 1931 рр. працював секретарем Полтавської міськради. Звільнений з посади за невиконання поставлених перед містом планів збору збіжжя.

З 1.10.1931 по 23.06.1941 – на викладацькій роботі в ПІСП і ПДПІ (з невеликими перервами). З 1931 – доцент кафедри історії ПІСВ (в основному, викладав курс нової історії, а також курси під назвами «Історія Заходу і Сходу», «Історія Всесвіту» тощо, а в кінці 1930-х – другій половині 1940-х років – курс «Основи марксизму-ленінізму»). З 20.09.1932 став завідувачем кафедри історії історико-економічного відділу ПІСВ. Після реформування ПІСВ на ПДПІ з 15.09.1933 до 13.12.1933 виконував обов'язки помічника директора ін-

ституту з організаційно-адміністративної роботи, а з 17.12.1933 по 09.1934 був деканом новоутвореного факультету історичного та економічного відділів. До початку 1934–1935 н.р. його перетворено на історичний факультет (деканом залишався М.А. Курилко). З лютого 1935 р. одночасно очолював і кафедру історії (знятий з посади 8.04.1935 після висновків комісії міському ВКП(б)). Займав посаду в.о. доцента з курсів загальної і нової історії. Історичний факультет було розформовано 09.1935, але в 1936 – 1937 н.р. діяв вечірній історичний відділ Учительського інституту, де М.А. Курилко викладав стародавню і середньовічну історію. У 1938 р. – на кафедрі соціально-економічних дисциплін, а в 1939 – 1941 рр. – на кафедрі марксизму-ленінізму ПДПІ.

23.06.1941 р. його першим серед викладачів було мобілізовано на військову службу. Учасник бойових дій (старший лейтенант). Повернувся з війни інвалідом. Із 01.04.1944 – старший викладач основ марксизму-ленінізму (числився на посаді до 1950 р., але після 1945 р. не часто працював як погодинник). Певний час був уповноваженим у справах православної церкви.

Укладачі: Н.В. Год, Л.М. Булава

ОНІСІН Іван Максимович (19.10.1887, с. Дмітрієво Скопінського району Рязанської обл. – 1940?, концтабір в системі «Севвостлага», Магаданська обл.). Директор ПДПІ (1935-1937 рр.) Закінчив Рязанську вчительську семінарію, вчителював, був директором шкіл (1908 – 1925). У 1925 – 1931 рр. – в закладах освіти Південної залізниці (Харків; Полтава з 1927). Заступник директора з навчальної роботи Полтавського інституту інженерів сільськогосподарського будівництва (1931 – 1935 рр.). Директор Полтавського державного педінституту (04.1935 – 27.09.1937), одночасно – в.о. доцента політекономії. І.М. Онісін працював між двома великими «зовнішніми чистками» викладачів і студентів, та й сам півтора роки керував «внутрішніми чистками». Пережив цькування, боровся й доводив свою невинуватість як до арешту 21.12.1937 р., так і під час слідства. У підписаних Й.Сталіним «Списках» від 12.09.1938 р. значився в категорії 1 (розстріл). Але 17.10.1938 р. Військова колегія Верховного Суду СРСР засудила І.М. Онісіна «тільки» до 15 років тюремного ув›язнення. Останнього листа від нього дружина отримала у серпні 1940 р., потім листування припинилось (що майже завжди означало смерть засудженого; а офіційна відповідь про його смерть у 1942 р. була тоді поширеною відпискою для рідних). Повністю реабілітований 1.09 1956 р. ухвалою Військової Колегії Верховного Суду СРСР.

Укладачі: О.П. Єрмак, Л.М. Булава

БОЙКО Антон Гаврилович (1904 – 1956). Закінчив Харківський університет у 1938 р., і направлений викладачем кафедри марксизму-ленінізму Полтавського педінституту. У 1938 – 1941 рр. був заступником директора інституту із заочного навчання. Виконувач обов'язків директора ПДПІ (29.09.1943 – 25.10.1944), й одночасно – завідувач кафедри марксизму-ленінізму. У жовтні 1944 командирований у західні області України. Подальшу долю встановити не вдалося. На звороті його фото, яке є в архіві ПНПУ, напис: помер у Львові в 1956 р. Його особова справа в архіві відсутня.

Укладач: Л.М. Булава

РЕДЬКО Федір Андрійович (1905, м. Умань – 1981, м. Чернівці). Кандидат історичних наук, доцент (затверджений у 1947 р.). Історик, літературознавець, міністр освіти України і директор інститутів.

У першій половині 1920-х років перебував на комсомольській роботі. У 1928 р. закінчив Уманський педагогічний технікум, у 1932 р. – літературно-лінгвістичний відділ факультету соціальних наук Київського інституту професійної освіти (з 1933 р. став педагогічним інститутом). У 1932 – 1933 рр. навчався в аспірантурі. Паралельно в 1931 – 1933 рр. викладав у Київському робітничому і в комуністичному університетах. У 1934 р. мобілізований в армію, де викладав курс історії ВКП(б). Після демобілізації був директором і викладачем історії СРСР середньої школи № 130 м. Києва. З 1938 р. – заступник народного комісара освіти УРСР. Народний комісар освіти УРСР у 1939 – 1940 рр. У 1940 – 1941 рр. – заступник голови Ради народних комісарів УРСР, займався питаннями розвитку культури. З осені 1941 до весни 1942 р. служив начальником оперативної групи при штабі Південного фронту; у 1942 – 1943 рр. – головний редактор Навчального педагогічного видавництва (Учпедгиз) РСФСР; у 1943 – 1944 рр. – директор Челябінського педінституту і доцент кафедри історії.

Директор Полтавського педінституту з 10.10.1944 до 28.08.1949. Створив кафедру історії СРСР (11.1944), пізніше затверджений її доцентом і завідувачем (09.1945 – 08.1949). Добився відновлення історичного факультету в 1946 р. Верхнє фото – часів роботи в ПДПІ.

Не до кінця зрозумілою є ситуація з присудженням Ф.А. Редьку вченого ступеня кандидата історичних наук. В його особовій справі є виписка про рішення Вченої ради історичного і філософського факультетів від 27.06.1947. Разом з тим, є автореферат його кандидатської дисертації від 1953 р. Із переписки з міністерством освіти складається враження, що причиною скасування результатів першого захисту є неправильна інформація, подана про базову освіту (він вказав історичну). Можливо, є й інші причини.

У 1949 – 1955 рр. – директор і викладач Чернівецького учительського інституту (реорганізованого в педагогічний). Із 1955 – доцент кафедри історії СРСР і УРСР Чернівецького державного університету (ЧДУ), викладав історію народів СРСР радянського періоду. Досліджував історію німецької колонізації України; історію Буковини; займався проблемами літературознавства. Із 1970 р. – на пенсії, але продовжував працювати на історичному факультеті ЧДУ.

Вибрані публікації:

Шевченко Тарас. Кобзар. Повна збірка поезій /Ред. колегія: Корнійчук О. Є., Тичина П. Г., Рильський М. Т., Редько Ф. А., Копиця Д. Д. – К.: Державне Літературне Видавництво, 1939. – 396 с.

Редько Федір Андрійович. Німецька колонізаційна агресія на Україні // Наукові записки Полтавського державного педагогічного інституту: Ювілейне видання, 1921–1946 рр. – Т.VI. – Полтава, 1946. – С. 27 – 28.

Редько Ф.А. Колонізаційна політика російського царизму і німецькі колоністи на Україні (з кінця XVIII до початку XX ст.). – Дис. канд. істор. наук. – К.: КДУ імені Т.Г.Шевченка, 1953.

Редько Ф.А. Колонізаційна політика російського царизму в Південній Україні в кінці XVIII ст. /Ф.А.Редько //Наукові записки / Чернів. пед. ін – т. – Чернівці, 1955. – Вип.1. – С.15 – 39.

Редько Ф.А. Мої зустрічі з А.Ю. Кримським. (Спогади) // Український історичний журнал. –1972. – № 8. – С. 120 – 122.

Редько Ф.А. Заселення Нижнього Подніпров'я і Побужжя в 70 – 80-х роках XVIII століття // Питання історії народів СРСР: респ. міжвід. тем. наук. зб. – Х., 1973. – Вип.16. – С.134 – 140.

Укладач: Л.М. Булава

КИРСА Іван Якович (05.1900, с. Ряське, нині Машівського р-ну Полтавської обл. – ?) – доцент кафедри марксизму-ленінізму (1940); керівник у системі педагогічної і партійної освіти.

Закінчив учительську семінарію в м. Калач Воронезької обл. (1918), яка перед тим розміщувалася в нинішньому м. Червонограді Харківської обл., та Ніжинський інститут соціального виховання з кваліфікацією «Учитель історико-економічних дисциплін» (1932).

У 1919 – 1920 рр. працював секретарем Полтавської губернської міліції; у 1920 – 1923 рр. – заступник начальника Миргородської повітової та міської міліції. У 1923 – 1924 рр. – вчитель школи райполітпросвіти у м. Миргород; у 1924 – 1926 рр. – вчитель школи №3 м. Миргорода. Очолював райком профспілки радянських торгових службовців м. Миргорода (06.1926 – 1.1928) і окружком профспілок зв'язківців і освітян у Лубнах (01.1928 – 05.1930). Завідувач Лубенського окружного відділу народної освіти (05 – 09.1930). Директор Великосорочинського педагогічного технікуму (09.1930 – 10.1934).

Директор Кременчуцького учительського інституту (10.1934 – 01.1939), перетвореного на Кременчуцький педагогічний інститут (01.1939 – 06.1940), і одночасно – завідувач кафедри соціально-економічних наук (пізніше перейменованої в кафедру марксизму-ленінізму).

Заступник Народного комісара освіти УСРР (06.1940 – 09.1941).

В евакуації працював завідувачем кафедри марксизму-ленінізму Башкирського педагогічного інституту у м. Уфа (1941 – 1942), начальником політвідділу Кизильского зернорадгоспу Альшеєвського району Башкирської АРСР (1942 – 1943). У 1943 – 1944 рр. – директор художнього музею та уповноважений наркомату освіти і Раднаркому УРСР по реевакуації художніх цінностей (м. Уфа).

Після повернення з евакуації – директор Запорізького педінституту (06 – 12.1944).

Директор дворічної республіканської партійної школи при ЦК КП(б)У, м. Київ (12.1944 – 03.1947). Заступник голови комітету зі справ культурно-просвітницьких закладів при Раді міністрів УРСР (03.1947 – 09.1949).

Призначений директором Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка і Учительського інституту з 25.08.1949 р. З 4.11.1949 – за сумісництвом завідувач кафедри історії СРСР (затверджений міністерством освіти СРСР 27.11.1951 р.), доцент. Звільнений з посади 8.10.1952 р. Захистив кандидатську дисертацію з історичних наук. До початку 1960-х років працював у Херсонському педінституті, будучи доцентом кафедри марксизму-ленінізму.

Укладачі: В.С. Сушко, Л.М. Булава

НЕНЕНКО Дмитро Степанович (4.11.1901, с. Пиховка Новохоперського р-ну Воронезької губ. – 9.05.1953, Полтава). Ректор ПДПІ (1952-1953 рр.) – партійний, воєнно-політичний і освітянський керівник.

У 1919 – 1928 рр. служив у Червоній армії (з 1921 – політруком). Завідувач державних архівів (1928 – 1934), секретар райкому, міському і обкому ВКП(б) у Воронежі (1934 – 1941). На керівних посадах у політвідділах армій (08.1941 – 09.1943), начальник відділу пропаганди і агітації Політуправління Харківського військового округу, полковник (09.1943 – 08.1946). Завідувач відділу агітації Управління пропаганди й агітації ЦК КП(б)У (08.1946 – 1948). У 1935 р. закінчив три курси історичного факультету Воронезького педінституту (вечірнє відділення), а в 1951 р. – четвертий курс на заочному відділенні Московського обласного педінституту. У 1948 – 1952 рр. навчався в Акаде-

мії суспільних наук при ЦК ВКП(б) в Москві (кафедра історії СРСР). 11.07.1952 захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему: «Розвиток народної освіти в радянському селі в роки Першої Сталінської п'ятирічки (1928 – 1932 рр.)».

Директор ПДПІ імені В.Г. Короленка (10.1952 – 05.1953), і одночасно – завідувач кафедри історії СРСР, в.о. доцента (з 11.1952). Не дивлячись на нетривалий термін роботи, мав авторитет серед викладачів і студентів. Помер після невдалої операції з видалення апендициту.

Укладачі: О.П. Єрмак, Л.М. Булава

МАЛИЧ Марія Іванівна (8.03.1915, м. Полтава – 24.08.2002, м. Полтава). Кандидат історичних наук (1953), доцент (1962), громадський діяч. Декан історичного факультету (1946-1948 рр.)

Після закінчення короткотермінових педагогічних курсів у м. Красноградi Харківської області в 1931 – 1932 н.р. працює вчителькою 7-річної школи в с. Добренька. У 1932 р. вступає до Красноградського інституту соціального виховання (03.1933 р. він влився у Полтавський педінститут). У 1935 р. закінчує історичний факультет ПДПІ. Упродовж 1935 – 1940 років викладає історію в школах Полтави. У 1938 – 1939 рр. отримує повну вищу освіту в Харківському педінституті (заочно); їй присвоєна кваліфікація викладача історії в середній школі. У жовтні 1939 р. вступає до заочної аспірантури кафедри нової історії цього ж інституту (не закінчила її через війну). 5.03.1940 р. стає асистентом і зав. кабінетом кафедри марксизму-ленінізму Полтавського педагогічного інституту. Із серпня 1941 р. – в евакуації в Узбекистані, півтора роки працює директором неповної середньої школи. У травні 1944 р. повертається до Полтави на попередню посаду. У 1946 – 1948 рр. – декан новоутвореного історичного факультету. У 1952/1953 н.р. проходить річне стажування в Інституті підвищення кваліфікації викладачів марксизму-ленінізму Київського університету імені Т.Г. Шевченка, де захищає кандидатську дисертацію з історії КПРС. Була викладачем історії КПРС, а з 1963 р. – наукового комунізму на кафедрах марксизму-ленінізму, філософії та політекономії (до 1967 р.), політекономії та наукового комунізму (до виходу на пенсію в 1986 р.); продовжувала працювати на частину ставки за контрактом до 30.06.1991 р.

Активно займалася громадською роботою: читала лекції в закладах міста і області, очолювала факультети суспільних наук і громадських професій інституту, опікувалася музеєм нашого закладу, і особливо – колективами художньої самодіяльності.

Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора (1960), кількома ювілейними медалями, медаллю АПН СРСР «А.С. Макаренко» (1975). Відмінник народної освіти УРСР (1946).

Публікації Малич М.І. про історію нашого закладу вищої освіти:

1. Музей історії Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (Довоєнні роки) // Тези доповідей і повідомлень Другої полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава, 1991. – С. 98 – 99. 2. Згадаємо поіменно… // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах. – Полтава: «Кларисса». – 1995. – С. 116 – 119. [Спогади про викладачів.].

Укладач – Л.М. Булава

БАБЕНКО Сергій Павлович (06.1903, с. Диканька Полтавської обл. – ?) – викладач марксистсько-ленінських дисциплін.

Випускник історико-економічного відділу Полтавського інституту соціального виховання (1933). До 1940 р. викладав основи марксизму-ленінізму в Полтавському технікумі м'ясо-молочної промисловості. У 1945 р. закінчив історичний факультет Харківського державного педагогічного інституту (отримав повну вищу освіту після року навчання). З 15.10.1940 до 04.09.1941 декан заочного сектора Полтавського педінституту, та викладач основ марксизму-ленінізму. У 1943 – 1947 рр. – секретар парткому педінституту. 29.04.1948 – призначений помічником (заступником) директора інституту із заочного навчання. З 15.09.1948 до 6.09.1949 – декан історичного факультету, старший викладач кафедри марксизму-ленінізму, філософії та політекономії. У період роботи в ПДПІ успішно складав кандидатські екзамени. Як часто бувало в ті роки, направлений на роботу в західні області України. Його подальша доля укладачеві невідома.

03.04.1946 – наказом міністра освіти Української РСР за активну участь у справі відновлення діяльності інституту та удосконалення якості навчально-виховної роботи нагороджений знаком «Відмінник народної освіти».

Укладач: Н.В. Год

МУДРАЧЕНКО Петро Дементійович (1906, м. Київ – 1981, Полтава) – викладач марксистсько-ленінських дисциплін. Декан історичного факультету (1949-1950 рр.).

У 1935 р. закінчив історичний факультет Полтавського педагогічного інституту (був секретарем комітету комсомолу ПДПІ). У 1934 – 1941 рр. працював завідувачем Велико-Писарівського та Машівського районних відділів освіти; штатним лектором Полтавського міському партії. У 1941 – 1948 рр. служив в армії, учасник бойових дій, майор. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, Червоної Зірки, 14 медалями. У 1948 – 1970 рр. працював у Полтавському педінституті на посадах завідуючого кабінетом марксизму-ленінізму, викладача основ марксизму-ленінізму, а пізніше – історії КПРС. Із 06.09.1949 по 09.1950 р. – декан історичного факультету. Із 1950 р. – старший викладач кафедри марксизму-ленінізму, філософії та політекономії. У 1954 – 1955 н.р. проходив стажування в Інституті підвищення кваліфікації викладачів марксизму-ленінізму Київського університету імені Т.Г. Шевченка, де працював над кандидатською дисертацією, але її не захистив. В останні роки роботи – на кафедрі історії КПРС та філософії. Із 01.07.1970 р. – на пенсії.

Укладач: Б.В. Год

ЧИРКО Іван Трохимович (8.03.1905, містечко Бірки Зіньківського повіту Полтавської губернії – 27.05.1959, м. Полтава) – літературознавець, кандидат філологічних наук (1948), доцент (1949). Закінчив 06.1930 р. Полтавський інститут народної освіти з кваліфікацією «Вчитель старшого концентру семирічки» зі спеціальності «Мова та література».

Працював учителем школи фабрично-заводського учнівства селища Карлівка на Полтавщині (1930 – 1931 н.р.), а до 08.1933 р. – директором місцевої середньої школи.

З 09.1933 по 09.1936 р. навчався в аспірантурі при кафедрі літератури Полтавського педінституту (паралельно, за суміс-

ництвом, з 01.1934 р. працював викладачем української мови на робітничому факультеті, директором робітничого факультету та методистом із практики педінституту). По завершенню навчання призначений на посаду викладача російської мови та літератури ПДПІ; згодом став виконувачем обов'язків доцента кафедри російської літератури, а з 09.1937 по 09.1941 – декан мовно-літературного факультету.

Упродовж 17.09 – 16.11.1941 р. І.Т. Чирко разом із колегами здолав складний шлях евакуації майна ПДПІ до Тюмені; до 8.01.1942 р. працював учителем російської мови та літератури в одному із сіл Біжбуляксього району Башкирської АРСР. З початку 1942 р. по 08.1945 р. перебував у лавах Червоної Армії (в 1942–1943 рр. – снайпер на Південно-Західному фронті, потім – викладач із вогневої підготовки).

Після демобілізації лейтенант запасу І.Т. Чирко повернувся до рідного закладу: з 12.09.1945 р. – старший викладач кафедри російської літератури; з 1.02.1947 р. – виконувач обов'язків завідувача кафедри російської мови і загальної літератури, а з 10.02.1947 р. – декан мовно-літературного факультету.

18.06.1948 р. І.Т. Чирко захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук (тема дослідження – «В.Г. Короленко і народництво»). Сфера наукових зацікавлень літературознавця – знакові постаті красного письменства як – то : В.Г. Короленко, Ш. Руставелі, Д. Гурамішвілі, М.В. Гоголь, Салтиков-Щедрін, Л.Леонов.

Починаючи з 20.10.1950 р. І.Т. Чирко виконував за сумісництвом обов'язки і декана історичного факультету. Наказом Міносвіти від 26.01.1951 р. два факультети було об›єднано в один – історико-філологічний, а І.Т. Чирко був його деканом до 05.1959 р. (одночасно – завідувач кафедри російської та зарубіжної літератури ПДПІ імені В.Г. Короленка).

Йому були притаманні фаховість, добросовісність, працелюбність, чуйність у ставленні до студентів і колег. Держава визнала його заслуги медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.» (1945); «За трудову відзнаку» (1948); «За трудову доблесть» (1953).

Укладач: І. І. Діптан

ДЕНИСОВЕЦЬ Павло Мусійович (10.01.1920, с. Іванівка Баранівського району Житомирської обл. – 06.12.1991, м. Полтава) – історик, краєзнавець, кандидат історичних наук (1948), доцент (1950), доктор історичних наук (1969), професор (1970).

Вступив у 1937 р. і закінчив у 1946 р. історичний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (з перервою у зв'язку зі службою в армії). Із 11.1940 по 05.1941 навчався у Смоленській авіаційній школі; закінчив Харківське військове авіаційне училище зв'язку, де отримав військову спеціальність штурмана. Бойовий шлях старшого лейтенанта П.М. Денисовця з 05.1942 р. проходив на Північно – Західному, Калінінському, І – му Українському та І – му Білоруському фронтах. Серед бойових нагород Павла Мусійовича Денисовця – Орден Суворова ІІІ – го ступеня, два ордени Бойового Червоного Прапора, два ордени Червоної Зірки, вісім медалей, в тому числі «За взяття Берліна», «За визволення Варшави»; медалі Польської Народної Республіки: «За Варшаву», «За Одер, Нейсе і Балтику».

Після демобілізації у березні 1946 р. П.М. Денисовець завершував навчання в Київському університеті, а через два роки захистив тут і кандидатську дисертацію «Боротьба робітників і селян Херсонщини і Миколаївщини проти австро-німецьких окупантів у 1918 р.». Працював завідувачем кафедр історії Херсонського (1946 – 1950) й Івано – Франківського (1950 – 1955) педагогічних інститутів. У 1955 – 1957 рр. – директор Луцького педагогічного інституту.

З 04.1957 р. – доцент кафедри історії ПДПІ імені В.Г.Короленка. Декан історико-філологічного факультету (05.1959 – 03.1961; 10.1964 – 10.1966), а після його роз'єднання – декан історичного факультету (10.1966 – 07.1971). Докторська дисертація – про історію

колгоспного будівництва на Україні в 1921 – 1925 рр. (захист – у КДУ імені Т.Шевченка, 1969). У 1974 – 1990 рр. професор Денисовець П.М. – завідувач кафедри історії СРСР і УРСР. Із 45 – річного стажу науково – викладацької роботи, 34 роки – у Полтавському педінституті. Мав владний характер і іноді діяв досить різко стосовно викладачів.

Очолював Товариство «Знання», Раду ветеранів війни й праці.

Коло наукових інтересів: історичне краєзнавство, архівознавство, живопис, історія Полтавської битви. Під керівництвом і за особистої участі П.М. Денисовця в Полтаві відбулися: Республіканська (1980 р.) та Всесоюзна (1987 р.), обласні й регіональні науково – практичні конференції з історичного краєзнавства. Науковий доробок Павла Мусійовича Денисовця складає біля 115 наукових праць. Із них найважливішими є:

Колгоспне будівництво на Україні в 1921 – 1925 рр. – Х.: Вид – во Харків. нац. ун – ту, 1959. – 154 с.; Архівні джерела з історії колгоспного будівництва на Україні в 1921 – 1925 рр. // Архіви України, 1979. – № 6. – С.42 – 46; Документи Полтавського обласного державного архіву про революційні події 1905 – 1907 рр. на Полтавщині // Архіви України, 1975. – №5. – С.25 – 30; Нариси історії Полтавської обласної партійної організації / Автор. колектив, Волошко Л.С., Денисовець П.М. та інші. – Х.: Прапор, 1981. – 322 с.; Податкова політика Радянської держави щодо селянства України в 1921 – 1929 рр. // Український історичний журнал, 1982. – № 6. – С. 88 – 96 ; З досвіду викладання історичного краєзнавства у вузі // Український історичний журнал, 1981. – № 7. – С.116 – 119; Соціалістичне будівництво на Полтавщині 1921 – червень 1941рр.: Зб – к докум. і мат – лів / Редкол.: Денисовець П.М., Лобурець В.Є. – Х.: Прапор, 1984. – 232 с.; Диференціація селянства України в умовах непу та її вплив на виробниче кооперування села (1921 – 1929 рр.) // Український історичний журнал, 1968. – № 1. – С.57 – 67; Здесь слава русского оружия взошла: фотоочерк. – Х.: Прапор, 1984. – 86 с.; Борьба херсонских и николаевских рабочих против австро – немецких оккупантов в 1918 г. // Ученые записки Херсонского госуд. педагог. института, 1949. – Вып. 4. – С.1 – 32; Методика викладання історії і суспільствознавства / Редкол.: Денисовець П.М. – К.: Радян. школа, 1965 – 1973рр. – Вип. 1 – 4.

Укладачі: Т.П. Демиденко і Л.І. Шаповал.

ЄВТУШЕНКО Василь Гаврилович (15.10.1922, с. Славгород Краснопільського району Сумської обл. – 11.04.1982, м. Полтава) – кандидат економічних наук (1958), доцент. Декан історико-філологічного факультету (03.1961 – 08.1964 рр.).

У 1940 – 1947 рр. – служба в Радянській армії: 1940 – 1942 рр. – курсант Краснодарського воєнно-авіаційного училища льотчиків – спостерігачів; 1942 – 1944 рр. – учасник бойових дій, співробітник оперативно-розвідувальної групи по роботі і розвідці в тилу ворога; 1944 – 1945 рр. – повітряний стрілок 825 Штурмового авіаційного полку.

У 1947 – 1952 рр. – студент економічного факультету Харківського державного університету імені О.М. Горького. У 1952 – 1953 рр. – слухач однорічних курсів підготовки викладачів суспільних наук при Київському державному університеті імені Т.Г.Шевченка, після закінчення яких направлений на роботу викладачем політичної економії в ПДПІ імені В.Г. Короленка (працював з 08.1953 по 08.1976). У 1958 р. в Харківському державному університеті імені О.М. Горького захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук «Продуктивність праці і резерви її росту в буряківництві колгоспів».

У 1964 – 1967 рр. – завідувач кафедри марксизму-ленінізму, філософії та політекономії. А після її розділення на дві працював на кафедрі політекономії та наукового комунізму (її завідувач у 1967 – 1975 рр., доцент у 1975 – 1976 рр.). У 1976 р. вибув із числа викладачів у зв'язку з виходом на пенсію через хворобу.

Нагороди. Ордени: Вітчизняної війни ІІ-го ступеня, та «Червона Зірка»; медалі: «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945» рр.

Укладач: Л.І. Яковенко

ЗУБАНЬ Олександр Карпович (27.06.1921, с. Плехів, нині Оржицького району Полтавської обл. – 3.10.1993, м. Полтава) – історик КПРС, ректор ПДПІ імені В.Г. Короленка 09.1971–03.1975. Кандидат історичних наук (1955), доцент (1959), доктор історичних наук (1967), професор (1971).

Ректор ПДПІ (1971-1975 рр.)

Закінчив Великосорочинський педагогічний технікум (1939), історичний факультет Київського університету (1950), та курси підготовки викладачів суспільних наук при ньому (1951).

У 1939 – 1945 рр. – на військовій службі, 08.1941 р. закінчив Ленінградське військове училище зв'язку, служив начальником радіостанції, заступником командира роти зв'язку з технічної частини. Півроку, до кінця війни, лікувався в госпіталях. Був майором запасу. Нагороджений 6 медалями: «За оборону Кавказу» та ювілейними.

Працював у Львові: на кафедрі марксизму-ленінізму політехнічного інституту (1951 – 55); у вищій партійній школі (1955 – 57); завідувачем кафедри історії КПРС медичного інституту (1957 – 67).

З 11.1967 до 10.1976 – зав. кафедри історії КПРС та філософії ПДПІ імені В.Г.Короленка, з 09.1971 по 03.1975 – його ректор (формально подав заяву на звільнення з посади ректора за станом здоров'я, але фактично ініціатором зміни керівництва був тодішній перший секретар обкому компартії Ф.Т. Моргун). Залишив по собі добру пам›ять у колективі педінституту як ерудований викладач, доброзичлива й чуйна людина.

З 10.1976 по 09.1981 був завідувачем новоутвореної кафедри філософії і наукового комунізму Полтавського інженерно-будівельного інституту, в 1981 – 1983 рр. – професор цієї ж кафедри. Від 1983 р. – на пенсії.

Основні публікації – з історії КПРС і комуністичного виховання студентів.

Укладачі: П.В. Киридон, Л.М. Булава.

БОЙКО Микола Корнійович (3.01.1936, с. Вільна Слобода Глухівського району Сумської обл.) – кандидат історичних наук (1969), доктор історичних наук (1990), професор (1991). Декан історичного факультету (1971-1974 рр.)

Упродовж 1955–1960 рр. був студентом історико-філологічного факультету ПДПІ імені В.Г. Короленка. У 1961–1963 рр. працював учителем історії. У 1963–1966 рр. – старший лаборант кафедри історії СРСР ПДПІ імені В.Г. Короленка, завідувач відділу експозиції музею Полтавської битви. Після закінчення аспірантури при Київському університеті імені Т.Г. Шевченка (1968) захистив кандидатську дисертацію на тему: «Партійна і державна діяльність Г.І. Петровського у період встановлення та зміцнення Радянської влади (листопад 1917 р. – 1920 р.)». 06.1971 р. обраний на посаду доцента кафедри історії СРСР і УРСР ПДПІ імені В.Г. Короленка. Із 1969 р. працює заступником декана, а з 06.1971 по 08.1974 – деканом історичного факультету. Із 1974 р. у Чернігівському педагогічному інституті імені Т.Г. Шевченка, де упродовж 1989–1990 рр. був деканом історичного факультету. У 1990 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. У цьому ж році очолює кафедру історії слов'ян.

На даний час – професор кафедри історії Центрально-Східної Європи навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства ім. О.М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Розробив методику системного, багатомірного аналізу статистичних джерел і впровадив їх у практику конкретно – історичних досліджень соціального спрямування. Під його керівництвом працює проблемна група, яка досліджує соціально-демографічні процеси в Україні та її регіонах.

Брав участь у колективних працях, зокрема: «Этническая история славян и этнокультурные связи народов Центральной и Восточной Европы» (1979), «История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область» (1983), «Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине» (1987), «Сумщина в іменах: енциклопедичний довідник» (2003). Є автором книги «Нариси з історії Чернігівщини» (1998).

Викладає навчальні курси: історія країн Центрально-Східної Європи першої половини XX ст., методика наукового дослідження.

Коло наукових інтересів: історія радянського суспільства 1920–1930-х рр., історія Чернігівщини з найдавніших часів до наших днів.

Відмінник народної освіти УРСР (1975). Заслужений працівник народної освіти України (1988).

Микола Корнійович Бойко : біобібліогр. покажч. (до 75 – річчя від дня народження) / уклад. Н. Ф. Головатенко ; відп. ред. Г. Г. Макарова. – Чернігів, 2011. – 24 с. Режим доступу: http://ua.convdocs.org/docs/index – 210191.html

Укладач: О. А. Гура

ТРИГУБ Петро Микитович (27.06.1935, с. Коломак Харківської області – 26.12.2016, Миколаїв) – доктор історичних наук (1989), професор (1990), заслужений працівник народної освіти України (1993). Декан історичного факультету (1974-1976 рр.)

Дитячі роки пройшли у с. Коломак (нині – смт, райцентр Харківської області) й у Старобардинському районі Алтайського краю. Навчався у семирічній школі м. Бійськ. У 1948 р. родина повернулася на батьківщину до с. Коломак, де в 1953 р. П.М. Тригуб отримав атестат зрілості про середню освіту з відзнакою. В цьому ж році вступив на історичний факультет Харківського державного університету імені О.М. Горького (зараз Харківський національний університет імені В. Каразіна). Навчався у відомих педагогів і учених А.Г. Слюсарського, Б.А. Шрамка, К.Е. Гриневича, К.К. Шияна, С.І. Сідельникова та інших. У 1958 р. отримав диплом про вищу освіту з відзнакою зі спеціальності «Історія».

Із 11.08.1958 – вчитель історії Краснянської середньої школи Добропільського району на Донеччині, із 08.1963 – директор школи с. Мельникове Валківського району Харківської області.

У 1968 р. вступив в аспірантуру Харківського державного університету. Із 1971 р. – старший викладач кафедри історії СРСР і УРСР в ПДПІ ім. В.Г.Короленка. 19.05.1972 р. захистив кандидатську дисертацію «Радянське державне будівництво на Україні у період боротьби за встановлення і зміцнення радянської влади (грудень 1917 – квітень 1918 рр.)».

Декан історичного факультету ПДПІ ім. В.Г. Короленка (09.1974 – 06.1976). У 1977 р. отримав звання доцента кафедри історії СРСР і УРСР; з 1.09.1978 по 31.08.1980 – старший науковий співробітник, з 1.09.1980 – викладач кафедри історії СРСР і УРСР в ПДПУ ім. В.Г.Короленка. Спочатку викладав курс методики навчання історії, керував педагогічними практиками; пізніше зосередився на курсі історії СРСР (фактично – Росії періоду феодалізму), організовував екскурсії для кураторських груп.

21.09.1982 очолив кафедру історії СРСР і УРСР Миколаївського педінституту. 10.03.1989 р. захистив докторську дисертацію «Ради України у період громадянської війни та інтервенції (листопад 1918 – грудень 1920рр.)». 04.1990 р. було присвоєне звання професора. Упродовж 1991 – 2011 рр. – голова Миколаївської спілки краєзнавців. Із 1997 – завідувач кафедри історії та філософії Миколаївської філії Національного університету «Києво-Могилянська академія»; завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені П.Могили (2003 – 2012), професор кафедри (2012 – 2016). 10.06.2000 р. обраний академіком Української Академії історичних наук.

Нагороди: «Відмінник освіти України» (1992), Почесна грамота Миколаївської обласної держадміністрації (2005), Орден «За заслуги» III ступеня (2007), Почесна грамота Міністра культури і туризму України (2010), звання «Почесний краєзнавець України» (2010), ювілейна медаль «20 років незалежності» (2011), Почесна грамота Миколаївської міської ради (2012), відзнака «За заслуги перед Миколаївщиною» II ст. (2015), відзнака «За заслуги перед містом Миколаїв» (2016). Офіційний науковий консультант 1 захищеної докторської дисертації, науковий керівник 21 захищеної кандидатської дисертації.

Сфери наукових інтересів: історія української національної революції 1917 – 1920 рр., історичне краєзнавство, історія міжнародних відносин на сучасному етапі.

Автор близько 150 наукових і методичних робіт, серед яких:

· Провідний вектор зовнішньої політики України: До виходу Ігоря Тодорова «Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти. – Донецьк, 2006. – 268 с.

· Дипломатичне та консульське право (методичний посібник). – Миколаїв: «Іліон», 2008. – 132 с.

· Законодавче регулювання поземельних відносин у Правобережній Україні (1793–1886): Монографія. – К.: вид – во НАДУ. – 2007. – 422 с.

· До питання про основні напрями зовнішньополітичної діяльності українських національних урядів періоду національно – визвольних змагань 1917–1921 рр. – МДГУ ім. Петра Могили. Наукові праці. – Т. 76. Серія історична. – Вип.63. – Миколаїв: Вид – во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – С. 60 – 64.

· Палестинська проблема та шляхи її вирішення. – МДГУ ім. Петра Могили. Наукові праці. – Т.88. Серія історична. – Вип.75 – Миколаїв: Вид – во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – С. 95 – 101.

· Актуальне дослідження з аграрної історії України (до виходу в світ книги О. С. Борисевича. – Миколаїв: Вид – во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 60 – 64 с.

· Тригуб П.М. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції України в період світової економічної кризи (2008–2010 рр.) // Чорноморський літопис. Т.1 – Миколаїв: Вид – во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 7 – 64.

· Тригуб П.М. Історія міжнародних відносин: 1789–1918: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид – во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 382 с.

Тригуб П.М. На освітянській ниві. Монографія. – Харків : Діса плюс, 2015. – 186 с. : фот. (Список наукових праць: С. 168 – 184: спогади про Полтавський педінститут: С 100 – 117).

Укладач: Л. Л. Бабенко

НІКОЛЕНКО Степан Васильович (09.01.1923, с. Жаботин Смілянського району Черкаської обл. – 01.09.1999, Полтава) – викладач політекономії, кандидат економічних наук (1969), доцент. Декан історичного факультету (01.07.1976 – 30.04.1977 рр.)

У 1941 – 1962 рр. служив у Радянській армії, з 05.1944 по 05.1945 – перебував на фронті, штурман літака дальньої дії. 1950 – 1954 рр. – слухач Військово – повітряної академії, отримав диплом з кваліфікацією «Офіцер ВПС з вищою військовою штурманською освітою». 1954 – 1964 рр. – штурман – інструктор, головний штурман, заступник начальника оперативного відділення авіаційної дивізії, начальник штабу авіаційного полку, технік Вищого представництва Міністерства оборони СРСР в м. Полтава.

У 1965 – 1986 рр. працював асистентом, доцентом кафедри політекономії і наукового комунізму ПДПІ імені В.Г. Короленка. Основна навчальна дисципліна – політекономія.

У 1969 році в Київському інституті народного господарства захистив дисертацію «Індустріальний розвиток виробництва і його економічне значення» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Батько професора-економіста Сергія Степановича Ніколенка.

Нагороди: Ордени Вітчизняної війни I – го і II – го ступенів, «Червоної Зірки» (два), «Бойового Червоного прапору»; медалі: «За взяття Будапешта», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», «За бойові заслуги», «30 років Радянській Армії та Флоту», «За бездоганну службу», «40 років Збройних Сил СРСР». Відмінник народної освіти УРСР (1977).

Наукові праці: 1. Николенко С.В. Индустриальное развитие и рентабельность колхозного производства. // Міжвідомчий науковий збірник «Питання політичної економії». – К.:КДУ, 1968. – Вип. 45. 2. Николенко С.В. Динамика необходимого и прибавочного продукта в условиях индустриального развития социалистического производства. // Міжвідомчий науковий збірник «Питання політичної економії». – КДУ, 1969, вип. 56. 3. Євтушенко В.Г., Ніколенко С.В. Економічні реформи в Європейських соціалістичних країнах. – Товариство знання УССР, Полтавське обласне відділення, 1969 рік.

Укладач: Л.І. Яковенко

ПОБЕЛЕНСЬКИЙ (іноді в публікаціях трапляється написання прізвища ПОБІЛЕНСЬКИЙ) **Яків Аврамович** (19.05.1922, селище Велика Писарівка Сумської обл. – 10.01.1989, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1959), доцент (1963). Вчений-японіст. Декан історичного факультету (1977-1978 рр.)

Розпочав навчання на історичному факультеті Харківського державного університету в 1939 р., але не закінчив його через мобілізацію до армії. У 1940 – 1953 рр. служив на Далекому Сході перекладачем, редактором газети японською мовою, у відділі роботи з японськими військовополоненими (закінчив школу військових перекладачів, м. Владивосток, 1944). Заочно закінчив навчання на історичному факультеті Хабаровського педагогічного інституту (1949). Із 1953 р. працював учителем історії та англійської мови у Великописарівській середній школі.

Майже чверть століття був пов'язаний із Харківським університетом (нині – імені В.Н. Каразіна): аспірант (1954 – 1957), викладач (1957 – 1961), доцент кафедри нової та новітньої історії (1961 – 1968), декан підготовчого факультету для іноземних громадян (1961 – 1968).

Із 12.1968 р. у Полтаві: доцент кафедри загальної історії ПДПІ імені В.Г.Короленка (1968 – 1979), зокрема, викладав курс історії країн Азії та Африки. Заступник декана історичного факультету (1973 – 1977); декан історичного факультету ПДПІ (1.05.1977 – 30.09.1978). В кінці життя тяжко хворів.

Коло наукових інтересів: історія країн зарубіжного Сходу, історія Японії.

Нагороджений медалями «За победу над Японией» (1945), «XXX лет Советской армии и флота» (1948), «За бойові заслуги» (1950).

Опублікована 21 наукову праця, у т.ч.: Борьба трудящихся масс Японии за мир и независимость и ее связь с движением сторонников мира во всем мире (1950–1955 гг.) // Ученые записки Харьковского государственного университета им. А.М. Горького. – 1959. – Т. 100: Труды исторического факультета. – Т. 7. – С. 143-176; Борьба японского народа против милитаризации и перевооружения страны (1950–1955 гг.) // Там само. – С. 279-304; Комуністична партія Японії (КПЯ) // УРЕ. – 1962. – Т. 7. – С. 130-131; Боротьба японського народу проти "договору безпеки" // УІЖ. – 1965. – № 9. – С. 14-25; Андрей Петрович Ковалевский (к 70-летию со дня рождения) // Народы Азии и Африки. – 1965. – № 1. – С. 246-248. Японія // Великий Жовтень і міжнародний робітничий та національно – визвольний рух. – Львів, 1967. – С. 101 – 106; 366 – 373.

Укладачі: Н. В. Бесєдіна, Л.М. Булава

КАДЕТОВ Сергій Микитович (3.04.1945, м. Новокузнецьк Кемеровської області, Російська Федерація) – кандидат економічних наук (1976), доцент. Декан історичного факультету (1978-1982 рр.)

У 1968 р. С.М. Кадетов вступив на економічний факультет Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Закінчив його в 1972 р. за спеціальністю «Політична економія», кваліфікацією «Економіст, викладач політичної економії». Рекомендований до аспірантури Комісії з вивчення продуктивних сил і природних ресурсів при Президії академії наук СРСР у Москві (наук. керівник – академік Т.С. Хачатуров). Захистив 26.12.1975 р. дисертацію на тему «Методологічні питання еко-

номічного прогнозування розвитку залізорудної бази чорної металургії СРСР на довгострокову перспективу».

Науково-педагогічну діяльність у Полтаві С.М. Кадетов розпочав 08.1976 р., коли за направленням Міністерства освіти УРСР прибув до ПДПІ імені В.Г. Короленка на кафедру політекономії і наукового комунізму (її доцент з 1977 р.). Його обирають головою Ради молодих учених інституту, а також головою Ради молодих учених і спеціалістів Полтавської області. У 1977 р. брав участь у VII Всесоюзному конкурсі молодих учених і був нагороджений дипломом І ступеня ЦК ЛКСМУ і Академії Наук УРСР за наукову роботу на тему «Методичні питання прогнозування залізорудної бази».

1.10.1978 р. наказом ректора він призначається виконувачем обов'язків, а вже 27.10.1978 р. обирається за конкурсом деканом історичного факультету. На посаді декана йому вдається органічно поєднувати адміністративну, наукову і навчально – педагогічну роботу. Так, характеристика за 1980 р. зазначає, що «С.М. Кадетов виявив себе знаючим викладачем… Постійно працює над удосконаленням педагогічної майстерності, прагне до підвищення ефективності навчальних завдань. Активно займається науково – методичною роботою: розробив і опублікував методичні рекомендації зі спецкурсу «Охорона навколишнього середовища». Вказувалося й на інші розробки та наукові публікації, тематика яких стосувалася «економічних проблем комплексного використання мінерально-сировинних ресурсів і охорони навколишнього середовища».

Зазвичай у характеристиках зустрічаємо досить стандартні фрази на кшталт «користується заслуженим авторитетом серед викладачів і студентів». Є така фраза і в характеристиці С.М. Кадетова. Але авторка цих рядків від імені випускників історичного факультету 1978, 1979, 1980, 1981, 1982 рр. наважується з упевненістю стверджувати, що цей авторитет декана, викладача, наставника, Людини БУВ і ЗАЛИШАЄТЬСЯ високим і заслуженим. У ці роки студенти ніби глибше вдихнули свіжого повітря і більше повірили в себе. Історики продовжили традицію виїзних будівельних загонів у Тюменську область (командири будзагогів «Темп» О.О. Нестуля, С.С. Бабенко, В.Л. Гриценко, О.П. Юренко, І.М. Момот), вперше здивували увесь інститут гостро – іронічними «капусниками» з шаржуванням викладачів і декана, вперше декан встановив у своєму кабінеті селекторний телефонний апарат тощо. Декан професійно займався боксом, а ще він пив багато кави – для того часу напою майже екзотичного, і багато палив цигарок у робочому кабінеті. За останнє навіть отримав сувору догану ректора.

02.1982 р. Сергій Микитович Кадетов згідно з наказом міністра освіти України як досвідчений викладач і організатор був переведений на посаду проректора з навчальної роботи до Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка. Відтоді він живе й досі працює у Чернігові. Був директором Чернігівського інституту МАУП ім. Героїв Крут. Нагороджений золотою медаллю МКА "За заслуги в освіті" (2008).

Укладач: Л. Л. Бабенко

КОЛБІН Володимир Григорович (26.12.1946, м. Саратов) – кандидат історичних наук (1983), доцент (1989).

Після закінчення служби в армії вступив до Донецького державного університету на історичний факультет, який закінчив у 1973 р. Із 1973 по 1974 рр. працював інструктором студентського відділу Донецького обкому ЛКСМУ. Упродовж 1974 – 1980 рр. – викладач кафедри історії КПРС і політекономії Донецького медичного інституту. Із 1980 по 1983 рр. навчався в аспірантурі в Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка. У 1983 р. захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності 07.00.01 – історія КПРС. У 1984 р. В. Колбін зарахований на посаду асистента кафедри історії КПРС ПДПІ імені В.Г. Короленка. У 1984 р. переведений на посаду старшого викладача, тимчасово виконував обов'язки декана історичного факультету (15.02.1984–15.11.1984). З 1985 р. доцент кафедри історії КПРС. У березні 1988 р. призначений проректором і заочної форми навчання ПДПІ імені В.Г. Короленка. У 1989 р. В.Г. Колбіна обрано за конкурсом на посаду доцента кафедри історії КПРС Донецького інституту радянської торгівлі. Нині працює

доцентом кафедри гуманітарних дисциплін Донецької державної музичної академії імені С.С. Прокоф'єва.

Укладач: О. А. Гура

ШЕБІТЧЕНКО Антоніна Петрівна (уродж. САНЖАРОВЕЦЬ; 20.10.1943, с. Грицаївка Кобеляцького району Полтавської обл.) – етик, кандидат філософських наук (1979), доцент (1982). Декан історичного факультету (1984-1989 рр.)

Закінчила школу зі срібною медаллю (1960), Луганський державний педагогічний інститут (1966), аспірантуру Московського державного педагогічного інституту ім. В.І. Леніна (тепер державний педагогічний університет) (1977).

Педагогічну діяльність розпочала у 1966 році на посаді учителя Криворудської СШ (1966). Працювала вчителем Петриківської СШ Дніпропетровської області (1968), викладачем суспільствознавства й естетики, заступником директора з навчально-виховної роботи Полтавського училища текстильників (1970 – 1976).

У ПНПУ імені В.Г.Короленка працювала з 1976 до 2014: завідувач кабінету кафедри марксистсько-ленінської філософії (1976 – 1978), асистент (1978 – 1979), старший викладач (1979 – 1980), доцент (1980 – 1984, 1989 – 2014), заступник декана філологічного факультету (1983 – 1984), декан історичного факультету (11.1984 – 11.1989), в.о. завідувача кафедри філософії (1990 – 1991).

Коло наукових інтересів пов'язане з проблемами філософії освіти, етики та моральної свідомості.

Список публікацій:

1. Роль виробничого колективу у формуванні активної життєвої позиції особи: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. філос. н.: спец. 09.00.01 / А. П. Шебітченко. – М., 1978. – 20 с.

2. Гуманізм етичних поглядів В.Г. Короленка / А. П. Шебітченко // Тези доповідей Короленківських читань, присвячених 125 – річчю від дня народження В. Г. Короленка. – Полтава, 1978. – С.13 – 14.

3. До питання про формування активної життєвої позиції як мети морального виховання в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / А. П. Шебітченко // В. А. Сухомлинский и современная школа. – Кировоград, 1978. – С. 101 – 102.

4. До питання про формування активної життєвої позиції молоді в умовах виробничого колективу / А. П. Шебітченко // Моральне виховання: проблеми і результати досліджень: Зб. Академії Наук СРСР. – М., 1980. – С. 156 – 166.

5. Формування світогляду учителя біології в процесі вивчення філософського циклу / А. П. Шебітченко // Формування особистості учителя біології в процесі вищої педагогічної освіти: Тези Всесоюзної конференції викладачів методики біології педінститутів. – Полтава, 1982. – С. 134 – 135.

6. Роль лекційної пропаганди в процесі формування політичних переконань молоді / А. П. Шебітченко // Майстерність усного виступу: Тези доповідей обласної науково – практичної конференції. – Полтава, 1982. – С. 38 – 39.

7. Значення творчості М. В. Гоголя для морального виховання особи / А. П. Шебітченко // Тези доповідей Гоголівських читань, присвячених 175 – річчю від дня народження письменника. – Полтава, 1984. – С. 192 – 193.

8. Історія Полтавської битви як джерело патріотичного виховання молоді / А. П. Шебітченко // Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої 275 – річчю Полтавської битви. – Полтава, 1984. – С. 38 – 40.

9. Деякі питання ідеологічної боротьби на сучасному етапі: методичні рекомендації / А. П. Шебітченко. – Полтава, 1985. – 55 с.

10. Морально – психологічний клімат у роботі приймальної комісії і ефективність відбору абітурієнтів / А. П. Шебітченко // Орієнтація молоді на педагогічну професію: тези Полтавської обласної науково – практичної конференції. – Полтава, 1987. – С. 129 – 130.

11. А. С. Макаренко про виховання молоді на патріотичних традиціях колективу / А. П. Шебітченко // Творча спадщина А. С. Макаренка і удосконалення підготовки педагогічних кадрів: тези доповідей і всиступів на Всесоюзній науково – практичній конференції. – Полтава, 1988. – С. 107 – 109.

12. Про взаємозв'язок колективу викладачів і студентів в умовах перебудови навчально – виховного процесу в педвузі / А. П. Шебітченко // Методологія і методи сучасних педагогічних досліджень: Тези доповідей і виступів на XIII радянсько – німецькому семінарі молодих учених і аспірантів АПН СРСР і АПН НДР. – М., 1988. – С. 100 – 102.

13. Методичний аспект світоглядної підготовки спеціаліста у вузі / А. П. Шебітченко // Вопросы общественных наук. – № 78. – К., 1989. – С. 23 – 29.

14. Подготовка студентов исторического факультета к внеклассной работе по истории и обществоведению: методические рекомендации / А. П. Шебитченко; Министерство народного образования УССР. – К., 1989. – 30 с.

15. Особливості засвоєння філософських понять у процесі підготовки вчителів початкових класів / А. П. Шебітченко // Мова в системі початкового навчання: Тези республіканської науково – практичної конференції. – Полтава, 1991. – С. 32 – 33.

16. Эмоциональное и рациональное в процессе подготовки учителя – гуманиста / А. П. Шебитченко // Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально – практической подготовке будущего учителя: Материалы Всесоюзной научно – практической конференции. – Полтава, 1991. – С. 35 – 36.

17. Загальнолюдські моральні норми та релігійні традиції / А. П. Шебітченко // Релігійна традиція в духовному відродженні України: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1992. – С. 31 – 32.

18. Етичні погляди Г. С. Сковороди / А. П. Шебітченко // Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI – XVIII ст.: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції. – Полтава, 1993. – С. 91 – 93.

19. До проблеми позанавчального виховання та формування самосвідомості студентів навчальних закладів / А. П. Шебітченко // Формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій студентів у позаучбовому процесі: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Одеса, 1993. – С. 57 – 59.

20. Гуманітарна підготовка вчителя національної початкової школи / А. П. Шебітченко // Розбудова національної початкової школи: матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції. – Полтава, 1993. – С. 91 – 93.

21. Етичний аспект української ментальності / А. П. Шебітченко // Національна ідея в духовній культурі України XIX – XX ст.: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1993. – С. 37 – 39.

22. Християнство на Русі: культурологічний аспект / А. П. Шебітченко // Православ'я і культура: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1994. – С. 37 – 39.

23. Деякі аспекти духовного відродження нації / А. П. Шебітченко // Тези доповідей наукової конференції. – Частина I. – Полтава, 1994. – С. 85 – 87.

24. Деякі проблеми морального виховання учнів сільської школи у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / А. П. Шебітченко // Проблеми сільських навчальних закладів: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1994. – С. 101 – 103.

25. Філософський аспект духовного відродження в Україні / А. П. Шебітченко // Політична культура демократичного суспільства: стан, перспективи в Україні: матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції (26 – 27 лютого 1998 р.). – Полтава, 1998. – С. 67 – 75.

26. Формування духовної культури майбутнього фахівця у вузі / А. П. Шебітченко // Актуальні проблеми методики підготовки фахівців у вузі: матеріали науково – практичної конференції. – Полтава, 1999. – С. 63 – 65.

27. Формування духовної культури студентів / А. П. Шебітченко // Соціальні та морально – психологічні важелі вдосконалення навчально – виховного процесу: матеріали XIV науково – методичної конференції. – Полтава, 2000. – С. 34 – 39.

28. Нові технології навчання та покращення якості підготовки фахівців з вищою освітою / А. П. Шебітченко // Матеріли XXVI міжвузівської науково – методичної конференції, присвяченої 10 – й річниці незалежності України. – Полтава, 2001. – С. 77 – 80.

29. Стимулювання студентів для активізації виконання програми самостійної роботи / А. П. Шебітченко // Науково – методичні проблеми управління якістю освітньої діяльності: матеріали науково – практичної конференції. – Полтава, 2002. – С. 62 – 65.

30. Світоглядна позиція Г. С. Сковороди / А. П. Шебітченко // Творча спадщина Г. С. Сковороди і сучасність: Матеріали міжвузівської науково – практичної конференції. Полтава, 10 – 11 грудня 2002 р. – Полтава, 2002. – С. 21 – 25.

31. Моніторинг якості самостійної роботи студентів і глобалізація освіти / А. П. Шебітченко // Матеріали всеукраїнської науково – практичної конференції «Моніторинг освіти». Університет споживчої кооперації України. – Полтава, 2004. – С.43 – 44.

32. До проблеми підвищення професійного рівня викладачів у процесі поширення дистанційної освіти / А. П. Шебітченко // Матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції „Психолого – педагогічні проблеми формування професіоналізму викладача вищої школи в умовах європейського вибору" (м. Полтава, 15 – 16 лютого 2006 року). – Полтава, 2006. – С. 68 – 72.

33. Удосконалення фахового рівня викладачів вузу в процес і дистанційної освіти / А. П. Шебітченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 10 – 14.

34. Гуманістичний аспект філософсько – релігійного світогляду Г.С.Сковороди – основоположника «філософії серця» / А. П. Шебітченко // Філософські семінари. – Випуск 5. – Полтава: ПолНТУ, 2007. – С. 95 – 99.

35. Державницькі ідеї В.Липинського / А. П. Шебітченко // Філософські семінари. – Випуск 5. – Полтава: ПолНТУ, 2007. – С. 111 – 113.

36. Науково – методичний та духовний аспекти викладання етики в загальноосвітніх навчальних закладах області: Рецензія на збірник матеріалів СДГ – етика» / А. П. Шебітченко. – Полтава, 2007. – С. 206.

37. Проблеми морального виховання в епоху атеїзму / А. П. Шебітченко // Держава і церква в Україні за радянської доби: зб. наук. статей за матер. II Всеукр. наук. конф. (Полтава, 18 – 19 жовтня 2007 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 336 – 342.

38. Професіоналізм викладача вузу в умовах глобалізації освіти / А. П. Шебітченко // Соціально-педагогічний комплекс регіону: теорія і практика: зб. наук. статей за матер. Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 21 – 22 травня 2008р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 36 – 39.

39. Морально – гуманістичний аспект становлення громадянського суспільства в Україні / А. П. Шебітченко, В. Г. Шебітченко // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матер. Всеук. наук. – практ. конф., (Полтава, 23 – 24 травня 2008 р.) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава, 2008. – С. 29 – 35.

40. Формування моральних загальнолюдських цінностей засобами освіти в умовах глобалізації / А. П. Шебітченко // Вища світа України у світовому континуумі: матер. Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 29 – 30 травня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 205 – 211. (0,2 д.а.).

41. Короленко – гуманіст / А.П. Шебітченко // VIII Короленківські читання: матер. Всеукр. конф., (Полтава, 22 – 23 жовтня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 88 – 96. (0,2 д.а.).

42. Національна культура в умовах глобалізації / А.П. Шебітченко // Філософсько – освітні і мистецькі проблеми сучасної культурології України: зб. статей Всеукр. наук. конф., (Полтава, 23 – 24 жовтня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 65 – 72.

43. Українська національна культура в сучасних умовах // Філософсько – освітні і мистецькі проблеми сучасної культурології України: зб. статей Всеукр. наук. конф., (Полтава, 23 – 24 жовтня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 36 – 44.

44. Етика: Робочий зошит для учнів 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів: [навчальне видання] / А. П. Шебітченко, Н. А. Андросова, В. І. Ростовська, О. В. Савельєва. – Харків : Друкарня ДП ХМЗ «ФЕД», 2009. – 60 с.

45. Етика: Робочий зошит для учнів 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів: [навчальне видання] / А. П. Шебітченко, Н. А. Андросова, В. І. Ростовська, О. В. Савельєва. – Харків : Друкарня ДП ХМЗ «ФЕД», 2009. – 60 с.

46. Гуманістичні ідеали в житті та творчості В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія «Гуманітарні науки». – №6 (23). – 2009. – С. 10 – 14.

47. Этическая глубина фантазии духа Н.В. Гоголя / А. П. Шебитченко, Я. Е. Блоха // Витоки педагогічної майстерності: Збірник наукових праць. – Вип. 6. – Полтава, 2009. – С. 143 – 145.

48. Умение делать добро по – короленковски / А. П. Шебитченко, Я. Е. Блоха // V Таврические чтения: Сб. мат. – Симферополь, 2006. – С. 86 – 89.

49. Философская позиция Н. В. Гоголя / А. П. Шебитченко, Я. Е. Блоха // Філософія мови: текст, образ, реальність / Матеріали Міжнародної науково – теоретичної конференції: Наукове видання. – Суми: Вид – во СумДУ, 2009. – С. 65 – 67.

50. Ірраціональне підґрунтя релігійної свідомості українського народу / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково – теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 192 – 199.

51. Гуманізм у творчій спадщині В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // «Культура і цивілізація: традиції та новації». Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Полтава, 23 квітня 2009 року. – Полтава, 2009. – С. 25 – 26.

52. Перспективи становлення громадянського суспільства в Україні / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Людина і соціум в умовах глобальної кризи: погляд крізь призму суспільствознавства та богослов'я. Матеріали IX науково – практичної конференції. – К.: Нац. акад. упр., 2009. – С. 239 – 243.

53. Студентське самоврядування як фактор особистісного становлення студентів: аналіз педагогічної спадщини / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Всеукраїнська студентська науково – практична конференція «Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування», Полтава, 24 – 25 квітня 2009 р.: матеріали / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової / Міністерство освіти і науки України, Полтавська міська рада, Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 138 – 142.

54. Роль професіоналізму викладача внз у контексті втілення ідей Болонського процесу / А. П.Шебітченко, Я. Є. Блоха // Матеріали II Міжнародної науково – практичної конференції «Простір гуманітарної комунікації: трансформації академічного дискурсу». – Київ, 23 – 25 жовтня 2009 року. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – С. 43 – 45.

55. Гуманизм В. Г. Короленко / А. П. Шебитченко, В. Г. Шебитченко // VII Короленківські читання: Зб. наукових праць. – Полтава : ПДПУ, 2009. – С. 75 – 78.

56. Философия сердца Н. В. Гоголя / А. П. Шебитченко, Я. Е. Блоха // IX Гоголівські читання: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Полтава : ПДПУ, 2009. – С. 41 – 43.

57. Феномен християнської віри в радянський період / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Держава і церква в Україні за радянської доби. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. Полтава, 15 – 16 жовтня 2009 року. Полтавський держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 95 – 101

58. Искусство делать добро по – короленковски / А. П. Шебитченко, Я. Е. Блоха, // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». – Том 23 (62). – 2010. – № 2. – С. 97 – 101.

59. Утілення гуманістичних ідеалів в житті та творчій спадщині В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // «Культурно-цивілізаційні процеси, тенденції їх розвитку в сучасному світі та Україні». Матеріали міжнародної науково – практичної конференції. – Полтава, 20 – 21 травня 2010. – Полтава, 2010. – С. 34 – 35.

60. Феномен християнської віри в радянський період / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15 – 16 жовтня 2009 р.). – Полтава : ПНПУ, 2010. – С. 314 – 319.

61. Утілення ідей демократизму та гуманізму в житті та творчій спадщині І. П. Котляревського та В. Г. Короленка / А. Шебітченко, Я. Блоха // Іван Котляревський та українська культура XIX – XXI століть: Збірник науковий статей. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 124 – 131.

62. Релігійні мотиви творчості В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів Всеукраїнської наукової конференції пам›яті Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 238 – 243.

63. До проблеми свободи в учительській діяльності / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково – практичної конференції (м. Полтава, 21 – 22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 74 – 75.

64. Утілення ідей демократизму та гуманізму в житті та творчій спадщині І. П. Котляревського та В. Г. Короленка / А. Шебітченко, Я. Блоха // Зарубіжні письменники і Україна: Збірник науковий статей. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 121 – 124.

65. Етика та естетика: Навчально – методичні матеріали та рекомендації для студентів усіх спеціальностей педагогічного університету / А.П. Шебітченко, Н.І. Головіна. – Полтава, 2011. – 68 с.

66. Філософія: робоча навчальна програма, навчально – методичні матеріали та рекомендації до семінарських занять, завдання до самостійної та індивідуальної роботи для студентів II курсів природничого факультету та факультету фізичного виховання / А.П. Шебітченко, Я.Є. Блоха. – Полтава, 2011. – 80 с.

67. Розвиток національної культури в умовах глобалізації / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2012. – №16(2). – С. 27 – 36.

68. Значення гуманістичного спадку В. Г. Короленка. для українського суспільства / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Особистість. Суспільство. Право: Збірник статей та тез наукових повідомлень за матеріалами Міжнародної науково – практичної конференції, присвяченої 10 – річчю Полтавського юридичного інституту (м. Полтава, 15 березня 2012 р.). – Харків: Точка, 2012. – С. 159 – 162.

69. Перспективи ідентифікації національної культури / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітаристики у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць. / за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. – Частина 1. – Луганськ: Вид – во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 98 – 100.

70. Перспективи становлення громадянського суспільства в сучасній Україні / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Кіровоградської сесії І Всеукраїнської науково – практичної конференції (м. Кіровоград, 15 червня 2012 р.): у 2-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С. 35 – 37.

71. Розвиток національної культури в умовах глобалізації / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Друга всеукраїнська наукова конференція «Досягнення соціально-гуманітарних наук в сучасній Україні» (м. Дніпропетровськ, 28 квітня 2012 р.): у 3-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С. 35 – 37.

72. Вплив гуманістичного спадку В. Г. Короленка. на процес становлення гуманітарної політики Української держави / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Бердянської сесії І Всеукраїнської науково – практичної конференції з міжнародною участю (м. Бердянськ, 22 вересня 2012 р.): у 5-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.5. – С.123 – 126.

73. Моральні аспекти творчості та життєвої позиції / А. Шебітченко, Я. Блоха // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько – культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С. 274 – 279.

74. Проблема війни та миру в філософському осмисленні В. Г. Короленка / А. Шебітченко, Я. Блоха // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси. Матер. ІІ всеукр. конфер. з між нар. участю (м. Дніпропетровськ, 20 жовтня 2012 р.): у 3-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 2. – С. 127 – 130.

75. Філософія: робоча навчальна програма, навчально – методичні матеріали та рекомендації до семінарських занять, завдання до самостійної та індивідуальної роботи для студентів ІІ курсів природничого факультету / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха. – Полтава, 2012. – 80 с.

76. Гуманістичні тенденції творчості В. Г. Короленка. і А.С. Макаренка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Випуск 12. – С. 348 – 353.

77. Духовно – ціннісні орієнтації в творчості В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць. / за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. – Частина 1. – Луганськ: Вид – во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 69 – 72.

78. Подготовка учителя – гуманиста в свете идей А. С. Макаренко / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції «Педагогіка А. С. Макаренка в полі культурному освітньому просторі», присвяченої 125 – й річниці з дня народження А. С. Макаренка (м. Полтава, 12 – 14 березня 2013 року) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2013. – С. 195 – 196.

79. Велич постаті Григорія Сковороди / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Григорій Сковорода і Паїсій Величковський: постаті на тлі епохи : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 29 листоп. 2012 р.) [до 290 – річчя з дня народження] / [ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарапин]. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – С. 68 – 71.

80. Релігійні ціннісні орієнтації у творчій спадщині В. Г. Короленка / А.П. Шебітченко, Я.Є. Блоха // Біблійна історія та християнська етика: Матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару (Полтава, 9 квітня 2013 року) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г Короленка. – Полтава, 2013. – С. 205 – 212.

81. Дистанційна освіта – освіта XXI ст. / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Мультинаукові дослідження як тренд розвитку сучасної науки – Частина ІІІ (Психологічні науки, Педагогічні науки, Філософські науки, Соціологічні науки): Міжнародна конференція, м. Київ, 13 квітня 2013 р. – К.: Центр наукових публікацій, 2013. – С. 75 – 78.

82. Релігійні аспекти творчої спадщини В. Г. Короленка / А. П. Шебітченко, Я. Є. Блоха // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21 – 22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 346 – 350.

83. Історичний аспект писанкарства в Україні / А. Шебітченко, Я. Блоха // Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. (Полтава, 25 – 26 квітня 2013р.) / упоряд. і ред. В.П.Титаренко; Полтав. нац. пед. університет імені В. Г. Короленка. – Полтава : Полтавський літератор, 2013. – С. 114 – 119.

84. Філософія: Навчально – методичні матеріали та рекомендації до семінарських занять, завдання до самостійної та індивідуальної роботи для студентів заочного відділення психолого – педагогічного факультету / А.П. Шебітченко, Я.Є. Блоха. – Полтава, 2013. – 72 с.

85. Слово про колегу / А. П. Шебітченко // Петро Анатолійович Кравченко: біобібліографічний покажчик: до 60 – річчя від дня народження / упор. М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко, Я. Є. Блоха ; Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 78 – 79.

Укладач: Я. Є. Блоха, П. А. Кравченко

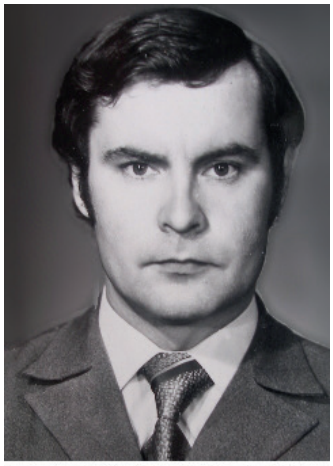

ПАЩЕНКО Володимир Олександрович (04.08.1947, с. Дружба, Решетилівського району Полтавської обл. – 19.04.2010, Київ; похований у Полтаві) – історик, релігієзнавець, кандидат філософських наук (1983), доктор історичних наук (1994), професор (1991), дійсний член Академії педагогічних наук (2003). Ректор ПДПІ (1991-2008 рр.)

Закінчив Шевченківську СШ (1966), Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка (нині національний університет імені Тараса Шевченка) з відзнакою (1975), аспірантуру Інституту філософії АН УРСР (1982). Працював учителем історії Фарбівської СШ Яготинського району Київської обл. (1972 – 1975). У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) з 1975: старший лаборант кафедри філософії (1975 – 1976), старший викладач, заступник декана філологічного факультету (1977 – 1978), аспірант (1978 – 1982), доцент, декан історичного факультету (1983 – 1985; верхнє фото часу роботи деканом), проректор з навчальної роботи (1985 – 1986). У 1986 – 1989 – зав. відділу освіти і науки Полтавського обкому КПУ. З 1989 знову на посаді проректора, а з 1990 – завідувач кафедри філософії.

Пройшовши усі щаблі викладацької та адміністративної роботи, обраний ректором Полтавського педінституту 18 січня 1991 р. й перебував на цій посаді до літа 2008 р.

Ініціював відкриття аспірантури (1992) та докторантури (1998) зі спеціальностей «Історія України», «Теорія та історія педагогіки». Створив наукову школу «Державно-церковні відносини в радянській Україні». Під керівництвом В.О. Пащенка захищено 11 кандидатських і 3 докторських дисертації. Головний редактор часописів «Наукові записки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка», «Історична пам›ять», «Рідний край».

Має близько 400 наукових публікацій, з-поміж яких монографії, посібники – 18: «Державна політика щодо православної церкви в Україні (1917 – 1922 рр.)» (1992), «Держава і православ'я в Україні: 20 – 30 роки XX століття» (1993), «Ніч минула, а день наблизився…»: Держава і православя в Україні: 20 – ті роки XX століття» (1994), «Свобода совісті в Україні: Міфи і факти 20 – 30-х рр.» (1994), «Православ'я в Україні. Державно – церковні стосунки: 20 – 30 – ті роки XX ст.: посібник» (1995), «Православ'я в новітній історії України: в 2-х ч.» (1997, 2001), «Національні традиції державотворення в нарисах з історії політичної і релігійної думки: навч. посібник» (2000), «Греко – католики в Україні (від 40-х років XX ст. до наших днів» (2002), «Більшовицька держава і православна церква в Україні. 1917 – 1930 – ті роки» (2004), «Православна церква в тоталітарній державі. Україна 1940 – початку 1990-х років» (2005), «Гончарова правда про духовність і церкву» (2006) та ін. Автор численних просвітницьких радіо – і телепередач, інтерв'ю. Науковий експерт з питань релігійного життя, державно-конфесійних відносин. Ініціатор та учасник міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференцій.

Заслужений працівник народної освіти, відмінник освіти України; лауреат премій Американського бібліографічного центру в номінації «Великі інтелектуали XXI століття», Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, обласних премій імені Івана Котляревського, Панаса Мирного, Володимира Короленка, Самійла Величка; нагороджений орденом Миколи Чудотворця «За примноження добра на землі», орденом «За патріотизм» II ст.

(УПЦ), орденом Преподобного Нестора Літописця, золотою медаллю АПН України «К. Ушинський», золотою медаллю «Незалежність України» Міжнародного академічного рейтингу «Золота фортуна», срібною медаллю «Незалежність України» Міжнародного академічного рейтингу «Золота фортуна», срібною медаллю Оксфордського університету «За видатний вклад у розвиток науки», медаллю АПН СРСР «А.С. Макаренко», нагрудним знаком МОН «Петро Могила», почесними грамотами Верховної Ради, Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, нагородами Української Православної церкви. За підсумками міжнародного рейтингу «Ім'я в науці» прізвище Володимира Пащенка занесене до Почесної Блакитної Книги (Кембридж». Почесний професор Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Член Національної спілки журналістів, голова Асоціації Антона Макаренка, голова Полтавського відділення Української асоціації релігієзнавців, голова фонду Полтавського обласного відділення культури України. Почесний громадянин Решетилівського, Кобеляцького районів.

Володимир Олександрович Пащенко : біобібліографічний покажчик / за ред. М. І. Степаненка . – Полтава : ПНПУ, 2010. – 148 с. http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1751/1/pashenko.pdf

Укладачі: Р. А. Сітарчук, Ю. В. Волошин

ГОД Борис Васильович (18.08.1960, м. Бобровиця Чернігівської обл.) – учений-історик, педагог, краєзнавець, доктор пед. наук (2005), канд. іст. наук (1992), проф. (2006), дійсний член АН ВО України (2013), Заслужений працівник освіти України (2010).

У 1983 р. закінчив історичний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Здобув кваліфікацію викладача історії і суспільствознавства. З вересня 1983 року працює в ПДПІ (нині ПНПУ) імені В. Г. Короленка на посадах асистента, ст. викладача, заступника декана, доцента, декана історичного факультету (1997 – 2002), проректора університету з науково – педагогічної роботи (2009 – 2014 роки), зав. кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії (з 2000 року).

Досліджує історію освіти та виховання у країнах Європи XIV – XVII століть. Заступник (1998 – 2018 роки) головного редактора наукового збірника «Історична пам'ять», член редколегії 4 наукових фахових видань України.

Бере участь в атестації науково-педагогічних кадрів. Голова спеціалізованої вченої ради Д 44.053.03 у ПНПУ імені В.Г. Короленка.

Опубліковано 6 монографій, біля 250 статей. 10 публікацій побачили світ у виданнях США, Італії, Єгипту та Росії. Очолював авторський колектив і був автором окремих розділів фундаментальних видань: «Полтавщина: історичний нарис» (2005 рік), «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область» (2008 рік), «Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка: історія і сучасність» (2009 та 2014 роки).

У 2006 році заснував наукову школу «Розвиток основних тенденцій ренесансного досвіду освіти й виховання у вітчизняній педагогічній теорії і практиці» у якій працюють 8 аспірантів і здобувачів наукового ступеня. Захищено 4 кандидатські дисертації.

Приділяє значну увагу розвиткові студентської та учнівської науки. Готуються курсові, бакалаврські, дипломні та магістерські кваліфікаційні роботи, які проходять відповідну апробацію. Разом зі студентами підготовлено понад 60 наукових праць. У 2013 році започаткував збірник студентських наукових робіт «Полтавські наукові читання зі всесвітньої історії». Працює у складі галузевих конкурсних комісій Всеукраїнського

конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Історія та археологія». Очолює журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу учнівських наукових робіт МАН (секція «всесвітня історія»).

Викладає навчальні дисципліни: Західний світ у ранній Новий час, історія міжнародних відносин, методика викладання всесвітньої історії у старшій і вищій школі, епістемологія історико-педагогічної науки, організація наукових досліджень, культурна динаміка світових цивілізацій. Автор 14 навчальних посібників для студентів.

Нагороджений знаками МОН України – «Відмінник освіти України», «За наукові досягнення», почесною відзнакою НАПН України «К.Д. Ушинський», почесними грамотами МОН України, Всеукраїнського студентського союзу, Полтавської обласної державної адміністрації, Полтавської обласної ради, виконавчого комітету Полтавської міської ради, університету тощо. Лауреат обласних премій імені І.П. Котляревського та Л.П. Бразова.

Публікації:

1. Год Б. В. Матеріали до вивчення теми «Нові індустріальні країни Азії» для студентів V курсу історичного фак – ту / Б. В. Год ; Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1993 – 12 с.

2. Год Б. В. Проблеми викладання курсу всесвітньої історії ХХ століття. Ч. І. : на допомогу вчителям історії, учням 10 – 11 класів / Б. В. Год. – Полтава : ПОІПОПП, 1993. – 27 с.

3. Год Б. В. Японія, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань і механізм «економічного дива» (70 – 90 – і рр.) : матеріали на допомогу вчителям історії, учням 10 – 11 кл. / Б. В. Год ; Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – 21 с.

4. Год Б. В. Країни Латинської Америки / Б. В. Год // Постметодика. – 1995. – № 3–4 (10). – С. 46–53.

5. Год Б. В. Соколовський Олексій Хрисанфович / Б. В. Год // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конф., присвяченої 80 – річному ювілею інституту / Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 155–158.

6. Год Б. В. Аргентина / Б. В. Год // Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.) : посіб. для 11 – го кл. – Полтава, 1996. – С. 153–156.

7. Год Б. В. Бразилія / Б. В. Год // Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.) : посіб. для 11 – го кл. – Полтава, 1996. – С. 156–158.

8. Год Б. В. Китай / Б. В. Год // Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.) : посіб. для 11 – го кл. – Полтава, 1996. – С. 115–119.

9. Год Б. В. Мексика / Б. В. Год // Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.) : посіб. для 11 – го кл. – Полтава, 1996. – С. 150–153.

10. Год Б. В. Маловідомі сторінки історії та культури Полтавщини. Ч. 2 : матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням шкіл і шанувальникам історії рідного краю / Б. В. Год та ін. ; Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – 23 с.

11. Год Б. В. Історико-філологічному – 80: минуле і сьогодення / Б. В. Год та ін. ; Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – 34 с.

12. Год Б. В. Вплив християнства на народні світоглядні уявлення українців / Б. В. Год та ін. // Християнські старожитності Лівобережної України. – Полтава, 1999. – С. 173–178.

13. Год Б. В. Дослідження на навчання історії на Полтавщині / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 1999. – № 1–2. – С. 198–200.

14. Год Б. В. Латинська Америка – далека і близька / Б. В. Год // Актуальні питання дослідження і навчання всесвітньої історії : матеріали наук. – практ. конф. / Полт. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 43–45.

15. Год Б. В. Масонські організації на Полтавщині на межі XVIII – XIX ст. / Б. В. Год // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. статей. – К., 1999. – Вип. 9. – С. 66–75.

16. Год Б. В. Академік Петро Тимофійович Тронько: портрет ученого / Б. В. Год та ін. // Історична пам'ять. – 2000. – № 1–2. – С. 5–8.

17. Год Б. В. Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт із циклу історичних дисциплін / Б. В. Год та ін. ; Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2000. – 35 с.

18. Год Б. В. Підготовка кадрів істориків у Полтавському державному педагогічному інституті / Б. В. Год // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. ст. – К., 2000. – Вип. 10. – С. 230–242.

19. Год Б. В. Релігійне життя в Україні у 1920 – 1928 рр. Виникнення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) / Б. В. Год // 2000 – ліття християнства і шкільна історична освіта : матеріали міської наук. – практ. конф. / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2000. – С. 54–62.

20. Год Б. В. Громади церкви ЄХБ у містах і селах Донбасу (середина 40-х – 50 – і рр. ХХ ст.) / Б. В. Год та ін. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. ст. – К. ; Донецьк, 2001. – Вип. 18. – С. 289–295.

21. Год Б. В. Державна політика СРСР щодо протестантських конфесій України у 40-х – 50-х рр. / Б. В. Год // Краєзнавство. – 2001. – № 1–4. – С. 191–198.

22. Год Б. В. Україна та історичні симпатії Миколи Гоголя / Б. В. Год та ін. // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 1 (12). – С. 38–40.

23. Год Б. В. Християнська філософія В. В. Зіньківського / Б. В. Год та ін. // Філософські обрії. – 2001. – № 5. – С. 168–178.

24. Год Б. В. Виховання за Монтенем, або «мистецтво жити достойно» / Б. В. Год // Імідж сучасного педагога. – 2002. – № 6–7 (25–26). – С. 38–41.

25. Год Б. В. Демократична селянська партія Німеччини: складний шлях становлення, пошуків і помилок / Б. В. Год та ін. // Історична пам'ять. – 2002. – № 1–2. – С. 134–140.

26. Год Б. В. Еразм Роттердамський про дошкільне виховання дітей / Б. В. Год // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. / за заг. ред. академіка АПН України М. Б. Євтуха, уклад. О. В. Михайличенко. – К., 2002. – Вип. 22. – С. 164–167.

27. Год Б. В. Італійський гуманіст П. П. Верджеріо про виховання підлітків та юнацтва / Б. В. Год // Постметодика. – 2002. – № 5–6 (43–44). – С. 65–68.

28. Год Б. В. Італійські мислителі – гуманісти про моральне виховання особистості / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – Вип. 5–6 (26–27). – С. 70–78. – (Педагогічні науки).

29. Год Б. В. Мудрість вихователя (видатний іспанський гуманіст Х. Л. Вівес про виховання і навчання особистості) / Б. В. Год // Наукові праці : наук. – метод. журн. / Миколаївський держ. гуманіст. ун – т імені Петра Могили. – Миколаїв, 2002. – Т. 24, вип. 11. – С. 107–114. – (Педагогічні науки).

30. Год Б. В. Г. С. Сковорода та ідеї західноєвропейської гуманістичної педагогіки XV – XVI ст. / Б. В. Год // Творча спадщина Г. С. Сковороди і сучасність : матеріали міжвузівської наук. – практ. конф., (Полтава, 10 – 11 груд. 2002 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 117–122.

31. Год Б. В. Український гуманіст Станіслав Оріховський про навчання та виховання / Б. В. Год // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка, чл. – кор. В. І. Лозової. – Х., 2002. – Вип. 23. – С. 36–42.

32. Год Б. В. Виховання філософією (питання етики в гуманістичній педагогіці Італії XV ст.) / Б. В. Год // Філософські обрії. – 2003. – № 9. – С. 200–209.

33. Год Б. В. Вплив західноєвропейського Ренесансу на освіту і виховання в Україні (XV – XVII століття) / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2003. – № 1–2. – С. 81–88.

34. Год Б. В. Вплив українофільської інтелігенції на національно – культурний розвиток Полтавщини (кінець XIX – перша третина XX ст.) / Б. В. Год та ін. // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали доп. і повідомлень, (Полтава, 3 – 4 груд. 2003 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 189–197.

35. Год Б. В. Дитина та її світ в епоху європейського Відродження / Б. В. Год // Постметодика. – 2003. – № 2 (48). – С. 27–32.

36. Год Б. В. Європейське Відродження у пошуках виховного ідеалу / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – Вип. 5 (32). – С. 77–93. – (Педагогічні науки).

37. Год Б. В. Особистість і професія вчителя у педагогічній думці епохи Відродження (XIV – XVII ст.) / Б. В. Год // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук. – метод. журн. – Львів, 2003. – № 3. – С. 169–180.

38. Год Б. В. Педагогічна думка в контексті європейського Відродження / Б. В. Год // Євробюлетень. – 2003. – № 4. – С. 44–48.

39. Год Б. В. Ренесансний гуманізм та ідея громадянського виховання в Україні (XVI – XVII століття) / Б. В. Год // Громадянське виховання молоді засобами мови та літератури : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 4 – 5 лютого 2003 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 26–31.

40. Год Б. В. Системний підхід до розв'язання проблем виховання особистості за доби європейського Відродження (XIV – початок XVII ст.) / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – Вип. 1–2 (28–29). – С. 108–111. – (Педагогічні науки).

41. Год Б. В. Сторінки історії історичного факультету Полтавського педагогічного університету / Б. В. Год та ін. // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002–2003. – № 12–13. – С. 199–204.

42. Год Б. В. Увесь світ – розкрита книга. Мислителі та педагоги епохи Відродження про освітнє значення екскурсій / Б. В. Год // Роль навчальних і виробничих екскурсій в професійній

підготовці майбутнього вчителя природничих дисциплін : зб. наук. праць Всеукр. наук. – практ. семінар, (Полтава, 23 – 24 жовт. 2003 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 58–61.

43. Год Б. В. Ян Амос Коменський і педагогічна думка епохи Відродження / Б. В. Год // Імідж сучасного педагога. – 2003. – № 2 (31). – С. 22–27.

44. Год Б. В. «Багато може праця істориків пильних…»: Українські гуманісти XVI – XVII ст. про виховання історією / Б. В. Год // З непереможною правдою життя : [зб. наук. праць на пошану Є. М. Скляренка]. – К., 2004. – С. 95–101.

45. Год Б. В. Виховання в епоху європейського Відродження (середина XIV – початок XVII століття) : [монографія] / Б. В. Год. – Полтава : АСМІ, 2004. – 464 с.

46. Год Б. В. Виховання працею як компонент формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості в педагогічній думці доби європейського Відродження (XIV – XVI століття) / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – Вип. 3 (36). – С. 4–12. – (Педагогічні науки).

47. Год Б. В. Відродження як культурно-історичний феномен / Б. В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання : матеріали доп. і повід. Всеукраїнського наук. – практ. семінару, (Полтава, 6–7 жовт. 2004 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 116–138.

48. Год Б. В. Гуманістичне виховання за доби європейського Відродження (кінець XIV – початок XVII століття): програма спецкурсу / Б. В. Год / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : ІОЦ ПДПУ, 2004. – 38 с.

49. Год Б. В. Гуманістична школа в епоху європейського Відродження / Б. В. Год // Наукові записки / Кіровоградський держ. пед ун – т. – Кіровоград, 2004. – Вип. 54. – С. 48–53. – (Педагогічні науки).

50. Год Б. В. Гуманістичне виховання у Німеччині в епоху Відродження (XV – XVII ст.) / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – Вип. 2 (35). – С. 120–130. – (Педагогічні науки).

51. Год Б. В. З історії організації шкільної справи в Європі за доби Відродження (XIV – початок XVII століття) / Б. В. Год // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2004. – Вип. 19. – С. 35–39.

52. Год Б. В. З педагогічної династії (Лариса Леонідівна Безобразова) // Історична пам'ять. – 2004. – № 2. – С. 210–216.

53. Год Б. В. З увагою і повагою до людини (Алла Микитівна Бойко) / Б. В. Год // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90 – річчя заснування навчального закладу) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 20–27.

54. Год Б. В. Ідеї гуманістичного виховання особистості в «Утопії» Томаса Мора / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – Вип. 5 (38). – С. 35–39. – (Педагогічні науки).

55. Год Б. В. Ідеї гуманістичної педагогічної думки в українсько – російських культурних зв'язках XVI – XVII століть / Б. В. Год // Україна і Росія: досвід історичних зв'язків та перспектива співробітництва : зб. наук. праць / за ред. О. І. Кожухаря, В.О. Вєтохіної. – Кривий Ріг, 2004. – С. 318–325.

56. Год Б. В. Ідеї громадянського виховання у ренесансній думці Італії XIV – XV століть/ Б. В. Год // Єдність особистісного і соціального факторів у виховному процесі навчального закладу : матеріали міжнар. наук. – практ. конф. / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка, Каф. педагогіки. – Полтава, 2004. – С. 48–51.

57. Год Б. В. Ідеї сімейного виховання в педагогічній думці доби європейського Відродження / Б. В. Год // Євробюлетень. – 2004. – № 5. – С. 34–38.

58. Год Б. В. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в історико-педагогічній ретроспективі / Б. В. Год // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 43–48.

59. Год Б. В. Іспанський гуманіст Хуан Луїс Вівес про принципи і методи виховання / Б. В. Год // Наука і освіта – 2004 : матеріали VII Міжнар. наук. – практ. конф. – Дніпропетровськ, 2004. – Том. 41 : Методичні основи виховного процесу. – С. 16–18.

60. Год Б. В. Його покликання – пошук (О. П. Єрмак) / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2004. – № 1. – С. 202–206.

61. Год Б. В. Нова історія країн Європи та Америки : навч. – метод. комплекс до самостійної роботи студентів історичного фак – ту / Б. В. Год ; Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2004. – 86 с.

62. Год Б. В. Образ магістра у трактаті Псевдо – Боеція «Про шкільну науку» / Б. В. Год // М агістратура: історія становлення, перспективи розвитку : матеріали регіональної наук. – практ. конф., (Полтава, 21 квіт. 2004 р.). – Полтава, 2004. – С. 35–40.

63. Год Б. В. Педагогічна думка доби європейського Відродження (XV – XVI ст.): люди та ідеї. Ч. І. : навч. посіб. – практикум / Б. В. Год. – Полтава : АСМІ, 2004. – 204 с.

64. Год Б. В. Роль studia humanitatis (гуманитарных наук) в культурно-образовательной парадигме европейского Возрождения / Б. В. Год // Перспективные разработки науки и техники : материалы науч. – практ. конф. – Белгород, 2004. – Т. 13. – С. 47–50.

65. Год Б. В. Слово про Вчителя (Василь Єгорович Лобурець) / Б. В. Год та ін. // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90 – річчя заснування навчального закладу) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 104–108.

66. Год Б. В. Соціал – демократичні погляди В. Г. Короленка / Б. В. Год // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – Вип. 63–65. – С. 36–38. – (Філософія. Політологія).

67. Год Б. В. Україна, Росія, Білорусія: культурно-освітні зв'язки XVI – XVII століть / Б. В. Год // Слов'янський збірник. – Полтава, 2004. – Вип. 3. – С. 50–59.

68. Год Б. В. Виховання у братських школах України і європейська педагогіка XVI – XVII століть / Б. В. Год // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 52–55.

69. Год Б. В. Гуманіст як homo politicus. Франческо Гвіччардині та його «Нотатки про справи політичні й громадянські» / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2005. – № 1–2. – С. 145–152.

70. Год Б. В. Епоха Відродження в контексті європейської освітньої традиції / Б. В. Год // Дидаскал : часопис / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – 2005. – № 3. – С. 115–119.

71. Год Б. В. «Если ты мудрый, то я свободный…». Идеал просвещенного монарха в произведениях Станислава Ориховского / Б. В. Год // Гуманитарные науки Сибири. – 2005. – № 6. – С. 124–132.

72. Год Б. В. З досвіду організації навчально – виховного процесу в гуманістичних школах Італії XV століття / Б. В. Год // Виховна робота в школі. – 2005. – № 1 (2). – С. 12–13.

73. Год Б. В. Ідея виховання правителя у ренесансній педагогічній думці (XV – XVI століття) / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – Вип. 2 (41). – С. 3–15. – (Педагогічні науки).

74. Год Б. В. Полтавщина у 1996 – 2004 роках / Б. В. Год та ін. // Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава, 2005. – С. 380–425.

75. Год Б. В. Ренесансні ідеї виховання правителя й сучасні проблеми вдосконалення діяльності державної служби в Україні / Б. В. Год та ін. – Полтава, 2005. – 54 с.

76. Год Б. В. «Rocsolani, rutheni…» Українські імена на культурно-освітніх теренах Європи (XV – XVII століття) / Б. В. Год // Слов'янський збірник. – Полтава, 2005. – Вип. 4. – С. 71–76.

77. Год Б. В. Українська педагогічна думка про всебічне й гармонійне виховання особистості (XVI – XX століття) / Б. В. Год // Імідж сучасного педагога. – 2005. – № 1–2. – С. 17–19.

78. Год Б. В. «Універсальна людина» епохи європейського Відродження як історико-педагогічний феномен / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – Вип. 7 (46). – С. 139–147. – (Педагогічні науки).

79. Год Б. В. Великі проблеми маленької повісті / Б. В. Год // Бразов Леонід. Батько. – Полтава, 2006. – С. 213–216.

80. Год Б. В. Виховання людини в гуманістичних школах Італії епохи європейського Відродження / Б. В. Год // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 7. – С. 18–21.

81. Год Б. В. Еволюція політичних поглядів у ренесансній думці Італії наприкінці XIV – на початку XVII ст. / Б. В. Год // Історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 39–46.

82. Год Б. В. Європейське Відродження: між Середньовіччям і Новим часом / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2006. – № 1. – С. 132–140.

83. Год Б. В. Європейське Відродження і християнська традиція / Б. В. Год // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2006. – № 3. – С. 147–155.

84. Год Б. В. Європейські гуманісти XV – XVI століть про виховання правителя / Б. В. Год // Вісник державної служби України. – 2006. – № 4. – С. 15–18.

85. Год Б. В. Ідея виховання правителя у європейській ренесансній педагогіці XV – XVI століть / Б. В. Год // Краєзнавство. – 2006. – № 1–4. – С. 113–119.

86. Год Б. В. Маттео Пальмієрі – «гонфалоньєр справедливості» (до 600 – річчя від дня народження видатного гуманіста епохи європейського Відродження) / Б. В. Год // Євробюлете нь. – 2006. – № 6–7. – С. 51–57.

87. Год Б. В. Тріумф розуму та здорового глузду. Людина і суспільство у творчій спадщині діячів епохи Просвітництва / Б. В. Год та ін. // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доп. і повідомлень Третього Всеукраїнського наук. – практ. семінару, (Полтава, 23–24 берез. 2006 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – С. 124–138.

88. Год Б. В. Формування західноєвропейської інтелігенції в епоху Відродження / Б. В. Год / / Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 74. – С. 143–147.

89. Год Б. В. Школи та університети Італії епохи європейського Відродження / Б. В. Год // І мідж сучасного педагога. – 2006. – № 3–4. – С. 119–122.

90. Год Б. В. Вплив гуманізму і Реформації на розвиток шкільної справи в Європі XIV – на початку XVII століття / Б. В. Год // Євробюлетень. – 2007. – № 8. – С. 45–49.

91. Год Б. В. Генеза ідеї фізичного виховання в педагогічній думці епохи європейського Відродження / Б. В. Год // Европейская наука XXI века. – 2007 : материалы II Междунар. науч. – практ. конф. – Днепропетровск, 2007. – Т. 5 : Педагогические науки. Психология и социология. – С. 46–49.

92. Год Б. В. Джироламо Савонарола й ренесансний гуманізм в Італії / Б. В. Год // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2007. – Вип. 10. – С. 54–61. – (Історичні науки).

93. Год Б. В. Європейська ідея у гуманізмі XV – XVI століть / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2007. – № 1. – С. 172–182.

94. Год Б. В. Ідеї громадянського гуманізму в педагогічній думці Італії другої половини XIV – XVI століть / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 2 (54). – С. 3–16. – (Педагогічні науки).

95. Год Б. В. Меценатка, засновниця Київської братської школи Галшка Гулевичівна / Б. В. Год // Слов'янський збірник. – Вип. 6. – Полтава, 2007. – С. 51–57.

96. Год Б. В. Моральне виховання людини в педагогічній системі Х. Л. Вівеса / Б. В. Год // Ев ропейская наука XXI века – 2007 : материалы II Междунар. науч. – практ. конф. / Днепропетровский нац. ун – т. – Днепропетровск, 2007. – Т. 5 : Педагогические науки. Психология и социология. – С. 50–52.

97. Год Б. В. Освіта в Європі за доби Відродження (кінець XIV – початок XVII століття) / Б. В. Год // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації : матеріали другої Всеукр. наук. – практ. конф. / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Т. 2. – С. 20–24.

98. Год Б. В. Політична боротьба під час прийняття американської конституції 1787 року і проблема розподілу влади / Б. В. Год та ін. // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доп. і повідомлень Четвертого Всеукраїнського наук. – практ. семінару, (Полтава, 27–28 берез. 2007 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 137–151.

99. Год Б. В. Політичне та релігійне життя Полтавщини в 1996 році – на початку XXI століття / Б. В. Год // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку : зб. матер. Всеукр. наук. конф., (Полтава, 19 верес. 2007 р.). – Полтава, 2007. – С. 37–42.

100. Год Б. В. Про людину, про Тамрі і не тільки… / Б. В. Год // Тамрі: життя серед людей / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2007. – С. 52–55.

101. Год Б. В. Проблеми стабільності влади і соціальної злагоди в гуманістичній думці кінця XIV – XVI століть / Б. В. Год // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду вдосконалення діяльності органів державної влади : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 6 груд. 2006 р.) / Полт. ун – т споживчої кооперації. – Полтава, 2007. – С. 20–27.

102. Год Б. В. Філософсько – антропологічне обґрунтування ідеї фізичного виховання в італійському гуманізмі епохи Відродження / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 5 (57). – С. 123–133. – (Педагогічні науки).

103. Год Б. В. «Християнський гуманізм» і морально – релігійне виховання в епоху європейського Відродження (XV – XVI століття) / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 3–4 (55–56). – С. 277–292. – (Педагогічні науки).

104. Год Б. В. Антропологічне підґрунтя ренесансних уявлень про людину / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 4 (62). – С. 28–38. – (Педагогічні науки).

105. Год Б. В. Влада і суспільство у творчій спадщині мислителя доби Ренесансу Станіслава Оріховського / Б. В. Год // Вивчення та впровадження в Україні інноваційного досвіду вдосконалення діяльності органів влади : матеріали другої Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 4 груд. 2007 р.) / Полт. ун – т споживчої кооперації. – Полтава, 2008. – С. 17–22.

106. Год Б. В. Всеукраїнський науково – практичний семінар зі всесвітньої історії у Полтаві / Б. В. Год // Історична пам'ять. – 2008. – № 1. – С. 171–173.

107. Год Б. В. Гуманістична ідеологія і становлення інтелектуальної еліти ренесансного суспільства / Б. В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доп. і повідомлень П'ятого Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 26 – 27 берез. 2008 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 100–112.

108. Год Б. В. Європейське Відродження: історія, політика, педагогічна думка : нариси / Б. В. Год. – Полтава : АСМІ, 2008. – 220 с.

109. Год Б. В. Загальноєвропейський виховний ідеал у ренесансних мислителів XV – XVI століть і Г. Ващенка / Б. В. Год // Духовно – моральна парадигма творчості Григорія Ващенка : матеріали педагогічного конгресу : зб. ст., (Полтава, 22 – 23 квіт. 2008 р.) / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Ч. 1. – С. 77–53.

110. Год Б. В. Збираючи каміння / Б. В. Год // Безобразова Лариса. Вибране : зб. статей. – Полтава, 2008. – С. 3–12.

111. Год Б. В. Історична пам'ять у працях українських гуманістів XVI – XVII століть / Б. В. Год // Слов'янський збірник. – Вип. 7. – Полтава, 2008. – С. 150–155.

112. Год Б. В. Людина і суспільство в системі цінностей інтелектуальної еліти епохи Просвітництва / Б. В. Год // Євробюлетень. – 2008. – № 9. – С. 58–62.

113. Год Б. В. Кременчуцьке педагогічне училище імені А.С. Макаренка / Б. В. Год та ін. // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава, 2008. – С. 315–362.

114. Год Б. В. Муза Кліо в царині педагогіки / Б. В. Год // Шлях освіти. – 2008. – № 2. – С. 48–51.

115. Год Б. В. Музика в системі естетичних цінностей епохи європейського Відродження (кінець XIV – початок XVII століття) / Б. В. Год // Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва: від традицій до інновацій : зб. наук. пр. / Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 6–11.

116. Год Б. В. Нова історія країн Європи та Америки : навч. – метод. комплекс для студентів історичного фак – ту) / Б. В. Год та ін. ; Полт. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2008. – 152 с.

117. Год Б. В. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка / Б. В. Год та ін. // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава, 2008. – С. 165–248.

118. Год Б. В. Традиції та новаторство в педагогічній думці епохи європейського Відродження / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 6 (64). – С. 169–179. – (Педагогічні науки).

119. Год Б. В. Тьюторська технологія – важливий крок до інтернаціоналізації засобів формування українського фахівця / Б. В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 6 (64). – С. 281–282. – (Педагогічні науки).

120. Год Б. В. Украинско – польский гуманист Станислав Ориховский о воспитании «просвещенного монарха» / Б. В. Год // Россия в современном мировом образовательном пространстве : материалы Междунар. науч. – практ. конф. [Седьмые Есиповские чтения] / под ред. М. А. Захарищевой ; Глазговский гос. пед. ин – т. – Глазгов , 2008. – С. 46–50.

121. Год Б. В. Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка: історія і сучасність / Б.В. Год, О.П. Єрмак, П.В. Киридон. – Полтава: РВВ ПДПУ, 2009. – 194 с.

122. Год Б. В. А.М. Бойко: уроки науковості й моральності / Б.В. Год // Рідна школа. – 2009. – №10 (958). – С. 79 – 80.

123. Год Б. В. Дитячі ігри в історико-педагогічному ракурсі / Б.В. Год // Рідна школа. – 2009. – №8 – 9. – С. 63 – 68.

124. Год Б. В. Держава і суспільство в політичній концепції Ніколо Макіавеллі / Б.В. Год // Історична пам'ять. – 2009. – №1. – С. 18 – 27.

125. Год Б. В. «Галатео, або Про звичаї»: забутий жанр педагогічної літератури XVI століття / Б.В. Год // Педагогічні науки: [зб. наук. праць]. – Полтава, 2009. – Вип.1. – С. 98 – 105.

126. Год Б. В. Особливості формування «істинної людини» в філософсько – педагогічній спадщині Г.С. Сковороди / Б.В. Год // Гуманізація навчально – виховного процесу: [наук. – метод. зб.]. – Слов'янськ: Вид. центр СДПУ, 2009. – Вип. XLVII. – С. 146 – 150.

127. Год Б. В. Проблеми громадянськості в контексті «ідеальний громадянин – ідеальний правитель» у суспільно – політичній думці Італії XIV – XVI століть // Б.В. Год // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: [матер. III Всеукр. наук. – практ. конф. за міжнародною участю]. – Ч.І. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 19 – 25.

128. Год Б. В. Ренесансні мислителі XV – XVI століть про виховання державця –«філософа на троні» / Б.В. Год // Слов'янський збірник. – Вип.8. – Полтава: Слов'янський клуб, 2009. – С. 5 – 14.

129. Год Б. В. Людина і суспільство в системі цінностей інтелектуальної еліти епохи Просвітництва / Б.В. Год // Євробюлетень. – 2009. – №9. – С. 58 – 62.

130. Год Б. В. Музика в системі естетичних цінностей епохи європейського Відродження (кінець XIV – початок XVII століття) / Б.В. Год // Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва: від традицій до інновацій: [зб. наук. праць]. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 6 – 11.

131. Год Б. В. Алла Микитівна Бойко є і назавжди залишається Учителем / Б.В. Год // Алла Бойко: наукові, навчальні й моральні уроки. Наукова педагогічна школа. – Полтава: АСМІ, 2009. – С. 18 – 25.

132. Год Б. В. Ренесансні погляди Нікколо Макіавеллі про державу і владу / Б.В. Год // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду вдосконалення діяльності органів влади : [матер. IV Всеукраїнської науково – практичної конференції за міжнародною участю, 24 листопада 2009 р.]. – Ч. 1. – Полтава : ПНТУ, 2009. – С. 27 – 30.

133. Год Б. В. Відображення полікультурності суспільства у професійній підготовці вчителів у вищій педагогічній освіті Канади / Б.В. Год // Вісник Черкаського університету. – Серія : Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 189. – Ч. 1. – С. 13 – 17.

134. Год Б. В. Образ тьютора в історико-педагогічній літературі епохи європейського Відродження (XIV – XVII ст.) / Б.В. Год // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – Вип. 2. – Полтава, 2010. – С. 114 – 120.

135. Год Б. В. Флорентійський проповідник Джироламо Савонарола і гуманістичний рух у Європі XV – XVI століть / Б.В. Год // Історична пам'ять. – 2010. – № 1. – С. 124 – 132.

136. Год Б. В. Полтавський педінститут у роки Великої вітчизняної війни та післявоєнний період / Б.В. Год, О.П. Єрмак // Історична пам'ять. – 2010. – № 1. – С. 58 – 71.

137. Год Б. В. Історія країн Латинської Америки: [навч. – метод. комплекс для студ. істор. факультету]. – Полтава : ІОЦ ПНПУ, 2010. – 60 с.

138. Год Б. В. Британський кабінет міністрів в історичній ретроспективі / Б.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : [зб. наук. праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського наук. – практ. семінару, 25 – 26 березня 2010 року]. – Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – С. 160 – 171.

139. Год Б. В. Великі проблеми маленької повісті / Б.В. Год // Втеча заради життя : науково – художнє видання : [упоряд. Безобразова Л.Л.]. – Полтава : ТОВ "Фірма "Техсервіс", 2010. – С. 153 – 157.

140. Год Б. В. Гуманізм XIV – XVII століть і формування інтелігенції в Європі / Б.В. Год // Слов'янський збірник. – Вип. 9. – Полтава : Слов'янський клуб, 2010. – С. 5 – 13.

141. Год Б. В. Заклади вищої педагогічної освіти в Полтаві у 1918 – 1933 роках / Б.В. Год, О.П. Єрмак // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2010. – №2. – С. 104 – 118.

142. Год Б. В. Місце і роль епохи Відродження в історії Європи / Б.В. Год // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія: Історія. – 2011. – №106. – С. 10 – 13.

143. Год Б. В. Екуменічна ідея у творчості Еразма Роттердамського / Б.В. Год, Н.В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2011. – №1 (25). – С. 77 – 86.

144. Год Б. В. Ігри у вихованні дітей і молоді Стародавньої Греції / Б.В. Год // Педагогічні науки: [зб. наук. пр.]. – Вип. 2. – Полтава, 2011. – С. 90 – 97.

145. Год Б. В. Німецький університет як суб'єкт інтернаціоналізації: ретроспективний аналіз / Б.В. Год // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: [наук. журн.; гол. ред. А.А. Сбруєва]. – Суми: Сум.ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. – №2 (12). – С. 134 – 141.

146. Год Б. В. Универсальная личность европейского Возрождения (XIV – XVI века) / Б.В. Год // Тенденции развития современной науки: [наук. – практ. конф., 15 апреля 2011 года, г. Волоколамск Московской области; сб. науч. статей]. – М. – Щёлково: Издатель Мархотин П.Ю., 2011. – С. 50 – 56.

147. Год Б. В. Полтавський педінститут у 1960 – 1980 – их роках / Б.В. Год, О.П. Єрмак // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2011. – №1 (25). – С. 111 – 135.

148. Год Б. В. Моральні цінності особистості у філософсько – педагогічній спадщині Еразма Роттердамського / Б.В. Год, Н.В. Год // Філософські семінари. – Вип. 8: [матер. історико-філос. читань, присвячених Всесвітньому дню філософії – 2010]. – Полтава: Полт.НТУ, 2011. – С. 89 – 94.

149. Год Б. В. Італійський мислитель Нікколо Макіавеллі – постать суперечлива, але вічна / Б.В. Год, Н.В. Год // Слов'янський збірник [зб. наук. і наук. – публіцист. праць; уклад Безобразова Л.Л.]. – Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип.10. – Полтава: Техсервіс, 2011. – С. 162 – 170.

150. Год Б. В. Магістр у середньовічному університеті західної Європи / Б.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: зб. наук. праць за матер. Сьомого Всеукр. наук. – практ. семінару (30 – 31 березня 2011 р.). – Полтава: ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2011. – С. 50 – 64.

151. Год Б. В. Еразм Роттердамський – «наставник Європи»: історичні та педагогічні нариси / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава: ПП Шевченко Р.В., 2012. – 206 с.

152. Год Б. В. Проблема моральності вчителя в європейській суспільно – політичній думці XV – XVI століть / Б.В. Год, Н.В. Год // Естетика і етика педагогічної дії: [зб. наук. пр.]. – Вип.3. – Київ – Полтава, 2012. – С.112 – 122.

153. Год Б. В. Рух за реформи в період «джексонівської демократії» в США (20–40 – і роки XIX століття) / Б.В. Год // Історична пам›ять: [наук. зб.]. – 2012. – №28. – С. 132–139.

154. Год Б. В. Питання сімейного виховання у педагогічній спадщині викладачів Київської духовної академії (друга половина XIX століття) / Б.В.Год // Педагогіка та психологія: [зб. наук. праць; за заг. ред. акад. І.Ф. Прокопенка, чл. – кор. В.І. Лозової]. – Харків: Цифрова друкарня №1. – 2012. – Вип. 42. – С. 132–138.

155. Год Б. В. Дитячі ігри та їх педагогічна інтерпретація (XVI – XVII ст.) / Б.В. Год // Педагогічні науки: [зб. наук. пр.]. – Вип. 53. – Полтава: ПНПУ, 2012. – С. 68 – 75.

156. Год Б. В. Зародження екологічної освіти в епоху європейського Відродження (XV – XVI століття) / Б.В. Год // Слов'янський збірник: [зб. наук. і наук. – публ. пр.]. – Вип. 11. – Полтава: Техсервіс, 2012. – С. 92 – 97.

157. Год Б. В. Ігри в житті й вихованні середньовічного європейця / Б.В. Год // Педагогічні науки: [зб. наук. пр.]. – Вип. 54. – Полтава: ПНПУ, 2012. – С. 81 – 87.

158. Год Б. В. Наукові підходи дослідження проблеми професійної підготовки вчителя історії у вітчизняних педагогічних інститутах (1934 – 1958 рр.) / Б.В. Год, Д.М. Кравченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 6 (24). – Суми: СумДПУ, 2012. – С. 16 – 24.

159. Год Б. В. Особливості навчання і виховання обдарованих дітей / Б.В. Год, В.Г. Окопна // Наукові пошуки: [зб. наук. пр. магістрантів]. – Вип. 7. – Суми: Вид – во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. – С. 276 – 281.

160. Год Б. В. Эразм Роттердамський: у истоков европейского экуменизма / Б.В. Год // Zod›s voice Coptic Church – 2013. – № 3 (121). – 8 august. – P. 9 – 13.

161. Год Б. В. Джерелознавча база дослідження педагогічної думки доби європейського Відродження: особливості, підходи, методи опрацювання / Б.В. Год // Педагогічний дискурс: [зб. наук. праць; гол. ред. І. М. Шоробура]. – Хмельницький: ХГПА, 2013. – Вип. 15. – С. 156–161.

162. Год Б. В. Місце освіти в суспільно – політичному русі США 20–40-х років XIX століття / Б.В. Год // Педагогічні науки: [зб. наук. праць]. – Вип. 1. (57) – Полтава: ПНПУ, 2013. С. 103–110.

163. Год Б. В. Украинско – польский мыслитель Станислав Ориховский о воспитании идеального правителя – «философа на троне» / Б.В. Год // Основные задачи подготовки рабочих кадров и специалистов в условиях введения закона «Об образовании в Российской Федерации»: [матер. XIV Всерос. науч. – практ. конф., 16 мая 2013 г.] – Воронеж: ВГПГК, 2013, – С. 33 – 38.

164. Год Б. В. Методичні рекомендації до написання та захисту рефератів, курсових і кваліфікаційних робіт з історичних дисциплін: [посіб. для студ.] / Б.В. Год, О.П. Лахно. – 4 – е вид., перероб. і допов. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 140 с.

165. Год Б. В. Родинне виховання у творчій спадщині гуманістів епохи європейського Відродження / Б.В. Год, Н.В. Год // Слов'янський збірник: [зб. наук. і наук. – публіцист. пр.; украд. Л.Л. Безобразова]. – Вип. 12. – Полтава: Техсервіс, 2013. – С. 5 – 12.

166. Год Б. В. Духовна виховна традиція у східнослов'янських народів (XVI – початок XVIII століття) // Б.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: [зб. наук. праць за матер. доп. і повід. Восьмого Всеукр. наук. – практ. сем. (28 – 29 березня 2013 року)]. – Полтава: ПНПУ, 2013. – С. 127 – 139.

167. Год Б. В. Нова історія країн Європи та Північної Америки (навчально – методичний комплекс для студентів історичного факультету заочної форми навчання) / Б.В. Год, Н.В. Год. − Полтава : ПНПУ, 2014. − 216 с.

168. Год Б. В. Історія країн Латинської Америки (навчально – методичний комплекс для студентів історичного факультету денної форми навчання) / Б.В. Год, Н.В. Год. − Полтава : ПНПУ, 2014. − 92 с.

169. Год Б. В. Флорентієць Джироламо Савонарола і гуманістична та реформаційна традиції XV − XVI століть у Європі / Б.В. Год, Н.В. Год // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі : [Вісник Товариства російської філософії при Українському філософському фонді. − Вип. 11; Український часопис російської філософії]. − Полтава: АСМІ, 2014. − С. 599 – 609.

170. Год Б. В. Релігійний чинник протестних рухів у Європі XVI − XVII століть / Б.В. Год, Н.В. Год // Історична пам'ять : [наук. зб.]. − 2014. − №30 – 31. − С. 138 – 147.

171. Год Б. В. Виховний ідеал всебічно і гармонійно розвиненої особистості у творчому доробку О.В. Строніна / Б.В. Год, В.В. Пилипенко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : [наук. журн.]. − 2014. − №1 (35). − Суми : Сум. ДПУ імені А.С. Макаренка. − С. 66 – 77.

172. Год Б. В. Гвіччардіні Франческо / Б.В. Год // Історія політичної думки : [навч. енцикл. словник – довідник для студентів вищ. навч. закл. / За ред. Н.М. Хоми]. − Львів : Науковий світ − 2014. − С. 150 – 151.

173. Год Б. В. Мореллі Ет›єнн / Б.В. Год // Історія політичної думки : [навч. енцикл. словник – довідник для студентів вищ. навч. закл. / За ред. Н.М. Хоми]. − Львів : Науковий світ − 2014. − С. 453.

174. Год Б. В. «Інтелектуальний туризм» як чинник розвитку вітчизняної освіти (XIV – XVIII століття) / Б.В. Год // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: [наук. журн.]. − 2014. − №3(37). − Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка. − С. 33 – 39.

175. Год Б. В. Столітня історія Полтавського педагогічного університету / Б.В. Год, О.П. Єрмак, П.В. Киридон; за ред. М.І. Степаненка, Л.М. Кравченко. − Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. − С. 7 – 120.

176. Год Б. В. Висвітлення проблеми суспільно – політичного життя України на сторінках часопису «Рідний край» (1905 – 1916) / Б.В. Год // Журналістика. Філологія. Медіаосвіта: [всеукр. наук. – практ. конф.; зб. наук. праць]. − Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. − С. 33 – 37.

177. Год Б. В. Постать учителя в європейській гуманістичній традиції XIV – XVI століть / Б.В. Год // Освітнє краєзнавство і формування лідерської компетентності в сучасній школі: дослідження біографій учителів: матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції (21 листопада 2014 р.) [наук. ред Л.В. Литвинюк]. − Полтава: ПОІППО, 2014. − С. 33 – 45.

178. Год Б. В. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка – 100 років на освітньому олімпі / М.І. Степаненко, Л.М. Кравченко, Б.В. Год та ін. – К. : ТОВ «Видавничий центр «Логос України», 2014. – С. 9 – 59.

179. Год Б. В. Театральні традиції Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка / Б.В. Год, О.П. Єрмак // Естетика і етика педагогічної дії : [зб. наук. пр.]. – 2014. – Київ – Полтава. – Вип. 8. – С. 50 – 64.

180. Год Б. В. Маттео Пальмієрі : життя, віддане боротьбі за справедливість / Б.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково – практичного семінару, 26 – 27 березня 2015 року. – Полтава : ПНПУ, 2015. – С. 75 – 87.

181. Год Б. В. Люди пробудженої індивідуальності з сильною і різнобічною натурою / Б.В. Год, Н.В. Год // Слов'янський збірник : [зб. наук. пр.] / Уклад. Л.Л. Безобразова. – Вип. 14. – Полтава : Техсервіс, 2015. – С. 32 – 41.

182. Год Б. В. Історія країн Латинської Америки (навчально – методичний комплекс для студентів історичного факультету заочної форми навчання) / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава : ПНПУ, 2015. – 92 с.

183. Год Б. В. Європейська молодь і музичні традиції ордену єзуїтів XVI – XVII століть / Б.В. Год, Р.О. Басенко // Естетика і етика педагогічної дії: [зб. наук. пр.]. – Вип. 10. Спецвипуск «Мистецтво і християнські цінності». – Київ – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – С. 142 – 150.

184. Год Б. В. Педагогика и религия : на материалах произведений христианского гуманиста XVI века Эразма Роттердамского / Б.В. Год // Вифания : духовно – издательский христианский журнал. – №8. – Sacramento, USA, CA 95827. – 2015. – С. 35 – 41.

185. Год Б. В. Религиозно – педагогические идеи гуманиста Эразма Роттердамского в его философском наследии (XVI век) / Б.В. Год // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : [наук. журн.]. – 2015. – №5 (49). – С. 67 – 77.

186. Год Б. В. Становлення політехнічної моделі вищої освіти в країнах Західної Європи / Б. Год // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : [наук. журн.]. – 2015. – №9. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка. – С. 15 – 20.

187. Год Б. В. Дитячі ігри (від Античності до початку ранньомодерного часу) : монографія / Борис Год. – Полтава : Вид – во ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 182 с.

188. Год Б. В. Методика викладання всесвітньої історії у вищій школі : навчально – методичний комплекс для магістрантів історичного факультету / Б.В. Год. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 110 с.

189. Год Б. В. Полікультурний підхід у сучасній мистецькій освіті : методологічний аспект. Мистецька освіта : зміст, технології, менеджмент : зб. наук. пр. Серія : Педагогічні науки. К.: Вид – во ТОВ «ТОНАР», 2016. Вип. 11. С. 49 – 62.

190. Год Б. В. «Наука доброчесності» гуманіста Еразма Роттердамського : монографія / Б. Год, Н. Год. – Полтава : Полтавський літератор, 2016. – 198 с.

191. Год Б. В. Місце та роль магістра в середньовічних і ранньомодерних західноєвропейських університетах / Б.В. Год, Н.В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – Полтава, 2016. – Вип. 34 – 35. – С. 84 – 96.

192. Год Б. В. «Громадянин світу» Еразм Роттердамський: його місце та роль у розвитку європейського Просвітництва / Б. Год, Н. Год // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі / відп. ред. Г. Аляєв, Т. Суходуб / Т – во рос. філософії при Укр. філос. фонді ; Центр гум. освіти НАН України. – Полтава : АСМІ, 2016. – С. 196–204.

193. Год Б. В. Європейські гуманісти XV – XVI століть про фізичне вдосконалення особистості / Б. Год, Н. Год // Фізичне виховання : часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2016. – №3. – С. 66–76.

194. Год Б. В. Всесвітня історія в столітньому поступі Полтавського педагогічного / Б. Год, Н. Год // Всесвітня історія у методичній скарбничі магістрантів історичного факультету : зб. ст. / упоряд. Б. Год. – Полтава : ПП Шеченко Р. В., 2016. – С. 9–26.

195. Год Б. В. Теоретико – методологічні засади упровадження магістерського курсу «Методика викладання всесвітньої історії у ВНЗ» / Б. В. Год // Всесвітня історія у методичній скарбничі магістрантів історичного факультету : зб. ст. / упоряд. Б. Год. – Полтава : ПП Шеченко Р. В., 2016. – С. 32–47.

196. Год Б. В. Велична постать європейської педагогіки: іспанський наставник і гуманіст Х.Л. Вівес (1492 – 1540 роки) / Б. В. Год, Н. В. Год // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 20. – С. 66 – 71.

197. Год Б. В. «Тиранічні збочення» і пошук способів утілення концепції «Граду Божого» в суспільно – політичній думці іспанського Ренесансу другої половини XVI – початку XVII століття / Б. В. Год, Д. О. Лобода // Історичні і політичні дослідження : наук. журн. – Вінниця, 2017. – № 1 (60). – С. 7 – 16.

198. Год Б. В. «Вальядолідська хунта» – перший прояв концептуальної антиномії в суспільно – політичній думці Католицького Відродження XVI століття / Б. В. Год, Д. О. Лобода // Історична пам›ять : наук. зб. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 36. – С. 114 – 121.

199. Год Б. В. Епістемологічний поворот в українознавстві. Рецензія: Усатенко Т.П. Епістемологія українознавства : педагогічний контекст : монографія Т.П. Усатенко. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2014. – 128 с. / Б. В. Год, Р. А. Сітарчук // Історична пам›ять : наук. зб. –Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – Вип. 36. – С. 163 – 168.

200. Год Б. В. Ідея свободи волі в епоху Католицької Реформації / Б. В. Год // Епоха Реформації та сучасна Україна : зб. наук. пр. за матеріалами доп. і повід. Десятого Всеукраїнського науково – практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500 – ліття Реформації в Європі», 28 – 29 березня 2017 року. – Полтава: Астрея, 2017. – С. 32 – 42.

Укладач: Р.О. Басенко

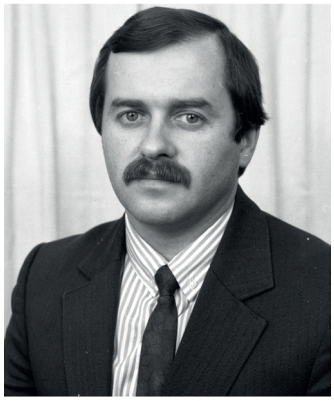

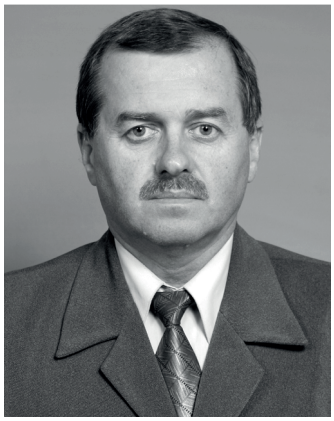

КРАВЧЕНКО Петро Анатолійович (8.03.1953, с. Волинка Сосницького р-н у, Чернігівської обл.) – учений-філософ, доктор філософських наук (2002), професор (2003), Академік Української академії політичних наук (2006), Заслужений працівник освіти України (2006). Декан історичного факультету (1989 – 1997 рр.); із 2002 р. до цього часу.

Закінчив філософський факультет (1980), аспірантуру (1987) Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка (нині національний університет). Із 09.1980 працює в Полтавському державному педагогічному інституті (нині національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка): асистент (1980 – 1983), старший викладач (1987 – 1989), доцент (1990 – 2002), професор (із 2003), завідувач кафедри філософії (1991 – 2015), заступник декана (1988 – 1989), декан (1989 – 1997; із 2002) історичного факультету.

Автор понад 450 наукових праць. Сфера наукових інтересів пов'язана із соціальною філософією, філософією історії, історією Українського козацтва, проблемами сучасної політичної культури та державотворення. Має свою наукову школу «Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі формування громадянського суспільства і правової держави в Україні».

Один із засновників філософського напрямку досліджень взаємодії інститутів держави й громадянського суспільства, зокрема у розв'язанні важливого завдання філософії політики – рефлексивній реконструкції еволюційних і революційних рушіїв політичного процесу, втілених у реальності, та передумов і потенцій, не втілених у реальності, але які існують у ній як конструктивні та історично закономірні резерви, що їх використовує суспільство в перехідні періоди.

Головний редактор науково – теоретичного часопису «Філософські обрії». За період з 1999 по 2018 роки випущено 40 номерів журналу. Видання зареєстроване в міжнародних каталогах періодичних видань та базах даних Index Copernicus (ICV 2016: 60.76, ICV 2015: 54.30, ICV 2014: 45.27), Open Academic Journals Index (OAJI), Polska Bibliografia Naukowa, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar (Гугл Академия). Журнал включений у Всеукраїнський реєстр наукових видань, належить до періодичних видань, що мають бібліометричні профілі та входить до переліку фахових видань України у галузі «Філософські науки».

Нагороджений знаком відмінника освіти України (2002), лауреат премії імені Самійла Величка, Знаком за наукові та освітні досягнення (2018), Почесними грамотами МОН України, Полтавської обласної дердавної адміністрації, Полтавської обласної ради, виконкому Полтавської міської ради тощо.

Публікації:

1. К вопросу о теоретическом единстве истории философии и теории диалектики в «Философских тетрадях» В. И. Ленина / П. А. Кравченко // XXVI съезд КПСС и актуальные

проблемы марксистско – ленинской философии : тез. докл. Всесоюз. филос. чтений молодых учёных. – М., 1981. – С. 18–21.

2. Мировоззренческое содержание гуманитарного знания / П. А. Кравченко // Мировоззрение и наука : тез. докл. респ. науч. – практ. конф. – Х., 1981. – С. 38–40.

3. О сущности категории «субстанция» / П. А. Кравченко // Тез. докл. Всесоюз. филос. чтений молодых учёных. – М., 1982. – С. 124–128.

4. Единство философского и конкретно – научного знания в процессе формирования материалистического мировоззрения / П. А. Кравченко // Проблемы философии : респ. межвед. науч. сб. / Киев. гос. ун – т им. Т. Г. Шевченко. – К., 1983. – Вып. 60. – С. 24–31.

5. Категория «становление» в историко – философском процессе / П. А. Кравченко // Актуальные проблемы истории философии : материалы науч. – практ. конф. – К., 1983. – С. 64–67.

6. Понятие «трансцендентального» у И. Канта / П. А. Кравченко // Тез. докл. Всесоюз. филос. чтений молодых учёных. – М., 1983. – С. 32–36.

7. Познавательное значение категории «освоение» / П. А. Кравченко // Проблемы философии : респ. межвед. науч. сб. / Киев. гос. ун – т им. Т. Г. Шевченка. – К., 1984. – Вып. 64. – С. 35–42.

8. Ценность и оценка: соотношение категорий / П. А. Кравченко // Методология историко – философского исследования : материалы науч. – практ. конф. – К., 1984. – С. 125–129.

9. Диалектические принципы формирования мировоззрения / П. А. Кравченко // Формирование мировоззрения молодёжи. – Х., 1985. – С. 108–123.

10. Ленинская интерпретация объективности оценки философского наследия / П. А. Кравченко // Актуальные мировоззренческие и методологические проблемы марксистского историко – философского исследования : тез. докл. Всесоюз. науч. – практ. конф. – М., 1985. – С. 164–170.

11. Соотношение категорий «понимание» и «освоение» / П. А. Кравченко // Формирование мировоззрения молодёжи : тез. докл. науч. – теорет. конф. – Днепропетровск, 1985. – С. 83–89.

12. «Усвоение» и «освоение» в истории философии / П. А. Кравченко // История философии и современность : тез. докл. респ. науч. – теорет. конф. – К., 1985. – С. 104–110.

13. Воспитание студентов средствами философии / П. А. Кравченко // Актуальные проблемы воспитания молодёжи : тез. докл. респ. науч. – практ. конф. – Полтава, 1986. – С. 34–38.

14. Концептуальні засади освоєння філософської спадщини / П. А. Кравченко // Вісник Київського університету. – К., 1986. – Вип. 18. – С. 56–62. – (Питання філософських наук).

15. Методологические рекомендации студентам по изучению курса «Философии» / редкол.: П. А. Кравченко [и др.] ; Полтав. гос. пед. ин – т им. В. Г. Короленка. – Полтава, 1986. – 60 с.

16. Освоєння філософської спадщини як проблема історії філософії / П. А. Кравченко // Вісник Київського університету. – К., 1986. – Вип. 72. – С. 36–46. – (Питання філософських наук).

17. Актуальные проблемы философии : учеб. – метод. план курса / редкол.: П. А. Кравченко [и др.] ; Полтав. гос. пед. ин – т им. В. Г. Короленка. – Полтава, 1989. – 32 с.

18. Деятельность и практика как категории философии / П. А. Кравченко // Философия и история философии : тез. докл. науч. – теорет. конф. – К., 1988. – С. 104–119.

19. К проблеме формирования потребности личности к педагогической деятельности / П. А. Кравченко // Методология и методы современных педагогических исследований : тез. докл. на XIII советско – немецком семинаре АПН СССР и АПН ГДР. – М., 1989. – Ч. 2. – С. 117–119.

20. Личносные аспекты познания / П. А. Кравченко // Проблемы теории познания : материалы науч. – теорет. конф. – Днепропетровск, 1988. – С. 44–48.

21. Г. С. Сковорода про творчість / П. А. Кравченко // Г. С. Сковорода – філософ та літератор : матеріали наук. – теорет. конф. – Полтава, 1988. – С. 34–38.

22. Субъективное и объективное в процессе освоения философского наследия / П. А. Кравченко // Проблема понимания : тез. докл. респ. науч. – практ. конф. – К., 1988. – С. 56–60.

23. Мировоззренческое содержание категории «освоение» / П. А. Кравченко // Проблемы истории философии и современность : тез. докл. науч. – теорет. конф. – Х., 1990. – С. 152–156.

24. Освоение духовной культуры и эстетические потребности личности / П. А. Кравченко // Формирование нравственной и эстетической культуры учащейся молодежи в условиях обновления социализма : тезисы докл. обл. науч. – практ. конф. / Полтав. гос. пед. ин – т им. В. Г. Короленко. – Полтава, 1990. – С. 31–32.

25. «Понимание» и «обучение» в педагогической практике / П. А. Кравченко // Современные педагогические исследования : тез. докл. регион. науч. конф. – Полтава, 1990. – С. 14–20.

26. Ідея світла в словесній міфології / П. А. Кравченко // Культура східних слов'ян : матеріали наук. – теорет. конф. – Х., 1991. – С. 94–99.

27. Світоглядні ідеї філософської епістолярії Г. С. Сковороди 1785–1794 рр. / П. А. Кравченко // Тези доповідей і повідомленьдругої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1991. – С. 4–5.

28. Философия (Опыт организации и проведения семинаров – исследований) / редкол.: П. А. Кравченко [и др.]. – К. : Изд – во Киев. ун – та, 1992. – 48 с.

29. Церква в духовному відродженні суспільства / П. А. Кравченко // Релігійна традиція в духовному відродженні України : матеріали Всеукр. наук. конф. – Полтава, 1992. – С. 83–85.

30. Гомилии Кирилла Туровского: структура текста и философия текста / П. А. Кравченко, Ф. Н. Двинятин // Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст. : матеріали VIII – ї міжнар. наук. конф. присвяченої 270 – літтю від дня народження Г. С. Сковороди / Ін – т філософії АН України ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 34–36.

31. Деякі понятійні аспекти вивчення голоду 1932–1933 рр. / П. А. Кравченко, О. Ф. Ніколаєнко // Голодомор 1932–1933 років на Полтавщині: до 60 – річчя трагедії : матер. наук. конф. / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 66–67.

32. До питання генези української національної ідеї / П. А. Кравченко, Ю. М. Вільчинський // Національна ідея в духовній культурі України XIX–XX ст. : матеріали Всеукр. наук. конф. – Полтава, 1993. – С. 12–14.

33. Литературные традиции иосифлян и неистяжателей в стилистике Ивана Грозного / П. А. Кравченко, В. В. Калугин // Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст. : матеріали VIII – ї міжнар. наук. конф. присвяченої 270 – літтю від дня народження Г. С. Сковороди / Ін – т філософії АН України ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 59–62.

34. Матеріали до текстів лекцій з філософії для аспірантів сільськогосподарських вузів / П. А. Кравченко [у співавт.]. – К. : НМВО, 1993. – 290 с.

35. Проблеми морального виховання учнів початкової школи / О. Д. Кравченко, П. А. Кравченко // Розбудова національної початкової школи : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 11–13 трав. 1993 р.). – Полтава, 1993. – С. 50–52.

36. Способ философствования в Киевской Руси / П. А. Кравченко // Національна філософія: сучасне, минуле та перспективи : тез. доп. II Харків. сковородинівських читань. – Х., 1993. – С. 168–171.

37. Українська національна ідея в політичній теорії М. Грушевського / П. А. Кравченко // Національна ідея в духовній культурі України XIX–XX ст. : матеріали Всеукр. наук. конф. – Полтава, 1993. – С. 76–78.

38. Методика викладання географії Полтавщини : посіб. для вчителя : в 2 ч. Ч. 1 / редкол.: Л. М. Булава (відп. ред.), М. І. Степаненко, П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка, Полтав. наук. т – во краєзнавців, Полтав. ін – т післядипломної освіти пед. працівників. – Полтава, 1994. – 70 с.

39. Методика викладання географії Полтавщини : посіб. для вчителя : в 2 ч. Ч. 2 / редкол.: Л. М. Булава (відп. ред.), М. І. Степаненко, П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В.Г.Короленка, Полтав. наук. т – во краєзнавців, Полтав. ін – т післядипломної освіти пед. працівників. – Полтава, 1994. – 67 с.

40. Православ'я за доби Центральної ради / П. А. Кравченко, Т. А. Бевз // Православ'я і культура: історія та сучасність : матеріали Всеукр. наук. конф., (Полтава, 16–18 черв. 1994 р.). – Полтава, 1994. – С. 72–75.

41. Програма, методичні поради по педагогічній практиці з географії для студентів IV курсу / П. А. Кравченко [у співавт.] ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – 72 с.

42. «Філософія серця» Г. С. Сковороди як виявлення сутності людини / П. А. Кравченко // Г. С. Сковорода і сучасність : матеріали наук. конф. присв. 200 – річчю з дня смерті філософа, (Полтава, 11–12 лист. 1994 р.) / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – С. 3–6.

43. Формування національної свідомості і релігійні відносини в Україні / П. А. Кравченко // Православ'я і культура: історія та сучасність : матеріали Всеукр. наук. конф., (Полтава, 16–18 черв. 1994 р.). – Полтава, 1994. – С. 13–15.

44. Шкільна освіта на Полтавщині в умовах німецької окупації / П. А. Кравченко // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали / відп. ред. В. А. Войналович ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка, Полтав. наук. тов – во краєзнавців. – Полтава, 1994. – С. 196–199.

45. Викриття антигуманної сутності фашистських тоталітарних режимів "Загальною декларацією прав людини" / П. А. Кравченко // Велика вітчизняна війна у пам'яті народній : матеріали конф. до 50 – річчя Перемоги, (Полтава, 25–26 квіт. 1995 р. – Полтава, 1995. – С. 5–7.

46. Діалектика філософської культури національної самосвідомості / П. А. Кравченко // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної самосвідомості студентів та учнів / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 12–16.

47. Еталон становлення спеціаліста – історика / П. А. Кравченко. – Полтава, 1995. – 10 с.

48. Комплексні контрольні завдання для визначення рівня підготовки випускника історичного факультету / П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – 32 с.

49. Концепція діяльності Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка / ред. В. О. Пащенко, П. А. Кравченко [у співавт.] ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка – Полтава, 1995. – 20 с.

50. Методичні поради та плани семінарських занять з курсу філософії для студентів педінститутів / П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – 120 с.

51. Наскрізна інтегрована програма вчителя історії (Теоретико – практичний курс) / П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 1995. – 48 с.

52. Українська національна освіта на Полтавщині в умовах німецької окупації / П. А. Кравченко // Історичне краєзнавство в Україні: традиції і сучасність : Всеукр. наук. конф. – К., 1995. – С. 258–259.

53. Вплив політичного ісіхазму Візантії на розвиток православного світогляду східних слов'ян / П. А. Кравченко // Слов'янська культура: здобутки і втрати : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Полтава, 14–16 трав. 1996 р.) : в 2 т. / Ін – т мовознавства, Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка, "Слов'янський клуб". – Полтава, 1996. – Т. 1. – С. 24–27.

54. Голод 1946 – 1947 років на Полтавщині (до п'ятидесятиріччя трагедії) : матеріали і документи / редкол.: О. П. Єрмак (голова), З. О. Валюх, П. А. Кравченко та ін. ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 1996. – 139 с.

55. М. Грушевський про проблеми філософії історії / П. А. Кравченко, С. В. Шейко // Державотворець і літописець : матеріали наук. конф. до 130 – річчя з дня народ. М. С. Грушевського / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В.Г.Короленка, Полтав. обл. ін – т післядипломної освіти пед. працівників. – Полтава, 1996. – С. 20–22.

56. Психоаналітична природа фашистської концепції деструктивності / П. А. Кравченко // Безсмертя подвигу народу : матеріали наук. конф. до 55 – річчя з дня початку Великої Вітчизняної війни. – Полтава, 1996. – С. 54–56.

57. Творення цілісної державної ідеології і українська ментальність / П. А. Кравченко // Проблеми і перспективи розвитку гуманітарної освіти в загальноосвітніх навчально – виховних закладах м. Полтави : матеріали міської наук. – практ. конф., (Полтава, 4–5 квіт. 1996 р.). – Полтава, 1996. – С. 20–21.

58. Вітчизняний культурно-історичний досвід у сучасному українському державотворенні / П. А. Кравченко // Національна революція в Україні: правда і вигадки : доп. наук. – теорет. конф. до 80 – річчя національної революції в Україні. – Полтава, 1997. – С. 71–76.

59. «Дорога, яка веде до храму» / П. А. Кравченко, М. В. Макарець // IV Гоголівські читання : зб. наук. ст. / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка, Управління культури Полтав. облдержадміністрації, Заповідник – музей М. В. Гоголя. – Полтава, 1997. – С. 56–58.

60. Місце Г. С. Сковороди в історії української філософії / П. А. Кравченко // Віковічний пошук. – Полтава, 1997. – С. 23–25.

61. Спілкування, освіта, навчання і виховання як реальні способи трансформації вітчизняного культурно-історичного досвіду / П. А. Кравченко // Педагогічна практика та філософія освіти : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Полтава, 25–26 лист. 1997 р.) / АПН України, Ін – т педагогіки, Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – С. 76–78.

62. Антиномічна природа екологічної свідомості / П. А. Кравченко // Проблеми освіти в галузі економіки, оточуючого середовища і екології : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Дніпропетровськ, 12–15 січ. 1999 р.). – Дніпропетровськ, 1999. – С. 17–22.

63. Комплементарність антитез духовності, пізнання, свідомості / П. Кравченко, В. Вакуліна // Філософські обрії. – 1999. – № 1–2. – С. 137–151.

64. Людина. Культура. Історія / П. А. Кравченко, В. О. Огнев'юк. – К. : Генеза, 1999. – 157 с.

65. Полтава в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 роки) / П. А. Кравченко, О. П. Самойленко, М. І. Назаренко // Полтава: Історичний нарис. – Полтава, 1999. – С. 169–190.

66. Релігійний аспект українського культурно-історичного досвіду у порівняльному контексті «Схід – Захід» / П. А. Кравченко // Християнство і культура: історія, традиції, сучасність / Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – С. 72–74.

67. Роль культури в процесі національного державотворення / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 1999. – № 1–2. – С. 52–62.

68. 100 відповідей на запитання з історії України / О. А. Білоусько, А. М. Киридон, П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – Опішне : Укр. народозн., 1998. – 424 с.

69. Бівалентність світоглядної природи духовності та свідомості / П. А. Кравченко // Філософська думка. – 2000. – № 3. – С. 143–155.

70. Державотворення в контексті національної історії та культури / П. А. Кравченко // Політологічний вісник : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун – т імені Т. Г. Шевченка. – К., 2000. – Вип. 6. – С. 57–65.

71. Екологічна свідомість і політика як чинники існування соціуму / П. А. Кравченко // Грані : наук. – теорет. та громад. – політ. альманах. – Дніпропетровськ, 2000. – № 6 (14). – С. 101–105.

72. Історична пам'ять як відтворення духовно – практичного досвіду / П. А. Кравченко // Філософські перипетії : вісник / Харків. нац. ун – ту. – Х., 2000. – № 486. – С. 133–138. – (Філософія).

73. Історична свідомість як чинник соціальної мотивації особистості / П. А. Кравченко // Мультиверсум : філос. альманах. – К., 2000. – Вип. 19. – С. 3–13.

74. Історико-методологічні підвалини формування вітчизняної державобудівничої концепції / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2000. – Вип. VI. – С. 3–18. – (Соціальна філософія, педагогіка, психологія).

75. Історичні передумови формування ідеалу незалежної України / П. А. Кравченко // Стратегія українського державотворення. Філософсько – політологічний та економічний аналіз : зб. наук. пр. / Укр. Академія політич. наук, Полтав. держ. пед. ін – т ім. В. Г. Короленка. – К. ; Полтава 2000. – С. 5–21.

76. Культура національної самосвідомості в процесі державотворення / П. А. Кравченко // Наукові записки / Нац. пед. ун – т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 10–17. – (Релігієзнавство, культурологія, філософія).

77. Національна ідея та проблема легітимності реформаторської діяльності / П. А. Кравченко // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. : методолог. семінар, (22 листоп. 2000 р.). – К., 2000. – Вип. 3. – С. 421–426.

78. Політологія : навч. посіб. / П. А. Кравченко, С. В. Шейко, З. К. Фомічова. – К. : Генеза, 2000. – 314 с.

79. Самоідентичність національної духовності / П. А. Кравченко // Грані : наук. – теорет. і громад. – політ. альманах. – Дніпропетровськ, 2000. – № 5 (13). – С. 61–65.

80. Соціально-конституційні засади української державобудівничої концепції / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2000. – Вип. VIII. – С. 11–18. – (Соціальна філософія, педагогіка, психологія).

81. Сутність поняття «культурно-історичний досвід» / П. А. Кравченко // Схід : аналіт. – інформ. журн. – Донецьк, 2000. – № 4 (35). – С. 25–30.

82. Толерантність як принцип консолідації вітчизняного соціуму / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2000. – № 3. – С. 89–103.

83. Узгодження соціально-політичних розбіжностей та політична опозиція в процесі національного державотворення / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2000. – № 4. – С. 63–78.

84. Вітчизняний культурно-історичний досвід у системі сучасного державотворення (Соціально-філософські аспекти) / П. А. Кравченко ; Ін – т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУкраїни, Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – К. : Генеза, 2001. – 332 с.

85. Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі державотворення / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2001. – Вип. 10. – С. 71–83. – (Соціальна філософія. Педагогіка. Психологія).

86. Демократизація влади і соціальна стабільність в становленні української державності / П. А. Кравченко // Грані : наук. – теорет. і громад. – політ. альманах. – Дніпропетровськ, 2001. – № 4 (18). – С. 112–117.

87. До проблеми структури національної концепції державного будівництва / П. А. Кравченко // Мультиверсум : філос. альманах / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – Вип. 22. – С. 31–41.

88. Інтеграція вітчизняного культурно-історичного досвіду в сучасну українську державотворчу концепцію (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д – ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Петро Анатолійович Кравченко ; Ін – т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – 39 с.

89. Інтеграція вітчизняного культурно-історичного досвіду в сучасну українську державотворчу концепцію (соціально-філософський аналіз) : дис. ... д – ра філос. наук : 09.00.03 / Петро Анатолійович Кравченко ; Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – 402 с.

90. Інтеграція ментальності та історизму в практиці історичної освіти / П. А. Кравченко // Практична філософія : наук. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – № 1. – С. 211–219.

91. Інтеграція ментальності та історизму в сучасній історичній освіті / П. А. Кравченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Полтава, 2001. – № 2 (2). – С. 20–24. – (Гуманітарні науки ; Вип. 1).

92. Історична свідомість як чинник соціальної мотивації особистості / П. А. Кравченко // Мультиверсум : філос. альманах/ Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – Вип. 19. – С. 3–14.

93. Контури національної ідеології та культура соціальних конфліктів / П. А. Кравченко // Сіверянський літопис : наук. журн. – Чернігів, 2001. – № 1 (37). – С. 80–85.

94. Культура як універсальний спосіб національного буття / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2001. – № 6. – С. 60–74.

95. Ментальність та історизм у практиці сучасної історичної освіти / П. А. Кравченко // Політологічний вісник : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун – т імені Т. Г. Шевченка. – К., 2001. – № 9. – С. 6–16.

96. Місце українського культурно-історичного досвіду в порівняльному аспекті «Схід – Захід» / П. А. Кравченко // Схід : аналіт. – інформ. журн. – Донецьк, 2001. – № 1 (38). – С. 56–62.

97. Національний контекст історії і культури в процесі державотворення / П. А. Кравченко // Наукові записки / Нац. пед. ун – т імені М. П. Драгоманова. – К., 2001. – Вип. 6. – С. 7–16. – (Релігієзнавство. Культурологія. Філософія).

98. Образ людини в історії філософської думки і смисл людського існування / П. А. Кравченко // Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 23–25 квіт. 2001 р.) / Ін – т педагогіки АПН України, Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2001. – С. 18–20.

99. Соціальні аспекти трансформації вітчизняного культурного історичного досвіду / П. А. Кравченко // Грані : наук. – теорет. та громад. – політ. альманах. – Дніпропетровськ, 2000. – № 5 (19). – С. 68–75.

100. Соціальні аспекти трансформації вітчизняного культурно-історичного досвіду / П. А. Кравченко // Мультиверсум : філос. альманах. – К., 2001. – Вип. 20. – С. 15–26.

101. Соціально-мотиваційна спрямованість історичної свідомості / П. А. Кравченко // Нова парадигма : альманах наук. пр. / Запорізький держ. ун – т. – Запоріжжя, 2001. – Вип. 20. – С. 47–57.

102. Соціально-мотиваційна спрямованість включення людини в історію / П. А. Кравченко // Філософські перипетії : вісник Харків. нац. ун – ту ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2001. – С. 228–234. – (Філософія).

103. Формування національної свідомості і релігійні стосунки в Україні / П. Кравченко // Філософські обрії. – 2001. – № 5. – С. 90–101.

104. Буттєво – сенсові характеристики образу людини в аксеологічних вимірах філософської думки / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2002. – № 7. – С. 46–56.

105. Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі державотворення / П. А. Кравченко // Політологічний вісник : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун – т імені Т. Г. Шевченка. – К., 2002. – № 10. – С. 4–10.

106. Із досвіду методичного та наукового забезпечення філософської освіти / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2002. – № 8. – С. 231–236.

107. Імперативні контури сучасної вітчизняної державобудівничої концепції / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2002. – Вип. XIII. – С. 26–36. – (Соціальна філософія. Педагогіка. Психологія).

108. Історична пам'ять як інтеграція реальності та знання / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : зб. наук. пр. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленко. – Полтава, 2002. – № 1–2. – С. 10–15.

109. Історія України (компаративні нариси) : посіб. для учнів та студ. / О. А. Білоусько, А. М. Киридон, П. В. Киридон, П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2002. – 524 с.

110. Легітимність влади та соціальна злагода в державотворчому процесі / П. А. Кравченко // Мультиверсум : філос. альманах / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2002. – Вип. 31. – С. 59–68.

111. Місце Г. Сковороди в історії української філософії / П. А. Кравченко // Творча спадщина Г. С. Сковороди і сучасність : матеріали міжвуз. наук. – практ. конф., (Полтава, 10–11 груд. 2002 р.) / Полтав. облдержадмін., Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка ; за ред. В. О. Пащенка та ін. – Полтава, 2002. – С. 3–9.

112. Національна культура і нова державність / П. А. Кравченко // Грані : наук. – теорет. та громад. – політ. альманах. – Дніпропетровськ, 2002. – № 1 (21). – С. 125–134.

113. Основні напрями інтеграції знань про суспільство при вивченні світу на рубежі тисячоліть у старшій школі й педагогічних вузах / Л. М. Булава, П. А. Кравченко // Географія + : матеріали наук. – практ. конф. «Інтегративні навчальні курси для вивчення світу на рубежі тисячоліть» / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленко. – Полтава, 2002. – С. 3–6.

114. Регіональні особливості інтеграції вітчизняного історичного досвіду в систему державобудівничих цінностей / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2002. – № 8. – С. 66–80.

115. Роль моделей у математиці / П. А. Кравченко, В. М. Вакуліна // Наукові записки Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 23–30. – (Фізико – математичні науки ; Вип. 1(3)).

116. Соціально-політичні проблеми голоду в Україні 1932–1933 рр. / П. А. Кравченко // Злочин проти народу : До сімдесятиріччя голоду – геноциду 1932–1933 років в Україні : матеріали регіон. наук. – теорет. конф., (Полтава, 22 листоп. 2002 р.) / Полтав. облдержадмін., Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 97–101.

117. Соціум в Україні : відкрита соціальна система чи етакратизм / П. А. Кравченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Полтава, 2002. – № 2 (6). – С. 3–6. – (Гуманітарні науки ; Вип. 2).

118. Соціум як існування відкритої соціальної системи / П. А. Кравченко // Євробюлетень. – 2002. –№ 3. – С. 43–46.

119. Українська та зарубіжна культура : метод. рек. та плани семінарів / ред. П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2002. – 85 с.

120. Філософія : програма, плани семінарських занять та теми, винесені на самостійне опрацювання з курсу «Філософія» / ред. П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2002. – 56 с.

121. Філософія : програма та плани семінарських занять для магістрів / П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2002. – 48 с.

122. 145. Шведський зовнішньополітичний вибір і крах Івана Мазепи в українській історіографії другої половини XIX–XX ст. / П. Кравченко, І. Діптан // Карл XII: постать на тлі епохи : матер. наук. семінару, (Полтава, 22–24 квіт. 2002 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка, Держ. іст. – культ. заповідник «Поле Полтавської битви», Посольство Швеції в Україні. – Полтава, 2002. – С. 118–134.

123. Антигетьманське повстання М. Пушкаря – Я. Барабаша: чинники, сутність (історіографічний огляд) / П. А. Кравченко // П'ята полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали доп. і повідомлень, (Полтава, 3–4 груд. 2003 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 83–96.

124. Історія України у схемах / П. А. Кравченко (редкол.) ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2003. – 48 с.

125. Історія як інтегративний пошук майбутнього розвитку культури / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – № 1–2. – С. 4–14.

126. Культура та українська державність / П. Кравченко // Філософські обрії. – 2003. – № 10. – С. 119–129.

127. Легітимаційна функція ідеології та розв'язання соціальних конфліктів у сучасній Україні / П. А. Кравченко // Схід. EAST. – Донецьк, 2003. – № 2 (52). – С. 75–79.

128. Образ постлюдини цивілізаційного суспільства / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2003. – Вип. 3 (18). – С. 9–16. – (Соціальна філософія, психологія).

129. Особливості соціальної сфери українського соціуму: європейський контекст / П. Кравченко // Євробюлетень. – 2003. – № 4. – С. 39–44.

130. Парадокси комунікації та проблеми соціальності / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2003. – Вип.1 (19). – С. 3–10. – (Соціальна філософія, психологія).

131. Реалізація особистості в процесі розбудови громадянського суспільства / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2003. – Вип. XV. – С. 18–30. – (Соціальна філософія. Педагогіка. Психологія).

132. Філософія як цінність / П. А. Кравченко // Аксіологічна функція філософських дисциплін на тлі переоцінки цінностей : матеріали міжвуз. наук. – практ. конф., (Полтава, 10–11 черв. 2003 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 3–9.

133. Болонський процес та модернізація системи вищої освіти в нашій країні / П. А. Кравченко // Євробюлетень. – 2004. – № 5. – С. 30–34.

134. Болонський процес та модернізація системи вищої освіти в нашій країні / П. А. Кравченко // Імідж сучасного педагога. – 2004. – № 4 (43). – С. 3–5.

135. Буденна свідомість і спілкування в контексті повсякденності / П. А. Кравченко // Філософсько – культурологічний аналіз світу повсякденності : матеріали міжвуз. наук. – практ. конф., (Полтава, 11–12 трав. 2004 р.). – Полтава, 2004. – С. 3–9.

136. Вітчизняний культурно-історичний досвід: до проблеми тлумачення / П. А. Кравченко // Гуманізація вищої освіти: Філософські виміри : IV міжнар. наук. – практ. конф., (Бердянськ, 30 черв. – 2 лип. 2004 р.). – Бердянськ, 2004. – С. 185–198.

137. Державотворчий процес і проблема легітимності влади / П. А. Кравченко // Православ'я у світовій культурі : Другі Всеукр. філософсько – богословські читання, (18–19 листоп. 2004 р.). – Дніпропетровськ, 2004. – С. 125–142.

138. Державність і культура / П. А. Кравченко // Політологічний вісник : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун – т імені Т. Г. Шевченка. – К., 2004. – № 16. – С. 7–16.

139. Епістемологічне значення культурологічного потенціалу історії (стаття перша) / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – № 1. – С. 4–21.

140. Епістемологічне значення культурологічного потенціалу історії (стаття друга) / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – № 2. – С. 3–19.

141. Інтегративність ідеології і соціальні конфлікти сучасного українського соціуму / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2004. – № 11. – С. 65–80.

142. Історія – основа людинотворчої спрямованості культури / П. А. Кравченко // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання : матеріали доп. і повідомлень Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 6–7 жовт. 2004 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 12–38.

143. Історія України : метод. поради до семінарських занять : посіб. для викладачів та студентів / П. А. Кравченко, В. Ф. Оснач ; ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка, Полтав. військовий ін – т зв'язку. – Полтава : АСМІ, 2004. – 180 с.

144. Критерии оценки результатов гуманитарного исследования / П. А. Кравченко // Объект и субъект гуманитарного познания: человеческий фактор в познавательной деятельности : II Крымская междунар. метод. конф., (2–6 мая 2004 г.). – Симферополь, 2004. – С. 35–48.

145. Культуротворчий потенціал історії в сучасному соціальному просторі України / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2004. – № 12. – С. 42–65.

146. Людина та історія: пересічність реалій / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми духовності : зб. наук. пр. Криворізького держ. пед. ун – ту. – Кривий Ріг, 2004. – Вип. 14. – С. 54–72. – (Філософські науки).

147. Магістратура у системі рівнів вищої освіти сучасної України / П. А. Кравченко // Магістратура: історія становлення, перспективи розвитку : матеріали регіон. наук. – практ. конф., (Полтава, 21 квіт. 2004 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г .Короленка. – Полтава, 2004. – С. 5–9.

148. Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт з циклу історичних дисциплін / редкол.: П. А. Кравченко (та ін.) ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г .Короленка. – Полтава, 2004. – 35 с.

149. Національна ідея та інтелігенція / П. А. Кравченко // Національна інтелігенція в історії та культурі України в XIX–XX ст. : Всеукр. наук. конф., (Вінниця, 21–22 жовт. 2004 р.). – Вінниця, 2004. – С. 74–84.

150. Особливості соціальної сфери українського соціуму: європейський контекст / П. А. Кравченко // Євробюлетень. – 2003. – № 4. – С. 39–44.

151. Формування ідеологічного поля як консенсусна умова розвитку України / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми внутрішньої політики / Нац. акад. держ. управління. – К., 2004. – Вип. 3. – С. 32–39.

152. Владний дискурс у процесі розбудови відкритого суспільства в Україні / П. А. Кравченко // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – Т. 2. – С. 10–14.

153. Демократизм «Конституції» П.Орлика / П. А. Кравченко // Село Полтавське. – 2005 р. – № 29–33.

154. Екологічні проблеми: об'єктивні та суб'єктивні чинники їх обумовлення / П. А. Кравченко // Проблеми і перспективи формування студентських колективів та екологічне виховання студентів : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 16 берез. 2005 р.). – Полтава, 2005. – С. 23–30.

155. Екофемінізм: освоєння нових просторів філософствування / П. Кравченко // Філософські обрії. – 2005. – № 14. – С. 199–202. – Рец. на кн.: Карпенко К. І. Природа і жінка: перспективи екофемінізму в Україні. – Х. : Крук, 2005. – 320 с.

156. Ідеал майбутнього через переосмислення історії та культури / П. А. Кравченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Полтава, 2005. – С. 16–21. – (Гуманітарні науки, № 4 (17).

157. Історична ретроспектива інтерпретації терміну «культура» / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – № 1–2. – С. 11–23.

158. Історія філософії : програма, плани семінарських занять та теми для самостійної роботи / редкол.: П. А. Кравченко (та ін.) ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г .Короленка. – Полтава, 2005. – 75 с.

159. Логіка : програма курсу, теми лекційних і семінарських занять / редкол.: П. А. Кравченко (та ін.) ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2005. – 44 с.

160. Людина і політико – правові інститути / П. А. Кравченко // Політологічний вісник / Київ. нац. ун – т імені Т. Г. Шевченка. – К., 2005. – № 18. – С. 14–26.

161. Національна ідея: міф чи реальність / П. А. Кравченко // Національна ідея – основа сучасного державотворення та реформування освіти в Україні : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. – Полтава, 2005. – С. 8–17.

162. Протестантські об'єднання в Україні у контексті соціальної політики більшовиків (20–30 роки XX століття) / П. А. Кравченко, Р. А. Сітарчук ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2005. – 212 с.

163. Свобода і рівність у громадянському суспільстві / П. А. Кравченко // Вісник Львівського університету. – Львів, 2005. – Вип. 7. – С. 24–37. – (Серія «Філософські науки»).

164. Соціально-історичний контекст культури / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2005. – № 13. – С. 29–50.

165. Феномен влади і роль Громадської Ради освітян і науковців України в освітніх процесах / П. А. Кравченко // Постметодика. – 2005. – № 1. – С. 45–47.

166. Історична освіта як синтез пошуку ідеалу майбутнього / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2006. – Вип. 1 (24). – С. 15–25. – (Соціальна філософія, психологія).

167. Історичне втілення модерної влади в Україні / П. Кравченко // Філософські семінари / Полтав. нац. техн. ун – т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2006. – Вип. 2–3 : Матеріали наук. семінару «Філософія влади народу», (19 квіт. 2005 р.) : матеріали міжкафедрального «круглого столу», присвяченого 100 – річчю першого видання Біблії українською мовою, (Полтава, 4 травня 2005 р.). – С. 10–13.

168. Історія як інтегративний пошук майбутнього / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. – Полтава, 2006. – Вип. 1. – С. 4–14.

169. Поглиблення і розширення інтеграційних процесів у Європі на сучасному етапі / П. Кравченко, Н. Цехмістро // Актуальні питання всесвітньої історії та методика її викладання : матеріали доп. і повідомлень Третього Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 23–24 берез. 2006 р.) / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – С. 244–257.

170. Релігійна політика гетьмана Івана Виговського (1657–1659 роки) / П. Кравченко, І. Діптан // Релігія і церква в історії України : матеріали міжнар. наук. конф., (Полтава, 14–16 верес. 2005 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка, Відділення релігієзнавства ін – ту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – Полтава, 2006. – С. 209–225.

171. [Рецензія] / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2006. – № 15. – С. 297–302. – Рец. на кн.: Історія філософії : словник / за заг. ред. В. І. Ярошовця. – К. : Знання України, 2005. – 1200 с.

172. Розуміння змісту терміну «Історія» давньоруськими мислителями / П. Кравченко, С. Бондар // Актуальні питання всесвітньої історії та методика її викладання : матеріали доп. і повідомлень Третього Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 23–24 берез. 2006 р.) / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – С. 3–23.

173. Синтез західної та східної ментальних традицій у метафізиці логосу та шляху / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2006. – № 16. – С. 207–211. – Рец. на кн.: Мешков В. М. Опыт тематического анализа древнерусского и русского духа (X – XVII века). – Полтава : Скайтек, 2005. – 432 с.

174. Суспільний ідеал майбутнього через призму історії / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2006. – № 15. – С. 53–70.

175. Дискусійні питання історії культури України у вищих навчальних закладах / П. А. Кравченко // Знаки питання в історії України: регіональний вимір української історії : III міжнар. наук. конф., (Ніжин, 19–21 квіт. 2007 р.) / Ніжин. держ. пед. ун – т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2007. – С. 42–56.

176. До проблеми тлумачення змісту поняття «великий терор» / П. А. Кравченко // Матеріали круглого столу «Великий терор» 1937–1938 рр. на Полтавщині у контексті репресивної політики радянської влади, (Полтава, трав. 2007 р.). – Полтава, 2007. – С. 6–10.

177. Культурно-філософські аспекти українсько – польських зв'язків / П. А. Кравченко // Поляки в Центральній Україні: минуле і сучасність : міжнар. наук. конф., (Кіровоград, 27 черв. 2007 р.). – Кіровоград, 2007. – С. 35–42.

178. В. Липинський про вітчизняний культурний історичний досвід у відродженні державності України / П. А. Кравченко // Філософські семінари / Полтав. нац. техн. ун – т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2007. – Вип. 6 : Матеріали наук. семінару «В'ячеслав Липинський: між історією і сучасністю». До 125 – річчя з дня народження В'ячеслава (Вацлава) Казимировича Липинського, (17 квіт. 2007 р.). – С. 20–30.

179. Людський вимір філософсько – технологічного детермінізму / П. А. Кравченко // Особистісне зростання і гуманізація стосунків між поколіннями : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Полтава, 19–21 квіт. 2007 р.). – Полтава ; К., 2007. – С. 45–53.

180. Методологічні колізії філософії історії / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 1. – С. 4–14.

181. Піднесення ірраціонального до рівня особистісного сприйняття: можливість неможливого / П. Кравченко, В. Петрушов // Філософські обрії. – 2007. – № 17. – С. 279–285. – Рец. на кн.: Ільїн В. В. Апологія ірраціонального. Філософія для себе. – К. : Вид – во Європейського університету, 2005. – 232 с.

182. Проблема ідентичності у творчості В. Липинського / П. А. Кравченко // Творча спадщина В. Липинського в контексті становлення української політичної ідентичності : матеріали Всеукр. наук. конф., (Острог, 12–13 квіт. 2007 р.). – Острог, 2007. – С. 15–27.

183. Річ Посполита й українське козацтво / П. А. Кравченко // «Білі плями» в історії України в контексті світового розвитку : матеріали Всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, (Луганськ, 2–3 квіт. 2007 р.). – Луганськ, 2007. – С. 48–60.

184. Соціальна філософська інтерпретація феномену довіри / П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Х., 2007. – Вип. 2 (32). – С. 45–56. – (Соціальна філософія, психологія).

185. Соціально-комунікативні проблеми філософської спадщини Г. Сковороди / П. А. Кравченко // Г. С. Сковорода та проблеми формування особистості : Всеукр. наук. – практ. конф. в межах Великого проекту «Григорій Сковорода –300», (Харків, 18–19 жовт. 2007 р.). – Х., 2007. – С. 45–57.

186. Співробітництво і супротив українського козацтва та Речі Посполитої / П. А. Кравченко // «Білі плями» в історії України в контексті світового розвитку : матеріали Всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, (Луганськ, 2–3 квіт. 2007 р.). – Луганськ, 2007. – С. 124–137.

187. Філософія історії: межі осяжності / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2007. – № 17. – С. 81–96.

188. Філософія творення «організованого суспільства» в Україні / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2007. – № 18. – С. 281–289. – Рец. на кн.: Андрущенко В. П. Організоване суспільство : проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. – К., 2006. – 498 с.

189. Шлях до історії / П. А. Кравченко // Актуальні питання всесвітньої історії та методики її викладання : матеріали доп. і повідомлень Четвертого Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 27–28 берез. 2006 р.) / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 5–22.

190. Деякі уроки гадяцької угоди 1658 року / П. А. Кравченко // Гадяцький договір: від минувшини до сьогодення : матеріали міжнар. наук. – прак. конф., присвяченої 350 – й річниці Гадяцького договору, (Полтава, 4–6 верес. 2008 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 12–24.

191. До питання етнічної історії Північного Причорномор'я / П. А. Кравченко // Причорноморський регіон в контексті європейської політики: минуле і сьогодення : матеріали міжнар. наук. конф., (Одеса, 4–6 верес. 2008 р.) / Одеський нац. ун – т імені І. І. Мечнікова. – Одеса, 2008. – С. 148–161.

192. Легітимізуюча функція релігії в умовах розбудови громадянського суспільства / П. А. Кравченко // Суспільно – політичні виміри релігійних процесів в Україні : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Чернівці, 17–18 квіт. 2008 р.) / Чернів. нац. ун – т імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2008. – С. 185–196.

193. Ментально – креативні та онтологічні особливості «європейського адогматизму» / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2008. – № 20. – С. 223–229. – Рец. на кн.: Петрушов В. М. Європейський адогматизм: історико-філософська ретроспектива, сучасні інтенції. – Х., 2007. – 376 с.

194. Освіта як об'єкт філософської рефлексії / П. А. Кравченко // Філософія освіти у контексті історико-філософського знання : міжнар. наук. – прак. конф., (Дніпропетровськ, 15–16 трав. 2008 р.) / Дніпропетр. нац. ун – т, Каф. філософії. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 48–56.

195. Проблема соціальної компетенції та персональної відповідальності молодого спеціаліста / П. А. Кравченко // Філософські перипетії : вісник / Харків. нац. ун – т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2008. – С. 154–168. – (Філософія).

196. Свобода і самоідентифікація людини / П. А. Кравченко // Релігія як форма ідентифікації українців : Буковинський аспект : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 2–3 жовт. 2008 р.) / Чернів. нац. ун – т імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2008. – С. 86–98.

197. Стан та перспективи розвитку науки і освіти в Україні / П. А. Кравченко // Вища освіта у світовому континуумі : матеріали Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 29–30трав. 2008 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка, Каф. філософії, Ін – т вищої освіти АПН України. – Полтава, 2008. – С. 3–8.

198. Сучасні «міфологеми» у вітчизняній культурі / П. А. Кравченко // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання : матеріали доп. і повідомлень П'ятого Всеукр. наук. – практ. семінару, (Полтава, 26–27 берез. 2008 р.) / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун – т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 60–67.

199. Українське козацтво : соціально-історичний нарис : у 2 ч. Ч. 1 : посібник [для студ., аспір., учителів історії] / П. Кравченко, І. Діптан. – Полтава : АСМІ, 2008. – 360 с.

200. Філософія : програма курсу, тематика контрольних робіт та методичні рекомендації для студентів заочної форми навчання усіх спеціальностей / П. Кравченко, Л. Усанова ; Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – 64 с.

201. Щастя як загальна мета людського щастя в античній етиці стоїцизму / П. Кравченко, С. Москаленко // Філософські обрії. – 2008. – № 19. – С. 196–211.

202. Щастя як загальна мета людського щастя в епікурейській етиці / П. Кравченко, С. Москаленко // Філософські обрії. – 2008. – № 20. – С. 186–200.

203. Аксіологічні чинники розвитку науки в межах соціокультурного релятивізму / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2009. – № 21. – С. 98–108.

204. Виховання молоді в процесі навчання історії / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах : матеріали наук. – практ. конф., (Харків, 27 листоп. 2009 р.) / Харків. нац. пед. ун – т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2009. – С. 245–256.

205. Зародження та розвиток національної свідомості в українському суспільстві / П. А. Кравченко // Україна в європейському цивілізаційному процесі: проблеми соціальної та інтелектуальної історії : матеріали міжнар. наук. конф., (Дніпропетровськ, 8–9 жовт. 2009 р.) / Дніпропетровський нац. ун – т імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 136–147.

206. Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: історія і сучасність / П. Кравченко, О. Єрмак, Б. Год ; Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава : Полтавський літератор, 2009. – 92 с.

207. Історичні особливості суспільно – географічних досліджень Полтавщини в першій чверті ХХ століття / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – № 2. – С. 55–63.

208. Кризові явища і оновлення суспільства / П. А. Кравченко // Церква в світі: служіння любові : матеріали других Покровських міжнар. просвітницьких читань, (Київ, 22–24 жовт. 2009 р.) / Місіонерський відділ при Священному Синоді УПЦ. – К., 2009.

209. Наукова раціональність та ірраціональність: класичні та некласичні типи / П. А. Кравченко // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) : матеріали учасників Всеукр. наук. – теорет. конф., (Полтава, 14 квіт. 2009 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 5–9.

210. Онтологічна проблематика у філософській культурі східних слов'ян XVII – XVIII століть / П. А. Кравченко // Східні і західні слов'яни. Теорія і практика перекладу : матеріали II міжнар. наук. – практ. конф., (Дніпроджержинськ, 24–25 берез. 2009 р.) / Дніпродзержинський держ. техн. ун – т. – Дніпродзержинськ, 2009. – С. 84–92.

211. Освоєння та усвоєння історико-філософської спадщини / П. А. Кравченко // Людина. Світ. Суспільство (до 175 – річчя філософського факультету) : матеріали міжнар. наук. конф., (Київ, 24 квіт. 2009 р.) / Київ. нац. ун – т імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – С. 138–146.

212. Представники церкви про духовні хвороби сучасного суспільства / П. А. Кравченко // Церква в світі: служіння любові : матеріали других Покровських міжнар. просвітницьких читань, (Київ, 22–24 жовт. 2009 р.). – К., 2009. – С. 124–131.

213. Релігійні аспекти діяльності гетьмана Івана Виговського / П. Кравченко, І. Діптан // Гадяцька унія 1658 року: контроверсії минулого і сучасність : зб. ст. за матеріалами міжнар. наук. конф., (Полтава, 4–5, 16–17 верес. 2008 р.) / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 140–150.

214. Соціальна структура ранніх суспільств / П. А. Кравченко // Ранньоземлеробські культури Буго – Дніпровського межиріччя: проблеми дослідження : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Умань, 23–24 лип. 2009 р.) / Уманський держ. пед. ун – т імені Павла Тичини. – Умань, 2009. – С. 56–67.

215. Соціально-філософський аналіз історії як реального процесу / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2009. – № 21. – С. 255–261. – Рец. на кн.: А. І. Мельник. Історія як предмет соціально-філософської рефлексії (український дискурс на рубежі століть) / Інститут вищої освіти НАН України, ЧДІЕіУ. – Чернігів ; К., 2008. – 360 с.

216. Філософія : програма курсу, тематика рефератів, екзаменаційні питання, плани семінарських занять і методичні рекомендації для аспірантів та здобувачів вченого ступеня / редкол.: П. Кравченко ; Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – 134 с.

217. Добро і зло в душевно – чуттєвому світі М. Гоголя / П. А. Кравченко // Н. В. Гоголь: духовное измерение жизни и творчества (к 200 – летию со дня рождения) / Об – во рус. филос. при Укр. филос. фонде. – Полтава, 2010. – С. 70–75.

218. Еліта і інтелігенція у розвитку громадянського суспільства в Україні / П. А. Кравченко // Роль релігійних та світських інтелектуальних еліт у розбудові громадянського суспільства : матеріали XXVII міжнар. наук. – практ. конф. – Донецьк, 2010. – С. 36–44.

219. Ідеологічні суперечності та соціальні конфлікти сучасного українського соціуму / П. А. Кравченко // Європейський вибір України: антропокультурні параметри осмислення : матеріали міжнар. наук. конф., (Київ, 1 жовт. 2010 р.) / Інститут філософії імені Г. С. Сковороди. – К., 2010. – С. 45–64.

220. Наскрізні програми виробничих та педагогічних практик історичного факультету Полтавського педуніверситету / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Харків, 26–27 листоп. 2010 р.) / Харків. нац. пед. ун – т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2010. – С. 142–151.

221. «Національний ренесанс» і мультикультурна ідентичність / П. А. Кравченко // Філософські проблеми гуманітарних наук : альманах / Київ. нац. ун – т імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – № 16/17. – С. 45–55.

222. Осмислення історії: Європейський і український дискурс / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полт. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – № 2. – С. 4–12.

223. Патріотичне виховання сучасної молоді на прикладах національної історії / П. А. Кравченко // Друга світова війна в історичному вимірі : матеріали всеукр. наук. конф.,

(Житомир, 21–22 трав. 2010 р.) / Житомирський держ. ун – т імені І. Франка. – Житомир, 2010. – С. 241–247.

224. Про значущість гуманітарної освіти в Україні / П. Кравченко, Є. Андрос // Філософські обрії. – 2010. – № 24. – С. 66–79.

225. Розум як жертва віри в етиці античного скептицизму / П. А. Кравченко, С. М. Москаленко // Філософські обрії. – 2010. – № 23. – С. 157–174.

226. Роль гуманітарних знань у ході розбудови громадянського суспільства в Україні / П. А. Кравченко // Історична пам'ять : наук. зб. / Полт. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – № 1. – С. 24–31.

227. Релігійні аспекти «Європейського адогматизму» / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми релігієзнавства : зб. наук. ст. і матеріалів учасників Всеукр. наук. конференції пам'яті академіка Володимира Пащенка (20 жовтня 2010 року) / Полт. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 176–181.

228. Сучасна українська освіта як простір взаємодіючих позицій учителя та учня (огляд статей із проблематики філософії освіти в журналі «Філософські обрії») / П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха // Постметодика. – 2010. – № 2. – С. 2–10.

229. Українське козацтво: соціально-історичний нарис : у 2 ч. Ч. ІІ : [посібник для студ.] / П. Кравченко, І. Діптан / Полтав. держ. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2010. – 448 с.

230. Універсалізація ідентичності як соціокультурного феномену / П. А. Кравченко // Філософські проблеми гуманітарних наук : альманах / Київ. нац. ун – т імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – № 15. – С. 181–190.

231. «Філософські обрії» сучасної української освіти / П. А. Кравченко // Філософія освіти. – 2010. – № 2. – С. 335–349.

232. Філософія як цінність / П. А. Кравченко // Філософія у сучасному світі : матеріали релігійної наук. конф. / Донецький нац. ун – т. – Донецьк, 2010. – С. 64–70.

233. Християнські витоки філософії Г. С. Сковороди / П. А. Кравченко // Григорій Сковорода : на зламі епох : V Всеукр. наук. конф., (Харків 20–21 трав. 2010 р.) / Літературно – меморіальний музей Г. С. Сковороди. – Х., 2010. – С. 36–42.

234. Цінності моральні і християнські: діалог на межі тисячоліть / П. А. Кравченко // Стратегія духовного розвитку України: Єдність духу в союзі миру : Треті Покровські міжнар. місіонерсько – просвітницькі читання, (Київ, 26–28 жовт.2010 р.). – К., 2010. – С.134–139.

235. Цивілізаційна самоідентифікація українців у порівняльному аспекті «Схід – Захід» / П. А. Кравченко // Історико-філософські читання присвячені Міжнародному дню філософії / Полтав. нац. техн. ун – т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2010. – С. 52–76.

236. Аналіз історичного процесу в українській історичній та філософській думці на межі XIX–XX століть / П. А. Кравченко, А. І. Мельник // Історична пам'ять : наук. зб. / Полт. нац. пед. ун – т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2011. – Вип. 2 (26). – С. 5–19.

237. Антагонізм влади і свободи / П. А. Кравченко // Плебсологічний вимір актуальних проблем у сфері органів місцевого самоврядування в Україні як європейській державі : матеріали IV Всеукр. наук. – практ. конф., (Київ, 20 трав. 2011 р.) / Центр практичної філософії. Академія муніципального управління. – К., 2011. – С. 125–136.

238. Гуманітарна політика в сучасній освіті в Україні / П. А. Кравченко // Людиноцентризм як основа гуманітарноїполітики України: освіта, політика, економіка, культура : матеріали Всеукр. конф., (Київ, 22 лют. 2011 р.) / Інститут обдарованої дитини НАПН України. – К., 2011. – С. 18–27.

239. Гуманітарні знання в освітньому просторі сучасної України / П. А. Кравченко // Біблійна історія та християнська етика : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., (Полтава, 7 лют. 2011 р.) / Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 5–11.

240. Електронний підбір літератури з курсу «Історія філософія» [Електронний ресурс] / П. А. Кравченко ; Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ, 2011. – 3 с. – Режим доступу : http://library.pdpu.poltava.ua/docs/Kravchenko1.doc.

241. Європейський адогматизм: ірраціоналізм і раціоналізм [Електронний ресурс] / П. А. Кравченко ; Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ, 2011. – 7 с. – Режим доступу : http://library.pdpu.poltava.ua/docs/Kravchenko2.doc.

242. Значення гуманітарних знань в системі сучасної освіти в Україні / П. А. Кравченко // Постметодика. – 2011. – № 1 (98). – С. 7–11.

243. Інноваційний розвиток і соціально-гуманітарні процеси в Україні / П. А. Кравченко // Економічні, правові та соціально-гуманітарні процеси в Україні: теорія, методологія і практика : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., (Полтава, 28–29 квіт. 2011 р.) / Полтав. інститут економіки і права. – Полтава, 2011. – С. 24–35.

244. Людське існування: тривалість та тривога буття / П. А. Кравченко // Вісник Київського нац. ун – ту імені Тараса Шевченка. – К., 2011. – Вип. 105. – С. 71–75. – (Сер. Філософія. Політологія).

245. Освіта як об'єкт філософської рефлексії / П. А. Кравченко // Філософія освіти у контексті історико-філософського знання : міжнар. наук. – теорет. конф., (Дніпропетровськ, 21–22 квіт. 2011 р.) / Дніпропетр. нац. ун – т імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 12–21.

246. Про тривалість та тривогу людського існування (деякі зауваження щодо екзистенціальної антропології С. Кіркегора) / П. А. Кравченко, І. В. Карівець // Філософські обрії. – 2011. – Вип. 25. – С. 140–158.

247. Релігійні аспекти «європейського адогматизму» / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми релігієзнавства : зб. наук. ст. і матеріалів конф. пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка, (Полтава, 20 жовт. 2010 р.) / Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 176–181.

248. Самореалізація творчих сил особистості у громадянському суспільстві / П. Кравченко // Філософські обрії. – 2011. – № 26. – С. 38–45.

249. Самоуправління як запорука повноти індивідуального буття людини / П. А. Кравченко // Що читати, як діяти? Філософські, наукові та релігійні аспекти управлінської діяльності : матеріали ІІІ Всеукр. наук. – практ. конф., (Львів, 15–16 квіт. 2011 р.) / Нац. ун – т «Львівська політехніка». – Львів, 2011. – С. 45–54.

250. Цивілізаційна само ідентифікація українців у порівняльному аспекті «Схід – Захід» / П. А. Кравченко // Філософські семінари. : матеріали історико-філософських читань, присвячених Всесвітньому дню філософії / Полтав. нац. техн. ун – т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2011. – Вип. 8. – С. 76–88.

251. Альтернативи історичного пізнання: марксистська та модерні теорії історичного процесу / П. А. Кравченко, А. І. Мельник // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 27. – С. 5–16.

252. Глобалізаційні процеси і визначення ідентичності / П. А. Кравченко // Сучасна українська політика : зб. наук. пр. / Ін – т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К., 2012. – С. 138–146.

253. Досвід у антропокультурному бутті людини / П. А. Кравченко // Визначальні виміри сучасного філософсько – антропологічного знання : Всеукр. наук. конф. / Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2012. – С. 45–51.

254. Духовне та раціональне в життєдіяльності особистості / П. А. Кравченко // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси : матеріали Другої Всеукр. наук. конф., (Дніпропетровськ, 20 жовт. 2012 р.) / Дніпропетр. нац. ун – т імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 24–32.

255. Екзистенційні виміри людського існування в межах тривалості та тривоги буття / П.А. Кравченко // Збірник наукових праць Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія: Філософія. Політологія. Культурологія. – 2012. – №1. (10). – С.52–64.

256. Життєвий досвід і філософія / П. А. Кравченко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. / Кіровоградський держ. пед. ун – т імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2012. – С. 34–42.

257. Ідеологія як легітимаційний чинник розв'язання конфліктних ситуацій в Україні / П. А. Кравченко // Людина. Культура. Освіта : матеріали ІІ Всеукр. філософ. читань, (Чернігів, 17 лют. 2012 р.) / Чернігів. держ. ін – т економіки і управління. – Чернігів, 2012. – С. 13–24.

258. Легітимність влади та соціальна злагода в сучасній Україні / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2012. – Вип. 27. – С. 47–60.

259. Онтологічне розуміння техніки / П. А. Кравченко // Антропологічні виміри філософських досліджень : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун – т залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 94–102.

260. Політичні науки в Україні / П. А. Кравченко // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук : зб. наук. пр., (Дніпропетровськ, 17 груд. 2011 р.) / Дніпропетр. нац. ун – т імені Олеся Гончара, 2012. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 132–144.

261. Світ буття людини в екзистенціальній антропології С. Кіркегора / П. А. Кравченко // Вісник Нац. авіаційного ун – ту. – К., 2012. – № 1. – С. 9–14. – (Серія: Філософія. Культурологія).

262. Теоретична і нормативна етика: специфіка та відмінність / П. А. Кравченко // Філософські обрії. – 2012. – Вип. 28. – С. 135–145.

263. Філософські аспекти історико-правової освіти / П. А. Кравченко // Методичні аспекти розвитку історично – правової освіти на сучасному етапі : матеріали міжвузів. наук. – практ. конф. / РВНЗ «Кримський гуманістичний університет», Євпаторійський ін – т соціальних наук. – Ялта, 2012. – С. 43–52.

264. Альтернативи історичного пізнання: марксистська та модерні теорії історичного процесу / П.А. Кравченко, А.І. Мельник // Історична пам›ять. – №27. – 2012. – С.5 – 16.

265. Модерні теорії історичного процесу як альтернативи марксизму / П.А. Кравченко, А.І. Мельник // Історична пам›ять. – №28. – 2012. – С.23 – 31.

266. Досвід і знання у антропокультурному бутті людини / П.А. Кравченко // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 29. – К. – Полтава, 2013. – С.100 – 111.

267. Аксіологічне осмислення автентичності людського буття С. Кіркегором / П. А. Кравченко // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 30. – К. – Полтава, 2013. – С.15 – 21 (0,5 д.а.).

268. Морфологія влади Української РСР у повоєнне 20 – тиліття (1945 – 1964 рр.): рецензія на книгу П. В. Киридона «Правляча номенклатура Української РСР (1945 – 1964)» / П.А. Кравченко, Ю.В. Вільховий // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 30. – К. – Полтава, 2013. – С.208 – 213.

269. Антропокультурне буття людини: досвід і знання / П.А. Кравченко // Вернадськіанська ноосферна революція у розв'язанні екологічних та гуманітарних проблем. ІІІ Всеукраїнські Моргунівські читання з міжнародною участю (м. Полтава, 23 – 24 травня 2013 р.). – Полтава, 2013. – С.124 – 130.

270. Екзистенціально – етичні аспекти цінностей християнської теології / П.А. Кравченко // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21 – 22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.59 – 64.

271. Доля, що поєднала академізм науки із чуйністю педагога / П.А. Кравченко // Олександр Пантелеймонович Руденко: біобібліографічний покажчик: до 75 – річчя від дня народження / Упор. М.І. Степаненко, Л.М. Кравченко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.18 – 20. (Серія: «Науковці університету»).

272. Філософські горизонти творчої спадщини В.Г. Короленка: монографія / П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 232 с.

273. Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність / П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха, В. А. Андрієць, Ю. В. Вільховий, Б. В. Год та ін. – 2 – е видання, перероблене й доповнене. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 132 с.

274. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посіб. для студентів ВНЗ / [П. А. Кравченко, Т. Г. Аболіна, І. В. Васильєва, А. М. Єрмоленко та ін.]. – 2 – ге вид. переробл. та доповн. – К.: ВД «Авіцена», 2013. – 344 с.

275. Чи існують «вектори» історичного розвитку для України? / П. А. Кравченко, А.І. Мельник // Історична пам›ять. – №29. – 2013. – С.5 – 13.

276. Вітчизняний культурно-історичний досвід як основа інтеграції України в європейський простір / П. А. Кравченко, А. І. Мельник // Історична пам›ять. Науковий збірник. – №30 – 31. – 2014. – С.14 – 25.

277. Юрій М.Ф. Україна XIX – початку XXI ст.: цивілізаційний контекст питання. – Тернопіль: Астон, 2012. – Кн. ІІ. – 696 с. Рецензія / П. А. Кравченко, П.Г. Радько // Історична пам›ять. Науковий збірник. – №30 – 31. – 2014. – С.194 – 198.

278. Аналіз ціннісних орієнтацій Відродження, Просвітництва та початку XIX століття (на основі поглядів М. Монтеня, Вольтера, Дж. С. Мілля, Ж. – М.Гюйо) в творчості В. Г. Короленка / П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Вип. 31. – К. – Полтава, 2014. – С.13 – 31.

279. Кафедра філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: історія і сучасність / П.А. Кравченко, Я.Є. Блоха // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Вип. 31. – К. – Полтава, 2014. – С.167 – 185.

280. З минулого і сьогодення історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка/ П. А. Кравченко // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 32. – К. – Полтава, 2014. – С.95 – 102.

281. V. G. Korolenko of moral values Western society XIX century / P. Kravchenko, Ya. Blokha // Oxford Journal of Scientific Research. – 2015. – No.1. (9) (January – June). – Volume III. – «Oxford University Press», 2015. – P. 643 – 649.

282. Концептуалізація філософії історії у некласичній методології (стаття 1) / П. А. Кравченко, А. І. Мельник // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 48 – 71. (0,8 д.а.).

283. Концептуалізація філософії історії у некласичній методології (стаття 2) / П. А. Кравченко, А. І. Мельник // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 8 – 23 (0,6 д.а.).

284. З минулого і сьогодення історичного факультету / П.А. Кравченко, Я.Є. Блоха // Філософські обрії. Науково – теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 157 – 183.

285. Філософія історії і постнекласична методологія / П.А. Кравченко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Вип. 33 (46). – Серія №7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – К. : Вид – во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 187 – 196.

286. Кравченко П.А. Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі трансформації українського соціуму / П.А. Кравченко // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: збірник наукових статей учасників Шостої Всеукраїнської науково – практичної конференції / ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2 квітня 2015 р. – Полтава: Скайтек, 2015. – С. 56 – 59.

287. Філософія історії і постнекласична методологія / П.А. Кравченко // Перші академічні читання пам'яті Г.І. Волинки «Філософія. Освіта. Наука». 15 – 16 травня 2015 р. – НПУ імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид – во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 144 – 147. (0,2 д.а.).

288. Постнекласична методологія аналізу філософії історії / П. А. Кравченко // Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXII Каришинські читання) (м. Полтава, 21 – 22 травня 2015 р.). – Полтава, 2015. – С. 118 – 120. (0,2 д.а.).

289. Тривалість та тривога людського існування / П.А. Кравченко // Держава і церква в новітній історії України. П'ята Всеукраїнська конференція. 19 – 20 листопада 2015 р. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – С. 346 – 357.

290. Кравченко П.А. Постнекласична методологія: концептуалізація філософії історії / П.А. Кравченко // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції. 27 – 28 листопада 2015 р. ПНТУ імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2015. – С. 189 – 192.

291. Не зашкодь. Дай пожити і само реалізуватися / П.А. Кравченко // Литвиненко Нінель Степанівна: біобібліографічний покажчик / Упорядник Н. Д. Карапузова. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – С.67 – 72.

292. Ентузіазм, що ґрунтується на знаннях і високій активності / П.А. Кравченко // Валентина Петрівна Титаренко : біобібліографічний покажчик / упоряд.: В. В. Орєхова, І. М. Лесунова ; за ред. М. І. Степаненка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 17 – 20.

293. Ціннісні орієнтації соціальної архітектоніки глобальних соціальних мереж у сучасному соціумі / П. А. Кравченко // Філософські обрії : Наук. – теорет. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Вип. 35. – К. ; Полтава, 2016. – С. 10 – 19.

294. В. Г. Короленко як ідеолог українського культурного націоналізму / П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха // Філософські обрії : Наук. – теорет. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Вип. 36. – К. ; Полтава, 2016. – С. 10 – 20.

295. Активна роль правосвідомості в правовій регламентації людської діяльності / П. А. Кравченко // Філософські обрії : Наук. – теорет. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Вип. 36. – К. ; Полтава, 2016. – С. 61 – 69

296. Рецензія на книгу: Констянтин Райда. «Екзистенціальна філософія. Традиція і перспективи». – Київ: ПАРАПАН, 20019. – 328 С. / П. А. Кравченко // AUSPICIA: Міжнародний чесько – український випуск, 2015. – С. 125 – 131.

297. Соціокультурний потенціал парадигмальності спадщини Г.С. Сковороди як засновника української класичної філософії / П. А. Кравченко // Педагогічна україністика : науковий альманах. Випуск 1. – Полтава : Полтавський літератор, 2016. – С.34 – 47.

298. Постнекласична методологія: концептуалізація філософії історії / П. А. Кравченко // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі [текст]. Відпов. ред. Аляєв Г., Суходуб Т. – Полтава: ООО «АСМІ», 2016. – С. 287 – 298.

299. «Філософія серця» Памфіла Юркевича – виразник українського національного світогляду та специфіки української ментальності / П. А. Кравченко // Педагогічна Україністика: науковий альманах. Випуск 1 – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – С. 145 – 153.

300. Аксіологічний аспект автентичності людського існування у С.К'єркегора / П. А. Кравченко // Soren Kierkegoord in our time: problems and prospects of modern philosophy and religious studies. – Plovdyv, Bulgaria, 2015. – P. 28 – 32.

301. Григорій Сковорода – родоначальник української класичної філософської думки // Треті Череванівські читання. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 17 – 18 березня 2016 р. – Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – С.11 – 13.

302. Антропологічна «наповненість» природи у творчості Лесі Українки / П. А. Кравченко // Леся Українка – письменниця, перекладач, фольклорист та громадський діяч: до 145 – річчя від

дня народження. Всеукраїнська наук. конф. 25 лютого 2016р. Полтава, Полт – й ун – т економіки і торгівлі, 2016. – С.184 – 187.

303. Ціннісні орієнтації соціальної архітектоніки глобальних соціальних мереж в умовах інформатизації / П. А. Кравченко // Інформаційне суспільство, його проблеми і перспективи у XXI столітті. Всеукраїнська наук. – практ. конфер. 30 березня 2016 р. – К.: Національний авіаційний університет, 2016. – С. 24 – 27.

304. Нарис історії географічної освіти у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка / П.А.Кравченко, Л.М.Булава // Освітні й наукові виміри географії. Всеукраїнська науково – практична конференція. Полтава, ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2016 р., 25 – 26 квітня. – С. 95 – 100.

305. Антропокультурне буття людини: досвід і знання / П.А. Кравченко // Вернадськіанська неосферна революція у розв'язанні екологічних та гуманітарних проблем. V Всеукраїнські Моргунівські читання. – Полтава, 13 – 14 травня 2016 р. – Полтавська аграрна академія, 2016 р. – С. 54 – 60.

306. Глобалізаційні та антиглобазізаційні процеси в Європейському соціально-філософському дискурсі / П.А. Кравченко // Філософські обрії : Наук. – теорет. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Вип. 37. – К. ; Полтава, 2017. – С. 78 – 99.

307. Ідентичність та національна історична освіта / П.А. Кравченко // Філософські обрії : Наук. – теорет. журн. / Ін – т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун – т імені В. Г. Короленка. – Вип. 38. – К. ; Полтава, 2017. – С.58 – 70.

308. Історична ретроспектива глобалізаційних та антиглобалізаційних процесів у Європейському філософському дискурсі / П. А. Кравченко // Історична пам›ять. – Полтава, 2017. – С. 30 – 46.

309. Автентичність людського існування у філософії данського екзистенціаліста С.К'єркегора / П.А. Кравченко // Північний вітер. Скандинавський світ в освіті, культурі та науці України. – Міжнародна науково – практична конференція 11 – 14 травня 2017 р. ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2017. – С.23 – 26.

310. Сучасні реалії взаємодії людини та природи / П.А. Кравченко// теоретичні та прикладні аспекти розвитку науки. Матеріали III – ї Міжнародної науково – практичної конференції 6 – 7 грудня 2017 р. Міжнародний центр наукових досліджень. – К.: МЦД, 2017 – С. 58 – 63.

311. Проблема буття у С.К'єркегора / П. А. Кравченко // Місце суспільних наук у системі сучасного гуманітарного знання XXI століття. Міжнародна науково – практична конференція 15 – 16 грудня 2017 р. Київська науково – сіспільнознавча організація. – К.: КНСО, 2017. – С.124 – 130.

312. Протестантський дух свободи у філософії Г. Гегеля / П. А. Кравченко // Епоха реформації та сучасна Україна. Збірник наукових праць за матер. Доповідей і повід. X Всеукр. наук. – практ. семінару до 500-ліття Реформації в Європі. 28 – 29 березня 2017 р. – Полтава: Астрея, 2017. – С. 49 – 54

313. Європейська реформація та її вплив на формування ціннісно – смислових концептів ранньомодерного суспільства / П. А. Кравченко // Епоха Реформації та сучасна Україна. X Всеукраїнський науково – практичний семінар «Актуальні питання всесвітньої історії та методика її викладання. До 500 – ліття Реформації в Європі». 28 – 29 березня 2017 р. ПНПУ імені В.Г.Короленка; ПДАА. – Полтава: Астрея, 2017. – С.20 – 25.

314. Вплив кризових переживань на трансформацію смислів життя / П. А. Кравченко // Проблема людини в українських реаліях: екзистенційний вимір. Філософсько – антропологічні читання 6 жовтня 2017. – К., Інститут філософії імені Г.С.Сковороди, 2017. – С.48 – 55.

315. Автентичність людського буття: релігійно – екзистенціальний вимір / П.А. Кравченко // Держава і церква в новітній історії України. IV Всеукраїнська наукова конференція 25 – 26 жовтня 2017 р. – ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2017 р. – Полтава: ПНПУ, 2017. – С. 48 – 54.

316. Світоглядні засади освіти / П. А. Кравченко // Людина, природа, техніка у XXI столітті. Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. 16 – 17 листопада 2017 р. Полтавська державна аграрна академія. – Полтава: ПДАА, 2017. – С. 38 – 42.

Петро Анатолійович Кравченко: *біобібліографічний покажчик* / за ред. М.І.Степаненка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – 204 с.: 8 іл. – (Серія «Науковці університету»).

Укладач: Я. Є. Блоха

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ І ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ІСТОРИЧНУ ОСВІТУ

Викладачі історії в Полтавському учительському інституті

1917 рік

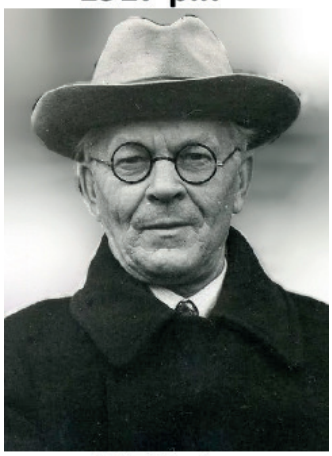

1953 рік

ТАРАСОВ Василь Никифорович (20.03.1886, с. Нова Слобода Большеболдинського р-ну Нижньогородської обл. – 10.10.1957, м. Калінін, тепер – м. Твер) – перший викладач історії і географії в Полтавському учительському інституті (1914 – 1917).

Закінчив Нижньогородську духовну семінарію (1906) та історичне відділення історико-філологічного факультету Казанського університету з дипломом 1-го ступеня (1910), у тому ж році витримав додатковий екзамен на звання учителя історії середніх навчальних закладів. Уже студентом почав давати приватні уроки. У 1910 – 1912 рр. працював викладачем історії та географії Кукарської учительської семінарії, В'ятська губ. (зараз – м. Совєтськ Кіровської обл.). У 1912 – 1914 рр. – лектор із методики навчання історії та географії на курсах підготовки «неповноправних» учителів вищих початкових училищ при новоутвореному Єкатеринбурзькому учительському інституті. Одночасно був головою педради жіночої гімназії імені А.Е. Румянцева в Єкатеринбурзі.

Переведений штатним викладачем відкритого в липні 1914 р. Полтавського вчительського інституту, і працював у ньому до 25.09.1917 р. Викладав курси загальної та російської історії з методикою їх навчання; загальної та російської географії з методикою їх навчання. Директор інституту пише в його характеристиці: «видний <…> і освічений викладач своїх предметів, особливо історії, і тому користується любов'ю учнів та популярністю серед них; на службі старанний працівник, <…> товариський і послужливий».

Одночасно був головою педагогічної ради полтавської жіночої гімназії, яка належала Н.О. Старицькій (зараз на її місці школа № 6), викладав там педагогіку, історію та методику її навчання у 8-му педагогічному класі; викладач педагогіки такого ж класу в гімназії О.П. Вахніної.

Намагався займатися і політичною діяльністю: у липні 1917 р. висувався делегатом до полтавської міської думи від партії народної свободи (кадетів), яка була популярною серед ліберальної проросійської інтелігенції, що допускала культурну автономію українців, але була проти політичної автономії для України.

Після рішення про українізацію Полтавського учительського інституту займався пошуками роботи в російському закладі освіти. У нас є підстави з великою ймовірністю зробити припущення, що в працевлаштуванні йому допоміг родич Н.О. Старицької – заступник міністра народної освіти Росії і один із лідерів партії народної свободи В.І. Вернадський.

Наказом міністерства В.Н. Тарасов був переведений на посаду викладача історії, географії та політекономії словесно-історичного відділення Тверського учительсько-

го інституту, відкритого 2.11.1917 р. (який пізніше став Калінінським педагогічним інститутом; а зараз – Тверський державний університет). Після цього призначення виконував обов'язки товариша голови президії педагогічної ради учительського інституту (фактично, заступника керівника), а після його перетворення у 1918 р. на педагогічний інститут був членом правління закладу. Зокрема, займався організацією бібліотеки інституту; був першим завідувачем його навчальної частини, займався підбором кадрів, залученням викладачів-сумісників із Москви. Був завідувачем господарської частини інституту (із 03.1918), організовував виживання викладачів через заняття городництвом.

У 1918 – 1926 рр. у педінституті читав лекції з історії стародавнього Сходу, Греції та Риму (на семінарських заняттях формував навички роботи з документами). Проводив заняття з методики навчання історії та керував першими педагогічними практиками студентів. Певний час вів практичні заняття з історії культури. У 1925 – 1926 н.р. викладав економічну географію.

З 1926 р., коли соціально-історичне відділення педінституту було закрите, викладав спочатку історію, а потім – географію на підготовчому відділенні, вечірньому факультеті, робітфаці при педінституті, медичному технікумі тощо (у 1935 – 1936 н.р. був навіть на посаді завуча Школи медсестер і акушерок).

У 1934 р. в Калінінському педінституті була відновлена підготовка вчителів історії. Із 09.1935 р. В.Н. Тарасов призначений на посаду асистента кафедри історії (вів заняття зі стародавньої історії); із 04.1936 р. завідував історичним кабінетом; із 1937 р. – старший викладач, а з 09.1938 р. – в.о. доцента кафедри загальної історії; із 12.1940 р. – доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків (затверджений у званні доцента Постановою Вищої Атестаційної комісії Наркомату освіти 28.03.1940 р.).

Уміло керував педагогічними практиками студентів, читав лекції з методики навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителів. Виконував дослідження з методики навчання історії стародавнього світу. Ним укладений для вчителів «Довідник із історичної географії стародавнього світу для неповної середньої школи» (1936) – з використання наочних посібників і художньої літератури на кожний урок; «Історико-географічний довідник зі стародавньої історії» (1940); стаття «Використання карти на уроках стародавньої історії» (1941). Отже, він продовжував інтегративний підхід до формування історичних і географічних знань, започаткований під час роботи у Полтаві.

Із 10.1941 р. – в евакуації; із 01.1942 працює доцентом кафедри історії Московського обласного педагогічного інституту, евакуйованого у м. Малмиж Кіровської обл. (методика навчання історії і педпрактика). Із 09.1943 повернувся в Калінін, де продовжив викладання на кафедрі загальної історії; був заступником декана із заочного навчання. Нагороджений медаллю за доблесний труд в роки війни (1946), знаком «Відмінник народної освіти РСФСР» (1947).

В останній рік роботи йому було важко конкурувати за увагу студентів з молодим колегою А.Я. Гуревичем, який щойно закінчив аспірантуру Інституту історії АН СРСР (у майбутньому – всесвітньовідомим істориком-медієвістом і культурологом). Тому В.Н. Тарасов у вересні 1951 р., у віці 65 років, вийшов на пенсію. Написав і опублікував *спогади*:

• Тарасов В.Н. В Полтавском учительском институте. (Из воспоминаний об А. С. Макаренко) // О педагогической деятельности А. С. Макаренко / Труды института теории и истории педагогики. Известия АПН РСФСР. – Вып. 38. – 1952. – С. 143 – 150.

• Тарасов В.Н. В Полтавском учительском институте // Воспоминания о Макаренко [Сб. материалов]. – Л. : Лениздат, 1960. – С. 41 – 49.

Укладач: Л.М. Булава

ЛИСОГОРСЬКИЙ Федір Васильович (1876 – ?), закінчив Тамбовську духовну семінарію й історичне відділення Санкт-Петербурзької духовної академії (в 1900 р. удостоєний ступеня кандидата богослов'я з правом здобуття ступеня магістра без нового усного іспиту, – тобто серед кращих випускників). Викладав латинь, історію і психологію в духовних семінаріях Вітебська, Іркутська і в гімназії м. Тамбов. Останнє місце роботи

перед Полтавою – Іркутський учительський інститут (1913-1914 рр.). Із 1914 р. – у Полтавському учительському інституті: викладач російської і церковнослов'янської мови з методикою; теорії словесності і російської словесності. Заступник директора і секретар педагогічної ради інституту. За словами директора інституту О.К. Волніна, «…бібліотека інституту мала всю необхідну літературу із предметів викладання завдяки старанням нашого бібліотекаря, любителя і знавця книги – викладача Ф.В. Лисогорського».

Після українізації учительського інституту і переведення О.К. Волніна в Новоніколаєвськ, із 09.09.1917 до кінця вересня виконував обов'язки директора. За нашим дослідженням, саме з очікуванням призначення Ф.В. Лисогорського на посаду директора покладав сподівання на роботу в інституті А.С. Макаренко, оскільки серед викладачів мав з ним найбільш тісні контакти в зв'язку зі спільними інтересами. На початку 1917/1918 н.р. Ф.В. Лисогорський призначений на посаду викладача історії, політичної економії та загального мовознавства. 1.12.1917 р. отримав призначення на посаду учителя історії в Новоніколаєвському учительському інституті (тепер – м. Новосибірськ), куди відбув О.К. Волнін, але в січні 1918 р. надіслав телеграму про неможливість доїхати до місця призначення.

Нам точно невідомо, до якого часу він працював далі в інституті, але читаємо в спогадах Г.Г. Ващенка: «Із педагогів, що працювали в інституті раніше, залишилося небагато, але був між ними Лисогорський, запеклий україножер, який уміло приховував свої настрої». У зв'язку з денікінською окупацією Полтави в другій половині 1919 р. знову виникли сподівання, що Ф.В. Лисогорського призначать на посаду директора інституту, тому А.С. Макаренко залишає ще не окупований Кременчук і спішно прибуває до окупованої Полтави. Але очікуване призначення знову не відбулося: швидше за все, Лисогорський був прийнятий на посаду вчителя наук (хоч документальних свідчень цьому поки що не знайдено).

Про подальшу долю Ф.В. Лисогорського нам довідатися не вдалося. Не розпитував про нього у О.К. Волніна і А.С. Макаренко при зустрічі 29.03.1939 р. – на відміну від питань про долю інших інститутських учителів… Чому?

Укладач: Л.М. Булава

Викладачі, які викладали, переважно, курси всесвітньої історії

КАГАРОВ Євген Георгійович (29.09.1883, Тбілісі – 19.03.1942, Єсентуки) – історик культури стародавнього світу; штатний професор кафедри всесвітньої історії ПІНО.

Народився в родині службовця, вірменина. Закінчив із золотою медаллю Першу Тбіліську гімназію, історичне відділення історико-філологічного факультету Новоросійського університету, де поглиблено вивчав археологію та історію стародавнього світу. 1907 р. залишений на кафедрі класичної філології для підготовки до професорського звання під керівництвом професора Е. Штерна. У 1909 р. був відправлений у наукове відрядження за кордон.

У 1912 р. в Московському університеті захистив магістерську дисертацію на тему «Культ фетишей, растений и животных в древней Греции» (перевидано в 2017 р.) та перейшов на посаду екстраординарного професора до Харківського університету.

У 1919 р. в Харківському університеті захистив докторську дисертацію та в 1920 р. отримав звання ординарного професора цього університету.

На Історико-філологічному факультеті полтавського товариства «Просвіта» – професор з історії древніх культур, етнографії (1918-1921 рр.). У зверненні правління Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) від 14.05.1921 р. є прохання щодо оплати лекційних годин, прочитаних професором Кагаровим Є.Г., а в штатному розкладі

ПІНО – посада професора кафедри всесвітньої історії, в якому зазначене його прізвище (разом з Т.О. Богданович).

У 1919-1925 рр. – дійсний член Етнографічної комісії при ВУАН та дійсний член Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства.

З 1925 р. жив у Ленінграді, працював на кафедрі етнографії університету, у Музеї антропології та етнографії та інших закладах.

Творчий доробок нараховує близько 500 праць, дуже різноманітних за тематикою, що сам історик визнавав головною характерною ознакою своєї праці. Приділяв головну увагу історії культури стародавніх народів, намагався встановити закономірності розвитку культури. Для розкриття своїх поглядів Є. Кагаров застосовував різні жанри: рецензії, бібліографічні нариси, монографії, статті. Центральне місце в його спадщині займають праці з історії релігії давніх греків, єгиптян та слов'ян. Був одним із перших релігієзнавців-соціологів, який прагнув показати розвиток релігії у контексті розвитку культури певного народу.

Менш помітне місце у творчості науковця займають історико-методологічні та теоретичні праці. Був одним з перших історіографів науки вивчення Стародавнього світу. Ще одним зрізом творчості історика є біографічні нариси, присвячені героям античної історії.

Займався також проблемами навчання і виховання. Автор популярних тоді книг: Метод проектов в трудовой школе. – Ленинград, изд. Брокгауз-Ефрон, 1926; Современное педагогическое движение в Западной Европе и Америке [Текст] / Е. Г. Кагаров. – Изд. 2-е. – Москва : Работник просвещения, 1928. – 276 с. : табл. та інших.

Укладач: Л.М. Булава

БОГДАНОВИЧ (уродж. КРІЛЬ) Тетяна Олександрівна (15.08.1872, м. Санкт-Петербург – 31.12.1942, Свердловськ – нині м. Єкатеринбург), – популяризатор історії, публіцист із кола В.Г. Короленка, громадський діяч, письменниця, перекладач (вільно володіла п'ятьма іноземними мовами).

Закінчила історико-філологічне відділення Вищих жіночих (Бестужевських) курсів у 1896 р.. *Фото 1898 і 1918 рр*. Виступала в столичній пресі з публіцистикою, історичною белетристикою, перекладами. Була головою Бюро петербурзьких організацій Політичного Червоного Хреста, редактором відділу газети «Современное слово» (1908 – 1917); публікується в науковому й публіцистичному відділах журналу «Современный мир» (1907 – 1913), провідний публіцист газети «Современное слово» (1918).

У вересні 1918 р., на запрошення В.Г. Короленка, приїхала в Полтаву і жила в його домі до останніх хвилин життя письменника. Обрана професором всесвітньої історії Історико-філологічного факультету (зокрема, читала лекції з нової історії Європи; улюблена тема – Велика французька революція). У 1920 – 1921 рр. викладала курс лекцій зі всесвітньої історії у Полтавському педагогічному інституті та в Інституті народної освіти.

Працювала над монографією за архівом Кочубеїв (доля рукопису невідома).

Після від'їзду з Полтави в Ленінград очолювала там секцію дитячих письменників: публікувала історичні повісті й романи для юнацтва. Їй належать також переклади російською мовою творів Г. Спенсера, Г. де Мопасана, Ж. Верна, М. Метерлінка, С. Льюіса, Б. Келлермана, І. Йенсена та багатьох інших.

Померла в евакуації на Уралі від кліщового енцефаліту.

Публіцистика та науково-популярні книги Т.О.Богданович на історичну тематику:

• Александр I. Историко-биографический очерк // «Универсальная библиотека», № 652. М., «Польза», 1912. – 128 с. (2-е изд. – М., 1914).

• Первый революционный кружок Николаевской эпохи. Петрашевцы. – Петроград, 1917.

• Хождение в народ. Серия: Очерки политических движений в России. – Петроград, «Новая Россия», 1917. – 64 с. Революционные попытки шестидесятых годов: М. Михайлов. В. Обручев. Н. Г. Чернышевский. Д. Каракозов. С. Нечаев. – Петроград, 1917.

• Великие дни революции. 23 февраля – 12 марта 1917 г. – Петроград : Гос. тип., 1917. – 36 с.

• Что даст республика крестьянам и рабочим. – Петроград, 1917.

• Почему мы воюем? – Петроград, 1917.

• Биография Владимира Галактионовича Короленко. – Харьков: Госиздат, 1922.

• Французская эмиграция по бумагам из архива Кочубея // Анналы. Журнал всеобщей истории, издаваемый Российской Академией Наук. – Том IV. – Л.-М.: «Петроград», 1924.

• Великая французская революция. – Л., 1925.

• Наполеон – герой буржуазии. – Л., 1925.

• Очерки Европейской реакции. – Л., 1925.

• Любовь людей шестидесятых годов. – Ленинград: Akademia, 1929. – 447 с. + 32 иллюстрированные вкладки (Литературный быт и творчество русских писателей по воспоминаниям, дневникам и письмам).

• Старый и новый город. [про Москву]. – Москва – Ленинград: Госиздат, 1930.

• Повесть моей жизни. Воспоминания. 1880-1909. – Новосибирск: «Свиньин и сыновья», 2007. – 364 с.

Романы:

• Суд над колдуном: Роман. М., 1928;

• Соль Вычегодская (Строгановы). М.-Л., 1931 (2-ое изд.: Свердловск-М., 1933; 3-е изд.: М.-Л., 1936).

• Ученик наборного художества. – Л.-М., ОГИЗ Молодая гвардия, 1933. – 224 с.

• Горный завод Петра III. Пугачёвцы на Урале. – М., 1936. (Переизд.: М.: Детгиз, 1956).

• Холоп-ополченец (1606–1612). – В 2 кн. М.-Л., 1941.

Статьи:

• Финляндская высшая народная школа // Мир Божий. – 1896. – № 1.

• Очерки из прошлого и настоящего Японии // Мир Божий, 1904, № 7-10; отд. изд. – СПб., 1905.

• Аристократия и народ накануне Французской революции 1789 г. // Современный мир. – 1907. – № 4. – С.48-81.

• Толстой о смерти и смерть Толстого // Русское богатство, 1911. – № 6.

• В. Г. Короленко в последние годы жизни // Былое. – 1922. – №19.

• <Автобиография> // «Детская литература», 1937. – № 22.

Укладач: Л.М. Булава

ВАСИЛЬЄВА Олександра Миколаївна (29.02.1888, м. Полтава – 01.11.1961) – викладач історії у Полтавському педагогічному інституті в 1920-1921 і 1946 рр. та на робітничому факультеті (початок 1930-х рр.); шкільна вчителька.

Народилася у сім'ї статського радника (із дворян). Закінчила історико-філологічний відділ Петроградських вищих жіночих курсів (1913). Складала іспити при Імператорському Петроградському університеті по історичному відділенню наук, отримала диплом першого ступеня (30.05.1915).

У роки Української національної революції брала активну участь у роботі просвітницьких організацій, зокрема, була серед дуже небагатьох оплачуваних діячів у штаті «Просвіти» (керувала курсами українізації в Полтаві).

Із 1915 по 1919 р. – вчитель історії приватних жіночих гімназій М.П. Павелко (тепер – майдан Незалежності, 3) та В.П. Ахшарумової-Бєльської (тепер – будинок ліцею № 1 м. Полтави).

У Полтавському педагогічному інституті читала лекції зі стародавньої історії та історії середньовіччя (з 1920 р.). Була секретарем науково-учебної ради словесно-історичного відділу педінституту в 1920-1921 рр.

Викладач кафедри всесвітньої історії Полтавського інституту народної освіти (1921 – 1922).

Про період життя О.М. Васильєвої між 1922 і 1941 рр. знаємо мало. Можна припустити, що працювала вчителькою. Її прізвище зустрічаємо в Наказах ректора на рубежі 1920-х – 1930-х років, як позаштатного викладача історії народів СРСР робітничого факультету.

Під час німецької окупації Полтави (1941 – 1943 рр.) працювала на соломоплетінній фабриці, нетривалий час – паспортисткою в полтавській міській поліції. У післявоєнний період (до 1947 р.) була вчителькою російської мови та літератури у полтавській школі № 2 для дорослих. У 1946 р. за сумісництвом, викладала на кафедрі історії СРСР Полтавського педінституту (її особової справи не виявлено, проте є прізвище в Наказах ректора Ф.А. Редька).

Засуджена Полтавським обласним судом 14.02.1948 р. до 10 років позбавлення волі із конфіскацією майна та поразкою у правах строком на 5 років за те, що «упродовж 1941-1943, 1947 рр. займалася антирадянською агітацією».

Постановою Президії Верховного Суду Української РСР за 1954 рік строк покарання Васильєвій О.М. було скорочено до 7 років, знята судимість і поразка у виборчих правах. Звільнена 07.07.1954 р. як невиліковно хвора. Станом на 20.10.1960 р. ще проживала у Полтаві. Реабілітована в 1961 році, незадовго до смерті.

Фото О.М. Васильєвої із випускного альбому полтавської гімназії Ахшарумової за 1919 р. люб'язно надане нам краєзнавцем Борисом Тристановим.

Укладачі: Л.М. Булава, В.С. Сушко

МОРОЗЕНКО-КОВБАСА Антон Фролович (23.07.1897, м. Павлоград, нині Дніпропетровської обл. – 11.12.1941, концтабір «Севвостлагу», Магаданський край) – історик, журналіст, громадський діяч.

У першій половині 1920-х років закінчив Катеринославський інститут народної освіти (тепер – м. Дніпро).

Із 1915 по 1919 рік був членом Української соціалістичної партії. Після створення партії боротьбистів став її членом, а від 1920 року – член Української Комуністичної партії (УКП), яка стояла в опозиції до КП(б)У в національному питанні. Був оргсекретарем Катеринославського губернського комітету УКП і секретарем їхньої газети «Боротьба». 1924 року у зв'язку з ліквідацією УКП стає членом КП(б)У. Секретар редакції селянської газети «Зірка» (1923-30), а потім – літературного журналу «Зоря» та обласної газети з такою ж назвою (до 1932 чи 1933 р.) .

Коли в 1933 році у Полтавському педінституті відкрили історичний відділ, А.Ф. Морозенко (з 01.12.1933 р.) був призначений на посаду нештатного доцента з дисципліни «Історія Комінтерну». А коли в 1934-1935 н.р. відділ перетворили на історичний факультет, і підготовка майбутніх учителів історії розширилася, він призначений на посаду в.о. доцента курсу історії середніх віків (не відразу, а після того, як його попередників звільнили за професійною непридатністю або з ідеологічних причин). Наказом ректора від 31.05.1935 р. введений у штат, як в.о. доцента середньовічної історії та історії Комінтерну. Але факультет був закритий (студенти переведені до Харківського педінституту), і в штатному розписі станом на 01.09.1935 прізвища Морозенка вже не бачимо.

Він повернувся до Дніпропетровська. 1936 року за «націоналістичні прояви» виключений з КП(б)У. Наприкінці 1936 р. мусив виїхати на Кубань, до станиці Старощербинівська, працював учителем, інспектором Щербинівського райвно. За «антирадянську агітацію» постановою Особливої наради при НКВД СРСР від 17.03.1940 р. засуджений до п'яти років виправно-трудових таборів у віддалених місцевостях СРСР, де й помер від виснаження і недоїдання...

16.07.1964 р. президія Краснодарського крайового суду скасувала постанову Особливої наради при НКВД СРСР, і справу було припинено за відсутністю складу злочину. Антона Морозенка-Ковбасу реабілітовано (посмертно).

Укладач: Л.М. Булава

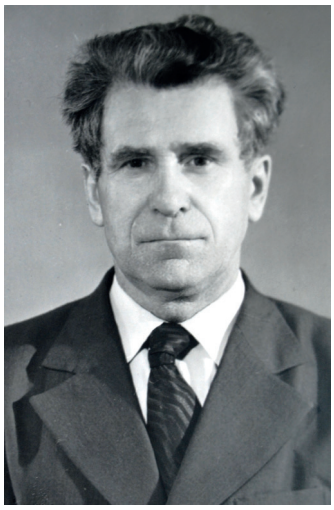

СОКОЛОВСЬКИЙ Олексій Хрисантович (14.03.1914, с. Степуки Лохвицького р-ну Полтавської обл. – 01.07.2000, Полтава) – історик-медієвіст, кандидат історичних наук (1954), доцент (1960).

Закінчив Луценківський технікум у Лохвицькому районі та нетривалий час працював агротехніком у м. Золотоноша (1932). Розпочав навчатися на історичному факультеті Харківського державного університету (1933-1935), але перевівся в Одеський державний університет. Після його закінчення (1938) залишений в аспірантурі кафедри середніх віків та завершив навчання в ній (1941). За сумісництвом працював асистентом цієї кафедри (09.1940-06.1941).

Учасник Другої світової війни (1941-1945). Із червня 1941 р. був командиром взводу та роти, брав участь у важких боях на Південному фронті. Нагороджений 6 медалями. У 1942 р. тяжко поранений, дев'ять місяців лікувався в госпіталях. Після лікування закінчив спеціальні курси і до 12.1945 р. працював у райвійськкоматах Гур'євської області; ще півроку лікувався.

З 07.1946 р. – у Полтавському державному педагогічному інституті (нині – національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка): асистент, пізніше – старший викладач на новоствореній кафедрі загальної історії. Завідувач кафедри загальної історії (03.1950 – 09.1955), доцент кафедри історії (1956-1968), доцент кафедри загальної історії (1968-1985).

Коло наукових інтересів: медієвістика, методика викладання історії, історичне краєзнавство.

Він – уважний історик-дослідник, автор низки ґрунтовних статей з історії середньовічної Сербії. З 11.1952 до 01.1954 перебував у річній аспірантурі при Інституті слов'янознавства, після якої захистив кандидатську дисертацію «Феодальна вотчина в Сербії XIII-XIV вв.». Але керівництво інституту багато років безпідставно зволікало з переведенням його на посаду доцента.

Олексій Хрисантович брав участь у написанні полтавського тому «Історії міст і сіл УРСР», енциклопедичного довідника «Полтавщина». Порівняно невелика кількість друкованих праць О.Х. Соколовського, автора сумлінного й відповідального, пояснюється умовами його часу, коли дослідникам історії зарубіжних країн обмежувався доступ до архівних джерел, видавництв і редакцій історичних журналів.

О.Х. Соколовський був висококваліфікованим викладачем, викладав різні курси, але основними для нього були Середньовічна історія та історії Стародавнього світу. Маючи від природи феноменальну пам'ять, вільно, не користуючись записами, оперуючи десятками дат та імен, на високому рівні проводив лекції і семінарські заняття. Студенти любили й поважали його ще й за особливі, характерні лише йому жести. До самого виходу на пенсію (30.06.1985) Олексій Хрисантович, окрім навчальної та наукової роботи, багато уваги приділяв вихованню студентів у дусі працьовитості та колективізму.

Був занесений до «Книги Пошани» інституту (див. фото).

Публікації: Феодальна вотчина в Южной Сербии в XII-XIV вв. // Краткие сообщения Института славяноведения. – М. : Наука, 1995. – Вып. 7. – С. 71–77; Селянський рух на Полтавщині в період проведення реформи 1861 року // Питання історії народів СРСР. – Х. : ХДУ, 1967. – Вип. 4. – С. 126–137; До історії сербських стронів XIII-XIV ст. // Українське слов'янознавство. – Л. : ЛДУ, 1973. – Вип. 8. – С. 144–153; О социалистической структуре сербских влахов XII-XVII веков // Узловые вопросы советского словяноведения. – Ужгород, 1982. – С. 230–231.

Укладач: Н. В. Год

1950-ті роки

1970-ті роки

МАЗУРЕНКО Лідія Логінівна (до 06.1954 – БЛІДЧЕНКО; 7.07.1920, м. Немирів, Вінницька обл. – 20.12.2000, м. Полтава).

До початку війни встигла закінчити три курси історичного факультету Харківського державного університету (1938-1941), а також річні курси медсестер. Працювала в евакогоспіталях Харкова і Новосибірська (11.1941-8.1943). У 1943 р. продовжила освіту в об'єднаному Українському університеті у місті Кзил-Орда в Казахстані; у 1944 р. реевакуювалася до Києва і закінчила навчання на історичному факультеті Київського державного університеті імені Т.Г. Шевченка (02.1945) з кваліфікацією «Історик, викладач історії». За направленням потрапила до Полтавського педагогічного інституту і пропрацювала в ньому 34 роки, до виходу на пенсію. З 01.03.1945 – асистент кафедри історії СРСР, а в 1948 р. перейшла на кафедру загальної історії (з кінця 1952 р. до початку 1954 р. була т.в.о. зав. кафедри); з 1955 р. – на об'єднаній кафедрі історії, з 1968 р. – на кафедрі загальної історії. Її наукові інтереси були пов'язані з новою історією Англії. Але найбільше Л.Л. Мазуренко проявила себе як майстерний педагог. Лекції з нової історії країн Західної Європи та Америки та історії країн Азії та Африки вона читала не лише змістовно, але й методично досконало й емоційно, подавала студентам приклади того, як можна і як необхідно використовувати художню літературу з метою образного сприйняття історичних подій і персоналій, користувалася авторитетом як людина чесна, порядна та принципова. Наукових праць не мала, хоч у 1958 р. склала кандидатські екзамени. Тому періодично її переводили з посади старшого викладача – на асистента (востаннє – 09.1974 р.). Не очікуючи чергового розгляду питання про перебування на посаді подала заяву на звільнення і вийшла на пенсію (15.07.1979). Ще довгий час працювала страховим агентом.

Укладач: Н. В. Год

ЛІПАТНІКОВА Галина Іванівна (18.10.1923, с. Московське Каширського р-ну Воронезької обл. – 1.04.1992, м. Воронеж) – медієвіст, кандидат історичних наук (1953), доцент (1965).

Народилася в родині сільських інтелігентів (батько був репресований у 1937 р.). У 1941 р. вступила на факультет іноземних мов Воронезького педінституту. У 1942 – 1943 рр. перебувала в евакуації у м. Вельську Архангельської обл. (працювала вихователем у дитячому будинкові). 07.1943 р. вступила на історичний факультет Ленінградського університету, який перебував в евакуації у Саратові; із 1944 р. продовжила навчання в Ленінграді, але в зв'язку з хворобою в 1946 р. змушена була перевестися на історико-філологічний факультет Воронезького державного університету, який і закінчила в 1949 р. Була залишена в аспірантурі на кафедрі загальної історії (1949 – 1952). Працювала над темою кандидатської дисертації «Празький університет і громадське життя Чехії в другій половині XIV – на початку XV ст.». У 1950-1953 рр. вела курс історії південних і західних слов'ян (володіла п'ятьма мовами). Через місяць після захисту дисертації (23.12.1953) отримала направлення на посаду старшого викладача кафедри загальної історії Ніжинського педінституту, де викладала курси історії Стародавнього світу і Середніх віків та археологію (02.1954 – 08.1956); у 1954 – 1955 рр. була завідувачем цієї кафедри (до її злиття з кафедрою істо-

рії СРСР). Перед 1956 – 1957 н.р., за наказом міністерства освіти, студенти Ніжинського педінституту переведені до Полтави, на історико-філологічний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка, а з ними – й деякі викладачі, у т.ч. Галина Іванівна. Вона впродовж двох навчальних років викладала, переважно, курс Стародавньої історії на посаді старшого викладача кафедри історії. Оцінка її наукової і громадської діяльності з боку керівництва інституту була високою (отримала декілька подяк і чудову характеристику). Але житлом її не забезпечили. 31.08.1958 р. була звільнена з роботи в ПДПІ після повідомлення про те, що вона пройшла за конкурсом на роботу в педінституті міста Мурома (Володимирська обл.); у 1958 – 1960 рр. викладала там історію Стародавнього світу, історію Середніх віків, факультативний курс «Культура Італії епохи Відродження». У 1960 – 1985 рр. працювала на кафедрі історії Воронезького педінституту, викладала історію Середніх віків, спецкурс «Історія культури епохи Відродження» та інші. Змушена вийти на пенсію в зв'язку з погіршенням здоров'я.

Залишилася в пам'яті випускників як висококваліфікований і доброзичливий викладач, інтелігентна людина з широким колом інтересів. *Фото 1950-х років.*

Вибрані праці: Документы по истории университетов Европы XII-XV вв. Учебное пособие. Вступ.статья, перевод и примечания Г.И. Липатниковой. Воронеж, 1973.

Липатникова Г. И. К ранней истории факультета «свободных искусств» в Париже // XXIV Герценовские чтения. Исторические науки. Л., 1971.

Липатникова Г. И. К проблеме феодальной интеллигенции (На материалах истории Пражского университета) // Вопросы истории славян. – Воронеж, 1985.

Липатникова Г. И. К вопросу о социальном составе студентов Пражского университета в конце XIV – начале XV вв. // Уч. зап. Института славяноведения. – Т. XV. – М., 1957.

Липатникова Г. И. К истории основания Пражского университета. Славянский сборник, вып. 1, ист. Воронеж, Изд-во Воронежск. гос. ун-та. 1958.

Липатникова Г. И. К изучению истории университетов в современной американской историографии. // Из истории развития революционных идей и культуры европейских стран. Известия Воронежского гос. пед. ин-та. – Т. 76. Воронеж, 1967.

Липатникова Г.І. Ян Гус і студенти Празького університету //Українське слов'янознавство. – 1972. – № 6.

Укладач: Л.М. Булава

ЧУПРУН Микола Йосипович (20.05.1922, с. Папужинці Тальнівського р-ну нинішньої Черкаської обл. – 22.09.2018) – кандидат історичних наук (1956), доцент (1964). Фото 1962 р.

У 1939 р. вступив, але через участь у війні тільки у 1947 р. закінчив з відзнакою історичний факультет Одеського державного університету, а в 1950 – аспірантуру при кафедрі нової історії цього ж університету.

Учасник Другої світової війни: у червні 1941 року встиг перейти на третій курс, тож мав право на бронь. Але юнак відмовився й кілька тижнів оббивав пороги військкоматів, аж поки, зрештою, його зарахували до армії. Потім були авіаційно-технічне, а згодом – льотне училища. Був пілотом, авіамеханіком, комсоргом авіаполку. Нагороджений медаллю «За победу над Германией в 1941-1945 гг.».

Старший викладач кафедри загальної історії Дніпропетровського державного університету (01.1951-08.1956).

Із 1956 по 1996 рр. – у ПДПІ імені В.Г.Короленка: ст. викладач кафедри історії (1956-1964), доцент кафедри історії, яка змінювала назви на кафедру загальної історії, а пізніше – всесвітньої історії (1964-1996); завідувач кафедри загальної історії (1968-1978).

Викладав курси з історії нового і новітнього часу країн Європи та Америки. Вимогливий викладач, Микола Йосипович вирізнявся неабиякою людяністю й завжди підтримував здібних студентів, з готовністю допомагав їм.

У 1956 році М.Й. Чупрун захистив кандидатську дисертацію на тему «Сен Жюст і організація оборони Франції в 1793 році». Ним було опубліковано декілька статей про

революційну діяльність якобінців. Два роки (1966-1968) викладач навчався у докторантурі, де працював над темою «Боротьба Французької комуністичної партії проти колоніалізму», але дисертації не підготував.

Був одним із засновників і директором музею історії Полтавського педуніверситету.

Публікації: Луи-Антуан Сен-Жюст. – Полтава, 2014. – 256 с. Режим доступу: http://nchypryn.at.ua/index/quot_lui_antuan_sen_zhjust_quot_2014/0-15 ;

Музей истории института : опыт создания и организации идейно-воспитательной работы // Первая Всесоюзная научная конференция по историческому краеведению : г. Полтава, октябрь 1987 г. / Ред.: С. С.Хромов, Я.Е. Володарський, Ю.З. Данилюк. – К., 1987. – С. 176-177; Сен-Жюст и организация обороны Франции в 1793 году // Научные записки Днепропетровского ун-та. – 1956. – Т. 56. – С. 109-127; Методика викладання історії і суспільствознавства // Республіканський науково-методичний збірник / Редкол. : П. М. Денисовець, М. Й. Чупрун. – К. : Рад. шк., 1965. – Вип. 1. – 114 с.; Політичний страйк 12 жовтня 1925 року у Франції // Питання нової і новітньої історії. – Х., 1977. – Вип. 23. – С. 62-71.

Укладач: Ю. В. Вільховий

АВДЄЄВА Маргарита Олександрівна (уродж. ПОЛУКАРОВА; 18.01.1937, м. Житковічі БРСР, тепер – Республіка Білорусь) – кандидат історичних наук (1973), доцент (1979).

Закінчила Московський державний університет імені М.В. Ломоносова (1959).

Учитель історії (1959 – 1964), завідуюча кабінетом, асистент кафедри політекономії (1964 – 1967) Полтавського інженерно-будівельного інституту.

У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка з 1967: асистент (1967 -1974), старший викладач кафедри загальної історії (1974 – 1975), доцент кафедри загальної історії (1975 – 1990) і всесвітньої історії (1990 – 2004).

У жовтні 1973 року захистила кандидатську дисертацію в Московському державному університеті на тему «Брісбейк – представник американського утопічного соціалізму». У науковому плані її інтереси стосувалися історії соціалістичного і робітничого руху нового часу. Своєю навчальною роботою М.О. Авдєєва забезпечувала засвоєння студентами курсів нової історії та історіографії нової і новітньої історії. Саме на цій ділянці роботи вона виявила неабиякі здібності та обдарування педагога. Родзинкою її лекцій і семінарських занять була велика увага до питань культури. Вона неодноразово говорила, що працювати треба так, щоб за викладачем закріпилася хороша слава представника певної науково-педагогічної школи. М.О. Авдєєва володіла барвистою мовою, що робило її лекції привабливими і цікавими.

Коло наукових інтересів: всесвітня історія, методика викладання всесвітньої історії, історія світової культури.

З посади доцента кафедри всесвітньої історії звільнена в 2004 році у зв'язку з виходом на пенсію.

Публікації: Проблемы утопического социализма в США // Основные проблемы истории США в американской историографии. – М. : МГУ, 1971. – С. 297–314; Альберт Брисбейн – пионер утопического социализма в США // Вест. Москов. ун-та. – Серия 9: История. – 1972. – №3. – С. 87–96; Идеи Фурье в США // История социалистических учений. – М. : Наука, 1976. – С. 269–283; Социалистический утопизм в истории США // Вопросы новой и новейшей истории. – Х., 1980. – Вып. 25. – С. 100–110.

Укладач: Б. В. Год

БАКА Михайло Васильович (13.01.1937, с. Михайлівка Велико-Багачанського р-ну Полтавської обл. – 27.02.2018, Полтава) – кандидат історичних наук (1974), доцент (1975).

Закінчив Великосорочинське педагогічне училище (1955), історико-філологічний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (1961), аспірантуру на кафедрі нової і новітньої історії Московського державного університету імені М.В. Ломоносова (1973). Пройшов стажування в Берлінському університеті імені Гумбольдта (10.1972 – 07.1973). За роки аспірантури та стажування підготував і захистив кандидатську дисертацію на тему «Виникнення кооперативних соціально-економічних відносин – новий етап розвитку аграрного ладу в НДР».

У Полтавському державному педагогічному інституті (з 1999 – ПДПУ) імені В.Г. Короленка з 1961: старший лаборант (1961 – 1963), асистент (1963 – 1974), старший викладач (1974 – 1975), доцент (1975 – 2007), завідувач (08.1978 – 1997) кафедр загальної історії (1961 – 1968 р.), всесвітньої історії (1968-2006), всесвітньої історії та методики її викладання (до виходу на пенсію в 2007 р.). А ще випускники 1970-х згадують його як заступника декана історичного факультету – педантичного але людяного.

Як керівник кафедри М.В. Бака багато уваги приділяв науковому зростанню молодих викладачів, поставивши за мету забезпечення викладання усіх курсів загальної історії кандидатами наук. Цьому сприяла та обставина, що в 1970-ті роки вдалося розпочати співробітництво з кафедрою нової і новітньої історії Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Як підсумок – декілька молодих викладачів кафедри отримали можливість пройти школу університетської аспірантури або стажування.

За багаторічну плідну роботу М.В. Бака нагороджений медаллю «Ветеран праці» та знаком «Відмінник освіти України».

Коло наукових інтересів: новітня історія країн Європи та Америки, історичне краєзнавство Полтавщини. За роки праці на кафедрі загальної історії ним опубліковано півтори сотні наукових статей, тез, рецензій, майже половина з яких присвячена німецькій історії. Крім того, він є одним із авторів історичних нарисів про Полтаву та Полтавщину, тринадцяти статей енциклопедичного довідника «Полтавщина».

Крім того, Михайло Бака писав поезію та прозу. У світ вийшло близько десятка його збірок.

Вибрані публікації:

1. Визволення Полтави // Історична пам›ять : наук. зб. – Полтава, 1998. – Вип. 1. – С. 201-205.

2. До питання про розвиток структури Полтавського педагогічного інституту у 1914-1941 рр. // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали / відп. ред. В.А. Войналович ; Полтавський держ. пед. ін-т ; Полтавське наукове товариство краєзнавців. – Полтава, 1994. – С. 177-181.

3. Так було у Михайлівці // Голод 1946-1947 років на Полтавщині (до п›ятидесятиріччя трагедії): матеріали і документи / Центр по дослідженню історії та культури Полт. облдержадміністрації ; ПДПІ ім. В. Г. Короленка ; ПІОПОПП; Держ. архів Полт. обл. – Полтава, 1996. – С. 45-48.

4. Чехословацькі військові частини у боротьбі за звільнення України // Безсмертя полум›яних літ : До 55- річчя визволення України від німецько- фашистських загарбників : матер. регіон. наук. конф. 28 жовтня 1999 р. / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 1999. – С. 13-16.

5. Аграрно-селянська політика СЄПН: міфи і реальність // Історична пам›ять. – Полтава, 2004. – Вип.1. – С. 144-157.

6. З історії виникнення і розв›язання німецького питання // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання. – Полтава, 2004. – С. 187- 198.

7. Конституційні основи політичної системи Німеччини Веймарського періоду // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару (27-28 березня 2006 року) / ред. В. О. Пащенко ; Полт. держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 212-223.

Укладачі: Ю. В. Вільховий, Б. В. Год

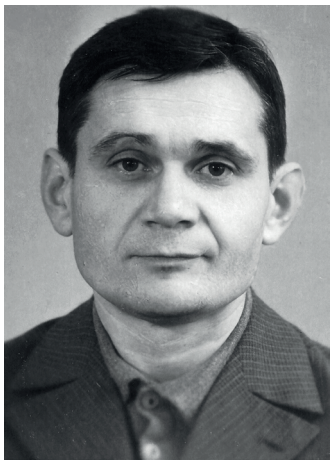

ВОЛОВИК Віктор Степанович (22.04.1938, м. Полтава – 29.02.2004, м. Полтава).

Закінчив з медаллю середню школу № 25 м. Полтави. Здобув вищу освіту на відділенні історії Греції і Риму історичного факультету Ленінградського державного університету імені А.А. Жданова (1960). Повернувшись до Полтави, він деякий час працював вихователем у школі, науковим працівником Полтавського краєзнавчого музею. Із 1961 року в ПДПІ імені В.Г. Короленка читав курс «Основи наукового атеїзму» за умови погодинної оплати, з 10.1963 р. пройшов за конкурсом на посаду асистента кафедри історії. Із 03.1968 р. обіймав посаду старшого викладача кафедри загальної історії, перейменованої в 1990 р. на кафедру всесвітньої історії. Усі 35 років викладав історію Стародавнього світу. Звільнений з роботи у зв'язку з досягненням пенсійного віку (08.1998).

Наукові інтереси В.С. Воловика були в сфері історії християнства. Працював над кандидатською дисертацією на тему «Раннє християнство в радянській історіографії». Аля ця тема була не кон'юнктурною, навіть небезпечною на ті часи, тому дисертацію не підготував.

В.С. Воловик був кваліфікованим фахівцем з історії Стародавнього світу. Як викладач вирізнявся унікальною пам'яттю. Він знав і пам'ятав по імені майже всіх студентів історичного факультету. Студенти любили його за спокійний, веселий, дотепний норов. Він був справедливим і вимогливим (на деяких курсах носив титул «Східний деспот»). Старшокурсники говорили про нього: «Хто подолав фараона (так його з любов'ю називали), той може вважати себе справжнім студентом». Серед спогадів випускників історичного факультету 1960-1990-х років найчастіше згадується добрими словами саме він.

Укладач: Б.В. Год, Л.Л.Бабенко, Т.П.Демиденко

ЛАХИЖА Микола Іванович (24.05.1956, с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області). Кандидат історичних наук (1985), доцент (1990). Доктор наук з державного управління (2010), професор (2014).

Закінчив історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка (1977) та аспірантуру при кафедрі нової і новітньої історії Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова (1985). У 1977 – 1998 роках працював асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри загальної (всесвітньої) історії ПДПІ імені В.Г. Короленка. Викладав курси нової і новітньої історії країн Європи і Америки, спецкурси з історії мистецтва, політичних систем зарубіжних країн та інші. Із 1998 по 2014 рік перебував на державній службі (Управління внутрішньої політики облдержадміністрації та Управління державної служби в Полтавській області). Водночас за сумісництвом працював доцентом кафедри права Полтавського університету економіки та торгівлі (1998-2009) та професором кафедри державного управління і права Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Із 2015 року працює на посаді першого заступника директора Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги в Полтавській області.

Автор 5 індивідуальних та 20 колективних монографій і понад 300 наукових праць з теорії та історії державного управління, історії України, краєзнавства, посібників та методичних рекомендацій, в т.ч.:

1. Місцевий та регіональний розвиток в Україні: досвід Полтавщини / За ред. С.Максименка. – К. : Міленіум, 2001. – 285 с. (авторські: с.50-85, с.170-202).
2. Лахижа М.І. На службі людям. – Полтава: АСМІ, 2003. – 72 с.
3. Полтавщина: влада на історичних паралелях. – Полтава: АСМІ, 2005. – 392 с., іл. (авторські: вступ, с. 7-16; розділ 8, с. 247-290).
4. Лахижа М.І. Історія села Круподеринці / С.Б. Єгоричева, В.В. Ставнюк. – Полтава: «АСМІ», 2008. – 332 с.

5. Лахижа М.І. Система управління якістю в органах влади (вітчизняний та зарубіжний досвід). – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 132 с.

6. Публічна влада та управління: принципи механізми реалізації : Монографія / За заг ред. Н.Р. Нижник. – Чернівці : Технодрук, 2008. – 432с. (авторські: с. 26-44)

7. Громадські організації та органи державного управління: питання взаємовідносин: Монографія / За заг. ред. Н.Р. Нижник та В.М. Олуйка – Видання 2-е, розширене та доповнене. – Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю. – 2009. – 382 с. (Авторські с. 89-111).

8. Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади: монографія/ О.В.Власенко, П.В.Ворона, М. О. Пухтинський та ін. / За заг. ред. П.Ворони. – Полтава: ПолтНТУ, 2009. – 288 с. (авторські с. 101-126).

9. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти.- [монографія].- Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – 289 с.

10. Лахижа М.І. Теоретичні основи та реалії реформування владних органів України / М. Лахижа // Вісник державної служби України. – 2005. – №1. – С. 9-12.

11. Лахижа М.І. Історія цивільної служби в Польщі (витоки, становлення, розвиток) / М. Лахижа //Теорія та практика державного управління: Зб. наук. праць. – Вип.2 (21). – Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», – 2008. – С.39-44

12. Лахижа М.І. Методологічні та практичні проблеми розвитку публічної адміністрації в Україні/ М. Лахижа // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – Випуск 3/2008. Право-Економіка-Управління. – С.281-283.

13. Лахижа Н.И. Посткоммунистическая модернизация: теоретические аспекты / Н.И. Лахижа //»Государственное управление. Электронный вестник». – Вып.№20. – Сентябрь 2009 г. – Спосіб доступу: http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/2009/20/Lakhizha.pdf

14. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток. Монографія.-Дніпропетровськ: Вид-во «Монолит», 2010 – 400с. (авторські с.12-43; с.74-91).

15. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Польща. – Полтава: ПолтНТУ, 2012. – 243 с.

16. Публичное управление: методология, теория, практика (международная коллективная монография). – Курск: Изд-во Академии госслужбы, 2014. – 266 с. (авторські: с.80-92; 227-248).

17. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Болгарія. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 208 с.

18. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка,М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2015. – 628 с. (авторські С.552-581)

19. Лахижа М.І. Методологічні аспекти вивчення феномену модернізації публічної адміністрації посткомуністичних країн // Публічне управління: теорія і практика. – 2011. – №1.(5). – С.18-25.

20. Лахижа Н. Управление государственной службой в Украине/Н. Лахижа// Публична администрация. Нов български университет. Департамент «Публична администрация». Годишник 2014, № 9. – С.1-13 // Електронний ресурс, Спосіб доступу: http://ebox.nbu.bg/pa2014/1_N.Lahiga.pdf

21. Лахижа Н.И. Правовое и организационное обеспечение государственной службы в Украине /Н.И. Лахижа// Государственное управление и государственная служба. Международный научно-аналитический журнал (Казахстан). – 2015. – №1. С. 85-90 Режим доступу: http://journal.apa.kz/images/books/1-2015/index.html

Укладачі: Б.В. Год, Л.М. Булава

МЕЛЬНИКОВ Олександр Максимович (16.09.1946, м. Михайлівка, Волгоградська обл.).

У 1975 р. закінчив історичний факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (спеціалізація – історія стародавнього світу, історія середніх віків) і був направлений до аспірантури Московського державного університету імені М.В. Ломоносова (кафедра історії стародавнього світу). Після закінченні аспірантури (1978) працював асистентом в Луцькому педагогічному інституті. У 1979-1999 рр. – в ПДПІ імені В.Г. Короленка, на історичному факультеті (кафедра загальної історії): асистент (1979), старший викладач (1980), доцент кафедри всесвітньої історії (з 1994). Основна навчальна дисципліна – історія середніх віків. Викладав також історію стародавнього світу, нову та новітню історію країн Європи та

Америки. У 1980-1982, 1984, 1990-1999 рр. був заступником декана історичного факультету з навчальної роботи.

У 1999-2006 рр. працював на різних посадах у Полтавської обласній державній адміністрації. У 2006-2011 рр. – на посадах старшого викладача та доцента у Полтавському кооперативному та Полтавському національному технічному університетах (викладав курси історії України, культурології, етики та естетики).

З 2011 року перебуває на пенсії, мешкає у м. Полтаві.

Має понад 20 наукових праць, у т.ч. : Некоторые вопросы экономического положения колонов в I – II вв. н.э. /Актуальные вопросы исторической науки. Сб. материалов городской научной конференции молодых ученых, посвященной 60-летию образования СССР, 21 – 22 декабря 1982г. – К.: Наукова думка, 1984. – С.108-109; Радянська історична наука про проблеми раннього колонату //Український історичний журнал. – 1987. – №2. – С.28-36; Методические указания к семинарско-практическим занятиям по истории средних веков для студентов II курса исторического факультета. – Полтава,1987. – 74 с. Некоторые вопросы социального статуса колонов в I–II вв. н.э. (Тезисы). // Вестник Древней Истории. – 1989. – №2. – С.225; Некоторые аспекты истории раннего колоната в англо-американской историографии (Тезисы) // Вестник Древней Истории. – 1989. – №3. – С.230.

Укладач: О.М. Мащенко

СТАВНЮК Віктор Володимирович (03.10.1956, с. Жван Мурованокуриловецького р-ну Вінницької обл.).

У 1977-1982 рр. навчався на історичному факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка.

У 1982-1984 рр. працював асистентом кафедри загальної історії історичного факультету Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. Із перших днів він зарекомендував себе ґрунтовно підготовленим фахівцем-істориком, цілеспрямованою молодою людиною. 1984-1987 – аспірант кафедри історії стародавнього світу Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Захистив кандидатську дисертацію з історії стародавнього світу (1988). Це був перший в історії кафедри випадок, коли викладач кафедри захистив дисертацію з історії Стародавнього світу. У 1987-1993 рр. працював доцентом кафедри загальної історії, заступником голови профкому Полтавського педінституту. Викладав історію стародавнього світу.

Із 1993 – доцент, заступник завідувача (з 2010 – завідувач) кафедри історії стародавнього світу та середніх віків історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 2006 захистив докторську дисертацію з історії стародавнього світу. З 2008 – професор. У різні роки у вишах м. Полтави та м. Києва викладав давньогрецьку та латинську мови. Підготував 12 кандидатів історичних наук з проблем історії стародавнього світу. Член експертної ради ДАК МОН України з історичних дисциплін, заступник голови науково-методичної комісії з історії Науково-методичної ради МОН України.

Публікації: Ставнюк В. В. Фемістокл і Афіни : діяльність Фемістокла в контексті еволюції афінського поліса / В. В. Ставнюк. – К. : Прайм-М, 2004. – 248 с.; Ставнюк В. В. Становлення афінського поліса / В. В. Ставнюк. – К. : Аквілон-Плюс, 2005. – 216 с.; Ставнюк В. В. Латинська мова : навч. посіб. для вишів / В. В. Ставнюк. – К. : Аквілон-Плюс, 2009. – 352 с.

Укладач: Б. В. Год

ЦЕХМІСТРО Ніна Яківна (21.05.1956, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1983), доцент (1991).

Закінчила СШ №23 м. Полтави (1973), історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка (1977). У 1977 – 1979 рр. працювала учителем історії в середніх школах №19, №23 м. Полтави.

Закінчила аспірантуру кафедри історії радянського суспільства Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1983), нині – КНУ імені Т.Г. Шевченка. Достроково захистила кандидатську дисертацію «Братское сотрудничество УССР и Российсской Федерации в сфере экономики в годы восьмой пятилетки (1966-1970 гг.) і згідно з призначенням Міністерства освіти УРСР прибула на роботу до Полтавського педінституту: ст. викладач (1984 – 1988), доцент кафедри історії СРСР та УРСР (1988 – 1991), історії східного слов'янства (1991 – 1993), історії України (1993 – 1997), всесвітньої історії, перейменованої в 2006 р. на кафедру всесвітньої історії та методики викладання історії (1997 – 2015). На останній викладала навчальний курс з історії слов'янських народів та історії міжнародних відносин. Вона була майстерним викладачем, скрупульозним науковцем, принциповою і порядною людиною. Голова методичної ради історичного факультету (2000 – 2014). Має почесні грамоти Міністерства освіти України, Головного управління освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації.

З 2015 року перебуває на заслуженому відпочинку.

Публікації: Полтава: Історичний нарис. – Полтава: Полтавський літератор, 1999 (співав.); Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава: Дивосвіт, 2005 (співав.); Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Лохвицький район. – Полтава: ТОВ. АСМІ, 2012 (співав.); Зміцнення братерського співробітництва трудящих РРФСР і УРСР в ході соціалістичного змагання в роки восьмої п'ятирічки // Український історичний журнал. – 1982. – № 2; Північно-Атлантичний союз на межі XX – XXI століть: адаптація до нових процесів і явищ у сфері міжнародних відносин // Історична пам'ять: науковий збірник – 2007. – № 1; Історія слов'янських народів (середина XVI – середина XVIII століття. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011; Історія слов'янських народів (друга половина XVIII – перша половина XIX століття. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012 та інше.

Укладач: Т. В. Тронько

ЛАВРІНЕНКО Олександр Андрійович (25.01.1969, м. Ніжин, Чернігівської обл.).

У 1993 р. закінчив історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, займався проблематикою педагогічної майстерності. 1998 – кандидат педагогічних наук. 2000-2002 – доцент кафедри всесвітньої історії. Викладав історію держави і права України та історію держави і права зарубіжних країн.

2003-2006 – декан історико-юридичного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. 2009 – доктор педагогічних наук, 2013 – професор. 2010 – головний науковий співробітник, 2017 – завідувач відділу теорії і практики педагогічної освіти імені І. Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Досліджує питання розвитку педагогічної майстерності як домінантного складника педагогічної дії в поступі української національної освіти, культури, науково-філософської та педагогічної спадщини академіка І.А. Зязюна (1938-2014).

Автор біля 100 наукових історико-педагогічних праць у вітчизняних і зарубіжних фахових виданнях. Дійсний член Вільної Української Академії Наук у Канаді (ВУАН), м. Торонто. Підготував 3 кандидатів і 4 докторів наук.

Вибрані публікації:

1. Лавріненко О. Історія педагогічної майстерності : навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ, асп., вчит. / О. Лавріненко. – К. : Богданова А. М., 2009. – 328 с.
2. Лавріненко О. А. Педагогічна майстерність в історико-педагогічному вимірі : теорія, практика, поступ : монографія / О. А. Лавріненко. – К. : Богданова А. М., 2009. – 328 с.
3. Лавріненко О. Духовно-педагогічні ремінісценції протоpенесансного руху «Devotio Moderna» у формуванні ціннісно-смислового універсуму педагогічної системи ордену єзуїтів / О. Лавріненко // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Полт. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 68. – С. 98–104.
4. Лавріненко О. А. Сценічна мова у вимірах педагогічної майстерності : монографія / О. А. Лавріненко. – К. : ІПООД, 2015. – 316 с.
5. Лавріненко О. А. Уявлення про «ідеального вчителя» в життєтворчому поступі академіка І.А. Зязюна (1938-2014 рр.) / О. А. Лавріненко // Естетика і етика педагогічної дії. – Київ-Полтава, 2008. – Вип. 17. – С. 80-90.

Укладач: О. Б. Чорней

Викладачі сучасної кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії

ЦЕБРІЙ Ірина Василівна (02.07.1958, м. Полтава) – доктор педагогічних наук (2013), професор (2015).

Закінчила Полтавську ЗОШ № 26 (1973), Полтавське музичне училище імені М. В. Лисенка (1977), історичний факультет (1990), докторантуру (2013) Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет).

Після захисту кандидатської дисертації два роки працювала на кафедрі менеджменту освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Працює на кафедрі всесвітньої історії та методики викладання історії ПНПУ імені В.Г. Короленка на посадах: асистента (2002), старшого викладача (2003–2005), доцента (2005-2015), професора (з 2015). Коло наукових інтересів: медієвістика , історія стародавньої цивілізації.

Викладає історію Стародавнього Сходу, типологію та динаміку людських цивілізацій. Професор Цебрій І.В. проводить велику роботу не лише з фахової підготовки студентів, але й естетичного виховання. Її дітищем став чудовий хоровий колектив «Тисяча років музики», студентський театр «Фабула», творчість яких відома далеко за межами Полтавщини.

Вибрані публікації:

1. Цебрій І. В. Музичне мистецтво як засіб гармонізації процесу викладання історичних тем / І.В. Цебрий // Теорія і практика сучасного естетичного виховання у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського: Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПІ. – 1999. – С. 305–309.
2. Цебрій І. В. Теорія і практика гармонійного поєднання музичного мистецтва і історичної науки в навчально-виховному процесі / И.В. Цебрий // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПУ. – 2001. – Випуск 6. – С. 52-60.
3. Цебрій І. В. Музика як засіб психотерапевтичного впливу на особистість / І.В. Цебрий // Постметодика. – 2002. – № 4. – С. 34-35.
4. Цебрій І. В. Дидактичні засади використання музичного мистецтва на уроках стародавньої історії // Імідж сучасного педагога. – 2002. – № 3. – С. 37-39.
5. Цебрій І. В. Зміст художньо-естетичного виховання у стародавньому Римі / І.В. Цебрий // Наукові записки психолого-педагогічного факультету: Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПІ. – 1998. – С. 392–396.
6. Цебрій І. В. Теорія і практика використання музичного мистецтва при вивченні історичного матеріалу / И.В. Цебрий // Професійно-педагогічна підготовка вчителя підготовчих класів: Збірник доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава: ПДПІ. – 2000. – С. 229–231.

7. Цебрій І. В. Актуальність персоналізації історичного процесу в умовах реформування вищої школи / И.В. Цебрий // Актуалізація ідей антропоцентризму в умовах реформування загальноосвітньої і вищої школи: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава: ПДПУ. – 2001. – С. 168–172.

8. Цебрій І. В. Формування творчої особистості учителя початкових класів засобами історії музики / І.В. Цебрий // Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів: Збірник матеріалів другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця: ВДПУ. – 2001. – С. 222–224. .

9. Цебрій І. В. Стародавня та середньовічна музично-історичні епохи: Індивідуальний навчальний план. Головні завдання спецкурсу. Програма для педагогічних вузів / Укл. І. В. Цебрій. – Полтава, 1999. – 24 с. – 1,0 авт. арк.

10. Цебрій І. В. Історія музики від найстародавніших часів і до середини XVIII століття: – Посібник для учнів 7-9 класів. / И.В. Цебрий – Полтава: Хорс, 2002. – Частини І-ІІ. – 34 с.

11. Цебрий И.В. Истоки духовной музыки западноевропейского Средневековья / И.В. Цебрий // Магілёўскі веснік касцёла Св. Станіслава. – 2003. – № 5 (116), 2003. – С. 36-46.

12. Цебрій І.В. Етико-педагогічні ідеї Античності та Середньовіччя в контексті сучасної соціально-педагогічної думки / І.В. Цебрій // Постметодика. – 2003. – № 4. – С.48-51.

13. Tsebriy Iryna. Viduramžių palikimas, XX amžiaus pedagogikos / Iryna Tsebriy // Soter : Religijos mokslo þurnalas Journal of Religious Science. – Kaunas : Vytautas Magnus University. – 2003. – № 2 (16). – p. 83-91.

14. Цебрій І.В. Особистісний фактор в управлінні освітою / І.В. Цебрій // Імідж сучасного педагога. – 2003. – №10 (39). – С. 20-23.

15. Цебрій І.В. Етико-педагогічні ідеї у становленні професійної початкової та вищої освіти часів Середньовіччя та епохи Відродження / І.В. Цебрій // Неперервна освіта: теорія і практика. – 2004. – Вип. IV. – С. 72 –78.

16. Цебрій І.В. Управлінський імідж (історико-ретроспективний погляд на проблему) / І.В. Цебрій // Педагогічні науки: збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Вип. 2 (35). – Полтава, 2004. – С. 154-158.

17. Цебрій І.В. Основні форми організації занять театральної освіти середньовічної доби в системі загальної шкільної освіти / І.В. Цебрій // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2005. – Вип. 3-4. – С.142-148.

18. Цебрій І. В. Середньовічна освіта у контексті розвитку української культури: книга для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2004. – 40 с.

19. Цебрій І. До витоків формування інтелектуальної висококультурної особистості / Цебрій І.В. –Полтава, ПОІППО, 2005. – 168 с.

20. Цебрій І.В. Естетичні уявлення людини на зорі виникнення цивілізації / І.В. Цебрій // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Всеукраїнського науково-практичного семінару (6-7 жовтня 2004 року). – Полтава: АСМІ, 2004. – С. 92-100.

21. Цебрій І. В. Розвиток і саморозвиток творчого мислення колективу / І.В. Цебрій // Адреси кращого педагогічного досвіду Полтавщини. Анотований каталог / Упор. В.М. Золотухіна, В.В. Гудзенко. – Полтава: ПОІППО, 2003. – С. 15-17.

22. Цебрій І. В. Модернізація управлінської діяльності у контексті наукової роботи кафедри менеджменту освіти / І.В. Цебрій // Імідж сучасного педагога. – 2004. – №6. – С. 37-39.

23. Цебрій І. .В. Організація самостійних домашніх занять учнів: ретроспективний досвід / І.В. Цебрій // Виховання дитини – виховання нації: матеріали обласної науково-практичної конференції. – Полтава : ПОІППО, 2004. – С. 84-87.

24. Цебрій І. В. Середньовічна освіта у контексті розвитку української культури: книга для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2004. – 40 с.

25. Цебрій І.В. Варіанти соціальної адаптивної взаємодії людини і суспільства / І.В. Цебрій // Адаптивне управління: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Запоріжжя: НМЦ, 2005. – С. 19-22

26. Цебрій І.В. Суспільно-гуманітарні проблеми освітнього менеджменту: ретроспективний аспект // Менеджмент. Творчість. Пошук: навчальний посібник для викладачів інститутів післядипломної освіти, керівників загальноосвітніх закладів, слухачів курсів підвищення кваліфікації / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 140 с.

27. Цебрій І.В. Освіта в контексті соціокультурного простору Середньовіччя: навчальний посібник для вчителів історії та студентів історичних факультетів / І.В. Цебрій. – Полтава: АСМІ, 2007. – 42 с.

28. Цебрій І.В. Ідейно-художні напрями в культурному житті країн Західної Європи в добу Середньовіччя: навчальний посібник для студентів історичних факультетів і вчителів історії / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2008 – 178 с.

29. Цебрій І.В. Епоха раннього Середньовіччя в сучасній історіографії: проблематика, полеміка, розвідки / І.В. Цебрій // Вісник історії: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 159-170.

30. Цебрій І.В. Духовне життя країн Західної Європи в епоху Середньовіччя: навчально-методичний комплекс для студентів історичних факультетів / І. В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2010 – 48 с.

31. Цебрій І.В. Романський художній стиль у мистецтві середньовічного Заходу: посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.В. Цебрій. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 69 с.

32. Цебрій І. Технології єгипетського будівництва: подорож до епіцентру полеміки / І.В. Цебрій. – К. : ЦУППО, 2009. – 66 с.

33. Цебрій І.В. Методологічні засади початкової освіти Франції та Німеччини в добу Середньовіччя / І.В. Цебрій // Неперервна освіта: теорія і практика. – Вип. III-IV. – 2007. – С. 171-179.

34. Цебрій І.В. Практичні можливості використання театрального мистецтва в системі історичних дисциплін / І.В. Цебрій / Постметодика. – 2008. – №4 (81). – С. 11-17.

35. Цебрій І.В. Дидактичні засади використання театрального мистецтва в системі дисциплін історичного циклу / І.В. Цебрій // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Вип. 5 (57). – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2008. – С. 100 – 110.

36. Цебрій І.В. Роль студентського самоврядування та міської муніципальної влади у виховному процесі Середньовіччя / І.В. Цебрій // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Вип. 6 (57). – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2006. – С. 138 – 146.

37. Цебрій І.В. Практичні засади реалізації театральної шкільної освіти в акторських цехах середньовічної Німеччини / І.В. Цебрій // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Вип. 3 (50). – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2006. – С. 226-233.

38. Цебрій І.В. Науково-практичні підходи до змісту театральної освіти в діяльності церковно-монастирських шкіл / І.В. Цебрій // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Вип. 6 (53). – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2006. – С. 127 – 135.

39. Цебрій І.В. Історико-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів у середньовічний період / І.В. Цебрій // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2006. – Випуск 3-4. – С. 95 – 104.

40. Цебрій І.В. Менталітет цивілізованої людини початку новоєвропейського суспільства: начально-методичний посібник / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 40 с.

41. Цебрій І.В. До витоків формування інтелектуальної висококультурної особистості: посібник для вчителів історії та зарубіжної літератури / І.В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 116 с.

42. Цебрій І.В. Основи цивілізаційної теорії: посібник для студентів історичних факультетів / І.В. Цебрій. – Полтава: ПНПУ, 2006. – 54 с.

43. Цебрій І.В. Подорож історичними місцями Ізраїльсько-Іудейського царства: науково-популярне видання // І.В. Цебрій. – К. : ЦУППО, 2008. – 56 с.

44. Цебрій І.В. Освіта в контексті соціокультурного простору Середньовіччя: навчальний посібник для вчителів історії та студентів історичних факультетів / І.В. Цебрій. – Полтава: АСМІ, 2007. – 42 с.

45. Цебрій І.В. Філософсько-дидактичні засади факультету мистецтв у середньовічному університеті / І.В. Цебрій // Філософські обрії: науково-теоретичний часопис. – 2007. – №18. – С. 105-116.

46. Цебрій І.В. Особливості соціально-економічного і культурно-політичного розвитку польських і чеських міст у епоху Середньовіччя // / І.В. Цебрій // Історична пам'ять: науковий збірник. – 1'2007. – 2007. – С. 177-184.

47. Цебрій І.В. Місце і роль наукових досліджень у системі підготовки управлінських кадрів: зарубіжний досвід / І.В. Цебрій // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду вдосконалення діяльності органів влади : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава: РЦВ ПУСКУ, 2007. С. 183-190.

48. Цебрій І.В. Філософсько-теоретичні засади в навчальній системі єпископальних шкіл доби Середньовіччя / І.В. Цебрій // Філософські обрії: науково-теоретичний часопис. – Випуск 19. – Київ-Полтава, 2008.– С. 235-252.

49. Цебрій І.В. Музична педагогіка в добу Середньовіччя: від метризи до школи Вінчестерського собору / І.В. Цебрій // Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва від традицій до інновацій: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава: ПДПУ, 2008.– С. 133-136.

50. Цебрій І.В. Епоха раннього Середньовіччя в сучасній історіографії: проблематика, полеміка, розвідки / І.В. Цебрій // Вісник історії: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 159-170.

51. Цебрій І.В. Особливості соціокультурного розвитку чеських земель у добу раннього та класичного Середньовіччя / І.В. Цебрій // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2'2008. – 2011. – С. 177-184.

52. Цебрій І.В. Роль Алкуїна Йоркського у впровадженні ірландської вченої традиції в духовне життя Імперії Карла Великого / І.В. Цебрій // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2 (26). – 2011. – С. 139-147.

53. Цебрій І.В. Земля і Всесвіт у концепції Ісидора Севільського / І.В. Цебрій // Філософські обрії: науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 23. – Київ-Полтава, 2010. – С. 59-70.

54. Цебрій І.В. Педагогічно-мистецька парадигма освіти епохи Середньовіччя /Цебрій І.В. // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Вип. 1. – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2010. – С. 103-110.

55. Цебрій І.В. Активізація пізнавальної діяльності студентів на лекційних заняттях із мистецьких дисциплін / І.В. Цебрій // Мистецтво в реаліях сучасної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Полтава, 2010. – С. 138-145.

56. Цебрій І.В. Духовне життя країн Західної Європи в епоху Середньовіччя: навчально-методичний комплекс для студентів історичних факультетів / І. В. Цебрій. – Полтава: ПОІППО, 2010 – 48 с.

57. Цебрій І.В. Романський художній стиль у мистецтві середньовічного Заходу: посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.В. Цебрій. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 69 с.

58. Цебрій І.В. Боротьба Риму і Константинополя за духовний протекторат над Богемією в IX-X століттях) / І.В. Цебрій // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – С. 118-125.

59. Цебрій І.В. Освіта дорослих у контексті середньовічної педагогіки: Флавій Кассіодор, Ісидор Севільський, Алкуїн / І.В. Цебрій // Імідж сучасного педагога. – 2011. – №5 (104). – С. 45-47.

60. Цебрій І.В. Принципи організації навчально-виховного процесу в творчій спадщині ранньохристиянських педагогів середньовічної Європи / І. В. Цебрій // Теорія та методика управління освітою. – 2011. – № 6. – С. 210-219.

61. Цебрій І.В. Технологічний компонент і виховна ситуація в духовно-моральній парадигмі папи Григорія Великого / І.В. Цебрій // Наукові записки кафедри педагогіки: Збірник наукових праць: Харків: ХНУ, 2011. – Випуск XXV. – С. 194-203.

62. Цебрій І.В. Аналіз ідей ранньохристиянських педагогів (Боеція, Кассіодора, Григорія Великого, Ісидора, Алкуїна, Беди, Егберта) в дослідженнях другої половини XX – початку XXI ст. / І.В. Цебрій // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – Випуск 2. – Полтава, 2011. – С. 105-110.

63. Цебрій І.В. Роль наставника у виховній парадигмі Ісидора Севільського / І.В. Цебрій // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: збірник наукових праць. – К. : ТОВ ВД „ЕКМО,» 2011. – Випуск 3. – Ч.2. – С. 248-257.

64. Цебрій І.В. Освітня модель і виховні принципи папи Григорія Великого / І.В. Цебрій // Імідж сучасного педагога. – № 5 (144). – 2011. – С. 57-63.

65. Цебрій І.В. Навчально-виховна модель Ісидора Севільського та гіспальський протоуніверситет VII століття / І.В. Цебрій // Постметодика, 2011. – №1(98). – с. 27-31.

66. Цебрій І.В. Універсальний напрям у ранньосередньовічній освіті: педагогічна модель Алкуїна / І.В. Цебрій // Нива знань: науково-методичний альманах. – 2011. – №3. – Дніпропетровськ: ДОІППО, ДНУ. – С. 13-17.

67. Цебрій І.В. Модель релігійної освіти у творчій спадщині ранньохристиянських педагогів середньовічної Європи / І.В. Цебрій // Вісник Дніпропетровського університету : Серія: педагогіка і психологія, 2011. – Вип. 17. – С. 70-75.

68. Цебрій І.В. Науково-практичний потенціал у педагогічних системах Марціана Капелли, Алкуїна Йоркського та П'єра Абеляра / І.В. Цебрій // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Випуск 54. – Полтава, 2012. – С. 111-117.

69. Цебрій І.В. Спільне й відмінне в духовно-моральній парадигмі ранньохристиянських наставників / І.В. Цебрій // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Випуск 3. – Полтава, 2011. – С. 84-90.

70. Цебрій І.В. Місце риторики в педагогічних системах Кассіодора, Григорія Великого, Ісидора Севільського та Алкуїна Йоркського / І.В. Цебрій // Постметодика, 2012. – №2 (105). – С. 45-50.

71. Цебрій І.В. Роль поезії в педагогічних моделях християнських педагогів пізньої Античності і Середньовіччя / І.В. Цебрій // Імідж сучасного педагога. – № 7 (126). – 2012. – С. 48-51.

72. Цебрий И.В. Христианское воспитание и образование в педагогическом наследии Климента Александрийского (Christian education and training in the pedagogical heritage Clement of Alexandria) / И.В. Цебрий // (God's voice Coptic Church). – Cairo. – №9. – 2012. – p. 17-21.

73. Цебрій І.В. Духовно-моральна парадигма в творчій спадщині ранньохристиянських наставників середньовічної Європи. Монографія / І.В. Цебрій. –» Полтава: ПНПУ, 2011. – 376 с.

74. Цебрій І.В. Крізь темінь віків: педагогічні ідеї наставників раннього Середньовіччя / І.В. Цебрій. – Полтава: ПНПУ, 2012. – 150 с.

75. Цебрій І.В. Вплив Остготського відродження на становлення шкільної системи в країнах Центральної Європи // Відлуння віків : [Збірник праць VI Волинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції]. – Житомир: ЖДПУ імені Івана Франка, 2013. – 0,2 друк. арк.

76. Цебрій І.В. Професійно-технічна освіта в Україні: сучасний стан, шляхи до відродження, тенденції розвитку / І.В. Цебрій // Політехнічна освіта як засіб забезпечення ринку праці в Україні [Збірник праць Всеукраїнської науково-практичної конференції]. Полтава : ПНПУ. – 2013. – С. 15 − 21.

77. Олена Костянтинівна Наталевич: портрет музиканта і педагога на тлі епохи : [матеріали міжнародного науково-практичного семінару фортепіанного мистецтва] / укладач І.В. Цебрій. − Полтава: ПМУ; 2013. − 56 с.

78. Цебрій І.В. Єгипетська цивілізація в театральних образах / І.В. Цебрій // Матеріали регіонального теоретико-практичного семінару викладачів театральних відділень спеціалізованих мистецьких навчальних закладів і майстер-класу з курсу історії театрального мистецтва та театральної майстерності. – Полтава : Обласний методичний кабінет навчальних закладів мистецтва і культури, 2013.– С. 34-38.

79. Цебрій І.В., Ващенко Н.М. Взаємодія італійської і національної традицій у педагогічних системах Валерія Висоцького та Олександра Мишуги І.В. Цебрій, Н.М. Ващенко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: збірник наукових праць. – К. : ТОВ ВД „ЕКМО,» 2013. – Випуск 3. – Ч.2. – С. 248-257.

80. Цебрій І.В., Ващенко Н.М. Основоположні принципи в педагогічній діяльності Олександра Мишуги / І.В. Цебрій, Н.М. Ващенко // Імідж сучасного педагога. – № 3. – 2014. – С. 48-51.

81. Цебрій І.В., Ващенко Н.М. Олександр Мишуга: портрет основоположника української вокальної педагогіки в контексті сучасної вітчизняної освіти / І.В. Цебрій, Н.М. Ващенко //. Постметодика. – 2013. – № 10. – С.51-55.

82. Цебрій І.В. Героїчне Середньовіччя в театральних образах: посібник для студентів вищих навчальних закладів / [редагування драматичних творів та авторських коментарів до них І.В. Цебрій]. – Полтава: ПНПУ, 2014. –У 2-х книгах – .– Книга 1. Методологічні засади театрального мистецтва в педагогічному навчальному закладі. – 71 с.; Книга 2. Середньовіччя в драматургії: хрестоматія. – 216 с.

83. Цебрій І. Давньоєгипетська цивілізація в контексті наукової думки XXI століття: посібник для студентів історичних факультетів і вчителів історії. − Полтава: ПНПУ, 2014. − 136 с.

84. Цебрій І. Исторические образы правителей в мировой драматургии / І.В. Цебрій. − Полтава : вид-во «Формат+», 2014. – 222 с.

85. Цебрій І. Уніфікація освіти та музична реформа в педагогічній діяльності папи Григорія І Великого / І.В. Цебрій // Естетика і етика педагогічної взаємодії : збірник наукових праць Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України. – 2014. − Вип. 5 – С. 115-125.

86. Цебрій І. Виховання у стародавній Бактрії: історіографія та перспективні напрями вивчення проблеми / І.В. Цебрій // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. − Випуск 3. − Полтава, 2014. – С. 84-90.

87. Tsebriy Iryna. Ancient Egypt in historical parallels / Iryna Tsebriy // Egypt: politics, culture, religion, and education. − Cairo. – 2014. − № 4 (56). − p. 15-21.

88. Tsebriy Iryna. Фивы. Thebes: a new view of the ancient East history teacher after a stay in city of the Pharaons / Iryna Tsebriy // Egypt: politics, culture, religion, and education. − Cairo. – 2014. − № 1 (53). − p. 14-18.

89. Tsebriy Iryna. Dubai: history, cultural values and perspectives / Iryna Tsebriy // Education in Dubai, — №8 (118). – 2014. − p.16-19.

90. Цебрій І. Використання сучасних зарубіжних технологій на заняттях з історії Стародавного Сходу / І.В. Цебрій // Проблеми сучасної педагогічної освіти : збірник наукових праць РВНЗ «Кримський гуманітарний університет». – . 2014. – Вип. 42. – Ч. 5. – С. – 170-175.

91. Цебрій І. Значення музичного мистецтва й музичної освіти в житті суспільства Стародавього Єгипту/ І.В. Цебрій // Естетика і етика педагогічної взаємодії : збірник наукових праць Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України. – 2014. − Вип. 7. – С. 45-52.

92. Цебрій І. Культурно-педагогічний розвиток півдня України в першій половині XX століття/ І.В. Цебрій // Компетентісний підхід в освіті : [Збірник статей міжнародної науково-практичної конференції]. – Херсон: ХДМА. – 2014. – С. 89-97.

93. Цебрій І. Постаті християнських діячів раннього Середньовіччя в історіографічному огляді філософської літератури // Філософські обрії: науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 31. – Київ-Полтава, 2014 – С. 63-71.

94. Tsebriy Iryna. »Westernization» of Egypt: problems of modern egyptian education / Iryna Tsebriy // Education in Dubai. – 2015. – №3 (125) – p. 28-20. (0,5 др.арк.)

95. Творець найкласичнішої стародавньої деспотії: штрихи до портрета Дарія І / І.В. Цебрій // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : Збірник наукових праць і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26-27 березня 2015 року). – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. С. – 29-37.

96. Цебрій І. Значення музичного мистецтва й музичної освіти в житті суспільства Стародавнього Єгипту / І.В. Цебрій // Естетика і етика педагогічної взаємодії : Збірник наукових праць Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України. – 2014. − Вип. 8. – С. 65-74.

97. Цебрій І. Основні напрями дослідження єгиптології в світлі міжнародних конференцій XXI століття / І.В. Цебрій // Історична пам'ять. – Випуск 32'2015. – С. 105-112.

98. Цебрій І. Виховання і навчання в Єгипті за стародавніми легендами та дидактичною літературою середнього царства (2050-1700 рр. до н.е.) / І.В. Цебрій // Проблемы современного педагогического образования : Сб. статей: – Ялта РИО ГПА, 2015. – Вып. 47. – Ч. 3. – С. 214-220.

99. Цебрій І. Виховання й навчання дітей Стародавнього Ірану на засадах Авести / І.В. Цебрій // Проблемы современного педагогического образования : Сб. статей: – Ялта РИО ГПА, 2015. – Вып. 47. – Ч. 4. – С. 162-168.

100. Цебрій І. Поєднання зороастрійських традицій та ісламу в творчій спадщині Абулкасима Фірдоусі / І.В. Цебрій // Філософські обрії: науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 32. – Київ-Полтава, 2015 – С. 96-105.

101. Цебрій І.В. Історія музики традиційного суспільства від неоліту до середини XVIII століття (нариси) : в 2 кн.; Книга 1. Історія стародавньої та середньовічної музики. Книга 2. Музика епохи Відродження та Просвітництва. – І.В. Цебрій, М.О. Лебединська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – 188 с.

102. Опенько В.В., Цебрій І.В. Вокально-педагогічна школа Василя Івановича Опенька (1924-1991) : методичний посібник для студентів закладів мистецького спрямування. – В.В. Опенько, І.В. Цебрій – Полтава : «Формат+», 2016. – 52 с.

103. Цебрій І.В. Духовно-моральна парадигма в європейській педагогічній думці : навчально-методичний комплекс для аспірантів / І.В. Цебрій. – Полтава : ПНПУ, 2016 – 66 с.

104. Iryna Tsebriy, Vladimir Openko.Christian apostle and historiography XX century //Journal for the Study of Religions and Ideologies. – Vol 15. – No 43'2. – issue 43, Spring 2016. – p. 19-37.

105. Цебрій І.В., Опенько В.В. Концепція куртуазності як суспільно-культурного явища класичного Середньовіччя / І.В. Цебрій, В.В. Опенько // Філософські обрії. – 2016. – №35. – С. 89–97.

106. Цебрій І.В., Мелешко С.В. Філософія риссорджименто в творчості Джузеппе Верді / І.В. Цебрій, С.В. Мелешко // Філософські обрії. – 2016. – №36. – С. 93–100.

107. Цебрій І.В. Навчання та виховання у Стародавній Бактрії в контексті сучасної педагогічної думки / І.В. Цебрій // Історія в рідній школі: науково-методичний журнал. – 2016. – №3 (175). – С. 37–39.

108. Цебрій І.В. Педагогіка Стародавнього Сходу: виховання дітей в отошкадах на засадах «Авести» / І.В. Цебрій // Історія в рідній школі: науково-методичний журнал. – – 2016. – №10 (182). – С. 26–30.

109. Цебрій І.В. Роль міфології у формуванні світогляду майбутнього правителя Стародавнього Єгипту // Історія в рідній школі: науково-методичний журнал. – 2016. – №6 (178). – С. 24–28. Цебрій І.В. Значення сімейного виховання та школи в житті стародавніх єгиптян / І.В. Цебрій // Історія в рідній школі: науково-методичний журнал. – 2016. – №4 (176). – С. 25–29.

110. Цебрій І.В., Опенько В.В. Образ середньовічного правителя Піренеїв у спадщині Рамона Менендеса Підаля / І.В. Цебрій, В.В. Опенько // Історична пам'ять. – 2016 – №34'35. – С. 116–124.

111. Tsebriy I. The Boundaries of the Historical Archive: Reclamation and real Value // Archives and Manuscripts : The Journal of the Australian Society of Archivists Inc.– Volume 46, 2017. P. 46–51.

112. Цебрій І.В. Григоріанський хорал як складова частина європейської епохи Романики / І.В. Цебрій // Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецька освіта в контексті глобалізації та полі культурності» (3-4 квітня 2017 р.). – Полтава : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2017. – С. 49–61.

113. Цебрій І.В. Філософія риссорджименто в творчості Джузеппе Верді / І.В. Цебрій // Філософські обрії. – 2016. – №36. – С. 93–100.

114. Цебрій І.В.Великі полководці Реформації: Ян Жижка // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання

115. Опенько В.В., Цебрій І.В. Вокально-педагогічна школа Василя Івановича Опенька (1924-1991) : методичний посібник для студентів закладів мистецького спрямування. – В.В. Опенько, І.В. Цебрій – К. : КНУКіМ, 2016. – 58 с.

116. Цебрій І.В., Лебединська М.О. Дослідження візантійських традицій виховання у релігійній обрядовості київської русі в зарубіжній історіографії / І.В. Цебрій, М.О. Лебединська // Педагогічні науки. – 2017. – № 66-67. – С. 156–161.

117. Цебрій І.В. Зарубіжні інноваційні технології на заняттях з історії традиційного суспільства // Теорія та методика навчання суспільних дисциплін. – Суми : СумДПУ, 2017. – С. 81–85.

118. Цебрій І.В. Французька романика у розмаїтті мистецьких жанрів / І.В. Цебрій // Молодий вчений. – №48.1. – 2017. – С. 77–81.

119. Цебрій І.В.Становлення школи «Ars Nova» в контексті середньовічного музичного мистецтва Франції / І.В. Цебрій // Зб. матеріалів Міжнародного науково-практичного симпозіуму «Musica moderna: XVI-XXI» : 28-30 квітня 2017 р. – К. : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2017. – С. 111–123.

120. Цебрій І.В. Філософське підґрунтя роману Гаріет Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома» та його втілення у кінематографі ХХ століття / І.В. Цебрій // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-тфілософії імені Г.С. Сковороди, Полтав. нац. пед. у-нт імені В.Г. Короленка. – Вип. 38. – С. 89–98.

121. Цебрій І.В., Ващенко Н.М. Наукова школа Олександра Мишуги (183-1922) в контексті розвитку української вокальної педагогіки / І.В. Цебрій, Н.М. Ващенко. – Lambert Academic, 2017. – 204 с.

122. Цебрій І.В. Трагедія Гаїба Туами Фармана «Я прийшов вас знищити» та дійсні історичні факти / І.В. Цебрій // Гаїб Туама Фарман. Я прийшов вас знищити: трагедія на три дії; пер. з араб. М. Яценко, вст. ст. І. Цебрій. Полтава: Фомат+, 2018 р

123. Цебрій І.В. Значення драматичного театру у вихованні студентів-істориків / І.В. Цебрій // Античність і Середньовіччя в театральних образах. Частина 3. пер. з араб. М. Яценко, авт.-укл. і вст. ст. І. Цебрій; ком. до драм. тв. І. Цебрій та О. Лук'яненка. Полтава: Фомат+, 2018. – С. 4–9.

124. Цебрій І.В. Шляхи проникнення італійської вокальної школи в україну та її вплив на виконавську манеру оперних співаків / І.В. Цебрій // Актуальні проблеми вокальної педагогіки та виконавства : Зб. матер. ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конф. – К.: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2018. – С. 83-89.

Укладач: Л. М. Швець

БЕСЄДІНА Наталія Василівна (13.02.1959, с. Котовське Кобеляцького р-ну Полтавської обл.) – кандидат історичних наук (2002), доцент (2004).

Закінчила історичний факультет Харківського державного університету імені О.М. Горького, де здобула кваліфікацію викладача історії і суспільствознавства (1981), аспірантуру Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2000). У ПДПІ (нині ПДПУ) імені В.Г. Короленка з 1982 р.: асистент кафедри загальної історії (1982-1990), ст. викладач (1990-1997), асистент (2001-2003), доцент (2003) кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії. Вона веде лекційний курс і семінарські заняття з історії країн Азії та Африки.

Коло наукових інтересів: історія політичних систем та політичних культур країн Сходу.

Кандидатська дисертація : «Розвиток історичного краєзнавства на Полтавщині (кінець 50-х – 80-х рр. ХХ ст.)» захищена на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.10 у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна 15.03.2002 року. Спеціальність 07.00.01. – історія України. Науковий керівник – д.і.н., проф. Нестуля О.О.

У журналах і збірниках наукових праць опубліковано біля 100 статей.

Вибрані публікації:

1. Бесєдіна Н.В. Ідея православної культури у творчості М.В.Гоголя / Н.В.Бесєдіна // Православ'я і культура: Історія і сучасність. Матеріали наукової конференції 16-18 червня 1994 року. – Полтава: Б. в., 1994. – С. 154-155.

2. Бесєдіна Н.В. Ідея «соціального християнства» в творчості М.В.Гоголя / Н.В.Бесєдіна // Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи. Матеріали регіональної науково-теоретичної конференції 20-21 листопада 1996 року. – Полтава: Б. в., 1996. – С. 23-25.

3. Бесєдіна Н.В. Індія / Н.В.Бесєдіна // Всесвітня історія (1945-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Колектив авторів. – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С. 120-124.

4. Бесєдіна Н.В. Країни Середнього Сходу / Н.В.Бесєдіна // Всесвітня історія (1945-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Колектив авторів. – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С. 127-132.

5. Бесєдіна Н.В. Країни Північної Африки / Н.В.Бесєдіна // Всесвітня історія (1945-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Колектив авторів. – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С. 137-141.

6. Бесєдіна Н.В. Країни Тропічної та Південної Африки / Н.В.Бесєдіна // Всесвітня історія (1945-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Колектив авторів. – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С. 141-144.

7. Бесєдіна Н.В. З історії підготовки полтавського тому «Історії міст і сіл Української РСР» / Н.В.Бесєдіна // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – Вип. 7. – К.: Б. в., 1999. – С. 440-444.

8. Бесєдіна Н.В. Підготовка «Історії міст і сіл Української РСР» на Полтавщині / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 1999. – №1-2. – С. 110-115.

9. Бесєдіна Н.В. Досвід і проблеми розвитку історичного краєзнавства на Полтавщині в 60-х – 80-х роках / Н.В.Бесєдіна // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – Вип. 11. – К.: Б. в., 1999. – С. 490-499.

10. Бесєдіна Н.В. Формування науково-методичних і організаційних принципів підготовки та видання «Історії міст і сіл» України та шляхи їх реалізації (на матеріалах Полтавщини) / Н.В.Бесєдіна // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – Вип. 12. – К.: Б. в., 2001. – С. 416-427.

11. Бесєдіна Н.В. Наукова і творча інтелігенція Полтавщини у підготовці багатотомної «Історії міст і сіл України» / Н.В.Бесєдіна // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – Вип. 13. – К.: Б. в., 2001. – С. 225-243.

12. Бесєдіна Н.В. Громадське музейництво як соціально-культурне явище 50-х – 80-х рр. XX ст. / Н.В.Бесєдіна // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – Вип. 19. – Донецьк: Б. в., 2001. – С. 396-405.

13. Бесєдіна Н.В. Увічнення пам›яті Григорія Сковороди на Полтавщині / Н.В.Бесєдіна // Творча спадщина Г.С.Сковороди і сучасність / Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (Полтава, 10-11 грудня 2002 р.). – Полтава: Б. в., 2002. – С. 123-127.

14. Бесєдіна Н. Увічнення сторінок історії та культури на Полтавщині (50-80-ті роки XX століття) / Н.Бесєдіна // Рідний край. Науково-публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2002. – №2 (7). – С. 131-135.

15. Бесєдіна Н.В. Становлення громадських музеїв на Полтавщині у 50-80-х роках XX століття: нове бачення / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2003. – №1-2. – С. 31-38.

16. Бесєдіна Н.В. Дослідження історії промислових і сільськогосподарських підприємств Полтавщини як один із напрямків регіонального краєзнавства / Н.В.Бесєдіна // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень, 3-4 грудня 2003 року. – Полтава: Б. в., 2003. – С. 294-298.

17. Бесєдіна Н.В. Науково-дослідна діяльність музейних закладів Полтавщини у другій половині 50-х – 80-х роках XX ст. / Н.В.Бесєдіна // Історія України: Маловідомі імена, події, факти (Збірка статей). – Вип. 27. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – С. 30-46.

18. Бесєдіна Н.В. Політичний вектор модернізації у країнах Центральної Азії: вивчення питання у магістерському курсі «Політичні проблеми посткомуністичних держав» / Н.В.Бесєдіна // Магістратура: Історія становлення, перспективи розвитку. Матеріали регіональної науково-практичної конференції 21 квітня 2004 року. – Полтава: АСМІ, 2004. – С. 54-56.

19. Бесєдіна Н.В. Суспільно-політичний розвиток Японії після Другої світової війни: японське «політичне диво» / Н.В.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Другого Всеукраїнського науково-практичного семінару (6-7 жовтня 2004 року). – Полтава, 2004. – С. 175-187.

20. Бесєдіна Н.В. Інтелігенція Полтавщини і відродження історичної пам›яті (60-80-ті роки XX ст.) / Н.В.Бесєдіна // Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 січня 2005 р. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 84-87.

21. Бесєдіна Н.В. Китай після Другої світової війни: Пошук парадигми суспільно-політичного розвитку / Н.В.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару (23-24 березня 2006 року). – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 214-231.

22. Бесєдіна Н.В. Суньятсенізм як ідеологія розбудови нової китайської державності / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2006. – №2. – С. 168-181.

23. Бесєдіна Н.В. Пам›яткоохоронна робота на Полтавщині наприкінці 50-х – у 80-х роках XX століття / Н.В.Бесєдіна // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. – Вип. 33. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – С. 83-95.

24. Бесєдіна Н. Суспільно-політичний розвиток Індії: історія і сучасність / Н.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару (27-28 березня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 254-275.

25. Бесєдіна Н.В. Модернізація система освіти в КНР: основні етапи, зміст і наслідки / Н.В.Бесєдіна // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: Матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Т. 2. – Полтава: Скайтек, 2007. – С. 85-89.

26. Бесєдіна Н.В. Індійська демократія: особливості синтезу й симбіозу традиційних і сучасних елементів політичної культури / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2007. – №2. – С. 41-53.

27. Бесєдіна Н.В. Політична традиція та ідеологія освіченої еліти Китаю: історія і сучасність / Н.В.Бесєдіна // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2006 року). – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2007. – С. 139-145.

28. Бесєдіна Н. Громадське музейництво на Полтавщині: досвід і перспективи розвитку / Н.Бесєдіна // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (19 вересня 2007 року). – Полтава, 2007. – С. 129-135.

29. Бесєдіна Н.В. Індійська демократія: особливості синтезу й симбіозу традиційних і сучасних елементів політичної культури / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2007. – №2. – С. 41-53.

30. Бесєдіна Н. Модернізація східного суспільства: досвід Туреччини / Н.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2008. – С. 160-179.

31. Бесєдіна Н.В. Ататюркізм – ідеологія розбудови нової турецької державності / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2008. – №2. – С. 184-194.

32. Бесєдіна Н.В. Реформування системи вищої освіти в КНР на сучасному етапі / Н.В.Бесєдіна // Європейський вектор української освіти: збірник наукових праць. – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 94-100.

33. Бесєдіна Н.В. Сунь Ятсен і становлення нової суспільної свідомості в Китаї / Н.В.Бесєдіна // Materialy IV Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferenceji «Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2008». Tym 16. Historia. Filozofia. Politologija: Przemysl. Nauka u studia. – Str. 45-47.

34. Бесєдіна Н.В. Адміністративно-територіальні реформи в Індії: мета, характер, основні етапи та наслідки / Н.В.Бесєдіна // Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади», 4 грудня 2007 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 66-70.

35. Бесєдіна Н.В. Кемалізм – ідеологія модернізації турецького суспільства / Н.В.Бесєдіна // Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості: Матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: Наука і освіта, 2009. – С. 87-90.

36. Бесєдіна Н.В. Формування мережі державних музеїв на Полтавщині у 1950-х – 1980-х роках / Н.В.Бесєдіна // Краєзнавство. – 2009. – №3/4. – С. 157-164.

37. Бесєдіна Н.В. Республіка Індія: особливості демократичної моделі розвитку / Н.В.Бесєдіна // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 24 листопада 2009 р. – Част. 2. – Полтава, 2009. – С. 13-16.

38. Бесєдіна Н.В. Країни Арабського Сходу: особливості становлення та розвиток політичних систем / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2009. – №1. – С. 104-113.

39. Бесєдіна Н. Музейні заклади Полтавщини у другій половині 1950-х – 1980-х роках / Н.Бесєдіна // Краєзнавство. – 2009. – №1-2. – С. 111-119.

40. Бесєдіна Н.В. КНР на сучасному етапі розвитку: особливості «конфуціанізації суспільства» / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2010. – №1. – С. 132-139.

41. Бесєдіна Н.В. Індонезія на шляху реформ: досвід децентралізації / Н.В.Бесєдіна // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11 листопада 2010 р. – Ч. ІІ. – Полтава: Полтавський НТУ, 2010. – С. 19-21.

42. Бесєдіна Н.В. Політичний розвиток країн Арабського Сходу: особливості авторитаризму і демократії / Н.В.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару (25-26 березня 2010 року). – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – С. 181-197.

43. Бесєдіна Н. Ідеологія «Руху за свободу та народні права» в Японії / Н.Бесєдіна // Збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні», 25 листопада 2010 року. – Полтава: ПІБ ННТУ, 2010. – С. 105-112.

44. Бесєдіна Н.В. Іслам у політичній системі Ірану / Н.В.Бесєдіна // Актуальні проблеми релігієзнавства: збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам›яті академіка В.О.Пащенка (20 жовтня 2010 р.). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – С. 163-169.

45. Бесєдіна Н. Система імператорських екзаменів – основа традиційної китайської меритократії / Н.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Сьомого Всеукраїнського науково-практичного семінару (30-31 березня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – С. 87-98.

46. Бесєдіна Н.В. Становлення системи місцевого самоврядування сучасного типу: досвід Японіх / Н.В.Бесєдіна // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 22 листопада 2011 р. – Полтава: Полт. НТУ, 2011. – С. 95-98.

47. Бесєдіна Н.В. Європейська концепція природних прав людини у поглядах японських просвітників 1860-1880-х років / Н.В.Бесєдіна // Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 25 листопада 2011 року). – Полтава: ПІБМНТУ, 2011. –С. 29-34.

48. Бесєдіна Н.В. Повоєнні реформи та становлення представницької демократії в Японії / Н.В.Бесєдіна // Історична пам'ять. – 2012. – Вип. 28. – С. 140-154.

49. Бесєдіна Н.В. Розвиток музеїв на громадських засадах на Полтавщині у 1960-1980 роках / Н.В.Бесєдіна // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії – до області): збірник статей регіональної наукової конференції. – Полтава, 20 вересня 2012 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2012. – С. 159-166.

50. Бесєдіна Н.В. Вплив індуїстських традицій на становище сучасної індійської жінки / Н.В.Бесєдіна // Materialy VIII mezinarodni vedecko-prakticka konference «Vedecky prumysl evropskeho kontinentu – 2012». – Dil. 17. Filologicke vedy. Historie: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – 104 stran. – С. 71-82.

51. Бесєдіна Н.В. Естетична домінанта в культурі епохи Хейан / Н.В.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару (28-29 березня 2013 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – С. 156-165.

52. Бесєдіна Н.В. Японське просвітництво – важлива передумова реформ Мейдзі / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2014. – Вип. 30-31. – С. 146-154.

53. Бесєдіна Н.В. Аристократична культура Японії епохи Хейан / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2015. – Вип. 33. – С. 107-115.

54. Бесєдіна Н.В. Сунь Ятсен – ідеолог розбудови нової китайської державності / Н.В.Бесєдіна // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26-27 березня 2015 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2015. – С. 140-150.

55. Бесєдіна Н.В. Нова історія країн Азії та Африки (XVI – початок XX століття): навчально-методичний посібник / Н.В.Бесєдіна. – Полтава: ФОП Мирон І.А., 2016. – 238 с.

56. Бесєдіна Н. Туркофільство в Європі епохи Реформації / Н.Бесєдіна // Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава: Астрая, 2017. – С. 65-76.

57. Бесєдіна Н.В. »Турецька тема» у європейській суспільно-політичній думці епохи Реформації / Н.В.Бесєдіна // Історична пам›ять. – 2017. – Вип. 36. – С. 104-114.

Укладач: В. О. Рибачук

ВІЛЬХОВИЙ Юрій Віталійович (26.11.1973, с. Бровахи Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської обл.) – релігієзнавець, кандидат історичних наук (2003), доцент (2013), заступник голови Полтавського відділення Української асоціації релігієзнавців (з 2011).

Закінчив Дібрівську школу Миргородського р-ну Полтавської обл. (1991), історичний факультет (1996), аспірантуру (2001), докторантуру (2008) Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (нині – національний педагогічний університет).

У Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка з 1996: асистент кафедр історії України і народознавства (1996-1997), спеціальних історичних дисциплін і географії (1997-2002), історії України (1998-2002), старший викладач (2003-2004), доцент (з 2004) кафедри всесвітньої історії (нині – всесвітньої історії та методики викладання історії).

У 2004 році захистив кандидатську дисертацію і в цьому ж році вступив до докторантури, одночасно викладаючи новітню історію країн Західної Європи та Північної Америки. Крім науково-педагогічної роботи він багато уваги приділяє виховній роботі серед студентів, є активним членом народного хору «Калина» та факультетського гурту «Чебрець». Керує жіночим вокальним колективом «Черемшина». Виконує обов'язки заступника декана історичного факультету з виховної роботи.

Сфера наукових інтересів: новітня історія краї Європи та Америки, академічне релігієзнавство, етнологія та етнографія слов'янських народів.

Вибрані публікації:

1. Вильховый Ю.В. Деятельность церкви пятидесятников в Украине в контексте антирелигиозной политики советского государства (1970-е-1980-е гг.) / Ю.В. Вильховый, А.М. Киридон // Свобода совести в России: исторический и современный аспекты. Выпуск 4. Сборник статей. – Москва: Российское объединение исследователей религии, 2007. – С. 273-289.
2. Вільховий Юрій. Алексеев Ю.Н. Украина и европейский глобализм (1989-2009) // Історична пам'ять : науковий збірник. –2011. – Вип. 2 (26). – С. 181–183.
3. Вільховий Юрій. Антирелігійна політика в СРСР: механізм вироблення і проблеми втілення (середина 1940-х – 1960-ті роки) // Історична пам›ять: науковий збірник. – 2016. – Вип. 34-35. – С. 96–106.
4. Вільховий Юрій. Велет історичного краєзнавства // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2014. – Вип. 30-31. – С. 186–188.
5. Вільховий Юрій. Виховна та культурно-освітня робота // Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка: історія і сучасність. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2014. – С.86–94.
6. Вільховий Юрій. Вільховий Юрій. Зародження державності в Англії у контексті процесів колонізації та християнізації // Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні. – Полтава : ПІБ МНТУ , 2011 – С. 18–31.
7. Вільховий Юрій. Вільховий Ю.В. Українознавство в системі шкільної освіти: навчально-методичний посібник. – Полтава, 1998. –32 с.
8. Вільховий Юрій. Демократичні процеси в соціалістичній Польщі та крах тоталітарної системи наприкінці 1980-х років // Історична пам'ять : науковий збірник. – 2012. –Вип. 27. – С. 128–139.
9. Вільховий Юрій. Десятий Всеукраїнський науково-практичний семінар «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі» у Полтаві // Історична пам›ять: науковий збірник. – 2017. – Вип. 36. – С. 152–155.
10. Вільховий Юрій. Ідеологічна боротьба в США у роки війни за незалежність // Історична пам›ять: науковий збірник. – 2014. – Вип. 30 – 31. – С. 154–163.
11. Вільховий Юрій. Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка : Історія і сучасність / Авторський колектив: ...Ю.В.Вільховий...– Полтава: Полтавський літератор, 2009.– 92 с.
12. Вільховий Юрій. Історичні віхи української державності // Правовий вісник: щомісячне юридично-просвітницьке видання головного управління юстиції у Полтавській області. – 2014. – № 8. – С. 3-5.
13. Вільховий Юрій. Історичні віхи української державності // Бюлетень Міністерства юстиції України : загальнодержавне науково-практичне фахове видання. – 2015. – № 8. – С. 42–46.
14. Вільховий Юрій. Морфологія влади Української РСР у повоєнне двадцятитиліття (1945-1964 рр.) // Філософські обрії : науково-теоретичний журнал. – 2013. – Вип. 29. – С. 208–213.
15. Вільховий Юрій, Год Борис. Полтавщина в контексті київської оборонної операції // 1941-й рік на Полтавщині : людський вимір трагедії та героїзму : збірник статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції (28 вересня 2011 року). – Полтава : ПОІППО, 2011. – С. 28–38.
16. Вільховий Юрій. Постать митрополита Василя Липківського на тлі релігійно-церковного та національного відродження // Історична пам›ять: науковий збірник. – 2015. – Вип. 32 – С. 146–148.
17. Вільховий Юрій. Православна освіта в Україні та сучасне академічне релігієзнавство // Перспективи суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України : виклики ХХІ століття : збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої пам›яті засновника Міжнародного науково-технічного університету – академіка, д.т.н., професора Юрія Миколайовича Бугая та двадцятій річниці створення МНТУ. – Полтава : ПІБ МНТУ, 2013. – С. 151–160.
18. Вільховий Юрій. Православна освітня традиція в СРСР і Україні у контексті становлення сучасного академічного релігієзнавства // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С. 183–193.
19. Вільховий Юрій. Протестантські конфесії в Україні та сучасні міжцерковні зв'язки в їх конфесійному середовищі // Історія релігій в Україні : у 2-х кн. – Львів : Логос, 2011. – Книга І. – С. 760–766.
20. Вільховий Юрій. Протестантські церкви в УРСР у контексті антирелігійного законодавства у перші повоєнні роки // Держава і церква в новітній історії України : збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в Україні в новітній історії України» (21–22 листопада 2012 року). – Полтава : ПНПУ. – 2013. – С. 211–216.
21. Вільховий Юрій. Процеси інституалізації та міжконфесійні зв'язки в українському протестантизмі наприкінці ХХ – початку ХХІ століття // Історія релігій в Україні. – Львів : Логос, 2017. – Вип. 27. – С. 629–638.

22. Вільховий Юрій. Реформація і протестантизм на Полтавщині: з історії німецької лютеранської громади // Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково – практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі» (28-29 березня 2017 року). – Полтава : Астрея, 2017. – С. 158–168.

23. Вільховий Юрій. Розвиток протестантських церков в Україні після Другої світової війни // Вітчизняний євангельський протестантизм : історія, досвід, проблеми: збірник наукових статей / Українське релігієзнавство. – К. : УАР, 2011 – № 58. – С. 125–135.

24. Вільховий Юрій. Сентябрьское соглашение // Звезда Вифлеема: журнал ХВЕ США. – 2014. – №1 (45). – С. 46–49.

25. Вільховий Юрій. Спілка Євангельських християн баптистів СРСР і трансформація її духовного центру в Україні (друга половина 1980-их – початок XXI століття) // Історична пам'ять : науковий збірник. –2012. – Вип. 28. – С. 119–126.

26. Вільховий Юрій. Східна Німеччина в перші роки радянської окупації : новий погляд на особливості формування суспільного ладу // Історична пам'ять : науковий збірник. – 2011. – Вип. 2 (26). – С. 147–156.

27. Вільховий Юрій. Сьогодення Полтавщини релігійної // Релігійна панорама. – 2011. – №2. – С. 64–75.

28. Вільховий Юрій. Тоталітарні неорелігійні культи в епоху постмодерну // Особистість, суспільство, політика – 2015: Збірник статей за матеріалами міжнар. наук. – практ. конф. / за ред. С.Терепищого, В.Герасимовича, О.Познія. – Люблін: Видавництво наукове WSEI, 2015. – С. 90–92.

29. Вільховий Юрій. Трансформація духовного центру СЄХБ в Україні та її вплив на євангелічний рух (друга половина 1980-тих – поч. XXI ст.) // Держава і Церква в новітній історії України: збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (19-20 листопада 2015 р.). – Полтава: АСМІ, 2015. – С.195-202.

30. Вільховий Юрій. Український протестантизм у дослідженнях радянської історіографії 50-х –80-х років XX століття // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (16-16 жовтня 2009 року) . – Полтава: ПНПУ. – 2010. – С.138-147.

31. Вільховий Юрій. Ф.Рузвельт: на зламі історичних і політичних традицій // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково – практичного семінару (26 – 27 березня 2015 року). – Полтава : ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2015. – С. 150–162.

32. Вільховий Юрій. Феномен «громадянська релігія» у верифікації української і світової наукової думки // Українське релігієзнавство. – 2015. – № 73. – С. 284–293.

33. Вільховий Юрій. Церква меннонітів в Україні : історія і сучасність // Український соціум : наука – освіта – виробництво : збірник наукових праць / За ред. д.е.н., проф. В.В. Микитенко. – Київ, МНТУ ім. академіка Ю.Бугая, Вид-во ПП Вишемирський В.С. 2012. – № 3. – С. 182–189.

34. Вільховий Юрій. Церковна опозиція в євангельсько-баптистському русі та її діяльність в умовах державних репресій (сер. 60-70 рр. XX ст.) Історія релігій в Україні: У 2-х кн. – Книга I –Львів: Логос, 2010. – С.238-246.

35. Вільховий Юрій. Церковна опозиція в євангельсько-баптистському русі та її діяльність в умовах державних репресій (сер. 60-70 рр. XX ст.) // Історія релігій в Україні : у 2-х кн. – Львів : Логос, 2010. – Кн. I. – С. 238–246.

36. Вільховий Юрій. Церковь пятидесятников в Украине и антирелигиозная политика Советского государства (1970 – 1980 гг.) // Источник: журнал Национального Славянского Дистрикта Ассамблей Божьих США. – 2015. – № 4. – С. 40–43.

37. Вільховий Юрій. Юрій Вільховий. Етнологія. Етнографія слов›янських народів. Навчально-методичний посібник / Юрій Вільховий; ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава: Творча майстерня, 2012.– 238 с.

38. Вільховий Ю. Вітчизняний євангельський протестантизм на рубежі тисячоліть (на прикладі церкви євангельських християн-баптистів) // Держава і Церква в новітній історії України / Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (25 – 26 жовтня 2017 року). – Полтава: Астрея. – 2017. – С.

39. Вільховий Ю. Громадянська релігія в українському етноконфесійному середовищі / Юрій Вільховий // Історія релігій в Україні: У 2-х кн. – Книга II –Львів: Логос, 2009. – С.242-249.

40. Вільховий Ю. Десятий Всеукраїнський науково-практичний семінар «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі» у Полтаві // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2017. – Вип. 36. – С. 152-155.

41. Вільховий Ю. Євангельсько-баптистський рух в Україні в останній чверті XX століття // Українське релігієзнавство –2008 – №1 – С. 87-99.

42. Вільховий Ю. Єрмак О. Борис Васильович Год. Біобібліографічний покажчик / Ю. Вільховий, О. Єрмак. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 95 с.

43. Вільховий Ю. Інституалізація в середовищі українського протестантизму на початку XXI ст. // Реформація-500: загальноєвропейський та український контекст: Альманах. – Львів: видавничий відділ Львівського музею історії релігії, Логос, 2017. – С. 69-72.

44. Вільховий Ю. Процеси інституалізації та міжконфесійні зв'язки в українському протестантизмі наприкінці XX – початку XXI століття // Історія релігій в Україні. –Львів : Логос, 2017. – Вип. 27. – С. 629–638.

45. Вільховий Ю. Церква і суспільство в Україні : проблеми взаємовідносин //Релігійна свобода в сучасних українських реаліях: збірник матеріалів науково-практичної конференції: «Релігія і церква в сучасній Україні: стан, проблеми, перспективи / Українське релігієзнавство –2007 – №44 – С. 23-38.

46. Вільховий Ю., Гайдар О. Протестантські церкви у політичному житті сучасної України // Держава і церква в Україні за радянської доби. – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 172-181.

47. Вільховий Ю.В, Інституалізація українського протестантизму у контексті вітчизняних правових актів та релігійних документів / Ю.В.Вільховий // Свобода совісті та віросповідання К : Світ знань, 2009.- с.153-160.

48. Вільховий Ю.В. Розвиток протестантських церков в Україні в умовах антирелігійного радянського законодавства у перші повоєнні роки // Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні. – Полтава: ПІБ МНТУ. 2010 С. 38-45.

49. Вільховий Ю.В., Лахно О.П. Навчальна практика з етнографії народів світу: Навч. посібник/ Юрій Віталійович Вільховий, Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2011. – 94 с.

50. Вільховий Ю.В. Відбудова народного господарства Полтавщини у публікаціях місцевої та республіканської преси (1943-1944) // Вікопомний подвиг: до 55-річчя визволення Полтавщини від німецько-фашистських загарбників. Матеріали наукової конференції 22 вересня 1998р.– Полтава, 1998.– С. 39-43.

51. Вільховий Ю.В. Вплив християнства на народні світоглядні уявлення українців // Християнські старожитності Лівобережної України: Збірник наукових праць/ Відп. ред. Супруненко О.Б. – Полтава: Археологія, 1999. – С.173-178.

52. Вільховий Ю.В. Громади церкви ЄХБ у містах і селах Донбасу (сер. 40-их – 50-і рр XX століття)// Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Збірник статей. Випуск 18. – К. – Донецьк: Рідний край, 2001. – С. 289-295.

53. Вільховий Ю.В. Громадянська релігія у контексті історичного розвитку індустріального і постіндустріального суспільства // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 65-77.

54. Вільховий Ю.В. Державна політика СРСР щодо протестантських конфесій України у 40-их-50- х роках // Краєзнавство. – 2001. – № 1-4. – С.191-198.

55. Вільховий Ю.В. Деякі аспекти дослідження українського протестантизму в радянській історіографії 50-80-их років XX ст. // Українська історіографія на рубежі століть: Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. Т.7. (9) – Кам'янець-Подільський, 2001. – С. 716-725.

56. Вільховий Ю.В. Діяльність громад церкви АСД в Україні упродовж другої половини 40-х-50-х роках XX століття // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. Кн.1. – Львів: Логос, 2004. –С. 133-138.

57. Вільховий Ю.В. Діяльність опозиційних течій церкви адвентистів в Україні упродовж 1960-их-середини 1970-их років // Релігія і церква в історії України: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – Полтава: АСМІ, 2006 – С. 70-77.

58. Вільховий Ю.В. До питання про ліквідацію духовного центру церкви АСД в Україні у ході масової антирелігійної кампанії наприкінці 1950-х – початку 1960-х років// Християнські цінності: зародження, розвиток сьогодення. Збірник наукових записок Національного університету «Острозька академія». Том IV – Острог, 2000. – С. 64-70.

59. Вільховий Ю.В. До питання про об'єднання п'ятидесятників із союзом євангельських християн-баптистів (II пол. 40-их –середина 50-их рр) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Збірник статей. Випуск 7. – К.: Рідний край, 1999. – С.145-151.

60. Вільховий Ю.В. Доля культових споруд на Полтавщині в ході антирелігійної кампанії кінця 50-60-х років // 4 Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства: Збірник матеріалів.– Полтава, 1998.– С.63-68.

61. Вільховий Ю.В. Заходи владних структур СРСР щодо скорочення релігійної мережі протестантських церков України у 40-х-50-х роках XX століття // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. Вип. 14 – Переяслав-Хмельницький, 2003. – С. 430-439.

62. Вільховий Ю.В. Іван Франко – дослідник українських народних вірувань і повір'їв // Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції «Франківські читання». – Полтава: ПНТУ, 2006. – С. 48-59.

63. Вільховий Ю.В. Інституалізація протестантських конфесій після ІІ світової війни (1940-і-1980-і рр) // Пам'ять століть. – 2004. – №3. – С. 42-53.

64. Вільховий Ю.В. Найдавніші історичні свідчення про три синоптичні Євангелія // Філософські семінари. – Полтава: ПНТУ, 2006. – С. 86-91.

65. Вільховий Ю.В. Опозиційні течії адвентистів в Україні упродовж 1960-их-середини 1970-их років // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. Кн.1. – Львів: Логос, 2007. –С. 245-253.

66. Вільховий Ю.В. Організація Об'єднаних націй і її миротворча діяльність на зламі віків // Актуальні питання дослідження та навчання всесвітньої історії. Матеріали науково-практичної конференції. – Полтава, 1999. С.29-32.

67. Вільховий Ю.В. Політика радянських владних структур щодо сектантських громад на Волині (ІІ половина 40-их 50-ті рр)// Волинь у новітній історії української державності: Збірник наукових праць/ За ред. Б. О. Яроша. – Луцьк: Волинь, 1999. – С.184-191.

68. Вільховий Ю.В. Політика радянської держави щодо протестантських церков в Україні (середина 40-их-70-их років ХХ століття). Автореф. дис... канд. іст. наук: 09.00.11. – К.: АСМІ, 2003. – 20 с.

69. Вільховий Ю.В. Постать Ісуса Христа в основних концепціях релігієзнавчої науки // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2004. – С. 56-68.

70. Вільховий Ю.В. Протестантські церкви в Україні в останній чверті ХХ – на початку ХХІ століття // Історична пам'ять. – 2003. – №1-2. – С. 124-132

71. Вільховий Ю.В. Протестантські церкви в Україні у середині 40-их –50-их років ХХ століття (євангельські християни-баптисти, п'ятидесятники, адвентисти сьомого дня)// Історична пам'ять. Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 2000. – №1-2. –С 137-145.

72. Вільховий Ю.В. Рада у справах релігійних культів та її роль у здійсненні державної політики щодо протестантів після ІІ світової війни // Протестантизм на теренах України. Збірник наукових праць. – Одеса: Богомыслие, 2001. – С. 36-43.

73. Вільховий Ю.В. Революційні події 1917-1918 рр на Полтавщині у краєзнавчих публікаціях доби «відлиги»// Видатна історична віха: до 80-річчя Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 12 червня 1997 р.– Полтава, 1997.– С.48-51.

74. Вільховий Ю.В. Релігійна ситуація на Полтавщині наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: тенденції, проблеми, перспективи // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень. – Полтава, 2003. – С. 156-164.

75. Вільховий Ю.В. Релігійна ситуація на Полтавщині наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: тенденції, проблеми, перспективи // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень. – Полтава, 2003. – С. 156-164.

76. Вільховий Ю.В. Релігійно-церковний фактор в умовах встановлення правового і демократичного суспільства в Україні / Ю.В.Вільховий // Перспективи правового та суспілЬно-економічного розвитку України в умовах євроінтеграції та комп›ютеризації. – Полтава : Б.в., 2009.- с.131- 137.

77. Вільховий Ю.В. Розвиток євангельсько-баптистського руху на Півдні України в 60-их-80-их роках ХХ століття // Протестантизм. Збірник наукових праць. – Одеса: Богомыслие, 2003. – С. 47-52.

78. Вільховий Ю.В. Розвиток євангельсько-баптистського руху на Півдні України в 60-их-80-их роках ХХ століття // Протестантизм. Збірник наукових праць. – Одеса: Богомыслие, 2003. – С. 47-52.

79. Вільховий Ю.В. Розкол спілки євангельських християн-баптистів та діяльність прибічників Ради Церков на Львівщині (60-ті роки ХХ століття)// Історія релігій в Україні: У 2-х кн. – Книга І –Львів: Логос, 2001. – С.139-145.

80. Вільховий Ю.В. Розкол церкви ЄХБ та його наслідки для українського протестантизму // Релігійна свобода в Україні. Збірник наукових праць. – К.: Світ знань, 2002. – С. 95-103.

81. Вільховий Ю.В. Становище громад євангельських християн-баптистів на Хмельниччині у повоєнний період (друга половина 40-их років ХХ століття)// Матеріали Х-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2000. – С. 197-201.

82. Вільховий Ю.В. Стратегія і тактика Ради Церков ЄХБ щодо змін радянського законодавства про релігійні культи в середині 1970-х років // Етносоціальні і політичні процеси розвитку в новітній історії України: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Луцьк: Оріяна, 2004. – С. 126-139.

83. Вільховий Ю.В. Суспільно-політична думка США в період війни за незалежність та зародження перших політичних течій // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 154-167.

84. Вільховий Ю.В. Україна та новітні інтеграційні процеси в Європі // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні». – Полтава: АСМІ, 2005. – С.44-49.

85. Вільховий Ю.В. Утворення церковної мережі протестантських конфесій та штучні інтеграційні процеси у їхньому середовищі (ІІ половина 1940-их років)// Влада і церква на території Західної України після ІІ світової війни: Збірник наукових праць. – Тернопіль: Зодіак, 1999. – С. 64-67.

86. Вільховий Ю.В. Формування громадянської релігії в Україні на етапі сучасного державотворення // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національна ідея в освіті і науці в умовах реформування державотворчих процесів в Україні». – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 56-62.

87. Вільховий Ю.В. Харизматичний рух в Україні: вітчизняний та світовий контекст // Колізії синтезу філософії і релігії в історії вітчизняної філософії. Вип. 7. – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 508-518.

88. Вільховий Ю.В. Християнське виховання у протестантських церквах України (середина 40-их – 60-і роки ХХ століття)// 2000-ліття християнства і шкільна історична освіта. Матеріали міської науково-практичної конференції. – Полтава, 2000. – С. 116-125.

89. Вільховий Ю.В. Християнські традиції виховання у протестантських громадах євангельських християн-баптистів та адвентистів сьомого дня в Україні (середина 40-их-60-их років ХХ ст) // Християнські цінності: Історія і погляд у третє тисячоліття. Збірник наукових записок Національного університету «Острозька академія». Том VI – Острог, 2002. – С. 14-19.

90. Вільховий Ю.В. Хрущовська «відлига» і церковне питання в Україні // Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи. Матеріали регіональної науково-теоретичної конференції 20-21 листопада 1996 р.– Полтава.– С. 74-76.

91. Вільховий Ю.В., Бака М.В. Роль РВАН у формуванні суспільного ладу в східній Німеччині: новий погляд // Історична пам'ять. – 2006. – №1. – С. 141-151.

92. Вільховий Ю.В., Левченко Ю.М. Методичні рекомендації і завдання для самостійної роботи та ІНДЗ з навчальної дисципліни «Етнографія слов'янських народів»: для студентів І курсу денної та заочної форм навчання // Полтава: Друкарська майстерня, 2012. – 27 с.

93. Вільховий Ю.В.За законом «сполучених посудин»: хроніка репресій радянськими владними структурами протестантського опозиційного духовенства (1960-ті – поч. 1970-их рр)// Збірник наукових праць історичного факультету Запорізького державного університету. Випуск 4. – Запоріжжя, 1999. –С. 81-88.

94. Ю. Вільховий Крах комуністичної системи у Польщі та прихід до влади реформаторських сил наприкінці 1980-х років // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: матеріали доповідей і повідомлень П'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26-27 березня 2008 року). – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 193-208.

95. Ю.В. Вільховий П'ятидесятницькі конфесії Лівобережної України в середині 1970-х – 1980-х роках // Релігійна свобода: Конфесійне розмаїття українського протестантизму. Науковий щорічник, № 8 – К.: Світ знань, 2008. – С. 51-55.

96. Ю.В.Вільховий Французькі проекти об'єднання Європи у міжвоєнний період (1918-1939 рр) // Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади», 4 грудня 2007 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008 – С. 73-75.

97. Ю.В.Вільховий. Міжцерковні зв'язки та посилення інституалізації протестантських конфесій на сучасному етапі (євангельські християни, баптисти, п'ятидесятники) // Релігійна свобода: Міжконфесійний діалог як складова становлення громадянського суспільства. Науковий щорічник, № 12 – К.: Світ знань, 2007. – С. 110-113.

98. Ю.Вільховий Колонізація та християнізація Британії як чинник утворення ранньофеодальної державності / Юрій Вільховий // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання .– Полтава: Друкарська майстерня, 2010.– С. 68-79.

99. Ю.Вільховий Євангельсько-баптистський рух в Україні упродовж 1990 рр – на поч. ХХІ століття // Історія релігій в Україні: У 2-х кн. – Книга І –Львів: Логос, 2008. – С.253-264.

100. Юрий Вильховой Оппозиционные движения в союзе ЕХБ и репрессии советского государства по отношению к верующим в Украине (60-70-е годы ХХ века)// 105 лет легализации русского баптизма. Сборник статей международной научно-практической конференции. – М.: Центр изучения религий РГГУ, 2011. – С. 207-214

Укладач: Р. О. Басенко

ГОД Наталія Володимирівна (уродж. ПІША; 23.02.1969, м. Бобровиця Чернігівської обл.) – канд. пед. наук (2009), доцент (2010).

Закінчила історичний факультет ПДПУ імені В.Г. Короленка (2001) та аспірантуру цього закладу вищої освіти (2009).

Кандидатська дисертація – «Моральне виховання особистості в педагогічній системі гуманіста Еразма Роттердамського» захищена в Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка в 2009. Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

У 1995-2002 роках працювала в ПНПУ імені В.Г. Короленка на посаді керівника гуртка розкрою і пошиття верхнього жіночого одягу; у 2002-2005 роках – учитель історії середньої школи №17 міста Полтави; у 2006-2009 роках – аспірант, із 2009 року – старший викладач, із 2010 року – доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії ПНПУ імені В.Г. Короленка. Нагороджена грамотами університету.

Викладає нову історію Західного світу XIX – початку XX століття, історія країн Латинської Америки, гуманістичні ідеали в цивілізаційному поступі людства, культурна-динаміка світових цивілізацій.

Досліджує історію освіти в країнах Північної і Центральної Європи XV-XVI століть. Опублікувала монографії: «Еразм Ротердамський – «наставник Європи»: історичні та педагогічні нариси (2012 рік), «Наука доброчесності» гуманіста Еразма Роттердамського» (2016 рік). Автор 5 навчальних посібників для студентів.

У журналах і збірниках наукових праць, зареєстрованих ДАК України, надруковано біля 60 праць. Упродовж науково-педагогічної діяльності брала участь у 45 наукових і науково-практичних конференціях і семінарах міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів.

Керує підготовкою курсових, бакалаврських і дипломних робіт зі всесвітньої історії, наукових статей студентів із метою презентації їхніх наукових доробків.

Вибрані публікації:

1. Год Н.В. З історії практичної підготовки вчителя у педвузах України (1917-1919 роки) / Н. В. Год // Збірник матеріал IV студентської наукової конференції історичного факультету. – Квітень 2001 року. – Полтава: АСМІ, 2001. – С. 43-47.

2. Год Н.В. Середні і спеціальні навчальні заклади Полтавщини наприкінці XIX – на початку XX ст. / Н. В. Год // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства: Матеріали доповідей і повідомлень (3-4 грудня 2003 року). – Полтава: АСМІ, 2003. – С. 197-203.

3. Год Н.В. Матеріальна культура та суспільний лад стародавніх германців за свідченнями Юлія Цезаря і Корнелія Тацита / Н. В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Всеукраїнського науково-практичного семінару (6-7 жовтня 2004 року). – Полтава: АСМІ, 2004. – С. 109-116.

4. Год Н.В. Україна в геополітичних концепціях США 90-х років XX століття / Н. В. Год // Збірник матеріалів VIII студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2005 року. – Полтава, 2005. – С. 122-127.

5. Год Н.В. Другий Всеукраїнський науково-практичний семінар із всесвітньої історії у Полтаві / Н. В. Год // Історична пам'ять. – 2005. – №1-2. – С. 163-165.

6. Год Н.В. Трактат Еразма Роттердамського «Про пристойність дитячих звичаїв» як жанр педагогічної літератури XVI століття / Н. В. Год // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Вип. 3 (50). Серія «Педагогічні науки». – С. 226-234.

7. Год Н.В. Голландський гуманіст Еразм Роттердамський про становлення нової людини для Нового часу / Н. В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару (23-24 березня 2006 року). – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 115-124.

8. Год Н.В. Соціальна організація французького села в XI – XIII століттях / Н. В. Год // Збірник матеріалів IX студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2006 року. – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 109-113.

9. Год Н.В. Проблема людини у творчій спадщині Еразма Роттердамського / Н. В. Год // Збірник матеріалів IX студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2006 року. – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 113-117.

10. Год Н.В. Педагогічна проблематика у трактаті Еразма Роттердамського «Виховання християнського государя» / Н. В. Год // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Вип. 5 (52) – 164-170.

11. Год Н.В. Ідея «вічного миру» у творчій спадщині гуманіста Еразма Роттердамського / Н. В. Год // Історична пам'ять. – 2006. – №2. – С. 158-167.

12. Год Н.В. Виховання як моральна й соціальна цінність у педагогічній системі Еразма Роттердамського / Н. В. Год // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. – Кіровоград: РВВ КДПУ, 2007. – Вип. 9 (70). – Серія «Педагогічні науки». – С. 112-121.

13. Год Н.В. Еразм Роттердамський і Реформація / Н. В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 27-28 березня 2007 року. – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 110-124.

14. Год Н.В. Еразм Роттердамський – «наставник Європи» / Н. В. Год // Євробюлетень. – 2007. – №8. – С. 49-53.

15. Год Н.В. Ідеї Еразма Роттердамського про моральне виховання та сучасний вітчизняний педагогічний процес / Н. В. Год // Дидаскал: Часопис (ПДПУ імені В.Г. Короленка, кафедра педагогіки). – Полтава, 2007. – №5. – С. 64-66.

16. Год Н.В. Еразм Роттердамський про гуманістичний виховний ідеал / Н. В. Год // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 5 (57). – Серія «Педагогічні науки». – С. 133-140.

17. Год Н.В. »Благородний розум, смак і ніжні, піднесені почуття Варвари Миколаївни Репніної / Н. В. Год // Слов'янський збірник. – Вип. 6. – Полтава: Слов'янський клуб, 2007. – С. 139-145.

18. Год Н.В. Культурно-спортивні здобутки Полтавського краю у 90-х роках XX – на початку XXI століття / Н. В. Год // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку: зб. матеріалів Всеукр. наук. конф. – Полтава, 19 вересня 2007 року. – С. 147-151.

19. Год Н.В. Еразм Роттердамський про походження та місце людини у Всесвіті / Н.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: матеріали доповідей і повідомлень П'ятого Всеукр. наук.-практ. сем., 26-27 берез. 2008 р. / М-во освіти і науки України. – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 113-124.

20. Год Н.В. Еразм Роттердамський про освіту як засіб морального виховання особистості / Н.В. Год // Materiály IV mezinárodni vědecko-praktická konference [«Efektivni nástroje modernich ved – 2008»]. – Dil 9. – Pedagogika: Praha: Publishing Hause „Education and Science» s.r.o., 2008. – С. 63-66.

21. Год Н.В. Еразм Роттердамський про необхідність стимулювання та корекції поведінки дитини / Н.В. Год // Materialy IV Miedzynarodwej naukowi-praktycznej konferencji [«Naukowym progres na rubieży tysiacleci – 2008»]. – Tum 8: Pedagogiczne nauki. Muzyka i życie. – Przemysl: Nauka i studia, 2008. – S. 5-7.

22. Год Н.В. Еразм Роттердамський про гру як засіб виховання дитячої соціальності / Н.В. Год // Материали за 4-а международна научна практична конференція [«Динамика изследвания – 2008»]. – Т.12: Педагогически науки. – София: Бял ГРАД-БГ ООД, 2008. – С. 32-34.

23. Год Н.В. Морально-християнські принципи виховання людини у «філософії Христа» Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Гуманізація навчально-виховного процесу: [зб. наук. праць]. – Слов'янськ: Вид. центр СДПУ, 2008. – Вип. XL. – С. 104-108.

24. Год Н.В. Еразм Роттердамський про гуманістичні методи виховання дитини / Н.В. Год // Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Полтава: Техсервіс, 2008. – Вип. 6(64). – Серія «Педагогічні науки». – С. 227-233.

25. Год Н.В. Християнсько-гуманістична етика як змістовий компонент виховної діяльності у педагогічній системі Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: [зб. наук. праць / за ред. акад. АПН України Євтуха М.Б.; уклад. Михайличенко О.В.]. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2008. – С. 128-132.

26. Год Н.В. Етико-християнська проблематика в гуманістично-педагогічному вченні Еразма Роттердамського: [програма спецкурсу] / Н.В. Год. – Полтава: АСМІ, 2008. – 34 с.

27. Год Н.В. Становлення гуманістичного світогляду Еразма Роттердамського / Н.В. Год, І.М. Руденко // Збірник матеріал XI студентської наукової конференції історичного факультету. – Квітень, 2008. – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 143-147.

28. Год Н.В. Ідеї пацифізму в історико-філософській спадщині Еразма Роттердамського / Н.В. Год, І.М. Руденко // Збірник матеріал Хі студентської наукової конференції історичного факультету. – Квітень, 2009. – Полтава: АСМІ, 2009. – С. 77-80.

29. Год Н.В. Моральне виховання особистості в педагогічній системі гуманіста Еразма Роттердамського : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.В. Год ; Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2009. – 20 с.

30. Год Н.В. Історичні постаті в літературній спадщині гуманіста Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Зб. наук. праць Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка: [наук. зап.]. – Серія «Історичні науки». – 2009. – №13. – С. 49-56.

31. Год Н.В. Північне Відродження і гуманізм Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2009. – №1. – С. 113-120.

32. Год Н.В. Дитина, сім'я та гендерна проблематика у творах гуманіста Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2009. – № 2. – С. 114-121.

33. Год Н.В. Еразм Роттердамський, Мартін Лютер та їх полеміка з питання про свободу волі / Н.В. Год // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – Вип. XXVII. – С. 273-277.

34. Год Н.В. Еразм Роттердамський і Томас Мор: два портрети епохи європейського Відродження / Н.В. Год // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : [наук. зап. Рівненського державного гуманітарного ун-ту]. – Вип. 17. – Рівне, 2009. – С. 99-103.

35. Год Н.В. Соціально-критичні мотиви в творчості гуманіста Еразма Роттердамського / Н.В. Год // Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – № 1. – С. 163-168.

36. Год Н.В. Еразм Роттердамський – Вольтер XVI століття / Н.В. Год // Вісник Дніпропетровського університету. – 2010. – Т. 23. – Вип. 18. – № 1-1. – Серія : Історія та археологія. – С. 257-265.

37. Год Н.В. Нова історія країн Європи та Америки : [навч. посіб.]. – Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – 174 с.

38. Год Н.В. Історія країн Латинської Америки : [навч.-метод. комплекс для студентів історичного факультету] / Б.В Год, Н.В. Год. – Полтава : ІОЦ ПНПУ, 2010. – 60 с.

39. Год Н.В. Гуманізм XVI-XVII століть і формування інтелігенції у Європі / Н.В. Год // Слов'янський збірник : [зб. наук. і наук.-публіцист. праць / Уклад. Л.Л. Безобразова; Слов'янський клуб м. Полтава]. – Вип. 9. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – С. 5-13.

40. Год Н.В. Популізм у США : перший виклик двопартійній системі / Н.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання : [зб. наук. праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 25-26 травня 2010 р.]. – Полтава : Друкарська майстерня. – С. 148-160.

41. Год Н.В. Взгляды гуманистов Эразма Роттердамского и Станислава Ориховского на формирование личности правителя нового типа (XVI век) / Н.В.Год // Тенденции развития современной науки: [наук.-практ. конф., 15 апреля 2011 года, г. Волоколамск Московской области; сб. науч. статей]. – М., Щёлково: Издатель Мархотин П.Ю., 2011. – С. 57-60.

42. Год Н.В. Еразм Роттердамський і рух за оновлення католицької церкви в XVI столітті / Н.В. Год // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія: Історія. – 2011. – №106. – С. 13-16.

43. Год Н.В. Екуменічна ідея у творчості Еразма Роттердамського / Н. В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – 2011. – №1 (25). – С. 77-86.

44. Год Н.В. Робоча навчальна програма «Нова історія країн Європи та Америки» / Н.В. Год. – Полтава: Б. в., 2011. – 39 с.

45. Год Н.В. Навчальна програма «Нова історія країн Європи та Америки» / Н.В. Год. – Полтава: Б. в., 2011. – 38 с.

46. Год Н.В. Програма дисципліни «Історія країн Латинської Америки» / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава, 2011. – 16 с.

47. Год Н.В. Історія країн Латинської Америки: [роб. навч. програма] / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава, 2011. – 16 с.

48. Год Н.В. Еразм Роттердамський – «наставник Європи»: історичні та педагогічні нариси / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава : ПП Шевченко Р.В., 2012. – 206 с.

49. Год Н.В. Двопартійна система США і популістський рух наприкінці XIX – на початку XX століття: проблема політичної трансформації / Н.В. Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – Полтава: ПНПУ, 2012. – №27. – С.117-127.

50. Год Н.В. Проблема моральності вчителя в європейській суспільно-політичній думці XV – XVI століть / Б.В. Год, Н.В. Год // Естетика і етика педагогічної дії: [зб. наук. пр.]. – Вип.3. – Київ-Полтава, 2012. – С.112-122.

51. Год Н.В. Причини розриву російсько-французьких відносин напередодні війни 1812 року / Н.В. Год // Епоха Наполеона у світовій історії: політика, постаті, воєнне мистецтво : [матер. Другої Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 200-річчю походу Бонапарта на Росію, 23-24 березня 2012 р.]. – Чернівці – Вижниця – Черемош, 2012. – С. 74-77.

52. Год Н. Соціально-критичні течії у країнах Європи та США в період становлення індустріальної цивілізації (перша половина XIX століття) / Н. Год // Історична пам›ять: [наук. зб.]. – 2013. – № 29. – С. 104-113.

53. Год Н. Нова історія країн Європи та Північної Америки: (навч.-метод. посіб. для студ. історичного ф-ту заочної форми навч.) / Н. Год, Б. Год. – Полтава: ПНПУ, 2013. – 216 с.

54. Год Н. Еразм Роттердамський про місце і роль духовності в становленні високоморальної особистості / Н. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: [зб. наук. праць за матер. доп. і повід. Восьмого Всеукр. наук.-практ. сем., 28-29 березня 2013 року]. – Полтава: ПНПУ, 2013. – С. 106-117.

55. Год Н. Родинне виховання у творчій спадщині гуманістів епохи європейського Відродження / Б. Год, Н. Год // Слов'янський збірник: [зб. наук. і наук.-публіцист. пр.; уклад. Л.Л. Безобразова]. – Вип. 12. – Полтава: Техсервіс, 2013. – С. 5-12.

56. Год Н.В. Розвиток управлінських компетенцій керівника: ренесансний досвід і сучасні реалії / Н.В. Год // Місцеве самоврядування: сьогодні і завтра: [регіон. наук.-практ. конф., 30 жовтня 2013 р.]. – Полтава : ПНТУ, 2013. – С. 61-67.

57. Год Н.В. У витоків педагогічної освіти Полтавщини: П.М. Койнаш / Н.В. Год, Б.В. Год // Освітнє краєзнавство і формування лідерської компетенції у сучасній школі: дослідження біографії випускників: [матеріали обл. наук.-практ. сем.; 5 листопада 2013 р.]. – Полтава: ПОІППО, 2013. – 43-47.

58. Год Н.В. Шкільний театр і шкільна драма епохи Відродження / Б.В. Год, Н.В. Год // Збірник матеріалів регіонального теоретико-практичного семінару викладачів театральних відділень спеціалізованих мистецьких навчальних закладів і майстер-класу з курсу театрального мистецтва та театральної майстерності, 6 листопада 2013 року. – Полтава : ОБМ НЗМіК, 2013. – С. 39-44.

59. Год Н.В. Історія країн Латинської Америки (навч.-метод. комплекс для студ. історичного ф-ту денної форми навч.) / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава : ПНПУ, 2014. – 92 с.

60. Год Н.В. Флорентієць Джироламо Савонарола і гуманістична та реформаційна традиції XV – XVI століть у Європі / Б.В. Год, Н.В. Год // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі : [вісник Товариства російської філософії при Українському філософському фонді. – Вип. 11; Український часопис російської філософії]. – Полтава : АСМІ, 2014. – С. 599-609.

61. Год Н.В. Релігійний чинник протестних рухів у Європі XVI – XVII століть / Н.В. Год // Історична пам'ять : [наук. зб.]. – 2014. – №30-31. – С. 138-147.

62. Год Н.В. Учитель-єзуїт у ранньомодерному європейському суспільстві / Н.В. Год, р.О. Басенко // Освітнє краєзнавство і формування лідерської компетентності в сучасній школі: дослідження біографій учителів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 листопада 2014 р.) : [наук. ред Л.В. Литвинюк]. – Полтава: ПОІППО, 2014. – С. 45-56.

63. Год Н.В. Унітарність як оптимальна форма державного устрою України / Н.В. Год, Л.М. Швець // Історична пам'ять : [наук. зб.]. – 2015. – №32. – С. 149-151.

64. Год Н.В. Еразм Роттердамський – «громадянин світу» / Н.В. Год // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 26-27 березня 2015 року. – Полтава : ПНПУ, 2015. – С. 87-97.

65. Год Н.В. Людина пробудженої індивідуальності з сильною і різнобічною натурою / Б.В. Год, Н.В. Год // Слов'янський збірник : [зб. наук. пр.] / Уклад. Л.Л. Безобразова. – Вип. 14. – Полтава : ТОВ «Фірма Тех-сервіс», 2015. – С. 32-41.

66. Год Н.В. Історія країн Латинської Америки (навчально-методичний комплекс для студентів історичного факультету заочної форми навчання) / Б.В. Год, Н.В. Год. – Полтава : ПНПУ, 2015. – 92 с.

67. Год Н. »Наука доброчесності» гуманіста Еразма Роттердамського : монографія / Б. Год, Н. Год. – Полтава : Полтавський літератор, 2016. – 198 с.

68. Год Н. В. Місце та роль магістра в середньовічних і ранньомодерних західноєвропейських університетах / Б. В. Год, Н. В. Год // Історична пам'ять : [наук. зб.]. – 2016. – Вип. 34-35. – С. 84 – 96.

69. Год Н. »Громадянин світу» Еразм Роттердамський: його місце та роль у розвитку європейського Просвітництва / Б. Год, Н. Год // Історія філософії у вітчизняній духовній культурі / відп. ред. Г. Аляєв, Т. Суходуб / Т-во рос. філософії при Укр. філос. фонді ; Центр гум. освіти НАН України. – Полтава : АСМІ, 2016. – С. 196–204.

70. Год Н. Європейські гуманісти XV – XVI століть про фізичне вдосконалення особистості / Б. Год, Н. Год // Фізичне виховання : часопис кафедри теорії і методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2016. – №3. – С. 66–76.

71. Год Н. Всесвітня історія в столітньому поступі Полтавського педагогічного / Б. Год, Н. Год // Всесвітня історія у методичній скарбничі магістрантів історичного факультету : зб. ст. / упоряд. Б. Год. – Полтава : ПП Шеченко р. В., 2016. – С. 9–26.

72. Год Н.В. Реформаторські ідеї гуманіста Еразма Роттердамського у перші десятиліття XVI століття : між молотом і ковадлом / Н.В. Год // Епоха Реформації та сучасна Україна : зб. наук. пр. за матеріалами доп. і повід. Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава : Астрея, 2017. – С. 80-90.

73. Год Н.В. V Всеукраїнська наукова конференція «Держава і церква в новітній історії України» / Н.В.Год // Історична пам'ять: [наук. зб.]. – Полтава, 2016. – Вип. 34-35. – С. 144-146.

74. Год Н.В. Десятий Всеукраїнський науково-практичний семінар «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі» в Полтаві / Н.В.Год, Ю.В. Вільховий // Історична пам›ять : наук. зб. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – Вип. 36. – С. 152-155.

75. Год Н. Інноваційна педагогічна діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі / Н. Год // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2017. – № 5 (3). – p. 44-46.

76. Год Н.В. Велична постать європейської педагогіки: іспанський наставник і гуманіст Х.Л. Вівес (1492-1540 роки) / Б. В. Год, Н.В. Год // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 20. – С. 66-71.

Укладач – Р. О. Басенко

ЛАХНО Олександр Петрович (7.10.1978, смт. Нові Санжари Полтавської обл.) – учений-історик, релігієзнавець, канд. іст. наук (2008), доцент (2011).

Закінчив Новосанжарський НВК, Полтавської обл. (1996), історичний факультет з відзнакою – бакалаврат (2001), магістратура (2002), аспірантура (2006) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У Полтавському державному (національному) педагогічному університеті імені В. Г. Короленка працює з 2002: асистент (2002-2006) кафедри історії України, ст. викладач (2006-2009), доцент (з 2009) кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії. Викладає історію слов'янських народів, керує етнографічною практикою.

Коло наукових інтересів: історія слов'янських народів, релігієзнавство, історія релігій, етнографія.

Має понад 120 наукових і науково-методичних публікацій.

Вибрані публікації:

1. Лахно О.П. Цивілізаційний підхід А.Дж.Тойнбі: проблема історичного мислення та класифікація історії / О.П.Лахно, П.А.Кравченко // Збірник матеріалів ІІ студентської наукової конференції історичного факультету. Березень 1999 року. – Полтава: Друкарська майстерня, 1999. – С. 42-46.

2. Лахно О.П. Теорія локальних цивілізацій А.Дж.Тойнбі: моделювання історії / О.П.Лахно, П.А.Кравченко // Збірник матеріалів ІІІ студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2000 року. – Полтава: АСМІ, 2000. – С. 63-66.

3. Лахно О.П. Категорія „цивілізація» як монада історичного розвитку людства в історіографічній ретроспективі / О.П.Лахно, Б.В.Год, П.А.Кравченко // Збірник матеріалів IV студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2001 року. – Полтава: АСМІ, 2001. – С. 4-8.

4. Лахно О. Третя студентська наукова конференція історичного факультету // Історична пам›ять: Наук. зб. – Полтава, 2001. – Вип. 1-2. – С. 213-214.

5. Лахно О.П. Месіансько-христологічна концепція М.Костомарова в „Законі Божому (Книгах буття українського народу)» / О.П.Лахно, В.О.Пащенко // Збірник матеріалів V студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2002 року. – Полтава: АСМІ, 2002. – С. 18-22.

6. Плани семінарських занять з історії держави і права зарубіжних країн для студентів ІІ-го курсу історичного факультету спеціальності „Історія і основи правознавства» / Укладач О.П.Лахно. – Полтава: ІОЦ ПДПУ, 2002. – 24 с.

7. Лахно О.П. Релігія та церква в житті й творчій спадщині М.Костомарова / О.П.Лахно // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2002. – №1-2. – С. 77-81.

8. Лахно О.П. Третій світ Григорія Сковороди (До проблеми релігійності мандрівного філософа) / О.П.Лахно // Творча спадщина Г.С.Сковороди і сучасність. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (Полтава, 10-11 грудня 2002 р.). – Полтава: АСМІ, 2002. – С. 111-114.

9. Лахно О.П. Опозиція українсько-московському договору 1654 року в середовищі українського православного духівництва / О.П.Лахно // Переяславська рада 1654 року: історія, наслідки. Матеріали регіональної науково-теоретичної конференції 17 квітня 2003 року. – Полтава: АСМІ, 2003. – С. 30-35.

10. Лахно О.П. Діяльність прибічників „Ради Церков євангельських християн-баптистів» у 60-х роках XX ст. на Полтавщині / О.П.Лахно // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень (3-4 грудня 2003 року). – Полтава: АСМІ, 2003. – С. 138-146.

11. Лахно О.П. Релігійний спротив євангельських християн-баптистів у СРСР в 60-80-х роках XX століття: історичний досвід у контексті релігійно-атеїстичного діалогу / О.П.Лахно // Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції „Динаміка наукових досліджень'2004». Том 7. Історія України. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 37-39.

12. Лахно О.П. Один рік з історії протистояння між органами радянської влади та Спілкою Церков євангельських християн-баптистів / О.П.Лахно // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2004. – №2. – С. 147-155.

13. Лахно О.П. Духовно-культурологічні засади українського соборного державотворення / О.П.Лахно // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні» (22 січня 2005 року). – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 97-102.

14. Лахно О.П. Опозиція в радянській Україні в середовищі Євангельських християн-баптистів / О.П.Лахно // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта'2005». 7-21 лютого 2005 року. – Том 18. Історія України. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 46-48.

15. Лахно О. Діяльність комісій сприяння при виконкомах і районних радах депутатів трудящих з контролю за дотриманням законодавства про культи євангельськими християнами-баптистами / О.Лахно // Релігія і соціальні зміни в сучасному суспільстві. Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Чернівці, 18-19 квітня 2005 р.). – Чернівці: Рута, 2005. – С. 64-66.

16. Лахно О. Діяльність прибічників Ради Церков Євангельських християн-баптистів на Полтавщині (60-ті рр. XX ст.) / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2005 рік. – Книга I. – Львів: Логос, 2005. – С. 347-352.

17. Лахно О. Зарубіжні архівні фонди з історії внутріцерковної боротьби Євангельських християн-баптистів у 50-80-х роках XX століття в Україні / Олександр Лахно // Релігія і церква в історії України. Матеріали Міжнародної наукової конференції (14-16 вересня 2005 року). – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 241-247.

18. Лахно О. Вона зробила, що могла: Невтомна праця на ниві Божій Лідії Михайлівни Вінс / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2006 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2006. – С. 364-371.

19. Лахно О.П. Діяльність прихильників Ради Церков Євангельських християн-баптистів на Харківщині в 60-ті роки XX століття / О.П.Лахно // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції „Європейська наука XXI століття: стратегія і перспективи розвитку-2006». Том 3. Історія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 20-22.

20. Лахно О.П. Особливості взаємовідносин місцевих органів влади з віруючими-прибічниками Оргкомітету Євангельських християн-баптистів у період боротьби з т.зв. „грубим адмініструванням» / О.П.Лахно // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції „Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика-2006». Том 3. Історія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 36-39.

21. Лахно О. Розкол у євангельсько-баптистському русі на Поділлі в світлі архівних документів (друга пол. XX століття) / Олександр Лахно // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 14. – К.-Хмельницький: [Б. в.], 2006. – С. 349-362.

22. Лахно О.П. Діяльність прибічників Ради Церков Євангельських християн-баптистів на Рівненщині в 60-80-ті роки XX століття / О.П.Лахно // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. XX. – С. 268-274.

23. Лахно О.П. Роль О.Ф.Прокоф'єва у становленні церковної опозиції серед Євангельських християн-баптистів у 50-60-х роках XX століття / О.П.Лахно // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2006. – №2. – С. 86-96.

24. Лахно О. Національно-культурне відродження у Сербії та Чорногорії упродовж XVIII-XIX століть і його вплив на Україну / Олександр Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару (27-28 березня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 167-186.

25. Лахно О.П. Церковно-релігійна проблематика в світогляді кирило-мефодіївців / О.П.Лахно // Кирило-Мефодіївське товариство: історичний аспект діяльності, зв'язок із сучасністю. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (28 березня 2007 року). – Полтава: ПОІППО, 2007. – С. 29-35.

26. Лахно О.П. Сучасні проблеми боротьби з економічною злочинністю в Україні / О.П.Лахно // II міжвузівська наукова конференція «Україна сьогодні: культурно-соціальний аспект»: Тези доповідей та повідомлень (19 квітня 2007 року). – Полтава: Техсервіс, 2007. – С. 31-33.

27. Лахно О.П. Підпільна видавнича діяльність як прояв опозиційності Спілки Церков Євангельських християн-баптистів / О.П.Лахно // Наука. Релігія. Суспільство. – 2007. – №2. – С. 45-51.

28. Лахно О.П. Роль підпільного видавництва «Християнин» Євангельських християн-баптистів у поширенні релігійного самвидаву / О.П.Лахно // Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості. Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції (18 травня 2007 року). – Донецьк: Наука і освіта, 2007. – С. 107-110.

29. Лахно О. Залучення матеріалів закордонних архівів у процесі дослідження внутріцерковної боротьби серед Євангельських християн-баптистів другої половини XX століття / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2007 рік. – Книга I. – Львів: Логос, 2007. – С. 557-564.

30. Лахно О. Діяльність прибічників Ради церков євангельських християн-баптистів на Полтавщині в період розвою дисидентського руху / Олександр Лахно // Полтавщина: Історичні шляхи та перспективи розвитку. – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 135-139.

31.ЛахноО.Дореволюційнаросійськаісторіографіяпроблемипоходженнясхіднослов'янських племен / Олександр Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень П'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26-27 березня 2008 року). – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 218-228.

32. Лахно О.П. Історія слов'янських народів. Частина І: Робоча навчальна програма для студентів ІІ курсу денного відділення / О.П.Лахно. – Полтава: ІОЦ ПДПУ, 2008. – 116 с.

33. Лахно О.П., Цехмістро Н.Я., Тронько Т.В. Історія слов'янських народів: програма навчального курсу / О.П.Лахно, Н.Я.Цехмістро, Т.В.Тронько. – Полтава: ІОЦ ПДПУ, 2008. – 96 с.

34. Лахно О. Передумови та причини визрівання системної кризи у церкві Євангельських християн-баптистів середини ХХ століття / Олександр Лахно // Українське релігієзнавство. – 2008. – №45. – С. 91-98.

35. Лахно О. Спроба періодизації діяльності прибічників Ініціативної групи та Оргкомітету євангельських християн-баптистів у Одеській області (перша половина 1960-х років) / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2008 рік. – Книга І. – Львів: Логос, 2008. – С. 437-441.

36. Лахно О. Криза церкви євангельських християн-баптистів у 50 – 60-х роках ХХ століття: історіографія питання / Олександр Лахно // Держава і церква в Україні за радянської доби: Збірник наукових статей за матеріалами ІІ Всеукраїнської наукової конференції (18-19 жовтня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 244-253.

37. Лахно О. Початки опозиційного руху в середовищі Євангельських християн-баптистів упродовж 1950-х років / Олександр Лахно // Українське релігієзнавство. – 2008. – №47. – С. 139-146.

38. Лахно О.П. Опозиція в євангельсько-баптистському русі в УРСР (середина 40-х – 80-ті роки ХХ століття): Автореф. дис… канд. істор. наук: 09.00.11 – релігієзнавство. – К., 2008. – 20 с.

39. Лахно О. Міжнародна Спілка Церков Євангельських християн-баптистів: [Сторінка конфесії] / Олександр Лахно // Релігійна панорама. – 2008. – №11. – С. 60-69.

40. Лахно О. Статутна реформа в церкві Євангельських християн-баптистів 1959-1960 років як каталізатор конфесійного розколу / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2009 рік. – Книга І. – Львів: Логос, 2009. – С. 843-851.

41. Лахно О.П. Проблема походження племінних об'єднань поміж слов'ян східного типу в спадщині російських істориків середини XVIII – початку XIX століття / О.П.Лахно // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2009. – №1. – С. 39-46.

42. Лахно О. Церковна опозиція Євангельських християн-баптистів в Україні (1940–1980-ті роки): [монографія] / Олександр Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – 288 с.

43. Лахно О.П. Історія слов'янських народів (частина І): Навчально-методичний комплекс для студентів ІІ курсу / Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – 176 с.

44. Лахно О.П. Виступ «ініціативників» як прояв офіційної опозиції в середовищі віруючих Євангельських християн-баптистів у СРСР / Олександр Петрович Лахно // Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – №1. – С. 99-106.

45. Лахно О. Міжнародна Спілка церков Євангельських християн-баптистів / Олександр Лахно // Релігійна панорама. – 2010. – №3. – С. 71-88.

46. Лахно О. Проблема походження східнослов'янських племен у радянській історіографії / Олександр Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Зб. наук. праць за матер. Шостого Всеукр. наук.-практ. семінару (25-26 березня 2010 р.). – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – С. 105-117.

47. Вільховий Ю.В., Лахно О.П. Навчальна практика з етнографії народів світу: методика організації та проведення: Навч. посібник / Юрій Віталійович Вільховий, Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – 90 с.

48. Лахно О. Віруючі Ради Церков Євангельських християн-баптистів Полтавщини в період розвою дисидентського руху / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2010 рік. – Книга І. – Львів: Логос, 2010. – С. 519-523.

49. Лахно О.П. Історія слов'янських народів (частина І): Навчально-методичний посібник для студентів ІІ курсу / Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – 224 с.

50. Лахно О.П. Діяльність «Ініціативної групи зі скликання надзвичайного Всесоюзного з'їзду Євангельських християн-баптистів у СРСР» у всесоюзному та українському вимірі / Олександр Петрович Лахно // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – Вип. ХХІХ. – С. 215-222.

51. Лахно О.П. Радянська історіографія проблеми походження племінних об'єднань поміж слов'ян східного типу / Олександр Петрович Лахно // Історична пам'ять. – 2010. – №2. – С. 93-103.

52. Лахно О. Партійно-державна репресивна політика щодо Спілки церков ЄХБ у 1960 – 1980-их роках / Олександр Лахно // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2010. – Вип. 20. – С. 54-57.

53. Лахно О.П. Активізація державного наступу на права радянських протестантів на межі 50 – 60-их років ХХ століття / Олександр Петрович Лахно // Література та культура Полісся. –

Вип. 60: Регіональні та загальноукраїнські процеси в сучасних дослідженнях / [Відп. ред. і упорядник Г.В. Самойленко]. – Ніжин: Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2010. – С. 151-163.

54. Бажан О., Лахно О. Заходи радянських спецслужб з обмеження опозиційного руху в середовищі Євангельських християн-баптистів у 1960 – 1980-х рр. / Олег Бажан, Олександр Лахно // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – Київ; Харків, 2010. – №1 (34). – С. 282-300.

55. Лахно О. Міжнародна Спілка церков Євангельських християн-баптистів: еволюція церковної опозиції / Олександр Лахно // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року). – Полтава: ПНПУ, 2010. – С. 208-219.

56. Бажан О., Лахно О. Форми та методи репресій радянських спецслужб по обмеженню опозиційного руху в церкві ЄХБ у 1960-их роках / Олег Бажан, Олександр Лахно // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року). – Полтава: ПНПУ, 2010. – С. 128-137.

57. Вільховий Ю.В., Лахно О.П. Навчальна практика з етнографії народів світу: Навч. посібник [видання друге, доповнене та доопрацьоване] / Юрій Віталійович Вільховий, Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2011. – 94 с.

58. Лахно О.П. Діяльність опозиції серед Євангельських християн-баптистів на Одещині упродовж першої половини 60-х років XX століття / О.П. Лахно // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць III Міжнар. наук. конф., 15-16 квітня 2011 р., Одеса / Відп. ред. М.І. Михайлуца. – Одеса: ВМВ, 2011. – С. 339-343.

59. Лахно О. Розвиток освіти в східних слов'ян упродовж XI-XVI ст. / Олександр Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Зб. наук. праць за матер. Сьомого Всеукр. наук.-практ. семінару (30-31 березня 2011 р.). – Полтава: ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2011. – С. 65-76.

60. Лахно О. Міжнародна Спілка Церков Євангельських християн-баптистів / О. Лахно // Історія релігії в Україні: у 10-ти т. За ред. проф. А. Колодного / Редколегія: А. Колодний (голова) та ін. / Релігійні меншини України. Т. 7. – К.: Український видавничий консорціум, 2011. – 600 с. – С. 369-380.

61. Лахно О. О.Прокоф'єв та інституціалізація церковної опозиції Євангельських християн-баптистів упродовж 1950-1960 років / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник / Упоряд. О.Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич. – Львів: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; вид-во «Логос», 2011. – Книга І. – С. 627-636.

62. Лахно О. Репресії державних структур щодо представників Ради Церков ЄХБ у 60–80-х роках XX ст. / Олександр Лахно // Українське релігієзнавство. – К.: УАР, 2011. – Вип. 58: Вітчизняний євангельський протестантизм: історія, досвід, проблеми. Збірник наукових статей. – С. 172-182.

63. Лахно О.П. Інституціювання церковної опозиції в середовищі віруючих Євангельських християн-баптистів у період між Московською нарадою опозиційних церков ЄХБ 1965 року та Тульським з'їздом 1969 року / Олександр Петрович Лахно // Актуальні проблеми релігієзнавства: збірник наук. статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка В.О. Пащенка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С. 141-155.

64. Програма етнографічної практики: Навчальна програма для студентів III курсу історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка / Укладач: Лахно О.П. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – 19 с.

65. Програма навчальної дисципліни «Історія слов'янських народів»: [для студентів історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка] / Укладачі: Лахно О.П., Цехмістро Н.Я., Тронько Т.В. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – 55 с.

66. Історія слов'янських народів (частина І): Робоча навчальна програма для студентів II курсу історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка / Укладач: Лахно О.П. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – 37 с.

67. Лахно А.П. Источники по истории России XIX – начала XX веков в сети Интернет / А.П. Лахно // Тенденции развития современной науки. Научно-практическая конференция (15 апреля 2011 года, г. Волоколамск): Сборник научных статей / Филиал МГОУ в г. Волоколамске. – МО, Щелково: Издатель Мархотин П.Ю., 2011. – С. 69-73.

68. Лахно О. Конфлікт між прибічниками Ради церков Євангельських християн-баптистів і органами місцевої влади в повсякденних практиках радянського соціуму (друга половина XX століття) / О. Лахно // Наукові записки з української історії: Збірник наук. статей. – Вип. 29. – Переяслав-Хмельницький: [Б. в.], 2012. – С. 309-314.

69. Лахно О.П. »Розкол у розколі», або Ескалація конфлікту поміж Євангельських християн-баптистів упродовж 1975-1985 років / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник / Упоряд. О.Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич. – Львів: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; вид-во «Логос», 2012. – Книга І. – С. 521-532.

70. Лахно О.П. Релігійні реформи Володимира Великого упродовж 980-их років на східнослов'янських землях / О.П.Лахно // Історична пам'ять: Наук. збірник. – 2012. – Випуск 28. – С. 127-131.

71. Лахно О. Самвидав Спілки Церков Євангельських християн-баптистів / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник / Упоряд. О.Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич. – Львів: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; вид-во «Логос», 2013. – Книга І: Історія. – С. 599-611.

72. Лахно О.П. Духовна революція на східнослов'янських землях наприкінці Х століття: аналіз монотеїстичних альтернатив / О.П.Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару (28 – 29 березня 2013 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 90-96.

73. Лахно О. Конфесійний розкол Євангельських християн-баптистів у 1959-1961 роках крізь призму статутної реформи церкви / Олександр Лахно // Держава і церква в новітній історії України: Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – С. 223-232.

74. Год Б., Лахно О. Методичні рекомендації до написання та захисту рефератів, курсових і кваліфікаційних робіт з історичних дисциплін: [посіб. для студ.] / Борис Год, Олександр Лахно. – 4-е вид., перероб. і допов. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – 140 с.

75. Лахно О. Значення релігії та церкви в житті Т.Г.Шевченка / Олександр Лахно // Другі Череванівські читання: зб. ст. за матеріалами ІІ Всеукр. наук. конф., 30-31 жовтня 2013 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – С. 247-259.

76. Лахно О. Конфесійний розкол у середовищі Євангельських християн-баптистів в УРСР повоєнного періоду / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Наук. щорічник / Упоряд. О. Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич. – Львів: Логос, 2014. – Книга І: Історія. – С. 676-687.

77. Лахно О. Навчальна етнографічна практика: [навч. посіб.] / Олександр Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2014. – 160 с.

78. Лахно О. Історія слов'янських народів (частина І): Навчально-методичний посібник для студентів ІІ курсу / Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2014. – 230 с.

79. Історія слов'янських народів (частина І): Робочий зошит студента для самостійної роботи над курсом. І семестр / Укладач: Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2014. – 86 с.

80. Історія слов'янських народів (частина І): Робочий зошит студента для самостійної роботи над курсом. ІІ семестр / Укладач: Олександр Петрович Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2014. – 78 с.

81. Лахно О.П. Внесок Володимира Мономаха у відновлення єдності Київської Русі / О.П. Лахно // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26 – 27 березня 2015 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – С. 54-62.

82. Лахно О.П. Здобутки науковців історичного факультету упродовж року / О.П.Лахно // Збірник матеріалів XVIII студентської наукової конференції історичного факультету. Березень 2015 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2015. – С. 13-15.

83. Лахно О. Спроби легалізації Спілки церков ЄХБ у період демократизації радянського суспільства (1985-1991 роки) / Олександр Лахно // Історія релігій в Україні: Наук. щорічник / Упоряд. О.Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич. – Львів: Логос, 2015. – Книга І. – С. 474-484.

84. Лахно О. Потенціал зарубіжних архівних фондів з історії внутріцерковної боротьби Євангельських християн-баптистів в УРСР упродовж другої половини ХХ століття / Олександр Лахно // Держава і Церква в новітній історії України: Збірник наук. статей за матер. V Всеукр. наук. конфер. (19-20 лист. 2015 р.). – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 284-289.

85. Лахно О.П. Здобутки науковців історичного факультету упродовж року / О.П.Лахно // Збірник матеріалів XIX студентської наукової конференції історичного факультету. Березень 2016 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2016. – С. 10-12.

86. Лахно О. Організаційно-педагогічні та методичні засади підготовки та захисту магістерських кваліфікаційних досліджень зі всесвітньої історії / О.Лахно // Всесвітня історія у методичній скарбничці магістрантів історичного факультету [Текст]: [зб. ст.] / упоряд. Б. Год. – Полтава: ПП Шевченко р.В., 2016. – С. 89-96.

87. Лахно О. Причини виникнення опозиційних рухів поміж віруючих Євангельських християн-баптистів / О. Лахно // Треті Череванівські читання: зб. наук. ст. за матеріалами ІІІ Всеукр. наук. конф., 17–18 берез. 2016 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С. 53-61.

88. Лахно О.П. Статутна реформа радянського баптизму 1959-1960-х років як каталізатор конфесійного розколу / О.П.Лахно // Історична пам'ять. – 2016. – Вип. 34-35. – С. 25-32.

89. Лахно О.П. Наукові здобутки історичного факультету за 2016 рік / О.П.Лахно // Збірник матеріалів ХХ студентської наукової конференції історичного факультету. Березень 2017 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2017. – С. 10-12.

90. Лахно О. Джон Вікліф і реформаційні ідеї Яна Гуса в Чехії: спільне та відмінне / Олександр Лахно // Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава: Астрея, 2017. – С. 96-104.

91. Лахно О. Репресивна політика органів влади щодо Спілки церков Євангельських християн-баптистів у СРСР упродовж 60-80-х років XX століття / Олександр Лахно // Емінак: науковий щоквартальник. – 2017. – №1 (17) (січень-березень). – Т. 1. – С. 107-112.

92. Лахно О.П., Шаповал Л.І. Навчальна архівна та музейна практика: навч.-метод. посіб. / О.П.Лахно, Л.І.Шаповал. – Полтава: Друкарська майстерня, 2017. – 30 с.

93. Лахно О. Джерела зарубіжних архівів щодо внутріцерковної боротьби Євангельських християн-баптистів другої половини XX століття / О.Лахно // Держава і Церква в новітній історії України: збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (25 – 26 жовтня 2017 року). – Полтава: Астрая, 2017. – С. 270-279.

Укладач: Т. В. Тронько

РИБАЧУК Віктор Олексійович (02.02.1958, с. Велика Медведівка Шепетівського р-ну Хмельницької обл.)

Закінчив Великомедведівську СШ (1975), історичний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1984, з відзнакою). Із 1984 в Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка (нині – національний педагогічний університет) на посадах асистента (з 1984) та старшого викладача (з 1996) кафедри загальної історії (нині – всесвітньої історії та методики викладання історії).

У 1991-1994 роках навчався в цільовій аспірантурі на кафедрі філософії Української академії аграрних наук у м. Києві, проходив стажування на кафедрі історії Стародавнього світу Московського державного університету.

Основні навчальні дисципліни, які він успішно викладає, це історія Стародавніх Греції та Риму, історіографія всесвітньої історії. Окрім того, проводить заняття з інших дисциплін всесвітньої історії. Вони відзначаються суворою логікою викладу матеріалу, великою увагою до ролі надбудовних категорій у процесі суспільно-політичного розвитку.

Коло наукових інтересів: античність, історія та методологія історичної науки.

Вибрані публікації:

1. Рибачук В. О. Суспільно-політичні цінності афінської демократії / В. О. Рибачук // Історична пам'ять : науковий збірник. – 2008. – № 1. – С. 120–127.

2. Рибачук В. О. Україно-шведсько-фінський міжнародний семінар у Полтаві / В. О. Рибачук // Історична пам'ять : науковий збірник. – 2002. – № 1-2. – С. 165–167.

3. Рибачук В. О. Християнська філософія В. В. Зіньківського / В. О. Рибачук, Б. В. Год // Філософські обрії : науково-теоретичний часопис. – Полтава : АСМІ, 2001. – № 5. – С. 168–179.

4. Рибачук В. О. Становлення ідеології афінської демократії / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доповідей і повідомлень Всеукраїнського науково-практичного семінару (6-7 жовтня 2004 року). – Полтава : АСМІ, 2004. – С. 100–109.

5. Рибачук В. О. Народження літературно-політичного салону в Стародавній Греції : гурток Перикла / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару (23-24 березня 2006 року). – Полтава : АСМІ, 2006. – С. 94–101.

6. Рибачук В. О. Критика афінської демократії у творчій спадщині Платона / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару (27-28 березня 2007 року). – Полтава : АСМІ, 20067. – С. 83–92.

7. Рибачук В. О. Особливості становлення суспільних відносин і держави у Стародавній Спарті / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : зб. наук. пр. за матеріалами допов. і повід. П'ятого Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання», 26-27 березня 2008 року. – Полтава : АСМІ, 2008. – С. 78–87.

8. Рибачук В. О. Політична система пізньої Римської імперії : структура і характерні особливості / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : зб. наук. пр. за матеріалами допов. і повід. Шостого Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання», 25-26 березня 2010 року. –Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – С. 63–68.

9. Рибачук В. О. Науково-освітня діяльність софістів у Стародавній Греції / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : зб. наук. пр. за матеріалами допов. і повід. Сьомого Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання», 30-31 березня 2011 року). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 16–21.

10. Рибачук В. О. Синтез античного раціоналізму і давньоєврейської релігійної традиції в духовній культурі пізнього еллінізму / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 28-29 березня 2013 року. – Полтава : ПНПУ, 2013. – С. 76–83.

11. Рибачук В. О. Старогрецький поліс і особистість / В. О. Рибачук // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання : збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 26-27 березня 2015 року. – Полтава : ПНПУ, 2015. – С. 22–29.

12. Рибачук В. О. Протестантська концепція західного підприємництва у творчості Макса Вебера / В. О. Рибачук // Епоха Реформації та сучасна Україна : зб. наук. пр. за матеріалами допов. і повід. Десятого Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава : Астрея, 2017. – С. 54–61.

13. Рибачук В. О. Ідеї православної антропології у філософії П. Д. Юркевича / В. О. Рибачук // Православ'я і культура : історія і сучасність : матеріали всеукраїнської конференції 16-18 червня 1994 року. – Полтава, 1994. – С. 157–158.

14. Рибачук В. О. Ідея «соціального християнства» в творчості М. В. Гоголя / В. О. Рибачук, Н. В. Бесєдіна // Соціально-політична думка України : історія, сучасність, перспективи : матеріали регіональної науково-практичної конференції 20-21 листопада 1996 року. – Полтава, 1996. – С. 23–25.

15. Рибачук В. О. Християнська антропологія П.Д. Юркевича і російська релігійна філософія кінця XIX – початку XX ст. / В. О. Рибачук, Б. В. Год, Н. В. Бесєдіна // Слов'янська культура : традиція і сучасність : матеріали Міжнар. наук. конф. – Полтава, 1997. – С. 102–106.

16. Рибачук В. О. Чичиков как представитель промышленно-капиталистической цивилизации в поэме Н. В. Гоголя «Мертвые души» / В. О. Рибачук, Б. В. Год, Н. В. Бесєдіна // IV Гоголівські читання : збірник наукових статей. – Полтава, 1997. – С. 47–49.

17. Рибачук В. О. Інтерпретація християнства та характеристика Ісуса Христа у філософії Ф. Ніцше / В. О. Рибачук, Б. В. Год // Християнство і культура : історія, традиції, сучасність. – Полтава, 1998. – С. 134–137.

18. Рибачук В. О. Методологічне значення концепції К. Ясперса про «осьовий час» світової історії / В. О. Рибачук // Актуальні питання дослідження та навчання всесвітньої історії : матеріали науково-практичної конференції. – Полтава, 1999. – С. 8–11.

19. Рибачук В. О. Історичні умови та причини виникнення християнства / В. О. Рибачук // 2000-ліття християнства і шкільна історична освіта : матеріали міської науково-практичної конференції. – Полтава, 2000. – С. 60–63.

20. Рибачук В. О. Критика антропоцентризму та спроби його подолання у російському персоналізмі / В. О. Рибачук, Б. В. Год // Актуалізація ідей антропоцентризму в умовах реформування загальноосвітньої і вищої школи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Секція 3-4. – Полтава, 2001. – С. 23–32.

21. Рибачук В. О. До проблеми інтернування японських військовополонених із СРСР / В. О. Рибачук, Н. В. Бесєдіна // Матеріали конференції до 60-річчя Великої Вітчизняної війни. 1941-1945. – Полтава, 2001. – С. 61–65.

22. Рибачук В. О. Дослідження історії населених пунктів Полтавщини в 50-х – 80-х роках XX ст. / В. О. Рибачук // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали доповідей і повідомлень. – Полтава, 2003. – С. 289–294.

23. Рибачук В. О. Історичні передумови культурного перевороту у Стародавній Греції VIII-V ст. до н.е. / В.О. Рибачук // Матеріали регіональної науково-практичної конференції. – Полтава, 2004. – С. 32–35.

24. Рибачук В. О.Тетрархія – система правління у Римській імперії в епоху домінату / В. О. Рибачук // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 26 листопада 2008. – Ч. I. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 194–196.

25. Рибачук В. О. Суспільно-політичні цінності афінської демократії – основа формування світогляду громадянина / В. О. Рибачук // Вивчення та впровадження в Україні іноземного

досвіду удосконалення діяльності органів влади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 24 листопада 2009 р. – Ч. ІІ. – Полтава : ПолтНТУ, 2009. – С. 84–87.

26. Рибачук В. О. Творчий характер викладання історичних дисциплін / В. О. Рибачук // Професіоналізм і творчість в учбовому процесі : матеріали науково-методичного семінару Українського державного аграрного університету. – К. : УСГА. – С. 40–42.

27. Рибачук В. О. Історія Стародавніх Греції та Риму робоча навчальна програма / В.О. Рибачук. – Полтава, 2011. – 15 с.

28. Рибачук В. О. Історіографія всесвітньої історії : робоча навчальна програма / В.О. Рибачук. – Полтава, 2011. – 15 с.

29. Рибачук В. О. Перехід від конфронтації до співробітництва держав світу (друга половина 80-х – 90-ті роки) / В. О. Рибачук // Всесвітня історія (1995-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. – Полтава, 1996. – С. 184–188.

30. Рибачук В. О. Чехословаччина / В. О. Рибачук // Всесвітня історія (1995-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. – Полтава, 1996. – С. 94–97.

31. Рибачук В. О. Польща / В. О. Рибачук // Всесвітня історія (1995-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. – Полтава, 1996. – С. 89–93.

32. Рибачук В. О. Революції кінця 80-х років в країнах Східної Європи / В. О. Рибачук // Всесвітня історія (1995-1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. – Полтава, 1996. – С. 89–93.

33. Рибачук В. О. Розвиток догмату про Святу Трійцю у теології Орігена / В. О. Рибачук, Ю. А. Рожко // Збірник матеріалів ІІ студентської конференції історичного факультету. Березень 1999. – Полтава, 1999. – С. 6–9.

34. Рибачук В. О. Теософські пошуки Сенеки / В. О. Рибачук, С. М. Гермашевський // Збірник матеріалів ІІІ студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2000 року. – Полтава, 2000. – С. 60–63.

35. Рибачук В. О. Криза грецького класичного полісу / В. О. Рибачук, О. В. Білик // Збірник матеріалів V студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2002 року. – Полтава 2002. – С. 57–59.

36. Рибачук В. О. Критика демократії у філософії Платона / В. О. Рибачук, О. В. Білик // Збірник матеріалів VI студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2003 року. – Полтава, 2003. – С. 58–61.

37. Рибачук В. О. Ідеологія афінської демократії / В. О. Рибачук, Н. І. Пилипенко // Збірник матеріалів VI студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2003 року. – Полтава, 2003. – С. 56–58.

38. Рибачук В. О. Пророцтво Ісаї : «Народ Ізраїля відродиться» / В. О. Рибачук, О. В. Бородай // Збірник матеріалів VII студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава, 2004. – С. 54–57.

39. Рибачук В. О. Образ Цезаря в античній історіографії / В. О. Рибачук, р. В. Михайло // Збірник матеріалів VII студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава, 2004. – С. 57–60.

Укладач: Л. М. Швець

ТРОНЬКО Тетяна Володимирівна (03.03.1963, м. Полтава) – історик, кандидат історичних наук (2002), доцент (2004).

Закінчила СШ №4 м. Полтави (1980), історичний факультет (1984), аспірантуру (1995) Полтавського державного педагогічного інституту (нині – національний педагогічний університет).

Нетривалий час працювала вихователем в одній із полтавських шкіл. З 1984 – у Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка ст. лаборант (1984 – 1989), асистент кафедри історії СРСР та УРСР (1989 – 1992), історії східного слов'янства (1995 – 1997), всесвітньої історії (1997 – 2002), доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії (з 2002).

Викладає історію первісного суспільства, історію слов'янських народів. Вона належить до розряду дуже працьовитих людей, із педагогічним хистом.

Заступник декана історичного факультету з питань практики, заступник завідувача кафедрою всесвітньої історії та методики викладання історії, секретар цієї ж кафедри.

Коло наукових інтересів: історія жіночої освіти, історичне краєзнавство Полтавщини, історія слов'янських країн, методика викладання історії у вищій школі.

Вибрані публікації:

1. Тронько Т.В. Які були кріпосні театри і оркестри на Полтавщині / Т.В. Тронько // Наш рідний край. Сторінки про розвиток культури на Полтавщині. Вип. 4. – Полтава, 1990. – С.35-39.

2. Тронько Т.В. До класифікації селянських приговорів на Полтавщині у 1905-1907 рр. / Т.В. Тронько // Тези доповідей і повідомлень другої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава, 1991. – С.21-23.

3. Тронько Т.В. Видання українського перекладу Євангелія на поч. XX ст. / Т.В. Тронько // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1992. – С.109-110.

4. Тронько Т.В. »Грація» / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.208-209.

5. Тронько Т.В. »Калина» / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.321

6. Тронько Т.В. »Краяни» / Т.В. Тронько //Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.400-401.

7. Тронько Т.В. »Лтава» / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.473.

8. Тронько Т.В. Міські думи / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.560.

9. Тронько Т.В. »Полтава» / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.702.

10. Тронько Т.В. »Полтава» (кінотеатр) / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.703.

11. Тронько Т.В. Трощинського Д.П. домашній театр / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.912.

12. Тронько Т.В. »Чураївна» / Т.В. Тронько // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С.975.

13. Тронько Т.В. Умови вступу своєкоштних пансіонерок до Полтавського інституту шляхетних дівчат / Т.В. Тронько // Макаренківські читання. – Полтава, 1993. – С.60-61.

14. Тронько Т.В. З історії викладання педагогіки в середніх жіночих навчальних закладах м. Полтави (друга половина XIX ст.) / Т.В. Тронько // Використання народознавчого, краєзнавчого матеріалу в навчально-виховному процесі. Матеріали наук.-практ. конференції. – Глухів, 1993. – 132-133.

15. Тронько Т.В. Про відкриття жіночого училища другого розряду в місті Кременчук / Т.В. Тронько // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали. – Полтава, 1994. – С.162-165.

16. Тронько Т.В. Педагогічна освіта в середніх жіночих навчальних закладах Міністерства народної освіти / Т.В. Тронько // Єдність педагогіки і психології у цілісному навчально-виховному процесі Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. – Полтава, 1995. – С.245-248.

17. Тронько Т.В. Естетичне виховання в середніх жіночих навчальних закладах Російської імперії XIX ст. / Т.В. Тронько // Проблеми естетичного виховання та художньої освіти в системі професійної підготовки вчителів. Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. – Полтава, 1995. – С.27-30.

18. Тронько Т.В. Законодавча діяльність Міністерства народної освіти по організації жіночих гімназій та прогімназій на Україні (1856 – 1870 рр.) / Т.В. Тронько // Формування педагогічної культури в Україні. Зб. наук. праць. – Полтава: Наукова зміна, 1996. – С.21-51

19. Тронько Т.В. Із досвіду роботи жіночих гімназій дорадянської України / Т.В. Тронько, В.Є. Лобурець // Організація навчально-виховного процесу у середніх загальноосвітніх закладах нового типу: досягнення, проблеми, перспективи. Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. – Полтава, 1996. – С.128-130.

20. Тронько Т.В. Проблеми національної освіти в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) / р.Л. Гавриш, Т.В. Тронько // Слов'янська культура: здобутки і втрати. Матеріали міжнар. наук.-прак. конф. – Полтава, 1996. – Т.2. – С.356-359.

21. Тронько Т.В. Питання освіти жінок України XIX ст. у вузівському курсі вітчизняної історії / Т.В. Тронько // Актуальні питання дослідження вітчизняної історії та методики її навчання. Зб. наук. ст. учасників регіональної наукової конференції. – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С.29-31.

22. Тронько Т.В. Благодійна діяльність полтавських учителів у 60-х роках XIX століття / Т.В. Тронько // Четверта Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали. – Полтава, 1998. – С.23-26.

23. Тронько Т.В. Практичні форми навчання у жіночій школі другої половини XIX ст. / Т.В. Тронько // Вісник Полтавського педінституту ім. В.Г.Короленка. Зб. наук. праць. Серія «Психолого-педагогічні науки.» Вип.II. – Т.1. – Полтава, 1998. – С.184-187.

24. Тронько Т.В. З історії середньоосвітніх жіночих закладів Полтави XIX ст. / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. Науковий збірник. – Полтава: Друкарська майстерня, 1998. – №1. – С.152-160.

25. Тронько Т.В. Діяльність Міністерства народної освіти в галузі середньої освіти жіноцтва Правобережної України в другій половині XIX ст. / Т.В. Тронько // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини. Збірник наук. праць. – Ч.2. – Житомир: Волинь, 1999. – С.426-433.

26. Тронько Т.В. Заходи Св. Синоду щодо влаштування училищ для жінок у Наддніпрянській Україні (друга половина XIX ст.) / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 2000. – 1999. – №1-2. – С.135-145.

27. Тронько Т.В. Розвиток середньої жіночої освіти в Наддніпрянській Україні (остання чверть XIX ст. – початок XX ст.) / Т.В. Тронько // Україна XX століття: культура, ідеологія, політика. Зб. ст. Вип.4. – К.: Інститут історії України НАН України, 2001. – С.173-194.

28. Тронько Т.В. Зміни в організації жіночої середньої освіти в Наддніпрянській Україні другої половини XIX ст. / Т.В. Тронько // Український селянин: Праці Науково-дослідного інституту селянства / Інститут історії України НАН України. – Черкаси, 2001. – Вип.2. – С.100-106.

29. Тронько Т.В. Діяльність органів державної влади в галузі жіночої середньої освіти в Наддніпрянській Україні другої половини XIX століття: Автореф. дис. ... канд. іст. наук / Т.В. Тронько. – Запоріжжя, 2001. – 19 с.

30. Тронько Т.В. Середня жіноча освіта в Наддніпрянській Україні другої половини XIX століття у творах радянських і сучасних українських дослідників / Т.В. Тронько // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного пед. ун-ту: істор. науки / Українська історіографія на рубежі століть: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Т.7 (9). – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2001. – С.437-443.

31. Тронько Т.В. Еволюція поглядів на проблему жіночої освіти в Російській імперії XIX століття / Т.В. Тронько // Український жіночий рух: здобутки і проблеми: Збірник наук. праць за матеріалами першої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вип.1. – Дрогобич: Коло, 2002. – С.63-66.

32. Тронько Т.В. З історії заснування Полтавського єпархіального жіночого училища. / Т.В. Тронько // Полтавські єпархіальні відомості. – 2002. – №8. – С.80-86.

33. Тронько Т.В. З історії Переяславської жіночої гімназії (друга половина XIX – початок XX ст.) / Т.В. Тронько // Наукові записки з української історії: Збірник наукові статті. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – Вип.13. – С.282-288.

34. Тронько Т.В. Ювілейна п'ята студентська наукова конференція історичного факультету / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. Наук. збірник. – Полтава: АСМІ, 2002. – № 1-2. – С.167-170.

35. Тронько Т.В. Вибори до І-ої Державної Думи на Полтавщині (за матеріалами періодичних видань Полтавської губернії) / Т.В. Тронько // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень. – Полтава, 2003. – С.109-113.

36. Тронько Т.В. Выборы в I Государственную думу по материалам периодических изданий Полтавской губернии / Т.В. Тронько // Сословное (народное) представительство и самоуправление в России XVI – начала XXI в. : Третьи Щаповские чтения: Материалы науч. – практ. конф. Иркутск: Оттиск, 2003. – С. 79 – 83

37. Тронько Т.В. З історії розвитку приватної жіночої освіти в Наддніпрянській Україні першої половини XIX століття / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. Наук. зб-к. – Полтава: АСМІ, 2003. – №1-2. – С.89-94.

38. Тронько Т.В. Вибори до І-ої Державної Думи у Костянтиноградському повіті (за матеріалами держархіву області) / Т.В. Тронько // Архівний збірник на посвяту 100-річчя Полтавської вченої архівної комісії. »Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи (1903-2003)». – Полтава: АСМІ, 2003. – С.175-180.

39. Тронько Т.В. Інститути шляхетних дівчат у другій половині XIX ст. / Т.В. Тронько // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2003. – Вип. 14. – С.21-25.

40. Тронько Т.В. Організаційно-правові засади фундації жіночих середніх навчальних закладів в Україні та Росії (середина XIX століття) / Т.В. Тронько // Україна і Росія: досвід історичних зв'язків та перспективи співробітництва: Збірник наук. праць. – Кривий Ріг, 2004. – С.343-352.

41. Тронько Т.В. Плани та методичні поради до семінарських занять з курсу «Історія Росії (частина 2)» для студентів 3-го курсу історичного факультету денної форми навчання / Т.В. Тронько. – Полтава: ПДПУ, 2004. – 39с.

42. Тронько Т.В. Проблема періодизації громадянської війни в Росії в історичній літературі / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Всеукр. наук.-практ. семінару (6 – 7. 10. 2004 р.). – Полтава: АСМІ, 2004. – С.162-175.

43. Тронько Т.В. Організація духовенством жіночих середніх загальноосвітніх закладів у Наддніпрянській Україні (шістдесяті роки XIX ст.) / Т.В. Тронько // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2004. Книга 1. – Львів: «Логос», 2004. – С.584-589.

44. Тронько Т.В. Жіночі навчальні заклади Сумщини в другій половині XIX ст. / Т.В. Тронько // Матеріали п'ятої сумської наукової історико-краєзнавчої конференції. – Ч.II. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2003. – С.97-100.

45. Тронько Т.В. Слово про вчителя. Василь Єгорович Лобурець / Т.В. Тронько, Б.В. Год // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя заснування навчального закладу). – Полтава: АСМІ, 2004. – С.104-108.)

46. Тронько Т.В. Організація самостійної роботи студентів при вивченні понять у курсі «Історія Росії (1800 – 1917 роки)» (з досвіду викладання у Полтавському педуніверситеті) / Т.В. Тронько // Самостійна робота студентів у структурі сучасної освіти. Матеріали регіональної науково-практичної конференції. Полтава. 22 квітня 2004 року. – Полтава, 2005. – С.141 – 145.

47. Тронько Т.В. Збірник інструктивно-методичних матеріалів з організації навчальних і виробничих практик студентів історичного факультету. Частина 1. Педагогічні практики: Навчально-методичний посібник / Авт. кол. За загал. редакцією Т.В.Тронько. – Полтава, 2005. – 100 с.

48. Тронько Т.В. Вивчення проблеми реформування державного ладу Росії в період першої російської революції / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2006. – С.290 – 303.

49. Тронько Т.В. Про організацію земського самоврядування в Росії (1864 – 1917 рр.) / Т.В. Тронько // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду вдосконалення діяльності органів влади. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конференції. 6 грудня 2006 року. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2006. – С.106 – 110.

50. Тронько Т.В. Третій Всеукраїнський науково-практичний семінар зі всесвітньої історії у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. – 2006. – №2. – С.182 – 185.

51. Тронько Т.В. Політико-економічні процеси в країнах Балтії (1988 – 2006 роки) / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2007. – С.238 – 254.

52. Тронько Т.В. Вплив реформи 1861 року на розвиток середньої жіночої освіти Російської імперії / Т.В. Тронько // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації. Матеріали Другого Всеукраїнської науково-практичної конференції. Т.2. – Полтава: Скайтек, 2007. – С.81 – 84.

53. Тронько Т.В. Розвиток благодійності на Полтавщині у 1991 – 2006 роках / Т.В. Тронько // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 70-річчю утворення Полтавської обл. – Полтава, 2007. – С.141 – 146.

54. Тронько Т.В. Історія слов'янських народів: програма навчального курсу / О.П. Лахно, Т.В. Тронько, Н.Я. Цехмістро. – Полтава: ІОЦ ПДПУ, 2008. – 96 с.

55. Тронько Т.В. Особливості російської модернізації другої половини XIX – на початку XX століття / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень П'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26 – 27 березня 2008 р.). – Полтава: АСМІ, 2008. – С.49 – 60.

56. Тронько Т.В. Модернізація політичної системи Росії на початку XX століття / Т.В. Тронько // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади», 4 грудня 2007 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С.244 – 246.

57. Тронько Т.В. Методика складання та використання тестів для контролю знань студентів / Т.В. Тронько // Європейський вектор української освіти: Збірник наукових праць. – Полтава: АСМІ, 2008. – С.257 – 262.

58. Тронько Т.В. П'ятий Всеукраїнський науково-практичний семінар зі всесвітньої історії у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. – 2008. – №2. – С.194 – 196.

59. Тронько Т.В. Становлення місцевого самоврядування в Чеській Республіці / Т.В. Тронько // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 426 листопада 2008 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – С.266 – 270.

60. Тронько Т.В. Іван Остапович Виговський: політик, муж / І.І. Діптан, Т.В. Тронько // Слов'янський збірник. – Випуск 8. – Полтава: Слов'янський клуб, 2009. – С.95 – 106.

61. Тронько Т.В. Використання інноваційних технологій при проведенні семінарських занять з курсу «Історія слов'янських народів» (з досвіду викладання) / Т.В. Тронько // Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Упорядник Г.Г. Яковенко. – Харків: ФОП Павлов М.Ю., 2009. – С.52 – 57.

62. Тронько Т.В. Олена Виговська (Стеткевич) / Т.В.Тронько // Гадяцька унія 1658 року: контроверсії минулого і сучасність: збірник статей за матеріалами Міжнародної наукової конференції (4-5, 16-17 вересня 2008 року). – Полтава: ПОІППО, 2009. – С.155 – 158.

63. Тронько Т.В. Методика вивчення теми «Утвердження тоталітаризму в СРСР» у курсі історії слов'янських народів / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару (25 – 26 березня 2010 р.). – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – С.232 – 241.

64. Тронько Т.В. Становлення російської інтелігенції / Т.В. Тронько // Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць/ Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Випуск 9. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – С.21 – 29.

65. Тронько Т.В. Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка / Б.В. Год, О.П. Єрмак, Т.В. Тронько // Вища педагогічна освіта і наука України: Історія сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2008. – С.165 – 248.

66. Тронько Т.В. Шостий Всеукраїнський науково-практичний семінар зі всесвітньої історії у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. 1. 2010. Науковий збірник. – Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2010. – С.140-142.

67. Тронько Т.В. Діяльність православного духівництва в І Державній думі Росії / Т.В. Тронько // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами ІІІ Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15 – 16. 10 2009 р.) – Полтава: ПНПУ, 2010. – С.94-102.

68. Тронько Т.В. Реформування середньої жіночої освіти в Російській імперії (середина ХІХ століття) / Тетяна Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Сьомого Всеукраїнського науково-практичного семінару (30 – 31 березня 2011 року). – Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2011. – С.108 – 117.

69. Тронько Т.В. »Порвалась цепь великая …» (до 150-річного ювілею скасування кріпосного права в Російській імперії) / Тетяна Тронько // Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип.10. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. – С.45 – 54.

70. Тронько Т.В. Особливості виборчого законодавства в Російській імперії на початку ХХ століття /Тетяна Володимирівна Тронько // Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні: Збірник статей ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 25 листопада 2010 року. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2010. – С.32 – 36.

71. Тронько Т.В. Проблема средней женской школы в ходе подготовки образовательных реформ в России середины ХІХ века / Т.В. Тронько // Тенденции развития современной науки. Научно-практическая конференция (15 апреля 2011 года, г. Волоколамск): Сборник научных статей / Филиал МГОУ в г. Волоколамске. – МО, Щёлково: Издатель Мархотин П.Ю., 2011. – С.120 – 125.

72. Тронько Т.В. 1941 рік за спогадами полтавців / Т.В. Тронько // 1941 рік на Полтавщині: Людський вимір трагедії та героїзму»: збірник статей за матеріалами міжнародної наукової конференції (28 вересня 2011 року). – Полтава: ПОІППО. 2011. – С.50 – 57.

73. Тронько Т.В. Індивідуальні навчально-дослідні завдання з історичних дисциплін (з досвіду викладання) /Т.В. Тронько // Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін. Випуск 3. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / [упорядник Г.Г. Яковенко]. – Харків: Видавництво Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, 2011. – С.20 – 25.

74. Тронько Т.В. Жіночі гімназії на Полтавщині другої половини ХІХ століття / Т.В. Тронько // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії – до області): Зб ст. регіон . наук. конф. [Полтава, 20 вересня 2012 р.]. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012. – С.73 – 84.

75. Тронько Т.В. Сьомий Всеукраїнський науково-практичний семінар із всесвітньої історії у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. – 2011. – №1 (25). – С.136-139.

76. Тронько Т.В. Основні напрями благодійництва в Російській імперії другої половини ХІХ – на початку ХХ століть / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого всеукраїнського науково-практичного семінару (28 – 29 березня 2013 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.148 – 156.

77. Тронько Т.В. Методика вивчення життя і діяльності історичної особи /Т.В. Тронько // Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін. Випуск 5. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики викладання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / [упорядник Г.Г. Яковенко]. – Харків, 2013. – С.158 – 162.

78. Тронько Т.В. Восьмий Всеукраїнський науково-практичний семінар із всесвітньої історії у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2013. – Вип. 29. – С.128-131.

79. Тронько Т.В. Робочий зошит з пропедевтичної педагогічної практики з фахових методик. Навчально-методичний посібник для студентів ІІІ курсу історичного факультету (напрям підготовки – 6.020302 Історія) / Укладачі Т.В. Тронько, Т.П. Демиденко. – Полтава, 2013. – 51 с.

80. Тронько Т.В. Видання українського перекладу Євангелія на сторінках журналу «Киевская старина» / Тетяна Тронько // Історія релігій в Україні:науковий щорічник / упоряд. О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. – Л.: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; Вид-во «Логос», 2014. – Книга 1. – С.286 – 294.

81. Тронько Т.В. Діяльність в Україні жіночих гімназій відомства установ імператриці Марії (друга половина XIX століття) / Тетяна Тронько // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. – 2014. – №6 (листопад – грудень). – С. 290 – 297.

82. Тронько Т.В. Вивчення життя і діяльності історичної особи: огляд методичної літератури / Т.В. Тронько // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26 – 27 березня 2015 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – С.196 – 205.

83. Тронько Т.В. Дев'ятий всеукраїнський науково-практичний семінар «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання» у Полтаві / Т.В. Тронько // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2015. – Вип. 33. – С.149-152.

84. Тронько Т.В. Благодійництво в освіті Полтавщини (друга половина XIX ст.) / Т. Тронько // Треті Череванівські читання: зб. наук. ст. за матеріалами III Всеукр. наук. конф., 17 – 18 березня 2016 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С. 139 – 147.

85. Тронько Т.В. Вшанування пам'яті лицарів національної звитяги /Т.В. Тронько // Історична пам›ять. – 2016. – Вип.34-35. – С.146-148.

86. Тронько Т.В. Європейська Реформація в навчальних посібниках Російської імперії другої половини XIX – початку XX століття : методичний аспект / Тетяна Тронько // Епоха Реформації та сучасна Україна : збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі». – 28 – 29 березня 2017 року. – Полтава : Астрая, 2017. – С. 262 – 269.

87. Тронько Т.В. Методичний апарат навчальних посібників зі всесвітньої історії для середньої школи Російської імперії другої половини XIX – початку XX століття (на прикладі вивчення європейської Реформації) / Т.В. Тронько // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2017. – Вип. 36. – С.143 – 151.

Укладач: О. П. Лахно

ШВЕЦЬ Леонід Миколайович (30.09.1978, смт. Шишаки, Полтавська область) – учений-релігієзнавець, кандидат історичних наук (2011).

Закінчив Шишацьку ЗОШ ім. В.І Вернадського (1995), історичний факультет (2000, з відзнакою), аспірантуру (2005) Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет). Із 1999 по 2000 працював учителем історії Верхолянської основної школи Полтавського району та Полтавської школи-інтернату №1. У ПДПУ імені В.Г. Короленка почав працювати з 2001 на посаді асистента кафедри історії України, у 2005-2006 асистента кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії, упродовж 2006-2015 – старший викладач, а з 2015 доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії з курсу історії Середніх віків. Активний учасник художньої самодіяльності.

Коло наукових інтересів: релігієзнавство, історія церкви, державно-церковні взаємини, медієвістика.

Вибрані публікації:

1. Швець Л.М. До кадрового питання в службі безпеки ОУН (б) / Л.М. Швець // 10 років незалежності: досвід, проблеми, перспективи. Матеріали обласної науково-практичної конференції до 10 річниці проголошення незалежності України. – Полтава: Техсервіс, 2001. – С.35-38. (0,25 друк. арк.)

2. Швець Л.М. Антирелігійні заходи органів місцевої влади на Полтавщині в 1954 році / Л.М. Швець // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень (3-4 грудня 2003 року). – Полтава, 2003. – С.233-237. (0,25 друк. арк.)

3. Швець Л.М. Становище Руської православної церкви на Черкащині в середині 50-х років XX століття / Л.М. Швець // «Національна ідентичність у контексті політичного процесу: історія і сучасність. Деякі аспекти національного розвитку і національного виховання». Матеріали науково-практичної конференції. 29 січня 2004 р. м. Черкаси. /За ред. Деркач Ж.В. – Черкаси: Ант, 2004. – С.134-140. (0,4 друк. арк.)

4. Швець Л.М. Діяльність комісій сприяння уповноваженим при облвиконкомах у Чернівецькій області в 60-х роках XX століття / Л.М. Швець // Матеріали VII Міжнародної

науково-практичної конференції «Наука і освіта ’2004». Том 5. Історія України. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С.73-74. (0,1 друк. арк.)

5. Швець Л.М. Проблема забезпечення православних громад України будівельними матеріалами у середині 1950-х рр. / Л.М. Швець // Православ’я – наука – суспільство: проблеми взаємодії. Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції / За ред. В.В.Масненка. – Черкаси: ЧНУ, 2004. – С.63-65. (0,2 друк. арк.)

6. Швець Л.М. Про деякі методи роботи уповноважених Ради у справах Руської православної церкви в Україні у другій половині 50-х років ХХ століття / Л.М. Швець // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2004 рік. Кн.1. – Львів: Логос, 2004. – С.590-594. (0,4 друк. арк.)

7. Швець Л.М. Вплив релігійних ритуалів на запровадження нової радянської обрядовості в Українській РСР (кін. 1950 – поч. 1960-х рр.) / Л.М. Швець // Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка – Дрогобич: Вимір, 2004. – Вип. 14. Історія. – С.92-102. (0,5 друк. арк.)

8. Швець Л.М. Заходи органів влади з ліквідації паломництва в Україні наприкінці 1950-х рр. / Л.М. Швець // Історична пам’ять – 2005. – №1-2. – С.118-125. (0,5 друк. арк.)

9. Швець Л.М Комісії громадського контролю за виконанням законодавства про культи як інструмент нагляду за віруючими України в першій половині 1960-х рр./ Л.М. Швець, В.О. Пащенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія. /За заг. ред. проф. М.М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2005. – Вип. 2. – С.311-319. (0,75 друк. арк.)

10. Швець Л.М Формування апарату Ради у справах Руської православної церкви в Україні / Л.М. Швець // Наука. Релігія. Суспільство. – 2005 – №4 – С 146-153. (0,6 друк. арк.)

11. Швець Л.М. Становище уповноважених Ради у справах Руської православної церкви в апаратах облвиконкомів у другій половині 50-х рр. ХХ ст. / Л.М. Швець // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: Просвіта, 2005. – Вип. ХІХ. – С.294-299. (0,5 друк. арк.)

12. Швець Л.М. Матеріальне забезпечення уповноважених Ради у справах Руської православної церкви в Україні (40-і роки ХХ століття) / Л.М. Швець // Релігія і церква в історії України / Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції, яка відбулася 14 – 16 вересня 2005 року в Полтаві. – Полтава: АСМІ, 2006. – С.512-520. (0,45 друк. арк.)

13. Швець Л.М. Геополітичне становище Російської Федерації наприкінці ХХ – ХХІ століть / Л.М. Швець, О.С. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару (23-24 березня 2006 року). – Полтава: АСМІ, 2006. – С.257-264. (0,4 друк. арк.)

14. Швець Л.М. Оформлення нової православної мережі в Україні в 1943-1944 роках / Л.М. Швець // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2006 рік. Кн. 1. – Львів: Логос, 2006. – С.645-652. (0,5 друк. арк.)

15. Швець Л.М. Розвиток гунського суспільства у IV-V століттях / Л.М. Швець, О.С. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Четвертого Всеукраїнського науково-практичного семінару (27-28 березня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2007. – С.92-99. (0,4 друк арк.)

16. Швець Л.М. Особливості розвитку франкської держави за Меровінгів: методичні рекомендації до вивчення теми студентами-істориками / Л.М. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень П’ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: АСМІ, 2008. – С.258-265. (0,4 друк арк.)

17. Швець Л.М. Заходи органів влади по скороченню релігійної мережі в Україні у 1948 – 1950 рр.: на прикладі Руської православної церкви / Л.М. Швець // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Кн.1. – Львів: Логос, 2008. – С. 603-611. (0,5 друк арк.)

18. Швець Л.М. Особливості політики місцевої влади відносно громад Руської православної церкви на західноукраїнських землях у середині 1940-х рр. / Л.М. Швець // Материали за 4-а международна научна практична конференция «Постигането на висшето образование», – 2008. Т. 6. История. Философия. Политика. София. »Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 10–13. (0,2 друк арк.)

19. Швець Л.М. Про деякі форми антицерковної боротьби місцевих органів влади в середині 1940-х рр. / Л.М. Швець // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2009 рік. Кн. 1. – Львів: Логос, 2009. – С. 969–975. (0,5 друк арк.)

20. Швець Л.М. Вестготське королівство: особливості виникнення та форма організації влади / Л.М. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методики викладання історії: збірник наукових праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару (25-26 березня 2010 року. – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – С.79-85 (0,4 друк арк.)

21. Швець Л. М. Організація навчального процесу в монастирських і капітульних школах середньовічної Європи / Л.М. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Зб. наук. праць за матер. Сьомого Всеукр. наук.-практ. семінару (30-31 березня 2011 р.). – Полтава: ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2011. – С. 42-50. (0,4 друк. арк.)

22. Швець Л.М. Історія середніх віків. Навчальна програма дисципліни для студентів історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2011. – 20 с. (1 друк. арк.)

23. Швець Л.М. Робоча навчальна програма дисципліни «Історія середніх віків». – Полтава, 2011. – 20 с. (1 друк. арк.)

24. Швець Л.М. Історія середніх віків. Навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів ІІ курсу заочного відділу / Л.М. Швець. – Полтава, 2012. – 80 с. (4 друк. арк.)

25. Швець Л.М. Історія середніх віків. Робоча навчальна програма / Л.М. Швець. – Полтава, 2012. – 30 с. (1,6 друк. арк.)

26. Швець Л. Антирелігійні заходи місцевої влади в Україні кінця 1950-х рр.: на прикладі Руської православної церкви / Леонід Швець // Держава і церква в новітній історії України: Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21–22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2013. – С. 164–170. (0,5 друк. арк.)

27. Швець Л.М. Жебракуючі ордени як прояв середньовічної аскези / Л.М. Швець // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: [зб. наук. праць за матер. доп. і повід. Восьмого Всеукр. наук.-практ. сем. (28-29 березня 2013 року)]. – Полтава: ПНПУ, 2013. – С.96–105. (0,6 друк. арк.)

28. Швець Л.М. Історія Середніх віків. Навчально-методичний посібник для студентів ІІ курсу заочного відділу / Леонід Миколайович Швець. – Полтава, 2013. – 99 с. (4,6 друк. арк.)

29. Швець Л.М. Боротьба з релігійністю серед української молоді у другій половині 1940-х – 1950-х рр.: за матеріалами обласних уповноважених Ради у справах руської православної церкви / Л.М. Швець, О.С. Швець // Другі Череванівські читання: зб. ст. за ІІ Всеукр. наук. конф., 30-31 жовт. 2013 р. – Полтава: ПНПУ, 2013. – С.231–238. (0,5 друк. арк.)

30. Швець Л.М. Історія Середніх віків: збірник тестових завдань / Л.М. Швець. – Полтава, 2014. – 30 с. (0,8 друк. арк.)

31. Швець Л.М. Унітарність як оптимальна форма державного устрою / Н.В. Год, Л.М. Швець // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2015. – №32. – С 149-151.

32. Швець Л.М. Перші кроки Реформації в Речі Посполитій // Епоха Реформації та сучасна Україна : зб. наук. пр. за матеріалами допов. і повід. Десятого Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», Полтава, 28-29 березня 2017 р. – Полтава : Астрея, 2017. – С. 137–146.

Укладач: І. В. Цебрій

Викладачі, які викладали, переважно, курси вітчизняної історії

МІРЗА-АВАКЯНЦ (уроджена ДВОРЯНСЬКА) Наталія Юстівна (23.10.1888 за новим стилем, с. Хоцьки Бориспільського повіту Полтавської губ. (нині – Київська обл.) – 1940 ?, Лук'янівська в'язниця, м. Київ) – історик, викладач, громадський діяч.

Навчалася у Київській міністерській жіночій гімназії, з 1907 р. – на історико-філологічному відділенні державних Київських вищих жіночих курсів. Працювала вчителькою у Київській жіночій приватній гімназії Жеребцової (1908 р. її виключили за участь в організації студентського страйку). 1913 р. успішно склала державний іспит при Московському університеті. Відвідувала лекції при Московському міському університеті імені А.Шанявського. У Москві викладала історію в приватній гімназії Товариства середньої школи, протягом 1914-1915 років вела лекторій на педагогічних курсах при Московському учбовому окрузі, викладала в приватній гімназії та курсах для робітників.

У 1915 році повернулася до Києва. 1917-1918 рр. – працювала у зразковій школі при Педагогічних курсах А.Жекуліної та асистентка при лекторі з методики історії, викладала історію України в Київській Другій українській гімназії імені Кирило-Мефодіївського товариства. Перші статті та рецензії публікувала в Москві у часопису «Украинская жизнь». 1905-1906 рр. – член РСДРП, 1907-1917 рр. – УСДРП.

1918-1924 рр. – «полтавський період життя»: Наприкінці 1918 р. їй запропонували місце викладача історії в Учительському інституті. У перші місяці радянської влади

(12.1919-01.1920) Учительський інститут був перетворений на місцеву вищу школу – Педагогічний інститут (нетривалий час була головою його науково-педагогічної ради та викладала історію України). Але з 03.1920 р. зосереджується на роботі професора Полтавського історико-філологічного факультету (І-ФФ) товариства «Просвіта», в якому працювала з 1918 по 1921 р., із перервою на час денікінської окупації. Розробила курс лекцій з нової дисципліни – української історіографії; в останній рік роботи І-ФФ була помічником декана. Після злиття І-ФФ з Педагогічним інститутом у Полтавський інститут народної освіти (ПІНО) з 04.1921 по 06.1924 р. викладала в ньому курси історії України і Полтавщини. 10.04.1921 р. була обрана проректором ПІНО. Але оскільки обраний ректором В.Щепотьєв так і не приступив до виконання обов'язків, то з 04.1921 по 03.1922 р. виконувала обов'язки ректора (ставила підпис: «За ректора»).

Викладала за сумісництвом у школах Полтави; у 1922-1923 рр. – завідувала учбовою частиною Полтавського кооперативного технікуму; була деканом кооперативного відділення Агрокооперативного технікуму.

У Полтаві активно займалася громадською роботою: із 1919 р. – співробітник Постійної комісії для складання біографічного словника діячів української землі УАН; у час денікінської окупації читала лекції в Українському народному університеті товариства «Просвіта», проводила екскурсії; увійшла до ініціативної групи по створенню Українського наукового товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині. Секретар губернської секції наукових робітників (кінець 1923 – 06.1924 рр.).

У 1922 р., проживаючи й працюючи в Полтаві, стала аспіранткою Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури, де готувала промоційну роботу (на зразок кандидатської дисертації) під керівництвом академіка Д. Багалія. У 1923 році її було переведено на посаду співробітниці кафедри.

1924-1934 рр. – «харківський період життя»: 1924 р. – дійсний член і керівник сектору історії української культури Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури. 1924 р. захистила промоційну працю «Землеволодіння на Лівобережній Україні XVII – початку XVIII ст.» (науковий керівник – академік Д.І. Багалій). З 1925 р. – професор Харківського інституту народної освіти й Всеукраїнського інституту комуністичної освіти; викладала в Інституті червоної професури та Харківському ветеринарному інституті. З 1927 р. – член бюро Харківської окружної секції наукових робітників, голова Бібліотечної комісії Культкомісії. 1930 р. – член секції соціально-економічної історії України Археографічної комісії Центрального архівного управління УРСР.

1934 р. – професор Донецького інституту народної освіти (м. Луганськ).

1935-1940 (?) рр. – «київський період»: керівник семінару для розробки підручника з історії України, член Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів, з 1934 р. – завідувач кафедри історії України Київського державного університету. 11 червня 1938 р. – заарештована. 16 березня 1939 р. звинувачена в націоналістичній діяльності з метою організації терору проти керівників ВКП(б) і членів радянського уряду та засуджена на 10 років виправно-трудових таборів з поразкою в політичних правах на 6 років із конфіскацією особистого майна. Подальша доля невідома. 24 січня 1959 р. реабілітована.

Дочка – Мірра Леонівна Мірза-Авакянц (Мірза-Авакян) (1916-1993) – доктор філологічних наук, професор, організатор «Брюсовських читань».

Н.Мірза-Авакянц – автор монографій, підручників, посібників, статей, методичних рекомендації, рецензій, дитячих оповідань. Сфера наукових інтересів – соціально-економічна історія Лівобережної України XVII-XVIII ст., судочинство в Гетьманщині, побут козацької старшини, історія української жінки, селянські рухи, методика викладання історії. Однією з перших в українській історіографії почала розглядати історію України в контексті світового історичного процесу.

Основні праці:

1. Дворянская Н. (Мірза-Авакянц Н. Ю.) Судьба галицких украинцев в освещении русских журналов // Украинская жизнь. – 1915. – № 2. – С. 44–52; № 5–6. – С. 65–75.

2. Дворянская Н. (Мірза-Авакянц Н. Ю.) По поводу книги Д. Вергуна «Что такое Галиция?» // Украинская жизнь. – 1915. – № 7. – С. 65-73.

3. Твори Т. Г. Шевченка як матеріал при навчанні історії України // Вільна українська школа. – 1918. – № 7. – С. 122–130.

4. З побуту української старшини кінця XVII віку // Записки Українського наукового товариства дослідників старовини й мистецтва на Полтавщині. – Полтава, 1919. – Вип. І. – С. 17–60 (Репринтне перевидання у: Козацькі старожитності Полтавщини: Збірник наукових праць. – Полтава, 1994. – Вип. 2. – С. 33–76).

5. Українська жінка в XVI–XVII ст. – Полтава, 1920. – 92 с.

6. Читанка з історії України. – Х., 1922. – Ч. І., вип. І. : Доба староруська. – 218 с.

7. На кресах / Н. Мірза-Авакянц // Червоні квіти. – 1924. – Ч. 10. – С. 3–19.

8. Селянські повстання на Полтавщині та Харківщині 1902 року. – Х., 1925. – 46 с.

9. Народна освіта на Україні в 1924 році // Радянська освіта. – 1925. – Серпень-Вересень. – С. 83–85.

10. До 70-річчя академіка Д. І. Багалія // Шлях освіти. – 1927. – № 11. – С. 138.

11. До питання за методику викладання історичних дисциплін у ВУЗах // Шлях освіти. – 1928. – № 5–6. – С. 172–186.

12. До питання за методику проведення історичних екскурсій у педвузах // Шлях освіти. – 1929. – Кн. 4. – С. 54–63.

13. Нариси з історії суду в Лівобережній Україні у другій половині XVII століття // Науковий збірник Харківської науково-дослідчої кафедри історії української культури. – Х., 1926. – Ч. 2-3. – С. 79–96; 1927. – № 6. – С. 63–75.

14. Нариси з історії України. – Харків : Літ.-друк. книгоспілки, 1928. – 34 с.

15. История Украины в связи с историей Западной Европы. – Харьков : Гос. изд. Укр., 1928. – 274 с.

16. Історія України в зв'язку з історією Західної Європи. – Харків, 1929. – Ч. І. – 246 с.

17. Виїмки з джерел до історії господарства та клясової боротьби на Україні» (Ч. І: Доба розкладу натурального господарства та зародження торгового капіталізму). – Харків : Держ. вид-во України, 1930. – 295 с.

18. Українська селянка в революційній боротьбі 1905 року // Червоний шлях. – 1931. – № 1–2. – С. 140–152.

Укладач: І.М. Петренко.

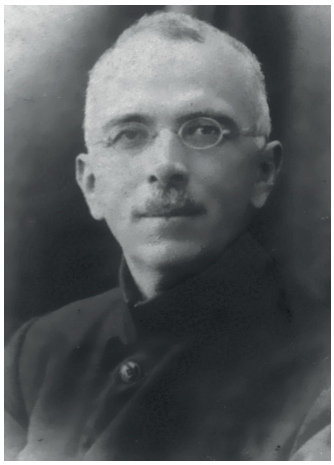

ДУЧИНСЬКИЙ Антонін Філаретович (04.08.1880, містечко Судилків Ізяславського повіту Волинської губернії, нині село Шепетівського району Хмельницької обл. – 14.12.1928, Москва) – історик, архівіст.

Навчався у Варшавському та Московському університетах (останній закінчив у 1907 р.). Працював учителем історії у Проскурівському реальному училищі та жіночій гімназії (нині м.Хмельницький). У 1910 – 1920 рр. – учитель Полтавського реального училища. Від 1917 – старший інспектор народної освіти, інструктор політосвіти при військовому комісаріаті, викладач історії революційного руху в народному університеті, садовому, індустріальному і вечірньому робітничому технікумах. Член Полтавського наукового при ВУАН товариства від 1919; брав участь в обстеженні історико-мистецьких зібрань у поміщицьких маєтках, зокрема організував перевезення до Історичного архіву Полтавщини з Яготина архіву князів Рєпніних. Організував історичний кабінет при підсекції Центрального пролетарського музею Полтавщини. У 1920 – 1921 рр. одночасно викладав курс історії України в педагогічному інституті й на історико-філологічному факультеті. У 1921 – 1928 рр. – викладач педагогічних курсів, які з 1925 р. стали Полтавським педагогічним технікумом імені Драгоманова (в останні роки виконував обов'язки керівника). Після приєднання технікуму до Інституту народної освіти у вересні 1928 р. викладав історію – до раптової смерті під час конференції в Москві. Його похорон у Полтаві став багатолюдною траурною процесією.

Відомі публікації:

• К заботам князя Алексея Борисовича Куракина о судоходстве рек в Малороссии // Труды Полтавской губернской ученой архивной комиссии. – Полтава, 1914. – Вып. 11.

• Революційна Українська Партія на Полтавщині (за архівними матеріалами 1901–1905) // За сто літ : Матеріали з громадського й літературного життя України XIX і поч. XX ст. – Кн. 2. – Харків, 1928.

• З студентських літ Євгена Нероновича // Там само. – Кн. 3.
• До життєпису О. О. Русова // Там само. – Кн. 4. К., 1929.

ДАПО, 2126/ф. Р-1651 / Дучинський Антонін Філаретович – викладач Полтавського реального училища / 3 спр.

Укладачі: Т. П. Пустовіт, Л.М.Булава.

ЩЕРБАКІВСЬКИЙ Вадим Михайлович (17.03.1876, с.Шпиченці Сквирського повіту Київської губернії, тепер Житомирська область – 18.11.1957, похований на кладовищі «Gunnersbury» у Лондоні).

У 1895 р. вступив на математичний факультет Петербурзького університету, 1897 р. перевівся на математично-природничий факультет Московського університету. З 1901 р. – навчався на історико-філологічному факультеті Київського університету Святого Володимира.

З 1907 р. на запрошення митрополита Андрія Шептицького став співробітником Національного музею у Львові, працюючи технічним помічником директора І. Свєнціцького. Як співробітник музею, Щербаківський подорожував по селах та містах Галичини, Буковини, Бойківщини, Лемківщини, Покуття, фотографуючи та замальовуючи пам'ятки старовини. Одночасно він став активним співробітником Наукового товариства ім. Шевченка.

У 1910 р. повернувся до Києва, де перебивався тимчасовими підробітками. Але, саме в цей час, Вадим Михайлович детально ознайомився із унікальними колекціями мистецьких шедеврів зібрань В.Г. Кричевського та родини Ханенків.

З 05.1912 р., за рекомендацією Д. Яворницького, В. Щербаківський зайняв посаду завідувача археологічним відділом Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства. Саме на Полтавщині він розгорнув чи не найбільш масштабні на той час на території Лівобережжя польові археологічні дослідження, став одним із провідних фахівців з археології і музейництва. Працюючи у Полтаві, він щорічно займався археологічними розкопками, активно продовжував збирати матеріали з історії церкви, народної архітектури, промислів та мистецтва.

Протягом десяти років завідування археологічним відділом музею В. Щербаківський дослідив 50 курганів доби бронзи та скіфського часу, 250 курганів Київської Русі, провів розкопки золотоординських мавзолеїв в урочищі Мечеть біля с. Кишенька Кобеляцького повіту та Гінцівської палеолітичної стоянки, відкрив і розпочав дослідження поселення трипільської культури біля с. Лукаші Переяславського повіту. За весь час роботи в музеї ним зібрано понад 10000 експонатів.

19.08.1912 р. – обраний дійсним членом Полтавської Вченої Архівної Комісії.

З 1913 р. Вадим Михайлович став членом Полтавського церковного історико-археологічного комітету. З 05.1917 р. ввійшов до складу Центрального комітету охорони пам'яток старовини і мистецтва в Україні, а в червні того ж року був призначений комісаром охорони пам'яток Полтавщини. З 11.1917 р. був офіційним редактором «Вестника Полтавского губернского общественного комитета».

У 1917-20 рр. був одним із засновників і лектором Українського народного університету (лекторію на громадських засадах) у Полтаві. Викладав археологію для студентів Полтавського історико-філологічного факультету товариства «Просвіта» (у 1920-21 рр.). Планувався на посаду професора історії мистецтва утвореного 04.1921 р. Полтавського інституту народної освіти.

З ініціативи В. Щербаківського 17.11.1918 р. було створено «Українське наукове товариство дослідування й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині».

Восени 1920 р., разом з М. Рудинським, він здійснив реекспозицію відділу археології Пролетарського музею (колишнього природничо-історичного). А 1921 р. провів останні розкопки в Україні – дослідив палеолітичну стоянку біля с. Сергіївка Гадяцького повіту (нині с. Краснознам'янка Гадяцького району), розпочав розкопки кургану біля с. Яреськи Шишацького повіту та брав участь в експедиції, що вивчала поселення доби неоліту, енеоліту та бронзового віку вздовж берегів Ворскли.

З 1922 р. В. Щербаківський перебував на еміграції (Відень, Прага). У тому ж році його було обрано на посаду доцента Українського Вільного Університету в Празі по кафедрі археології. 30.05.1923 р. брав участь у зборах фундаторів Українського історико-філологічного товариства в Празі та став його членом. З 11.01.1930 р. – дійсний член історико-філологічної секції Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. 03.1939 р. був обраний академіком-керівником кафедри передісторії Української Могилянсько-Мазепинської Академії у Львові. З самого початку існування Українського наукового інституту в Берліні був обраний його «надзвичайним членом».

На еміграції В. Щербаківський одночасно співпрацював і з іншими науковими інституціями, та виданнями, підтримував тісні наукові контакти з українськими емігрантами в Америці.

Наприкінці травня 1945 р., Вадим Щербаківський переїхав до Німеччини. Спочатку до Баварії, а невдовзі, після відкриття у Мюнхені Українського Вільного Університету, став його ректором. (Нижнє фото – з німецького паспорта). У 1951 р. вчений прибув до Великобританії.

Залишив спогади: Український університет у Полтаві // Визвольний шлях. – Грудень 1961 р. – Кн. 12/96 (170). С. 1319–1324.

Укладачі: О. В. Коваленко, Р. С. Луговий

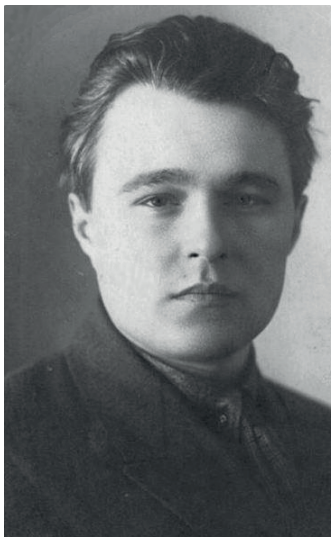

ГРУШЕВСЬКИЙ Сергій Григорович (24.06.1892, містечко Кам'янка Чигиринського повіту Київської губ., тепер місто й райцентр Черкаської обл. – 3.11.1937, урочище Сандармох, зараз Республіка Карелія, РФ).

Родич М.С. Грушевського і його похресник. Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету в 1912 р., зі срібною медаллю і залишений на кафедрі історії професорським стипендіатом (аспірантом, за сучасною термінологією); одночасно підробляв викладачем історії у 8-й київській гімназії. До 1918 р. був членом російських націоналістичних організацій. Зокрема, увійшов до партійного списку В.В.Шульгіна і в 1917 р. обирався гласним Київської міської думи. На початку 1920-х років змінив орієнтацію на проукраїнську. У 1921-22 р. став засновником та директором Інституту народної освіти імені III Інтернаціоналу у м. Златопіль (тепер – частина м. Новомиргорода). Із 1922 працював у Полтаві на посаді інспектора Губосвіти й одночасно – лектора з історії класової боротьби ПІНО. Але невдовзі був «викритий, як буржуазний націоналіст». Після публічного «покаяння» в полтавській пресі (11.05.1923), висланий до м. Луганська, де працював у Донецькому інституті народної освіти (декан факультету соціального виховання та професор кафедри класової боротьби, проректор із навчальної роботи, заступник директора інституту з наукової роботи), здійснював українізацію закладу, був ініціатором та основним розробником проекту створення Наукового товариства на Донеччині в м. Луганську. Із 1930 р. – завідувач кафедри історії Кубанського інституту народної освіти імені М. Скрипника, де теж активно включився в українізацію.

Заарештовано 13.01.1933 і 28.08.1933 засуджено до 10 років виправно-трудових таборів за участь у неіснуючій підпільній контрреволюційній самостійницькій організації «Союз Кубані й України». Ув'язнення відбував у таборі «Дмитлаг» та в Соловецькому таборі особливого призначення. «Особливою трійкою» 9.10.1937 засуджено до найвищої

міри покарання; розстріляно 3.11.1937 в урочищі Сандармох біля м. Медвежєгорськ Карельської АРСР (рідним повідомили, що він помер в ув'язненні 1948 р). Реабілітовано в 1960 р.

Укладач: Л.М. Булава

ПАРХОМЕНКО Володимир Олександрович (21.09.1880, с. Сміле Роменського повіту Полтавської губернії, тепер – Роменський р-н Сумської обл. – 1942, Ленінград).

Освіту здобув у Полтавській семінарії (1901), Духовній Академії й Археологічному інституті (Санкт-Петербург, 1905).

Викладач Полтавської семінарії (з 12.1905). Брав активну участь у створенні Полтавського церковно-археологічного комітету (1906). У 1912 р. одержав ступінь магістра богослов'я. У 1913 – 1917 рр. – у Грузії: викладач Учительського інституту (м. Тифліс) і директор Сухумської учительської семінарії.

Із 1917 р. – директор Канівської гімназії, пізніше приват-доцент кафедри російської історії Університету Святого Володимира в Києві. Наприкінці 1918 р. переїздить до Полтави, а звідти – до Сімферополя, де обрався приват-доцентом Таврійського університету. З 1919 р. працював в Кубанському політехнічному інституті та Кубанському університеті. У 1921-1923 р. – викладач Київського інституту народної освіти (курс історії класової боротьби) й одночасно – співробітник Всеукраїнської Академії наук.

У 1924 р. переїхав до Полтави на роботу в Інститут народної освіти (ПІНО). У 1924 – 1925 н.р. професор В.О. Пархоменко викладав курси класової боротьби (в Україні і на Полтавщині); а через відсутність фахівця-географа – економічну географію України на 1-му курсі для всіх студентів факультету соціального виховання (по дві години на тиждень в 1-му і 2-му триместрах). Започаткував історичний семінар «підвищеного типу» для студентів III курсу та вчителів (готувалися наукові доповіді). Характеризувався ректором О.В. Ходаком як один із двох кваліфікованих викладачів (разом із В.Верховинцем). Через побутові труднощі, у кінці 2-го триместру залишив ПІНО. З 1925 до 1929 рр. – професор Дніпропетровського ІНО; завідувач відділу Дніпропетровського обласного історико-археологічному музею.

Основні наукові інтереси – історія Русі, її взаємин зі степовими етносами; історія православної церкви в Лівобережній Україні.

Заарештований 30.09.1929, засуджений 28.01.1930 у справі «Союзу Визволення України» до 10 років виправно-трудових таборів. Як інвалід, 06.1933 р. звільнений. У 1940 – 1941 рр. зміг влаштуватися старшим науковим співробітником Музею історії релігії та атеїзму в Ленінграді. Помер під час блокади в 1942 р. Реабілітований 17.06.1989 р.

Мав біля 130 прижиттєвих одноосібних публікацій і рецензій, у тому числі:

1. К истории образования на Украине // Киевская старина. – 1905. – № 9. – С. 235-247; № 10. С. 126-132.

2. К вопросу о народных реакциях в Украине в 18 в. // Киевская старина. – 1905. – № 7-8. – С. 108-116.

3. Конец старой Малороссии : (1733-1788 годы в истории левобережной Украины). – Киев : типо-лит. Н.А. Гирича, 1906. – 7 с.

4. К истории церковно-приходской жизни левобережной Украины в 18 в. // Полтавские епархиальные ведомости (ПЕВ). 1906 г., № 16, с. 732 – 742; 1911 г., № 13, с. 837 – ; 1911 г., № 14, с. 945 – ; 1911 г., № 15, с. 1015 – ; 1911 г., № 16, с. 1078 – .

5. Тысячелетие города Переяслава // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – 1907. – Т. 4. – С. 225- 235.

6. Из истории Переяславско-Полтавской епархии. 1785–1807 г.г. // ПЕВ. – 1908. – № 16. – С. 691-696; № 17. – С. 737-743.

7. Патриарх Константинопольский Серафим II, умерший и погребенный в Лубенском Спасо-Преображенском монастыре // Тр. Полтавского церковного историко-археологического комитета. – Полтава, 1908. – Вып. 2. – С. 25-32;

8. Очерк истории Переяславско-Бориспольской епархии (1733–1785 гг.) в связи с общим ходом малороссийской жизни того времени. – Полтава, 1908. – 98 с. – XXXII С; 1910. – 182 с.;

9. Краткий исторический очерк Густынского Свято-Троицкого монастыря // ПЕВ. – 1909. – № 7. – С. 263-277;

10. Из церковной жизни левобережной Украины в 18 в. // ПЕВ, 1911 г., № 13, с. 837 – 857; № 14, с. 945 – 949; № 15, с. 1016 – 1020; № 16, с. 1078 – 1082.

11. Древнерусская княгиня святая равноапостольная Ольга (вопрос о крещении ее). – Киев : тип. «С.В. Кульженко» [1911] . – 26 с.

12. Начало христианства Руси. Очерк из истории Руси IX-X вв. – Полтава: электрич. типография Г.И. Маркевича, 1913. – 191 с.

13. Христианство в Киевской Руси при Ярополке, брате Владимира Святого. – Харьков, 1913;

14. Киевский князь Владимир Святой и его значение в русской истории (К 900-летию его кончины). – Тифлис, 1915. – 13 с.

15. О происхождении Руси // Русское Прошлое. Исторические сборники. – Кн. 4. – 1923.

16. Норманизм и антинорманизм (к вопросу о происхождении имени «Русь») // Известия отделения русского языка и словесности. – Т. 28 (1923), 1924. – С. 71-74.

17. У истоков русской государственности (VIII-XI в.в.). – Л.: Госиздательство, 1924. – 120 с.

18. Олег та Ігор (До питання про їхні взаємовідносини// Записки Історично-філологічного відділення ВУАН. – кн. IV. – К., 1924. – С. 145-147.

19. Початок історично-державного життя на Україні. ДВУ, 1925.

20. Нариси передісторичного життя на Полтавщині // Полтавщина: Збірник. – Полтава, 1927. – Т. 2. – С. 151-158.

21. Питання про слов'янську колонізацію Лівобережжя в домонгольську добу // Записки Дніпропетровського інституту народної освіти. – Дніпропетровськ, 1927. – Т. 1. – С. 369-372.

22. Киевская Русь и печенеги: к вопросу о взаимоотношениях Киевской Руси со степью // Конференция археологов СССР. 2-я. – Севастополь, 1927 г.. – С. 49 – 51.

23. Про культуру тюрків нашого степу 9 – 13 ст. // Східний світ. – 1927. – № 3-4. – С. 307-309.

24. Киевская Русь и Хазария // Slavia (Praha), 1927-28. – Rok VI. – S. 380-387.

25. Кризис Варяжской державы в Киеве // Slavia. – Praha, 1929 – 1930. – Rok VIII. – S. 765-770.

26. Нові історичні проблеми Київської Русі // Україна. – 1928. – Кн. 6. – С. 3-5.

27. До питання про татарсько-козацькі взаємини 16 – 17 ст. // Східний світ. – 1929. – № 7-8. – С. 359-360.

28. Русь і печеніги. До справи стародавніх зв'язків Руси зі Сходом // Східний світ. – 1929. – № 1/2 (7-8). – С. 287- 293. Передрук: Східний світ. – 1995.- № 1.- С. 88-91.

29. Русь, степ та варяги // Наукові записки Дніпропетровського Товариства при ВУАН. – Дніпропетровськ, 1929. – Т. 1.

30. Путь из хазар в угры // Материалы по истории Грузии и Кавказа. – Вып. 5. – Тбилиси, 1937. – С. 369-373.

31. К вопросу о „норманском завоевании» и происхождении Руси // Историк-марксист. – 1938. – №4. – С. 106-111.

32. Следы половецкого эпоса в летописях // Проблемы источниковедения. – 1940. – Сб. 3. – С. 391-393.

33. Характер и значение эпохи Владимира, принявшего христианство // Ученые записки ЛГУ. – Ленинград, 1941. – Серия исторических наук. – Вып. VIII. – № 73. – С. 202-214.

34. Степовики нашого півдня X–XIII ст. // Український археографічний щорічник. – 1999. – Т. 3 – 4. – С. 543 – 549.

Укладач: Л.М. Булава

КЛЕПАТСЬКИЙ Павло Григорович (12.01.1885, с. Пугачівка, Таращанського повіту Київської губ., тепер Рокитнянського р-ну – після 1938) – історик, історіограф, архівіст, краєзнавець, викладач.

Навчався в Київській духовній семінарії і рік – на історико-філологічному факультеті Юріївського університету (м. Тарту), після чого перевівся на аналогічний факультет Новоросійського університету в Одесі, закінчив його в 1910 р. Отримав золоту медаль історико-філологічного факультету за досягнення у дослідженні проблем історії Київської землі другої половини XIV та початку XVI ст. (керівник – проф. І. Линниченко). Був залишений на кафедрі історії як аспірант (у 1911-1913 рр.), хоч дисертації вчасно і не захистив.

Ще студентом він прочитав курс лекцій «Історії України-Руси домонгольського періоду», брав участь у діяльності українських товариств. Саме через останнє його не обрали на посаду приват-доцента Новоросійського університету, тому в 1914 р. П. Клепатський став викладачем жіночої гімназії Н. Бутович, викладав в інших середніх школах Одеси; у 1916 р. опублікував підручник загального курсу російської історії для гімназій.

У перший рік української національної революції обирався членом Центральної Ради від Херсонської губернії, як представник від Української трудової партії. Читав лекції в Українському народному університеті і на українознавчих вчительських курсах.

У кінці 1918 р. П. Клепатський переїхав із Одеси до Кам'янця-Подільського, де з 10.01.1919 р. ректором І.І. Огієнком призначений на посаду приват-доцента кафедри історії України новоствореного Українського державного університету. А вже через чотири місяці Рада університету обирає його своїм секретарем. З 26.10.1919 р. П. Клепатського обрали деканом гуманітарного факультету. 27.08.1920 успішно захистив магістерську дисертацію з історії взаємин Київської Русі та Візантії у Х ст. і посів посаду виконувача обов'язків екстраординарного професора. Одночасно він був завідувачем педагогічним відділом науково-політичної пропаганди при Політпросвіті, редагував при Губземстві шкільні видання, був головою комітету зі збереження культурних цінностей. На основі своїх лекцій у 1920 – 1921 рр. він видав курс із українського джерелознавства середньовічної та ранньомодерної доби.

На початку 1920-х років, за комуністичної влади, колишній Український державний університет зазнав декілька перейменувань і розформувань. 26.02.1921 утворено Кам'янець-Подільський інститут народної освіти. 9.05.1922 р. у його стінах відбулася непересічна подія – уперше за часів радянської України на загальних зборах трудовому колективу було дозволено публічно обирати керівника навчального закладу. Ректором був обраний П.Г. Клепатський (незважаючи на шалений опір місцевого політкомісара й комуністів). Цей вибір владою був розцінений як контрреволюційний акт. Як компроміс, 19.09.1922 р. професор П.Г. Клепатський рішенням Головпрофосвіти був затверджений ректором ІНО, але … на 30.09.1922 р. призначив нові вибори, на яких переміг інший кандидат, підтриманий владою. Наприкінці 1922 р. П.Г. Клепатський уперше був заарештований як контрреволюціонер; пережив три імітації розстрілу. І хоч через півтора місяця він був звільнений, але залишатися в Кам'янці-Подільському стало небезпечно.

Він їде до Києва, де впродовж 1923 – початку 1926 рр. працює на посаді вченого секретаря губернського архіву, викладає українознавство в архітектурно-художньому інституті, інституті імені Лисенка, музичному технікумі.

На той час у Полтавському інституті народної освіти (ПІНО) уже майже рік не було кваліфікованого викладача історичних дисциплін. Тому коли П. Клепатського запросили до Полтави, він погодився на переїзд. Із 03.1926 р. затверджений на посаді професора з історії класової боротьби та методики суспільствознавства, яку він обіймав біля 5 років. На І-му та ІІ-му курсах читав лекції з історії класової боротьби для студентів усіх трьох відділів, а на ІІІ-му для студентів суспільствознавчого циклу – історію та економіку Полтавщини; історію класової боротьби в Європі; методику суспільствознавства. Продовжив керівництво історичним семінаром «підвищеного типу» (студенти виконували наукові роботи і робили доповіді на основі обробки архівних джерел). У 1928 – 1929 н.р. П.Г. Клепатський призначений головою соціально-економічної циклової комісії, яка займалася питаннями методичного забезпеченням викладання дисциплін циклу. У його науковому доробкові полтавський період був одним із найбільш плідних. Зокрема, у Полтаві він завершив підготовку докторської дисертації з історії Диканського маєтку Кочубеїв другої половини XVII – першої третини XIX ст.

На жаль, його намагання пристосуватися до реалій комуністичної влади (наприклад, 200-сторінкова книга «Який був Ленін за спогадами сучасників»; критика провідних членів ВУАН тощо), зумовили вкрай негативні відгуки в середовищі українських істориків. Але подібні реверанси у бік влади не уберегли П. Клепатського від розправи під час репресій проти української інтелігенції. Так, бюро партосередку ПІНО 3.09.1929 р. «просило» перекинути П.Г. Клепатського та ще чотирьох профе-

сорів в інші міста, а грудні 1930 р. засудило його підручник «Огляд джерел з історії України» як ідеологічно не витриманий і шкідливий для користування. Ця ухвала передувала його арешту в 1931 р. І хоч він не був засуджений, та коли прибув у Полтавський інститут соціального виховання (ПІСВ), то 8.03.1931 р., його звільненили з посади завідувача кафедри історії класової боротьби, а 24.06.1931 р. – і з роботи в ПІСВ (у зв'язку з переїздом до Мелітополя).

Працював викладачем Мелітопольського педагогічного інституту до осені 1934 р. Не витримавши жорсткого тиску, переїжджає до Оренбурга, де рік працює на посаді штатного професора історії Татаро-Башкирського державного університету. Після закінчення 1934–1935 н.р. залишив Оренбург і переїхав до Махачкали, працював у Дагестанському педагогічному інституті на кафедрі історії. Там його звільнили за «троцькізм». Він повернувся до Оренбурга, а потім перебрався до міста Соль-Ілецька, де з великими труднощами влаштувався на роботу в середню школу. 9.05.1936 р. заарештований «як один із керівників контрреволюційної повстанської організації, яка готувала кадри для боротьби з радянською владою, з метою відторгнення України від СРСР і створення незалежної України». 10.09.1936 р. засуджений до позбавлення волі у виправно-трудових таборах у віддалених місцях терміном на 5 років з позбавленням прав на 3 роки. Після розгляду скарги справу було переглянуто і 04.1938 р. винесено новий вирок – 7 років таборів і позбавлення прав на 3 роки. Де і коли завершився життєвий шлях П.Г. Клепатського – поки що невідомо.

Найважливіші праці П.Г. Клепацького:

• Клепатский П.Г. Очерки по истории Киевской земли. – Т. 1. Литовский период. – Одесса : Тип. «Техник», 1912. – Т. І. Литовский период. – 595 с. (Репринтне видання: Очерки по истории Киевской земли. Литовский период. – Біла Церква, 2007. – 478 с.).

• Клепатский П. Екатерина II. –1912. – 44 с.

• Огляд джерел до історії України (курс лекцій, читаних протягом 1919 академ. року). – Кам'янець на Поділлю, 1921. – Вип. І ; Огляд джерел до історії України: Джерела візантійські, арабські західні, українсько-руські юридичні пам'ятники, літописи, хронографи й синодики, подорожні чужоземців. – Кам'янець, 1920. – Вип. І.

• Клепатський П. Літопис С. Величка // Записки Полтавського Інституту народної освіти. – 1925. – Кн. 2. – С. 37-76.

• Клепацький П. Уваги до «уваг» Олени Кирилової // Записки Полтавського ІНО. – Т. ІІ. – 1925-1926. – С. 77- 98.

• Клепатский П.Г. Господарство Диканського маєтку Кочубеїв у першій половині XIX ст. // Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Івановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності. – Т.1. – К.: З друкарні Української Академії наук, 1927.

• Клепатський П. Про так званий «певний» («достоверный») руський» або рукописний козацький» літопис // Записки Полтавського Інституту народної освіти. – Т. 4. – 1926-1927. – Полтава, 1927. – С. 23 -34.

• Стосунки урядництва Диканського маєтку Кочубеїв з кріпаками в першу половину XIX ст. // Записки Полтавського наукового при ВУАН товариства. – 1928. – Вип. 2.

• Клепацький П.Г. Матеріали до історії Диканського маєтку Кочубеїв. Т.1. Документи маєткові (гетьманські універсали, царські грамоти, жалувані грамоти, акти судові, листи купчі й мінові, духівниці та інші). – Полтава. 1928. – 229 арк.; Клепацький П.Г. Матеріали до історії Диканського маєтку Кочубеїв. Т.ІІ. Ч.2. Документи фінансового й господарського характеру. – Полтава. 1928. – 140 арк.; Клепацький П.Г. Нариси з історії Диканського маєтку Кочубеїв від половини XVII до половини XIX ст. (переважно в 1786 – 1835 рр.). Полтава. 1928. – 209 арк. // Інститут рукопису Наукової бібліотеки України імені В.В. Вернадського. Ф.Х. – Спр.17465.

• Невідомий український мемуар з часів шведчини // Україна. – 1929. – № 3.

• Дворянське земське ополчення («Козаки») 1812 р. на Полтавщині // За сто літ. – 1930. – Кн. 5.

• Декілька документів з Диканського архіву Кочубеїв // Український археографічний збірник. – 1930. – Т. 3.

Укладач: Л.М. Булава

КУКАРКІН Василь Васильович (12.01.1876, м. Мамадиш, зараз Республіка Татарстан – 1938, ?).

Навчався у В'ятській духовній семінарії; закінчив Ніжинський історико-філологічний інститут князя Безбородька, історичне відділення (1901). У 1901-1914 рр. працював викладачем історії та географії в м. Нижній Новгород, у дворянському інституті імператора Олександра II (закладі середньої освіти для дітей потомственних і особистих дворян). За роботу нагороджений двома орденами і медаллю; отримав особисте дворянство. У 1914-1929 рр. – знову в Ніжині: спочатку – викладач-наставник гімназії при інституті, після революції – викладач Інституту народної освіти (НІНО). Був деканом робітничого факультету (з 1925 р), позаштатним, але активним співробітником історичної секції Науково-дослідної кафедри історії культури та мови НІНО. Займався розробками з методики навчання історії і суспільствознавства. В останні роки роботи у НІНО викладав курси: діалектичний матеріалізм, система радянської освіти тощо.

Член ВКП(б) з 1927 р.; декілька разів виключався, що зумовлювало звільнення з роботи.

У 1930 – 1931 рр. доцент кафедри марксизму-ленінізму в Полтавському інституті соціального виховання (ПІСВ), яка організаційно підпорядковувалася історико-економічному відділові шкільного факультету. Ймовірно, прибув із Ніжина разом з деканом факультету І.М. Ромером. Викладав курси історії ВКП(б) та ленінізму. 12.12.1931 р. звільнений з ПІСВ у зв'язку з переведенням до Житомирського інституту соціального виховання. А в 1933-1934 рр. він уже науковий співробітник Житомирського державного історичного архіву (у самому кінці 1934 р. остаточно виключений із партії і звільнений з роботи). З 1935 р. мешкає в селищі Лосинівка Ніжинського р-ну, де працює вчителем німецької мови і директором школи. Звільнений з роботи 01.1937 р. (за доносом про нібито «позитивну оцінку Троцького»), перебивався тимчасовими заробітками. Заарештований 29.06.1937 р. За вироком спецколегії Чернігівського облсуду від 23.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР ув'язнений до виправно-трудової колонії у віддалених районах СРСР на 5 років. За непідтвердженими поки що даними, помер у місцях позбавлення волі. Реабілітований Судовою колегією в кримінальних справах ВС УРСР 20.09.1960 р.

До революції займався вивченням Русі феодального періоду (зокрема, внутрішнього побуту Псковської республіки). Більшість рукописів втрачена в роки Громадянської війни. У 1920-ті рр. намагається пристосуватися до суспільних умов, що різко змінилися. Його друковані праці присвячені питанням вивчення філософії і логіки в середній школі, педагогічної психології тощо.

Батько відомого радянського астронома професора Бориса Кукаркіна.

Відома стаття: Кукаркин В. В. Владимир Святой в изображении писателей древнего периода русской истории 1015-1915 : Юбилейная речь по поводу исполнившегося 900-летия со дня кончины кн. Владимира Святого / В. В. Кукаркин. // Сборник Историко-филологического общества при институте князя Безбородко в Нежине. – Т. 10. – Нежин : Типо-лит. насл. В. К. Меленевского, 1915-16. – С.1-14.

Укладачі: Л.М. Булава;

настоятель Свято-Троїцької парафії УПЦ протоієрей Олег Гуга (смт. Лосинівка)

КАСИМЕНКО Олександр Карпович (23.06.1905, с. Велика Бурімка Золотоніського пов. Полтавської губ., тепер Чорнобаївського р-ну Черкаської обл. – 13.01.1971, Київ) – доктор історичних наук (1959), професор (1961), організатор історичних досліджень в УРСР.

Народився в селянській сім'ї. Був студентом суспільствознавчого відділу єдиного на той час факультету соціального виховання Полтавського інституту народної освіти (закінчив його у 1926 р.); комсомольським і партійним активістом; учасником хору під керівництвом В. Верховинця.

Викладач соціально-економічних дисциплін Полтавського індустріального технікуму та Полтавського сільгоспінституту (1926 – 1932), завідувач кафедри цих дисциплін Інституту технології м'яса (1932 – 1933). Одночасно редагував партійну газету «Більшовик Полтавщини» (1932 – 1935 рр.). З 1.09.1933 р. – доцент з дисципліни «Історія Росії та народів СРСР», пізніше – «Історія України», член редколегії наукових записок (праць) Полтавського державного педагогічного інституту з 02.1934. З 1.12.1934 р. – завідувач кафедри історії (верхнє фото – часів роботи в ПДПІ). Але 25.02.1935 р. звільнений з посади «за прояви націоналізму», виключений із партії (поновлений 05.1935). Його ім'я потрапило в Постанову ЦК КП(б)У від 16.03.1935 р. «Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вишів – Інституту м'ясної промисловості і Педагогічного інституту». З 09.1935 р. по 08.1939 р. викладав історію на курсах підготовки істориків для середніх шкіл та в педучилищі м. Полтави.

Перед війною його кар'єра знову пішла вгору: він працює на історичному факультеті Житомирського педагогічного інституту, завідує кафедрою загальної історії, виконує обов'язки заступника директора (09.1939 – 07.1941).

У роки Другої світової війни перебував в евакуації на партійній роботі: спочатку редагував обласну газету у м. Чкалов, нині – Оренбург (10.1941 – 09.1943); після визволення Києва – лектор ЦК КП(б)У. Одночасно – старший викладач Київського педагогічного інституту (09.1944 – 02.1946); старший викладач кафедри історії міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР факультету міжнародних відносин Київського університету Київського університету імені Т.Г. Шевченка (з 10.1945 р. по 05.1951 р. завідував цією кафедрою).

У 1946 р. захищає кандидатську дисертацію «Панська Польща – плацдарм боротьби Антанти проти Радянської Росії (1918 – 1919 рр.)».

Директор Інституту історії АН УРСР (25.10.1947 – 20.08.1964), редактор його «Наукових Записок», автор програмових статей про завдання історичної науки в УРСР. Його діяльність на посаді отримала неоднозначну оцінку тоді і в наш час.

О.К. Касименко опублікував книгу і подав її на захист як докторську дисертацію: Російсько-українські взаємовідносини 1648 – початку 1651 р. [АН УРСР. Ін-т історії; відп. ред. Ф. П. Шевченко]. – К. : Вид-во АН УРСР, 1955. – 428 с. Епопея із її затвердженням ВАК СРСР тривала багато років і закінчилася позитивним рішенням у 1959 р.

З 1964 р. – заступник головного редактора Української Радянської Енциклопедії. Лауреат Державної премії УРСР (1976 р., посмертно).

Інші знакові праці Касименко О.К. : Возз'єднання України з Росією і його історичне значення. – К.: Держполітвидав, 1954. – 132 с.; Завдання розвитку історичної науки на Україні // Комуніст України. – 1958. – № 8. – Серпень. – С. 23-34; Історія Української РСР: Попул. нарис. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960. – 400 с. Цикл із восьми статей : Нариси з історії більшовицьких організацій на Полтавщині в період 1918 – 1919 рр. // Більшовик Полтавщини, 1931-1933.

Детальніше про нього: Тронько П.Т., Симоненко Р.Г., Є.М. Скляренко. О. К. Касименко – видатний український вчений і організатор історичної науки. – Київ, 2007. – 136 с.

Укладач: О.Ю. Булава

ДАНІШЕВ Степан Остапович, трапляється запис: Євстахієвич (7.12.1900, с. Броварки, тепер с. Заможне Глобинського р-ну – 7.11.1968, Полтава). Кандидат історичних наук (1955), доцент (1957).

Закінчив Полтавську учительську семінарію (1920). Під час навчання в Полтавському інституті народної освіти (1920-1924) був комсомольським активістом. Після закінчення інституту працював у Полтаві: учителем у школі фабрично-заводського учнівства при паровозоремонтному заводі, торговельно-промисловій школі, кооперативному та медичному технікумах (1924-1930). У 1930-1932 рр. – викладач Полтавського інституту інженерів сільськогосподарського будівництва. З 1933 р. час від часу працює в Полтавському державному педагогічному інституті (у 1936-1938 рр. – штатний в.о. доцента політекономії і ленінізму, в.о. завідувача кафедри соціоекономічних дисциплін; перед війною – викладач кафедри марксизму-ленінізму). У середині 1930-х – керівник міського відділу освіти.

В евакуації – доцент Казахського педінституту в Алма-Аті (1941–1944), а після повернення в ПДПІ – на кафедрі марксизму-ленінізму (4.03.1944 – 31.08.1946); заступник директора ПДПІ з заочної освіти (1944 – 1945), та з навчально-наукової роботи (1945 – 1951). За сумісництвом – в.о. доцента і в.о. завідувача кафедри загальної історії (1946 – 1951), викладав курс історії СРСР. Із 20.03.1951 був звільнений із посади проректора (тодішній ректор неодноразово подавав клопотання на ім'я міністра про його переведення в інший інститут). У 1951 – 1955 рр. працює на кафедрі історії СРСР ПДПІ ім. В.Г. Короленка Після об'єднання двох історичних кафедр, у 1955 – 1968 рр. – доцент кафедри історії (в останні місяці життя – кафедри історії СРСР).

Брав активну участь у роботі над полтавським томом «Історії міст і сіл України». Але найбільшим його доробком стала монографія: Данішев С.О. Великий Жовтень на Полтавщині (1917 – березень 1918). – Х. : Прапор, 1969 (вийшла після раптової смерті Степана Остаповича).

Неодноразово обирався депутатом Полтавської міськради. Заступник голови правління обласної організації товариства «Знання». У лекційній пропаганді, публікаціях в обласній пресі, навчальному процесі виступав за викорінення наслідків культу особи у свідомості суспільства.

Заслужений працівник культури УРСР (1967), нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями, знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Укладачі: П. Я. Гавриш, Л. Л. Бабенко, Л.М. Булава

П'ЯНКОВ Олексій Петрович (3.03.1901, м. Перм – 12.11.1987, м. Мінськ), доктор історичних наук (1948), професор (1950).

Закінчив суспільно-педагогічне відділення педагогічного факультету Пермського університету (1925). Працював учителем історії та суспільствознавства в школах м. Перм, досліджував історію Пермського краю XVII–XVIII віків (на кінець 1920-х рр. опублікував п'ять праць).

09.1934 розпочав викладацьку роботу – працював штатним доцентом Полтавського державного педагогічного інституту: викладав курс «історія Росії та народів СРСР» (у 1934–1935 н.р. на кафедрі історії, 1935 – 1937 рр. – на кафедрі соціально-економічних дисциплін, у 1936-1937 н.р., крім того, – на вечірньому історичному відділі Учительського інституту). Був завідувачем історичного кабінету з відділенням географії за наказом

від 7.02.1935 р. У 1935 – 1936 н.р. відзначений наказом директора за сумлінну роботу. Але згортання власне історичної освіти в ПДПІ залишило його без роботи (звільнений з 5.08.1937 р.), тому О. П'янков прийняв запрошення переїхати до Мінська.

09.1937 – 09.1941 рр. – завідувач кафедри історії народів СРСР, і одночасно – з 1938 р. декан історичного факультету Білоруського державного університету; за сумісництвом працює в Академії наук БРСР, кандидат історичних наук (1939).

У 1941 – 1945 рр. перебував в евакуації у м. Молотов (тепер – Перм), був в.о. завідувача кафедри історії СРСР і недовго в 1941 р. – деканом відновленого історико-філологічного факультету Молотовського університету.

Після повернення з евакуації – у Білоруському державному університеті: доцент кафедри історії СРСР (1945 – 1947), завідувач цієї кафедри (1947 – 1950) і одночасно – проректор з наукової роботи БДУ та керівник сектора історії СРСР і БРСР АН БРСР (1948 – 1950). У 1948 р в Ленінградському державному університеті захищає докторську дисертацію «Феодальні відносини у Північно-Східній Русі на початку XVI ст.».

Після звільнення з БДУ (через претензії до планування наукової роботи) працює професором Могильовського (1950 – 1954) і Мінського (1954 – 1978) педагогічних інститутів, зокрема, займається дослідженням питань соціально-економічних умов етногенезу білоруського і українського народів:

• Паходжанне беларускага народа / А. П. П›янкоў. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя палітычнай літаратуры, 1948. – 17, [1] с.

• А. Пьянков. О периодизации истории феодальных отношений в России // Вопросы истории. – № 5. – Май 1950. – С. 77-84.

• Пьянков А.П. Сельская община Северо-Восточной Руси в XIV-XV вв. // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы за 1961 г. – С. 100-108.

• П'янков О.П. Мишко Д.І. Соціально-економічні умови формування української народності (становище селян і антифеодальні рухи на Україні в XV – першій половині XVI ст.) // Український історичний журнал. – 1963. – № 6. – С. 144-145.

• П'янков О.П. Соціальний лад антів // Український історичний журнал. – 1965. – № 8. – С. 119-121.

• Пьянков Алексей Петрович. Происхождение общественного и государственного строя Древней Руси / А. П. Пьянков. –Минск : Изд-во БГУ, 1980. – 207 с.

Укладач: Л.М. Булава

ШЕБІТЧЕНКО Павло Іванович (4/17.11.1899, с. Демидівка Решетилівського р-ну Полтавської обл. – 12.05.1949, м. Полтава).

Закінчив дворічні курси Військово-політичної школи (Москва, 1925), історико-економічний відділ Полтавського інституту соціального виховання (ПІСВ, 1933), а перед вступом – річні підготовчі курси (1930).

З 1919 по 1927 рр. служив у Червоній армії (політбоєць, після закінчення військово-політичної школи – політрук ескадрону в Туркестані). Через неодноразові обмороження захворів на гангрену (04.1927 р. звільнений на пенсію за хворобою – ампутовано обидві ноги). За 20 років переніс 24 операції. Пересувався на інвалідному візочку. У 1944 р. ампутовані і обидві руки.

Після закінчення ПІСВ залишений на кафедрі історії як асистент (1933-1935). У гуртожиткові інституту (вул. Крупської №2) його сім'ї було виділено службове житло. У 1935-1938 рр. лектор з історії ВКП(б), у 1938-1941 рр. – викладач марксизму-ленінізму. Користувався авторитетом і повагою серед студентів. Фото 1930-х рр.

З 09.1941 по 05.1944 р. в евакуації: старший викладач курсу марксизму-ленінізму Тюменського педагогічного інституту. Після повернення в ПДПІ, у 1944-48 рр. викладач марксизму-ленінізму на заочному відділі (з погодинною оплатою праці). Часто не міг працювати за станом здоров'я. Помер від сепсису.

Укладач: О.М. Мащенко

ВОЛГІНА (Прожогіна; Волгіна-Мелешкіна) **Ольга Яківна** (07.1910, с. Погорєлово, нині Орловського р-ну Орловської обл. – ?) – викладач історичних дисциплін.

Закінчила дев'ятикласну школу в м. Орел (1925), Орловський залізничний технікум (1929). У 1934 р. Вступила на історичний факультет Воронезького педінституту, але через рік перевелася на історичний факультет Московського державного педагогічного інституту імені В.І. Леніна (закінчила в 1938). Працювала вчителем історії школи № 61 м. Дніпропетровська (09.1938 – 06.1939); старшим викладачем на кафедрі історії Комі державного педінституту, м. Сиктивкар (09.1939 – 07.1943); учителем школи робітничої молоді в Москві (09.1943 – 07.1944). Із 1944 р. – в Полтаві, куди був переведений секретарем обкому партії з пропаганди її чоловік – Волгін Василь Сергійович. Із 09.1945 р. – викладач історії СРСР Полтавського педінституту на кафедрі марксизму-ленінізму. Одночасно – викладач обласних партійних курсів при Полтавському обкомі ВКП(б). У 1950 р. перейшла на кафедру історії СРСР, викладала курс історії України.

Звільнена з роботи із 26.08.1952 р. «в зв'язку з відсутністю навантаження» (таке формулювання означало, що фактичні причини звільнення – інші).

Укладач – Л.М. Булава

КУШНІРЧУК Кіндрат Іванович (21.09.1899, с. Яцковичі, нині Овруцького р-ну Житомирської обл. – 16.06.1991, м. Полтава) – історик, методист з історії, учитель, громадський діяч.

Закінчив трирічну церковно-учительську семінарію (1917), в якій велику увагу приділяли хоровому співу. У 1917 – 1925 рр. працював учителем школи в с. Кишин, директором школи в с. Топорище, працівником і керівником Овруцького повітового відділу народної освіти на Житомирщині.

Член ВКП(б) з 1922 р.

У 1929 р. закінчив історичний відділ Київського інституту народної освіти імені М.П. Драгоманова (так тоді називався заклад, утворений після розділення Київського університету), й майже одночасно – курс диригування Київського музично-театрального інституту ім. М.В. Лисенка (заочно); у 1932 р. – аспірантуру при кафедрі історії СРСР науково-дослідного інституту історії української культури імені академіка Д. Багалія при Харківському інституті народної освіти (нині університет імені В.Н. Каразіна), виконав кваліфікаційну роботу і працював доцентом цієї ж кафедри (3.03.1932 – 16.06.1934). Одночасно з навчанням в аспірантурі у 1929 – 1930 н.р. працював викладачем історії України, а з 1.09.1930 по 3.03.1932 – завідувачем кафедри історії СРСР і України Харківського педагогічного інституту.

На зламі 1920 – 1930-х рр. належав до найактивніших членів Товариства істориків-марксистів; у 1931 – 1934 рр. входив до складу президії «Укрголовнауки» (як завідувач секцією бібліотек і музеїв); був особистим секретарем наркома освіти М.О. Скрипника.

Учень і соратник історика О.В. Оглоблина; підтримував його спочатку в дискусіях, а потім – і в інших формах жорсткого протистояння з М.С. Грушевським. Листи Кушнірчука до Оглоблина вже тоді характеризують його: «Ставай до бою одразу, в моїй особі маєш вірного помічника... з політичних міркувань (закриття кафедри Грушевського) цього зробити ЦК не може; але згодом через рік, через два, це буде зроблено, і я тоді буду з тобою і зорганізуємо семінар, та ще і який семінар! Нам лише по 30 років, яких-небудь!»

К.І. Кушнірчуком в газеті «За комуністичну освіту» (січень 1932 р.) опублікована стаття «Фальсифікатори історичної науки». Своє життєве кредо він висловив наступним чином: «Ніяких «пошан предкам». Ми живемо в іншу добу, служимо іншим класам,

належимо до інших людей». До речі, до цієї марксистської кампанії нищівної критики М.С. Грушевського, Д.І. Багалія та інших класиків української історії долучилася і Н.Ю. Мірза-Авак'янц.

Ще у 1920-ті рр. в Києві досліджував історію промисловості України в XVI – XVII ст., як член семінару під керівництвом О.В. Оглоблина, а на початку 1930-х рр. – як член секції соціально-економічної історії України Археографічної комісії Центрального архівного управління УРСР. Одночасно, у 1929 – 1931 рр. – директор Всеукраїнського центрального історичного музею в Харкові.

Після самогубства М.О. Скрипника, у зв'язку зі «скрипниківщиною», в 1934 р. виключений із партії, позбавлений посад і звання доцента.

Їде з дружиною в далеке поліське село: у 1934 – 1937 рр. викладає історію, географію, співи, веде різноманітні гуртки у школі-семирічці с. Страхолісся (нині Іванківського р-ну Київської обл.). Але восени 1937 р. заарештований і засуджений до десяти років позбавлення волі; у нього вилучили всі документи про освіту. Працював на будівництві Куйбишевської ГЕС на Волзі. Навесні 1941 р. добивається дострокового звільнення, пізніше – зняття судимості та реабілітації (постановою прокуратури СРСР від 25.04.1942 р.), у 1956-му – відновлення в партії зі збереженням партійного стажу. Після звільнення з місць позбавлення волі із 04.1941 до 12.1943 р. працював у м. Чішми, Башкирська АРСР (за що в 1947 р. нагороджений медаллю за труд під час війни).

Із початку 1944 р. його життя пов'язане з Полтавою. 9.02.1944 р. він призначений методистом Полтавського обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів – завідувачем кабінету історії та географії. На цій посаді публікував методичні статті в «Учительській газете» (Москва), «Зорі Полтавщини», організовував краєзнавчу роботу тощо. Восени 1952 р. після перевірок з обкому КП(б)У за новими звинуваченнями в «скрипниківщині» й «ревізіонізмі» написав заяву на звільнення з інституту.

У 1952 р. призначений на посаду учителя історії, логіки, музики та співів середньої школи №1 м. Полтави, перетворивши кабінет історії на опорний в області, а шкільний хор – на зразковий. Був нагороджений знаком «Відмінник народної освіти». Після звільнення зі школи № 1 (через нове звинувачення в «скрипниківщині» та буцім-то відсутності музичної освіти) і до виходу на пенсію працював учителем школи № 27 (викладав історію; знову організував шкільний хор, і … знову конфліктував).

У 1960-х – 1970-х роках Кіндрат Іванович 9 років керував учительським хором, а також хорами в декількох селах Полтавського району, залишив там вдячну пам'ять про себе.

Коли ректор Полтавського педінституту Ф.А. Редько створив 1.09.1946 р. історичний факультет, то відразу ж запросив Кіндрата Івановича на посаду старшого викладача кафедри історії СРСР з погодинною оплатою праці (як сумісника). Він викладав для істориків і філологів курс історії України. Оскільки науковий ступінь і вчене звання відновлені не були (документи втрачені під час війни, а свідчень колишніх співробітників виявилося недостатньо), то він зайнявся проблематикою походження східнослов'янських народів, як темою для нової дисертації.

Але жоден із закладів не прийняв її до захисту. 10.1949 р. відбулося спільне засідання науковців з Інституту археології та Інституту історії АН УРСР присвячене розгляду дослідження «Етногенезис східнослов'янських народів і походження Київської держави», яке підготував К.І. Кушнірчук. Виступ, в цілому, сприйнято позитивно, але ця праця К.І. Кушнірчука лягла в архів. У мемуарах К.І. Кушнірчук звинувачує професорів К.Г. Гуслистого і О.К. Касименка у присвоєнні частини матеріалів з його тексту кандидатської дисертації. Де знаходиться повний текст дисертації і чи зберігся він – нам невідомо.

Під час роботи в ПДПІ виникали конфлікти з деякими істориками (зокрема, С. Данішевим і Б. Лозовським), у тому числі щодо змісту викладання курсу «Історія України». Звільнений з ПДПІ 08.1949 р. за особистою вказівкою заступника міністра освіти УРСР (формально – як сумісник, що працює у трьох закладах). Насправді ж, причиною звільнення були вказані конфлікти і минуле Кіндрата Івановича, та від'їзд із Полтави ректора Ф.А. Редька, який раніше ставав на захист К.І. Кушнірука у конфліктах. Після цього в педінституті працювали комісії з перевірки викладання історії України.

Отже, у житті К.І. Кушнірчука відтворилися круті повороти радянської історії, які в одних випадках сприяли, а в інших – не дозволяли реалізувати йому енергію і працелюбність. Злети змінювалися падіннями, але при падіннях він продовжував боротьбу й іноді виходив переможцем. До кінця життя залишався переконаним комуністом, який до кожної конфліктної ситуації чи події добирав цитати із творів класиків марксизму-ленінізму. А доводити конфлікти до крайності він умів (як і писати скарги до різних владних інстанцій). Пережите ще більше утвердило його, як безкомпромісного борця – аж до психічного виснаження (нав'язливого стану). Це, звичайно, не подобалося керівництву різних рівнів, яке, в свою чергу, часто відповідало навішуванням на нього ярликів «буржуазного націоналіста», «скрипниківця», «ревізіоніста» та звільняло з роботи.

Найбільші його наукові праці так і лишилися у рукописах (які потребують професійного критичного аналізу):

• До проблеми формування класового суспільства на Україні. Рукопис та машинопис. Б/д. (Частина рукопису планувалася до видання в журналі «Україна», № 3 за 1933 р.). – ІР НБУВ. – Ф. Х. – Од. зб. 3329. –164 арк.

• Етногенез східнослов'янських народів і походження Київської держави : монографія до захисту дисертації (не опублікована, завершена в 1947 р.). Текст виступу з цієї теми на засіданні 10.1949: Науковий архів Інституту історії України НАНУ. – Ф. 1. – Оп. 1. – Од. зб. 173. – 35 арк.

• Методика викладання історії в початковій школі (рукопис, 6 др. арк.).

Укладач вдячний В.В. Чирці за люб'язно надані для ознайомлення мемуари К.І. Кушнірчука (збереглися його записи про дитинство і до 1923 р., та із 1952 до 1982 рр.).

Укладач: Л.М. Булава

ГОДЕНКО Петро Ілліч (26.06.1907, с. Осівці Брусилівського р-ну Житомирської обл. – ?).

У 1933 – 1938 роках навчався в Київському державному університеті на історичному факультеті. 1939 – 1941 рр. перебував в аспірантурі при Київському державному університеті на кафедрі історії СРСР. Учасник Другої світової війни, був тяжко поранений. 1944 – 1948 рр. працював на посаді старшого інспектора Управління вищої школи Міністерства освіти УРСР (м. Київ). Прийнятий у ПДПІ імені В.Г. Короленка на кафедру історії СРСР з 08.1948 р. Короткий час у 1950 р. був в.о. декана історичного факультету. Працював у ПДПІ імені В.Г. Короленка на кафедрі історії, зокрема, викладав курс історії України. У подальшому перейшов до Полтавського обласного інституту удосконалення учителів.

Укладач: О. П. Лахно

ПОПИК Іван Микитович (27.08.1920, с. Остапівка Комишнянського р-ну Полтавської обл. – 4.01.1965, м. Полтава) – викладач історії КПРС.

У 1937 – 1939 рр. навчався в Лубенському учительському інституті, потім працював учителем географії. Учасник Другої світової війни (у т.ч. Сталінградської битви), сержант; був важко поранений; нагороджений медалями. У 1945-1948 рр. – слухач Вищої партійної школи при ЦК ВКП(б) (м. Москва). У 1950-1965 рр. – викладач кафедри марксизму-ленінізму, філософії та політекономії Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, періодично – в. о. доцента. Недовго тимчасово виконував обов'язки декана історичного факультету (1950). У 1963 р. захистив кандидатську дисертацію в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, 1964 р. присуджений вчений ступінь кандидата історичних наук.

Укладач: О. П. Лахно

ЛІХІНА Людмила Степанівна (уродж. ЗБАРАЩЕНКО; 8.08.1922, містечко Сквира Київської області – 08.2009, м. Полтава) – викладач історії.

1.08.1940 р. Л. Збаращенко вступила на історичний факультет Київського державного університету. У зв'язку з початком німецько-радянської війни студентка пройшла курси медсестер при університеті і вже 7.08.1941 р. перебувала в лавах Червоної Армії. Спочатку дівчина була в запасному полку, та вже наприкінці вересня супроводжувала санітарний поїзд із пораненими на Урал. 19.10.1941 р. була направлена медсестрою в евакошпиталь у містечкі Усольє Пермської області, де працювала майже два роки. З 10.09.1943 по 21.10.1945 – медсестра в евакошпиталі Накромату оборони другого Українського фронту. Нагороджена медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.»

З 11.1945 р. змогла продовжити навчання в Київському держуніверситеті, але через проблеми зі здоров'ям змушена була брати відпустку в 1946/1947 н.р. 06.1950 р. отримала диплом з відзнакою зі спеціальності «Історія СРСР».

15.08.1950 р. направлена за розподілом у ПДПІ імені В.Г. Короленка, де розпочала трудову діяльність, яка тривала в цьому закладі вищої освіти 34 роки. Людмила Степанівна (з 1951 року – ЛІХІНА) на кафедрі історії СРСР (з 1955 р. – історії, з 1968 р. – історії СРСР і УРСР) читала студентам лекції та проводила семінарські заняття з курсів «Археологія» та «Історія СРСР» (періоди феодалізму і капіталізму). Переведена 22.11.1975 р. з посади асистента на посаду старшого викладача кафедри історії СРСР і УРСР.

Тривалий час вела дослідження з теми «Реформа 1861 року на Полтавщині» та в силу певних обставин дисертація не була нею захищена.

Студенти з вдячністю згадують її лекції, що вирізнялися академічністю, методичною довершеністю, а сама викладачка була зразком справжньої інтелігентності, вишуканості, порядності та скромності. Була занесена до «Книги Пошани» інституту (див. фото).

31.07.1984 р. Л. С. Ліхіна звільнилася з роботи в зв'язку з виходом на пенсію.

Укладач: І. І. Діптан

КАГАН Софія Хрисанфівна, в деяких документах пишуть – Христофорівна (03.02.1910, м. Київ – ?) – кандидат історичних наук (1950), викладач.

У 1924 – 1928 рр. працювала в школах м. Києва (піонервожата, лаборант) й одночасно навчалася на підготовчому факультеті. Закінчила історичний відділ Київського інституту народної освіти (тепер – КНУ імені Т.Г. Шевченка) в 1929 р. з кваліфікацією «викладач історичних наук». У 1929 – 1933 рр. викладала в школах Києва. Навчалася в аспірантурі історичного факультету КНУ імені Т.Г. Шевченка (1933 - 1935), залишена на посаді асистента з історії СРСР (1934 - 1936). Консультант з історії наукової бібліотеки АН УРСР (1935 - 1939). У 1941 – 1945 рр. в евакуації у Самаркандській області (Узбекистан): працювала учителем, вихователем дитбудинку, помічником комбайнера. Чоловік загинув на фронті в роки Другої світової війни; в евакуації від недоїдання померли мама і маленька донька. Повернувшись із евакуації до Києва, викладала на заочному відділі Київського педінституту (1945 – 1947). Була прийнята на третій курс аспірантури Інституту історії АН УРСР (1948), захистивши там 4.05.1950 р. кандидатську дисертацію. До захисту дисертації працювала методистом Київського міського відділу освіти (1948 – 1950), а після захисту – викладачем школи офіцерського складу Київського військового округу (1950 - 1951).

Направлена апаратом відділу науки ЦК КП(б)У і міністерством освіти на посаду старшого викладача нової історії в ПНПУ імені В.Г. Короленка. Із 09.1951 по 07.1958 працювала на кафедрі загальної історії (з 1955 р. – історії). І хоч захистила кандидатську дисертацію з історії України, але викладала курси нової та новітньої історії, історії країн

Сходу та спецкурси. 27.08.1956 р. звільнена з роботи як не обрана за конкурсом на посаду доцента. Після оскарження цього рішення, поновлена за наказом міністерства освіти на посаді старшого викладача з 14.03.1957 р. Повторно не обрана за конкурсом (тепер на посаду ст. викладача), і на цій підставі звільнена з роботи із 01.08.1958 р. у зв'язку із закінченням терміну контракту. Хоч її характеристики для продовження роботи в іншому закладі за підписом ректора і проректора, в цілому позитивні (знання студентів, в основному, забезпечувала, крім нового для неї курсу новітньої історії; не читає лекції для населення, не завжди діє тактовно стосовно студентів). Вважають, що звільнена на грунті антисемітизму. Її подальша доля нам невідома.

Публікації С.Х. Каган:

Крестьянское движение на Киевщине в 1917 году : дис... канд. ист. наук / С.Х. Каган. – К. : АН УССР Ин-т истории, 1949. – 258 с.

Селянський рух на Київщині у вересні – грудні 1917 р. // З історії боротьби за встановлення радянської влади на Україні. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1957. – С. 179 – 203.

Укладач – Л.М. Булава

КОСТЕНКО Василь Семенович (26.04.1912, с. Дернівка, нині Баришівського р-ну Київської обл. – 22.04.2001, м. Київ) – кандидат історичних наук (1957), викладач, комсомольський і партійний діяч.

У 1929 р. вступив у комсомол і пройшов ступені апаратної роботи: у 1943–1947 рр. – перший секретар ЦК комсомолу України. Між цими ступенями служив у Червоній армії (1934–1935), навчався у Всеукраїнській комуністичній сільськогосподарській школі (1935–1937). У роки Другої світової війни працював у редакції фронтової газети, займався організацією підпільного і партизанського руху в Україні (1941–1943). Депутат Верховної Ради СРСР (1946 – 1950), та УРСР (1947 – 1951, 1951 – 1956). У 1947 – 1950 рр. навчався у Вищій партійній школі при ЦК ВКП(б). Перший секретар Львівського міському компартії (06.1950 – 01.1952).

У 1952 р. направлений начальником Полтавського обласного управління кінофікації. У тому ж році став викладачем кафедри марксизму-ленінізму ПДПІ імені В.Г. Короленка за сумісництвом, а з 1953 до 1958 р. – у її штаті. Запам'ятався студентам цікавими лекціями. Закінчив однорічні курси підвищення кваліфікації викладачів марксизму-ленінізму у КНУ імені Тараса Шевченка (1955–1956) з метою підготовки кандидатської дисертації «Розробка В.І. Леніним національного питання в роки революційного піднесення».

У 1958 р. переїжджає до Києва, працює завідувачем редакції історії партії, філософії та права Української радянської енциклопедії (1958 – 1967), Першим заступником голови Державного Комітету з преси при Раді міністрів УРСР (1967–1972), науковим співробітником Інституту історії партії при ЦК Компартії України (1972 – 1978).

Автор декількох художньо-публіцистичних повістей.

Укладачі – В.А. Вергунов, Л.М. Булава.

КУЛИК Григорій Іванович (14.04.1908, с. Тулюшка Куйтунського р-ну Іркутської обл., РФ – 1978, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1949), доцент (1950).

Педагогічну освіту здобув у Полтавському педтехнікумі (1925 – 1928). Працював учителем семирічної трудової школи села Новий Тагамлик, зараз – Машівський р-н (1928 – 1929); директором Батьківської семирічної школи, інспектором райвідділу освіти Опішнянського району; учителем історії, директором Першотравневої середньої школи (1929-1937); інспектором шкіл Південної залізниці (Харків, 1937 – 1940). Вищу освіту здобув заочно на історичному факультеті Харківського державно-

го педагогічного інституту (1933 – 1937). Навчався в аспірантурі Академії педагогічних наук у Москві (1940 – 1944). З початком радянсько-нацистської війни мобілізований на військову службу в органи державної безпеки, капітан (1941 – 1948, Москва – Київ), нагороджений медалями «За оборону Москвы», «За победу над Германией». Як згадувала донька педагога Н. Марченко, про Й. Сталіна і його кремлівське оточення у Г. Кулика збереглися вкрай негативні враження, про що він ділився з дуже небагатьма близькими людьми. Відразу після війни науковця відрядили до Києва, де він служив в охороні М. Хрущова і згадував про нього, як «про дуже демократичну, лояльну, на відміну від московських керівників, людину, але, на жаль, малограмотну і малокультурну». Не маючи бажання служити далі в органах безпеки, він виконує і захищає кандидатську дисертацію та добивається демобілізації.

Після демобілізації – завідувач кафедри історії Львівського педінституту (1948 – 1951), заступник директора з навчально-наукової роботи Ніжинського педінституту імені М.В. Гоголя і викладач історії СРСР (1951 – 1954). З 29.05.1954 р. переведений у Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка на посаду завідувача кафедри історії СРСР на історико-філологічному факультеті. Із 1955 р. до 1968 р. – завідувач об'єднаної кафедри історії. Після розділення кафедри історії у штатному розписі станом на 09.1968 р. у складі жодної із новоутворених кафедр його прізвища немає.

Голова правління обласної організації Товариства охорони пам'ятників історії та культури, лектор товариства «Знання», краєзнавець, член редколегії й автор нарисів до тому «Історії міст і сіл Української РСР. Полтавська область». Керівник студентських наукових гуртків, організатор конкурсів студентських наукових робіт, серед яких були переможці республіканських і всесоюзних етапів, виїзних семінарів для вчителів Полтавської області; активно домомогав у роботі вчителям історії.

Нагороджений Грамотою Міністерства освіти УРСР (1965).

Публікації: В содружестве с депутатом (из опыта работы 20-й железнодорожной школы ст. Полтава. – Х., 1940; Институт имени Н.В.Гоголя // Вестник высшей школы. – 1952. – №2; До 100-річчя Севастопольської оборони // Блокнот агітатора Полтавського обкому КП України. – 1955. – № 11; Матеріали для естетичного виховання на уроках історії (Х клас) // Наукові записки Полтавського педінституту. – 1957. – Т. Х. – с. 35-64; Полтавський педагогічний інститут. (Відзначення 40-річчя Радянської України і 40-річчя Великого Жовтня). / Кулик Г.І. // Український історичний журнал. – 1957. – № 3. – С. 154-155; Використання місцевого матеріалу при вивченні історії у VIII класі // Наукові записки Полтавського педінституту. – 1958. – Т. 11.; Повстання кріпаків у селах Стасі та Жуки на Полтавщині в 1815 р. // Наукові записки Полтавського педінституту, 1961. – Вип.1. – С. 52-57; Історики вузів України – славному 50-річчю: Полтавський педінститут // Український історичний журнал. – 1967. – № 12. – С. 144; Полтавська область // Історії міст і сіл Української РСР. Полтавська область. К., 1967. – С. 9-67, 111-140 (співав.)

Укладачі: П. Я. Гавриш, Л. Л. Бабенко

ОЛІЙНИК Леонід Васильович (17.11.1910, с. Савинки нині Корюківського р-ну Чернігівської обл. – після 1983) – український історик, викладач.

Фото 1940-х і другої половини 1950-х років.

В автобіографії від 1956 р. (яка є у його особовій справі в архіві ПНПУ) він вказує, що в 1927 р. вступив, а в 1930 р. закінчив Чернігівський інститут народної освіти, його соціально-економічний відділ. У 1930 – 1932 рр. працював учителем школи-семирічки в рідному селі.

Про те, чи відповідали ці відомості дійсності – йтиметься нижче.

ступив до аспірантури науково-дослідного інституту історії української культури імені академіка Д. Багалія в Харкові, але в зв'язку з ліквідацією інституту в 1934 р. не закінчив її.

Викладав історію України в Новомосковському педінституті, Дніпропетровська область (01.1934 – 07.1936); історію СРСР в Охтирському педучилищі, Сумська обл. (09.1936 – 09.1940).

Навчався в аспірантурі Інституту історії АН УРСР (09.1940 – 07.1941 рр. – на стаціонарному відділенні, а в 1945 – 1947 рр. без відриву від основної роботи). 15.02.1947 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Повстання полтавського полковника Мартина Пушкаря (1657–1658 рр.)»; 01.1948 йому присвоєне вчене звання доцента.

З 10.1941 по 08.1944 перебував в евакуації (працював учителем історії в м. Караганда, Казахстан).

Після реевакуації працював у Ніжинському педінституті (09.1944 – 08.1956): викладачем, доцентом, а в 1948-1956 рр. – завідувачем кафедри історії СРСР. Після закриття спеціальності «історія» в цьому інституті (в зв'язку з курсом на профілізацію закладів вищої освіти) переведений до м. Полтави, на кафедру історії історико-філогічного факультету ПДПІ імені В.Г. Короленка; викладав історію УРСР (09.1956 – 08.1959). У звітах указувалося, що він з 1952 р. працює над докторською дисертацією «Реформа 1861 року на Україні». Мав позитивну характеристику ректорату і парткому. У 1958 р. взяв участь у конкурсі на посаду завідувача кафедри історії (яку з 1955 р. посідав доц. Г.І. Кулик).

У травні 1959 р. до ректорату поступив анонімний лист про те, що Л.В. Олійник подав неправильні відомості про отриману вищу освіту. Як було виявлено під час перевірки, він навчався не в 1927-1930 рр., а в 1930-1933 рр., причому був відрахований із соціально-економічного факультету 28.03.1933 р., не закінчивши його. А з 1939 р. використовував копію диплома свого брата Петра, який дійсно закінчив інститут у 1930-му році (підробивши в цій копії ім'я й рік народження). Коли обман відкрився, він у пояснювальному листі 07.1959 р. до партбюро указав, що не закінчив навчання навесні 1933 р. через хворобу й крайнє виснаження.

Ректорат ПДПІ імені В.Г. Короленка зробив подання до ВАК СРСР щодо позбавлення Л.В. Олійника наукового ступеня та вченого звання і позов до прокуратури за завдання збитків державі в особливо великих розмірах (як частину заробітної плати за ступінь кандидата наук та звання доцента); із 15.08.1959 р., звільнив його з роботи, а партком інституту – із членів КПРС.

На підставі того, що Л.В. Олійник не мав документа про закінчену вищу освіту, рішенням ВАК СРСР від 12.12.1959 р. він був позбавлений диплома кандидата історичних наук та атестата доцента.

Та Л.В. Олійник не зламався і в 1960 р. екстерном закінчив історичний факультет Луганського педагогічного інституту (отримав на це дозвіл міністерства освіти УРСР).

У 1964 р. ВАК СРСР на основі рішення Об›єднаної ради суспільних наук АН УРСР після повторного захисту присудив йому науковий ступінь кандидата історичних наук за роботу «Спільна боротьба українського та російського народів проти польсько-шляхетської агресії (1654 – 1667 рр.)».

У 1960 – 1964 рр. – редактор-організатор «Українського історичного журналу», у 1964 – 1973 рр. – молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу історії міст і сіл Української РСР, 1973 – 1974 рр. – старший науковий співробітник відділу історії феодалізму Інституту історії АН УРСР. Активно публікувався в наукових історичних виданнях до початку 1980-х років.

Посилання на перелік праць: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=HIST&P21DBN=HIST&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=hist_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=HIS=&S21STR=337

Публікації Л.В. Олійника часу роботи в Полтаві: Героїчна оборона Полтави : квітень – червень 1709 р. // 250 років Полтавської битви : 1709 – 1959 рр. – К., 1959 . – С. 21 – 37. Повстання під проводом Мартина Пушкаря : 1657 – 1658 рр. // Наукові записки Полтавського ПДІ, 1957. – Т. 10. – С. 65 – 88. Селянський рух на Чернігівщині в 1905-1907 рр. / Л. Олійник, О. Гора. – Київ : Рад. шк., 1959. – 135 с.

Укладач: Л.М. Булава

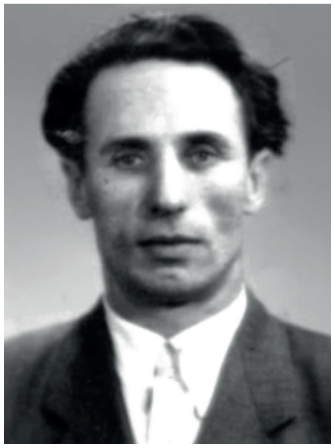

ЯРОШЕНКО Михайло Макарович (16.09.1913, с. Соколівка Остерського р-ну Чернігівської обл. – ?) – кандидат історичних наук (1954).

Працював робітником заводу імені Петровського в м. Дніпропетровську (1930-1935), навчався на робітничому факультеті. У 1935 р. вступив на історичний факультет Дніпропетровського університету, а в 1936 р. переведений на історичний факультет Одеського університету, який і закінчив у 1940 р. Викладач кафедри загальної історії Ніжинського педінституту (09.1940 – 06.1941). Із 06.1941 по 07.1942 – учасник бойових дій у Другій світовій війні. 07.1942 р. потрапив в оточення й полон. Перебував у таборі військовополонених у м. Лубни, звідки в серпні 1942 р. йому вдалося втекти й добратися до рідного села. Із 1943 р. перебував у партизанському загоні під керівництвом Ю. Збанацького, нагороджений медаллю «Партизану Вітчизняної війни» І-го ступеня. Після приходу радянських військ був знову направлений у Ніжинський педінститут, в якому працював з 10.1943 по 08.1956 на посаді старшого викладача історичного факультету (з 1950 р. – історико-філологічного). У зв'язку зі злиттям історичних відділень Ніжинського і Полтавського педінститутів, у 1956 – 1958 рр. працював на посаді доцента з курсу методики навчання історії та керував педагогічними практиками студентів у ПДПІ імені В.Г. Короленка. Подав заяву на конкурс до Ніжинського педінституту й був обраний там на посаду з 09.1958 р. (його публікації в 1960-х рр. стосуються проблем виховання та освіти). Очолював декілька років відновлений у 1968 р. історичний факультет Ніжинського педінституту ім. М.В. Гоголя.

• Ярошенко М. М. Русско-сербские отношения в годы первой мировой империалистической войны (от июльского кризиса 1914 г. до разгрома Сербии в 1915 г.) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. ист. наук / М. М. Ярошенко. – Львов, 1954.

• Ярошенко М.М. Розвиток історичної науки в Ніжинському педагогічному інституті ім. М.В.Гоголя (До 150-річчя вузу) // Український історичний журнал. – 1970. – №9. – С. 114–117.

Укладачі: О.Г.Самойленко, Л.М.Булава

МЕДВЕДСЬКА Лідія Олексіївна (23.03.1923, м. Павлоград, Дніпропетровська обл. – 8.02.1970, м. Курськ), кандидат історичних наук (1949), доцент (1957). Дослідниця історії декабристського руху, краєзнавець.

У 1940 р. вступила на історичний факультет Дніпропетровського державного університету, а після початку війни в 1941 р. продовжила навчання на історичному факультеті Московського міського педагогічного інституту ім. В.П. Потьомкіна (закінчила його в 1944 р. і була залишена в аспірантурі). У 1949 р. захистила кандидатську дисертацію: «С.І. Муравйов-Апостол і Васильківська управа Південного товариства декабристів». Після захисту дисертації працювала ст. викладачем і доцентом кафедр історії у педагогічних інститутах: Вологодському (1949 – 1950), Ніжинському (1950 – 1956), Полтавському (1956 – 1959). Прибула в Полтаву із Ніжина, разом зі студентнами-істориками педінституту, яких перевели сюди 08.1956 р. Продовжувала дослідження декабристського руху (на Полтавщині); викладала курс «Історія СРСР» (період з 1800 по 1917 р.) на російському відділенні історико-філологічного факультету. Але стосунки з керівництвом кафедри й інституту в неї не склалися. У червні 1958 р. вона не була обрана за конкурсом на посаду доцента і в 1958-1959 н.р. працювала за наказом, а 1.07.1959 р. звільнена у зв'язку з закінченням терміну роботи за наказом.

У 1959 – 1964 рр. – завідувач кафедри історії й проректор Борисоглібського педінституту (Воронезька обл.). Завідувала кафедрою історії СРСР Курського державного педагогічного інституту (1964 – 1970), в якому її діяльність оцінили найвище і залишили вдячні спогади у книзі «Л.А. Медведская. Избранные статьи. Письма. Воспоминания» (Курск, 1995).

Автор п'яти монографій. Працювала над докторською дисертацією про роль вождів і народу під час повстання (на прикладі декабристського руху). Але хвороба і передчасна смерть не дали її завершити…

Дочка – доктор історичних наук, професор Олександра Юріївна Друговська (м. Курськ), продовжила справу матері.

Вибрані праці: Медведская Л. А. Южное общество декабристов и Польское патриотическое общество // Очерки из истории движения декабристов / под ред. Н. М. Дружинина, Б. Е. Сыроечковского. М. : Политиздат, 1954. – С. 276-319. Медведська Л.О. Декабристи на Полтавщині. – Харків : Харківське книжкове видавництво, 1960. – 63 с.

Медведська Л.О. Сергій Іванович Муравйов-Апостол (біографічний нарис). – Київ : Радянська школа, 1961. – 147 с.

Медведская Л. А. Сергей Иванович Муравьев-Апостол. – М. : Просвещение, 1970. – 176 с.

Медведська Л.О. Павло Іванович Пестель: Біограф. нарис. – К. : Радянська школа, 1964. – 155 с.

Медведская Л. А. Павел Иванович Пестель. – М. : Просвещение, 1967. – 168 с.

Укладач: Л.М. Булава

ЛОБУРЕЦЬ Василь Єгорович (22.09.1930, с. Підруда Миргородського р-ну Полтавської обл. – 03.12.2006, м. Полтава) – історик, краєзнавець. Доктор історичних наук (1982), професор (1983).

Пройшов школу становлення вузівського викладача від асистента до професора, був відомим в історичних колах як фахівець із вітчизняної історії.

Закінчив Зубівську школу-десятирічку Миргородського р-ну (1949), історичний факультет (1953) та аспірантуру на кафедрі історії КПРС (1956) Київського педагогічного інституту імені О.М. Горького (нині – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова). Направлений на роботу в Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка, в якому пропрацював до 2002 року. Обіймав посади: 1956 -1960 – асистент кафедри історії; 1960-1965 – старший викладач кафедри історії, 1965-1968 – доцент кафедри історії; 1968-1971 – завідувач кафедрою історії СРСР і УРСР; 1971-1973 – старший науковий співробітник, 1973-1974 та 1979-1981 – доцент кафедри історії СРСР і УРСР; завідувач кафедр історії СРСР (1990-1991), історії східного слов'янства (1991-1993), історії України історичного факультету (1993–1997); всесвітньої історії (1997-2000). У 1981-1996 проректор із наукової роботи ПДПІ імені В.Г. Короленка, суміщаючи роботу на кафедрах (на 0,5 ставки).

У 1974–1979 рр. працював завідувачем відділу науки і навчальних закладів Полтавського обкому комуністичної партії України.

Був головою Полтавського наукового товариства краєзнавців (з 1990 р.).

Захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: «Боротьба Комуністичної партії України за відновлення кадрів робітничого класу в 1921-1925 рр.». – Харків, 1963. Докторська дисертація: «Робітничий клас Радянської України в

роки боротьби за побудову фундаменту соціалізму (1921-1932): Формування кадрів, склад, соціальна структура» . – К., 1982.

До 1991 року викладав історію СРСР (радянський період), історію УРСР, спецкурси.

Державні нагороди: орден Трудового Червоного Прапора (1966); звання «Заслужений діяч науки і техніки» (1993). Почесна грамота президії Верховної ради УРСР (1985). Відзнаки Міністерства освіти: Відмінник народної освіти (1970); Почесна грамота МОН України «За особистий внесок в розвиток історичної науки в Україні» (1999).

Вибрані публікації: Формування кадрів радянського робітничого класу України (1921–1932 рр.). – Харків: Вища школа, 1974; Про зміни у соціальному складі робітничого класу України в першій п'ятирічці // Український історичний журнал. – 1981. – №2; Очерки развития социально-классовой структуры УССР (1917–1937). – К., 1987 (співав.); Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка (нарис історії). – Полтава, 1994; Полтава: Історичний нарис. – Полтава: Полтавський літератор, 1999 (співав.); Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава: Дивосвіт, 2005 (співав.).

Василь Єгорович Лобурець – професор вітчизняної історії [Текст] : біобібліогр. покажч. / Полтав. держ нац. ун-т ім. В.Г. Короленка ; уклад. І. В. Судакова. – Полтава : Археологія, 1996. – 64 с. – Б. ц.

Укладач: Т. В. Тронько

БІЛИЙ Петро Хомич (ймовірно, 01.1927, в паспорті записано 31.12.1924, м. Олевськ, нині смт Житомирської обл. – початок 2003, Полтавська обл.) – історик КПРС, краєзнавець. Кандидат історичних наук (1956), доцент (1961), доктор історичних наук (1982), професор (1982).

Учасник Другої Світової війни (щоб стати бійцем, приписав собі 3 роки): спочатку як партизан (05.1943 – 02.1944), потім – у військовому училищі й на військовій службі (05.1944 – 03.1947).

Закінчив із відзнакою історичний факультет Київського педагогічного інституту ім. О.М. Горького (1951), та річні курси підготовки викладачів суспільних дисциплін при Київському університеті імені Т.Г. Шевченка, отримавши диплом на право викладання історії КПРС (1952). По закінченню курсів направлений на роботу в Ніжинський педагогічний інститут імені Миколи Гоголя: старший викладач (1952 – 1958), доцент кафедри марксизму-ленінізму (1958 – 1963) та декан філологічного факультету (1956 – 1960, за сумісництвом).

Із 1963 р. – у Полтаві. У ПДПІ імені В.Г. Короленка – доцент з історії КПРС на кафедрі марксизму-ленінізму, філософії та політекономії (1963 – 1967), та на кафедрі історії КПРС і філософії (1967 – 1969). У 1969 р. переходить до Полтавської філії Львівського торговельно-економічного інституту, реорганізованої у 1974 р. на Полтавський кооперативний інститут, – як доцент кафедри історії КПРС (1969-1979) та завідувач цієї кафедри (1979-1990).

Не дивлячись на те, що він був викладачем ідеологічного курсу і займався переважно історико-партійною тематикою, певну увагу приділяв і краєзнавчим дослідженням (як свідчить перелік його вибраних праць). Був член редколегії тому «Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Полтавська область» (1967) та автором статей у ньому.

Вибрані праці: Нежинщина: Историко-экономический очерк. К., 1962 (у співав.); Очерки истории Черниговской областной партийной организации. К., 1970; Лубны: Историко-краеведческий очерк. Х., 1968 (1971); Коммунистическая партия – организатор и руководитель советской потребительской кооперации. 1917–1980 гг.: На материалах Украины. – Полтава, 1989.

Укладачі: Л.Л. Бабенко, Л.М. Булава

ЧЕРЕВАНЬ Антон Самійлович (20.09.1906, с. Глинське Зіньківського р-ну Полтавської обл. – 24.03.1975, Полтава) – учений-історик, доктор історичних наук (1968), професор (1969).

З 1915 р. працював по найму – пастухом і в господарстві батьків. Перебував на комсомольській і радянській роботі (1926 – 1928), служив в армії (1928 – 1930), навчався на робітфаці Харківського інституту соціального виховання (1930-1931), та в Харківському юридичному комуністичному вузі (1931 – 1932). У 1932 – 1934 рр. працював пропагандистом ЦК ЛКСМУ і головою бюро пролетарського студентства Всеукраїнської профспілки працівників державних установ; у 1934 – 1935 рр. – педагогом дитячого приймальника Харківського НКВС. Із 1935 р. навчався в Харківському державному університеті ім. М. Горького: закінчив історичний факультет (1939) і два курси аспірантури.

Добровольцем пішов до армії, брав участь у бойових діях Другої світової війни (06.1941 – 05.1942), спочатку як командир взводу, а потім служив у штабах стрілецького полку і дивізії. 05.1942 р. потрапив під Харковом в оточення, був тяжко контужений, поранений у голову і до 03.1945 р. перебував у німецькому полоні. У кінці березня 1945 р. втік із ув'язнення, перейшов лінію фронту (в американську зону окупації Німеччини), брав участь у формуванні дивізії із радянських військовополонених і вивезених на роботи. 06.1945 р. був призначений комісаром батальону і відправлений у радянську зону окупації Німеччини, а з початком війни СРСР проти Японії направлений у діючу армію на Далекий Схід (1945), і ще рік служив у Забайкальсько-Амурському воєнному окрузі. Демобілізований 07.1946 р.

Після війни поновився на ІІІ-му курсі аспірантури кафедри історії СРСР (1946), одночасно працював старшим науковим співробітником Харківської філії Ценрального державного архіву. Захистив кандидатську дисертацію з теми протестів українського селянства проти закріпачення у XVIII столітті (05.1948). Але через недовіру в зв'язку з перебуванням у полоні не зміг отримати роботу в закладах вищої освіти України, тому був змушений виїхати на Урал. Працював старшим викладачем кафедри історії СРСР Пермського державного університету й одночасно викладав у Вечірньому університеті марксизму-ленінізму Пермського міському КПРС (1947 – 1953). Проте, навесні 1953 р. звільнений за мотивами «політичної недовіри» із закладу вищої освіти і тимчасово залишений на роботі у Вечірньому університеті. Обраний за конкурсом доцентом кафедри історії СРСР Карельського педагогічного інституту, м. Петрозаводськ (08.1954 – 05.1956), а після відновлення в КПРС у 1956 р. – завідувачем названої кафедри і працював на цій посаді до 10.1962 (хоч у 1961 р. переобраний на новий термін, але отримав відмову в проханні перевести його на посаду старшого наукового співробітника для завершення докторської дисертації).

У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка з кінця 1962 р. до смерті в березні 1975 р.: доцент кафедри історії (1962 – 1968), професор кафедри історії СРСР (1969 – 1975). Викладав курси історії СРСР (періоду феодалізму), історіографії, джерелознавства, допоміжні історичні дисципліни. Проте і в Полтаві відчував прохолодне ставлення до себе з боку керівництва, хоч був першим в області доктором історичних наук (захист відбувся у Київському держ. ун-ті імені Т.Г. Шевченка, 1968; дисертація виконана на основі матеріалів, які А.С. Черевань почав збирати ще під час роботи на Уралі і в Карелії).

Коло наукових інтересів: соціально-економічна історія, історія селянства, спеціальні історичні дисципліни, історичне краєзнавство. Він був готовим до досліджень трагічних для українського народу подій 1930-х років…

Автор статей тому «Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область» (1967).

Педагогічний талант професора А.С. Череваня розкрився в процесі керівництва науково-дослідною роботою студентів. У 1960-х роках він створив у ПДПІ науковий гурток студентів історичного факультету, який переріс у наукове товариство, і фактично став

науковою школою його послідовників. З-поміж них захистили докторські й кандидатські дисертації, успішно працюють в академічних науково-дослідних установах і вищих навчальних закладах Ганна Капустян, Надія Кочерга, Валерій Мороко, Борис Хорошун, Світлана Юренко, Микола Якименко, Леонід Новохатько, Олександр Білоусько, Микола Лахижа, Олексій Нестуля, Віктор Войналович, Олександр Єрмак, Ніна Цехмістро, Тетяна Оніпко, Віра Кошова, Олександр Сидоренко та інші.

У пам'ять про Антона Самойловича, як унікальну людину й талановитого історика, у ПНПУ імені В.Г. Короленка проводяться «Череванівські читання» (у жовтні 2018 р. плануються Четверті).

Нагороджений орденом Трудового Червоного прапора, медалями.

Автор біля 45 праць. Основні з них:

• Черевань А. С. Селянський рух проти закріпачення на Лівобережній Україні (50-70 рр. XVIII ст.), 1948.

• Черевань А. С. Научная работа кафедры истории СССР Молотовского государственного университета им. А. М. Горького в 1947–1949 гг. // Вопросы истории. – 1950. – № 3. – С. 151–152.

• Черевань А. С. Крестьянская война в России под руководством Е. Пугачова и антикрестьянское движение в 50–70-х гг. XVIII на Украине // Молотовский ун-т им. А. М. Горького. Доклады научных конференций. Вып. 5–6. Историко-филологический. – 1951. – С. 17–25.

• Черевань А. С. Развивать интерес к научной работе // Вестник высшей школы. – 1952. – № 7. – С. 52–54.

• Черевань А. С. Совместная борьба украинских и русских крестьян против феодального гнета в 60–70-е гг. XVIII века // Вопросы истории. – 1953. – № 12. – С. 29–41.

• Черевань А. С. Классовая борьба в южной части Левобережной Украины в третьей четверти XVIII в. // Молотовский гос. ун-т им. А. М. Горького. Ученые записки. – Т. 8. – Вып. 2. – Молотов, 1953. – С. 255–260.

• Черевань А. С. Из истории антикрепостнического движения накануне Крестьянской войны под руководством Е. И. Пугачова (Воронежская, Белгородская губ. и Слободская Украина) // Карельский пединститут. Ученые записки. – Т. 3. – Вып. I. – Петрозаводск, 1956. – С. 25–33.

• Черевань А. С. Эволюция земельных отношений государственных крестьян Урала и Европейского севера России во второй половине XVIII – первой трети XIX в. // Ученые записки Петрозаводского Гос. Ун-та. – Петрозаводск, 1957. – Т. VII. – Вып. I. – С. 65–100.

• Черевань А. С. Формирование сословия государственных крестьян на Урале и Европейском севере России. – Петрозаводск, 1960; Из истории земледельческого хозяйства государственных крестьян крестьян Карелии, Европейского севера России и Урала во во второй половине XVIII – первой трети XIX в. (к вопросу разложения крестьянства) // Вопросы истории. – Вып. I. Сб. Петрозаводского гос. ун-та. – Петрозаводск, 1961. – С. 68–106.

• Черевань А. С. К вопросу о роли государственных крестьян Карелии, Европейского севера России и Урала в развитии промышленности (вторая половина XVIII – первая треть XIX в.) // Вопросы истории. – Сб. Петрозаводского гос. ун-та. – Вып. 2. – Петрозаводск, 1962.

• Черевань А. С. К вопросу о роли государственных крестьян Карелии, Европейского севера России в развитии судостроения и судоходства (вторая половина XVШ – первая треть XIX в.) // Ученые записки Петрозаводского гос. ун-та. – Т. 11. – Вып. 1. Исторические науки. – Петрозаводск, 1962. – С. 223–254.

• Черевань А. С. До перебування О. Пугачова на Україні і в Білорусії // Український історичний журнал. – 1963. – № 3. – С. 108–110.

• Соціальний зміст законодавства царської Росії у другій половині XVIII – першій чверті XIX ст. // Питання історіі народів СРСР. – Вип. 2. – Харків, 1966.

• Черевань А. С. О развитии товарно-денежных отношений на Урале и Европейском севере России во второй половине XVIII – первой трети XIX вв.) // Ученые записки Петрозаводского гос. ун-та. – Т. 14. – Вып. 6. Исторические науки. – Петрозаводск, 1967. – С. 31–40.

• Черевань А.С. Очерки истории социально-экономического положения государственных крестьян Урала и Европейского севера до реформы П. Д. Киселева: Автореф. д. истор. наук. – Киев, 1968.

Укладачі: Л. І. Шаповал, Г. Т. Капустян, Л. М. Булава

ДИШЛЕВИЙ Павло Сазонович (01.09.1924, смт. Юрківка Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 13.06.1998, Київ) – кандидат історичних наук (1974), доцент.

Закінчив історичний факультет Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького.

Учасник Другої світової війни: пройшов бійцем піхотного полку; учасник параду в Берліні. Нагороди: орден «Слави III ступеня»; медалі «За відвагу», «За бойові заслуги», «За Перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Після війни працював учителем історії загальноосвітньої школи в с. Фурси Білоцерківського району Київської області.

Захистив кандидатську дисертацію «Боротьба українського народу проти пограбування і експлуатації України німецько-фашистськими загарбниками (1941 – 1944 рр.)».

Викладав на кафедрі історії Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (23.11.1963 – 1968). У подальшому працював науковим редактором, старшим науковим редактором наукової редакції «Історії міст і сіл УРСР» (1968 – 1971), начальником науково-видавничого відділу Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР (1971 – 1974), інспектором відділу університетів Мінвузу УРСР (1974). У 1969 – 1974 рр. – викладач історії СРСР Київського державного педагогічного інституту. У Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка (1979 – 1992): старший викладач на історичному факультеті, пізніше – доцент кафедри педагогіки філологічного факультету.

Автор циклу лекцій «Шляхи духовного оновлення» (1989), укладання якого зумовлено спробою знайти відповіді на питання перспектив розвитку суспільства, які постали в роки «Перебудови».

Автор більше 20 праць. Основні праці:

• Дишлевий П.С. З досвіду написання історії села Фурси (на Київщині) // Український історичний журнал. – 1964. – № 4. – С. 109 – 110.

• Дишлевий П.С. Крах фашистської аграрної політики на тимчасово окупованій території України (1941–1944 рр.] // Український історичний журнал. – 1971. – № 6. – С. 74 – 80.

• Дишлевий П.С. Роль партизанського руху в зриві німецько-фашистської окупаційної економічної політики на Україні (1941–1944 рр.) // Український історичний журнал. – 1968. – № 3. – С. 55 – 62.

• Дишлевий П.С. Тематичний облік знань з історії // Український історичний журнал. – 1966. – № 1. – С. 127 – 128.

• Дубина К.К., Дишлевий П.С. Прислужництво українських націоналістів німецьким фашистам в колишньому «генерал-губернаторстві» (1939 – 1941 рр.) // Український історичний журнал. – 1967. – № 9. – С. 71 – 79. Те ж: Краєзнавство в школі. – 1966. – № 9.

• Дишлевий П.С. Краеведение во внеклассной работе : Сборник статей. К., 1965. – № 1.

Укладач: Л.М. Булава

РЕВА Іван Микитович (30.01.1920, с. Піщане Золотоніського р-ну, зараз Черкаська обл. – 21.12.2003, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1964), доцент (1976).

Після смерті батьків у 1933 р. виховувався у місцевому патронаті до закінчення школи (1938 р.). У 1938 р. вступив на історичний факультет Сумського державного педагогічного інституту. У 1941 р. призваний до Червоної армії. Брав участь у боях на початковому етапі радянсько-нацистської війни у складі Харківського піхотного училища. Під час нацистської окупації проживав на тимчасово окупованій території у с. Піщане. Продовжив військову службу після 1943 р. та був демобілізований у 1945 р. у званні старшини, комсорга батальйону. Далі впродовж року працював комсоргом і вихователем у Київсько-

му індустріальному технікумі Міністерства трудових резервів СРСР. У 1947 р. закінчив Київський педагогічний інститут імені О.М. Горького. Упродовж 1947–1950 рр. навчався в аспірантурі цього інституту за спеціальністю «історія СРСР». 16.06.1951 р. відбувся захист його кандидатської дисертації «Селянський рух на Харківщині в революцію 1905-1907 рр.», але ВАК СРСР науковий ступінь йому не надав. У 1947–1952 рр. працював старшим редактором історичних видань у видавництві «Радянська школа». У 1952–1958 рр. – учителем історії у с. Станіславчик Черкаського р-ну, Черкаської обл. У 1958–1966 рр. – директором Тихохутірської школи Жашківського р-ну на Черкащині. У 1964 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, а з 1966 р. працював старшим викладачем кафедри марксизму-ленінізму Уманського державного педагогічного інституту.

З 15.08.1968 р. – доцент кафедри історії СРСР і УРСР історичного факультету Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, зокрема, викладав методику навчання історії і суспільствознавства. У 1981 р., коли закінчився його черговий термін перебування на посаді, кафедрою не був рекомендований на наступний термін і вийшов на пенсію.

Вів дослідження з теми: «Сільськогосподарський пролетаріат України наприкінці XIX – початку XX ст. та його революційна боротьба». Результати досліджень були викладені у 5 статтях і книзі:

Рева І.*М.Селянський рух* на *Лівобережній Україні 1905-1907 рр.* – К.: Радянська школа, *1964.* – 164 с.

Укладач: О. А. Гура

САМОЙЛЕНКО Олександр Павлович (25.06.1931, с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 3.10.2003, Полтава) – історик, архівіст, кандидат історичних наук (1969), доцент (1972).

Закінчив школу в с. Шевченкове (1951), пройшов службу в армії (1951 – 1955), здобув робітничу професію в профтехучилищі № 1 м. Києва (1955 – 1956), працював слюсарем-складальником на Київському машинобудівному заводі «Більшовик». Навчався на історико-філософському ф-ті Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (1957 – 1962) і в аспірантурі (1966 – 1969).

Науковий працівник Полтавського обласного архіву (1962 – 1966).

У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка з 1969 р.: старший викладач кафедри історії СРСР і УРСР (1969 – 1972), доцент кафедр історії СРСР і УРСР (1972 – 1990), історії СРСР (1990 – 1991), історії східного слов'янства (1991 – 1993), історії України історичного факультету (1993 – 1996). Був заступником декана історичного ф-ту (1971 – 1973), секретарем парторганізації інституту, одним із засновників і керівників музею інституту. Про нього із вдячністю згадують викладачі і випускники інституту. Вже будучи на пенсії, у 2000 – 2001 рр. викладав на частину ставки народознавчі дисципліни на кафедрі географії і краєзнавства.

Член обласного і міського комітетів з координування студентської наукової роботи (1975–1982), організатор лекторію для громадськості міста-побратима Полтави Велико Тирново (Болгарія), лектор товариства «Знання». Автор поезій.

Коло наукових інтересів – новітня історія Полтавщини XX століття:

Ємець П.Н., Самойленко О.П. Полтавщина в роки Великої Вітчизняної війни (1941 – 1945). – Харків: Прапор, 1965. – 104 с.

Нариси історії Полтавської обласної партійної організації. – Х.: Прапор, 1981. – 322 с. (У співав.)

Полтава: Книга для туристів. – Харків: Прапор, 1981. – 183 с. (У співав.)

Укладач: Л. Л. Бабенко

ЄРМАК Олександр Петрович (5.02.1944, м. Полтава) – історик, краєзнавець. Кандидат історичних наук (1975), доцент (1980).

У 1962 році закінчив середню школу в с. Ковалівка Полтавського р-ну. Щоб отримати стаж для вступу на історико-філологічний факультет, упродовж 1962-1965 років працював на підприємствах Полтави (на робітничих посадах). У 1969 р. закінчив з відзнакою історичний факультет Полтавського педінституту. У студентські роки успішно поєднував навчання з науковою роботою, був ленінським стипендіатом. У 1966 р. посів І-ше місце на конкурсі студентських наукових робіт, брав участь у наукових конференціях. Належав до наукової школи професора А.С. Череваня, яка виросла з наукового студентського гуртка та виховала плеяду відомих істориків. Його науковий потенціал високо оцінив наставник, визначивши ключові риси студента: «…думаючий, прискіпливо шукаючий причини – четвертокурсник історичного факультету Олександр Єрмак. Другий рік я знаю його по роботі в науковому гуртку. Він прислухається до моїх порад, але має й свою зрілу думку».

З 1969 р. О.П. Єрмак розпочинає науково-педагогічну діяльність на посаді асистента кафедри історії СРСР (перейменовану в 1975 р. на історії СРСР та УРСР). Цього ж року він вступив до заочної аспірантури Київського політехнічного інституту, а в 1975 р. успішно захистив у Дніпропетровську кандидатську дисертацію «Здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів міста і села в Україні в 1927 – 1929 роках». Упродовж 1976 – 1990 рр. О.П. Єрмак – доцент кафедри історії СРСР і УРСР. Це був плідний період роботи з розробки та викладання таких навчальних дисциплін як історія СРСР, історіографія, спеціальні історичні дисципліни пліч-о-пліч з такими наставниками й колегами, як проф. П.М. Денисовець, проф. В.Є. Лобурець, В.Н. Жук, В.Я. Ревегук, Т.П. Демиденко, П.М. Тригуб та інші. З часом Олександр Петрович розробив навчальні курси історичного краєзнавства, архівознавства та музеєзнавства, спецкурси «Українська національна історіографія ХХ століття», «Видатні вітчизняні історики XVIII – початку ХХ ст.».

У 1990 р. розпочався новий етап у діяльності доц. О.П. Єрмака. Його було обрано за конкурсом на посаду завідувача кафедри історії УРСР, яка через рік була реорганізована в кафедру спеціальних історичних дисциплін і географії (1991 – 2000 рр.). У 2000 – 2013 рр. Олександр Петрович – доцент, а у 2013 – 2015 рр. – професор кафедри історії України.

О.П. Єрмак понад двадцять років був заступником декана історичного факультету з науки, незмінним організатором студентських наукових конференцій та видання збірників матеріалів, був біля витоків створення у 1998 р. фахового наукового збірника «Історична пам›ять». Він – член Української асоціації дослідників Голодоморів в Україні, Національної спілки краєзнавців (НСКУ), член правління обласної організації НСКУ, член Слов'янського клубу міста Полтави. Його по праву називають патріархом історичного краєзнавства на Полтавщині. Низький уклін Олександру Петровичу від десятків поколінь випускників історичного факультету за створення навчальних кабінетів, але найбільше – за створення музею історичного факультету на базі ауд. 45. Друзі, колеги, учні Олександра Петровича відзначають його високі моральні людські якості, принциповість, послідовність у відстоюванні своєї громадянської позиції.

О.П. Єрмак за багаторічну сумлінну працю нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, Міністерства освіти і науки України, Полтавської обласної державної адміністрації, відомчою відзнакою знаком «Відмінник освіти України». У 2007 р. присвоєно Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Олександр Петрович є лауреатом багатьох премій – обласної премії імені Панаса Мирного (2008), імені Самійла Величка (2010), імені Леоніда Бразова (2011), Лубенської міської премії імені Володимира Малика (2012).

О.П. Єрмак – талановитий науковець, автор понад 500 публікацій. Серед них авторські й колективні монографії, підручники й посібники, наукові й публіцистичні статті (повний перелік його публікацій див.:

Олександр Петрович Єрмак: біобібліографічний покажчик / упоряд. Р.А. Сітарчук, В.В. Орєхова, І.М. Лесунова; за ред. М.І. Степаненка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 176 с.). Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/3340

Укладач: Л. Л. Бабенко

ОВСЯНИЦЬКИЙ Анатолій Авксентійович (14.07.1934, м. Канів Черкаської обл.) – журналіст, історик, кандидат історичних наук (1971), доцент (1977).

Закінчив школу в м. Каневі (1953), навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (1953-1958), в аспірантурі цього ВНЗ (1967-1970). Працював за направленням літературним працівником полтавської обласної газети «Зоря Полтавщини» (1958-1961), редактором Полтавського обласного книжково-газетного видавництва (1961-1964), редактором Полтавського обласного управління преси (1964-1967).

У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка – з 1970 р.: старший викладач (1970-1977), доцент кафедри історії КПРС (1977-1991), старший науковий співробітник (1982-1984), доцент кафедри історії України (1991-2002). Голова первинної організації товариства «Знання», керівник студентських наукових гуртків, організатор військово-патріотичного виховання студентів.

Коло наукових інтересів: політична історія, історія журналістики, ідеологічна діяльність КПРС.

Укладач: К. В. Лобач

РЕВЕГУК Віктор Якович (02.05.1938, с. Малі Будища Гадяцького р-ну Полтавської обл.) – учений-історик, краєзнавець, кандидат історичних наук (1975), доцент (1978).

Закінчив Малобудищанську семирічку, Гадяцьку СШ № 2 (1956), історико-філологічний факультет ПДПІ ім. В.Г. Короленка (1963), аспірантуру Харківського державного університету (1974), де захистив кандидатську дисертацію про Донецько-Криворізьку республіку (1975).

Працював учителем історії в Білогірському ПТУ Кримської обл., вихователем Гадяцької школи-інтернату, старшим лаборантом у Полтавській філії Львівського торгово-економічного інституту.

У Полтавському педінституті працював з 1975 до 2014 (на кафедрах історії СРСР і УРСР, 1975-1990; історії УРСР, 1990-1991; східного слов'янства, 1991-1993; історії України, 1993-2014). Незмінно викладав для студентів історію України.

У колі наукових інтересів новітня історія України, історія Полтавщини, національно-визвольний рух першої половини XX ст. Має близько 300 наукових, науково-методичних, публіцистичних публікацій, з-поміж яких понад 20 монографій і підручників: «Новітня історія Полтавщини (перша половина XX століття)» (у співавт., 2005), «Новітня історія Полтавщини (друга половина XX століття)» (у співавт., 2007), «У боротьбі за волю України (визвольні змагання на Полтавщині 1920-1925

рр.)» (2000), «Полтавщина в добу Української революції 1917-1920 рр.» (2002), «Полтавщина в роки Другої світової війни (1939-1945)» (2004), «Гомін долі: українське національне життя Полтавщини в часи Другої світової війни (1941-1945 рр.)» (2008), «Короленко в Полтаві (1917-1921)» (2009), «Полтавщина в роки радянсько-німецької війни (1941-1945)» (2010), «Отамани Полтавського краю – борці за волю України: нариси з історії» (2011), «Національне відродження Полтавського краю» (2012), «Полтавщина під німецькою окупацією (1941-1943)» (2015), «Полтавці – поборники державної незалежності України» (2017), «Полтавщина. Протибільшовицький рух опору 20-30-их років XX століття» (2017) та ін.

Автор і учасник створення просвітницьких теле- і радіопередач, виставок, лекторіїв. Учасник численних наукових конференцій міжнародного, всеукраїнського, регіонального рівня.

Ревегук Віктор Якович: біобібліографічний покажчик: / упоряд. Р.А. Сітарчук, Ю.В. Волошин, В.В. Орєхова та ін.; за ред. М.І. Степаненка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 100 с. – (Серія «Науковці університету»). Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/1745

Укладач: Л. Л. Бабенко

ЮРЕНКО Світлана Павлівна (30.03.1950, смт. Диканька Полтавської області) – кандидат історичних наук (1983), доцент. Археолог та історик, фахівець в галузі слов›яно-руської археології, історії та культури населення України доби середньовіччя.

Закінчила історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка (1971). Роки навчання створили підгрунтя майбутніх наукових фахових зацікавлень, розвинули талант науковця-дослідника. Світлана Павлівна належить до наукової школи професора А.С. Череваня, котрий наприкінці 1960-их рр. згуртував навколо себе талановитих студентів-істориків і допоміг багатьом учням визначитися з науково-дослідницькою проблематикою. Під час проходження навчальної практики у Полтавському краєзнавчому музеї добре опанувала зміст експозицій музею давнього та нового періоду історії краю, продемонструвала майстерність екскурсовода, тому після закінчення історичного факультету була запрошена на посаду наукового співробітника музею. З студентських років С.П. Юренко захопилася вивченням археологічної спадщини, а робота в музеї сформувала фахові навички дослідника. Вивчаючи і впорядковуючи археологічні колекції музею, брала участь в обстеженні пам'яток археології Полтавщини, стала членом археологічної секції Товариства охорони пам'ятників історії та культури. У 1972-1974 рр. брала участь в археологічній експедиції «Дніпро – Донбас» Інституту археології, а також самостійно проводила розкопки ранньослов'янських поселень у зоні будівництва каналу. У 1974 р. С.П. Юренко була обрана за конкурсом на посаду асистента кафедри історії СРСР, відтоді викладала студентам-історикам археологію, спеціальні історичні дисципліни, історію СРСР. Також була організатором польових практик студентів з археології у складі наукових експедицій Інституту археології. Керувала науковим студентським гуртком, а виконані під її керівництвом студентські наукові роботи відзначалися дипломами і грамотами на республіканських і всесоюзних конкурсах.

У 1979–1982 рр. навчалася в аспірантурі Інституту археології АН УРСР. Після її закінчення та захисту кандидатської дисертації «Дніпровське лісостепове Лівобережжя у VII–VIII ст. (Волинцівська культура)» (наук. кер. – д. і. н. В. Д. Баран) працювала науковим співробітником Інституту археології АН УРСР (1983–1990), старшим науковим співробітником Інституту історії України НАН України (1991–2000). З 1996 р. – доцент кафедри давньої та нової історії України історичного факультету Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка. Викладає курси давньої історії України (із

найдавніших часів до середини XIV ст.), курси за вибором студентів: «Етнокультурна історія Русі-України I тис. н. е.», «Феодальне місто Русі-України».

Сфера наукових інтересів – проблеми ранньої історії слов›ян, етнокультурні процеси в Південно-Східній Європі 1-го тис. н. е., охорона, збереження і дослідження археологічних та історичних пам›яток України. Як член робочої групи Головної редколегії Зводу пам'яток історії та культури України упродовж 1990–2000 здійснювала науково-організаційну та науково-методичну роботу з авторськими колективами та обласними редколегіями по підготовці археологічної частини томів Зводу. Автор понад 150 статей в науковій періодиці, розділів колективних монографій, підручників. Окремі праці:

1. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (XIV–XVI ст.) // Історія України: Навч.-метод. посібник для семінарських занять. – К., 2006.
2. Пам'ятки археології та історії України. – К., 2004 (у співавт.)
3. Археологічні з'їзди в Україні. – К., 2004.
4. Історія України: Підруч. для 7 кл. – К., 2001 (у співавт.).
5. Державний реєстр національного культурного надбання. Пам'ятки археології // Пам'ятки України. Історія та культура. – К., 2000, Ч. 2.
6. Пам'ятки археології України: сучасний стан досліджень, проблеми їх збереження та охорони // Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. – К., 1998.
7. Пам'ятки археології в томах Зводу пам'яток історії та культури України // Актуальні проблеми підготовки Зводу пам'яток історії та культури України. – К., 1996.
8. Опошнянское городище. – Полтава, 1995 (у співавт.).
9. Восточные славяне в 8–9 ст. // Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период. – К., 1990.
10. Этнокультурные процессы на территории Левобережной Украины в 1 тыс. н. э. // Проблемы этногенеза славян. – К., 1978.

Укладач: Л. Л. Бабенко

ДЕМИДЕНКО Тетяна Прокопівна (уродж. ЗЛОБИНЕЦЬ; 21.11.1952, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1994), доцент (1997).

Закінчила Полтавську ЗОШ № 10 ім. В.Г. Короленка (1970), ПДПІ ім. В.Г. Короленка (1974), була здобувачем наукового ступеня Інституту історії України НАН України (1991-1994).

Викладала історію в Полтавській ЗОШ №10 ім. В.Г. Короленка (1974-1976). У ПДПІ ім. В.Г. Короленка (нині ПНПУ імені В.Г. Короленка) працювала з 1976 по 2015: на кафедрі історії СРСР та УРСР, та кафедрі історії України – асистентом (1976-1983), старшим викладачем (1983-1997), доцентом (1997-2015). Була заступником декана історичного факультету з виховної роботи (1993–2008).

Коло наукових інтересів – актуальні проблеми методики навчання історії в середній та вищій школі, історія української інтелігенції другої половини XX століття, опозиційний рух 1960–1980 років, історичне краєзнавство. Член авторського колективу багатотомного видання науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією. Полтавська область». Має близько 200 наукових та науково-методичних публікацій, серед яких колективні монографії, науково-довідкові видання, навчальні посібники: «Полтавщина: Енциклопедичний довідник» (К., 1992), «Громадянська освіта: Навч. посіб. для 9-го класу загальноосвітніх навч. закл.» (К., 2002), «Інтегративні уроки: Історія. Математика. Українська література. – Посібник для вчителів» (Полтава, 2003), «Полтавщина. Історичний нарис» (Полтава, 2005), «Реабілітовані історією. Полтавська область». Кн. 1-5 (Полтава, 2005–2009), «Полтавський інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. Остроградського // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи

розвитку. Полтавська область» (Полтава, 2008), «Історія Полтавського обласного інституту післядипломної освіти ім. М.В. Остроградського. 1940-2010» (Полтава, 2010) та інші.

Активно долучалася до підвищення фахового рівня освітян Полтавщини, становлення освітніх закладів нового типу: була науковим керівником Карлівської гімназії ім. Н. Герасименко (1997-2015), членом журі обласних конкурсів «Учитель року» у номінації «Історія», головою та членом журі секції історичного краєзнавства історичного відділення Полтавського територіального відділення МАН України (1995-2015).

З просвітницькою метою та задля популяризації історичних знань працювала членом консультаційної групи істориків при Полтавській обласній державній адміністрації, автор програм просвітницького циклу «Уроки історії» – «Хрущовська «відлига» (2006), «Петро Григоренко» (2007) Полтавської ОДТРК «Лтава», співавтор проекту «Поборники незалежності. Полтавщина», ініційованого Полтавською ОДА та ОДТРК «Лтава» (2014).

Відмінник освіти України (1999), лауреат обласної премії імені Панаса Мирного (2007), обласної премії імені Леоніда Бразова (2015), нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти України (1997), Почесною грамотою Полтавської обласної ради (2012), грамотами Головного управління освіти і науки Полтавської ОДА (2012, 2014).

Укладач: Л. І. Шаповал

СТОВБУН Раїса Іванівна (20.01.1937, м. Вінниця) – кандидат історичних наук (1981), доцент (1987).

Упродовж 1945–1954 рр. навчалася у Вінницькій середній школі № 5. У 1954 р. вступила на історико-філологічний факультет Вінницького педагогічного інституту імені М. Островського. У 1956 р. перевелася до Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, який закінчила у 1959 р. Після закінчення інституту працювала учителем історії в середній школі № 7 м. Полтави; активно займалася громадською роботою – упродовж 1965–1967 рр. була депутатом Районної ради депутатів трудящих (м. Полтава). У 1968 р. у зв'язку з переводом чоловіка на нове місце служби сім'я переїхала у м. Вінницю, де Р.І. Стовбун працювала вчителем географії середньої школи № 19. У цьому ж році переведена в обласний інститут удосконалення вчителів на посаду методиста кабінету педагогіки. У 1970 р. призначена асистентом кафедри педагогіки Вінницького педінституту. Упродовж 1976–1977 рр. навчалася в аспірантурі Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка.

З 08.1977 р. – старший викладач кафедри історії СРСР і УРСР Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. У 1981 р. Р.І. Стовбун захистила кандидатську дисертацію про історичні зв'язки України і Молдавії в пореформений період (1861-1900 рр.). У 1982-1987 рр. працювала на посаді доцента кафедри історії СРСР і УРСР, зокрема, читала курс методики навчання суспільствознавства.

Деякі публікації Р.І. Стовбун:

1. Літературні і наукові зв'язки між українськими і молдавськими народами у пореформений період (1861–1900 рр.) // Український історичний журнал. – 1980. – № 8. – С. 104–118.

2. Про вдосконалення методики вивчення і використання творів В.І.Леніна в курсі історії СРСР періоду імперіалізму на істфаках педінститутів // Український історичний журнал. – 1989. – № 6. – С. 100-109.

3. Торговельні зв'язки України і Молдавії у пореформений період (1861–1900 рр.) // Український історичний журнал. – 1978. – № 11. – С. 107–114. Її рецензії в різних наукових і методичних виданнях Полтави друкувалися ще два наступні десятиліття.

Укладач: О. А. Гура

ЖУК Віра Никанорівна (12.04.1928, с. Кривуші Кременчуцького р-ну Полтавської обл. – 3.11.2008, м. Полтава) – історик-болгарист, краєзнавець. Кандидат історичних наук (1977), доцент (1985). Заслужений працівник культури України (1975). Лауреат полтавської обласної літературної премії імені Самійла Величка (2006).

Закінчила історико-архівний відділ Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1955) і була направлена на роботу до Полтавського обласного державного архіву. Працювала там до 06.1978 р., спочатку на посадах наукового і старшого наукового співробітника, згодом – начальника відділу використання і публікації документів.

Працюючи в архіві, займалася дослідженням історії архівної справи, брала участь у підготовці двох видань путівника по архіву, збірників документів, публікацій у наукових журналах про пошукову, видавничу роботу, виступала зі статтями, зокрема в часописах, на різну тематику. У 1960-х рр. брала активну участь у підготовці тому «Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область» (К., 1967). При відділі історії і міжнародних відносин соціалістичних країн Інституту історії Академії наук Української РСР захистила кандидатську дисертацію на тему «Громадськість України в російсько-болгарських взаєминах 60 – 70-х років XIX століття».

Із 06.1978 по 08.1989 працювала в Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка на посадах асистента, старшого викладача, доцента кафедри історії СРСР та УРСР (як штатний доцент – до виходу на пенсію 09.1986). Зокрема, викладала навчальний курс «Історичне краєзнавство», спеціальний курс «Методика використання матеріалів з історії Полтавщини на уроках у школі». Після виходу на пенсію читала лекції для вчителів на курсах у Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського.

Основні напрямки наукової діяльності В.Н. Жук – історичне краєзнавство (історія Полтавщини різних періодів), пам'ятки історії та культури, видатні люди краю. В галузі славістики – вивчення економічних, культурних та інших зв›язків України й Болгарії, Полтавщини та Болгарії у XIX-XX ст. Досліджувала також питання про німецьких колоністів на Полтавщині, їх соціально-економічне становище, культуру, побут, історію окремих відомих нащадків тих колоністів, які переселилися на українські землі ще в другій половині XVIII – на початку XIX ст. В останнє десятиліття чимало уваги приділяла дослідженню процесу формування української народності, про перебування наших земель у складі Великої Скіфії, Сарматії, Готської держави, під владою гунів, Аварського каганату, у складі Великої і Чорної Булгарії, Київської Русі та інших державних ранньофеодальних об'єднань, аж до завоювання монголо-татарами та входження до складу Великого князівства Литовського; про історичні корені різних етносів, які проживали тут у давнину, а також про їхні взаємини між собою. Наслідком цього багаторічного дослідження стала книга «Із сивої давнини. Нариси з історії України та Полтавщини (VII ст. до н.е. – XVI ст. н.е.)», яка витримала три видання.

В.Н. Жук брала участь у написанні більше 20-ти колективних наукових історичних видань – книг, збірок документів, 13 випусків серії брошур «Наш рідний край». Є автором понад 1000 публікацій (одноосібних і в співавторстві – статей, рецензій, монографій, енциклопедичних довідок, посібників, методичних рекомендацій).

Монографія:

Петренко І. М. Історик Віра Жук (1928-2008): життя, віддане науці / І. М. Петренко. – Київ: МІЛЕНІУМ, 2017. – 516 с. Режим доступу: http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/5886

Укладач: І.М. Петренко

НОВОХАТЬКО Леонід Михайлович (11.01.1954, с. Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської обл.) – доктор історичних наук (1999), професор (2007), заслужений діяч науки і техніки України (2004).

Закінчив історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка (1975), отримавши диплом вчителя історії та суспільствознавства. Працював за спеціальністю у школі смт. Чутове (1975-1976), служив в армії. Після повернення зі служби працював асистентом на рідному факультеті (06.1977 – 01.1979). Фото часів роботи в інституті.

Закінчив аспірантуру і докторантуру Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, працював там на посадах асистента і доцента (1979-1987). Далі – на компартійній роботі (1987 – 1991), зокрема, керівник прес-центру ЦК КПУ; у PR-структурах і на керівних посадах в Кабінеті Міністрів України, Адміністрації Президента, Київській міській держадміністрації. У 1996-2005 рр. – заступник Міністра культури, в 2013-2014 рр. – Міністр культури України.

Тема докторської дисертації: «Соціально-економічні і культурні процеси в Україні у контексті національної політики радянської держави (20-ті – середина 30-х рр. XX ст.)».

Із 2016 р. – завідувач кафедри реклами та зв'язків із громадськістю Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка.

Монографії, переважно у співавторстві: «Українська культура у Європейському контексті»; «Німці і німецька культура в Україні»; «Євреї та єврейська культура в Україні «; «Пам'ятки російської історії і культури в Україні» та інші.

Укладач – Л.М. Булава

НЕСТУЛЯ Олексій Олексійович (25.03.1957, с. Веселе Первомайського р-ну Харківської обл). – Доктор історичних наук (1996), професор, лауреат державної премії України в галузі науки і техніки (2008), заслужений працівник освіти України (1993). Голова правління Полтавської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (НСКУ), член правління НСКУ.

Дитинство пройшло на Черкащині, де в 1974 р. у с. Руська Поляна закінчив середню школу. Цього ж року вступив на історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка, який успішно закінчив у 1978 р., отримавши диплом з відзнакою. Нестуля О.О. за високі успіхи в навчальній і науковій роботі нагороджений знаком Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР «За отличную учёбу», був ленінським стипендіатом. Очолював Раду студентського наукового товариства історичного факультету й інституту, брав участь у конкурсах студентських наукових робіт. У студентські роки Олексій Олексійович активно займався розвитком студентського самоврядування, організацією руху студентських будівельних загонів.

З 1978 р. розпочалася науково-педагогічна діяльність О.О. Нестулі на посаді старшого лаборанта кафедри історії КПРС Кіровоградського державного педагогічного інституту, а з 1980 р. після строкової військової служби – асистента, старшого викладача, доцента, професора кафедри історії СРСР та УРСР, історії України Полтавського педінституту, на громадських засадах працював проректором з виховної роботи (1985–1987). З 1981 до 1985 р. навчався у цільовій аспірантурі Київського державного університету, а 12.1986 р. успішно захистив дисертацію «Зміцнення союзу робітничого класу й селянства в роки громадянської війни на Україні», ставши кандидатом історичних наук.

Упродовж 1992–1995 рр. О.О. Нестуля навчався в докторантурі Інституту історії НАН України під керівництвом академіка П.Т. Тронька й 21.10.1996 р. блискуче захи-

стив докторську дисертацію «Державна політика щодо історико-культурної спадщини українського народу. 1917 – 1941 рр.» у спеціалізованій вченій раді Київського університету імені Тараса Шевченка. Професор О.О. Нестуля – талановитий історик-дослідник та організатор освітнього процесу. З його іменем пов'язана реалізація численних академічних наукових проектів і державних програм. Під егідою Інституту історії України він брав участь у розробці пам'яткоохоронних проектів і заходів, був активним членом УТОПІК, стояв біля витоків відродження Спілки краєзнавців України (з 2008 р. – Національна спілка краєзнавців України), на Полтавщині очолив науково-дослідницьку групу з підготовки науково-документального видання «Реабілітовані історією. Полтавська область» у рамках виконання однойменної Державної програми, затвердженої Кабінетом Міністрів України в 1992 р.

Випускники історичного факультету пам'ятають Олексія Олексійовича як глибоко ерудованого викладача, блискучого лектора, інтелігентну й високопорядну людину. Чимало колег вдячні йому за слушні фахові поради й підтримку.

У 1997-1999 і в 2003 р. О.О. Нестуля обіймав посаду заступника голови Полтавської обласної державної адміністрації з політико-правових питань, де розкрилися нові грані його таланту як керівника.

З 2000 р. працює в Полтавському університеті економіки і торгівлі на посаді завідувача кафедри філософії та політології. 28.11.2003 р. обраний його ректором (04.2010 р. цей недержавний заклад вищої освіти Укоопспілки перейменовано на Полтавський університет економіки і торгівлі), й до сьогодні успішно реалізує сучасні освітньо-наукові напрямки його діяльності.

Нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (2007) і II ступеня (2011).

Автор понад 300 наукових праць.

Нестуля Олексій Олексійович. Біобібліографічний покажчик / Упорядник Л.В. Лисенко. Полтава, 2009. Режим доступу: http://www.lib.uccu.org.ua/doc/pokazchik/pokazchik2009nes.htm

Укладач: Л. Л. Бабенко

ВОЙНАЛОВИЧ Віктор Анатолійович (20.06.1957, с. Андріяшівка Роменського р-ну Сумської обл.) – доктор політичних наук (2006), професор (2008), заслужений працівник народної освіти України (1993), відмінник народної освіти України (1987), академік Української академії політичних наук (2012).

З 1974 р. навчався на історичному факультеті ПДПІ імені В.Г. Короленка, отримавши диплом з відзнакою зі спеціальності «Історія» (1978). У студентські роки – відмінник навчання, член студентського наукового товариства. За успіхи у навчанні відзначений знаком Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР «За отличную учёбу».

Після закінчення навчання – асистент кафедри історії КПРС в ПДПІ імені В.Г. Короленка (1980-1982). Навчався в аспірантурі кафедри історії КПРС Київського університету імені Т.Г. Шевченка (1982-1985). У 1986 р. захистив дисертацію і здобув вчений ступінь кандидата історичних наук. У 1985-1995 рр. знову в ПДПІ імені В.Г. Короленка: лаборант кафедри філософії; асистент, старший викладач, доцент кафедри історії КПРС (у 1990-91 рр. – політичної історії); у 1992-1995 рр. – доцент кафедри історії України. На історичному факультеті Віктор Анатолійович тривалий час був заступником декана з виховної роботи, керував науковою роботою студентів, маючи власний досвід участі у всеукраїнських і всесоюзних конкурсах студентських наукових робіт. У 1987–1988 рр. В.А. Войналович очолював профспілковий комітет ПДПІ імені В.Г. Короленка.

Докторант Інституту історії України НАН України (1995–1997). Провідний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України (1997-2004). Заступник голови Миколаївської обласної державної адміністрації (2005-2006). З 2006 р. повернувся до наукової діяльності – провідний науковий співробітник Інституту

політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, цього ж року захистив докторську дисертацію: «Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940-1960-х років: політологічний дискурс». З 2013 р. – завідувач відділу етнополітології. У червні 2015 р. увійшов до складу комісії при Президентові України з питань громадянства.

Брав участь у розробці пріоритетних наукових тем загальнодержавного значення – «Національні меншини в Україні у ХХ ст. : політико-правовий аспект», «Етнонаціональні процеси в сучасній Україні : регіональний аспект», «Закарпаття в етнополітичному вимірі», «Крим в етнополітичному вимірі», «Донбас в етнополітичному вимірі», «Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості», «Релігійний чинник у процесах націє- та державотворення: досвід сучасної України», «Етнополітологічні чинники соціокультурних трансформацій в сучасній Україні».

Професор В.А. Войналович – яскравий тип сучасного вченого, інтелектуала, здатного осягнути як глибинні питання академічної науки, так і вирішення практичних завдань державотворення.

Має понад 300 наукових публікацій. Посилання на деякі з них: http://www.ipiend.gov.ua/?mid=53; https://scholar.google.com.ua/citations?user=gMPpZAgAAAAJ&hl=uk

Укладач: Л. Л. Бабенко

САМОЙЛЕНКО Наталія Іванівна (09.06.1956, с. Гаровка Хабаровського краю, РФ) – кандидат історичних наук (1988), доцент (1993).

Закінчила Харківський державний університет, історичний факультет, із кваліфікацією: «Історик, викладач історії і суспільствознавства» (1978). Ще студенткою успішно займалася науковою роботою. Працювала за спеціальністю вчителем ЗОШ № 9 м. Павлограда, Дніпропетровська обл. (1978 – 1981). Із 10.1981 р. – асистент кафедри загальної історії ПДПІ імені В.Г. Короленка (тепер – ПНПУ). Навчалася в аспірантурі Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю «Загальна історія» (1984 – 1987), після закінчення якої повернулася на попереднє місце роботи. Із кінця 1989 р. – на посаді доцента кафедри всесвітньої історії. У другій половині 1990-х рр. працювала на неповну ставку на умовах строкового трудового договору, а в 2002 р. – за сумісництвом. Основний навчальний курс – нова і новітня історія країн Азії та Африки.

Після звільнення з ПДПУ імені В.Г. Короленка – доцент кафедри історії Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (2002 – 2015); в останні роки – радник Всеукраїнської Асамблеї болгар України.

Наукові дослідження, головним чином, пов'язані з болгаристикою.

Укладач – О.М. Мащенко

КИРИДОН Алла Миколаївна (7.12.1960, м. Біла Церква Київської області) – доктор історичних наук (2006), професор (2008), історик, педагог, керівник науково-освітніх проектів.

Після закінчення з «Золотою медаллю» Білоцерківської середньої школи №9 у 1978 – 1979 рр. працювала старшою вожатою в цій же школі. У 1979 р. вступила на історичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчила з відзнакою в 1984 р. За направленням Міністерства освіти прийнята в ПДПІ імені В.Г. Короленка на посаду асистента кафедри історії КПРС (1984-1986).

Навчалася в аспірантурі історичного факультету Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка (1986-1989), захистила дисертацію «Деятельность Компартии Украины по укреплению единства своих рядов в 1921–1925 гг.: Историография проблемы» на здобуття наукового ступеня кандидата

історичних наук (1989). Повернулася в ПДПІ імені В.Г. Короленка, з 01.1990 працювала на кафедрі політичної історії, яка 11.1991 р. реорганізована на загальноінститутську кафедру історії України. Невдовзі після створення цієї кафедри, а в подальшому після об'єднання з факультетською кафедрою історії України з 03.1992 по 01.2002 очолювала її. Під керівництвом А.М. Киридон колективом кафедри розроблено програми й методичне забезпечення нового розширеного курсу історії України, народознавства; розроблено концепцію і створено самобутній кабінет історії України; зібрано бібліотечку новітніх видань з історії України, етнології, українознавства; видано серію посібників та підручник з історії України, що стало вагомим напрацюванням у царині українознавчих дисциплін. Забезпечувала викладання таких дисциплін: «Історія України» для студентів історичного факультету; «Історія України» для неісторичних спеціальностей; «Православна церква в історії України», «Вступ до спеціальності», «Основи наукових досліджень», а також окремих спецкурсів з українознавства.

Навчалася в докторантурі Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2002-2006). Докторську дисертацію «Державно-церковні відносини в радянській Україні (1917-1930-ті роки)» захистила 16.10.2006 р. Після захисту працювала на посадах доцента (20.02.2006-01.03.2007) і професора (01.03.2007-30.08.2007) кафедри історії України ПДПУ імені В.Г. Короленка.

З 1.09.2007 р. – професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету (де одержала атестат професора кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики). Очолювала кафедру міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету (2008-2009).

З 1.09.2009 до 31.01.2012 – професор кафедри міжнародних відносин Київського славістичного університету. Викладала дисципліни «Зовнішня політика України», «Сучасні тенденції міжнародних відносин», «Роль світових релігій у міжнародних відносинах», «Теорії цивілізацій», «Основи наукових досліджень», «Зовнішня політика країн Північної Америки», «Європейський Союз у міжнародних відносинах».

Упродовж 1.02.2012 – 31.10.2014 – завідувач відділу дослідження теоретичних і прикладних проблем національної пам'яті Українського інституту національної пам'яті (м. Київ).

Від 11.2014 р. працює в Державній науковій установі «Енциклопедичне видавництво», спочатку – завідувачка відділу соціогуманітарних наук, а з 02.2015 р. й дотепер – директор цієї ж установи. Під керівництвом А.М. Киридон колективом Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» почала реалізацію проекту державної ваги, інтелектуальної візитівки держави – «Великої української енциклопедії», першої за доби незалежності універсальної енциклопедії.

За значний внесок у розвиток вітчизняної науки в 2016 р. присвоєно звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Член спеціалізованих учених рад Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Дипломатичної академії України при МЗС України, Київського славістичного університету.

2009 – 2012 рр. була заступником головного редактора часопису «Київська старовина». Член багатьох редакційних колегій вітчизняних і зарубіжних часописів. Має близько 500 наукових праць. Коло наукових інтересів: теорія та методологія наукових досліджень, історія України, українознавство, міжнародні відносини, українсько-польські відносини, державно-церковні відносини, проблеми ідентичності в умовах глобалізації, студії пам'яті («Memory studies»), енциклопедистка.

Посилання на публікації: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0011633

Укладач: І. І. Діптан

ГАВРИШ Римма Леонідівна (уроджена ГРАНКІНА; 9.12.1962, с. Сажне Яковлєвського р-ну Бєлгородської обл., РФ) – кандидат історичних наук (2000), доцент (2005).

Закінчила середню школу № 19 м. Бєлгорода (1980), Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (1985). У Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка з 1987 р., як асистент кафедри історії СРСР та УРСР. Закінчила аспірантуру Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (1993-1996). Кандидатська дисертація: «Шкільна діяльність земського самоврядування на Лівобережній Україні в 1865-1919 роках» (2000).

Нині – доцент кафедри менеджменту освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського. Коло наукових інтересів: історія розвитку освіти; управління якістю діяльності навчальних закладів; знаннєвий менеджмент у системі післядипломної педагогічної освіти. Пройшла стажування в Європейському університеті (м. Київ) за напрямком «Менеджмент освіти» (2007), навчання в Осередку розвитку освіти (Польща) за програмою українсько-польського проекту «Лідери освітніх ініціатив» (2009-2011), Центрі Європейської Політики (Словацька Республіка) за програмою «Європа в школі» (2013-2015).

Вибрані публікації:

1. Гавриш Р.Л. Земська школа на Полтавщині. – Полтава: Археологія, 1998. – 102 с.

2. Гавриш Р.Л. Тренінг як модель ефективного навчання // Освіта Полтавщини. – 2008. – Вип.17. – С. 55-58.

3. Гавриш Р.Л. Земська освіта в Україні : громадська за характером, демократична за змістом // Імідж сучасного педагога. – 2009. – № 8/9. – С. 105-108.

4. Менеджмент організаційної культури школи : модульний зошит / укл. Р.Гавриш, Т.Водолазська. – Полтава : ПОІППО, 2010. – 24 с.

5. Гавриш Р. Школа як організація, що навчається / Р.Л.Гавриш, Т.В.Водолазська // Інтелектуальний потенціал школи : матеріали науково-практичного семінару керівників шкіл, ліцеїв, гімназій, колегіумів. – Кременчук, 2011. – С. 6-26, 55-68.

6. Водолазська Т. Як створити громадсько активну школу / Т.Водолазська, Р.Гавриш. – К. : Шкільний світ, 2011. – 128 с.

7. Гавриш Р. Лідерська компетентність керівника // Освіта Полтавщини. – 2011. – № 23/24. – С. 8-10.

8. Водолазська Т. Портфоліо особистих досягнень слухача курсів підвищення кваліфікації / Т.Водолазська, Р.Гавриш // Освіта Полтавщини. – № 25-26. – 2011. – С. 64-67.

9. Гавриш Р. Керівник – управлінець – лідер : тренінгові заняття // Управління освітою (Методист – Best). – №3 (279). – 2012. – С. 4-12.

10. Портфоліо як інноваційна технологія підвищення кваліфікації педагогічних кадрів // Народна освіта. – 2012 – №2 (17).

11. Евалюація діяльності громадсько активних шкіл за міжнародними стандартами // Постметодика. – 2012. – №1.- С.19-25.

12. Впровадження самооцінювання в практику діяльності освітнього закладу // Менеджмент розвитку сучасного ЗНЗ: взаємозв'язок теорії і практики. – Полтава : ПОІППО, 2014. – С.88-95.

13. Європейські перспективи української школи: словацький досвід // Постметодика. – 2015. – №1. – С. 56-59.

Укладач: П. Я. Гавриш

ПУСТОВІТ Тарас Павлович (13.08.1959, м. Кременчук Полтавської обл.) – історик-архівіст, заслужений працівник культури України (2009), голова Полтавського міського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка (з 1996), член правління Полтавської національної спілки краєзнавців (з 2012).

Народився в родині журналістів. Навчався в середній школі №11 м. Кременчука (до 1970), закінчив середню школу №14 м. Полтава (1976). 1976–1978 – навчався на струнному відділенні (скрипка) Полтавського музичного училища імені М. В. Лисенка, закінчив історичний факультет Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1984). З 1987 працює в Дер-

жавному архіві Полтавської області: науковим співробітником, головним спеціалістом, начальником відділу, від 2007 – заступником директора. У 1995 – 1996 – асистент кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії Полтавського національного педагогічного університету імені Володимира Короленка.

Лауреат премії Української бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі (1992), лауреат Всеукраїнської премії у галузі архівознавства, археографії і документознавства ім. В. Веретеннікова (2000), Полтавської міської премії ім. Самійла Величка (2011), Полтавської обласної премії ім. І. П. Котляревського (2014, номінація «подія року»), Полтавської єпархіальної УПЦ КП премії імені прп. Паїсія Величковського (2012).

Нагороджений медаллю «25 років незалежності України» (2016), Подякою Кабінету Міністрів України (2003), Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України (2007), Грамотою Уповноваженого ВР з прав людини (2007), Почесними грамотами Полтавської обласної державної адміністрації, Почесною грамотою Полтавської міської ради (2014), Подячною Грамотою Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета (2001), Національної спілки краєзнавців України (2002).

Автор та / або співавтор понад 500 публікацій, зокрема:

Енциклопедичного довідника «Полтавщина». – К: Українська енциклопедія ім. М. П.Бажана, 1992. – 1024 с., Енциклопедії сучасної України, Полтавської енциклопедії «Полтавіка» (12 том). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 755 с., колективних монографій Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава: Дивосвіт, 2005. – 592 с., Полтава. Історичний нарис. – Полтава: Полтавський літератор, 1999. – 280 с., Несвіцький О. О. Полтава у дні революції та в період смути 1917-1922 рр. / Упорядкування, примітки – Коротенко В. В., Пустовіт Т. П., Яненко З. П. Співвидавці: Державний архів Полтавської області, Полтавське обласне товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. – Полтава, 1995 – 280 с.; Архівний збірник до 80-річчя Державного архіву Полтавської області. Матеріали наукової конференції / Ред. колегія: Кукоба К.І. (голова), Коротенко В. В., Нестуля О. О., Пустовіт Т. П., Чиркова М. Ю., Яненко З. П. Державний архів Полтавської області. – Полтава, 1998. – 338 с.; Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1943-2002 рр.). Довідник з історії адміністративно-територіального поділу. Частина 2. / Упорядники: Жук В. Н., Суховська З. М., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П., Яненко З. П. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області. – Полтава, 2002. – 378 с.; Архівний збірник на посвяту 100-річчя Полтавської вченої архівної комісії. Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи (1903-2003). Матеріали наукової конференції. / Ред. колегія: Білоус Г. П., Боряк Г. В., Данилюк Ю. З., Журавель Г. Г., Коротенко В. В., Нестуля О. О., Лобурець В. Є., Пащенко В. О., Пустовіт Т. П. (відповідальний секретар), Скляренко Є. М., Тронько П. Т., Яненко З. П. Співвидавці: Державний комітет архівів України, Інститут історії України НАН України, Полтавська обласна державна адміністрація, Державний архів Полтавської області. – Полтава: АСМІ, 2003. – 452 с.; Архівний збірник до 90-річчя Державного архіву Полтавської області. Матеріали наукової конференції «Документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи / Ред. колегія: Удод О. А., Білоус Г.П., Волошин Ю. В., Коротенко В. В., Мокляк В. О., Пустовіт Т. П., Соловей С. А. Співвидавці: Державний комітет архівів України, Полтавська обласна державна адміністрація, Державний архів Полтавської області. – Полтава: АСМІ, 2008. – 366 с.; Національна книга пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932–1933 років. Полтавська область / Упорядники Білоусько О. А., Варченко Ю. М., Мокляк В. О., Пустовіт Т. П. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Центр дослідження історії Полтавщини. – Полтава: Оріяна; ТОВ «АСМІ»«, 2008. – 1200 с., іл.; Голодомор 1932-1933 рр. на Полтавщині: до 75-х роковин. Збірник документів і матеріалів / Редколегія: Удод О. А., Білоус Г. П., Білоусько О. А., Волошин Ю. В., Гудим В. В., Коротенко В. В., Мокляк В. О., Пустовіт Т. П., Соловей С. А.; упорядники: Бутенко О. О., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П. Співвидавці: Державний комітет архівів України, Полтавська обласна державна адміністрація, Державний архів Полтавської області. – Полтава: АСМІ, 2008. – 284 с.: іл.; Полтавська Петлюріана. Число 7. Матеріали восьмих Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 23 травня 2006 року / Упорядкування Т. П. Пустовіта. – Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Державний архів Полтавської області, Полтавський краєзнавчий музей, Полтавське обласне товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. – Полтава: Рік, 2009. – 200 с.; Полтавщина у Великій Вітчизняній війні. 1941-1945 рр. (до 65-ї річниці Перемоги над фашизмом / Редколегія: Білоус Г. П., Гінзбург О. П., Гудим В. В., Момот І. М., Пархоменко В. О., Пустовіт Т. П.; упорядники: Білоус Г. П., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П., Томенко В. В., Яненко З. П. Видавець: Державний архів Полтавської області. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 340 с.: іл.; Герої землі Полтавської: Довідник. – У 12 вип. – Вип. 1: Герої Радянського Союзу / Упоряд. О. А. Білоусько, А. К. Гребінник, Т. П. Пустовіт. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 112 с., іл., карти; Герої землі Полтавської: Довідник. – У

12 вип. – Вип. 2: Герої Соціалістичної Праці / Упоряд. Білоусько О. А., Пустовіт Т. П.. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Державний архів Полтавської області, Центр дослідження історії Полтавщини Полтавської облдержадміністрації. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 112 с., іл., карти; Герої землі Полтавської: Довідник. – У 12 вип. – Вип. 3: Герої України / Упоряд. Білоусько О. А., Пустовіт Т. П.. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 104 с., іл., карти; Полтавщина: влада на історичних паралелях» / Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Полтавський краєзнавчий музей, Центр по дослідженню історії Полтавщини. Видання друге, перероблене і доповнене. – Полтава: ТОВ «АСМІ». – 2012. – 400 с.; Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012): довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г. П., Білоусько О. А., Гудим В. В., Литвиненко О. І., Момот І. М., Пустовіт Т. П., Яненко З. П.; упоряд. Васильєва Ю. О., Жук В. Н., Коротенко В. В., Мокляк В. О., Пустовіт Т. П. (керівник), Суховська З. М., Яненко З. П. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області. – Вид. друге, перероб. і доп. – Полтава. – ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с.; Полтавській області – 75 років: збірник документів та матеріалів / редкол.: Білоусько О. А., Гінзбург О. П., Гудим В. В., Пархоменко В. О., Пустовіт Т. П.; упоряд.: Васильєва Ю. О., Говорун Ю. М., Дудяк І. В., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П. (керівник) – Полтава: ТОВ «АСМІ».- 2013 – 260 с.; Полтавська філармонія 70 / редкол.: Пилипенко В. А., Білоусько О. А., Ваценко Т. Ф., Вітряк Т. В., Онищенко В. В., Пархоменко В. О., Петренко О. М., Пустовіт Т. П., Тищик О. Б., Фасій Г. І., Філіпський Д. І.; Упорядники О. А. Білоусько, В. А. Пилипенко, Т. П. Пустовіт. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 168 с. – іл.; Пустовіт Т. П., Ревегук В. Я., Сердюк І. О., Коваленко О. В., Беседа В. М. Гадяччина: історія краю. – Гадяч: видавництво «Гадяч», 2013. – 218 с.; Білоусько О. А., Пустовіт Т. П. Тарас Шевченко і Полтавщина. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Полтавський краєзнавчий музей, Центр дослідження історії Полтавщини. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. – 500 с. – іл.; Чорнобиль – 30. Книга слави і пам'яті. Полтавська область / Упорядники: Білоусько О. А., Пустовіт Т. П.. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Центр дослідження історії Полтавської обласної ради. – Полтава: Копі-центр, 2016. – 1256 с.; Мокляк В. О., Пустовіт Т. П., Супруненко О. Б. Будинок Українського клубу в Полтаві: пам'ятка історії доби національного відродження та Української революції / Центр пам'яткознавства НАН України і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури; Центр охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації; Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, Державний архів Полтавської області. – Полтава : ЦП НАНУ і УТОПІК, 2016. – 36 с.: іл.; Полтавщина. Шлях до незалежності.1985-1991 / Упорядники Білоусько О. А., Пустовіт Т. П. Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Центр дослідження історії Полтавської обласної ради. – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – 800 с.; Українська революція 1917-1921. Полтавський вимір. Події, постаті, документи. 1917-1921. У 3-х томах Співвидавці: Полтавська обласна державна адміністрація, Полтавська обласна рада, Державний архів Полтавської області, Центр дослідження історії Полтавської обласної ради. – Полтава: Полтавський літератор, 2017, та інші. Т.П. Пустовіт – один із ініціаторів, авторів і член редакційних колегій періодичних видань «Полтавська Петлюріана», «Полтавські єпархіальні відомості», «Наше слово».

Укладачі: П.А. Кравченко, Л.М. Булава

ХВИЛЬ Макар Миколайович (07.08.1919, с. Жабки Лохвицького р-ну – ?) – кандидат педагогічних наук (1968), викладач ряду вузів, краєзнавець. Учасник бойових дій на радянсько–фінській війні, з 1941 по 1943 – підпільник і партизан, член розвідувально-диверсійних груп. Належав до першого випуску історичного факультету ПДПІ (1950, на фото). Був учителем історії школи №2 м. Хорол. У кінці 1960-х рр. на кафедрі загальної історії ПДПІ викладав методику навчання історії, був парторгом інституту. Запам'ятався випускникам яскравою мовою, добротою і порядністю.

Публікації: 1. Об организации труда ученического коллектива // Политехническое обучение. – 1957. – № 3; 2. Про знання з історії у вступників до Полтавського педінституту // Український історичний журнал. – 1968. – № 12. – С. 114–118 ; 3. Воспитание дисциплины в процессе преодоления противоречий и конфликтов. Дисс…. канд. пед. наук. - Киев, 1968 ; 4. Хорол: історико-краєзнавчий нарис. – Харків.: Прапор, 1969. – 80 с. (співав.) ; 5. Як селяни писали листа Сталіну // Укр. істор. ж. – 1991. – № 1. – С. 113–120; № 7. – С. 103–112.

Укладач: Л.М. Булава

Викладачі сучасної кафедри історії України

БАБЕНКО Людмила Леонідівна (уродж. ХОМУТЕНКО; 24.12.1957, с. Рівне Новоукраїнського р-ну Кіровоградської обл.) – учений-історик, доктор історичних наук (2015), доцент (1994), професор кафедри історії України (2010).

Закінчила Рівнянську СШ №5 (1974), Полтавський педагогічний інститут імені В.Г. Короленка (1979), була здобувачем наукового ступеня кандидата історичних наук Інституту історії України НАН України (1990–1991), докторантом кафедри історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка (2002 – 2005). Трудову діяльність розпочинала вчителем історії та суспільствознавства СШ №2 с. Рівне на Кіровоградщині (1979–1982), Кобеляцької №4 (1982–1985) та Козельщинської (1985–1987) середніх шкіл на Полтавщині. У Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) з 1987: старший викладач (1988–1994), доцент (1994–2010), заступник декана факультету української філології (1993–1995), професор кафедри історії України (з 2010), завідувач кафедри історії України (з 2015).

У колі наукових інтересів проблеми політичних репресій в Україні, діяльність органів державної безпеки, державно-конфесійні відносини за радянської доби, теорія та історія історичного краєзнавства. У березні 1993 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Роль наукової інтелігенції у розвитку історичного краєзнавства на Україні у 20-х – на початку 30-х років» (наук. кер. – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України Є.М. Скляренко), у травні 2015 р. – докторську дисертацію на тему «Органи державної безпеки у структурі взаємовідносин держави і Православної церкви в радянській Україні (1918 – середина 1950-х рр.). Є членом обласної редколегії та авторського колективу багатотомного видання науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією. Полтавська область», що є частиною Державної програми, затвердженої КМ України. Брала участь у реалізації державної програми з відродження Всеукраїнської (з 2008 – Національної) спілки краєзнавців, делегат I – V з'їздів НСКУ, член правління Полтавської обласної організації НСКУ. Член Української асоціації релігієзнавців. Має близько 300 наукових та науково-методичних публікацій. Член редакційних колегій із видання наукових збірників. З метою популяризації історичних знань бере участь у створенні телевізійних фільмів і програм на Полтавській обласній державній телерадіокомпанії «Лтава», телестудії «Місто» та ІРТ. У 2010 р. стала переможцем обласного творчого конкурсу «Ми – українці» за підготовку серії програм «Уроки історії».

Заслужений працівник освіти України (2018), відмінник освіти України (2009), лауреат обласної премії ім. Панаса Мирного (2007), міської премії ім. Самійла Величка (2010), Полтавської єпархіальної премії ім. преподобного Паїсія Величковського в номінації «Наука» (2016). Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти України (1996), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2009), Почесною грамотою Полтавської обласної державної адміністрації (2009), Грамотою Головного управління освіти і науки Полтавської ОДА (2012), почесною медаллю Полтавського національного педагогічного університету (2016). Член Національної спілки краєзнавців України, Української асоціації релігієзнавців.

Вибрані публікації Л.Л. Бабенко:

1. Більшовицька політика в галузі торгівлі на селі у 20 – на початку 30-х років в Україні // Український селянин: Праці науково-дослідного інституту селянства / Інститут історії України НАН України. – Черкаси, 2001. – Вип. 3. – 365 с. – С. 253-256.

2. Внутрішні чинники консолідації українського суспільства: проблеми і перспективи // 10 років незалежності: досвід, проблеми. Матеріали обласної науково-практичної конференції до 10-річчя проголошення незалежності України. – Полтава [Б.в.], 2001. – С. 51-56. – 106 с.

3. Дмитро Соловей // Українські кооператори. Історичні нариси. Книга 2. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2001. – 338 с. С. 257-273. – (у співавторстві).

4. Віктор Доманицький // Українські кооператори. Історичні нариси. Книга 2. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2001. – 338 с. – С. 294-309. – (у співавторстві).

5. Осередки краєзнавства на Полтавщині (20 – початок 30-х років XX ст.) // Історія України: Маловідомі імена, події, факти / Збірник статей. – Вип. 17. – Київ-Донецьк [Б.в.], 2001. – 323 с. – С. 121-125.

6. Наукові форми історичного краєзнавства 20-х – початку 30-х років XX століття: з досвіду діяльності // Краєзнавство. – 2001. – № 1-4. – С. 34-36.

7. З історії створення та діяльності Українського комітету краєзнавства // Науковий вісник Полтавського ун-ту споживчої кооперації України. Серія гуманітарні науки (випуск 1-й) / листопад 2001 р. №2. – С. 60-63.

8. Аграрна галузь Полтавщини у перші десятиліття існування губернії (перші половина XIX століття) // Український селянин: Збірник наукових праць. Випуск 5. 2002 р. Черкаси. – 276 с. – С. 30-34.

9. Церковно-монастирське господарство як впливовий фактор економічного розвитку Київської Русі // Історія релігій в Україні. Праці XII міжнародної наукової конференції. Книга 1. – Львів, «Логос», 2002. – С. 35-41.

10. Селянська реформа 1861 року в документах фонду К.М.Скаржинської Державного архіву Полтавської області // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – № 1 – С. 28-31.

11. Держава і церква на Полтавщині за радянської доби. – Полтава: АСМІ, 2002. – 270 с. (у співавторстві).

12. ДПУ проти священика Василя Зеленцова // Історична пам'ять. Зб. наук. праць. – 2002. – №1-2. – С.119-122.

13. До питання про закономірність виникнення голодоморів в Україні (за матеріалами ВУЧК-ДПУ-НКВС) // Злочин проти народу: до 70-річчя голоду–геноциду 1932-1933 років в Україні. Матеріали наукової конференції. – Полтава: АСМІ, 2002. – С.109-123.

14. Постать Карла XII у висвітленні істориків української діаспори // Карл XII: постать на тлі епохи. Матеріали Міжнародного наукового семінару (22-24 квітня 2002 року). – Полтава: ПДПУ, 2002. – 172 с. – С.135-145.

15. Історія торгівлі. Опорний конспект лекцій. Полтава: ПУСКУ, 2002. – 175 с. – 11, д.а. (в співавторстві).

16. Сільські священики як об'єкт радянської репресивної системи 20-30-х рр. XX ст. (на матеріалах справи Г.П.Ковалевського) // Український селянин: Зб. наук. праць. / за ред. С. В. Кульчицького, А. Т. Морозова. – Черкаси: РВВ ЧДУ, 2002. – Вип. 6. – С.11-13.

17. Переслідування священнослужителів у перші повоєнні роки: причини, цілі, методи (за матеріалами УСБУ в Полтавській області) // Історія релігій в Україні. Праці XIII Міжнародної конференції (Львів, 20-22 травня 2003 року). Книга 1. – Львів: „Логос», 2003. – 653 с. – С.76-81.

18. Ідея соборності як фактор стабільності української державності // Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. статей 2001-2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – С.153-158.

19. Діяльність Симона Петлюри в оцінці Костя Товкача // Полтавська Петлюріана. Число 5. Матеріали Шостих Петлюрівських читань. 22 серпня 2002 року. – Полтава, 2003. – 272 с. – С.44-50.

20. Матеріали архіву УСБУ в Полтавській області як джерело вивчення суспільно-політичних та релігійних процесів у міжвоєнний період // Архівний збірник на посвяту 100-річчя Полтавської вченої архівної комісії. Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспектива 1903-2003 рр. Матеріали наукової конференції. – Полтава [Б.в.], 2003. – С.12-17.

21. Радянські спецслужби про українські голодомори 20-40-х рр. XX ст. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Зб. статей. Вип. 22-23. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 392 с. – С. 304-316.

22. Наукова інтелігенція в історико-краєзнавчому русі 20-х – початку 30-х років XX ст.: невтрачені надбання // З непереможного правдою життя (На посвяту Є.М. Скляренка). Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Зб. наук. статей. Вип. 25. – Київ [Б.в.], 2004. – С. 303-310.

23. ВУЧК-ДПУ-НКВС у системі взаємовідносин держави і церкви в період становлення тоталітаризму в Україні // Україна і Росія: досвід історичних зв'язків та перспективи співробітництва: Зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2004. – С.108-116.

24. Інспірація церковних розколів: із практики радянського тоталітарного режиму // Науковий вісник Чернівецького університету. Зб. наук. праць. – Чернівці, 2004. – Вип. 203-204. Філософія. – С.115-119.

25. Більшовицька партія і спецслужби: пріоритети у боротьбі з релігією (20-30-ті роки XX століття) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2004 р. Кн.1. – Львів: „Логос», 2004. – С.76-83.

26. Селянський фактор в антирелігійній політиці більшовицької держави у міжвоєнний період: реалії протистояння // Український селянин: Зб. наук. праць. – Черкаси: ЧДУ ім. Б. Хмельницького, 2004. – Вип. 8. –С. 280-284.

27. Православне духовенство і органи державної безпеки: проблеми постокупаційних взаємин // Історія України: Маловідомі події, факти, імена. Зб. наук. статей. – Київ [Б.в.], 2004. – С.168-178.

28. Фактори ризику в діяльності православного духовенства в умовах радянської політичної системи 20 – 30-х років ХХ століття // Полтавські єпархіальні відомості. – 2004. – №10. – С.166 – 177.

29. Як викорінювали буржуазний націоналізм у викладанні української мови (Є. М. Кудрицький) // Історія Полтавського педагогічного університету в особах: На посвяту 90-річчя навчального закладу. – Полтава: АСМІ, 2004.

30. Анотований реєстр описів Державного архіву Полтавської області. Т.1. Фонди дорадянського періоду. Полтава: АСМІ, 2004. – 250 с. (член редакційної колегії).

31. Особливості антирелігійної пропаганди 20-х років та її альтернативи // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2004. – №9 (79). – С.8-14.

32. Застосування методів спецслужб у процесі ліквідації Української автокефальної православної церкви (20-ті роки ХХ століття) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Вип. 229-230. – Чернівці, 2004. – С.42-47.

33. Спецслужби і релігійний рух на Поділлі у 20-х роках ХХ століття / Освіта, наука і культура на Поділлі. Зб. наук. праць. Т.4. – Камянець-Подільський: ОІЮМ, 2004. – С. 117-128.

34. Реабілітовані історією. Полтавська область: Науково-документальна серія книг. – Київ – Полтава: АСМІ, 2004. – Кн. 2. – 720 с. – 82,2 д.а. (член авт. колективу, член обл. редколегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»).

35. ВУНК-ДПУ-НКВС: реалізація тактики церковних розколів на початку 20-х років ХХ століття // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. Збірник статей. Вип. 27. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 400 с. – С.120 – 136.

36. Участь органів ВЧК-ГПУ у вилученні церковних цінностей на початку 1920-х років // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. Науковий і документальний журнал. – 2004. – №1-2 (22-23). – Київ, 2004. – С. 410-429.

37. Феномен „релігійних чудес» 20-х років ХХ століття та реакція на них з боку спецслужб // Вісник Черкаського університету. Серія „Історичні науки». Вип. 66. – Черкаси, 2005. – С.104-114.

38. Органи державної безпеки на Полтавщині (1919 – 1991 рр.) : монографія. – Полтава: АСМІ, 2005. – 206 с. (у співавторстві).

39. Віктор Дмитрович Юркевич // Зневажена Кліо. Збірник статей / НАН України. Ін-т історії України. – К., 2005. – 594 с. – С.556 – 564.

40. Духовенство як об'єкт інформаційно-аналітичної діяльності спецслужб в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття) // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. 2005 рік. Книга 1. – Львів: „Логос», 2005. – С.102 – 106.

41. Полтавщина: влада на історичних паралелях. – Полтава: АСМІ, 2005. – 392 с. (кол. монографія, розд. 1).

42. Митрополит Володимир (В. О. Романюк): етапи конфлікту з радянською політичною системою // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Збірник статей. Вип. 31. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005. – 240 с. – С.175-178.

43. Конформізм православного духовенства сталінської доби: до питання витоків проблеми // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Збірник статей. Вип. 32. – Київ – Хмельницький: Ін-т історії України НАН України, 2005. – С.351-364.

44. Місце правоохоронних органів у системі адміністративних засобів впливу на сектантський рух у 60–70-х рр. ХХ століття (на прикладі Чернігівської області) // Знаки питання в історії України: Українська історія у європейському контексті. Збірник матеріалів Другої Міжнародної наукової конференції. – Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2005. – С.147–149.

45. Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава: Дивосвіт, 2005. – 592 с. (колект монографія).– С.136-163. р. 1.

46. Протестантські громади Буковини: репресії та переслідування 40 – 50-х років ХХ століття // Краєзнавство. – 2005. – № 1-4. – С.78-83.

47. Політичні репресії в Полтавському педагогічному інституті в 1920 – 1930-х роках // Слов'янський збірник. – Випуск 5. – Полтава: Слов'янський клуб, 2006. – С. 238-262.

48. „Вжити необхідних агентурно-оперативних заходів...»: Спецслужби у справі ліквідації Української греко-католицької церкви (1939-1941 рр.) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2006. Книга 1. – Львів: „Логос», 2006. – С. 154-161.

49. Посилення ролі спецслужб у боротьбі з релігією періоду колективізації // Український селянин: Зб. наук. праць / за ред. А.Г. Морозова. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького, 2006. – Вип. 10. – С. 160-164.

50. Реабілітовані історією. Полтавська область: Науково-документальна серія книг. – Київ – Полтава: Вид. АСМІ, 2006. – Кн. 4. –796 с. (член обласної редакційної колегії, член авторського колективу).

51. Чекіст більшовицької доби: портрет на тлі епохи // Історична пам'ять. Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 2006. – № 2. – С. 4-19.

52. Симон Петлюра: важкий шлях із небуття // Рідний край. Науковий, публіцистичний, художньо-літературний альманах. – 2006. – № 2 (15). – С. 151-164.

53. Чому митрополит Андрей Шептицький став об'єктом радянських спецслужб // Митрополит Андрей Шептицький : церковно-релігійна та громадсько-політична діяльність: Збірник наукових праць. – Одеса – Львів, 2007. – С. 6-15.

54. Справа митрополита УГКЦ Йосифа Сліпого 1958-1959 років // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2007 рік. Книга 1. – Львів: „Логос», 2007. – С.138-147.

55. Політико-адміністративні органи влади на Полтавщині у повоєнний період // Полтавщина: Історичні шляхи та перспективи розвитку. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції 19 вересня 2007 року. – Полтава, 2007. – С.157-160.

56. Табори для військовополонених у місті Полтаві як елемент політики геноциду // Маловідомі сторінки історії Другої світової війни в Україні та на Полтавщині. Збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції (23-24 травня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2007. – С.120-133. (у співавторстві).

57. Релігійні діячі в історіографічній портретній галереї Миколи Костомарова // Кирило-Мефодіївське товариство: історичний аспект діяльності, зв'язки з сучасністю. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції. 28 березня 2007 року. – Полтава, 2007. – С. 44-47.

58. Маловідомий факт процесу слідства у справі Миколи Гулака // Кирило-Мефодіївське товариство: історичний аспект діяльності, зв'язки з сучасністю. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції. 28 березня 2007 року. – Полтава, 2007. – С. 62-65.

59. Кудрицький Євген Михайлович // Реабілітовані історією. Полтавська область: Науково-документальна серія книг. – Кн.5. – Київ – Полтава: Оріяна, 2007. – С. 216-222.

60. Щепотьєв Володимир Олександрович // Реабілітовані історією. Полтавська область: Науково-документальна серія книг. – Кн.5. – Київ – Полтава: Оріяна, 2007. – С. 696-708.

61. Репресії проти служителів церкви під час „великого терору» (на матеріалах Полтавської області) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти (Збірник статей). Вип. 34. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. – С. 340-354.

62. Органи ДПУ в ескалації кризи Української автокефальної православної церкви другої половини 1920-х років // Держава і церква в Україні за радянської доби: Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції (18-19 жовтня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 15-21.

63. Митрополит Андрей Шептицький на зламі суспільно-політичних альтернатив початкового періоду радянізації західноукраїнських земель // Україна і Ватикан. Серія збірників наукових праць. – Вип.1: Українсько-Ватиканські відносини в контексті суспільних і міжконфесійних проблем. – Івано-Франківськ – Київ, 2008. – С. 165-171.

64. Участь органів державної безпеки у ліквідації діючих монастирів наприкінці 1950-х – початку 1960-х років // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга 1. – Львів: „Логос», 2008. – С. 179-187.

65. Погляд сучасного історика на творчість Олеся Гончара (рецензія на книгу: Пащенко Володимир. Гончарова правда про духовність і церкву. – Полтава: АСМІ, 2006. – 360 с.) // Рідний край. Науковий, публіцистичний, художньо-літературний альманах. – 2008. – № 1 (18). – С. 205-208.

66. Наукова школа академіка Михайла Грушевського: від інституціоналізації до руйнування в умовах тоталітаризму // Слов'янський збірник. – Вип. 7. – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 219-227.

67. Стан релігійності населення Полтавщини у повоєнний період // Краєзнавство. Науковий журнал. – 2008. – № 1-4. – С. 203-209.

68. Документи органів державної безпеки УСРР – УРСР про діяльність релігійних конфесій у 1920 – 1950-х рр. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. (Збірник статей). Вип. 35. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. – С. 298-310.

69. Православне сектантство у контексті репресивної діяльності НКДБ – МДБ повоєнних років // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті: [зб. наук. праць] / Ред. кол.: С. І. Світленко (відп. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2008. – Вип. 6. – С. 363-371.

70. Чоловік-воїн у соціокультурному вимірі різних епох // Слов'янський збірник. – Вип. 8. – Полтава: Слов'янський клуб, 2009. – С. 51-60.

71. До питання про ідентифікацію ортодоксальних течій православ'я органами державної безпеки у повоєнні роки // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2009 рік. Книга 1. – Львів: „Логос», 2009. – С. 679-686.

72. Дискуссионные проблемы Полтавской битвы в современной украинской историографии // Полтавская битва в контексте международных отношений в Европе в ХУІІІ веке: историческая ретроспектива. Тезисы международной научной конференции. – Орёл, ГОУ ВПО «ОГУ», ПФ «Картуш», 2009. – С. 70-73.

73. Боротьба з „петлюрівщиною» в Українській автокефальній православній церкві на Полтавщині у 1920 – 1930-х роках // Полтавська петлюріана. Число 7. Матеріали восьмих Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 23 травня 2006 року. – Полтава, 2009. – С. 86-95.

74. Die verstarrung der rolle des sovietiscen sicherheitsdienstes im kampf gegen die religion Wahrend der kollektivierung des Ukrainischen dorfes // Голодомор-геноцид 1932 – 1933 в Україні [текст] = Hangerrsnot in der Ukraine 1932 – 1933 // міжн. зб. наук. праць / за заг. ред. Д.Блохин:

Німецько-українське наукове об»єднання ім. проф. Б.Блохина. – Мюнхен – Полтава: ТОВ „АСМІ», 2009. – С.118-122.

75. Ліквідація небільшовицьких політичних партій на Полтавщині в першій половині 1920-х років [Текст]: навчальний посібник / Бабенко Л.Л., Ляхівненко С.М.: ПДПУ ім. В.Г.Короленка. – Полтава: ТОВ „АСМІ», 2009. – 120 с.

76. Як викорінювали український буржуазний націоналізм у викладанні української мови в Полтавському педінституті (Євген Михайлович Кудрицький) // Рідний край: Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2009. – № 1. – С. 126-130.

77. Die Schlacht dei Poltava – 300 jahre danasch Ostliche Ukraine Facetten jenseits des Dnjepr Streifziiqe durch Geschichte und Kultur/ Wostok spezial. – Berlin, Germany. – 2009. – С. 19-23.

78. Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність. (Наукове видання). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – (у співавторстві).

79. Політичні репресії 1920 – 1930-х років у Полтавському педагогічному інституті // Рідний край: Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2009. – № 2 (21). – С. 196-209.

80. Забутий учень Михайла Грушевського (Віктор Дмитрович Юркевич) // Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л. Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Випуск 9. – Полтава: ТОВ „Фірма „Техсервіс», 2010. – С. 144-150.

81. Деякі аспекти взаємовідносин радянських органів влади і православної церкви у сучасній російській історіографії // Історія релігій в Україні: науковий щорічник / упоряд. О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. – Львів: Львівський музей історії релігії; вид-во „Логос», 2010. – Книга ІІ. – С. 12-19.

82. Відгомін „великого терору в житті і творчості полтавського письменника Леоніда Бразова // Краєзнавство. Науковий журнал. – 2010. – 1-2. – С. 86-95.

83. Діяльність органів ДПУ на Полтавщині у 1920-х роках // Реабілітовані історією. Полтавська область. Кн. перша. Науково-документальне видання. – Київ – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С.65-89. (член обласної редколегії).

84. А слідчі хто? (Роздуми історика, навіяні повістю Леоніда Бразова «Втеча з-під слідства») // Втеча заради життя [Текст]: науково-художнє видання / [упоряд. Безобразова Л.Л.]. – Полтава, ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – С. 129-152.

85. Протистояння радянських спецслужб і містично-есхатологічних настроїв сільського населення в Україні (1920-ті роки) // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами ІІІ Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року). – Полтава: ПНПУ. – 2010. – С. 55-64.

86. Особливості антирелігійної пропаганди 1920-х років та її альтернатива // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету іменні В. Г. Короленка. – Вип. 24. – Київ-Полтава, [Б.в.], 2010. – С. 222-235.

87. Відображення діяльності Митрополита Йосифа Сліпого у документах радянських органів державної безпеки / Л. Л. Бабенко // Історична пам›ять. Науковий збірник. Випуск 1 (25), 2011. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 69–76.

88. Політична еліта незалежної України : проблеми зовнішньої та внутрішньої еволюції // Слов'янський збірник [текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Укладач Безобразова Л.Л.: Словянський клуб, м. Полтава. – Вип. 10. – Полтава: ТОВ «Фірма Техсервіс», 2011. – С. 103-109.

89. Инструменты репрессий : человеческий фактор в деятельности органов госбезопасности советской Украины 1920–1930-х гг. / Л. Л. Бабенко // Кубань–Украина : вопросы историко-культурного взаимодействия. Выпуск 5 / Сост. А. М. Авраменко. – Краснодар–Киев: ЭДВИ, 2011. – С. 294-306.

90. Ладинський жіночий монастир : хроніка ліквідації / Л. Л. Бабенко // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам›яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 36-43.

91. Економічна діяльність Полтавського губернського земства у другій половині XIX – на початку XX століть [Навчальний посібник для профільного навчання [історичний та економічний профілі]: навчальний посібник / у співавт. – Полтава: ПОІППО імені М.В. Остроградського; ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 80 с.

92. Механізми та особливості ліквідації православних монастирів в Україні 1920-х рр. // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В.А. Смолій, О.І. Гуржій, А.Г. Морозов та ін. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. – Вип. 4. – С. 168-170.

93. Спецоперації радянських органів держбезпеки по ліквідації церковно-релігійного підпілля у 1930-х – на початку 1950-х років [Електронний ресурс] / Л. Л. Бабенко // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 23, 2012. – Режим доступу : http://search.ukr.net/012_23_10.pdf/ irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis-64exe.

94. Стратегія взаємодії більшовицької партії і радянських спецслужб в антирелігійній боротьбі 1920–1930-х років / Л. Л. Бабенко // Література та культура Полісся. Вип. 71. – Ніжин : Вид. НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. – С. 192-301.

95. ВУЧК–ОДПУ–НКВС–НКДБ у системі взаємовідносин держави і церкви: історіографія проблеми (1920-ті–1953 роки) / Л. Л. Бабенко // Історична пам›ять. Науковий збірник. Вип. 28. – Полтава : Полтавський нац. педагогічний ун-т імені В. Г. Короленка, 2012. – С. 45-62.

96. Механізм ліквідації економічної бази Православної церкви на початку 1920-х років (на прикладі кампанії вилучення церковних цінностей) / Л. Л. Бабенко // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії, число 6 : Насилля влади проти свободи сумління / відп. ред. Олег Турій. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2012. – С. 301-319.

97. Чинники кризи антирелігійної політики більшовиків в українському селі (1920-ті роки) / Л. Л. Бабенко // Кубань – Украина: вопросы историко-культурного взаимодействия. Выпуск 6 / Сост. А. М. Авраменко, В. К. Чумаченко. – Краснодар–Киев : ЭДВИ, 2012. – С. 337-345.

98. Іван Францевич Павловський і перші роки більшовицької влади у Полтаві (Матеріали «круглого столу» «Полтавець І.Ф. Павловський і Полтава кінця XIX – 20-х років XX століття) [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.battle – poltava.org/ukr/pavlovsky/ 0,5 д.а.

99. Управління Служби безпеки України в Полтавській області : історія і сучасність : науково-популярне видання / За заг. ред. О.Б. Дроботенка. – Полтава : ПФ «Ектів Стар», 2012. – 359 с. (кер. авт. колективу, автор тексту, упорядник).

100. Полтавщина: влада на історичних паралелях / Л.Л. Бабенко, О.А. Білоусько, О.П. Єрмак та ін., редкол. М.П. Перепелиця (гол. ред.) та ін. – Вид. друге, перероб. і доп. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с.

101. «Церковну політику розвалу повинна вести ВЧК...» : інструменти антирелігійної політики 1920–1930-х рр. / Л. Л. Бабенко // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Науковий і документальний журнал. – № 1 (38), 2012 / Харків: Права людини, 2013. – С. 333-350.

102. Взаємодія органів державної безпеки з органами партійної і державної влади у справі ліквідації православної церкви в Україні / Л. Л. Бабенко // Історична пам›ять. Науковий збірник. Випуск 29, 2013.– Полтава : Полтавський нац. педагогічний ун-т імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 25-34.

103. Діяльність оперативних підрозділів органів державної безпеки по ліквідації Української автокефальної православної церкви (1920-ті рр.) / Л. Л. Бабенко // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. – 2012. Випуск 13. – Львів : Вид-во ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 132-142.

104. Динаміка розкольницьких тенденцій у Російській православній церкві на початку 1920-х рр.: чекістський сегмент / Л. Л. Бабенко // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Науковий і документальний журнал. № 2 (39), 2012 / Харків : Права людини. 2013. – С. 283-299.

105. Ідеологічні та структурні засади діяльності органів державної безпеки у ліквідації інституціональних основ православної церкви (1920–1930 рр.) / Л. Л. Бабенко // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник / Упоряд. О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. – Львів : Ін-т релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; вид-во «Логос», 2013. – Кн. 1: Історія. – С. 478-489.

106. Православне духовенство Полтавщини як об'єкт «великого терору» / Л. Л. Бабенко // Полтавські історичні студії : ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 174-187.

107. Спецоперації радянських органів державної безпеки по ліквідації церковно-релігійного підпілля у 1930-х – на початку 1950-х років / Л. Л. Бабенко // Церковные ведомости Русской Истинно-православной церкви. Церковно-общественный орган. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http: // www.catacomb.org.ua.

108. Ієрархи Української греко-католицької церкви в планах радянських спецслужб напередодні Львівського церковного собору 1946 року / Л.Л. Бабенко // Новітня доба (за ред. І. Соляра). – Львів : Ін-т українознавства імені І. Крип›якевича НАН України, 2013. – Вип. 1. – С. 74-92.

109. Православна церква в системі інформаційно-аналітичної діяльності ВУЧК–ГПУ УСРР / Л. Л. Бабенко // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Дніпропетровськ, 20 грудня 2013 р.): у 5- х частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2013. – Ч. 3. – С. 139-143.

110. Радянські органи державної безпеки в системі взаємовідносин держави і православної церкви в Україні (1918–середина 1950-х рр.) [Текст]: монографія / Л. Л. Бабенко. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. – 549 с. .

111. Взаємодія партійно-радянських органів та місцевих апаратів держбезпеки в боротьбі з «релігійними чудесами» (1920-ті–1940-ві рр.) / Л. Л. Бабенко // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Науковий і документальний журнал. № 1–2 (40–41) 2013 / Харків: Права людини, 2014. – С. 327-350.

112. Технологія боротьби з Церквою (1920–початок 1950-х рр.): чекістський сегмент / Л. Л. Бабенко // Радянські органи державної безпеки в Україні (1918–1991) : історія, структура,

функції : Матеріали круглого столу, 19 грудня 2013 р., м. Київ / Упоряд. О. Г. Бажан, р. Ю. Подк ур. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. – С. 248–300.

113. Участие советских спецслужб в закрытии церквей и культовых сооружений в Украине (1920–1940-е гг. / Л. Л. Бабенко // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. – 2014.–№ 6. – P. 24-27.

114. Кость Товкач у «церковній лінії» Справи Спілки визволення України / Л.Л. Бабенко // Аркасівські читання: матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції (11–12 квітня 2014 р.). – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2014. – С. 142-144.

115. Феномен «матеріального» у діяльності церков і монастирів Київської Русі // Слов'янський збірник [Текст] : збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип. 13. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. – С. 90-98.

116. »Я перш за все думав про українську культуру…»: Володимир Олександрович Щепотьєв // Культура і сучасність. – 2015. – № 2. – С. 16-23.

116. Координація дій органів державної влади в налагодженні контролю і обліку православного духовенства в Україні (1920-ті – початок 1950-х рр.) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2015 рік. Кн. 1. – Львів: «Логос», 2015. – С. 411-420.

117. Формування агентурної мережі у середовищі православного духовенства органами ВУЧК–ГПУ УСРР // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / ред. кол.: В.А. Смолій, О.І. Гуржій. А.Г. Морозов та ін. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2015. – Вип. 10. – С. 109-112.

118. Становлення та діяльність радянських органів державної безпеки на Полтавщині у 1920-х роках як сегмента державно-політичної системи // Соціально-гуманітарні науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 16-17 квітня 2015 р. : у 2-х т. Т.1. – К.: Університет «Україна», 2015. – С. 283-298.

119. Агентурно-оперативні та репресивні технології радянських органів державної безпеки щодо митрополита Йосифа Сліпого у повоєнний період // Українська Греко-Католицька церква у контексті вітчизняної історії та сучасних політичних реалій (до 150-ліття з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого): матеріали Всеукр. науково-практ. конф. з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24-25 квітня 2015 р.). – Тернопіль – Київ: «Вектор», 2015. – С. 137-143.

120. Стосунки митрополита А. Шептицького з радянською владою у світлі документів органів державної безпеки (1944 рік) // Держава і Церква в новітній історії України. Збірник наукових статей за матеріалами У Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України», (19-20 листопада 2015 р. [текст]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 100-110.

121. Професор В.О. Щепотьєв у духовно-релігійному і культурно-освітньому житті Полтави // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Історичні науки : збірник наукових праць / за ред. проф. М.М. Шитюка. – № 2 (40), листопад 2015. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2015. – С. 153-158.

122. Витоки й тенденції трансформації релігійної ситуації в Україні у повоєнний період // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія / За заг. ред. проф. І.С. зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 47-51.

123. Полтавський губернський відділ ДПУ : діяльність після реформи 1922 року (1920-ті роки) // Краєзнавство. Науковий журнал. – № 3-4 (92/93)'2015. – С. 206-214.

124. Ідеологічне обгрунтування більшовиками насилля щодо Православної церкви та його реалізація в радянській Україні (1920 – 1930 –ті рр.) // Science and Education a new Dimension. Humanities and social Sciences/ – IV (12), Issue 76, 2016. – Budapest, 2016. – P. 7-11.

125. Типологія настроїв у православному середовищі в період кампанії вилучення церковних цінностей в Україні // Емінак: науковий щоквартальник. – 2015. – № 4 (12) (жовтень – грудень). – С. 45-52.

126. Мотиви зречення духовного сану православних священиків у контексті суспільно-політичних трансформацій 1920-х років // Емінак. Науковий щоквартальник. – № 2 (14) (квітень – червень). Том 1. – Київ – Миколаїв, 2016.– С. 44-50.

127. Науковий потенціал архівних документів радянських органів державної безпеки // Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Полтава, 12-13 травня 2016 року) / за ред. М.В. Макарової. – Полтава : ПУЕТ, 2016.– С.195-198.

128. Архівні слідчо-кримінальні справи репресованих громадян у контексті суспільно-політичних процесів 1990-их років // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, м. Полтава, 23 листопада 2016 року /Редкол. : І.Г. Передерій, А.А. Соляник та ін. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – С. 152-157.

129. Державний терор та його інструменти в радянській Україні : радянські спецслужби (1918–1991 рр.) : навч.-метод. реком. до дисципліни за вибором / Л.Л. Бабенко. – Полтава : Видавець Шевченко р.В., 2016. – 32 с.

130. Політичні чинники посилення впливу органів ВЧК – ВУЧК – ГПУ – НКВД на суспільне життя в Україні (1920–1930-ті рр.) // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. Вип. 17. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. – С. 294-303.

131. Села Жуки і Тахтаулове в історії українського державотворення // Село Жуки – батьківщина літописця Самійла Величка : збірник матеріалів наукової конференції / Ред. кол.: Л.Л. Бабенко, М.М. Кононенко (голова), А.Г. Логвиненко та ін. / ЦП НАН України і УТОПІК; УК ПОДА. – К. – Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 14-17. (член редколегії).

132. Особливості інтерпретації діяльності церковно-релігійного підпілля 1930-их рр. співробітниками спецслужб радянської України // Scientific letters of Academic Sosiety of Michal Baludansky. – Volume 5, Nb 3, 2017. – p. 13-16 (Словаччина), 0,5 д.а.

133. Мотиви політичних переслідувань та репресивних заходів щодо Української автокефальної православної церкви в Радянській Україні (1920-ті рр.) // Історія релігій в Україні : Науковий щорічник / за заг. ред. М. Капраля, О. Киричук, І. Орлевич. – Львів : Логос, 2017. – Вип. 27.– С. 384-394.

134. Освітньо-гуманітарні проекти Полтавського губернського земства // Інтелектуальна історія та духовна спадщина України XIX століття : збірка наукових праць / відп. ред. О.А. Бачинська. – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. – С. 9-16.

135. Один епізод із життя двох полтавців : до історії державно-церковних відносин в Україні на початку 1920-их років // Історична пам›ять : наук. збірник. – Вип. 36’2017. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – С. 87-95.

136. Як українців робили атеїстами : державна політика проти релігії у перші десятиліття радянської влади // Електронний ресурс : Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис / Режим доступу : uamoderna.com/md/babenko – atheism – 1 д.а.

137. Володимир Щепотьєв і Михайло Рудинський у науковому житті Полтави 1920-их рр. // Михайло Рудинський і Полтавський музей : зб. наук. пр. / УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ імені Василя Кричевського (відп. ред. Супруненко О.Б., ред. кол. Бабенко Л.Л., Ковальова І.Ф. та ін.). – Полтава : Дивосвіт, 2017. – С. 36-41. (Член редколегії).

138. Суспільство і революція: від революційного романтизму до політичних реалій // Українська національна революція 1917 – 1921 років крізь призму сучасності (до 100-річчя події): Зб. наук. статей, матеріалів, тез учасників науково-методичного семінару 2 березня 2017 року / Упоряд. : Л.Л. Бабенко, І.О. Міщенко. – Полтава, 2017. – С. 17-23 : Ел. ресурс . Режим доступу // poippo.pl.ua

139. Оцінка релігійної ситуації радянськими органами державної безпеки на деокупованій території України (друга половина 1940-их рр.) // держава і Церква в новітній історії України / зб. наук. ст. за матеріалами VI Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (25-26 жовтня 2017 року). – Полтава : Астрая, 2017. – С. 18-26.

Укладач: П. В. Киридон

СІТАРЧУК Роман Анатолійович (13.10.1966; с. Селещина, Машівського району Полтавської області) – учений-історик, релігієзнавець, доктор історичних наук (2010), професор (2013).

Закінчив СШ №26 м. Полтави (1983), ПДПІ ім. В. Г. Короленка (нині ПНПУ імені В. Г. Короленка) (1991), розпочав педагогічну діяльність учителем історії та географії СШ № 37 м. Полтави (1989), заступника директора з навчальної роботи цієї школи (1992 –1995), з 1995 працює у ПДПІ ім. В. Г. Короленка (нині ПНПУ імені В. Г. Короленка): асистент (1995), аспірант (1997 – 2000), старший викладач (2002), доцент кафедри історії України (2003), відповідальний секретар приймальної комісії (1998 – 2002; 2005 – 2007), заступник декана педагогічно-індустріального факультету (2002 – 2004), завідувач кафедри історії України (2010 – 2014), перший проректор (з 2010).

Коло професійних інтересів р. А. присвячене викладанню Давньої та Середньовічної історії України й історії державно-церковних відносин в Україні з XIX – XX століть для студентів та магістрантів історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Напрямок наукового пошуку – галузь історії релігій та взаємовідносин держави і церкви в Україні. Здійснив значний внесок у дослідження історії протестантських конфесій, державно-церковних відносин в Україні, захистив із цієї тематики кандидатську

(2002) й докторську (2010) дисертації. Автор більше 100 наукових і науково-методичних праць. Серед них: монографії «Протестантські об'єднання в радянській Україні в контексті соціальної політики більшовиків (20–30-ті роки XX ст.» (Полтава, 2005); «З історії адвентистів сьомого дня в Полтаві» (Полтава, 2007); «Історія адвентистів сьомого дня в українських землях у складі Російської імперії (кінець XIX ст. − 1917 рік» (2008).

Очолює Полтавську обласну організацію релігієзнавців України, є заступником Полтавської обласної асоціації краєзнавців України, членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій зі спеціальності 09.00.11 – релігієзнавство у Відділенні релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, зініціював та є організатором постійно-діючої при університеті міжнародної наукової конференції «Держава і Церква в Україні». Під керівництвом Р.А.Сітарчука захищено дві кандидатські дисертації.

Упродовж багатьох років є членом журі обласного конкурсу МАН України, активно працює як науковий консультант учнів, які виконують науково-дослідні роботи, надає науково-методичну допомогу вчителям історії міста й області, виступає з доповідями на методичних семінарах та конференціях, є учасником програм з історичної тематики на обласному телебаченні.

Обирався депутатом Ленінської районної ради в м. Полтаві (1994 –1996). Нагороджений грамотами Управління освіти виконкому Полтавської міської ради (2011, 2012, 2014), грамотами Управління освіти і науки України Полтавської обласної державної адміністрації (2008, 2011, 2012, 2013, 2014); Грамотою Полтавської обласної ради (2009), Почесною грамотою Полтавської обласної державної адміністрації (2012), Почесною грамотою Центрального комітету Профспілки працівників освіти і науки України (2014), грамотою Кабінету Міністрів України (2014), премією імені Самійла Величка в галузі історії України (2016).

Вибрані публікації:

1. Протестантські об'єднання в Україні у контексті соціальної політики більшовиків (20 30 ті роки XX століття) / Р. А. Сітарчук, П.А. Кравченко / Полтава : АСМІ, 2005. − 212 с.

2. З історії адвентистів сьомого дня в Полтаві. Полтава – Київ : Джерело життя, 2007. – 30 с.

3. Адвентисти сьомого дня в українських землях у складі Російської імперії (друга половина XIX століття – 1917 рік). Полтава : Скайтек, 2008. – 324 с.

4. Євангельські християни-баптисти на Полтавщині у 1917 – 20-их роках. Історична пам'ять. – Полтава, 1998. − № 1. – С. 111–120.

5. Державна політика щодо релігійного сектантства наприкінці 20-х – у 30-ті роки. Історія України. Маловідомі імена, події, факти : збірник статей. – К. Рідний край, 1999. – Вип. 9. – С. 269−274.

6. Розвиток українського молодіжного протестантського руху в умовах радянської антирелігійної політики (20-30-ті роки). Влада і церква в Україні : зб. наук. праць. – Полтава: УАР, ВР УФ НАН України, ПДПУ, 2000. – С. 98–122.

7. Деякі аспекти державно-церковних відносин у 1920-30 роки (на прикладі громад баптистів та євангельських християн Полтави) / Р. А. Сітарчук, В.О. Пащенко // Краєзнавство. – 2000. – № 1-2. – С. 228−233.

8. Видавнича діяльність протестантських союзів у перші роки радянської влади в Україні. Історична пам'ять : науковий збірник. − Полтава. АСМІ, 2000. – С. 101−108.

9. Про кількісне зростання членів українських протестантських конфесій у перше десятиріччя радянської влади. Наукові записки з української історії. Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – Вип. 10. –С. 261−271.

10. Становище протестантських священнослужителів в Україні (1920-і рр.) Факти : збірник статей. – Київ: Рідний край, 2001. – Вип.12. – С. 449–455.

11. Питання військової повинності у відносинах протестантських конфесій і держави в перші роки радянської влади в Україні. Історична пям'ять : науковий збірник. – Полтава, 2002. № 1 2. – С. 108−117.

12. Деякі аспекти державно-церковних відносин у XX ст. (на прикладі громад баптистів). Із архівів ВУЧК, ДПУ, НКВС, КДБ. – 2003. − С. 278–286.

13. Про передумови та причини виникнення і становлення протестантизму в Україні. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2006. – № 1. – С. 36–45.

14. З історії виникнення та розвитку адвентизму в XIX столітті. Українське релігієзнавство. – 2006. – № 39. – С. 103–112.

15. Наукова література про зародження адвентизму в українських землях у складі Російської імперії. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2006. – № 2. – С. 131–140.

16. Архівні документи про початки адвентизму на українських землях. Українське релігієзнавство. – 2007. – № 43. – С. 106–114.

17. Становлення і перші роки діяльності Дзензелівської громади адвентистів. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2008. – № 2. – С. 128–135.

18. Перша громада адвентистів у Полтаві. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2007. – № 1. – С. 138–147.

19. Німецький чинник в історії становлення адвентизму на українських землях у складі Російської імперії. Вопросы германской истории : сб. науч. тр. / Отв. ред. С.И. Бобылева. – Д. : Пороги, 2007. – С. 72–80.

20. Зародження адвентизму в Таврійській губернії (кінець XIX – початок XX століть). Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя : Просвіта, 2007. – Вип. XXI. – С. 121–125.

21. Виникнення та перші роки діяльності адвентистів у Херсонській губернії. Література та культура Полісся. – Вип. 36 : Історія та культура Полісся у загальноукраїнсь-кому контексті / Відп. ред. і упорядник Г.В. Самойленко. – Ніжин : Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2007. – С. 197–207.

22. Виникнення адвентизму в Харківській губернії. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2008. – № 1. – С. 106–112.

23. Зародження адвентизму на теренах Волинської і Подільської губерній. Наука. Релігія. Суспільство. – 2007. – № 4. – С. 114–119.

24. Адвентисти в Катеринославській губернії за часів царської Росії. Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 2. – С. 219–224.

25. «Антимілітаристська діяльність» адвентистів у розрізі політики самодержавства. Наукові записки. Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2008. – Вип. 12. – С. 202– 213.

26. Політико-правовий аспект відносин самодержавства та адвентистів у контексті загального протестантського руху в другій половині XIX – перших роках XX століть. Українське релігієзнавство. – К., 2008. – № 47. – С. 99–108.

27. Політика самодержавства щодо адвентистів у контексті загального євангельського руху у 1905–1913 рр. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.: збірник наукових праць. – Вінниця, 2008. – Вип. 13. – С. 34–39.

28. Огляд сучасних історіографічних досліджень з історії адвентистів сьомого дня. Українське релігієзнавство. – К., 2009. – № 49. – С. 89–98.

29. Особливості обрядової і місіонерської діяльності адвентистів сьомого дня в Україні. Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 1. – С. 210–214.

30. Освітньо-видавнича діяльність адвентистів. Наддніпрянська Україна. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 254–262.

31. Обрядовість і місіонерство адвентистів у перші роки їх діяльності в українських землях. Наука. Релігія. Суспільство. – ІПШІ МОНУ і НАНУ «Наука і освіта», 2009. – № 1. – С. 43–50.

32. Взаємовідносини православної церкви та адвентистів за часів Російської імперії. Культурологічний вісник: науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 23. – С. 161–167.

33. Виникнення адвентизму в Харківській губернії. Історична пам'ять : науковий збірник. – Полтава : АСМІ, 2008. – № 1.– С. 106–112.

34. Перші громади адвентистів у Київській губернії. Наукові записки з української історії : зб. наук. статей. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 20. –С. 539–545.

35. Методи дослідження діяльності адвентистів сьомого дня в українських землях. Історична пам'ять: науковий збірник. – 2009. – № 1. –С. 86–91

36. Архивные документы об истоках адвентизма на украинских землях АльфАΩмега. – М. : Источник жизни, 2009. – № 1 (29). –С. 25–29.

37. Фінансове забезпечення конфесії адвентистів сьомого дня у період її становлення в Україні (кінець XIX – початок XX ст.) . Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Київ : Інститут історії України, 2009. – Випуск XVI. − С. 400−406.

38. Огляд джерел з історії пізнього протестантизму в українських землях у 20–30-ті роки XX століття . Історична пам'ять : науковий збірник. – 2010. – № 2. – С. 88−92.

39. Матеріальне становище адвентистів у період їх виникнення в Україні. Історична пам'ять : науковий збірник. – 2010. – № 1. – С. 108−115.

40. Піонер штундизму. Історична пам'ять : науковий збірник. − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – Випуск 1 (25). − С. 65−69

41. Еволюція чисельності адвентистів сьомого дня в період становлення їх церковної організації. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. − Запоріжжя : ЗНУ, 2011. − Вип. XXX. − С. 190−195.

42. Історія православ'я на Машівщині. Історична пам'ять: науковий збірник. − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – Випуск 2 (26). – С. 125−132.

43. Роль етнічного чинника у становленні протестантських організацій в Україні. Вісник Черкаського університету. – Черкаси : ЧНУ, 2011. – Вип. 212. – С. 68–73.

44. Еволюція протестантизму на Полтавщині (за матеріалами Державного архіву Полтавської області) Наука. Релігія. Суспільство. – 2011. – № 4. – С. 131–136.

45. Уніфікація діяльності протестантів у період формування їх церковної організації в українських землях. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2011. – Вип. XXXI. – С. 250–255.

46. Огляд діяльності адвентистів щодо формування їх організацій в українських землях. Культурологіч-ний вісник : науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – 2012. – Вип.28. – С. 12–15.

47. Репресії щодо протестантських церков та їх керівників у 30-ті рр. XX ст. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 20 – С. 86–90.

48. Становлення руху адвентистів у Катеринославській губернії. Спадщина: збірник наукових статей / упоряд. Н.Л. Юзбашева; ред.: Н.В. Киструська, Н.Л. Юзбашева; Державний архів Дніпропетровської області. – Дніпропетровськ: Герда, 2012. – Вип.3. – 344 с. – С.143 – 148.

49. Становлення громади баптистів на Полтавщині в роки радянської влади. Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип.12. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2013. – С. 263–269. – 322 с.

50. Прояви етнічного чинника в діяльності українських протестантських церков у 20-30 рр. XX ст. Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.150-156. – 280 с.

51. Переднє слово Ревегук Віктор Якович: біобібліографічний покажчик: / упор. Р.А. Сітарчук, Ю.В. Волошин, В.В. Орєхова та ін..; за ред. М.І. Степаненка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 100 с. − (Серія «Науковці університету»). − С. 5−6.

52. Питання коштів у громадах адвентистів часу їх становлення в Україні. Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип.13. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. – С.98–106.

53. Шанований колега. Олександр Петрович Єрмак: біобібліографічний покажчик / упоряд. Р.А. Сітарчук, В.В. Орєхова, І.М. Лєсунова; за ред. М.І. Степаненка. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – С.8–9. – 176 с. – (Серія «Науковці університету»).

54. Протестантські організації України в розрізі репресивних заходів більшовиків. Історична пам'ять: науковий збірник. − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – Випуск 30–31. – С. 132−138 (фахове видання).

55. Деякі аспекти історії адвентизму на Полтавщині початку XX століття. Україна-Ватикан: християнство в контексті його включення в різноманітні сфери суспільного буття. Науковий збірник. За ред. Л. Филипович і П. Яроцького. – К.: УАР, 2015. – 386 с. – С.169–175.

56. Німецький чинник в історії становлення адвентизму на українських землях у складі Російської імперії // Історична пам'ять: науковий збірник. − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – Випуск 36. – С. 96 −103.

57. Ідея української державності в політичній діяльності М.І. Міхновського. Матеріали регіональної науково-теоретичної конференції «Соціально-політична думка України історія, сучасність, перспективи» (Полтава, 20 21 листопада 1996 року). – Полтава, 1996. – С. 48−50.

58. Деякі аспекти атирелігійної кампанії щодо протестантських громад в Україні (20-рр. XX ст.) . Історія релігій в Україні : матеріали VIII міжнар. круглого столу. – Львів : Логос, 1998. – С. 223–226.

59. Політика радянської держави щодо релігійного сектантства наприкінці 20-х у 30-і рр. Наукові записки : збірник статей. – К.: ІП і ЕНД, Полтава АСМІ, 1999. – Випуск 9. – С. 120–124.

60. Про радянську мілітаристську політику щодо протестантських об'єднань в Україні (20-і рр.). Історія релігій в Україні : Матеріали IX міжнародної конференції. Книга II. – Львів: Логос, 1999. – С. 115−117.

61. Про кількісні зміни у складі протестантських громад у радянській Україні (30-ті роки). Праці X-ї міжнародної наукової конференції «Історія релігії в Україні» (Львів, 16-19 травня 2000 року) : у 2 кн. – Львів: Логос, 2000. – Книга 1. – С. 340−346.

62. Виробнича діяльність протестантських організацій в Радянській Україні (20-ті рр.) . Праці XI-ї міжнародної наукової конференції «Історія релігії в Україні» : у 2 кн. – Львів Логос, 2001. – Книга 1. – С. 381–387.

63. Формування організаційної структури конфесій євангельських християн і баптистів у Радянській Україні у 20-х рр. // Праці XII міжнародної конференції «Історія релігії в Україні» : у 2 кн. – Львів: Логос, 2002. – Книга 1. – С. 378– 384.

64. Характерні риси розвитку християнства друк. 2000-ліття християнства і шкільна історична освіта. Матеріали міської науково-практичної конференції. – Полтава : УМЦ «Наукова зміна», 2000. – С. 20–32.

65. Проблема освіти протестантської молоді в Радянській Україні в контексті державної політики. Світ очима молодих дослідників. Збірник наукових праць студентів. –– Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2002. – Вип. 2. – С. 88−90.

66. Антирелігійна компанія у 30-ті рр. в Радянській Україні. Проблеми розвитку соціально-економічних систем : матеріали науково-практичної конференції (Полтава, 17-18 квітня 2003 р.). – Полтава: ПІБ МНТУ, 2003. – С. 105−109.

67. Зовнішньоконфесійна діяльність протестантських церков в Україні в перші роки радянської влади . Праці XIII-ї міжнародної наукової конференції «Історія релігії в Україні» : у 2 кн. – Львів: Логос. 2003. – Книга І. – С. 507–512.

68. Фінансове становище протестантських союзів в Україні у 20-ті рр. минулого століття. Праці XIV-ї міжнародної наукової конференції «Історія релігії в Україні» : у 2 кн. – Львів: Логос, 2004. – Книга І. – С. 514−519.

69. Репресивна політика влади щодо протестантів як засіб знищення їх організацій (30-і роки XX ст.). Праці XV-ї міжнар. наук. конф. «Історія релігії в Україні». – Львів : Логос, 2005. − С. 531–537.

70. Національні ідеї в релігійній практиці протестантських об'єднань України (20-30-і роки XX століття). Демократичні процеси та демократична освіта − основи розвитку соборності в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 22 січня 2005 року). − Полтава : АСМІ, 2005. − С. 266−268.

71. На європейському рівні. Трудова Полтавщина. − 2006. − 13 січня. − № 1. − С. 7.

72. Радянська історіографія про діяльність протестантських конфесій в Україні. Релігія і церква в історії України : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. – Полтава : АСМІ, 2006. – С. 394–403.

73. Огляд дисертації О.В. Безносової. Держава і церква в Україні за радянської доби : збірник наукових статей за матеріалами ІІ Всеукраїнської наукової конференції (18 19 жовтня 2007 року). – Полтава : АСМІ, 2008. – С. 269–277.

74. Формування організаційної структури адвентистів сьомого дня. Історія релігій в Україні : науковий щорічник. – Львів : Логос, 2008. – Книга І. – С. 524–532.

75. Особливості політики Російської православної церкви щодо євангелістів наприкінці XIX – початку XX століть. Матеріали Четвертої міжнародної українсько-канадської наукової конференції «Українство у світі: Україна є там, де живуть українці». Український вимір. – Чернігів, 2008. – Випуск 7. – С. 709–720.

76. Зародження адвентизму в бессарабських землях у складі Російської імперії. Культура − наука − цивілізація : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 15 травня 2008 року). – Полтава : ПДПУ, 2008. – С. 61–63.

77. Джерела з дослідження початкової історії адвентизму в українських землях. Історія релігій в Україні : науковий щорічник. – Львів : Логос, 2009. – Книга ІІ. – С. 232–237.

78. Петро Григоренко: бунтівний генерал / Р.А. Сітарчук, К.Б. Пивоварська // Правозахисний рух: історія та сучасність : праці Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Полтава, 27 лютого 2008 р.). − Полтава, 2008. − С. 11−14.

79. Перші адвентисти в Одесі. Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри : зб. наук. праць ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 10-11 квіт. 2009 р. – Одеса : ВМВ, 2009. − С. 289–294.

80. Фактори становлення руху адвентистів. Історія релігій в Україні : науковий щорічник. – Львів : Логос, 2010. – Книга І. – С. 761–766.

81. Чи були адвентисти в Чернігівській губернії? Держава і церква в новітній історії України : збірник статей за матеріалами ІІІ Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (Полтава, 15-16 жовтня 2009 року). − Полтава : ПНПУ, 2010. − С. 126−128.

82. Побіленський Яків Абрамович. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка в особах : матеріали наук.-практ. конф. (Полтава, 23 березня 2011 р.). − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка. − 2011. − С. 65−67.

83. Співіснування релігійних формацій та влади в УРСР повоєнного періоду. Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету, присвяченої 90 річчю від дня народження П.М. Денисовця (Полтава, квітень 2010 року). − Полтава : ЮЦ ПНПУ, 2010. − С. 44−46.

84. Наукова школа академіка АПН України В.О. Пащенка. / Р.А. Сітарчук, Ю.В. Волошин // Володимир Олександрович Пащенко : біобібліографічн. покажчик / за ред. М.І. Степаненка. − Полтава : ПНПУ, 2010. − (Серія «Науковці університету»). − С. 38−42.

85. Підкорювач наукових вершин . Актуальні проблеми релігієзнавства : збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (Полтава, 20 жовтня 2010 року). − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка. − 2011. − С. 17−36.

86. Пам'яті товариша. Віктор Іванович Лагно : біобібліографічний покажчик / упор. Г.О.Лагно, О.А. Губачова; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. − Полтава, 2011. − (Серія «Науковці університету»). − С. 46−47. 1941 рік у долі українського народу та його уроки. 1941-й рік на Полтавщині: людський вимір трагедії та героїзму : збірник статей за матеріалами міжнародної наукової конференції (Полтава, 28 вересня 2011 року). − Полтава : ПОІППО, 2011. − С. 7−14.

87. Освітня діяльність протестантських церков у середовищі віруючої молоді (кінець XIX–20–30-ті рр. XX ст.). Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.: Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип.11. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2012. – С.149–155. – 292 с.

88. Про передумови та причини виникнення і становлення протестантизму в Україні. Держава і церква в новітній історії України : збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). − Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка. 2013. − С. 36-42. – 384 с.

89. Становлення союзів протестантів на початку радянської влади в Україні. Держава і Церква в новітній історії України. Збірник наукових статей за матеріалами У Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України», (19-20 листопада 2015 р. [текст]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 171-178.

90. Огляд джерел з історії пізнього протестантизму в українських землях у 20-30-ті роки ХХ століття. Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава: Астрея, 2017. – 278 с. – С.212 – 217.

91. Репресивна політика влади щодо організацій протестантів в Україні 20-30 рр. ХХ ст. // Держава і Церква в новітній історії України. Збірник наукових статей за матеріалами УІ Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України», (25-26 жовтня 2017 р. [текст]. – Полтава: ПП «Астрая», 2017. – С. 81-89.

Укладач: О. А. Гура

ВОЛОШИН Юрій Володимирович (17.09.1963, с. Крючки Балаклійського району Харківської області) – кандидат історичних наук (1997), доцент (2001), доктор історичних наук (2006), професор (2012).

Після здобуття робітничої професії та служби в армії упродовж 1985–1989 рр. навчався на історичному факультеті ПДПІ ім. В.Г. Короленка. Освітянську діяльність розпочинав учителем історії Полтавської загальноосвітньої школи № 5. З 1993 р. працював на кафедрі історії України. Після навчання в аспірантурі в 1997 р. успішно захистив кандидатську дисертацію «Православна церква в Україні періоду нацистської окупації (червень 1941 – жовтень 1944 рр.)», а в 2006 р. – докторську дисертацію «Розкольницькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII ст. : історико-демографічний аналіз» (наук. керівник акад. В.О. Пащенко).

Із 09.2008 до 12.2009 – завідувач кафедри історії України.

Запрошувався для викладання навчальних курсів у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (2006, 2010, 2011, 2012, 2014. 2015, 2016 рр.), Українському католицькому університеті (м. Львів, 2016, 2017 рр.).

Отримував міжнародні гранти й стипендії для дослідження актуальних тем з історії України, наукові закордонні стажування: Stypendium American Council of Learned Societies (2001). Стипендії Канадського інституту українських студій Альбертського університету (2006, 2009, 2015). Стипендія польського комітету UNESCO для стажування в Інституті історії Варшавського університету (2011). Участь у семінарах «Історія населення» (Population History Seminar) та проекті MOSAIC інституту демографічних досліджень імені Макса Планка (м. Росток, Німеччина), 2012 – 2013. Український католицький університет, інститут імені Св. Климента Папи (Рим, Італія), 2013. Український католицький університет м. Львів (2016).

Проф. Ю.В. Волошин є членом міжнародних наукових організацій та редакційних колегій українськиї і закордонних наукових видань: член правління Української асоціації усної історії (з 2006), член міжнародної асоціації гуманітаріїв (з 2009), член редакційної ради часопису «Український гуманітарний огляд» (2010 – 2013), член редакційної колегії альманаху «Соціум», Член редакційної колегії журналу «Наукові записки НаУКМА. Історичні науки», Член редакційної колегії часопису «Przeszłośc Demograficzna Polski».

Наукові дослідження проф. Ю.В. Волошина та його учнів зосереджуються у площині соціальної історії, історичної демографії, усно-історичних досліджень.

Вибрані публікації Ю.В. Волошина:

1. Українська православна церква в роки нацистської окупації (1941-44 рр.) – Полтава, 1997 – 127с.

2. Розкольницькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII ст.: історико-демографічний аспект – Полтава, 2005. – 312с.

3. «Государевы описные малороссийские раскольнические слободы» (XVIII в.): историко-демографический аспект. – М.:Археодоксия, 2005. – 292с.+40с.

4. Місто Полтава в Румянцевському описі Малоросії 1765-1769 рр./ упоряд., вст. ст. і ком. Ю. Волошина – К.: Наш Час, 2012. – 576с.

5. Козаки і посполиті: Міська спільнота Полтави другої половини XVIII ст. – Київ: К.І.С., 2016. – 356 с.

6. Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. – Київ, «К.І.С.», 2012. – 400 с. (науковий редактор) 38,7 д.а.

7. Родина Котляревських в Румянцевському описі Малоросії 1765-1769 рр. // Київська старовина – Науковий історико-філологічний журнал – 2007 – №5 – С.149 -158.

8. Письменність серед мешканців Полтави другої половині XVIII століття (за матеріалами Румянцевського опису). // Київська Академія – Випуск 5. – 2008 – №5 – С.143-154.

9. Старообрядческая слобода Клинцы в статистических источниках XVIII века: возможности историко-демографических исследований (на примере структуры домохозяйства) // Традиционная книга и культура позднего русского средневековья. Труды Всероссийской научной конференции к 40-летию полевых археографических исследований Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова (Москва, 27-28 октября 2006 г.) / [Отв. ред. – И.В. Поздеева]: в 2 ч. Ярославль: Ремдер, 2008 (Мир старообрядчества. Вып.7). – ч.2. – С.16-35.

10. Ссоры в старообрядческом обществе XVIII века: история одного конфликта // Православие: Конфессия, институты, религиозность (XVII-XX вв.): Сб. научн. работ / Под ред. М.Д. Долбилова, П.Г. Рогозного. СПб.: Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2009. (Источник. Историк. История; Вып. 6). – С.30-46.

11. Конфлікти в Полтаві другої половини XVIII ст.: зміст, характер, мова // СОЦІУМ. Альманах соціальної історії. Випуск. 9. К.: Інститут історії України, 2010 – С. 219-238.

12. Cezary Kuklo. Demografija Rzeczypospolitej przedrozbiorowej. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2009. 532 s. // Український гуманітарний огляд. – №14. – 2009. – С.225 – 235.

13. Структура семьи в «государевых описных малороссийских раскольничьих слободах» (на примере слободы Деменка Топальской сотни Стародубского полка) // «Сословия, институты и государственная власть в России. Средние века и раннее Новое время». М., 2010. 992 с. – С.932-948.

14. Регіональна ідентичність населення Лівобережної Гетьманщини другої половини XVIII ст. (за матеріалами Румянцевського опису Малоросії) // Historia-Mentalność-Tożsamość. Studia z historii, historii historiografii i metodologii historii / Pod redakcija Karoliny Plasik-Wrzosek, Wojcicha Wrzoska i Leonida Zaszkilnjaka. – Poznan, 2010 –S.213-223.

15. Жінка-вдова в полковому місті Полтаві другої половини XVIII ст. (За матеріалами Румянцевського опису Малоросії) // Київська старовина : науковий історико-філологічний журнал. – 2011. – № 1. – С. 13–32.

16. «Для точнаго исчиленія и сведения всего малороссийскаго народа»: проведення Румянцевського опису в полковому місті Полтаві (1765–1766 рр.) // Краєзнавство. – 2011. – № 1. – С. 57–71.

17. Статево-вікова та шлюбна структура населення міста Полтави в другій половині XVIII ст. // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2011. – № 1 (25) – С. 5–24.

18. Вдівці в полковому місті Полтаві другої половини XVIII ст. (За матеріалами Румянцевського опису Малоросії) // Київська старовина : науковий історико-філологічний журнал. – 2011. – № 4. – С. 24–41.

19. Двори мешканців Полтави другої половини XVIII ст. (за матеріалами Румянцевського опису) // Краєзнавство. – 2011. – № 4. – С.39-51.

20. Шляхетські ідеали в козацькому соціумі Лівобережної України 60-70-х років XVIII ст. // Mity i stereotypy w dziejach Polski i Ukrainy w XIX i XX wieku / Pod redakcja Andrzeja Czyźewskiego, Rafała Stobieckiego, Tomasza Toborka, Leonida Zaszkilniaka. – Warszawa; Łódź, 2012. – 496 s. – S.384-392. (0,5 д.а.)

21. Кримінальна злочинність в Гетьманщині другої половини XVIII ст. (За матеріалами Полтавського гродського суду) // З історії повсякденного життя в Україні. Серія монографічних видань. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії в 2-х томах. – Т. 1: Практики, казуси та девіації повсякдення. Київ: Інститут історії України НАН України, 2012. – С.287-325.

22. Населення домогосподарств і структура родин мешканців Полтави другої половини XVIII ст. (за матеріалами сповідних розписів)// СОЦІУМ. Альманах соціальної історії. Випуск. 10. К.: Інститут історії України, 2013 – С. 31-50.

23. Ревізький реєстр слободи Деменка за 1765 рік як джерело вивчення історії сім›ї, домогосподарства та родинних зв›язків у традиційному суспільстві російських старовірів

Гетьманщини // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 2013. Т. CCLXV: Праці Історично-філософської секції. – С. 331-378.

24. Household composition and family structures of Ukrainian Cossacks in the Second Half of the eighteenth century // The History of the Family, Volume 20, Number 1, March 2015. – P. 141-157. https://doi.org/10.1080/1081602X.2014.944552

25. Вдови і вдівці у Полтаві в 60-х рр. XVIII ст. // СОЦІУМ. Альманах соціальної історії. Випуск. 11-12. К.: Інститут історії України, 2015 – С. 71-88.

26. «Служители» і «работники» в домогосподарствах мешканців міста Полтави другої половини XVIII ст. // Patrimonium. Студії з ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи. Т.1: Ранньомодерна людина: Простір – влада – право XVI – XVIII століть / за ред. В. Михайловського і Я. Століцького. Київ – Краків: Laurus, 2015. – С.391-402.

27. Die Erinnerung an die Schlacht von Poltava in der Zeitschrift «Poltavskie Eparchial'nye Vedomosti» in den Jahren 1907 bis 1909 // Religiöse Pluralität als Faktor des Politischen in der Ukraine – DigiOst. – Band 3 / herausgegeben von Katrin Boeckh and Oleh Turij. – München, Berlin, Leipzig, Washington. D.C., 2015. – S.333-346.

28. Козацька адміністрація та міське самоуправління Полтави у 60-70-х рр. XVIII ст. // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace Historyczne, 2016, Numer 143, z.2 (215), s. 343-351.

29. Widows and widowers of Poltava in the second half of the 18th century // Przeszłość Demograficzna Polski 37, 2015, nr 4 S.39-60. DOI: 10.18276/pdp.2015.4.37-02.

30. Servants in the Hetmanate cities: the case of Poltava city during the 1760-1770s. // Jornal of Family History. – Volume 42, Issue 4, October 2017 – pp. 351–368. Article first published online: September 4, 2017 DOI: https://doi.org/10.1177/0363199017725553

Укладач: Л. Л. Бабенко

КИРИДОН Петро Васильович (12.03.1961, с. Лебедівка Козелецького р-ну Чернігівської обл.) – доктор історичних наук (2014), професор. В.о. ректора ПДПУ імені В.Г. Короленка (07.2008 – 01.2009).

Після закінчення Морівської середньої школи-інтернату Чернігівської області (1978) працював на заводі в обласному центрі токарем. Навчався в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка (1979-1984), закінчивши з відзнакою історичний факультет і одержавши кваліфікацію історика, викладача історії та суспільствознавства.

У 1984 р. розпочав роботу в ПДПІ імені В.Г. Короленка на посаді асистента кафедри всесвітньої історії. Восени того ж року призваний на строкову службу в Збройні сили. Після звільнення в запас 1986 р. повернувся працювати в Полтавський педінститут. 1988 р. вступив до аспірантури КДУ імені Тараса Шевченка, яку закінчив достроково, захистивши 06.1991 р. дисертацію «Чотирнадцятий з'їзд ВКП(б): історіографія», ставши кандидатом історичних наук. Протягом 1991–2010 років працював у ПДПІ імені В.Г. Короленка на посадах старшого викладача, доцента, заступника декана, проректора з навчальної роботи, першого проректора; виконував обов'язки ректора з 07.2008 по 01.2009, забезпечивши стабільне функціонування закладу. 09.2010 р. вступив до стаціонарної докторантури історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, де перебував до 2013 р. Після захисту 28.10.2014 р. докторської дисертації «Партійно-державна номенклатура Української РСР 1945 – 1964 років: інституціоналізація та функціонування» повернувся до ПНПУ імені В.Г. Короленка й обіймає посаду професора кафедри історії України. Викладає новітню історію України, методику викладання історії у закладах вищої освіти тощо.

Наукову діяльність присвятив дослідженню вітчизняної історії XX сторіччя, зокрема питанням краєзнавчого характеру, проблемам Української революції, соціально-економічним процесам 1920-х -1930-х років, історії повоєнної доби тощо. Є автором понад 200 наукових публікацій.

За здобутки в науково-педагогічній роботі одержав відзнаки: звання заслуженого працівника освіти України (2014), знаки Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти» і «Петро Могила»; є лауреатом премії Полтавської обласної Ради імені Панаса Мирного, нагороджений грамотами та подяками органів обласної, міської влади, ректора університету.

Вибрані публікації:

1. К вопросу о внутрипартийной демократии 20-х годов // Вопросы истории КПСС.- 1990. – №9. – С. 97-105.
2. Історія XIV з`їзду ВКП(б) в українській радянській історіографії другої половини 20-х років // Наукові праці з питань політичної історії. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. – Вип. 168. – С. 56-63.
3. Розгляд XIV з›їздом ВКП(б) деяких проблем нової економічної політики // Наукові праці з питань політичної історії. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. – Вип.170.
4. Стародавні слов›яни. Київська Русь (Конспект лекції). – Полтава: ПВВЗРКУ, 1992. – 0.5 д.а. – авт. кол.
5. Галицько-Волинське князівство. Українські землі в складі Великого князівства Литовського. Запорізька Січ (конспекти лекцій). – Полтава: ПВВЗРКУ, 1992. – авт. кол.
6. Посилення національного та соціального гніту в Україні та антифеодальна і національно-визвольна боротьба українського народу (конспекти лекцій). – Полтава: ПВВЗРКУ, 1992. – авт. кол.
7. Політичне становище та соціально-економічний розвиток України в другій половині XVII століття. Україна у XVIII столітті (конспекти лекцій). – Полтава: ПВВЗРКУ, 1992. – авт. кол.
8. Історія України з найдавніших часів (конспект лекції). Полтава: ПВВЗРКУ, 1993. – авт. кол.
9. Про ставлення І. Франка до ідеї незалежної України: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Національна ідея в духовній культурі України XIX – XX століть». – Полтава, 1993.
10. Викладачі російської філології Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г.Короленка (рос. Мовою) // Ученые записки ПГПИ. – Полтава, 1994.
11. З історії українізації православної церкви Наддніпрянщини в 1917 році: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Православ'я і культура: історія та сучасність». – Полтава, 1994. – Киридон А.М.
12. Національна Рада як альтернатива уряду Директорії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 1994. – Киридон А.М.
13. До питання про виникнення багатопартійності в Полтаві (кінець 80-х – початок 90-х років): Матеріали III Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава, 1994. – Пустовіт Т.П.
14. Становлення освітньої справи в часи Центральної Ради: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної самосвідомості». – Полтава, 1995.
15. Устим Кармелюк / Історія України в особах: XIX – XX століття. – К.: Україна, 1995.
16. Народний месник / Збірник творів для переказів. – К.: Освіта, 1995.
17. Історія України. Соціально-політичний і економічний розвиток України на початку XX століття. Революція в Україні і створення першої Української держави новітнього часу. Гетьманська влада і Директорія в Україні. – Полтава: ПВВЗРКУ, 1994
18. Волнін Олександр Костянтинович / Історія Полтавського педагогічного інституту в особах: Матеріали конференції, присвяченої 80-річному ювілею інституту. Полтава, 1995.. – Киридон А.М.
19. Про взаємини Б. Хмельницького і М. Кривоноса: Матеріали конференції до 400-річчя з дня народження Б.Хмельницького «Видатний державотворець України». – Полтава, 1995.
20. До проблеми періодизації українського національного руху в XIX столітті / Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції. – Полтава, 1996.
21. До взаємин М. Грушевського з С. Томашівським: Матеріали науково-практичної конференції. – Полтава, 1996. – Киридон А.М.
22. Погляди Миколи Гоголя на історію України: Матеріали IV гоголівських читань / Збірник наукових статей. – Полтава, 1997. – Лобурець В.Є.
23. Маловідомі сторінки історії Полтавщини. – ч. І. – Полтава, 1997. – Год Б.В., Лахижа М.І.
24. З історії українізації часів Центральної Ради / Слов`янська культура в минулому і сучасному: Матеріали науково-практичної конференції. –Полтава, 1996.
25. Деякі актуальні питання дослідження вітчизняної історії / Збірник статей. – Полтава, 1997.
26. Історія України. Методичні рекомендації до курсу. – ч. І. – Полтава, 1998.- 0,5 д.а.
27. Іван Котляревський і українська національна ідея / Збірник наукових статей. – Полтава, 1998. – Ніколенко О.М.
28. Розбудова національної освіти за доби Української Центральної Ради // Наукові записки психолого-педагогічного факультету. Збірник наукових праць. – Полтава, 1998.
29. До біографії Івана Стешенка / Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава, 1998. – Киридон А.М.
30. Українізація як чинник державотворення в добу Центральної Ради / Національні традиції державотворення та розвиток Збройних Сил України: Навч. посібник. – Полтава, 1998.
31. 100 відповідей на запитання з історії України. – Опішне, 1998.
32. Історія України. Методичні рекомендації до курсу. – ч. ІІ. – Полтава, 1998.
33. Подільський месник / Історичний календар`97. – К., 1996.

34. Психолог і педагог (Г.Костюк) / Збірник наукових праць ПДПІ н.. В.Г.Короленка. Серія «Педагогічні і психологічні науки». – Вип. ІІ. – Полтава, 1998.

35. Нова економічна політика в Україні. Навчальний посібник. – Полтава, 1999.- 0,7 д.а.

36. Політичне і соціально-економічне становище західноукраїнських земель в 20-30-і роки. Навчальний посібник. – Полтава, 1999.

37. Соціально-політичний і економічний розвиток України у 30-х роках ХХ століття. Навчальний посібник. – Полтава, 1999.

38. Симон Петлюра про національну політику більшовиків в Україні / Полтавська Петлюріана. Число 3: Матеріали IV Петлюрівських читань. – Полтава, 1999.

39. Переслідування державою церкви на Полтавщині на початку 60-х років ХХ століття // Історична пам`ять. – 1998. – №1. – Полтава, 1998.

40. На шляху до незалежності (1985 – 1998 роки) / Полтава: історичний нарис. – Полтава, 1999. – Пустовіт Т.П.

41. Художні твори та переклади В.Винниченка і соціально-політична дійсність / Збірник наукових праць ПДПІ імені В.Г.Короленка. – Вип. 2(6). Серія «Філологічні науки». – Полтава, 1999. – 0,2 д.а. – Киридон А.М., Радько Г.І.

42. Еволюція більшовицької ідеології стосовно церкви в період переходу від «воєнного комунізму» до нової економічної політики в Україні / Збірник / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України / Серія «Політологія і етнологія», Вип. 9.- С.113-116. – К.,1999. – Киридон А.М.

43. Перша спроба запровадження більшовицького режиму в Полтаві (січень – березень 1918 року) // Рідний край. – 1999.- №1. – С. 93-94. – Полтава, 1999.

44. Реалізація теорії «раси панів» А.Розенберга в рейхскомісаріаті «Україна» // Безсмертя полум`яних літ: до 55-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників: Матеріали регіональної наукової конференції 28 жовтня 1999 року. – Полтава, 1999.

45. Національні традиції державотворення в нарисах з історії політичної та релігійної думки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Полтава, 2000. – Пащенко В.О., Радько П.Г.

46. В.П.Шевчук, М.Г.Тараненко. Історія української державності. Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999.- 480с.- Рецензія // Історична пам`ять.- 1999.- №1-2.- С.207 – 210. – Полтава, 2000.- 0,2 д.а. – Радько П.Г.

47. Вирішення релігійних і церковних проблем у роки Української революції / 2000-ліття християнства і шкільна історична освіта: Матеріали міської науково-практичної конференції. – С.45-54. – Полтава, 2000.

48. Особливості інкорпорації українських земель до складу Великого Князівства Литовського / Актуальні проблеми вітчизняної і всесвітньої історії: Матеріали І Всеукраїнської наукової конференції. – С. 39 – 42. – Луганськ, 2001.- 0,2 д.а. – Киридон А.М.

49. Іван Стешенко – просвітитель Української революції // Рідний край. – 2000.- №2(3). – С.78 – 80. – Полтава, 2000.- 0,2 д.а. – Киридон А.М.

50. Полтавський педуніверситет н.. В.Г.Короленка готовий іти на експеримент // Пост-методика. – 2001.- №1.- С.15-16. – Полтава: АСМІ, 2001.- 0,3 д.а.

51. Рецензія на: Литвин С.Х. Симон Петлюра у 1917-1926 роках. Історіографія та джерела: Монографія. – К.: Аквілон-Прес, 2000 // Історична пам`ять. – 2000.- №1-2.- С.219-221. – Полтава, 2000.- 0,25 д.а.

52. Формування та сучасний стан багатопартійної системи в Україні / 10 років незалежності: досвід, проблеми, перспективи: Матеріали обласної науково-практичної конференції до 10-річчя проголошення незалежності України. – Полтава: Техсервіс, 2001.- 0,2 д.а.

53. Взаємини Симона Петлюри з масонами в роки Української революції / Полтавська Петлюріана. Число 4: Матеріали П`ятих Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 25 травня 2001 року. – С. 14-19. – Полтава, 2001. – 0,2 д.а. – Киридон А.М.

54. Десятиріччя державотворення на тлі історії // Рідний край.- 2001.- №2(5).- С.15-19.- 0,9 д.а.

55. Довідник для вступників до Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.- Полтава, 2002.- 2 д.а.- н.. Кол.

56. Історія України (компаративні нариси).- Полтава: АСМІ, 2002.- 7,5 д.а. – н.. Кол.

57. В.Короленко про історичну долю України // В.Г.Короленко – людина, громадянин, письменник. IV Короленківські читання: Зб. наук. праць. – Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, ПДПУ, 2002.- 110 с.- С.29-30.- 0,2 д.а.

58. Григорій Силович Костюк // 20 видатних українських педагогів. За н.. А.М.Бойко.- Полтава: АСМІ, 2002.- 452с.- С.412-421. – 0,6 д.а.

59. Освітня справа доби Гетьманату (квітень – грудень 1918 року) в контексті сучасної вітчизняної історіографії Української Держави П.Скоропадського // Історична пам`ять.- 2002.- №1-2.- С.55-62.- 0,2 д.а.

60. Оцінка Михайлом Грушевським Переяславської ради в «Історії України-Руси» // Переяславська рада 1654 року: історія, наслідки. Матеріали регіональної науково-теоретичної конференції 17 квітня 2003 року.- Полтава: АСМІ, 2003.- С.79-86. – 0,3 д.а.

61. Реформування партійно-державного апарату в Українській РСР як один із перших заходів десталінізації (середина 1953 – 1955 рр.) // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць, н.. 7: Спеціальний. – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 483с. – С.442-449.- 0,9 д.а.

62. Феномен Миколи Плав'юка // Українознавство. – 2003. – число 4(9). – С. 444-445. – 0,2 д.а.

63. Полтавщина в 1986 – 1996 роках: соціально-економічний аспект / П`ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень (3-4 грудня 2003 року). – Полтава: АСМІ. 2003.- 336с.- С.74-82.- 0,4 д.а.

64. Плав`юк М. Україна – життя моє. У 3-х томах. – К.: Вид-во Олени Теліги, 2002 / Рецензія // Історична пам`ять. – 2003.- №1-2. – С.132-135.- (у співавторстві з В.Пащенком). – 0,1 д. а.

65. Реформування партійно-державного апарату в Українській РСР як один із перших заходів десталінізації (середина 1953-1955 рр.) // Геноцид українського народу: Мат-ли н.ст. Наук.– н.с. Конф. – Київ, Нью–Йорк: Вид-во М.П.Коць, 2003. – 596 с.

66. Діалог з владою: листи В.Г.Короленка до А.В. Луначарського // Феномен В.Г. Короленка: погляд із ІІІ тисячоліття. Зб. наук. праць. – Полтава: ПДПУ, 2004. – 190с. – с.5-10. У н.с. З О.М. Ніколенко. – 0,3 д.а.

67. Історія: поняття і терміни (10 клас): Довідник. – Полтава: Оріяна, 2004. – 60 с. (співавтори: Білоусько О.А., Киридон А.М.). – 1,2 д.а.

68. Григорій Силович Костюк // Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогів: Підручник / А.М. Бойко, В.Д. Бардінова та н..; Під заг. н.. А.М. Бойко. – К.: ВД „Професіонал», 2004. – 576 с. – С. 530-541. – 0,75 д.а.

69. З історії Полтавського інституту народної освіти кінця 20-х років ХХ століття // Історична пам'ять. – 2004. – №1. – С. 167-173. – 0,5 д.а.

70. Історія Запорізької Січі в зображенні М.Гоголя // VII Міжнародні Гоголівські читання: Зб. наукових праць. – Полтава: ПДПУ, 2004. – 246 с. – С. 153-156. – 0,4 д.а.

71. Видатний український діяч Дмитро Антонович // Слов'янський збірник. – Випуск 4. – Полтава: Слов'янський клуб, 2005. – 374 с. – С. 94-100. – 0,35 д.а.

72. Самостійна робота студентів як основа сучасної освіти // Самостійна робота студентів у структурі сучасної освіти. Матеріали регіональної науково-практичної конференції. Полтава, 22 квітня 2004 р. – Полтава, 2005. – 212 с. – С. 3-10. – 0,2 д.а.

73. Полтавщина: влада на історичних паралелях. – Полтава: АСМІ, 2005. – 392 с. – н.. Кол-в. – С. 219-246. – 3,2 д.а.

74. Рейтингово-кумулятивний контроль у системі сучасної вищої освіти // Зб. наук. праць Полт. Держ. н.. ун-ту імені В.Г. Короленка. – Випуск 2 (41). – Полтава, 2005. – Серія „Педагогічні науки». – 299 с. – н.с. Безобразова Л.Л. – С. 85-96. – 0,4 д.а.

75. Військовий міністр ЗУНР Дмитро Вітовський // Соборність України: історія і сучасність. Зб. матеріалів обл. наук.-практ. конференції 20 січня 2005 року. – Полтава, 2005. – 60 с. – С. 31-34. – 0,2 д.а.

76. Історія Запорізької Січі в зображенні Миколи Гоголя // Рідний край. – 2006. – №1 (14). – С. 128-133. – 0,6 д.а.

77. Опорні сигнали в організації самостійної роботи студентів // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Серія „Педагогічні науки». – Випуск 4 (51). – Полтава, 2006. – 212 с. С. 85-89. – у н.с. З Безобразовою Л.Л. – 0,2 д.а.

78. Десталінізація в Україні: перспективні проблеми дослідження / Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. – Вип. 10: Хрущовська „відлига»: передумови, реалії, наслідки. Матеріали „круглого столу» / Відп. н.. В.М. Даниленко. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 236 с. – С. 214-231. – 1,0 д.а.

79. Полтава, в якій жив Леонід Бразов / Бразов Леонід. Батько. – Полтава: АСМІ, 2006. – 408 с. – С. 83-94. – у н.с. З Пустовітом Т.П. – 0,4 д.а.

80. Боротьба за владу в Полтаві в роки Української революції // Слов'янський збірник. – Випуск 5. – Полтава: Слов'янський клуб, 2006. – 402 с. – С. 229 – 237. – 0,5 д.а.

81. Досвід навчально-методичної роботи доцента Л.Л. Безобразової // Безобразова Л.Л. Опорні сигнали як засіб інтерактивного навчання: Методичний посібник / З передмовою П.В. Киридона. – Полтава, 2007. – 52 с. – С. 3-6. – 0,5 д.а.

82. Людмила Михайлівна Старицька-Черняхівська / Слов'янський збірник. – Випуск 6. – Полтава: Слов'янський клуб, 2007. – 402 с. – С. 213-218. – 0,3 д.а.

83. Новітня історія Полтавщини (ІІ половина ХХ століття): Підручник для 11 класу загальноосвітньої школи. – Полтава: „Оріяна», 2007. – 312 с., іл., карти. – н.. Колектив. – 9,3 д.а.

84. Реалізація виховного і світоглядного потенціалу гуманітарних навчальних дисциплін // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 2 (54). – Полтава, 2007. – 238 с. – С. 86 – 94, у н.с. З Безобразовою Л. – 0,4 д.а.

85. З досвіду використання рейтингово-кумулятивної системи у Полтавському педуніверситеті // Реалізація ідей Болонського процесу в педагогічній освіті: Збірник статей. – Полтава, 2007. – Випуск 1. – 96 с. – С. 11 – 27, у н.с. З Безобразовою Л. – 0,8 д.а.

86. Соціально-економічне становище Полтавщини в першій половині 1990-х років // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку. Зб. матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 70-річчю утворення Полтавської області: 19 вересня 2007 року. – Полтава. – 2007. – 162 с.- С.87-91. – 0,3 д.а.

87. Освітня справа доби Гетьманату (квітень-грудень 1918 р.) в контексті сучасної вітчизняної історіографії Української Держави Павла Скоропадського // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції. Матеріали науково-методичного семінару. Випуск дев`ятий, Чернігів. – 2007. – С. 191-199. – 0,3 д.а.

88. Реакція населення Полтавщини на усунення від влади Лаврентія Берія 1953 року // Історична пам'ять. – 2008. – №1. – С. 50-58. – 0,5 д.а.

89. Рейтингово-кумулятивна система оцінювання знань у Полтавському педуніверситеті // Європейський вектор української освіти: Збірник наукових праць. – Полтава: АСМІ, 2008. – 648 с. – С. 62-70. – 0,35 д.а.

90. Історія Запорізької Січі в зображенні М. Гоголя // М.Гоголь і Україна [Текст]: збірник наукових праць / [н.. Кол.: О.М. Ніколенко (голов. н..) та н..]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. – 118 с. – С. 16 – 21. – 0,6 д.а.

91. Тарас Бульба-Боровець – керівник партизанського руху в Україні // Слов'янський збірник. – Випуск 8. – Полтава: Слов'янський клуб. 2009. – 400 с. – С. 162 – 169. – 0,4 д. а.

92. Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка: історія і сучасність. – Полтава; 2009. – 194 с. – співавтори: Б.В. Год, О.П. Єрмак. – 5,25 д.а.

93. Західні совєтологи про особливості Голодомору 1932 – 1933 років в Україні / Актуальні проблеми дослідження Голодомору та політичних репресій 1930-х років в Україні [Текст]: зб. наук. ст. за матеріалами «круглого столу» 29 трав. 2008 р. / ПНПУ н.. В.Г. Короленка; редкол.: М.І. Степаненко (голов. н..) та н.. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. – 216 с. – С. 73 – 78. – 0,3 д.а.

94. Політична система України періоду «відлиги» // Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 140-річчю заснування першого українського культурно-освітнього товариства на Буковині „Руська бесіда» (7; Чернівці, 27-28 листопада 2009 р.): Тези, / наук. н.. О.В. Добржанський. – Чернівці: Чернівецький н.. Ун-т, 2009. – 370 с. С. 339 – 341. – 0,1 д.а.

95. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область [Текст] / Акад. н.. наук України; Асоц. Ректорів н.. ун-тів Європи; Ін-тут вищ. Освіти; [за заг. н.. В.О. Пащенка, М.І. Степаненка, Б.В. Года]. Полтава: ТОВ «СМІ», 2008. – 476 с. – 1,4 д.а.

96. Українська радянська інтелігенція в контексті становлення більшовицького режиму // Слов`янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов`янський клуб м. Полтави. – Випуск 9. – Полтава: ТОВ „Фірма „Техсервіс», 2010. – 312 с. – С. 61-67. – 0,3 д.а.

97. Історія політичної системи України // Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами Шостого Всеукраїнського науково-практичного семінару (25 – 26 березня 2010 року). – Полтава: Друкарська майстерня, 2010. – 248 с. – 2,0 д. а.

98. Зміцнення становища чиновницько-апаратних структур Української РСР у період між XX і XXII з'їздами КПРС (1956 – 1961 роки) // Часопис української історії / За н.. Доктора історичних наук, професора А.П. Коцура. – К., 2011. – Вип. 20. – 160 с. – С. 38-44. – 1,1 д.а.

99. Партійно-державна номенклатура Української РСР в останній період хрущовської десталінізації (1961 – 1964 роки) // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки» / Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Рівне, РІС КСУ, 2011. – Випуск 11. – 299 с. с. 53-56. – 1,1 д.а.

100. Реакція населення Полтавщини на рішення червневого (1957 року) пленуму ЦК КПРС про «антипартійну групу» Маленкова, Кагановича, Молотова // Історична пам'ять. 2`2010. Науковий збірник. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2010. – 132 с. – С. 60 – 70. – 0,7 д.а.

101. Партійно-державна номенклатура Української РСР: перегляд принципів і методів функціонування в 1953 – на початку 1956 років // Київська старовина. Науковий історико-філологічний журнал. – 2010. – №6. – 182 с. – С. 77 – 90. – 0,8 д.а.

102. Партійно-державна номенклатура Української РСР у другій половині 1950-х років // Університет. Науковий історико-філософський журнал. – 2011. – № 2. – С. 66 – 78. – 1,1 д.а.

103. Пільги та привілеї партійно-державної апаратної бюрократії Української РСР у повоєнне двадцятиріччя // Знаки питання в історії України: парадигми соціальної історії. Програма VII Міжнародної наукової конференції. 13 – 14 травня 2011 року. – Ніжин, 2011. (Апробація).

104. Партійно-державна номенклатура Української РСР в останній період хрущовської десталінізації (1961 – 1964 роки) // Центрально-східна Європа: двадцять років системних трансформацій і геополітичних змін. Міжнародна науково-практична конференція. 25 січня 2011 року. Рівненський інститут слов'янознавства, 2011. (Апробація) // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки» / Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Рівне, РІС КСУ, 2011. – Випуск 11. – 299 с. – С. 53 – 56. – 0,5 д.а.

105. «Наші цілі ясні, задачі визначено, до роботи, товариші!» (до 55-річчя XX і 50-річчя XXII з'їзду КПРС) // Слов`янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов`янський клуб м. Полтави. – Випуск 10. – Полтава: ТОВ „Фірма „Техсервіс», 2011. – 432 с. – С. 80-92. – 0,7 д.а.

106. Морально-етичні характеристики партійно-державної номенклатури хрущовської доби // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Зб. наукових праць: Наукові записки РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2010. – Вип. 19. – С. 78-84.- 0,6 д.а.

107. Типологічний портрет представника правлячих структур Української РСР повоєнної доби (1945-1964 роки) // Слов'янський вісник: Збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки». – Рівне: РІС КСУ, 2011. – Вип. 12. – С. 80 – 88. – 0,6 д.а.

108. Діяльність номенклатури Комуністичної партії України в 1945 – 1953 роках // Актуальні проблеми вітчизняної та н.сталін історії: Збірник наукових праць Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. – Рівне: О. Зень, 2011. – 781 с. – С. 128 – 140. – 0,7 д.а.

109. Рішення XX з'їзду КПРС як визначальний чинник інституціоналізації партійно-державної номенклатури Української РСР в умовах десталінізації // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць / Відп. н.. Г.В. Боряк. – К.: НАН України, Інститут історії України, 2011. – Число 18: Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Перші (міжнародні) Ястребовські читання (Кіровоград, 20-22 жовтня 2011 р.). – 248с. – 0,5 д.а.

110. Номенклатурне керівництво громадськими організаціями Української РСР у повоєнне двадцятиріччя (1945 – 1964 роки) // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. н.. Л.М. Алексієвець. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2011. – Вип. 6-7: 20-й річниці незалежності України присвячується. – С. 113 – 118. – 0,5 д.а.

111. Імідж представника партійно-державної номенклатури Української РСР повоєнного двадцятиріччя // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні і політологічні науки» / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Випуск 13. – Рівне, 2012. – 266 с. – 0,5 д.а.

112. Полтавський педуніверситет на зламі століть // Історична пам'ять. №2 (26)`2011. Науковий збірник. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 188 с. – С. 157 – 169. – 0,3 д.а. (у н.с. – з Годом Б.В. і Єрмаком О.П.).

113. Номенклатура: термінологічні інтерпретації в історіографії // Укр. Істор. журнал. – 2012. – № 1. – С. 171 – 182. – 0,5 д.а.

114. Повоєнний сталінізм і розбудова партійно-державної номенклатури Української РСР // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політологічні науки» / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Випуск 14. – Рівне, 2012. – 254 с. – С. 45 – 49. – 0,5 д.а.

115. Участь правлячої номенклатури Української РСР у боротьбі за владу в Кремлі на початку 1960-х років // European Central Slavic Conference Historia, Polityka i Kultura w Europie Wschodniej Panstwowa Wyzsca Szkola Wschodnioeuropejska w Przemyslu. Przemysl, ul. Tymona Terleckiego 2. 9 – 10. VII. 2012.

116. Колгоспні управлінці в комуністичній номенклатурній системі повоєнних років // Український селянин: Зб. наук. праць / За н.. А.Г. Морозова. – Черкаси: Черкаський національний університет н.. Б. Хмельницького, 2012. – Вип. 13. – 248 с. – С. 191 – 194. – 0,5 д.а.

117. Полтавський педуніверситет на зламі століть: науково-дослідницька діяльність (закінчення) (у н.с.) // Історична пам'ять. – 2012. – № 27. Науковий збірник. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012, 190 с. – С. 161 – 176 – 0,3 д. а.

118. Полтавщина: влада на історичних паралелях / Л.Л. Бабенко, О.А. Білоусько, О.П. Єрмак та н.., редкол.: М.П. Перепелиця (голов. н..), О.А. Білоусько, О.М. Петренко, Т.П. Пустовіт. – Вид. друге, перероб. І доп. – Полтава ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с., іл. – 6,5 д. а.

119. Відновлення функціональних параметрів партійно-державної номенклатури Української РСР у перші повоєнні роки // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей / Відп. н.. В.М. Даниленко. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2012. – Вип. 17. – 301 с. – С. 141 – 156. – 0,7 д. а.

120. Десталінізація в СРСР: початковий етап (1953 – 1955 рр.) // Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип. 11. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2012. – 292 с. – С. 156 – 164. – 0,5 д.а.

121. Організація діяльності партійно-державної номенклатури Української РСР у перші повоєнні роки // Знаки питання в історії України: суспільство між традицією та модернізацією: Збірник матеріалів VIII Міжнародної наукової конференції, Ніжин, 5 – 6 квітня 2012 року / упорядник О.Г. Самойленко. – Ніжин НДУ н.. М. Гоголя, 2012. – 341 с. – 0,3 д.а.

122. Правляча номенклатура Української РСР (1945 – 1964 рр.): монографія. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 576 с. – 33,5 д.а.

123. Відображення в українській радянській історіографії діяльності партійно–державної номенклатури Української РСР повоєнного двадцятиріччя // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К., 2012. – Випуск 63. – С. 179 – 188. 0,6 д.а.

124. Правляча номенклатура Української РСР 1945 – 1964 рр.: характеристика джерельного комплексу // Краєзнавство. Науковий журнал. – 2012. № 3 (80). – С. 152 – 160. – 1,2 д.а.

125. Методологічні засади дослідження діяльності номенклатури Комуністичної партії України в 1945 – 1964 роках / П. Киридон // Єлисавет. Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Історичні науки. Випуск І. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – С. 341 – 353. – 0,5 д.а.

126. Номенклатура Української РСР повоєнної доби: стан наукової розробки проблеми в 1945 – 1964 рр. // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 280 с. – С. 208 – 216. – 0,5 д.а.

127. Людина і держава: модель номенклатурно-бюрократичного управління в УРСР повоєнної доби // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Суспільно-політичні та соціокультурні процеси в Україні і світі» (31 травня – 1 червня 2013 року). – Київ, 2013. – 0,2 д.а.

128. Секретарі обкомів КП(б)У / КПУ повоєнної доби: узагальнена характеристика // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. н.. В.М. Вашкевич– К., 2013. – Випуск 74 (№ 7). – С. 179 – 188. – 0,6 д.а.

129. Сучасна історіографія діяльності партійно-державної номенклатури Української РСР у 1945-1964 рр. // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. 2012. – Вип. 13. – С. 125 – 131. (попри рік видання, донедавна макетувалися). – 0,5 д.а.

130. Партійно-державна номенклатура Української РСР у 1945–1964 роках: огляд історіографії радянської доби // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ н.. Івана Франка, 2013. – Випуск 48 / За редакцією Руслана Сіромського. – С. 262–281. – 0,5 д.а.

131. Партійно-державна номенклатура Української РСР у 1945–1964 роках: інституціоналізація та функціонування: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. К., 2013. – 38 с. – 2 д.а.

132. Партійно-державна номенклатура Української РСР в умовах повоєнної відбудови 1945 – 1954 рр. // Другі Череванівські читання: зб. ст. за матеріалами ІІ Всеукр. Наук. конф., 30 – 31 жовт. 2013 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. – 2013. – 294 с. – С. 8 – 19 – 0,7 д.а.

133. Повсякдення партійно-радянського чиновництва Української РСР в повоєнне двадцятиріччя // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політологічні науки» / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Випуск 17. – Рівне, 2014. – 118 с. – С. 27 – 33. – 0,9 д.а.

134. Партійно-державна номенклатура Української РСР повоєнної доби як чинник адміністративного регулювання соціальної рівноваги в тоталітарному суспільстві // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць / За загальною редакцією д.і.н., проф. Кудряченка А.І. // Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс», 2013. – 416 с. – С. 142 – 150. – 0,5 д.а.

135. Партийно-государственная номенклатура Украинской ССР: злоупотребления властью и нарушения законности (1945 – 1964 гг.) // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. Электронный научный журнал (Online). – 2014. – № 1 (9). – С. 65 – 71. – 0,5 д.а.

136. Професор А.П. Коцур про державницькі ідеї М.П. Драгоманова // Часопис української історії / За н.. Д.і.н., проф. А.П. Коцура. – К., 2013. – Вип. 25. – С. 187 – 189. – 0,3 д.а.

137. Повседневность партийно-государственной номенклатуры Украинской ССР в послевоенные годы // Российская история в начале XXI века: опыт, проблемы, перспективы / Международная научно-практическая н.сталін 13-14 мая 2014 г. – Сборник статей / науч. н.. Д.А. Сафонов. Мин-во образования и науки Рос. Федерации, ФГБОУ ВПО «Оренб. Гос. н.. ун-т»; Мин-во образования Оренбургской области. – Оренбург: Изд-во ОГПУ. – 2014. – 384 с. – С. 146 – 149. – 0,5 д.а.

138. Грошове забезпечення правлячої номенклатури Української РСР як чинник її привілейованого становища в повоєнні роки // Слов'янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л.Л.; Слов'янський клуб м. Полтави. – Вип. 13. – Полтава: ТОВ «Техсервіс», 2014. – 252 с. – С. 49 – 58. – 0,6 д.а.

139. Методи комплектування номенклатурних структур в Українській РСР (1945 – 1964 рр.) // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. н.. В.М. Вашкевич. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 84 (5). – 586 с. – С. 105 – 113. – 1,0 д.а.

140. Діяльність номенклатури Комуністичної партії України в 1953-1956 роках / П.В. Киридон // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки». – Рівне: РДГУ, РІС КСУ, 2014. – Вип. 19. – С. 28-33. – 0,5 д.а.

141. Система пільг і привілеїв як органічна складова характеристики партійно-державної номенклатури Української РСР 1945 – 1964 років // Історична пам'ять. Науковий збірник. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – 2014. – Випуск 30 – 31. – Полтава. – 2014. – С. 93 – 102. (0,8 д.а.).

142. Столітня історія Полтавського педагогічного університету / О.П. Єрмак та н..: за н.. М.І. Степаненка, Л.М. Кравченко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 274 с. (3,2 д.а.).

143. Григорій Семенович Левченко: біобібліографічний покажчик / упоряд. Н.В. Сулаєва; Полт. н.. н.. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2013. – 174 с. – С. 83-84. (0,06 д.а.).

144. Организационные принципы и методы формирования партийно-государственной номенклатуры в 1945 – 1964 гг. // Материалы интернет-конференции «Советская номенклатура и современные элиты в России и на постсоветском пространстве (1945 – 2014). – Пермь: ЭлИс-Центр. – 2014. (0,5 д.а.).

145. Партійно-державна номенклатура Української РСР 1945 – 1964 років: класифікація неопублікованих матеріалів джерельного комплексу // Слов'янський вісник: Зб. наук. праць. – Вип. 20. – Ч. 1. – Серія: Історичні науки / Наук. н.., д. політ. Наук, проф. Б.М. Юськів. – Рівне, 2014. – С. 56-63. (0,6 д.а.)

146. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка: 100 років на службі людям / Редакційна колегія. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 160 с. (3,2 д.а.).

147. Лазар Каганович: портрет номенклатурного діяча / Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: Збірник наукових праць та матеріалів доповідей і повідомлень Дев'ятого Всеукраїнського науково-практичного семінару (26 – 27 березня 2015 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 207 с. – С. 132 – 140. (0,6 д.а.).

148. Партійно-державна номенклатура Української РСР 1945 – 1964 років: класифікація неопублікованих матеріалів джерелознавчого комплексу // Історична пам'ять. – Науковий збірник. Випуск 32. – 2015. С. 112 – 119 (0,5 д.а.).

149. Секретарі обкомів КП(б)У / КПУ повоєнної доби: узагальнена характеристика // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. н.. В.М. Вашкевич– К., 2013. – Випуск 74 (№ 7). – С. 179 – 188

150. Сучасна історіографія діяльності партійно-державної номенклатури Української РСР у 1945-1964 рр. // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. 2012. – Вип. 13. – С. 125 – 131.

151. Партійно-державна номенклатура Української РСР у 1945–1964 роках: огляд історіографії радянської доби // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ н.. Івана Франка, 2013. – Випуск 48 / За редакцією Руслана Сіромського. – С. 262 – 281.

152. Повсякдення партійно-радянського чиновництва Української РСР в повоєнне двадцятиріччя // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політологічні науки» / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Випуск 17. – Рівне, 2014. – С. 27 – 33.

153. Партійно-державна номенклатура Української РСР повоєнної доби як чинник адміністративного регулювання соціальної рівноваги в тоталітарному суспільстві // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць / За загальною редакцією д.і.н., проф. Кудряченка А.І. // Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс», 2013. – С. 142 – 150.

154. Партийно-государственная номенклатура Украинской ССР: злоупотребления властью и нарушения законности (1945 – 1964 гг.) // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. Электронный научный журнал (Online). – 2014. – № 1 (9). – С. 65 – 71.

155. Повседневность партийно-государственной номенклатуры Украинской ССР в послевоенные годы // Российская история в начале XXI века: опыт, проблемы, перспективы / Международная научно-практическая н.сталін 13-14 мая 2014 г. – Сборник статей / науч. н.. Д.А. Сафонов. Мин-во образования и науки Рос. Федерации, ФГБОУ ВПО «Оренб. Гос. н.. ун-т»; Мин-во образования Оренбургской области. – Оренбург: Изд-во ОГПУ. – 2014. – С. 146 – 149.

156. Методи комплектування номенклатурних структур в Українській РСР (1945 – 1964 рр.) // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. н.. В.М. Вашкевич. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 84 (5). – С. 105 – 113.

157. Діяльність номенклатури Комуністичної партії України в 1953-1956 роках / П.В. Киридон // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки». – Рівне: РДГУ, РІС КСУ, 2014. – Вип. 19. – С. 28-33.

158. Система пільг і привілеїв як органічна складова характеристики партійно-державної номенклатури Української РСР 1945 – 1964 років // Історична пам'ять. Науковий збірник. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – 2014. – Випуск 30 – 31. – Полтава. – 2014. – С. 93 – 102.

159. Українське музикознавство від XVII до початку XX століття // Наукове видання. Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць. – Випуск 9. – К.- Полтава: НАН педагогічних

наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2015. – С. 43 – 51.

160. Особливості інституціонального оформлення номенклатури Комуністичної партії України в повоєнне двадцятиріччя // Гілея. Збірник наукових праць. – К., 2015. – Вип. 95. – С. 87 – 92.

161. Организационные принципы и методы формирования партийно-государственной номенклатуры в 1945 – 1964 гг. Материалы интернет-конференции «Советская номенклатура и современные элиты в России и на постсоветском пространстве (1945 – 2014). – Пермь: ЭлИс-Центр. – 2014. С. 61 – 70.

162. Сучасна історіографія діяльності партійно-державної номенклатури Української РСР у 1945-1964 рр. // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. 2012. – Вип. 13. – С. 125 – 131.

163. Партійно-державна номенклатура Української РСР у 1945–1964 роках: огляд історіографії радянської доби // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ н.. Івана Франка, 2013. – Випуск 48 / За редакцією Руслана Сіромського. – С. 262 – 281.

164. Партійно-державна номенклатура Української РСР повоєнної доби як чинник адміністративного регулювання соціальної рівноваги в тоталітарному суспільстві // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць / За загальною редакцією д.і.н., проф. Кудряченка А.І. // Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс», 2013. – С. 142 – 150.

165. Партийно-государственная номенклатура Украинской ССР: злоупотребления властью и нарушения законности (1945 – 1964 гг.) // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. Электронный научный журнал (Online). – 2014. – № 1 (9). – С. 65 – 71.

166. Повседневность партийно-государственной номенклатуры Украинской ССР в послевоенные годы // Российская история в начале XXI века: опыт, проблемы, перспективы / Международная научно-практическая н.сталін 13-14 мая 2014 г. – Сборник статей / науч. н.. Д.А. Сафонов. Мин-во образования и науки Рос. Федерации, ФГБОУ ВПО «Оренб. Гос. н.. ун-т»; Мин-во образования Оренбургской области. – Оренбург: Изд-во ОГПУ. – 2014. – С. 146 – 149.

167. Методи комплектування номенклатурних структур в Українській РСР (1945 – 1964 рр.) // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 84 (5). – С. 105 – 113.

168. Діяльність номенклатури Комуністичної партії України в 1953-1956 роках / П.В. Киридон // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки». – Рівне: РДГУ, РІС КСУ, 2014. – Вип. 19. – С. 28-33.

169. Система пільг і привілеїв як органічна складова характеристики партійно-державної номенклатури Української РСР 1945 – 1964 років // Історична пам'ять. Науковий збірник. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – 2014. – Випуск 30 – 31. – Полтава. – 2014. – С. 93 – 102.

170. Организационные принципы и методы формирования партийно-государственной номенклатуры в 1945 – 1964 гг. // Материалы интернет-конференции «Советская номенклатура и современные элиты в России и на постсоветском пространстве (1945 – 2014). – Пермь: ЭлИс-Центр. – 2014.

171. Партійно-державна номенклатура Української РСР 1945 – 1964 років: класифікація неопублікованих матеріалів джерелознавчого комплексу // Історична пам'ять. – Науковий збірник. Випуск 32. – 2015. – С. 112 – 119.

172. Методика викладання історії України у вищих навчальних закладах: навч.-метод. Рек. Для студ. VI курсу за напрямом підготовки 8.020302 «Історія» освітньо-кваліфікаційного рівня магістр. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 22 с.

173. Повоєнна десталінізація в Україні (1945 – 1964 рр.): навч.- метод. Рек. До спецкурсу за напрямом підготовки 6.020302 «Історія» освітньо-кваліфікаційного рівня БАКАЛАВР. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 24 с.

174. Новітня історія України (1901 – 1939 рр.): навч.-метод. Рек. Для студ. IV курсу іст. Ф-ту за напрямом підготовки 6.020302 «Історія», освітньо-кваліфікаційного рівня БАКАЛАВР / у н.с. З Т.О. Лахач. – Полтава: ПУЕТ, 2015. 35 с.

175. Порушення законності та зловживання владою сільської правлячої номенклатури Української РСР в повоєнне двадцятиріччя (1945 – 1964 рр.) // Український селянин. Зб. наук. праць / За н.. А.Г. Морозова. – Черкаси: Черкаський національний університет н.. Б. Хмельницького, 2015. – Вип. 15. – С. 79 – 82.

176. Професійні спілки Української РСР у сфері впливу правлячої номенклатури (1945 – 1964 роки) // Слов'янський вісник : Зб. наук. праць. Сер. »Історичні та політичні науки» / Рівнен. Держ. гум. Університет, Рівненський інститут слов'янознавства КСУ. – Вип. 22 / Наук. н.. Д. політ. Наук проф. Юськів Б.М. – Рівне, 2015. – С. 83 – 87.

177. Обласні комітети партії як організаційне осердя КПУ в повоєнні роки / Треті Череванівські читання: зб. наук. ст. за матеріалами III Всеукр. Наук. конф., 17-18 берез. 2016 р. – Полтава: ПНПУ н.. В.Г. Короленка, 2016. – 495 с. – С. 14 – 24.

178. Номенклатурний супровід комуністичною спілкою молоді України функціонування органів влади в умовах повоєнного двадцятиріччя (1945 – середина 1960-х років) / Матеріали міжнародної наукової конференції «Крах радянської імперії: анатомія катастрофи». Соціалістичний табір, СРСР та пострадянський простір у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., присвяченої 25-й річниці розпаду СРСР 21–22 квітня 2016 р., м. Ніжин: НДУ н.. М. Гоголя, 2016. – С. 3-13.

179. Номенклатурний апарат радянських органів Української РСР повоєнного двадцятиліття // Гуманітарний вісник, всеукр. Зб. наук. праць. – Число 23. Вип. 7 / М-во освіти і науки України, Черкас. Держ. технолог. Ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2015. – 211 с. – (Серія: Історичні науки). – С. 118 – 130.

180. Хрущовські реформи: лібералізація політичного режиму чи спроба розбудови громадянського суспільства? (на прикладі Української РСР) // Емінак: науковий щоквартальник. – 2016. – № 2(14) (квітень – червень). – Т. 1. – 135 с. – С. 76 – 80

181. Західна історіографія про радянську політичну номенклатуру повоєнного двадцятиріччя // Історична пам'ять. – Науковий збірник. Випуск 34-35. – 2016. – С. 134 – 143.

182. Українська національна революція: дискусійні проблеми // «Українська національна революція 1917-1920 років крізь призму сучасності (до 100-річчя події) // Програма науково-методичного семінару для вчителів міста Полтави і Полтавської області. 2 березня 2017 року. – Полтава, 2017.

183. Українська національна революція: інтерпретування події та конструювання наративу // «Революційні потрясіння початку ХХ ст. В Європі: геополітичний, соціокультурний і антропологічний виміри» (із нагоди 100-ї річниці української революції 1917 – 1921 рр.). Програма Міжнародної науково-практичної конференції 3 – 4 березня 2017 року. – Черкаси, 2017.

184. Адміністративно-командна система // Велика українська енциклопедія, т. 1 / Упорядник д.і.н., проф. Киридон А.М. – К.: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2016. – 592 с. – С. 366 – 367. (0,14 д.а.).

185. Керівні структури Української РСР на зламі сталінських десятиліть. // Історична пам'ять – Науковий збірник. Випуск 36. – 2017. – С. 17 – 30.

186. Адміністративно-командна система // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та інші.]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 10.

187. Великий терор // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н... Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 36.

188. «Відлига» // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н... Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 51.

189. Група «перше грудня» // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н... Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 88.

190. Десталінізація // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н... Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 112.

191. Індустріалізація // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н.. Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 167.

192. Інтегральний націоналізм // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та інші.]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 171.

193. «Перебудова» // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; наук. н... Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 262.

194. Рух «шістдесятників» // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та інші..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 332.

195. Сталінізм // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин,

Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та н..]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 348.

196. Тоталітаризм // Політична лексика сучасного українського політика і громадянина: Енциклопедичний словник-довідник / Укладач В.М. Піча; Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми [Колектив авторів: І.В. Алексєєнко, О.І. Романюк, М.В. Школяр та інші]. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – (438 с.). – С. 363.

197. «Революційні потрясіння початку XX ст. В Європі: геополітичний, соціокультурний і антропологічний виміри» (із нагоди 100-ї річниці української революції 1917 – 1921 рр.). Міжнародна науково-практичної конференції 3 – 4 березня 2017 року. – Черкаси, 2017.

Укладач: Л. Л. Бабенко

БОРОДЕНКО Олена Анатоліївна (9.10.1974, с. Селещина Машівського району Полтавської області) кандидатка історичних наук, доцент кафедри історії України.

У 1992 р. закінчила ЗОШ № 28 м. Полтави зі срібною медаллю, а 1997 р. історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка з відзнакою. Здобула кваліфікацію учителя історії та географії. Упродовж 1997-1998 рр. працювала вчителем історії у Професійно-технічному училищі № 4 м. Полтави, з 1998 р. – викладачем суспільних дисциплін у Аграрно-економічному коледжі Полтавської державної аграрної академії, з 2010 р. – асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка за сумісництвом. У 2014 р. захистила кандидатську дисертацію у спеціалізованій раді Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет» за спеціальністю 07.00.01 – історія України, на тему: «Самотня жінка в сільському соціумі Гетьманщини другої половини XVIII ст.: історико-демографічний аналіз (на прикладі Полтавського полку)». Науковий керівник – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка Ю.В. Волошин.

Викладає навчальні дисципліни: методика навчання історії, професійний інструментарій у сучасній історичній науці. Коло наукових інтересів: історична демографія, жіноча історія, локальна соціальна історія.

Вибрані публікації:

1. Бороденко О.А. »Божа вдова» як релігійна модель поведінки самотньої жінки в Гетьманщині / О.А. Бороденко // Ранньомодерна Україна на перехресті цивілізацій, культур, держав та регіонів. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. – С. 195-203.

2. Бороденко О.А. Рухоме майно вдовиних домогосподарств Гетьманщини другої половини XVIII ст. (за матеріалами Румянцевського опису Полтавського полку) / О.А. Бороденко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія [За заг. ред. проф. І.С. Зуляка]. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2014. – Випуск 2. – Ч. 3. – С. 3-7.

3. Бороденко О.А. Населеність домогосподарств сільського соціуму Полтавського полку другої половини XVIII ст. (за матеріалами сповідних розписів) / О.А. Бороденко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: Історія: Збірник наукових праць [За заг. ред. проф. П.С. Григорчука]. – Вінниця, 2015. – Випуск XXIII. – С. 27-33.

4. Бороденко О.А. Особливості типологічної структури домогосподарств сільських мешканців Полтавського полку (за матеріалами сповідних розписів 1775 року) / О.А. Бороденко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: Історія: Збірник наукових праць [За заг. ред. проф. П.С. Григорчука]. – Вінниця: 2016. – Випуск XXIV. – С. 13-17.

5. Бороденко О. Незаміжні жінки Гетьманщини другої половини XVIII століття (історико-демографічний аспект на прикладі облікових джерел сіл Полтавського полку) / О. Бороденко // Історична пам'ять. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012. – Вип. 27. – С. 60-69.

6. Бороденко О.А. Нерухоме майно вдовиних домогосподарств Гетьманщини другої половини XVIII століття (на прикладі сіл Полтавського полку) / О.А. Бороденко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – Вип. XXXVI. – С. 46-50.

7. Бороденко О.А. Розпуста як прояв девіантної поведінки самотніх жінок Гетьманщини XVIII століття / О.А. Бороденко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. Вип. XXXIII. – С. 17-21.

8. Олена Бороденко. Розпуста як прояв девіантної поведінки самотніх жінок в суспільстві Гетьманщини XVIII століття // http://historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1045-olena-borodenko-rozpusta-yak-proyav-deviantnoyi-povedinky-samotnikh-zhinok-v-suspilstvi-hetmanshchyny-xviii-stolittya

9. Бороденко О.А. Статево-вікова структура населення с. Жуки городової сотні Полтавського полку в другій половині XVIII століття (за матеріалами сповідних розписів 1775 року) / О.А. Бороденко // Краєзнавство. – Київ: ТОВ «ВІО-поліграфісти», 2012. Ч. 3. – С. 55-64.

10. Бороденко О.А. Шлюбність та шлюбний вік у селах Полтавського полку другої половини XVIII століття / О.А. Бороденко // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України. – Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, 2012. – Т. 25. – С. 245-257.

11. Бороденко О.А. Матеріали фіскального та церковного обліку населення як джерело для дослідження становища самотньої жінки в Гетьманщині XVIII століття / О.А. Бороденко // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя : Просвіта, 2013. – Вип. 32. – С. 34-40.

12. Бороденко О. Самотня жінка села Диканьки Полтавського полку другої половини XVIII століття (історико-демографічний аспект за матеріалами сповідних розписів 1775 року) / О. Бороденко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Випуск 20. Серія: Історія: Збірник наукових праць [за ред. проф. П.С. Григорчука]. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – С. 18-22.

13. Бороденко Е. А. Девичья брачность в Левобережной Украине : христианские нормы и практика социума / Е.А. Бороденко // European Social Science Journal (Европейский журнал социальных наук). Москва : АНО «Международный исследовательский институт», 2013. № 12 (39). Т. 2. С. 357-364.

14. Бороденко Е.А. Повторное замужество овдовевших женщин Левобережной Украины (на материалах метрических книг XVIII века) / Е.А. Бороденко // Историческая демография. Научный журнал. – Москва-Сыктывкар: Институт языка, литературы и истории Коми НЦ УрО РАН, 2014 № 2 (14). – С. 4-9.

15. Бороденко Е.А. Повторное замужество овдовевших женщин Левобережной Украины (на материалах метрических книг XVIII века) / Е.А. Бороденко // Социально-гуманитарный вестник Юга России. – Краснодар: «Пресс-Имидж», 2013. – № 11. – С. 3-7.

16. Бороденко О.А. Наймані робітники сільського соціуму Гетьманщини другої половини XVIII століття (історико-демографічний аспект на прикладі сіл Полтавського полку) / О. Бороденко // Materiały IX Międzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji «Perspektywiczne opracowania są nauką i technikami 2013». Volume 14. Historia. Przemyśl : Nauka i studia, 2013. – S. 12-19.

17. Бороденко О.А. Повторна шлюбність овдовілих жінок Гетьманщини другої половини XVIII століття (на матеріалах джерел фіскального та церковного обліку) / О. А. Бороденко // Науковий діалог «Схід-Захід»: матер. всеукр. конфер. з міжнар. участю (м. Кам'янець-Подільський, 10 липня 2013 р.) : у 4-х частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2013. Ч. 2. – С. 21-24.

18. Бороденко О. А. Причини жіночої самотності у Гетьманщині другої половини XVIII століття (на прикладі облікових джерел сіл Полтавського полку) / О. А. Бороденко // Матеріали Запорізької сесії І Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (11 квітня 2012 р.) – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. ІІІ. – С. 133-136.

19. Бороденко О. Феномен жіночої самотності другої половини XVIII століття на прикладі сіл Полтавського полку (за матеріалами облікових джерел другої половини XVIII ст.) / О. Бороденко // Ґендерна проблематика та антропологічні горизонти : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 березня 2012 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – С. 3-13.

20. Бороденко Е.А. Христианские и социальные нормы замужества в Левобережной Украине / Е.А. Бороденко //Адаптационные механизмы и практики в трансформирующихся обществах: материалы международной научно-практической конференции [под ред. И.В. Шершень]. – Воронеж : Воронежский государственный педагогический университет, 2013. – С. 97-102.

21. Бороденко О. Проблема репрезентації віку сільського населення Гетьманщини другої половини XVIII століття у матеріалах церковного та фіскального обліку (на прикладі Полтавського полку) // Держава і Церква в новітній історії України. Збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України», (19-20 листопада 2015 р. [текст]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 278-284.

22. Бороденко О.А. Причини недообліку сільського населення Полтавського полку у сповідних розписах 1775 року // Треті Череванівські читання. Збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції, (17-18 березня 2016 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С. 132-139.

23. Бороденко О. Домогосподарства вдів Гетьманщини другої половини XVIII століття / О. Бороденко // Полтавські історичні студії : ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 93-99.

24. Бороденко О. А. Шинки як осередки народних розваг та жіночої девіантності в українському соціумі ранньомодерного часу / О. А. Бороденко // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: збірка наукових праць [відп. ред. М. Михайлуца]. – Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. – С. 36-41.

25. Бороденко О. Формування історичних понять у процесі вивчення учнями питань упливу європейських реформаційних рухів XVI-XVII століть на українське суспільство / О. Бороденко // Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500-ліття історії Реформації в Європі», 28-29 березня, 2017 р. – Полтава: Астрая, 2017. – С. 233-240.

26. Бороденко О. А. Компаративний підхід у дослідженні життєвого простору самотньої жінки річпосполитських та українських земель Гетьманщини другої половини XVIII століття: історіографічний аспект / О. Бороденко // Україна і Польща: історичне сусідство. Матеріали міжнародної наукової конференції 19-20 травня 2017 р. / Ред. кол. : Ю.А.Зінько, О.А. Мельничук та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 131-135.

Укладач: Т. О. Лахач

ГАВРИШ Петро Якимович (7.03.1956, с. Більськ, Котелевського р-ну, Полтавської обл. – 25.10.2018, Полтава) – учений-археолог, краєзнавець, кандидат історичних наук (1996), доцент (2001).

Закінчив Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (1983). У Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка (нині Полтавський національний педагогічний університет) працює з 1983 р.: асистент (1983-1986), старший викладач (1986-1997), доцент кафедри історії України (з 1997).

Тема кандидатської дисертації: «Населення скіфського часу басейну Середнього Псла» (1996).

Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (1999) Грамотою Полтавської обласної ради (2016 р.), Почесною грамотою Полтавської обласної ради з відзнакою (2017).

Здійснював розкопки відомих пам'яток археології Полтавщини: Більського городища і його округи (1984-1987, 1994-2006 рр.), Книшівського городища і Броварківського курганного могильника (1988-1993 роки). Брав участь у понад тридцяти всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях.

Нагороджений дипломами I ступеня на обласному конкурсі «Краща книга Полтавщини» в номінації «Краще історико-краєзнавче видання» в 2011 р. за книгу «Загадка стародавнього Гелона» і в 2017 р. за книгу «Більська минувшина».

Вибрані публікації:

1. Археологические исследования в междуречье Псла и Ворсклы в ходе работы над «Сводом памятников истории и культуры» // Первая Всесоюзная конференция по историческому краеведению: Тезисы докладов и сообщений. – Киев,1987. – С.284.

2. Проблема происхождения племен раннего железного века лесостепного Днепровского Левобережья в работах М.Я. Рудинского // Областная научно-практическая конференция, посвященная 100-летию со дня рождения М.Я.Рудинского: Тезисы докладов и сообщений. – Полтава, 1987. – С. 25-26.

3. Новые поселения скифского времени на Полтавщине // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины. Областной научно-практический семинар: Тезисы докладов и сообщений.- Полтава,1988. – С. 27-28.

4. Разведки в бассейне р. Грунь-Ташань // Археологические открытия 1986 года. – Москва: Наука, 1988. – С. 267-268.

5. [Спільно з Супруненко А.Б.] Археологические памятники г. Полтавы и окрестностей // Археологические открытия 1986 года. – Москва: Наука, 1988. – С. 268.

6. [Спільно з Гейко А.В..] Поселение VII – VI вв. до н.э. у с. Шевченки // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины. Областной научно-практический семинар: Тезисы докладов и сообщений. – Полтава,1988. – С.31.

7. Керамическая посуда с поселения скифского времени у с. Саранчевка // Охрана и исследования памятников археологии Полтавщины. Второй областной научно-практический семинар: Тезисы докладов и сообщений. – Полтава, 1989. – С. 49-52.

8. [Спільно з Гейко А.В..] Городища скіфського часу на Полтавщині // Тези доповідей і повідомлень Першої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава,1989. – С. 107-108.

9. К вопросу об изучении памятников скифского времени в бассейне Псла // Проблемы археологии Сумщины: Тезисы докладов областной научно-пратической конференции. – Сумы, 1989. – С. 52-53.

10. Новые поселения скифского времени на Сумщине // Тезисы докладов и сообщений Первой Сумской областной научной историко-краеведческой конференции. – Сумы,1990. – С.19-20.

11. Історія вивчення пам›яток скіфського часу в басейні р. Псьол // Питання археології Сумщини. – Суми, 1990. – С.50-60.

12. [Спільно з Гейко А.В..] Новые данные о памятниках скифского времени в Нижнем Поворсклье // Охорона і дослідження пам'яток археології Полтавщини. Третій обласний науково-практичний семінар: Тези доповідей. – Полтава,1990. – С. 142-143.

13. Городище скифского времени у с. Кнышовка // Охорона і дослідження пам›яток археології Полтавщини. Третій обласний науково-практичний семінар: тези доповідей. – Полтава, 1990. – С. 134-137.

14. Нові археологічні дослідження Книшівського городища скіфського часу на Пслі // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею. Матеріали ювілейної наукової конференції. – Частина II. Археологія Полтавщини. – Полтава,1991. – С.63-65.

15. Оборонні споруди Книшівського городища // Тези доповідей і повідомлень Другої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава,1991. – С.75-77.

16. [Спільно з Гейко А.В..] Селища скіфського часу на Полтавщині // Тези доповідей і повідомлень Другої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава,1991. – С.72-73.

17. Броварковский курганный могильник скифской эпохи // Проблеми вивчення та охорони пам›яток археології Київщини: Тези доповідей Першої науково-практичної обласної конференції, присвяченої 140-річчю з дня народження В.В. Хвойки. – Київ, 1991. – С. 27-28.

18. Некоторые вопросы ранней истории населения среднего течения Псла в скифское время // Киммерийцы и скифы: Тезисы докладов Международной научной конференции. – Мелитополь,1992. – С. 24-25.

19. Дослідження пам›яток скіфського часу Полтавщини в дорадянський період // Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею. – Полтава, 1992. – Випуск другий. – С. 50-54.

20. Житла Книшівського городища // Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею. – Випуск 1. – Полтава,1992. – С.57-68.

21. Краткие итоги исследований Кнышовского городища скифского времени на Псле // История и археология Слободской Украины: Тезисы докладов и сообщений Всеукраинской конференции, посвященной 90-летию XII Археологического съезда. – Харьков, 1992. – С. 97-99.

22. Дослідження Книшівського городища скіфського часу на Пслі // Археологічні дослідження в Україні 1991 року. – Луцьк: Настир'я, 1993. – С.21-22, 142.

23. Розкопки Книшівського городища на Пслі // Археологічні дослідження на Україні 1992 р. – Київ, 1993. – С. 43-45, 154-155, рис.12-13.

24. Колодязь скіфської доби на Полтавщині // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства: Матеріали. – Полтава,1994. – С.18-22.

25. Антична монета зі скіфського городища лісостепової Скіфії // Археологія. – Київ, 1995. – №2. – С.135-137.

26. Бронзова антична монета з Книшівського городища // Полтавський археологічний збірник. – Число 3. – Полтава,1995. – С. 155-157.

27. Деталі кінської збруї в матеріалах розкопок Книшівського городища // Полтавський археологічний збірник. – Число 3. – Полтава,1995. – С. 148-152.

28. Розкопки на Більському Західному городищі // Полтавський археологічний збірник. – Полтава, 1995. – Число 3. – С. 72 – 78.

29. Дослідження в Книшівському городищі // Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. – Полтава, 1996. – С.250-258.

30. Населення скіфського часу басейну Середнього Псла: Автореф. дис…канд. іст. наук. – Київ, 1996. – 25 с.

31. Деякі дані з історичної топоніміки та народні перекази про Більське городище // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 1997. – Число 1-2. – С. 74-78.

32. Розкопки курганів скіфського часу біля с. Броварки на Полтавщині // Археологічний літопис Лівобережної України. – Число 1-2. – Полтава, 1998. – С. 29-37.

33. До питання про утворення Великого Більського городища // Проблемы скифо-сарматской археологии Северного Причерноморья. – Запорожье, 1999. – С. 67-69.

34. Нові археологічні знахідки в Західній фортеці Більського городища // Полтавський археологічний збірник – 1999. – Полтава, 1999. – С. 100-105.

35. Розкопки зольника №7 в Західній фортеці Більського городища // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 1999. – Число 2 (6). – С. 20-21.

36. Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля). – Полтава: Археологія, 2000.

37. [Спільно з Артем'єв А.В., Яланський А.В.] Досвід ідентифікації та діагностики ушкоджень за фосильними та субфосильними кістками черепа (про знахідку з Книшівського городища) // Археологічний літопис Лівобережної України. – Число 1. – Полтава, 2001. – С.81-84.

38. Основа экономического расцвета города Гелона в V-IV вв. до н. э. // Древнейшие общности земледельцев и скотоводов Северного Причерноморья (V тыс. до н. э. – V век н. э.): Материалы III Международной конференции. – Тирасполь, 2002. – С. 237-240.

39. Продовження розкопок зольника №7 в Західній фортеці Більського городища // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2002. – Число 1. – С. 72-73.

40. Колонізація праслов'янами середнього межиріччя Псла і Ворскли у ранньому залізному віці // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2002-2003. – Число 2-1. – С. 76-80.

41. Куземинське укріплення в Більському городищі // Археологія. – Київ, 2003. – №4. – С. 116-123.

42. Ще один горщик із міста Гелона // Український керамологічний журнал. – Опішне, 2003. – №1. – С. 119-120.

43. 20 років польових археологічних досліджень на історичному факультеті ПДПУ // Історична пам'ять. – №1. – Полтава, 2004. – С. 174-183.

44. Дофортечний період в історії Більського городища //Старожитності степового Причорномор'я і Криму. – Запоріжжя, 2004. – Том XI. – С. 66-69.

45. [Спільно з Гейко А.В..] Застосування оброблених уламків глиняного посуду доби пізньої бронзи – раннього заліза (за матеріалами Більського городища) // Український керамологічний журнал. – Опішне,2004. – №1. – с.37-44.

46. Праслов›яни на теренах Полтавщини // Слов›янський археологічний збірник. – Полтава, 2004. – Випуск 3. – С. 8-13.

47. [Спільно з Гейко А.В..] Об использовании обработанных фрагментов керамической посуды (по археологическим и этнографическим данным) //Интеграция археологических и этнографических исследований. – Алматы; Омск: Издательский дом «Наука», 2004. – С.75-76.

48. Завершення досліджень на попелищі №7 у Західній фортеці Більського городища // Археологічні дослідження в Україні 2003-2004 рр. – Київ-Запоріжжя: Дике Поле, 2005. – С. 91-94.

49. Зброярне виробництво у Більському городищі (місті Гелоні) // Проблеми дослідження пам›яток археології Східної України: Матеріали II-ї Луганської міжнародної історико-археологічної конференції. – Київ: Шлях, 2005. – С. 119-122.

50. Вадим Щербаківський і проблема ідентифікації міста Гелона // Слов›янський археологічний збірник. – Полтава, 2005. – Випуск 4. – С. 39-51.

51. Історія дослідження курганного могильника в урочищі Скоробір поблизу Більського городища // Історична пам›ять. – Полтава, 2006. – №1. – С. 152-159.

52. Основні підсумки дослідження попелища №7 у Більському городищі // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2006. – Число 1. – С. 11-20.

53. Першоджерела оповідання Геродота про місто Гелон у Скіфії // Слов›янський археологічний збірник. – Полтава, 2006. – Випуск 5. – С. 9-16.

54. Початок накопичення знань про Більське городище у XVIII – першій половині XIX століття // Історична пам›ять. – Полтава, 2008. – №2. – С. 152-159.

55. Могили воїнів-вершників у курганній групі Скоробір поблизу Більського городища (міста Гелона) // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. – Полтава, 2008. – Випуск IV. Книга 1. – С. 185-202.

56. Топографія оборонних споруд Більського городища / Проблемы истории и археологии Украины: Материалы VI Международной научной конференции, посвященной 150-летию со дня рождения академика В.П. Бузескула. – Харьков: ООО «НТМТ», 2008. – С. 25-26.

57. [Спільно з Воропаева Н.Н.] Глиняная антропоморфная и зооморфная пластика середины I тыс. до .н э. Кнышовского городища // Российская археология. – Москва, 2009. – №4. – С. 142-148.

58. Пам›яткоохоронні роботи в Більському городищі // Археологічні дослідження в Україні. 2006-2007. – Київ, 2009. – С. 62-66.

59. Розкопки кургану некрополя Скоробір в окрузі Більського городища // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. Випуск V. – Полтава: Полтавський літератор, 2010. – С. 178-188.

60. [Спільно з Копил В.В.] Загадка стародавнього Гелона. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – 212 с.: іл.

61. [Спільно з Задніков С.А.] Антична кераміка в матеріалах зольника №7 Західного укріплення Більського городища // Археологія. – Київ, 2011. – №3. – С. 101-109.

62. Нові дослідження селища Царина у Більському городищі // Старожитності Лівобережного Подніпров›я – 2011. – Київ-Полтава, 2011. – С. 60-78.

63. Поповнення краєзнавчих матеріалів про Більське городище у другій половині XIX – на початку XX ст. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. Випуск VI. – Полтава: Дивосвіт, 2011. – С. 88-100.

64. Більська давнина: нариси з історії села Більська на Полтавщині від часу заснування до 1917 р. – Полтава: Дивосвіт, 2012. – 276 с.: іл.

65. Розкопки селища скіфської доби в урочищі Царина на території Більського городища // Феномен Більського городища: збереження, дослідження та популяризація найбільшої в Європі пам'ятки доби раннього залізного віку. – Київ, 2012. – С. 43-46.

66. Фортифікаційні правила скіфської доби у лісостеповому Придніпров'ї // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава: ПНТУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 39-50.

67. Деякі дані про селітряне виробництво у Більську // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: збірник наукових праць. – Київ-Полтава: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2013. – С. 63-66.

68. Початок польових археологічних досліджень Більського городища // Полтавський краєзнавчий музей: збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. Випуск VIII. – Полтава: Дивосвіт, 2013. – С. 139-145.

69. Металева зброя серед артефактів попелища №7 Більського Західного городища // Феномен Більського городища – 2014. – Київ-Полтава, 2014. – С. 38-41.

70. Матеріали селища Царина в Більському городищі // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2015. – Київ, 2015. – С. 39-60.

71. Проблема релігійних вірувань лісостепового населення скіфської доби Східної Європи і Українському лісостепу // Держава і церква в новітній історії України: Збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 304-310.

72. Польові археологічні дослідження В.Г. Ляскоронського в Більському городищі // Полтавський краєзнавчий музей: збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. Випуск X. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – С. 124-129.

73. Дослідження поселення у сільській окрузі мегаполіса Гелону // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2016: збірник наукових праць. – Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2016. – С. 73-86.

74. Унікальність розмірів Більського городища // Треті Череванівські читання: збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції. – Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С. 122-129.

75. Культові об'єкти й артефакти на попелищі №7 Більського Західного городища // Феномен Більського городища – 201-: До 95-річчя від дня народження визначного українського археолога професора Б.А. Шрамка (1921-1912) та 110-річчя від початку археологічних досліджень Більського городища: збірник наукових праць і матеріалів конференції. – Київ-Полтава, 2016. – С.73-81.

76. Більське городище (місто Гелон): реалії і міфи: історико-археологічне дослідження. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. – 239 с.:іл.

77. Більська минувшина: нариси з історії села Більська на Полтавщині 1917-1991 років. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 539 с., іл.

78. [Спільно з Пеляшенко К.Ю.] Ліпний посуд Книшівського городища // Археологія. – Київ, 2017. – №3. – С. 73-84.

79. [Спільно з Daragan Marina N.] On Manifestations of the Cult of Human Skulls in the Knyshovskoe Settlement Dating from the Scythian Period // Ancient civilizations from Scythia to Siberia. – №23. – Boston, 2017. – S. 251-328.

Укладач: О. А. Гура

ГУРА Олексій Анатолійович (14.08.1980, с. Пироги, Глобинського р-ну, Полтавської обл.) – кандидат історичних наук (2012).

Закінчив Пирогівську ЗОШ із відзнакою (1997), магістратуру історичного факультету ПДПУ імені В.Г. Короленка (2003), аспірантуру при кафедрі історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка (2009).

Упродовж 2002–2003 рр. працював вчителем історії Полтавської ЗОШ №3 імені А.В. Луначарського з поглибленим вивченням англійської мови. Далі – асистентом кафедри історії ПДПУ імені В.Г. Короленка (2003–2006), старшим викладачем (2012–2015). Із 2015 доцент кафедри історії України.

Коло наукових інтересів: взаємини держави та церкви в УРСР, краєзнавчі дослідження, культова архітектура України.

Активно займається дослідженнями у межах наукової школи академіка В. Пащенка «Державно-церковні взаємини в Новітній історії України». Автор багатьох статей із проблем взаємин держави та церков релігійних меншин, зокрема юдейських та римо-католицьких громад.

Захистив дисертацію на тему «Політика радянської держави щодо об'єднань та церков релігійних меншин в УРСР в 1944 – середині 1960-х рр. (на прикладі римо-католицьких та юдейських громад)» (2012).

Відповідальний на кафедрі історії України за наукову роботу, входить у оргкомітет Всеукраїнської наукової конференції «Череванівські читання» та Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України». Член редколегії збірників наукових праць за матеріалами всеукраїнських наукових конференцій («Череванівські читання» та «Держава і церква в новітній історії України») та Полтавської обласної організації Української асоціації релігієзнавців.

Учасник Всеукраїнського науково-дослідного проекту «Релігійний атлас України» у розділі «Релігійний атлас Полтавщини», під керівництвом Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. Сковороди НАН України, Української асоціації релігієзнавців, Міжнародного Центру права і релігієзнавства Бригамянського університету; учасник радіо- та телесюжетів (програм) Полтавської обласної державної телерадіокомпанії «Лтава».

Приділяє значну увагу розвиткові студентської науки. Здійснює керівництво науковою проблемною групою «Актуальні проблеми релігієзнавства».

Неодноразовий чемпіон університету з настільного тенісу серед викладачів ПНПУ імені В.Г. Короленка. Автор понад 20 сценаріїв для студентів («100 Днів до наказу», «Зірки істфаку», «Містер та місіс університету» тощо).

Вибрані публікації:

1. Гура О. Менонітський рух в Україні: становлення та особливості розвитку в повоєнний час / Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга І. – Львів: Логос, 2007. – березень. – С. 254-259.

2. Гура О. Доля військ Південно-Західного фронту в контексті Київської стратегічної операції 1941 року / О. Гура // Маловідомі сторінки історії другої світової війни в Україні та на Полтавщині: Збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції (23-24 травня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2007. – С. 168 – 173.

3. Гура О. А. Репатріація поляків Західної України та її вплив на етноконфесійну ситуацію регіону (середина 40-х років XX століття) / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2008. – №1. – С. 113-119.

4. Гура О. А. Становище римо-католицької церкви в Україні в умовах антирелігійної політики радянської держави (кінець 50-х – перша половина 60-х років XX століття) / Олексій Анатолійович Гура // Наука. Релігія Суспільство. – 2008 – № 4. – 77-83.

5. Гура О. А. Політика радянської влади щодо римо-католицької церкви у другій половині 40-х – першій половині 50-х років XX століття / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2009. – №1. – С. 60-68.

6. Гура О. А. Юдейські громади в Україні після Другої світової війни (друга половина 1940-х – початок 1950-х років) / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2010. – №2. – С. 79-87.

7. Гура О. А. Зміни в релігійній мережі юдейських громад України (1944 – 1948 рр.) / Олексій Анатолійович Гура // Українське релігієзнавство. – 2010. – № 55. – С. 163-171.

8. Гура О. А. Діяльність юдейських громад в Україні у другій половині 40-х – на початку 50-х років XX століття в умовах антирелігійної політики радянської держави / Олексій Анатолійович Гура // Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (18-19 жовтня 2007 року) . – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 192-201.

9. Гура О. А. Діяльність релігійної громади караїмів Євпаторії та її взаємини з радянськими владними структурами / Олексій Анатолійович Гура // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2009 рік. – Книга І. – Львів: Логос, 2009. – С. 787-791.

10. Гура О. А. Радянська історіографія про розвиток юдейського культу в Україні упродовж 1944 – першої половини 1960-х рр.. в контексті державної політики радянської влади / Олексій Анатолійович Гура // Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року) . – Полтава: АСМІ, 2010. – С. 198-207.

11. Гура О. А. Репатріація поляків Західної України та її вплив на етноконфесійну ситуацію регіону (середина 40-х років XX століття) / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2008. – №1. – С. 113-119.

12. Гура О. А. Становище римо-католицької церкви в Україні в умовах антирелігійної політики радянської держави (кінець 50-х – перша половина

13. 60-х років XX століття) / Олексій Анатолійович Гура // Наука. Релігія Суспільство. – 2008 – № 4. – 77-83.

14. Гура О. А. Політика радянської влади щодо римо-католицької церкви у другій половині 40-х – першій половині 50-х років XX століття / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2009. – №1. – С. 60-68.

15. Гура О. А. Юдейські громади в Україні після Другої світової війни (друга половина 1940-х – початок 1950-х років) / Олексій Анатолійович Гура // Історична пам'ять: Науковий збірник. – 2010. – №2. – С. 79-87.

16. Гура О. А. Зміни в релігійній мережі юдейських громад України (1944 – 1948 рр.) / Олексій Анатолійович Гура // Українське релігієзнавство. – 2010. – № 55. – С. 163-171.

17. Гура О. А. Діяльність юдейських громад в Україні у другій половині 40-х – на початку 50-х років XX століття в умовах антирелігійної політики радянської держави / Олексій Анатолійович Гура // Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (18-19 жовтня 2007 року) . – Полтава: АСМІ, 2008. – С. 192-201.

18. Гура О. А. Діяльність релігійної громади караїмів Євпаторії та її взаємини з радянськими владними структурами / Олексій Анатолійович Гура // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2009 рік. – Книга І. – Львів: Логос, 2009. – С. 787-791.

19. Гура О. А. Радянська історіографія про розвиток юдейського культу в Україні упродовж 1944 – першої половини 1960-х рр.. в контексті державної політики радянської влади / Олексій Анатолійович Гура // Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року) . – Полтава: АСМІ, 2010. – С. 198-207.

20. Гура О.А. Становище євреїв в УРСР у перші повоєнні роки: маловідомі факти і проблеми // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 188 – 193

21. Гура О.А. Участь українців у завершальних операціях Другої світової війни / Олексій Анатолійович Гура // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю „Придніпровські соціально-гуманітарні читання». – Бердянськ. – 22 вересня 2012. – с. 181 – 184.

22. Гура О.А. Слово про вчителя // Петро Анатолійович Кравченко: бібліографічний покажчик: до 60-річчя від дня народження / упор. М.І. Степаненко, Л.М. Кравченко, Я.Є. Блоха; ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 86 – 87.

23. Гура О.А. Доля римо-католицьких громад в період форсованого антирелігійного наступу радянської держави (1950-ті – перша половина 1960-х рр.). // Україна і Ватикан: до і після Дугого Ватиканського Собору. Наук.зб. – К.: УАР, 2013. – 504 с.

24. Гура О.А. Становище євреїв в УРСР у перші повоєнні роки: маловідомі факти і проблеми // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 188 – 193

25. Гура О.А. Участь українців у завершальних операціях Другої світової війни / Олексій Анатолійович Гура // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю „Придніпровські соціально-гуманітарні читання». – Бердянськ. – 22 вересня 2012. – с. 181 – 184.

26. Гура О.А. Слово про вчителя // Петро Анатолійович Кравченко: бібліографічний покажчик: до 60-річчя від дня народження / упор. М.І. Степаненко, Л.М. Кравченко, Я.Є. Блоха; ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 86 – 87.

27. Гура О.А. Доля римо-католицьких громад в період форсованого антирелігійного наступу радянської держави (1950-ті – перша половина 1960-х рр.). // Україна і Ватикан: до і після Дугого Ватиканського Собору. Наук.зб. – К.: УАР, 2013. – 504 с.

28. Ілюха О., Гура О. Обмеження діяльності релігійних громад на території Рублівського району Полтавської округи у другій половині 1920-х рр. / О. Ілюха, О. Гура // Православ'я в Україні: Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції присвяченої 1000-літтю духовних зв'язків України з Афоном (1016-2016) та 25-літтю Помісного Собору Української Православної Церкви (1-3 листопада 1991 р.) / Під ред. д. богосл. н., проф., митрополита Переяслав-Хмельницького і Білоцерківського Епіфанія (Думенка), д. іст. н. Г.В. Папакіна, Н.М. куковальської та ін.. – К.: [Київська православна богословська академія], 2016. – С. 356 – 361.

29. Гура О. А. Пам'яті «найосвіченішого майстра» України – Анатолія Мучника / О. А. Гура // Треті Череванівські читання: зб. наук. ст. за матеріалами III Всеукр. конф., (м. Полтава,

17–18 берез. 2016 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – С. 296–299.

30. Гура О. Державна політика щодо юдейських громад в УРСР (1948 – 1953 рр.) // ЕМІНАК : науковий щоквартальник. – 2017. – № 1 (17). – січень–березень. – С. 64–71.

31. Становище юдейських громад в УРСР у період масової антирелігійної кампанії (1958 – середина 1960-х рр.) // Збірник XXVII Міжнародної конференції «Історія релігій в Україні». 15-17 травня 2017 р. – Львів.

32. Гура О.А. Реформаційні ідеї в архітектурі протестантських храмів // Епоха Реформації та сучасна Україна: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28-29 березня 2017 року. – Полтава: Астрея, 2017. – С. 99 – 96

33. Гура О.А. Доля римо-католицьких громад в період форсованого антирелігійного наступу радянської держави (1950-ті – перша половина 1960-х рр.). // Україна і Ватикан: до і після Дугого Ватиканського Собору. Наук.зб. – К.: УАР, 2013. – 504 с.

34. Гура О.А. Обмеження діяльності юдейських громад у Центрально-Східній Україні у післявоєнний період // Історична пам'ять. – № 32. – 2015. – С. 78-85.

35. Гура О.А., Мороз М.В. Емоційний чинник як основа формування образу успішного кандидата // О.А. Гура, М.В. Мороз // International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of social sciences: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Inzdevnieciba «Baltija Publishing». P.99-101

36. Гура О. А., Гура М.В. Газетна періодика Полтавської губернії як джерело історії доби Української Центральної Ради (1917–1918 рр.) / О. А. Гура, М. В. Гура // Українська національна революція 1917–1921 років крізь призму сучасності (до 100-річчя події) : збірник наукових статей, матеріалів, тез учасників науково-методичного семінару 2 березня 2017 року / Упорядники : Л. Л. Бабенко, І. О. Міщенко. – Полтава, 2017. – С. 44-50.

Укладач: О. А. Бороденко

ДІПТАН Ірина Іванівна (17.04.1961, м. Полтава) – кандидат історичних наук (1991), доцент кафедри історії України (1997).

Закінчила історичний факультет ПДПІ імені В.Г. Короленка з кваліфікацією «Учитель історії та суспільствознавства» (1982).

Учитель історії СШ № 26 м. Полтави (15.08.1982 – 15.08.1983); учитель історії СШ № 20 м. Полтави (15.08.1983 – 15.08.1984); асистент кафедри історії СРСР і УРСР ПДПІ імені В.Г. Короленка (15.08.1984 – 1.11.1987); аспірантка Інституту історії України АН України (1.11.1987 – 1.12.1990); старший викладач кафедри історії України (1990-1994), на посаді доцента (1994-1997); з 1997 року і на сьогодні – доцент кафедри історії України. Лауреат міської премії ім. Самійла Величка (2006), обласної премії ім. Панаса Мирного (2007).

У1991 р. захистила канд. дис. «Діяльність спеціальних державних органів боротьби з дитячою безпритульністю в Українській СРР (1919–1932 роки)» (наук. кер. – д.і.н., проф. С.В. Кульчицький).

Коло наукових інтересів: соціально-політична історія України (друга половина XVII – перша третина XX ст.); наукова спадщина М.С. Грушевського. Є автором понад 100 наукових публікацій.

Вибрані публікації:

1. Дети и голод на Украине в 1921-1922 гг. / И.И. Диптан // Философская и социологическая мысль. – 1991. – №1. – С. 101-111.

2. Рада захисту дітей у боротьбі з дитячою безпритульністю на Україні (1919-1922 рр.) / І.І. Діптан // Питання історії СРСР. – 1991. – №36. – С. 24-30.

3. Проблема дитячої безпритульності на Україні (1919-1932 рр.) / І.І. Діптан // Проблеми історії України: Факти. Судження. Пошуки: Республіканський міжвідомчий збірник наукових праць. – К.: Наук. думка, 1992. – Вип. 2. – С. 52-60.

4. Діяльність спеціальних державних органів боротьби з дитячою безпритульністю в Українській СРР (1919-1932 рр.) / І.І. Діптан // Формування педагогічної культури в Україні: Збірник наукових праць. – Полтава, 1996. – С. 52-77.

5. Проблема дитячої безпритульності на Полтавщині (1919-1932 роки) / І.І. Діптан // Історична пам'ять: Наук. збірник. – 1998. – №1. – С. 82-95.

6. Голодомори 1921-1923 та 1932-1933 років і проблема дитячої безпритульності в Українській СРР / І.І. Діптан // Історична пам'ять: Наук. збірник. – 2002. – №1-2. – С. 16-31.

7. На шляхах непу (1921-1928 роки) / І.І. Діптан // Полтава. Історичний нарис. – Полтава: Полтавський літератор, 1999.- С. 140-155 (1 друк. арк.).

8. Полтавщина в 1920-1929 роках / І.І. Діптан, Ю.М.Киридон // Полтавщина. Історичний нарис. – Полтава:Дивосвіт, 2005.- С. 212-239 (1,5 друк. арк.).

9. Діптан І. Суспільно-політичні погляди М.П. Драгоманова: візія І.П. Лисяка-Рудницького / Ірина Діптан // Рідний край (Альманах Полтавського національного педагогічного університету). – 2013. – № 1 (28). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 165-187. (2,3 друк. арк.).

10. Діптан І.і «Конституція» Пилипа Орлика: проблемно-історіографічний вимір / І.І. Діптан // Постметодика. – 2013. – № 3. – Ч. 1. – С. 2-10. (0,7 друк. арк.).

11. Діптан І. »Договори і постанови ….» 5 (16) квітня 1710 року: контраверсії прочитання / Ірина Діптан // Рідний край (Альманах Полтавського національного педагогічного університету). – 2013. – № 2 (29). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 175-188. (1,3 друк. арк.).

12. Діптан І. »Бендерське яблуко розбрату» перших українських політемігрантів / Ірина Діптан // Рідний край (Альманах Полтавського національного педагогічного університету). – 2014. – № 1 (30).- Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 165-176 (1, 3 друк. арк.).

13. Діптан І.І. »Конституція» Пилипа Орлика : проблемно-історіографічний вимір / І. І. Діптан // Постметодика. – 2014. – №2. – Ч. 2. – С. 26-33 (0,7 друк. арк.).

14. Діптан І.І. Іван Лисяк-Рудницький про драгоманівську концепцію українсько-єврейського порозуміння / І.І. Діптан // Історико-політичні студії :. Збірник наукових праць: – К.: Економічний університет імені В. Гетьмана, 2014.- № 2.- С. 25-34 (0,7 друк. арк.).

15. Діптан І. Боротьба за «скарб» І. Мазепи як один із чинників з'яви «Конституції» П. Орлика / І. Діптан // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. – 2014.- № 1-3 (115-117).- Січень-червень. -С. 9-23 (1, 3 друк. арк.).

16. Діптан І. »Український рубікон» 1708 року: візія М. С. Грушевського / І. Діптан // Сіверянський літопис : Всеукраїнський науковий журнал. – 2014. – № 4 (118).- Липень-серпень. – С. 127-152 (1, 9 друк. акр.).

17. Діптан І.І. »Договори і постанови...» 5 (16) квітня 1710 року: ідентифікація пам'ятки / І.І. Діптан // Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 64. – К.: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – 2014. – С. 411-426 (0,7 друк. арк.).

18. Діптан І.І. »Договори і постанови ...» 5(16)квітня 1710 року: амбівалентність осмислення / І.І. Діптан // Держава і право : зб. наук. праць / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України – К., 2014. – Вип. 66 : Юридичні і політичні науки. – С. 44– 60 (0,8 друк. арк.).

19. Діптан І. Особистість і діяльність Івана Виговського у баченні Михайла Грушевського / І. Діптан // Сіверянський літопис : Всеукр. наук. журнал. – 2014. – № 5 (119). – С. 297–309 (1,0 друк. арк.).

20. Діптан І. Константинополь-Ватикан: християнський вибір володарки Русі / І. Діптан // Сіверянський літопис : Всеукр. наук. журнал. – 2015. – № 1. – С. 3–32 (2,8 друк. арк.).

21. Діптан І. »Місія Адальберта» в 961-962 роках: амбівалентність прочитання / І. Діптан // Рідний край : альманах Полтавського національного педагогічного університету. – 2015. – № 1 (32). – С. 169–187 (2,2 друк. арк.).

22. Діптан І. Воєнно-політичний виступ Івана Мазепи в баченні Михайла Грушевського / І. Діптан // Рідний край : альманах Полтавського національного педагогічного університету. – 2014. – № 2 (31). – С. 203– 223 (1,9 друк. арк.).

23. Діптан І. Чинники і початок «Хмельниччини»: візія Михайла Грушевського / І. Діптан // Сіверянський літопис : Всеукр. наук. журнал. – 2015. – № 5 (125). – С. 84–102 (1, 3 друк. арк.).

24. Діптан І. »Місія Адальберта» в 961-962 роках: амбівалентність прочитання / І. Діптан // Рідний край : альманах Полтавського національного педагогічного університету. – 2015. – № 2 (33). – С. 135–147 (1, 6 друк. арк.).

25. Діптан І. Національно-державна ідея в добу Української революції («Хмельниччина в розцвіті»: 1648-1650 роки) у баченні Михайла Грушевського / І. Діптан // Сіверянський літопис. – 2016. – № 3. – С. 119-139 (2,1 друк. арк.).

26. Діптан І. Михайло Грушевський про українську державну ідею за доби Хмельниччини (1648-1650 рр.) / І. Діптан // Рідний край : альманах Полтавського національного педагогічного університету. – 2016. – № 1 (34). – С. 126–142 (2,3 друк. арк.).

27. Масова дитяча безпритульність на Полтавщині (1919-1933): проблема та шляхи її розв'язання / І.Діптан // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії – до області) : зб. ст. регіон. наук. конф. [Полтава, 20 верес. 2012 р.]. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012. – 119-132. (0,5 д. а.).

28. Полтавщина в 1941 – 1945 роках : історіографічний огляд теми / І.Діптан // 1941 рік на Полтавщині : людський вимір трагедії та героїзму : збірник статей за матеріалами міжнародної наукової конференції (28 вересня 2011 року). – Полтава : ПОІППО, 2011. – С. 15-28. – 0,8 д.а.

29. Полтава в 1921-1929 роках / І.І.Діптан // Край. – 2012. № 104. С. 1-24. – 1 д.а.

30. Діптан І.І. Драгоманівська перспектива українсько-єврейського порозуміння в баченні І.П. Лисяка-Рудницького / І.І. Діптан // Слов›янський збірник [Текст]: збірник наукових і публіцистичних праць / Украд. Безобразова Л.Л.: Слов›янський клуб м. Полтави. – Вип. 12. – Полтава. Тов. »Фірма «техсервіс», 2013. – С. 237-252. (0,7 друк. арк.).

31. Діптан І.І. Релігійна проблематика у науково-публіцистичному доробку М.П. Драгоманова: історіографічний зріз / Ірина Діптан // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами ІУ Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 277-289. (0,7 друк. арк..).

32. «Спадок» Івана Мазепи: історико-правничий і людський аспекти проблеми / І. Діптан // Слов›янський збірник [Текст]: збірник наукових і науково-публіцистичних праць / Уклад. Безобразова Л. Л. Слов›янський клуб м. Полтави. – Вип. 13.- Полтава: Тов «Фірма «Техносервіс», 2014. – С. 134-159 (1,2 друк. арк.).

33. Діптан І. І. »Договори і постанови ...» 5(16)квітня 1710 року: проблема ідентифікації пам'ятки / І. І. Діптан // Заповідна Хортиця: Збірник наукових праць / Остапенко М.А., Мірущенко О.П. – Запоріжжя: Кругозір, 2016 – 318 с. – С. 8-18.

34. Діптан І. Національно-державна ідея в добу Української революції («Хмельниччина в розцвіті»: 1648-1650 роки) у баченні Михайла Грушевського / І. Діптан // Сіверянський літопис. – 2016. – № 3. – С. 119-139 (2,1 друк. арк.).

35. Діптан І. Михайло Грушевський про українську державну ідею за доби Хмельниччини (1648-1650 рр.) / І. Діптан // Рідний край : альманах Полтавського національного педагогічного університету. – 2016. – № 1 (34). – С. 126–142 (2,3 друк. арк.).

36. Діптан І. І. »Договори і постанови ...» 5(16)квітня 1710 року: проблема ідентифікації пам'ятки / І. І. Діптан // Заповідна Хортиця: Збірник наукових праць / Остапенко М.А., Мірущенко О.П. – Запоріжжя: Кругозір, 2016 – 318 с. – С. 8-18.

37. Діптан І.І. Соціально-політичний портрет Івана Мазепи у змалюванні Михайла Грушевського / І.І.Діптан // Гетьман Мазепа: історична постать у контексті процесів українського державотворення: Збірник статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції «Гетьман Мазепа: історична постать у контексті процесів українського державотворення», присвяченої 330-річчю обрання Івана Мазепи Гетьманом України. – Харків: ТО Ексклюзив, 2017. – С. 42-47. (0,3 д.а.)

38. Діптан І.І. Місія Адальберта до Києва 961-962 років у працях вітчизняних істориків ХХ-початку ХХІ століть / Діптан І.І. // Держава і церква в новітній історії Україні / Збірник наукових статей за матеріалами VI конференції всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії Україні» (25-26 жовтня 2017 року). – Полтава: ПП. »Астрея», 2017. (0,5 д.а)

39. Діптан І.І. Михайло Грушевський про Українську революцію середини XVII століття в контексті національного державоствердження / І.І.Діптан // Історична пам`ять . Науковий збірник .- Випуск 36` 2017. – С. 9 – 17 (0,5 д.а)

40. Діптан І.І. Михайло Грушевський про уроки та значення Української революції (1648-1657 роки) / І.І.Діптан // Українська національна революція 1917-1921 років крізь призму сучасності (до 100 річчя події) : Збірник наукових статей, матеріалів , тез учасників науково-методичного семінару . 2 березня 2017 року / Упорядники Л.Л.Бабенко, І.О.Міщенко .- Полтава, 2017.- С. 65-73(0,5 д.а)

41. Діптан І.І Михайло Грушевський про українсько-московський договір 1654 року та значення Української революції / І.І.Діптан // Збірник матеріалів Збірник матеріалів Всеукраїнської науково – практичної конференції «Історія запорозького козацтва в пам'ятках та музейній практиці». 19-20 жовтня 2017 р., о. Хортиця .- Запоріжжя , 2017. (0,5 д.а)

42. Діптан І.І. Соціально-політичний портрет Івана Мазепи у змалюванні Михайла Грушевського / І.І.Діптан // Гетьман Мазепа: історична постать у контексті процесів українського державотворення: Збірник статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції «Гетьман Мазепа: історична постать у контексті процесів українського державотворення», присвяченої 330-річчю обрання Івана Мазепи Гетьманом України. – Харків: ТО Ексклюзив, 2017. – С. 42-47. (0,3 д.а.)

43. Діптан І.І. Михайло Грушевський про національно-державну ідею в добу Української революції («Хмельниччина»: 1650-1657 роки) / І.І. Діптан // Сіверянський літопис. – 2017. – № 5. – С. 98-132.

Укладач: П. В. Киридон

КОВАЛЕНКО Оксана Валентинівна (31.05.1977, м. Полтава) – історик, археолог, керамолог, кандидат історичних наук (2009), доцент (2013).

Закінчила загальноосвітню школу №12 м. Полтави (1994), ПДПІ ім. В. Г. Короленка (1999) з кваліфікацією «Учитель історії та географії». Кандидатську дисертацію з теми «Полтава XVII-XVIII ст.: розвиток міської території, просторова структура та міська забудова» захистила 9.10.2009 р. в Спеціалізованій вченій раді Національного університету «Києво-Могилянська академія» (науковий керівник – професор Яковенко Н.М.) за спеціальністю «Історія України».

Працювала: учителем історії та географії (школа № 20, ліцей №1 м. Полтава) (1997-2001); молодшим та старшим науковим співробітником Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації (1997-2001); старшим науковим співробітником відділу історії XIV – початку XX ст. Полтавського краєзнавчого музею (2001-2003); старшим науковим співробітником науково-дослідного відділу археологічної кераміки Національного музею-заповідника українського гончарства (смт. Опішня, Полтавська обл.) (2003–2004, з 2018 за сумісництвом); молодшим (2003-2017 за сумісництвом), науковим співробітником Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (з 2017).

У ПДПУ (ПНПУ) імені В. Г. Короленка працює з 2002: асистент (2002-2004 за сумісництвом), ст. викладач (2006–2011), доцент (з 2011), докторант (з 2017) кафедри історії України.

Організатор та керівник Спільної археологічної експедиції Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Інституту керамології – Відділення Інституту народознавства НАН України, Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному (з 2005 – по теперішній час), яка провела розкопки кургану скіфського часу в смт. Опішне (2005), Сторожівського курганного могильника епохи бронзи – пізньосарматського часу (2007-2015), різночасових поселень біля с. Клюсівка Новосанжарського району (2006, 2009), на місці Успенської церкви XVII століття в с. Лютенька Гадяцького району (2008-2010). Нині експедиція реалізує науковий проект по вивченню сотенних містечок Полтавського полку XVII-XVIII століть.

Член українського керамічного товариства (з 2006), «Конгресу українських керамологів» (з 2016); лауреат III, V-IX Національних конкурсів публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні, в номінаціях «Краща наукова стаття» та «Краща наукова монографія».

Коло наукових зацікавлень: археологія та історична урбаністика XVII-XVIII століть, керамологія та українське гончарство XVIII століття, проблеми музеєзнавства історія Гетьманщини XVIII століть.

Авторка 150 публікацій та 30 наукових звітів за проведені археологічні дослідження, депонованих до Інституту археології НАН України. Учасниця 80 наукових конференцій різного рівня.

Вибрані публікації:

1. Коваленко О.В. Кахлі XVII-XVIII ст. з Полтавського передмістя. // Археологічний літопис Лівобережної України. – Ч. 1/2. – 1998. – Додаток. – С. III-VI. фах

2. В.Е. Бучневич Полтавські підземелля. – Серія «Джерела з історії Полтавщини». – Вип. 1. – Полтава: Археологія, 1999. – 16 с. (підготовка джерел до друку, коментарі, у співавторстві з Супруненком О.)

3. Зуев В.Ф. Полтавщина в «Путешественных записках» 1781 р. – Серія «Джерела з історії Полтавщини». – Вип. 2. – Полтава: Археологія, 1999. – 48 с. (підготовка до друку та коментарі, у співавторстві з Супруненком О., Мокляком В., Кигим С.)

4. Коваленко О.В. Сліди косторізного виробництва на Полтавському форштадті XVII-XVIII ст. // Полтавський археологічний збірник. Вип. 5. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 73-78.

5. Коваленко О.В., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Про залишки фортифікації Полтавського форштадту //Археологічний літопис Лівобережної України. – Ч. 1. – 1999. – С. 73-76.

6. Коваленко О.В., Супруненко О.Б.. Кулатова І.М., Мироненко К.М. Нове городище давньоруської доби у середньому Поворсклі // Археологічний ліопис Лівобережної України. – Ч. 2. – 1999. – С. 41-43.

7. Коваленко О.В., Артем'єв А.В. Матеріали з некрополю на околиці форштадту полкової Полтави (з аналізом стоматологічних захворювань населення козацької доби) // Археологічний Літопис Лівобережної України. – Ч. 2. – 1999. – С. 54-55.

8. Коваленко О.В. Знахідки з Соборного майдану у Полтаві. // Археологічний Літопис Лівобережної України. – Ч. 2. – 1999. – С.51-52.

9. Коваленко О.В. Закономірності розпланування вулиць пізньосередньовічного міста // Проблеми истории и археологии Украины. Матеріали междунар. конференции 16-18 мая 2001 г. – Харьков, 2001. – С. 135-136.

10. Коваленко О.В. Цвинтар XVII-XVIII ст. на Соборному майдані у Полтаві. //Археологічний літопис Лівобережної України. – Ч. 2. – 2001. – С.132-139.

11. Коваленко О.В. Свічники XVII-XVIII ст. //Історія України – Київ: Рідний край, 2001. – С. 361-363.

12. Коваленко О.В., Гейко А.В., Сапєгін С.В. Охоронні роботи в Полтавській та Черкаській областях. // Археологічні відкриття в Україні 1999 – 2000 рр. – К., 2001. – С Коваленко О.В.. Коваленко О.В. 124 – 125

13. Коваленко О.В. Дрібна пластика Полтавщини доби Гетьманщини (нові знахідки). // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали та дослідження . – Одесса: ДРУК, 2002. – Т.3. – С.182-185.

14. Коваленко О.В. Предмети дрібної керамічної пластики із зібрання музею К.М. Скаржинської // Археологічний літопис Лівобережної України. – Ч.1. – 2002. – С. 13-15.

15. Коваленко О.В. Археологічні дослідження на Соборному майдані у Полтаві. // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні– Вип. 12. – Київ, 2003. – С. 54-59.

16. Коваленко О.В. Адміністративні споруди Полтави XVII-XVIII ст. // Полтава: архітерктура, історія, мистецтво. Мат. II наукової конференції «Вайнгортівські читання». – Полтава: Техсервіс, 2003. – С. 87-90.

17. Коваленко О.В. Дерев'яні різьблені хрестики XVIII ст. // Полтавські Єпархіальні відомості. – Полтава, 2003. – Ч. 9. – С. 233-240.

18. Коваленко О.В. Гончарні цехи Полтавського полку початку XVIII ст. // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні– Вип. 13. – Київ, 2004. – С. 92-99.

19. Коваленко О.В. Документи з історії родини Апостолів у Російському державному історичному архіві у м. Санкт-Петербурзі.// Гетьман Данило Апостол, його роль і місце в історії України: матеріали наукових читань. – Полтава, 2005. – С. 64-66.

20. Коваленко О. В. Історична топографія Соборного майдану міста Полтави XVII-XVIII ст. // Історична пам›ять. – 2004. – №2. – С.69-80.

21. Коваленко О. Матеріали до історії гончарства Полтави XVIII ст. // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1(11). – С.89-97.

22. Коваленко О. Гончарська термінологія кінця XVII – початку XVIII ст. у творах Кліментія Зіновієва // УКЖ. – 2004. – №4(14). – С. 85-88.

23. Коваленко О.В. Церква святого Миколи Чудотворця в Полтаві // ПЄВ. – 2004. – Ч.10. – С.80-89.

24. Коваленко О.В. Спостереження над прізвищами гончарів Миргородського полку поч. XVIII ст. (за матеріалами Переписної книги 1723 року) // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні– Вип. 14. – Київ: Часи козацькі, 2005. – С. 182-189.

25. Коваленко О.В., Луговий р.С. Курган V ст. до н.е. поблизу селища Опішне Полтавської області // Археологічний літопис Лівобержної України. – 2006. – №2. – С.52-63.

26. Коваленко О.В. Дослідження кургану V ст. до н.е. поблизу смт. Опішне Полтавської області // Археологічні дослідження в Україні 2004-2005 рр. – К.-Запоріжжя: Дике Поле, 2006. – С.198-203.

27. Коваленко Оксана Технологія виготовлення люльок XVII-XVIII ст. (за матеріалами Полтавщини) //Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005 р. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С.62-74.

28. Коваленко О. Глиняні люльки XVII-XVIII століття (термінологічна розвідка) // Нові дослідження пам›яток козацької доби в Україні. – К.: Часи козацькі, 2006. – С.78-82.

29. Коваленко О.В. Видатковий аспект економічної діяльності цехів Полтавського полку початку XVIII ст. // Вісник МНТУ. Збірник наукових праць. – Т.І. – №1. – 2007. – С.97-103.

30. Коваленко О.В. Дослідження Г.О. Сидоренко в царині пізньосередньовічних старожитностей у 40-х рр. XX століття. //Друга світова війна на Полтавщині. Маловідомі сторінки історії, події, факти. – Полтава: АСМІ, 2007. – С.278-283.

31. Коваленко О. Типологія глиняних люльок XVII-XVIII століть (за матеріалами Полтавщини) // Нові дослідження пам›яток козацької доби в Україні. – К.:ХІК, Часи козацькі, 2007. – С.126-134.

32. Коваленко Оксана Полтавський магістрат XVII –XVIII століття // Наукові записки. – Випуск 11. – Серія: Історичні науки. – Кіровоград: Вид-ня Редакційно-видавничого центру Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, 2008. – С.28-31.

33. Коваленко О.В., Луговий р.С. Пізньосарматські поховання Сторожівського курганного могильника // АЛЛУ. – 2008. – Ч.1-2. – С.34-44. Коваленко О. Картографічні джерела з історії міст Полтавщини XVIII–XIX століття в збірці Російського державного історичного архіву в Санкт-Петербурзі // Український вимір. Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових і методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Чернігів: НДПУ ім. Т.Г.Шевченка, 2008. – Ч.7. – С.297-304.

34. Коваленко Оксана Від Лтави до Полтави: проблема безперервності в існуванні міста // Датування міста як проблема історичної урбаністики: європейський та український досвід: Матеріали круглого столу 24 вересня 2008 р. / За заг. ред. В.Г. Панченка. – Дніпропетровськ: Герда, 2008. – С.28-33.

35. Коваленко Оксана Глиняні люльки XVII – XVIII століть (за матеріалами Полтавщини). – Опішне: Українське Народознавство, 2008. – 144 с.: іл. (Керамологічне двокнижжя «Люлька в історії та гончарстві України», книга 1; Академічна серія «Українські керамологічні студії», випуск 1).

36. Коваленко О. Домогосподарства гончарів в структурі житлової забудови м. Полтави XVIII ст. (за матеріалами Генерального перепису 1765-1766 років) // Нові дослідження пам›яток козацької доби в Україні. – К.: Бібліотечка «Часи козацькі», 2008. – Вип. 17. – С.248-253. 0,4 д.а.

37. Коваленко Оксана Будинок Павла Руденка в Полтаві // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам›яток.. – Полтава: Дивосвіт, 2008. – Вип. IV. – Кн.1. – С. 462-469.

38. Коваленко О.В. Полтавська фортеця // Археологічний Лтопис Лівобережної України. – Полтава, 2009. – Ч.1. – С.13-24.

39. Коваленко О.В., Луговий р.С. Сторожівський курганний могильник // Ostrogothica. Археология Центральной и Восточной Европы познеримского времени и Эпохи Великого переселения народов. Сборник научных трудов к 10-летию Германо-Славянской археологической экспедиции Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина. – Харьков: Тимченко, 2009. – С.174-179.

40. Коваленко О. Історична подорож в Полтаву XVIII століття // Наша фортеця: науково-художнє видання / упоряд. Безобразова Л.Л. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. – С. 224-253.

41. Коваленко О. Гуральництво у Полтаві XVIII ст. // Нові дослідження пам›яток козацької доби в Україні. – К.: Часи козацькі, 2009. – Вип. 18. – С. 186-192.

42. Коваленко О. Просторовий та демографічний розвиток міста Полтави XVII – початку XIX ст. // Краєзнавство. – К., 2009. – №3-4. – С. 62-74.

43. Коваленко О.В., Куштан Д.П., Луговий р.С. Курган доби середньої-пізньої бронзи Сторожівського могильника // Матеріали та дослідження з археології Східної України : Збірник наукових праць / ред.. С.М. Санжаров. – Луганськ: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2009. – Вип. 9. – С. 209-226.

44. Коваленко О.В. Сім›я та домогосподарства гончарів Полтави XVIII ст. (за матеріалами Генерального перепису 1765-1766 років) // Матеріали до української етнології: Збірник наукових праць. – К.: Вид-во ІМФЕ, 2009. – Вип. 8(10). – С. 132-135.

45. Коваленко Оксана Принади автохтонності та ретроспективи: Колупаєва А. Українські кахлі XIV- початку XX століть. Історія. Типологія. Іконографія. Ансамблевість. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006.// Український гуманітарний огляд. – К.: Критика, 2009. – Вип. 14. – С. 140-146. 0,7 д.а.

46. Коваленко О.В., Луговий р.С. Археологічні дослідження в Чутівському та Новосанжарському районах Полтавської області // АДУ 2008. – К.: ІА НАНУ, 2009. – С. 124-126.

47. Коваленко Оксана Гончарні вироби в побуті заможного міщанства: зміни другої половини XVIII століття // «Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.:Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 218-221.

48. Коваленко Оксана Ремісничі цехи Полтави XVIII століття // Краєзнавство. – К., 2010. – №1-2. – С.130-136.

49. Луговий Роман, Коваленко Оксана Дослідження Успенської церкви XVII століття в с. Лютенька // Нові дослідження пам›яток козацької доби в Україні. – К.: Часи козацькі, 2010. – С. 174-180.

50. Коваленко Оксана Сім›я полтавських гончарів XVIII століття // НДПДКУ. – К.: Часи козацькі, 2010. – С. 316-320.

51. Коваленко Оксана Гончарські родини Полтави XVIII ст. // Краєзнавство. – К.: Вид-во «Телесик», 2010. – Ч. 3-4. – С. 109-113.

52. Сітарчук р.А., Коваленко О.В. Середньовічна історія України. Навчально-методичний посібник. – Полтава : Друкарська майстерня, 2011. – 85 с.

53. Коваленко О.В., Луговий р.С. Кочівницьке поховання XIII ст. поблизу с. Сторожове Полтавської області // Старожитності Лівобережного Подніпров›я – 2011. Збірник наук. праць – Київ-Полтава: Гротеск, 2011. – С. 160-174+VI.

54. Матвіїшина Ж., Пархоменко О., Коваленко О., Луговий р. Палеопедологічне дослідження археологічних курганних пам›ятників в районі с. Сторожове Полтавські області // Інтеграція археологічних та палеогеографічних досліджень. Матеріали наукового практичного семінару 10-12 серпня 2010 р. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 10-34.

55. Коваленко О., Луговий р. Археологічні дослідження Сторожівського могильника у 2009 році // Інтеграція археологічних та палеогеографічних досліджень. Матеріали наукового практичного семінару 10-12 серпня 2010 р. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 105-111.

56. Чендев Ю.Г., Иванов И.В., Коваленко О.В., Луговий р.С., Куропата М.А. Сравнительный анализ познеголоценовой эволюции черноземов лесостепи и степи центра Восточной Европы // Проблемы региональной экологии. – М., 2011. – №2. – С. 26-30.

57. Коваленко О. Про особливості глиняного посуду XVIII століття Полтавського гончарного осередку // Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2007. – Опішне: Українське Народознавство, 2011. – Кн. III. – Т.1. – С. 67-78.

58. Коваленко О. Видатковий аспект діяльності цехів Полтавського полку XVIII століття // Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2007. – Опішне: Українське Народознавство, 2011. – Кн. III. – Т.1. – С. 181-194.

59. Коваленко О. Матеріали до гончарської термінології XVI-XVIII століть // Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2007. – Опішне: Українське Народознавство, 2011. – Кн. III. – Т.2. – С. 272-278.

60. Коваленко О.В. Проблема уніфікації назв структурних частин гончарних виробів // Жовківські читання 2011. Збірник статей першої наукової конференції «Музей у сучасному світі». – Львів: Вид-во «Растр-7», 2011. – С. 60-69.

61. Коваленко О.В., Луговий р.С. Кочівницьке поховання XIII ст. біля с. Сторожове Полтавської області // Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». [зб. наук. статей]. – Переяслав-Хмельницький: Вид-ня НІЕЗ «Переяслав», 2011. – Вип 5(7). – С. 334-345.

62. Коваленко О.В. Сучасні керамологічні експерименти. // Експериментальна археологія: завдання, методи, моделювання. Зб. наукових праць. – К.: Ліра, 2011.– С. 224-248.

63. Коваленко О., Луговий р. Гончарні вироби XVIII століття з міста Полтави // Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2007. – Опішне: Українське Народознавство, 2011. – Кн. VII. – Т.1. – С. 774-806.

64. Коваленко О. Гончарська термінологія XVI-XVIII століть: проблеми історії та атрибутування // Заповідна Хортиця. Матеріали міжн. наук.-практ. конференції «Історія запорізького козацтва в пам›ятках та музейній практиці». Спец. випуск. – Запоріжжя: A&V. ArtGROUP, 2012. – С. 74-78.

65. Коваленко О.В,. Луговий р.С. Сторожівський курганний могильник // Археологічні дослідження в Україні 2011. – Луцьк: Волинські старожитності. Вид-ня ІА НАНУ, 2012. – С. 367-368.

66. Луговий р.С., Коваленко О.В. Розвідки та території Гадяцького та Лохвицького районів Полтавської області // Археологічні дослідження в Україні 2011. – Луцьк: Волинські старожитності. Вид-ня ІА НАНУ, 2012. – С. 369.

67. Коваленко О.В,. Куштан Д.П., Луговий р.С. Стратифіковані кургани доби пізньої бронзи Сторожівського могильника // Археологія. – К., 2012. – № 3. – С. 83-94.

68. Коваленко О. Цехи Полтавського полку першої чверті XVIII ст // Нові дослідження пам»яток доби козацтва в Україні. -- К.: Часи козацькі, 2012. – Вип. 21. – Ч. II. – С. 27-36.

69. Сердюк І., Коваленко О. Полтава: від полкового до губернського центру // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії – до області) : зб. ст. регіон. наук. конф. [Полтава, 20 верес. 2012 р.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. – С. 8-15.

70. Коваленко О.В. Ремісничі цехи Полтавського полку першої чверті XVIII століття // Історична пам'ять. – Полтава, 2012. – Вип. 28. – С. 32-45.

71. Коваленко О.В., Луговий р.С. Полтавський краєзнавчий музей в ретроспективі археологічних досліджень // Історична пам'ять. – Полтава, 2012. – Вип. 28. – С.188-190.

72. Коваленко О., Сердюк І. »Іграшка чи ремесло?»: Один із аспектів дитинства в ранньомодерній Україні / Оксана Коваленко, Ігор Сердюк // Київська старовина. – К., 2012. -- №5-6. – С. 45-56.

73. Гадяччина. Історія краю. / Пустовіт Т.П., Ревегук В.Я., Коваленко О.В., Сердюк І.О., М.В. Бесіда. – Гадяч: Дивосвіт, 2013. – 218 с. (авт. внесок 4,5 д.а.).

74. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Лохвицький район. / В. А. Андрієць, А.С. Ароян, В.В. Бережна та інші, / голов. ред. кол. Ю.В.Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін. / упоряд., наук. ред. В.О. Мокляк. – Полтава: АСМІ, 2012. – 440 с. (у складі авторського колективу).

75. Коваленко О. Ремісники Переяслава у XVIII ст. / Оксана Коваленко // Полтавські історичні студії : ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 51-60.

76. Коваленко О.В. Про створення німецької колонії у Полтаві // Німецькі поселенці на українських землях: історичні та актуальні проблеми та перспективи /ред. кол. : О.І. Кобзар та інші. – Полтава : Полтавський літератор, 2013. – С. 211-214.

77. Луговий р.С., Коваленко О.В. Аланське поховання IV ст. на річці Коломак // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013 : збірник наукових праць. – К. – Полтава: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2013. – С. 111-120+ С. 4 обкладинки.

78. Коваленко О. Джерела з історії ремісничих цехів Гадяча XVII-XVIII століть // Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – Ч. 2 (83). – С. 47-53

79. Коваленко О. Основні різновиди сучасних керамологічних експериментів // Українська керамологія: Національний науковий щорічник. За рік 2008:Експеримент у сучасній керамології / ред. О.Пошивайло. – Опішне: Українське народознавство, 2013. – Кн. IV. – Т. І. – С. 294-299.

80. Коваленко О. Поняття атрибуції глиняного виробу // Жовківські читання 2013: Збірник статей другої міжнародної наукової конференції «Музей в сучасному світі». – Львів: вид-во «Растр», 2013. – С. 124-126.

81. Коваленко О.В. Типологія глиняних іграшок // Конотопські читання. – Випуск IV. Збірник публікацій за матеріалами Конотопських читань 2013 року. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2013. – С. 25-30.

82. Коваленко О., Луговий р. Матеріали XVII ст. з розкопок церкви в с. Лютенька // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні. – К.:Часі козацькі, 2013 – Вип. 22. – С. 121-128.

83. Коваленко О. »Ревізійна сказка» Опішного 1835-1838 років: інформаційні можливості джерела // Другі череванівські читання: зб. ст. за матеріалами II всеукр. наук. конф. 30-31 жовтн. 2013 р. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 122-128.

84. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район. / В. А. Андрієць, А.С. Ароян, В.В. Бережна та інші, / голов. ред. кол. Ю.В.Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін. / упоряд., наук. ред. В.О. Мокляк. – Полтава: АСМІ, 2013. – 411 с. (у складі авторського колективу).

85. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Гадяцький район. / В. А. Андрієць, А.С. Ароян, В.В. Бережна та інші, / голов. ред. кол. Ю.В.Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін. / упоряд., наук. ред. В.О. Мокляк. – Полтава: АСМІ, 2014. – 780 с. (у складі авторського колективу).

86. Коваленко О. Полтава XVII-XVIII століть: монографія – К.: ПП Олег Філюк, 2015. – 234 с.

87. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Оржицький район. / В. А. Андрієць, В.І. Боровський, В.М. Верещака та інші /ред. кол. тому: Ю.В.Волошин, А.М. Киридон, В.О. Мокляк та ед. / упоряд., наук. ред.. В.О. Мокляк, О.Б. Супруненко. – Полтава: АСМІ, 2015. – 400 с. (у складі авторського колективу).

88. Коваленко О. Антропонімія гончарів Полтави XVIII століття // Нові дослідження пам»яток доби козацтва в Україні. – К.:Часі козацькі, 2015 – Вип. 24. – С. 261-270.

89. Коваленко О.В., Луговий р.С. Пізньосарматські поховання Сторожівського могильника (за матеріалами 2012 р.) // Старожитності лівобережного Подніпров'я-2016 : збірник наукових праць. – К.: Центр пам'яткознаства НАн України та УТОПІК, 2016. – С. 132-139.

90. Луговий р.С., Коваленко О.В., Лугова Л.М. Розкопки Ф.І. Камінського 1881 і 1882 рр. на Замковій горі у Лубнах // Старожитності Посулля. : збірник наукових праць. – К.: Центр пам'яткознавства НАН України та УТОПІК, 2016. – С. 32-41.

91. Луговий р.С., Коваленко О.В., Гейко А.В. Кераміка скіфського часу з поселень навколо с. Клюсівка у Нижньому Поворсклі // Феномен Більського городища-2016: до 95-річчя від дня народження визначного українського археолога Б.А.Шрамка (1921-2012), та 110-річчя від початку археологічних досліджень Більського городища: зб. наук. пр. і мат. конф. – К.-Полтава: Дивосвіт, 2016. – С. 179-188.

92. Коваленко О. Вибори цехмістрів в Гетьманщині в першій половині XVIII століття / Оксана Коваленко // Сіверянський літопис. – 2017. – № 1-2. – С. 55-61.

93. Коваленко О. Ремісники міста Лубен за ревізією 1740 року // Старожитності Посулля. Пам'яті С.К.Кульжинського (1867-1943): збірник наукових праць / центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК та інші [відп. ред. Супруненко О.Б.]. – К.: Дивосвіт, 2017. – С. 172-177.

94. Коваленко О. В. Ремісники Гетьманщини на сторінках «Київської старовини» / О.В. Коваленко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2017. – Спеціальний випуск пам`яті Володимира Кривошеї (1958-2015). – С. 28-30.

95. Коваленко О. »Братія цеховая меская» XVIII століття: проблема входження ремісників із сід до цехів міст на прикладі майстрів із Мачух // Мачуський збірник: зб. наук. праць. / за ред. А. В. Гейка. – Полтава: АСМІ, 2017. – Вип. І: Над чумацьким шляхом. – С. 37-43.

96. Коваленко О.В., Куштан Д.П., Луговий р.С. Курган доби бронзи Сторожівського могильника на Полтавщині // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2017: збірник наукових праць. Пам'яті М.Я. Рудинського (1887-1958). – К. : Інституту пам'яткознавства НАН України та УТОПІК, 2017. – С. 96-109.

97. Коваленко О.В. Ремісники Гетьманщини на сторінках Рум›янцевського опису // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні. – К.: Часи козацькі, 2017. – Вип.26. – С. 63-67.

98. Коваленко О. Гончарство Полтави XVIII століття: – Опішне : Українське Народознавство, 2018. – 404 с.

99. Коваленко О. Ралець – обов'язковий видаток ремісників Гетьманщини XVIII ст. // ЕМІНАК. – 2018. – №1(21). – С. 65-73.

100. Коваленко О. Антропонімія ремісників Переяслава 60-х років XVIII ст. // МІКС: Місто: історія, культура, суспільство. – 2018. – № 2(4). – С. 78-88.

Укладач: Р. А. Сітарчук

ЛАХАЧ Тамара (Таміла) Олександрівна (16.02.1977, с. Піски, Лохвицького р-ну, Полтавської обл.) – кандидат історичних наук (2010).

Закінчила ПДПУ імені В.Г. Короленка (2003), аспірантуру кафедри історії України (2007).

Працювала з 1997 р. у ПНПУ імені В.Г. Короленка: лаборантом, диспетчером навчального відділу, керівником студентського бюро естетичного виховання, асистентом, старшим викладачем. Із 2015 р. доцент кафедри історії України, а з 2017 року директор позашкільного навчального закладу Полтавської обласної ради «Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді».

Захистила дисертацію на тему: «Державна регламентація шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920 – 1930-х років» (2010).

Коло наукових інтересів: соціальна історія, історія інституту сім'ї, історія України ХХ століття, гендерні відносини, східна психологія. Викладала навчальні дисципліни: новітня історія України, історія та культура України, історія повсякденності українців ХХ століття. Проводить наукове консультування учнів та учителів шкіл м. Полтави щодо виконання дослідницьких робіт відділу МАН (секції – історія України, краєзнавство, етнологія).

Здійснює керівництво студентськими науковими роботами та науковою проблемною групою «Актуальні проблеми релігієзнавства».

Вибрані публікації:

1. Лахач Т.О. Шлюбно-сімейні відносини початку ХХ століття: окремі нововведення під впливом політичних процесів / Т. О. Лахач // Історична пам'ять. – Полтава. – 2004. – № 2. – С. 140 – 146.

2. Лахач Т.О. Інститут шлюбу та сім'ї під впливом церкви та нових соціальних відносин в Україні початку ХХ століття / Т.О. Лахач // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2005. – Вип. 240-241. – С. 122 – 236.

3. Лахач Т.О. Моделі шлюбно-сімейних взаємин у нормативному регулюванні в Україні протягом першої чверті ХХ століття / Т. О. Лахач // Сіверянський літопис. –2005. – № 6 (66). – С. 78 – 85.

4. Лахач Т.О. Ведення книг реєстрації актів громадянського стану в перші роки радянської влади / Т. О. Лахач // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя, 2005. – Випуск XIX. – С. 248 – 253.

5. Лахач Т.О. Державна регламентація шлюбно-сімейних взаємин у 1920-х роках як один із факторів українського державотворення / Т.О. Лахач // Актуальні потреби вітчизняної та всесвітньої історії. – Наукові записки РДГУ. – Рівне, 2006. – Випуск 9. – С. 54 – 60.

6. Лахач Т.О. Українська сім'я в регламентаційній системі перетворень 1920 – 1930-х років / Т. О. Лахач // Збірник матеріалів IX Всеукраїнської наукової конференції «Молодь, освіта, культура і національна свідомість». – К., 2006. – Т. 4. – С. 149 – 152.

7. Лахач Т.О. Державна регламентація шлюбно-сімейних взаємин у сучасному дослідженні історії України / Т.О. Лахач // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції серед студентів та молодих науковців «Наука, освіта, суспільство очима молодих». – Рівне, 2006. – С. 191 – 194.

8. Лахач Т.О. Державна регламентація церковної обрядовості і сімейного побуту в радянській Україні 20-х років ХХ століття / Т.О. Лахач // Матеріали Міжнародної конференції «Релігія і церква в історії України». – Полтава, 2006. – С. 233 – 241.

9. Лахач Т.О. Держава і сім'я: регламентація суспільного життя в радянській Україні в 1930-х роках / Т. О. Лахач // Історична пам'ять. – Полтава, 2007 – № 1. – С. 125 – 137.

10. Лахач Т.О. Дискусійні питання з історії України: причини і наслідки державної регламентації шлюбно-сімейних взаємин у XX столітті / Т. О. Лахач // Збірник матеріалів III Міжнародної конференції «Знаки питання в історії України: регіональний вимір української історії». – Ніжин, 2007. – С. 127 – 135.

11. Лахач Т.О. Роль і значення державної регламентації інституту сім'ї радянської України в період масових переселень першої половини 1930-х років / Т. О. Лахач // Гуржіївські історичні читання. – Черкаси, 2007. – С. 346 – 350.

12. Lahach T.A. The principle of ruining the understanding between generations in the soviet Ukraine during the 1920's / T. A. Lahach // Analele vniversitatii «dunarea dejos» Galati istorie. – Seria 19, tom VI, 2007. – S. 125 – 135. (Румунія, м. Бухарест).

13. Лахач Т.О. Державна регламентація селянських сімей у радянській Україні першої половини 1930-х років в умовах «ліквідації куркуля як класу» Т. О. Лахач // Український селянин. Збірник наукових праць. Випуск 11. – Черкаси, 2008. – С. 166 – 168.

14. Лахач Т.О. Сутність змін та перетворень щодо інституту сім'ї в Україні протягом 1917 – 1922 років / Т. О. Лахач // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 104. Вип. 91. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-тво ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 61 – 66.

15. Лахач Т.О. Сутність змін та перетворень щодо інституту сім'ї в Україні протягом 1917 – 1922 років / Т. О. Лахач // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 4. 104. Вип.. 91. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-тво ЧДУ Петра Могили, 2009. – С. 61 – 66.

16. Лахач Т.О. Шлюбно-сімейні відносини у контексті взаємин церкви і держави 1920-х років / Т. О. Лахач // Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості: Матеріали XXУI Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: ІПШІ «Наука і освіта», 2009. – С. 243 – 245.

17. Лахач Т.О. Історія шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні в умовах повсякденності / Т. О. Лахач // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія повсякденності: теорія і практика». – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 44-47.

18. 5) Лахач Т.О. Історіографічні аспекти проблеми державної регламентації шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920 – 1930-х років: минуле і сучасність / Т. О. Лахач // Матеріали V міжнародної конференції «Знаки питання в історії України: Україна на перехресті цивілізацій». – Ніжин, 2010. – С. 121-126.

19. Лахач Т.О. Політика радянської влади щодо моралі та світогляду селянських родин у радянській Україні 1930-х років / Т. О. Лахач // Український селянин. Збірник наукових праць. Вип. 12. – Черкаси, 2010. – С. 91-92.

20. Лахач Т.О. Державна регламентація шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920 – 1930-х років / Т. О. Лахач // Матеріали III Волинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції (12-13 листопада 2010 р.). – Житомир, 2010. – С. 167-169.

21. Лахач Т.О. Державна регламентація церковної обрядовості в сімейному побуті українців 1920-х років / Т. О. Лахач // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009). – Полтава: ПНПУ, 2010. – С. 72-81.

22. Лахач Т.О. Поширення антирелігійного світогляду в радянській Україні 1920-х років через формування нової свідомості дітей у школі / Т. О. Лахач // Актуальні проблеми релігієзнавства. Збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка В.О. Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава, 2011. – С. 95 – 101.

23. Лахач Т.О. Трансформація української сім'ї в умовах Голодомору 1932 – 1933-х років / Т. О. Лахач // Волинські історичні записки. Збірник наукових праць. – Житомир, 2012 . – Т. 8. – С. 29 – 33.

24. Лахач Т.О. Історіографічні аспекти проблеми державної регламентації шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920 – 1930-х років / Т. О. Лахач // Історична пам'ять. Вип. 27. – Полтава, 2012. – С. 146 – 153.

25. Лахач Т.О. Поширення антирелігійного світогляду в радянській Україні 1920-х років, як спосіб нівелювання культурного життя етносу / Т. О. Лахач // Кубань. Україна. Вип. УІ. – Краснодар-Київ, 2012. – С. 331 – 337.

26. Лахач Т.О. Трансформація сім'ї у контексті Політичних репресій 1930-х років на Полтавщині / Т. О. Лахач // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії – до області. Збірник статей регіональної наукової конференції. – Полтава, 2012. – С. 138 – 141.

27. Лахач Т.О. Ідеологічна політика більшовиків стосовно української селянської сім'ї у 1930-х роках / Т. О. Лахач // Другі Череванівські читання: збірник статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції, 30-31 жовтня 2013 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. – 2013. – С. 53 – 60.

28. Лахач Т.О. Державна регламентація шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920-1930-х років: монографія / Т. О. Лахач. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – 191 с.

29. Лахач Т.О. Жінки радянської України у регламентаційній системі державних перетворень 1930-х років / Т. О. Лахач // Інтелігенція і влада. Серія «Історія». – Одеса, 2015. -№ 45.

30. Лахач Т.О. Харчування українців XXI століття як один із факторів проблем здоров'я / Т.О. Лахач // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні

науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій» (16-17 квітня 2015 р.). – Полтава, 2015. – Том 1. – С. 327 – 331.

31. Лахач Т.О. Запровадження громадянської обрядовості в радянській Україні 1920-х років через призму руйнації сімейних традицій / Т. О. Лахач // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. Наук. Праць V Міжнарод. наук. конф., (24-25 квітня 2015 р.). – Одеса: ОНУ, 2015. – С. 169 – 173.

32. Лахач Т.О. Ліквідація церковної метрикації, як один із засобів регламентаційних змін інституту сім'ї у радянській Україні 1920-х років / Т. О. Лахач // Держава і церква в Новітній історії України. Збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської наукової конференції, 19 – 20 листопада – Полтава, 2015. – С. 375 – 387.

33. Новітня історія України (1901 – 1939 рр.): навчально-методичні рекомендації для студентів IV курсу історичного факультету з напрямком підготовки 6.020302 «Історія», освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр / П. В. Киридон, Т. О. Лахач. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 35 с.

34. Історія України (найдавніші часи – початок XXI століття): навчально-методичні рекомендації для підготовки абітурієнтів на експрес-курсах до зовнішнього незалежного оцінювання (напрям підготовки – «Історія України») / укладач: Т. О. Лахач. – Полтава, ПУЕТ, 2015. – 50 с.

35. Lakhach Tamila. The Principle of Destruction of Generations Understanding in the Soviet Ukraine 1920-s // Scientifik letters of Academic Society of Michal Baludansky/ Volume 5, No. 3/2017.

Уклдадач: Л. І. Шаповал

СЕРДЮК Ігор Олександрович (30.04.1983, смт Велика Багачка Полтавської обл.) – кандидат історичних наук (2010), доцент (2015).

Закінчив Хорольську ЗОШ №1 з золотою медаллю (2000), Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (бакалаврат, 2005; магістратуру, 2006), аспірантуру при кафедрі історії України (2009).

Працював керівником гуртків Полтавського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді; викладачем кафедри українознавства Полтавської державної аграрної академії; вчитель ЗОШ №26 м. Кременчука. З 2009 р. – асистент, старший викладач, доцент кафедри історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка. З 2012 р. – редактор наукового історичного порталу historians.in.ua. У 2014 р. – запрошений викладач кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія». У 2009–2010 рр. науковий співробітник науково-дослідної теми кафедри історії України «Трансформаційні процеси в Лівобережній Україні (XVIII–XX ст.): політика, суспільство, релігія.

У 2017 р. виграв конкурс Міністерства освіти і науки України на фінансування держбюджетної науково-дослідної теми «Дитина й дитинство у державно-правовому регулюванні, релігійних нормах та народних уявленнях середньовічної і ранньомодерної України (XI –XVIII ст.)».

Коло наукових інтересів: соціальна історія Гетьманщини, історична демографія, історична урбаністика, історія дитинства. У 2010 р. у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» захистив кандидатську дисертацію «Полкові міста Лівобережної України середини XVIII ст.: історико-демографічний вимір (на прикладі Ніжина, Переяслава й Стародуба) (спеціальність 07.00.01 «історія України», наук. кер. – Ю.В. Волошин).

Отримував гранти Міжнародної асоціації гуманітаріїв (2011 р.) та Наукового товариства Шевченка в Америці (2014, 2016 р.). Двічі стажувався при факультеті Artes Liberales Варшавського університету (2014, 2016 р.). Був учасником міжнародних літніх шкіл «Сравнительный метод в истории и социальных науках: перспективы междисциплинарности» (Пермь, 2013 р.) та «Постать патріарха Йосифа Сліпого в контексті міжнародних церковних і політичних відносин» (Рим, 2017).

Є автором шести книг та близько 100 статей, зокрема друкувався у виданнях: AB Imperio, Антропологический форум, Український гуманітарний огляд, Київська старовина, «The Bridge-МОСТ», МІКС та інших.

Займається спортивним орієнтуванням (кандидат у майстри спорту), спортивним туризмом. Здійснював походи та сходження у горах Алтаю, Забайкалля, Кавказу, Паміру, Приполярного Уралу, Тань-Шаню.

Вибрані публікації:

1. Сердюк І. Маленький дорослий: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст. – Київ: К.І.С., 2018. – 456 с.

2. Сердюк І. Полкових городов обивателі: історико-демографічна характеристика міського населення Гетьманщини другої половини XVIII ст. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 304 с.

3. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII-XVIII ст. У 2 кн. Кн. 2 / В. Смолій (відп. ред.). НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2018. 580 с.

4. Українська держава другої половини XVII – XVIII ст.: політика, суспільство, культура. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2014. – 671 с.

5. Гадяччина. Історія краю. / Пустовіт Т.П., Ревегук В.Я., Коваленко О.В., Сердюк І.О., М.В. Бесіда. – Гадяч: Дивосвіт, 2013. – 218 с.

6. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії в 2-х томах. Т.1: Практики, казуси та девіації повсякдення / Відповідальний редактор Віктор Горобець. Київ: Інститут історії України НАН України. 2012. – 328 с.

7. Сердюк І. Діти в населенні Гетьманщини XVIII ст. (історико-демографічний аспект) // Емінак: науковий щоквартальник. – 2017. – №1 (17). – С. 23–27.

8. Сердюк І. Контрацепція в суспільстві Гетьманщини та її (не)застосування // Сіверянський літопис. – 2017. – №3. – С. 120–126.

9. Сердюк І. Діти-байстрюки в суспільстві Гетьманщини: до постановки питання // Емінак: науковий щоквартальник. – 2017. – №2 (18). – Т.3. – С. 5–9.

10. Сердюк І. Принципи ім'янаречення дітей в суспільстві Гетьманщини // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2017. – Вип. 49. – С. 85–89.

11. Сердюк І. Діти-школярі в суспільстві Гетьманщини XVIII ст. // Емінак. – 2017. – №3 (19). – Т.3. – С. 36-40.

12. Сердюк І. Діти-сироти в суспільстві Гетьманщини XVIII ст. // Емінак. – 2017. – №4 (20). – Т.1. – С. 5-9.

13. Сердюк І. Не бивши кума, не пити пива: «кумівство», стратегії і практики вибору хрещених батьків у суспільстві Гетьманщини // Сіверянський літопис. – 2017. – №6. – С. 28–33.

14. Сердюк І. Древо без плоду: бездітність і безпліддя в суспільстві Гетьманщини // Соціум. – Вип. 13–14. – К., 2017. – С. 162–181.

15. Сердюк І. »Для происканиия себ к житие мста пришел в город»: дитина і наймитування в міському суспільстві Гетьманщини XVIII ст. // Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка; редкол.: М. Борисенко (гол. ред.), Т. Водотика (шеф-редактор). – К., 2017. – № 1 (4). – С. 55–75.

16. Сердюк І. Діти у віковій структурі населення Гетьманщини другої половини XVIII ст. // Сіверянський літопис. – 2016. –№4. – С. 137–145.

17. Сердюк І. Діти-наймити в Гетьманщині XVIII ст. (за матеріалами Генерального опису 1765–1769 рр. // Ніжинська старовина. – 2016. – №22 (25). – С. 47–54.

18. Сердюк І. Вікова структура дитячого населення Гетьманщини в другій половині XVIII ст. // Краєзнавство. Науковий журнал. – 2016. – №3–4. – С. 87–93.

19. Сердюк І. Коливання смертності чи неточність обліку: до питання про вивчення рівня дитячої смертності в Гетьманщині XVIII ст. // Сіверянський літопис. – 2015. – №1. – С.109–116.

20. Serdiuk I. Childhood and its Age Limits in Society of Getmanat in the XVIII century // Былые годы. – 2015. – №3. – С. 499–507.

21. Сердюк И. Эмоциональная составляющая убийства «нечистого» ребенка (эпизод из жизни Гетманщины XVIII века) // Антропологический форум. – СПб, 2015. – № 25. – С. 118–144.

22. Сердюк І. Ставлення до хворих дітей і сиріт в суспільстві Гетьманщини (на прикладі долі Романа Краснощоченка та його племінників) // Соціум. Альманах соціальної історії / головний редактор В. Смолій; відповідальний редактор В. Горобець. – К. : Інститут історії України НАН України, 2015. – Вип. 11–12. – С. 61–70.

23. Сердюк І. До питання про ігрові практики дітей у містах Гетьманщини Наукові записки : збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К. : Інститут укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, 2013. – Т. 27. – С. 124–131.

24. Коваленко О. »Іграшка чи ремесло?»: один з аспектів дитинства в ранньомодерній Україні / О.Коваленко, І Сердюк // Київська старовина. – 2012. – №5–6. – С.45–56.

25. Сердюк І. Дитяча смертність в містечку Яреськи Миргородського полку (за даними метричних книг другої половини XVIII ст.) / Ігор Сердюк // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2011. – №982: Сер. Історія. – Вип.44. – Спеціальний випуск. – С.61–71.

26. Сердюк І. Баба-повитуха в ранньомодерному суспільстві (за даними статистичних джерел та етнографічних досліджень) // Матеріали до української етнології. – 2010. – 9 (12). – С. 183–188.

27. Сердюк І. Повторні шлюби в Гетьманщині у другій половині XVIII ст. (за даними метричної книги Христорождественської церкви містечка Яреськи Миргородського полку) // Краєзнавство. – 2010. – Ч.3–4. – С. 47–55.

28. Сердюк І. Учасники «дитячої» поховальної церемонії в Гетьманщині // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С.104–107.

29. Сердюк І. Населення літнього віку у містах Гетьманщини (за даними Румянцевського опису 1765-1769 рр.) // Соціум. Альманах соціальної історії / головний редактор В. Смолій; відповідальний редактор В. Горобець. – Вип.9. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – С. 56–66.

30. Сердюк І. „Без заплаты, на харчах и одежи хозяйскихъ»: діти в населенні Лівобережного українського лівобережного міста XVIII ст. // Краєзнавство. – 2009. – № 1–2. – С. 196–204.

31. Сердюк І. Генеральний опис Лівобережної України 1765-1769 р.р.: виміри локальної демографічної історії // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України. Т.19. (у 2-х кн.). Тематичний випуск: „Джерела локальної історії: методи дослідження, проблеми інтерпретації, популяризація». Книга І. – К, 2009. – С. 407–416.

32. Сердюк І. Баба-повитуха в населені ранньомодерного міста (за даними статистичних джерел) // Краєзнавство. – 2009. – №3–4. – С. 214–221.

33. Сердюк І. Рец. на: Володимир Маслійчук. Дітозгубництво на Лівобережній та Слобідській Україні у другій половині XVIII ст. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2008. 126 с. // Український гуманітарний огляд. – Вип. 15. – К.: Критика, 2010. – С. 158–168.

34. Сердюк І. Структура населення міста Переяслава за матеріалами Генерального опису 1765-1769 р.р. (історико-демографічний аналіз) // Київська старовина. – 2008. – №6. – С. 3–21.

35. Сердюк І. Демографічні характеристики дитячого населення Стародуба за даними Генерального опису Лівобережної України 1765 – 1769 р.р. // Наукові записки: збірник праць молодих вчених та аспірантів. Вип. 17. Київ-Хмельницький, 2008. – С. 79–100.

36. Сердюк І. Особливості відображення вікових категорій населення Лівобережної України в Румянцевському описі Малоросії // Вісник Черкаського університету. Сер. „Історичні науки». – Черкаси, 2008. – Вип. 133 – 134. – С.55 –62.

37. Сердюк І. Румянцевський опис Малоросії як джерело вивчення демографічних характеристик міст Гетьманщини // Історична пам'ять. – 2008. – №3. – С.144–152.

38. Сердюк І. Вихідці з села серед населення Переяслава 60-х рр.. XVIII ст. (за даними Генерального опису Лівобережної України 1765 – 1769 рр.) // Український селянин: Зб. наук. праць. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького, 2008. – Вип. 11. – С. 213 – 215.

39. Сердюк І. Вдівці і вдови у Румянцевському описі Переяслава (історико-демографічний аналіз) // Краєзнавство. – 2008. – №1-4. – С.175-181.

Укладач: Ю. В. Волошин

ШАПОВАЛ Лариса Іванівна (24.09.1971, селище Опішня Зіньківського р-ну Полтавської обл.) – кандидат історичних наук (2006), доцент (2012).

Закінчила Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка (06.1993) з кваліфікацією «Учитель історії та права». Працювала на посаді бібліотекаря в бібліотеці ПДПУ імені В. Г. Короленка (1.09.1993 – 1.04 1997). Після декретної відпустки з 2000 р. суміщала працю в бібліотеці з роботою за сумісництвом на посаді асистента кафедри географії та краєзнавства, а через рік – на кафедрі історії України. Вступила до аспірантури ПДПУ ім. В.Г. Короленка в 2002 р., працювала над темою дисертаційного дослідження: «Сучасна українська та російська історіографія нової економічної політики (1921-1929 рр.)» – науковий керівник – проф. Киридон П.В., на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, яка була захищена 10.11.2006 р. в Запорізькому національному університеті за спеціальністю 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Працює доцентом кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, викладає навчальні дисципліни «Етнографія

України», «Історіографія історії України», «Спеціальні історичні дисципліни», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство», «Історія України» на неісторичних факультетах. Займається громадською діяльністю – співголова Полтавського відділення громадського Товариства зв'язків із закордонним українством «Україна – Світ», член Національної Асоціації Україністів (НАУ), член Полтавського обласного відділення Національної Спілки Краєзнавців, голова профкому факультету, секретар кафедри історії України історичного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка. Автор 115 наукових публікацій на історичну, історіографічну та етнографічну тематику.

Вибрані публікації:

1. Л.І. Шаповал. Релігійні погляди Симона Петлюри // Історична пам'ять. – 2003. – №1-2. –С. 72-80.

2. Шаповал Л.І. Програмові засади українських політичних партій Наддніпрянської України на початку ХХ століття щодо релігії та церкви // Література та культура Полісся. – Вип. 27. Регіональна історія та культура в українському та східноєвропейському контексті / Відп. ред. і упорядник Г.В. Самойленко. – Ніжин: Вид-во НДПУ імені М. Гоголя, 2004. – С. 103-111.

3. Шаповал Л.І. Православна церква в орбіті суспільно-політичної боротьби початку ХХ століття в Україні // Лаврський альманах: Києво-Печерська Лавра в контексті української історії та культури: Зб. наук. праць. Вип. 12 / Ред. рада: В.М. Колпакова (відп. ред.). – К.: ВІПОЛ, 2004. – С. 156-164.

4. Л.І. Шаповал. Православна церква в орбіті суспільно-політичної боротьби початку ХХ ст. на українських землях // Православ'я – наука – суспільство: проблеми взаємодії: Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції / За ред. В.В. Масненка. – Черкаси: ЧНУ, 2004. – С. 42-45.

5. Шаповал Л.І. Сучасна українська та російська історіографія періодизації НЕПу // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць, вип. 14. – К.: Інститут історії України НАН України, 2005. – С. 466-474.

6. Л.Шаповал. Роль вітчизняного духовенствам у спробі здійснення церковних реформ в Україні початку ХХ століття (1900-1917 рр.) // Сіверянський літопис. – №1 (61), 2005. – С. 63-73.

7. Шаповал Л.І. Державно-церковні відносини в Україні періоду 1905-1907 рр. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Історія. – Вип. 78, 2005. – С. 91-94.

8. Шаповал Л.І. Програма Української народної партії (УНП) щодо релігії та церкви // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки. – Вип. 80. – Черкаси, 2005. – С. 138-145.

9. Лариса Шаповал. Програмові вимоги і завдання українських партій Наддніпрянщини соціалістичного спрямування з релігійного питання початку ХХ століття // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 240-241. Філософія. – С. 178-182.

10. Шаповал Л.І. Російська історіографія проблем нової економічної політики (НЕПу) наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття // Історичні записки: Збірник наукових праць. Вип. 6. – Луганськ: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2005. – С. 134-149.

11. Шаповал Л.І. Сучасна українська та російська історіографія теорії «кооперативного соціалізму» // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Науково – практ. зб-к. – №4 (32), 2005. – С. 221-230.

12. Лариса Шаповал. Наукова спадщина В. П. Данілова (1925-2004) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2005. – Вип. 2. – С. 176-181.

13. Шаповал Л.І. Українська історіографія проблем НЕПу 90-х років ХХ століття // Сторінки історії: Збірник наукових праць / Відп. ред. Н.Ф. Гнатюк. – К.: ІВЦ «Вид-во «Полтіехніка», Вип. 21. – 2005. – С. 201-218.

14. Шаповал Л.І. Методологія й джерела дослідження історіографії історії НЕПу // Україна і світ: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2005. – С. 218-227.

15. Лариса Шаповал. Теоретичні та фактологічні основи сучасної української історіографії нової економічної політики // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. ХХ. – 512 с.

16. Л.Шаповал. »Бухарінська альтернатива» нової економічної політики в історико – економічних дослідженнях наприкінці ХХ століття // Записки історичного факультету Одеського Національного університету імені І.І. Мечникова. – Вип. 17. – Одеса: «Астропринт», 2006. – С. 388 – 403.

17. Лариса Шаповал. Теоретичні та фактологічні основи сучасної української історіографії непу // Українська історична наука на шляху творчого поступу. Матеріали ІІІ-го Міжнародного наукового конгресу українських істориків. – Луцьк, 17-19 травня 2006 р. – Луцьк, 2006. – С. 121-129.

18. Л.І. Шаповал. Ідея соборності в державницькій діяльності С. Петлюра // Соборність України: історія і сучасність. Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції, 20 січня 2005 р. – Полтава: ПОІППО,2005. – С. 23-25.

19. Л.Шаповал. Маніфест 17 жовтня 1905 року про свободу сумління: Історіографія проблеми // Релігія і церква в історії України. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції, яка відбулася 14-16 вересня 2005 року в Полтаві. – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 502-520.

20. Лариса Шаповал. Галицько-Волинська держава очима сучасних українських істориків // Християнська спадщина Галицько-Волинської держави: ціннісні орієнтири духовного поступу українського народу. Матеріали Міжнародної ювілейної наукової конференції. – Івано-Франківськ – Галич: Прикарпат. нац-й ун-т імені Василя Стефаника, Нац-й зап-к „ Давній Галич, 2006. – С.103-108.

21. Шаповал Л.І. Дослідження сучасною історичною наукою політико-економічних причин запровадження НЕПу // Україна Соборна: Збірник наукових статей. – Вип.4. – Т. 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – С. 245 – 251.

22. Періодизація НЕПу: концептуальні засади української та російської історіографії // Матеріали V Буковинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції Чернівецького Національного університету імені Ю. Федьковича, 2005. – 29 вересня 2005. – У 2 томах. Том 2: Всесвітня історія. Спеціальні історичні дисципліни. Політологія. Міжнародні відносини. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – С.112 – 116.

23. Шаповал Л.І. Дослідження сучасними українськими істориками основних етапів реалізації непу в аграрному секторі // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Вип.12. Серія: Історія: Збірник наукових праць / Заг. ред. проф. П.С. Григорчука. – Вінниця, 2007. – С.387- 391.

24. Л.І.Шаповал. Німецькі переселенці-колоністи у Полтаві 1808-1867 років: побут та устрій життя // Вопросы германской истории: Сб. науч. тр. / Отв. ред. С.И. Бобылева. – Д.: Пороги, 2007. – С.3 – 12.

25. Історія приватного підприємництва Наддніпрянщини періоду непу в сучасній українській історіографії // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія та археологія. – 2007. – № 6. – С. 168 – 174.

26. Л.І. Шаповал НЕП: Методи та джерела дослідження його історії // Історична пам'ять.1'2007. – Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 2007. – С.69-77.

27. Наукова спадщина В'ячеслава Липинського в сучасних дослідженнях українських істориків // Література та культура Полісся. Регіональна історія та культура в сучасних дослідженнях. – Вип.38. – Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2007. – С.249-258.

28. Шаповал Л.І. Історико – теоретичні концепції розвитку селянської кооперації в Україні (історіографічний аспект) // Гуржіївські історичні читання. Збірник наукових праць. – НАНУ. Ін-т історії України. ЧНУ імені Б. Хмельницького – Черкаси, 2007. – С.95 – 100.

29. Проблемно – тематичні пріоритети сучасних досліджень історії НЕПУ на Півдні України // Південь України: Етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри. Мат-ли Міжнародної науково-практичної конференції. – 26 жовтня 2007р. – Одеса «ВМВ», 2007. – С.138 – 143.

30. Шаповал Л. Тернистий шлях визволення Полтавщини (Із мемуарів учасників воєнних подій 1943 року) // Маловідомі сторінки історії другої світової війни в Україні та на Полтавщині. – Зб. наук. статей за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції (23-24 травня 2007 року). – Полтава, 2007. – С.180-198.

31. Лариса Шаповал Опішня – столиця української кераміки на Полтавщині // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки: Зб. наукових праць. – Вип.6. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова,2008. – С.298 – 303.

32. Шаповал Л. Столиця української кераміки на Полтавщині (історичний нарис) // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип.380 – 381. – С. 155 – 160.

33. Шаповал Л.І. Вивчення сучасними українськими істориками етапів реалізації непу в аграрному секторі // Український селянин: Зб. наук. праць / За ред. А.Г. Морозова. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, 2008. – Вип. 11. – С. 97 – 100.

34. Православна і католицька церкви в орбіті суспільно-політичної боротьби на початку XX століття в Україні // Україна і Ватикан. Серія збірників наук. праць. – Вип. 1: Українсько-ватиканські відносини в контексті суспільних і міжконфесійних проблем / За заг. ред. д-ра філос. наук А.Колодного (гол. ред.), д.і.н. О. Реєнта, д.ф. н. П.Яроцького, д.ф.н. Л.Филипович, д.ф.н. С.Кияка. – Івано-Франківськ. – К., 2008. – С.236 – 245.

35. Шаповал Л.І. Оцінка українськими істориками державницької школи Гадяцької угоди 1658 року // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті: Зб. наук. праць / Ред. кол.: С.І. Світленко (відп. ред.) та ін. – Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2008. – Вип. 6. – С.87- 92

36. Шаповал Лариса До історії «малоруської етнографії» (за матеріалами Миколи Сумцова) // Зб-к наук. статей. НАНУ, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т.Рильського НАН України

37. Шаповал Л. Періодизація НЕПу: концептуальні засади сучасної української історіографії // Шевченківська весна. Історія: Мат-ли Міжнародної науково-практ. конф-ї молодих учених. – Вип. УІ: У2-х част./ Редкол.: проф.. В.Ф.Колесник(голова), к.і.н. Ю.В.Латиш (відп.ред.) та ін. – Ч.1. Праці вчених. – К.:СПД Цимбаленко Є.С., 2008. – С.193 – 195.

38. Шаповал Л.І. »Розселення українського етносу поза межами матірної України»// Зб-к мат-лів Міжнародної наукової конференції «Українство у світі: Україна є там, де живуть українці». – 23-25 травня 2008 року (ЧД ПУ імені Т. Г. Шевченка). – Український вимір. Збірник матеріалів з України та діаспори. – Число 7. – Чернігів: Фундація «Україна – діаспора», 2008. – С.192 – 200

39. Шаповал Л.І. Весільна обрядовість в Опішні (Полтавщина) у 60-70х рр. ХХ ст. // Матеріали ІІ Волинської Міжнародної історико – краєзнавчої конференції, присвяченої 90-річчю Житомирського державного університету імені Івана Франка (2-3 жовтня 2009 р.). – Житомир, 2009. – С. 107- 110

40. Л.І.Шаповал Переселення церковних служителів до Новоросії за часів правління імператриці Катерини ІІ (1788-1789 рр.)// Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб-к наук. праць ІІ Між нар. науково-практ. конф., 10-11 квітня 2009 р., Одеса / відп. ред. М.І. Михайлуца. – Одеса: ВМВ, 2009. – С. 378 -383

41. Л. Шаповал Чорна хмара голодних років на Полтавщині (демографічний аспект) // Голодомор – геноцид 1932- 1933 в Україні [текст] Hungerrsnot in der Ukraine 1932-1933: зб. наук. пр. / за заг. ред. Д. Блохин; Нім. – укр. наук. об'єд. імені проф. Ю. Блохина. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. – С. 143 – 174.

42. Л. Шаповал Шведські штаб-квартири на підступах до Полтави // Збірник наукових матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших держав. – Полтава: ФОП, Говоров С.В., 2009. – С.319-331

43. Лариса Шаповал Німецькі переселенці-колоністи у Полтаві 1808-1867 років: побут та устрій життя // Збірник наукових матеріалів Міжнародного конгресу «Українці в світі і німецька діаспора в Україні» в Мюнхені (Німеччина) 13-14 квітня 2008 року. – Мюнхен-Полтава: АСМІ, 2009. – С.181-44.

44. Шаповал Л.І. Словник етнографічних (етнологічних) понять і термінів: навчально-методичне видання / Л.І.Шаповал. – Полтава: АСМІ, 2009. – 268 с.

45. Шаповал Л.І. Ключові проблеми гетьманування Івана Виговського у праці Дмитра Дорошенка «Нарис історії України» // Література та культура Полісся. – Вип. 57: Регіональні економічні, релігійні, освітянсько-наукові та культурно-мистецькі проблеми в загально – українському контексті / [відп. Ред. і упорядник Г.В. Самойленко]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – С. 203-210

46. Лариса Шаповал Перепис населення міста Києва за 1874 рік (за матеріалами Павла Чубинського // Матеріали до української етнології. – Зб -к наукових праць. – Вип. 8 (10). – К., 2010. – С. 27-30.

47. Лариса Шаповал Дослідження вітчизняними істориками незалежної України політико-економічних причин запровадження нової економічної політики // Волинські історичні записки: збірник наукових праць. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – Т. 5. – С. 203-210.

48. Шаповал Л.І. Козаки-переселенці з Полтавщини на Кубань: побут та устрій // Чорноморський літопис:Науковий журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип.2. – С.85-92

49. Лариса Шаповал Дослідження вітчизняними істориками незалежної України політико-економічних причин запровадження нової економічної політики // Матеріали ІІІ Волинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції (Житомир, 12-13 листопада 2010 р.). – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.. І. Франка, 2010. – С.321-324.

50. Курсова робота з етнографії: Методичні рекомендації для студентів історичного факультету / Л.І.Шаповал. – Полтава: АСМІ. – 2010. – 26 с.

51. Лариса Шаповал До історії «малоруської» етнографії (за матеріалами Миколи Сумцова) // Краєзнавство. Науковий журнал. – № 2. – 2011. – С.97-102

52. Шаповал Л. І. Сучасна українська та російська історіографія нової економічної політики (1921-1929 рр.) [Текст]: бібліографічно-довідковий покажчик / Шаповал Л. І.; ПНПУ ім. В.Г.Короленка. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 332 с..

53. Навчально – методичний посібник «Етнографія України. Методичні рекомендації для студентів історичного факультету / Укладач : Шаповал Л. І., Полтава, 2011 . – 80 с.

54. Етнографія України. Навчальна програма для студентів ІІ-го курсу історичного факультету (напрям підготовки – «Історія»). УкладачЛ.І. Шаповал. – Полтава, 2011. – 28 с.

55. Шаповал Л.І. Місце та роль рушника у традиційно-побутовій культурі українців // Кубань – Украина: вопросы историко-культурного взаимодействия. Выпуск 5./ Сост. А. М. Авраменко. – Краснодар – Киев: ЭДВИ, 2011. – С.122-134.

56. Україна і Ватикан. Серія збірників наукових праць. – Вип. IV: Державно-церковні відносини в контексті досвіду об'єднаної Європи / Заг. Ред. О.Береговського (гол. ред..), к.і.н. С. Побуцького, д-ра філос.. н. С.Кияка, В.Дідуха та ін. – Галич; Івано-Франківськ; К., 2011. – С.89- 99.

57. Л.І.Шаповал Кримчаки – етнічна спільнота Півдня України: історико-етнографічний нарис // Л.І.Шаповал [Текст] Південь України: етноісторичний, мовний,культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць ІІІ Міжнар. наук. конф., 15-16 квітня, 2011 р., Одеса / відп. ред. М.І. Михайлуца. – Одеса:ВМВ, 2011. – С. 307-312.

58. Шаповал Л. І. Церкви Опішні у ХУІІІ-ХІХ століттях // Актуальні проблеми релігієзнавства /Збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. – 2011. – С. 85-94.

59. Шаповал Лариса Весільне печиво в Опішні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття // Народна творчість та етнологія: № 6 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім.. М.Т.Рильського. – К., 2011. – С.57-61.

60. Шаповал Лариса Доля лемків в Україні (Полтавщина) у 40-х роках ХХ – на початку ХХІ століття: питання само ідентифікації // Матеріали до української етнології: щорічник. Зб-к наук. праць. Вип.10 (13) / [голов. ред.. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. – К., 2011. – С.29-38.

61. Шаповал Лариса Етнографічні особливості українського народу за матеріалами «Студій з української етнографії та антропології Федора Вовка» // Література та культура Полісся. – Вип. 71: Регіональні проблеми розвитку літератури, історії та культури у загальноукраїнському контексті / Відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. – Ніжин: Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2012. – С. 286- 294.

62. Шаповал Л. І. Українська писанка у звичаєво-обрядовій культурі народу // Кубань – Украина: вопросы историко-культурного взаимодействия. – Вып. 6 Посвящается 170-летию со дня рождения Василия Мовы (Лиманского) / Сост. А.М. Авраменко, В.К. Чумаченко. – Краснодар – Киев: ЭДВИ, 2012. – С. 108-119.

63. Шаповал Л.І., Китайгора Л. Родильний обрядовий комплекс у повсякденному житті українського населення (1960-сер. 80-х рр.. ХХ ст.) // Збірник мат-лів ХV-ї студентської наукової конференції історичного факультету, квітень 2012 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2012. – С.31-35.

64. Шаповал Л.І., Левченко В. Жіночі прикраси Середньої Наддніпрянщини у ХVІ-ХVІІІ століттях // Збірник мат – лів ХV-ї студентської наукової конференції історичного факультету, квітень 2012 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2012. – С.44-46.

65. Шаповал Л. Писанка у звичаях та обрядодіях українців // Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі. Матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. (Полтава, 10-11 квітня 2012 р.) / упоряд., ред. В.П. Титаренко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава: Полтавський літератор, 2012. – С. 51-69.

66. Шаповал Л.І. Рослинний орнамент у вишиваних виробах народних майстрів Полтавщини // Історико-культурна спадщина Дніпровського Лівобережжя, Курського Посем'я та Слобожанщини: минуле і сучасність: Зб. Матер. ІІ -ї Міжнародної наук.-практ. конф., присвченій 95-річчю обрання Павла Скоропадського гетьманом Української Держави (1 березня 2013 р., м. Глухів) редкол. : О.І. Курок (гол.) В. П. Зінченко (заст. гол.), Я.М. Гирич (відп. ред.). – Глухів; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М. – С. 182-184.

67. Шаповал Л. І. Килими гобеленового типу на теренах Полтавського краю // Кубань – Украина: вопросы историко-культурного взаимодействия. – Вып. VII. Посвящается 150-летию со дня рождения Б.Д. Гринченко / Сост. А.М. Авраменко, В.К. Чумаченко. – Краснодар – Киев:ЭДВИ, 2013. – С. 134-144.

68. Шаповал Лариса Традиційна культура Полтавського краю в етнографічних дослідженнях ХІХ – першій третині ХХ століть // «Полтавщина – земля моя свята». – Зб-к наук. статей IV – ї обласної науково-практичної краєзнавчої конференції учнівської молоді / Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. – Полтава: ТОВ «Фірма» Техсервіс», 2013. – С. 24-44.

69. Шаповал Лариса «Все має час і пору уставну» // Микола Зеров CATALEPTON / Укладач Кошова В.М. – Полтава: Вид-во «Сімон», 2013. – С.86-93.

70. Л.І.Шаповал Творчість Тараса Шевченка як джерело для етнографа-дослідника традиційної культури українців // ІІ-е Международные Шевченковские чтения: сборник материалов / общ. Ред. В.Я. Бабенко. – Оренбург; Уфа: ИЦ Уфимский филиал МГГУ им. М.А.Шолохова, 2013. – С.84-90.

71. Шаповал Л. И. Традиционная культура Полтавского края в этнографических исследованиях ХІХ-ХХ веков // Традиционная культура славянских народов в современном социокультурном пространстве: материалы ІХ Международного фестиваля славянской культуры «Славянск – 2013», 1-4 августа 2013 г., Россия, Краснодарский край, г. Славянск-на Кубани ; ред. Сост. Д.А. Решмет. – Славянск-на Кубани: ГБУ КК «Центр технического и хозяйственного обслуживания учреждений культуры, искусства и кинематографии», 2013. – С.169-175

72. Шаповал Л.І., Семко М. Етнографічна експедиція на Полтавщину (1938-1939 рр.) // Збірник мат – лів ХVІ-ї студентської наукової конференції історичного факультету, квітень 2013 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2013. – С.44-46.

73. Л. І. Шаповал Відкриття Музею історії історичного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка // Історична пам›ять. Науковий зб-к. – Вип. 30-31′ 2014. – С. 185-186.

74. Л. І. Шаповал Етнографічна спадщина Тараса Шевченка в полтавський період його творчості // Історична пам›ять. Науковий зб-к. – Вип. 32, 2015. – С. 58- 67.

75. Шаповал Л.І. Висвітлення сучасними українськими істориками історії підприємництва періоду НЕПу // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В.А.Смолій, О.І. Гуржій, А.Г.Морозов та ін. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2015. – Вип.10. – С. 38 – 42.

76. Л.Шаповал Етнографічна спадщина Тараса Шевченка в полтавський період його творчості // «Постать Тараса Шевченка у світовому й національному, культурологічному контексті»: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / за заг. ред. М.І. Степаненка, Л.М.Кравченко. – Полтава:видавець Шевченко р.В., 2014. – С. 34-42

77. Шаповал Л.І. Етнографічні нариси Тараса Шевченка в полтавський період його творчості // «Полтавщина – земля моя свята». Збірник кращих наукових статей V-ї обласної науково-практичної краєзнавчої конференції учнівської молоді / Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. – Полтава: ТОВ «Фірма» Техсервіс»«, 2014. – С. 19-31

78. Шаповал Л.І. Полтавська сорочка – мамина пам›ять // Мистецтво української вишивки – життєдайне джерело творчості, присвячена пам′яті Героя України В.С.Роїк: матеріали наук. – практ. конф., (м. Полтава, 25-26 вересня 2014 р.) / упоряд. і ред. В. П.Титаренко, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 51- 60

79. Л.І. Шаповал Відкриття музею історії історичного факультету ПНПУ імені В.Г.Короленка // Історична пам›ять: Науковий збірник. – 2014. – № 30-31. – С. 185 -186

80. Л. І. Шаповал Полтавська жіноча сорочка як компонент натільного традиційного вбрання // Матеріали Міжнародної наукової конференціїV-ї Міжнародної наукової конференції «Південь України: етно – історичний, мовний, культурний та релігійний виміри» (24-25 квітня 2015 р.). – Одеса: Одеський морський ун-т, 2015. – С. 34-40.

81. Л. І Шаповал, А. Ю. Шаповал Родини лемків-переселенців із с. Кам′яна Краківського воєводства (Польща) у Зіньківському районі Полтавської області» // Зб-кмат-лівXVIII-ї студентської наукової конференції історичного факультету, березень 2015 р. – Полтава:ІВЦ ПНПУ, 2015. – С.42-45

82. Л. І Шаповал, А. О. Рябокінь Орнаментація та колористика Полтавської жіночої сорочки // Зб-кмат-лів XVIII-ї студентської наукової конференції історичного факультету, березень 2015 р. – Полтава:ІВЦ ПНПУ, 2015. – С. 19- 21.

83. Л. І Шаповал, К. М. Герасименко Вінок – головний убір дівчини, оберіг від нечистого ока // Зб-кмат-лівXVIII-ї студентської наукової конференції історичного факультету, березень 2015 р. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2015. – С.22 – 24.

84. Лариса Шаповал Історичні форми поховання та похоронні обряди в Україні // Держава і Церква в новітній історії України, Всеукраїнська наукова конференція (5; 2015;Полтава). Збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України», (19-20 листопада 2015 р. [Текст]. – Полтава:ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 420 – 429.

85. Шаповал Лариса Лемки на Зіньківщині: регіональна ідентичність етнографічної групи // Збірник статей на вшанування 70-річчя видатного україніста Словаччини Мирослава Сополиги / голов. ред. Г.Скрипник; ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України. – Київ, 2016. – С.499-519.

86. Лемки на Зіньківщині (Полтавщина): до питання регіональної ідентичності етнографічної групи // ЕМІНАК:науковий щоквартальник. – № 2 (квітень-червень). – Т.2. – Київ-Миколаїв, 2016. – С.67-92.

87. Шаповал Л.І. Словник етнографічних (етнологічних) понять і термінів [Текст] / Л.І.Шаповал. – Вид.2-е змін. та допов. – Полтава: «АСМІ», 2016. – 298 с.

88. Шаповал Лариса, Мельник Марина Традиційне дозвілля молоді у селах Полтавського району в XX – на початку XXI століть // Треті Череванівські читання: зб. Наук. ст.. за матеріалами III Всеукр. наук. конф., 17-18 березня 2016 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С.353-363

89. Шаповал Л. Обрядово-ритуальні дії свята Купала на теренах Полтавського краю // Треті Череванівські читання: зб. Наук. ст.. за матеріалами III Всеукр. наук. конф., 17-18 березня 2016 р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С.379-387

90. Шаповал Л.І. Концептуальні засади української історіографії періодизації НЕПу в 1991-2006 роках // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. – Матеріали Всеукраїнської наукової конф. 29-30 квітня 2016, Дніпропетровськ. Ч.II / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2016. – С.122-124.

91. Шаповал Л. І. Етнографічні колекції у музеях Полтавщини // Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 12-13 травня 2016 р.) / за ред. М.В.Макарової. – Полтава:ПУЕТ, 2016. – С.207-210

92. Шаповал Л. І. Видатний вчений Полтавщини (Україна) Федір Вовк та його робота «Етнографічні особливості українського народу // Материалы XVI Международного научного семинара «Украинцы в государственном аппарате России (XVIII – нач. XX вв.)», 28-29 сентября

2016 года. Под ред. Т.Н.Лебединской и В.П.Леонова. – Санкт-Петербург. – Нежин: ЧП Лысенко Н.М., 2016. – С.290- 299.

93. Ященко І., Шаповал Л. Творчість Т.Шевченка як джерело для етнографа-дослідника традиційної культури українців // Збірник матеріалів XIX студентської наукової конференції. історичного факультету. Березень 2016 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2016. – С.25-32.

94. Шаповал А., Шаповал Л. Історія переселення лемків на Полтавщині: етнографічні нариси // Збірник матеріалів XIX студентської наукової конференції. історичного факультету. Березень 2016 року. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2016. – С.47-52.

95. Шаповал Лариса Напрями діяльності академіка Андрія Лободи в 1920-х роках // Тези Міжнародної наукової конференції «Знакові постаті вітчизняної гуманітаристики в національно-культурному самоствердженні України» (Київ, 25 травня 2017 р.) / ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України. – К., 2017. – С.137-138

96. Шаповал Л.І. Календарно-родинна обрядовість турків-месхетинців у Зіньківському районі Полтавської області //Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: збірка наук. праць.Вип.6 / відп. ред. М.І.Михайлуца. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2017. – С.423-430.

97. Шаповал Л. Звичаєво-обрядова культура турків-месхетинців у Зіньківському районі Полтавської області // Тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національні меншини і колективна пам›ять титульних націй: дилема (не) забуття, 30-31 березня 2017 р., Рівне / Центр студій політики пам'яті та публічної історії «мнемонік», Український центр вивчення історії голокосту, Рівненський державний гуманітарний ун-т. Фонд імені Рози Люксембург // Web-sitemnemoc

98. Шаповал Л.І., Пантелей С . Архівна справа в роки Української революції 1917-1920 х років // Збірник матеріалів XX студентської наукової конференції. історичного факультету. Березень 2017 р. – Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2017. – С.37-41.

99. Шаповал Л.І., Лахно О. П. Навчальна архівна та музейна практика: Навчально-методичний посібник / Л. І. Шаповал, О. П. Лахно. – Полтава: Друкарська майстерня, 2017. – 30 с.

100. Лариса Шаповал. Перепис населення Києва 1874 року за матеріалами етнографічно-статистичної експедиції РГТ в «Південно-Західний край» // Другі києвознавчі читання: історія та етнокультурна. До 100-річчя Української революції 1917-1921 рр. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 29 березня 2017 р.) / Редкол.: О.П.Реєнт (голова), В.П.Капелюшний, І.К.Патриляк, М.В.Борисенко, А.П.Коцур, О.П.Гончаров, Н.В.Терес. – К.: «Фоліант», 2017. – С.419-424.

Укладач: О. В. Коваленко

ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СУЧАСНИЙ СТАН

Географічна освіта організовувалася з початку роботи Полтавського учительського інституту. Впродовж 1914-1917 рр. вона поєднувалася з історичною й економічною, оскільки викладач історії, географії і методик їх навчання був один – В.Н. Тарасов. Дещо пізніше, у першій половині 1920-х років, традицію поєднання історичної і економіко-географічної освіти продовжили фахівець з економічної історії і демографії І.Ф. Рибаков (1923-1924 н.р.), та історик В.О. Пархоменко (1924-1925 н.р.), а в 1930-1935 рр. – Л.П. Ткаченко (викладає курси економіки, економічної й історичної географії).

Від осені 1917 року аж до кінця 1980-х років географічна освіта (чи її елементи) в нашому закладі вищої освіти була тісно пов'язана з природничою освітою.

У жовтні 1917 р. викладачем географії і природничих дисциплін був призначений О.Т. Булдовський (у 1920-х роках – один із провідних в Україні методистів-природознавців). Він викладав методику природознавства та географії і в Учительському інституті (друга половина 1917-го – перша половина 1919 рр.), і при його реорганізації в Полтавський український педагогічний інститут (грудень 1919 – квітень 1921 рр.), і після об'єднання з історико-філологічним факультетом у Полтавський інститут народної освіти (ПІНО, квітень 1921 – серпень 1930 рр.).

Із 1921-1922 навчального року на природничому відділенні природничо-математичного факультету Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) велася підготовка учителів із кваліфікацією: «викладовець природознавства та географії». Серед лекторів на початку 1920-х років в інституті працювали професійні географи, які мали пізніше суттєві заслуги в розвиткові теорії географії та географічного краєзнавства, – професори К.В. Дубняк, Ф.Т. Матвієнко-Гарнага, М.М. Самбікін.

Але професійних географів на той же час було ще мало. Тому окремі фізико-географічні дисципліни викладали й фахівці інших природничих наук: ботаніки В.Ф. Ніколаєв і М.Ф. Ніколаєв, зоологи О. Т. Булдовський і М. І. Гавриленко.

Викладачі природничо-географічних дисциплін ПІНО, 1928 рік (другий ряд, зліва направо): Курінний Ф.К., професори: Ніколаєв М.Ф., Булдовський О.Т., Самбікін М.М., Власенко Й.О.

У ПІНО велася підготовка вчителів досить широкого профілю, і географічні дисципліни входили до навчальних планів як природознавців, так і гуманітаріїв.

Починаючи із середини 1920-х рр., природничо-наукова підготовка студентів ПІНО мала яскраво виражений краєзнавчий і сільськогосподарський зміст. У 1926-1927 і 1927-1928 н.р. діяв один факультет соціального виховання зі спеціалізацією на ІІІ-му курсі за трьома напрямками, зокрема агробіологічним (природознавство з елементами географії). Випускники отримували кваліфікацію: «Вчитель природничих дисциплін» та мали право працювати учителями трудових шкіл старшого концентру (5-7 класи). Із 1928-1929 н.р. у ПІНО відбулася чергова внутрішня реорганізація. Дисципліни географічного змісту викладалися для студентів двох відділів факультету старшого концентру: агробіологічного (голова циклової комісії проф. М.М. Самбікін, його заступник – І.С. Педан) і соціально-економічного (економічна географія).

Із 1929 р. географію викладали на робітфаці (Л.П. Ткаченко).

У зв'язку з першою хвилею репресій на рубежі 1920-1930-х років залишили ПІНО майже всі кваліфіковані природознавці, які викладали й дисципліни географічного змісту: М.І.Гавриленко (жовтень 1929 р.), улітку 1930 р. – М.Ф. Ніколаєв, О.Т. Булдовський, І.С. Педан.

У серпні 1930 р. ПІНО було реорганізовано в Полтавський інститут соціального виховання (ПІСВ). Природничо-географічна освіта в ПІСВ була зосереджена на кафедрі землезнавства й сільського господарства (пізніше перейменовувалася на: агрономічних наук; реконструкції сільського господарства), якою керував професор Ф.Г.Білецький.

У вересні 1933 р. ПІСВ із трирічним терміном навчання був реорганізований у Педагогічний інститут (ПДПІ) з чотирирічним терміном навчання. Замість агробіологічного відділу створені три окремі природознавчі відділи підготовки вчителів, зокрема географічний (у межах факультету біологічного, хімічного й географічного відділів, який працював із такою назвою й таким же складом тільки в 1933-1934 навчальному році). 1.09.1933 р. на посаду керівника кафедри біології призначено агрометеоролога і географа професора М.М. Самбікіна. Однією з причин припинення підготовки вчителів географії в 1934 р. було звільнення з політичних мотивів професора Михайла Самбікіна.

У 1934 - 1935 навчальному році на кафедру історії перейшов Л. П. Ткаченко, який викладав для студентів-істориків та економістів курси «Економічна географія» й «Історична

Викладачі і студенти агробіологічного відділу ПІСВ, 1932 р. (другий ряд, зліва направо): 1 - доц. методики біології і природознавства Самійленко М.А.; 3 - проф. М.М. Самбікін, 4 - проф. Ф.Г. Білецький; 5 - директор Р.П.Куліненко; 6 - завуч, історик П.М.Койнаш; 7 – доц. геології і грунтознавства О.О.Іллічевський; 8 – доц. ботаніки Ф.К. Курінний; 9 – доц. технологій О.М. Колонтай. 3-й ряд, крайній справа – доц. зоології І.І. Мазепа.

географія». Але й історичний факультет був у 1935 році закритий. Л.П.Ткаченко – єдиний на той час географ в ПДПІ, – перейшов на природничий факультет (який у 1934 - 1936 р. називали біохімічним). Він викладав геологію та фізичну географію в педагогічному й учительському інститутах, двічі його призначали деканом природничого факультету.

Час від часу для роботи за сумісництвом запрошували також викладачів метеорології та топографії. Отже, фізико-географічні дисципліни в 1934-1941 рр. були складником підготовки вчителів природознавства.

У 1946 - 1951 рр. діяв природничо-географічний відділ Полтавського учительського інституту, який підготував на стаціонарі й заочній формі майже півтори сотні учителів природничих дисциплін і географії для 5-7 класів середньої школи. Викладачами географічних дисциплін для студентів цього відділу працювали Л.І. Прохорова і Н.І. Нікітенко (у складі кафедри загальної історії та географії). Після закриття природничо-географічного факультету учительського інституту майже на 40 років припинилася підготовка вчителів географії.

Наприкінці 1980-х років ректор інституту І.А. Зязюн прийняв рішення клопотати перед міністерством про відкриття спеціальності «історія та географія» (аналогів подібного поєднання тоді в педінститутах України не було). Дозвіл був отриманий і восени 1989 року частина студентів І і ІІ курсів перейшла зі спеціальності «історія та суспільствознавство» на спеціальність «історія та географія».

На початку 1990 - 1991 н.р. викладання географічних дисциплін було доручене кафедрі історії УРСР (із лютого 1991 р. – завідувач кафедри к.і.н., доцент Єрмак О. П.). На 1-й курс для підготовки вчителів історії і географії було набрано 3 академічні групи (90 осіб). Із 1992 року ця кафедра була перейменована в кафедру спеціальних історичних дисциплін і географії. У 1996 році набір на це поєднання спеціальностей зменшили до 2-х груп, а в кінці 1990-х – до однієї.

У 1993 – 2014 роках здійснено 17 випусків спеціалістів із кваліфікацією «учитель історії та географії» (усього 613 осіб).

У 1999 році, за підтримки декана історичного факультету Б.В. Года, була ліцензована спеціальність «географія», і успішно здійснений набір групи для підготовки вчителів географії, історії, основ економіки, організаторів краєзнавчо-туристичної роботи. У 1999 – 2000 навчальному році при кафедрі спеціальних історичних дисциплін та географії автономно діяла географічна методична комісія (керівник – доц. Л.М. Булава), а з 1 вересня 2000 року ця кафедра була реорганізована в кафедру географії та краєзнавства. Впродовж півтора десятка років набір на спеціальність становив 2 групи.

Кафедра спеціальних історичних дисциплін та географії, 1998 р. Сидять (зліва направо): Г.В. Лаврик (викладач правознавства), О.В.Гайдар (старший лаборант), О.П. Єрмак, Л.М. Кушнір. Стоять: Л.М. Булава, В.С. Воловик (історик), С.С. Бульба, П.Я. Гавриш (археолог), Ю.В.Вільховий. Куратори зі студентами-випускниками: Л.І. Гоженко (1996), О.М. Мащенко (1997)

Збільшення обсягу навчального навантаження сприяло подальшому покращенню кадрового складу кафедри. Були зроблені пропозиції творчим і кваліфікованим учителям географії м. Полтави: Н.С.Іващенко, Л.П.Вішнікіній, А.А.Шукановій, О.А. Федію. На кафедрі були залишені випускники: В.В. Єрмаков, О.С.Швець (Сороколат), С.М.Шевчук. Працювали за сумісництвом випускники кафедри М.С. Лихман і Т.С. Япринець (працює донині), Г.Л. Кушнір.

У 2008 році був здійснений перехід від поєднання спеціальностей «географія та історія» до підготовки за однією спеціальністю «географія» та спеціалізацією «організація краєзнавчо-туристичної роботи».

Повторна акредитація спеціальності «географія» проходила навесні 2010 року (чинна до 2020 року). У 2007 - 2013 роках на кафедрі діяла магістратура зі спеціальності. За 6 років функціювання було підготовлено 55 магістрів.

За потреби, до роботи на кафедрі, як сумісники, залучали докторів географічних наук, професорів Д.М. Стеченка, І.П. Половину, І.М. Дудника, викладачів кафедри екології та охорони довкілля нашого університету (О.М. Байрак, Н.О. Смоляр), географів Полтавського інституту економіки і торгівлі (П.В. Шуканова, М.М. Логвина, В.Г. Смирнову).

Більшість викладачів, які зараз працюють у штаті кафедри, захистили кандидатські дисертації під час роботи в нашому закладі або працюючи в ньому за сумісництвом. Кандидатами географічних наук стали Л.М.Кушнір (1998), С.М. Шевчук (2008), В.В. Єрмаков (2010); кандидатами педагогічних наук – О.М.Мащенко (2000), Л. П. Вішнікіна (2009), А. А. Шуканова (2009), О.А. Федій (2013), Т.С. Япринець (2016).

У 2004 – 2017 роках здійснено 9 випусків спеціалістів із кваліфікацією «Географ. Учитель географії, історії та основ економіки. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи» та 4 випуски – із кваліфікацією «Географ. Учитель географії та основ економіки. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи». Всього було випущено майже 350 спеціалістів, що навчалися на стаціонарній формі навчання, та понад 300 – на заочній форм.

Отже, за 29 років після відновлення спеціальності «Географія» в ПНПУ імені В.Г. Короленка підготовлено понад 1300 учителів географії.

Кафедра організовувала виїзні польові географічні практики в різні регіони України (Карпати, Передкарпаття й Закарпаття, Кримські гори, Шацький національний природний парк, по Північній і Західній Україні, Новгород-Сіверському Поліссі, по долині Південного Бугу, до Асканії-Нової, Українському степовому заповіднику та до інших об'єктів та інших).

На початку 2015-2016 н.р. на кафедрі відбулися значні зміни. Завідувачем кафедри обраний доцент С.М. Шевчук. Після його призначення проректором із наукової роботи у 2016 р. тимчасово виконувала ці обов'язки доц. А.А. Шуканова, а в 2017 році на посаду завідувача обрана доц. Л.П. Вішнікіна.

У 2017 - 2018 навчальному році кафедра є випусковою для підготовки здобувачів вищої освіти рівня бакалавра зі спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія), 103 Науки про Землю (спеціалізація раціональне природокористування), 242 Туризм, та рівня

Викладачі і студенти – на Всеукраїнському турнірі юних географів, Полтава, 2008 рік.
Кафедра географії та краєзнавства, 2010 рік.
Стоять: О.М. Мащенко, Л.М. Булава, С.М. Шевчук, Л.М. Кушнір.
Сидять: О.А. Федій, О.В. Гайдар (ст. лаборант), А.А. Шуканова, Л.П. Вішнікіна, Л.Д. Кубарєва, Т.С. Япринець

Кафедра географії та методики її навчання, 2018 р. (зліва – направо): С.М. Шевчук, В.В. Єрмаков, Л.М. Булава, А.А. Шуканова, А.Г. Мелконян (ст. лаборант), Л.П. Вішнікіна, О.М. Мащенко, Т.С. Япринець, О.А. Федій

вищої освіти магістра з предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), 103 Науки про Землю та 106 Географія.

Доцент С.М. Шевчук восени 2017 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук (зі спеціальності соціальна та економічна географія). Кафедра є одним з основних осередків розвитку методики навчання географії, а її завідувач Л.П. Вішнікіна – провідним ученим з цієї наукової спеціальності. У березні 2018 року вона успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (зі спеціальності теорія та методика навчання (географії)). На кафедрі також працюють два доктори наук за сумісництвом.

Викладачі кафедри в різні роки підготували до видання майже 30 підручників і навчальних посібників з грифом МОН для всіх класів середньої школи.

Колектив має наукові зв'язки з географічними факультетами класичних і педагогічних університетів, лабораторіями Інституту педагогіки Національної Академії педагогічних наук України: географічної та економічної освіти; інтеграції змісту шкільної освіти.

На кафедрі систематично провлдяться наукові конференції з географії та краєзнавства. У 2004 році виданий краєзнавчий атлас полтавської області.

Польові географічні практики відбуваються в різних регіонах України.
Посвята першокурсників у географи – традиційне кафедральне свято, вересень 2017 року

Детальніше:

Булава Л. М., Шевчук С. М., Мащенко О.М. Історія підготовки вчителів географії та природознавства на Полтавщині (1914 – 2014 роки) : монографія. – Полтава : ПОІППО, 2015. – 158 с.

Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7269

Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка : історія в особах, 1914 – 2014 роки : збірник статей регіональної наукової конференції, 11 квітня 2014 року / За ред. Л.М. Булави ; ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2014. – 150 с.

Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/3105/browse?type=title&sort_by=1&order=ASC&rpp=20&etal=-1&null=&offset=20

Викладачі географічних дисциплін, які працювали в ПНПУ імені В.Г. Короленка і його попередниках упродовж 1914 – 2018 років

Прізвище, ім'я, по батькові	*Посади на час роботи, навчальні дисципліни*	*Роки роботи*
Тарасов Василь Никифорович	Викладач історії та географії Учительського інституту	1914 – 1917
Булдовський Олександр Теофілович	Голова науково-учебної ради педінституту. Професор зоології, методики навчання природознавства та географії Учительського, Педагогічного інституту і ПІНО	1917 – 1930
Ніколаєв Валентин Федорович	Голова науково-учебної ради педінституту. Декан факультету, професор ботаніки, викладач природничо-географічних дисциплін педінституту і ПІНО	1919 –1923
Гавриленко Микола Іванович	Старший викладач учительського й педагогічного інститутів, ПІНО (геологія і мінералогія, зоогеографія тощо)	1919 – 1960 (з перервами)
Самбікін Михайло Митрофанович	Професор педінституту і ПІНО (метеорологія, фізична географія)	1919 – 1934
Дубняк Кость Володимирович	Професор педінституту і ПІНО (загальне землезнавство, географія України)	1919 – 1920
Лук'яневич Борис Борисович	Викладач антропогеографії ПІНО	1921 – 1924
Матвієнко-Гарнага Федір Трохимович	Професор економічної географії ПІНО	1921 – 1923
Рибаков Іван Федотович	Ректор ПІНО, професор (історик), викладач економічної географії	1919 – 1924
Пархоменко Володимир Олександрович	Професор історії; викладач економічної географії ПІНО	1924 - 1925
Ніколаєв Микола Федорович	Професор ПІНО, викладач природничо-географічних дисциплін, ботанік	1924 - 1930
Колонтай Олекса Маркіянович	доцент ПІНО й ПІСВ, викладач економічної географії, технологій виробництва	1925 – 1933
Педан Ілько Сергійович	Викладач геології та методики вивчення неживої природи в ПІНО	1928 – 1930
Білецький Федір Григорович	Професор, завідувач кафедри ПІСВ, фахівець із рослинництва й ґрунтознавства	1930 – 1933
Іллічевський Олімпій Олександрович	Позаштатний доцент ПІСВ, викладач ґрунтознавства й геології	1930 – 1933
Соколов Михайло Олександрович	Позаштатний викладач ПДПІ (топографії, геодезії, картографії)	1933 – 1935
Ткаченко Леонід Пилипович	Доцент, викладач географії й геології. Директор Полтавського педінституту в роки німецької окупації	1929 – 1941 1941 – 1942
Прохорова Лідія Іванівна	Викладач фізико-географічних дисциплін Учительського інституту	1946 – 1951
Нікітенко Наталія Іванівна	Викладач економіко-географічних дисциплін Учительського інституту, доцент педінституту	1947 – 1958, 1976 – 1985

Гоженко Людмила Іванівна	Доцент ПДПІ (методика навчання географії, фіз. географія материків)	1990 – 1997
Злобіна Світлана Олександрівна	Старший викладач ПДПІ (економічна і соціальна географія зарубіжних країн)	1991 – 1997
Кушнір Людмила Миколаївна	Доцент (економічна і соціальна географія України, географія населення тощо)	1991 – 2015
Кушнір Леонід Леонідович	Старший викладач ПДПІ (картографія, фізична географія України тощо)	1991 – 2002
Бульба Степан Степанович	Старший викладач ПДПІ (топографія і картографія тощо)	1991 – 2001
Булава Леонід Миколайович	Завідувач кафедри в2000-2015 р., к.г.н., професор до 2017 р., доцент (фізична географія України)	1992 –
Мащенко Ольга Миколаївна	К.пед.н., доцент (фізико-географічні дисципліни, методика навчання природознавства)	1992 –
Єрмаков В'ячеслав Володимирович	К.г.н., доцент (суспільно-географічні дисципліни)	1995- 1996, 2011 –
Вільховий Юрій Віталійович	Старший викладач (етнографії, географічних дисциплін)	1996 – 2002
Іщенко Ігор Іванович	Старший викладач (геологія)	1999 – 2003
Іващенко Надія Семенівна	Асистент (землезнавство, соціоекологія)	2000 – 2002
Вішнікіна Любов Петрівна	Зав. кафедри з 2017 р., д.пед.н., доцент (методика навчання географії, фізична географія материків і океанів)	2000 –
Шуканова Анжела Анатоліївна	К.пед.н., доцент (суспільна географія світу, регіональна географія, методика навчання економіки)	2003 –
Федій Олександр Анатолійович	К.пед.н., доцент (картографія і топографія, технології виробництв, геоінформаційні системи і технології)	2003 –
Кубарєва Любов Дмитрівна	Старший викладач (геологія)	2003 – 2014
Швець Ольга Сергіївна	Асистент (різні географічні дисципліни)	2004 – 2007
Шевчук Сергій Миколайович	Проректор ПНПУ імені В.Г.Короленка, д.г.н., доцент (теорія суспільної географії, історична географія)	2006 –
Япринець Тетяна Сергіївна	Начальник навчально-методичного відділу ПНПУ імені В.Г.Короленка, к.пед.н. (геологія, географія грунтів)	2007 –
Викладачі географічних дисциплін за сумісництвом		
Закалюжний Віктор Маркович	К.геол.н., доцент (геологія та палеонтологія)	1990 – 1997
Шуканов Павло Васильович	Д.г.н., доцент (сакральна географія, геоглобалістика, геополітика)	2000 –
Смоляр Наталія Олексіївна	К.б.н., доцент (екологія, географія ґрунтів, польові практики)	2001 – 2014
Логвин Михайло Михайлович	К.г.н., доцент (географія населення, комерційна географія)	В 2000-ті
Липницький Анатолій Володимирович	Викладач туризму й спортивного орієнтування	2003 – 2007
Лаврут Тетяна Валеріївна	К.г.н., дмоцент (соціоекологія)	2004 – 2005
Лихман Максим Сергійович	Асистент з фізико-географічних дисциплін, демографії	2006 – 2008
Смирнова Віра Геннадіївна	К.г.н., доцент (гідрологія)	2010 –
Назаренко Тетяна Геннадіївна	Д.пед.н., ст. науковий співробітник (педагогічні практики)	2015 – 2018

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ І ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ГЕОГРАФІЧНУ ОСВІТУ

Природознавці, які викладали і природничу географію в 1917 - 1933 рр.

БУЛДОВСЬКИЙ Олександр Теофілович (13.03.1887, містечко Старі Санжари, Полтавська губ. – 21.08.1938, м. Владивосток) – викладач природничих дисциплін, географії та методик їх навчання. Син митрополита Української автокефальної православної церкви Теофіла Булдовського.

У 1912 р. закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету й розпочав педагогічну діяльність як учитель природознавства Усть-Медведицького реального училища на Донщині (зараз – місто Серафімович Волгоградської обл.). Після лютневої революції 1917 р. повертається в Полтаву, працює в Єпархіальному училищі. 26.10.1917 р. затверджений на посаді учителя географії та природознавства (зоології, ботаніки) з методиками їх навчання в Полтавському учительському інституті. Як голова науково-педагогічної ради, 02-09.1920 р. виконував обов'язки керівника Полтавського педагогічного інституту. На посаді професора Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) офіційно затверджений Народним комісаріатом освіти 1.03.1926 р. До 1930-го року О. Булдовський, крім зоології, викладав також зоогеографію, методику навчання природознавства та географії. У 1927 - 1929 рр. був головою природознавчої методичної комісії в ПІНО, членом Державної науково-методичної комісії Народного комісаріату освіти України.

Працюючи в нашому закладі набув авторитету провідного в Україні фахівця з методики навчання природознавства як у школі, так і в педагогічних закладах вищої освіти.

У кінці 1920-х рр. був звинувачений у контрреволюційній націоналістичній діяльності. Під тиском у липні 1930 року вчений і методист змушений був подати заяву на звільнення з роботи. Він їде на Далекий Схід Росії (Примор'я). У 1932 р. стає керівником гідробіологічної станції, а потім – завідувачем гідробіологічного відділу прісних вод Далекосхідного філіалу Академії наук СРСР. Заарештований 21.08.1937 р. за звинуваченням у «контрреволюційній роботі й шпигунстві». Розстріляний через рік. Реабілітований 25.04.1957 р.

Одноосібні праці О.Т. Булдовського, опубліковані під час роботи в Полтаві:

1. Життя солодкої води, як матеріал до курсу «Природознавство» // Новими стежками, 1920.
2. Зимові екскурсії в природу // Новими стежками, 1923.
3. Методи викладання природознавства в педагогічних школах // Путь просвещения. – 1924. – № 11–12. – С. 86 - 92.
4. Місце фенологічних спостережень в навчальному плані школи // Жива природа, 1925.
5. Методи фенологічних спостережень та їх фіксація в трудовій школі // Записки ПІНО, Ч. І., 1926. – С.134-143.
6. Організація зоологічного кабінету і праця в ньому // Записки ПІНО, Ч .ІІІ, 1926.
7. Робота гуртка вчителів-природників при Полтавському ІНО на протязі часу з 1923 до 1925 р. // Записки ПІНО, Ч. І., 1926. - С. 70-73. (без прізвища автора)
8. Робота гуртка вчителів-природників за 1925 р. / Записки ПІНО, Ч. І., 1926. – С. 73-77.
9. Методи зимових екскурсій // Шлях освіти, 1927.
10. Методи географічних дисциплін у педвузах // Радянська освіта, 1927.

11. Матеріали до фавни р. Ворскли та її околиць // Записки Полтавського ІНО 1926–1927. – Полтава, 1927. – Т. IV. – С.100-108.

12. Гурток учителів трудових шкіл при лабораторії методики природознавства в Педвузах // Записки Полтавського ІНО. - Т. IV. - Полтава, 1927. – С. 109-114.

13. Природничі екскурсії в трудовій школі // Збірник за редакцією О. Булдовського. - 1930 р.

14. Практикум із зоології. (Хребетні та безхребетні тварини) [Підручник для с.-г. інститутів] – Харків: Держсільгоспвидав, 1931. – 278 с.

Укладач: Л.М. Булава

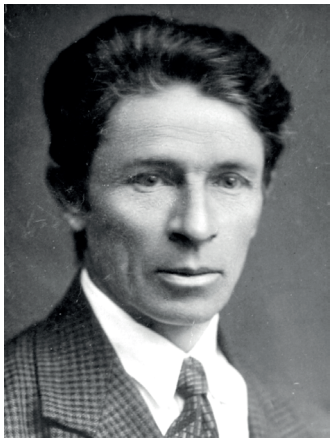

НІКОЛАЄВ Валентин Федорович (7.08.1889, м. Слов'янськ Харківської губернії, тепер Донецька обл. – 26.02.1973, Харків) – природознавець, організатор музейної справи; науковий співробітник кількох науково-дослідних інститутів; викладач вищих навчальних закладів.

У 1915 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. Завідувач природничо-історичного музею Полтавського губернського земства (1915–1917), перейменованого в Народний музей Полтавщини (1918-1919) і Центральний пролетарський музей Полтавщини (завідувач у 1920–1923); зараз – краєзнавчий музей.

Одночасно із завідуванням музеєм і громадською діяльністю, із 1919 р. В.Ф.Ніколаєв встигав працювати лектором із ботаніки, анатомії й фізіології рослин, еволюції природи; завідував біологічною лабораторією; був головою ради фізико-математичного відділу Полтавського педагогічного інституту. Із початку 1921 р. В.Ф.Ніколаєв – голова науково-учебної ради (керівник педінституту), а з квітня 1921 р. – професор, декан фізико-математичного відділу Полтавського інституту народної освіти (ПІНО). Зокрема, викладав ботаніку, загальну фізичну географію, фізичну географію України, географію рослин, краєзнавство та вів практикум з організації шкільного музею .

У квітні 1923 року його запрошують до Харкова, де він працює старшим інспектором музейно-екскурсійно-виставкової секції Народного комісаріату освіти УРСР, потім недовго – головою Всеукраїнського комітету з охорони пам'яток старовини. Викладав у Харківському сільськогосподарському інституті. У 1927 - 1935 рр. – старший науковий співробітник, заступник директора сухумського відділення Всесоюзного інституту рослинництва, декан факультету в Сухумському інституті субтропічних культур. Кандидат біологічних наук (з 1936 р.). У кінці 1930-х рр. знову в Полтаві – в.о. завідувача кафедри генетики, селекції й насінництва Полтавського сільськогосподарського інституту; у 1938-1940 роках викладає за сумісництвом у Полтавському педінституті. Із 1941 р. – завідувач кафедри рослинництва Курганського сільськогосподарського інституту; у 1946–1953 рр. заступник директора Всесоюзного науково-дослідного інституту сухих субтропіків у м. Душанбе. У 1953−1963 рр. — завідувач кафедри ботаніки Уманського сільськогосподарського інституту.

Нагороджений орденом «Знак пошани», медалями.

Публікації В.Ф. Ніколаєва в Полтаві:

1. Николаев В.Ф. Растительность болот западной части Полтавщины. (Дипломная работа, 1915). На її основі: Рослинність багнищ західної частини Полтавщини // Щорічник Полтавського народного краєзнавчого музею. – 1916 - 1918. – №5-6-7. – Полтава, 1919. – С. 33 - 59.

2. Николаев В.Ф. Как народному учителю устроить в своей школе небольшой биологический музей. – Полтава : Электр. типолитография И.Л.Фришберга, 1915. – 41 с.: ил. (Полтавское губернское земство. Педагогическое бюро).

3. О. Власенко і Миколаєв. Природознавство для шкіл вищих початкових. І і ІІ частини. Нежива природа, зоологія і ботаніка. - Друкує Полтавське земство [1918].

4. Ніколаєв В.Ф. Матеріали до української наукової термінології: Матеріали до термінології по природознавству. – Ч. І: Назви звірів, птиць, комах та інших животин. – Полтава : Друк. Я.Е.Брауде, 1918. – 60 с.

5. Ніколаєв В.Ф. Покажчик літератури до вивчення природи Полтавщини. - Полтава, 1918. - 18с.

6. Ніколаєв В.Ф. Природні багатства Полтавщини // Вільний голос [газета]. – середа 5[28] червня 1918 р. – №43.

7. Лісовська К.К., Ніколаєв В.Ф. Полтавщина : Підсобник до вивчення Полтавської губернії. – Вип.1. – Полтава, 1919. – 86 с.

8. Ніколаєв В.Ф. Рослинність Полтавщини. – Полтава, 1920. [ЦДАВО, Ф.166. Оп. 1, Спр. 1101].

9. Николаев В., Самбикин М., Стопневич Б. Материалы по районированию Полтавщины. – Полтава: Издательство Губэкономсовещания, 1923.

10. Николаев В.Ф. Далёкое прошлое. Странички автобиографии // Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. – Спр. 11-1565. – 118 арк.

11. Николаев В.Ф. Из истории Полтавского краеведческого музея: Воспоминания / Под ред. А.Б.Супруненко. – Полтава: Полтавский краеведческий музей, 1991. – 45 с.

12. Николаев В. Полтавское общество любителей природы // Документи з історії Центрального Пролетарського музею Полтавщині. – Полтава: Облстатуправління, 1992. – С. 30 - 31.

Укладач: Л.М. Булава

НІКОЛАЄВ Микола Федорович (4.11.1882, м. Слов'янськ Харківської губернії, нині Донецької області – 1941?) – природознавець, викладач.

У 1910 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. У 1905 році виключений з університету за революційну діяльність і в еміграції у 1905-1908 рр. навчався в політехнічному інституті в Швейцарії (за спеціальністю хімія). Завідувач природничо-історичного музею Полтавського губернського земства у 1910–1915 рр. За роки його керівництва музей був осередком просвітницької роботи через Педагогічне бюро (мав постійні експозиції, адресовані освітянам, бібліотеку й зібрання унаочнень). М.Ф.Ніколаєв читав лекції з природознавства Полтавської губернії на літніх педагогічних курсах, викладав у закладах освіти, займався організацієї природоохоронної роботи. На початку Першої світової війни суміщав роботу в музеї з діяльністю в громадській організації, яка займалася питаннями допомоги земств в забезпеченні потреб армії («Земгор»), очолював обласну Переселенську організацію.

Із 1920 р. читає курси природознавства для слухачів навчальних закладів м. Полтави. У 1923-1924 рр. обіймав посаду завідувача хлібного відділу Полтавського державного банку.

У 1924 р. Микола Федорович на 6 років пов'язує своє життя з Полтавським інститутом народної освіти (нині ПНПУ імені В.Г. Короленка), де з 2 липня зайняв посаду штатного лектора з ботаніки – завідувача ботанічним кабінетом. У різні навчальні роки викладав курси: ботаніки (ботаніка з рослинництвом), біології й теорії еволюції, природознавства, екології з основами географії рослин, геології з ґрунтознавством та мінералогією, методики викладання ботаніки тощо. 17.09.1930 р. М.Ф.Ніколаєва було звільнено з посади професора біології та фізичної географії Полтавського інституту соціального виховання (ІСВ) за власним бажанням. Це сталося внаслідок перетворення ІНО на ІСВ, за концепцією діяльності якого значно зменшувалася роль науково-дослідницької роботи, а також у зв'язку із чистками «від націоналістичних елементів». Він переїхав до Могильовської області, де очолював кафедру ботаніки і фітопатології Гори-Горецького сільськогосподарського інституту (нині Білоруська державна сільськогосподарська академія). Загинув у роки німецької окупації Білорусі.

Найважливіші праці М.Ф. Ніколаєва:

1. Аверин В.Г., Гавриленко Н.И., Николаев Н.Ф. О некоторых редких птицах Полтавской губернии // Ежегодн. Естеств.-Истор. Музея Полтавского губернского земства. 1912 г. – Полтава: Типо-Литограф. И.Л. Фришберга, 1913. - №1. – С. 21 - 26.

2. Николаев Н.Ф., Борткевич В.М. Об учреждении в Полтаве ботанического сада // Второй съезд лесовладельцев и лесоводов при Полтавском о-ве с/х 18-21 декабря 1913 г. – Полтава: Электр. Тип.Г.И. Маркевича, 1914. – С. 115 - 121.

3. Н.[иколаев]Н. Краткий исторический очерк музея // Ежегод. музея Полтавского Губернск. Земства. 1913 г. – Полтава: Электрич. Типо-Литограф. И.Л. Фришберга, 1915. – С. 45 - 54.

4. Николаев Н. [Вступление к статье] Пачоский И. Материалы для изучения флоры долины р. Трубежа // Там же, 1915. – С. 21 - 22.

5. Н.[иколаев]Н. Опыт путеводителя по музею Полтавского губернского земства. Отдел геологический. 1913 г. // Там же, 1915. – С. 55 - 82.

6. Николаев Н.Ф. Обзор болезней культурных и дикорастущих растений Полтавской губернии за 1914 г. / Прил. 2-е к Первому отчёту о деятельности Энтомол. Бюро Полтав. Губерн. Земства. – Полтава, 1915. – 15 с.

7. Николаев, Самбикин, Стопневич. Материалы по районированию Полтавщины. – Полтава: Изд-во Полтавск. Губ.эконом. совещания, 1923. – 110 с.

8. Ніколаєв М. Загальний курс ботаніки. Вип. І. Рослинне суспільство солодкої води. – Полтава: Шклограф Полтав. ІНО, 1927. – 158 с.

9. Ніколаєв М.Ф. Спроба проведення курсу ботаніки в педвузі лабораторно-дослідницьким методом на фоні рослинних суспільств // Записки Полтав. ін-ту народ.освіти. Т. IV за 1926-1927 ак. рік. – Полтава: ІНО, 1927. – С. 75 - 90.

10. Кушніренко В., Ніколаєв М. Проект програму колективного планового дослідження рослинного покрову Полтавської округи // Записки Полтав. наук. При ВУАН наук. Товариства. – Полтава, 1928. – С. 97 - 113.

11. Кушніренко В., Ніколаєв М. Сучасний стан краєзнавчої роботи в Полтавській окрузі // Там. само. - Вип. ІІ. – Полтава, 1928. – С.97-105.

12. Кушніренко В., Ніколаєв М. Куземинський лучний масив Грунського району // Луки водозбору р. Ворскли. Ч. І: Записки Полтав. с.-г. ін.-ту. – Т. IV, №1. – Полтава, 1930. – С. 5 - 114.

13. Кушніренко В., Ніколаєв М. Попереднє повідомлення про перебіг робіт Експедиції по дослідженню луків Полтавської округи в 1930 р. // Там само, 1930. – С. 127 - 144.

14. Ніколаєв М.Ф. Матеріали що до рослинності на степах Полтавщини // Записки Полтав. Ін-ту Соціальн. Виховання: Т. V за 1929-30 ак. рік. – Полтава: ІСВ, 1930. – С. 91 - 99.

15. Ніколаєв М., Курінний Ф. Рослинність сіножатів на схилах правого берега долини р. Ворскла в околицях м. Полтави // Там само, 1930. – С. 195 - 206.

16. Ніколаєв М.Ф. [Листування з В.І. Вернадським] // Володимир Іванович Вернадський. Листування у українськими вченими. Кн. 2: Листування: Д-Я. ч.1: Д-Н; / уклад.: О.С. Онищенко, В.Ю. Афіані, Л.А. Дубровіна [та ін.]. – К., 2012. – С .671 - 677. (Вибрані наук. пр. акад. В.І. Вернадського, Т.2. - Кн.2).

Укладач: Л.М. Булава

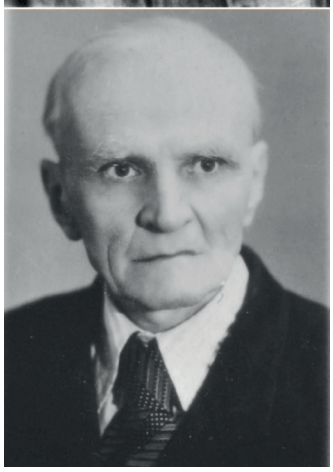

ГАВРИЛЕНКО Микола Іванович (18.05.1889, м. Полтава – 14.01.1971, м. Полтава) – природознавець, організатор музейної справи, викладач. Фото 1940-х і 1960-х рр.

У 1916 р. закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету і почав працювати у Полтавському музеї (у 1923-1935 і 1941-1946 рр. – завідувачем відділу природи). Особливе місце в діяльності М.І.Гавриленка, як музейного працівника займали питання охорони природи, створення перших заповідних територій на Полтавщині, популяризація знань про природу серед широких верств населення. Суміщає роботу в музеї з викладанням у різних закладах освіти Полтави. У 1920 - 1928, 1933 - 1935 рр. працював у педагогічному інституті як лектор з геології і мінералогії, географії тварин, завідував зоологічним кабінетом, вів дисципліну «Екскурсійний метод» та інші курси.

Кандидат біологічних наук (1935). Був засуджений за участь у так званій «контрреволюційній групі астрономічний гурток» і перебував у таборах для політв'язнів у 1935 - 1940 рр. Реабілітований у 1989 р. (посмертно).

Під час фашистської окупації обіймав посаду заступника директора з наукової роботи та завідувача відділу природи Полтавського історико-етнографічного музею. У повоєнні роки працював у музеї на посадах тимчасово виконуючого обов'язки директора, заступника директора з наукової роботи, завідувача відділу природи. У 1946 - 1960 рр. знову в педагогічному інституті. Вів, зокрема, курси зоології хребетних з осно-

вами зоогеографії, геології з основами палеонтології, проводив навчальну та польову практику студентів. Брав участь у створенні зоологічного музею педінституту.

Найважливіші серед 70-ти праць М.І. Гавриленка:

1. Аверин В.Г., Гавриленко Н.И., Николаев Н.Ф. О некоторых редких птицах Полтавской губернии // Ежегодник Естестенно-исторического музея Полтав. губернского земства. 1912 год. – Полтава : Типо-Литография И.Л. Фришберга, 1913. – № 1. – С. 21 - 26.

2. Гавриленко Н.И. Предварительные сведения о птицах Полтавской губ. // Ежегодник музея Полтав. губерн. земства. 1914-1915 гг. – Полтава : Тип. Подземского, 1917. –№ 3-4. – С. 55 - 95.

3. Гавриленко М. Короткий географічний нарис // Полтавщина: Зб. / Під. ред. Криворотченка М., упорядники: Філянський М., Риженко Я. – Т. ІІ. – Полтава, 1927. – С. 3 - 15.

4. Гавриленко М. Тварини хребтові // Полтавщина. Зб. / Під ред. Криворотченка М., упорядники: Філянський М., Риженко Я. – Т. ІІ. – Полтава, 1927. – С. 135 - 148.

5. Гавриленко Н.И. Опыт систематического каталога зверей Полтавщины. – Полтава : Изд-во Полтавского Союза охотников, 1928. – 17 с.

6.Гавриленко М. Охороняймо природу: До виставки охорони природи, улаштованої Полт. Держ.Музеєм 1-20 квітня 1928 року. – Полтава, 1928. – 16с.

7. Гавриленко М. Збірки природничі // Зб. присвячена 35-річчю Музею / Під ред. Бендеровского В., Риженка Я., Гавриленка М. – Т.1. – Полтава. – 1928. – С. 17 - 28.

8. Гавриленко Н.И. Жуланы и большие серые сорокопуды Полтавщины // Зб. присвячена 35-річчю Музею / Під ред. Бендеровского В., Риженка Я., Гавриленка М. – Т.1. – Полтава. – 1928. – С. 257 - 276.

9. Гавриленко Н.И. Птицы Полтавщины. – Полтава : Изд-во Полтав. союза охотников, 1929. – 133 с.

10. Гавриленко М. Цілинний степ [початок] // Голос Полтавщини. – 1942. – 29 липня. – С. 3.

11. Гавриленко М. Цілинний степ [закінчення] // Голос Полтавщини. – 1942. – 30 липня. – С. 3.

12. Гавриленко М. Парасоцький заповідник [початок] // Голос Полтавщини. – 1942. – 6 серпня. – С. 3. [Закінчення] // Голос Полтавщини. – 1942. – 7 серпня. – С.3.

14. Гавриленко М. До герпетофауни Полтавщини // Наук. зап. Полтав.держ. пед.ін-ту ім. В.Г. Короленка. – Т. VII. – К.: Рад. школа, 1954. – С. 47 - 52.

15.Гавриленко М.І. Індійська очеретянка – Agricola agricola septimasubsp.novata ставкова очеретянка – Acrocephalus scirpaceus scirpaceus Herm. на Полтавщині // Наук. зап. Полтав. держ. пед.ін-ту ім. В.Г. Короленка. – Т.VII. – К.: Рад. школа, 1954. – С. 53 - 62.

16. Гавриленко М.І. Два маловідомих звірі для Полтавщини // Наук. зап. Полтав.держ. пед. ін-ту ім. В.Г. Короленка. – Т. VII. – К.: Рад. школа, 1954. – С. 63-69.

17. Гавриленко М.І. До колишнього та сучасного розповсюдження тетервака Lyrurus tetrix tetrix(L.) на Полтавщині // Наук. зап. Полтав.держ. пед.ін-ту ім. В.Г. Короленка. – Т.VII. – К.: Рад. школа, 1954. – С. 71 - 75.

18. Гавриленко Н.И. Позвоночные животные и урбанизация их в условиях города Полтавы – Х. : Изд-во ХГУ, 1970. – 139 с.

19. Микола Іванович Гавриленко (1889-1971) [Листування з В.І. Вернадським] // Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. Кн. 1 : Листування: А – Г; уклад.: С.О. Онищенко, Л.А. Дубровіна, С.М. Кіржаєв [та ін.]. – К., 2011. – С. 713 - 717 (Вибрані наук. пр. акад. В.І. Вернадського, Т. 2. – Кн. 1).

Укладач: Л.М. Булава

КОЛОНТАЙ Олексій Мартинович (Олекса Мартим'янович), 25.02.1884, с. Старі Санжари Полтавського повіту (тепер – Новосанжарського району) – 29.11.1937, м. Полтава. Фото кінця 1920-х рр.

У 1913 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. Із 1913 по 1917 рр. працював учителем географії Вищої початкової школи на Кубані, а з 1917 по 1919 рр. викладав географію у хлоп'ячій гімназії у Воронезькій губернії. Упродовж 1919–1925 рр. був учителем географії Полтавської трудшколи № 20, а в 1921–1923 рр. – директором Полтавської трудової школи № 23 та викладав географію в Полтавському педагогічному технікумі імені М. Драгоманова (за сумісництвом).

У 1925 р. О. Колонтай переходить на викладацьку роботу до Полтавського інституту народної освіти, де до 1931 р. читав лекції з курсу економічної географії, а до 1933 р. викладав курс «Основи виробництва», займався організацією екскурсій на виробництво

й виробничих практик. У 1933 р. за «недостатню партійність» у викладанні та «наклепи на радянську владу щодо причин голоду 1933 року» звільнений із роботи й на три тижні заарештований.

Між двома арештами викладає на робітфаках Полтави. Вдруге заарештований 5.09.1937 р. Проходив по колективній справі 14 представників полтавської інтелігенції, яких звинуватили у створенні «контрреволюційної націоналістичної організації» (разом із О.М. Колонтаєм у цій справі були заарештовані колишні викладачі педінституту В.О.Щепотьєв і Ю.Ф.Костенецький). Олекса Маркіянович єдиний із цієї групи повністю заперечував усі звинувачення. Він мав сміливість заявити на допиті 18 вересня 1937 року: «Радянська влада з метою знищення українського народу створює неіснуючі справи про українські контрреволюційні організації, заарештовує й засуджує людей ні в чому не повинних». Особливою трійкою при УНКВС Полтавської області 17 - 19.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 5.07.1958 р.

Укладач : Л.М. Булава

ПЕДАН Ілько Сергійович (20.07.1891 або 1893 р., містечко Білоцерківка Хорольського повіту, тепер Великобагачанського району – ?1958, м. Кривий Ріг) – геолог, викладач геології і природничих дисциплін. Фото кінця 1920-х рр.

Закінчив Сорочинську учительську семінарію, працював учителем зразкової школи при ній. У 1914 р. вступив до Полтавського учительського інституту, однак навчання не закінчив (мобілізований до армії) і лише в 1923 р. отримав кваліфікацію викладача природничих дисциплін, закінчивши теоретичний курс на природничому відділі Полтавського інституту народної освіти. Але в 1927 р. для отримання диплома змушений був виконати й захистити кваліфікаційну роботу «Геологічні екскурсії на Полтавщині».

У 1920 -1921 рр. викладав природознавство у Полтавській трудшколі №12. У 1921 – 1922 рр. працював лаборантом у краєзнавчому музеї. Впродовж 1922 - 1924 рр. був викладачем природознавства на педагогічних курсах імені Б.Грінченка в Біликах. Отримав високу оцінку роботи в спогадах Г.Г.Ващенка. У 1924 – 1928 рр. І.С. Педан викладав геологію, фізику і хімію в Полтавському педагогічному технікумі імені Драгоманова. Через злиття педтехнікуму і ПІНО 25.09.1928 р. був прийнятий на посаду викладача І-ї категорії з геології й мінералогії. У 1929 р. отримує направлення на навчання в аспірантурі науково-дослідного Інституту геології в Харкові (заочно). У 1930 р. він завідує кабінетом землезнавства, читає лекції з геології й мінералогії на агробіологічному факультеті та методику неживої природи на підготовчих курсах; обраний заступником голови агробіологічної циклової комісії. Із 11.06.1930 р. І.С. Педану надана відпустка для участі в геологічній експедиції, а восени, коли ПІНО був перетворений на ПІСВ, Ілько Сергійович залишає роботу в нашому навчальному закладі. Із 1932 р., після закінчення аспірантури, працював в Укргеолтресті, зокрема проводив дослідження родовища ільменітів на Житомирщині. 26.07.1938 р. його було заарештовано за звинуваченням у контрреволюційній шкідницькій діяльності й 9.03.1939 р. засуджено на 8 років позбавлення волі. Невдовзі термін покарання був зменшений до 5 років, і до серпня 1943 р. І.С. Педан працював геологом тресту «Востокуглеразведка», на шахті «Букачача» в Забайкаллі, що входила в систему ГУЛАГ. У зв'язку із судимістю, йому був заборонений виїзд із Сибіру. Судимість знята тільки наприкінці 1956 (із забороною проживання у великих містах). Реабілітований І.С. Педан у 1957 р.

Укладач: Л.М. Булава

БІЛЕЦЬКИЙ Федір Григорович (18/30.06.1879, с. Тиниця, нині Бахмацького р-ну Чернігівської обл. – 12.04.1967, Полтава) – фахівець у галузях рослинництва і агротехніки, викладач.

Закінчив агрономічний факультет Київського політехнічного інституту (1904), працював агрономом у приватних маєтках. Повітовий агроном Кролевецької земської управи (1905-1908). Вів наукові дослідження зволоження поволзьких степів поблизу Самари (1909-1911). Член землеустрійної комісії у м. Петрозаводську (1911-1916). Голова спілки споживчих товариств і викладачем сільського господарства у Петрозаводській учительській семінарії (1917-1918). Завідувач губернського відділу освіти у Петрозаводську (1918-1919). Завідувач відділу сільськогосподарської освіти Народного комісаріату освіти у Москві (1919-1920). Завідувач відділу сільськогосподарської освіти, Харків (1920). Директор профшколи у Старому Мерчику на Харківщині (1921-1923). Директор Маслівського сільськогосподарського технікуму (тепер Київська обл., 1923-1925). З 1925 р. завуч і викладач Полтавського сільськогосподарського технікуму, перетвореного у 1929 р. на інститут. Був першим завідувачем кафедри рослинництва сільськогосподарського інституту і понад 33 роки керував нею (1929 - 1962).

Із 12.1929 р. за сумісництвом – професор Полтавського інституту народної освіти (викладач агрономічних дисциплін). У 1930 р. у зв'язку із перетворенням ПІНО на ПІСВ Ф.Г. Білецький був призначений завідувачем кафедри землезнавства та сільського господарства (в 1931 р. перейменовану в кафедру агрономічних наук, а в 1932 – кафедру реконструкції сільського господарства). Звільнений 8.10.1933 р. у зв'язку зі зміною концепції освітнього процесу.

Заслужений діяч науки УРСР (1960), професор. Нагороджений орденом Леніна (1948). Автор 76 наукових праць у галузях рослинництва і агротехніки.

Укладачі: Л.М. Булава, С.М. Шевчук

ІЛЛІЧЕВСЬКИЙ Олімпій Олександрович (1865, Херсонська губернія – початок 1940-х рр., м. Полтава) – агроном, ґрунтознавець, викладач геології.

У 1890 р. закінчив Петровську сільськогосподарську академію. Працював агрономом у Тираспольському повіті Херсонської губернії і в Тамбовській губернії; завідував відділом сільськогосподарської статистики Пермської губернії; 1899 по 1901 р. - повітовий агроном Костянтиноградського повіту Полтавської губернії. У 1901 р. обирається вченим секретарем Полтавського губернського сільськогосподарського товариства, в якому працював до 1921 р. У 1921 - 1922 рр. — завідувач сільськогосподарського відділу Полтавського пролетарського музею. Із 1919 р. до другої половини 1930-х років працює в закладах-попередниках Полтавської державної аграрної академії, де стає в.о. професора ґрунтознавства та геології.

Із 1930 по 1933 рр. працював за сумісництвом лектором курсів ґрунтознавства та геології Полтавського інституту соціального виховання (як позаштатний доцент).

Відома наукова публікація: Іллічевський О.О. Алювіальні ґрунти Куземинського лучного масиву // Луки водозбору р.Ворскли. – Записки Полтавського с.-г. ін-ту. – Т. 4. – 1930.

Укладач: Л.М. Булава

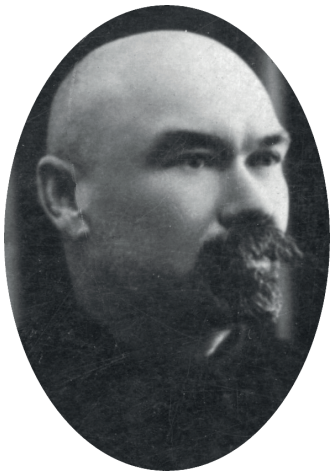

СОКОЛОВ Михайло Олександрович (1879, м. Гатчина Петербурзької губернії - ?) – викладач геодезії і топографії.

Закінчив школу при Гатчинській учительській семінарії, Псковське землемірне училища, а в 1903 рр. – Межевий інститут (отримав кваліфікацію «межовий інженер»). У 1903 - 1904 рр. працював у повітовій земельній комісії м. Перм. У 1904 - 1906 рр. служив за власним вибором в армії (прапорщиком). Після звільнення з армії з 1906 року працював в Межовому відомстві по різних губерніях Російської імперії, зокрема й у Полтаві. В 1908 - 1909 і в 1919 рр. керував практикою слухачів Полтавського землемірного училища. Брав участь у Першій світовій війні, потрапив у полон, у 1918 році повернувся до Полтави й працював за спеціальністю. Із 1920-го р. займався викладацькою діяльністю (викладав геодезію в професійних школах, технікумах й інститутах Полтави). Коли в 1933 році в педагогічному інституті був відкритий географічний відділ, Михайла Олександровича запросили на посаду викладача геодезії та топографії, яку він посідав рік. Вдруге його прийняли на посаду нештатного доцента курсу геодезія з погодинною оплатою з 15.01.1935 р. Заарештований 18.04.1938 р. Засуджений Особливою нарадою при НКВС СРСР 11.11.1939 р. за ст. ст. 54-2, 54-11 КК УРСР до 5 років заслання в Казахстан. Реабілітований Полтавським облсудом 03.01.1959 р.

Портрет М.О. Соколова із випускного фото 1928 року Полтавського землевпорядного технікуму люб'язно наданий О.М. Петренком із його приватної колекції.

Укладач: О.М. Мащенко

Професійні викладачі-географи, які працювали в 1920-х – 1980-х роках

ДУБНЯК Кость Володимирович (15.05.1890, м. Миргород – 3.08.1948, Томська область) – географ, бібліограф, методист, громадський діяч.

У 1914 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету і почав працювати вчителем географії та природознавства земської хлоп'ячої гімназії в рідному Миргороді (сучасна ЗОШ № 1); в 1915 - 1916 рр. – у реальному училищі на Ставропіллі. У січні 1917 року переїжджає до повітового міста Кобеляки на Полтавщині, де працює в комерційному училищі. Впродовж чотирьох років (1.08.1918 - 1.09.1922 рр.) викладав географію в середніх і вищих навчальних закладах Полтави, займався просвітницькою й науковою діяльністю, вихованням молоді в дусі українського патріотизму. З грудня 1919 р. викладає у Вищій робітничій школі, у 1921–1922 рр. викладав економічну географію в технікумах: кооперативному, сільськогосподарському, садівництва. У Полтавському педагогічному інституті в 1920 році час від часу читав лекції із загального землезнавства. Завідував редакційним відділом Полтавського державного видавництва.

У 1922 р. К. Дубняк переїхав до Києва, де працював у сільськогосподарському науковому комітеті; виконує обов'язки секретаря географічної секції комісії краєзнавства при Українській Академії наук; секретаря географічної секції при Інституті української мови. К. Дубняком були обґрунтовані теоретичні основи краєзнавства як окремої науки в структурі української географії.

У 1924 - 1927 рр. року комітет працював у Харкові. У 1924 - 1929 рр. роках К. Дубняк працював за сумісництвом на посаді професора економічної географії Харківського інституту народної освіти; та в Комуністичному університеті імені Артема.

Восени 1927 р. перейшов на посаду наукового співробітника й завідувача відділу описової географії, а з весни 1928 р. до осені 1929 р. був заступником директора Україн-

ського науково-дослідницького інституту географії і картографії (УН-ДІГК). На цей час припала діяльність ученого в розробці теоретичних і прикладних проблем економічної географії та географічної освіти.

У 1929 - 1933 рр. працював у ряді закладів вищої освіти Харкова, укладав термінологічний словник з фізичної географії, переключився на методичну роботу з географії. З 1933 по 1941 рік зазнав переслідувань за часи роботи в УН-ДІГК, тому не мав у Харкові постійної роботи, лише час від часу викладав географію та методику її навчання на педагогічних курсах і на робітфаці.

У 1936 - 1938 рр. працює в Сталінградському, а в 1939 р. – у Махачкалинському педагогічних інститутах, звідки звільнявся після інформації про те, що він перебував під слідством за український націоналізм. Тому повернувся до Харкова, в 1939-1941 рр. викладав географію на обласних учительських курсах, забезпечуючи сім'ї напівголодне існування.

У грудні 1941 р. К. Дубняк став одним із організаторів харківської «Просвіти» і був її активним членом до кінця німецької окупації Харкова. Завданням «Просвіти» була усебічна підготовка населення до створення української держави. Упродовж 1942 - 1943 рр. у складі «Просвіти» К. Дубняк очолював методичну комісію з переробки програм і підручників географії для учнів.

Безумовно, Кость Дубняк був патріотом України і мав за що ненавидіти більшовицький режим. Його співробітництво з німецькою окупаційною владою, згідно звинувачувального висновку, полягало в 20 публікаціях антибільшовицького змісту в харківській газеті «Нова Україна».

Заарештований 1.02.1945 р. На допитах тримався гідно. За активну роботу в українських організаціях під час німецької окупації Харкова та ведення антирадянської агітації й пропаганди К.В. Дубняка 11.06.1945 року військовим трибуналом було засуджено до двадцяти років каторжних робіт з обмеженням прав на п'ять років та конфіскацією майна. Помер у місцях позбавлення волі в Сибіру. І до сьогодні залишається не реабілітованим.

Перелік деяких праць К.В. Дубняка:

1. Короткий російсько-український словничок термінів природознавства та географії / Зладив К. Дубняк. – Миргород, 1917. – 32 с.

2. Російсько-український словничок термінів природознавства і географії. – Кобеляки, 1917.

3. Природно-географічні й економічні райони Полтавщини (досвід районізації Полтавщини) // Господарство Полтавщини. – 1921. – № 3. – С. 13 - 18.

4. Природні багатства Полтавщини // Господарство Полтавщини. – 1922. – № 4 – 5.

5. Матеріали до вивчення Полтавщини (Бібліографічний покажчик літератури) // Господарство Полтавщини. – 1922. – № 4 - 5. – С. 12 - 15.

6. Географічна освіта на Україні // Більшовик (Київ). – 1923. – № 283. – 13 грудня.

7. Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України. Вип. 1 / Всеукр. акад. наук.; Академік П.А. Тутковський / за ред. К.Дубняка. – К., 1923. – 48 с.

8. Дубняк К. До декоративної флори околиці Миргорода на Полтавщині // Український ботанічний журнал / За редакцією О. Янати. - Том II, рік 1922. - К., 1924.

9. Краєзнавство на Україні, його минуле й сьогочасні завдання, коли будується нове життя // Культура і Побут. – 1925. – № 5. – С. 2 - 3.

10. Що таке краєзнавство // Червоний шлях. – 1925. – № 6/7. – С. 224 - 237.

11. Рецензія на книгу : Економічна географія України / К.Воблий. – К. : ДВУ, 1925 // Червоний шлях. – 1925. – № 10. – С. 211 - 213.

12. Сучасне завдання краєзнавства // Культура і побут. – 1925. - № 6.

13. Програма краєзнавства для курсів педагогічної перепідготовки вчительства // Перепідготовка вчительства України. – Харків, 1925. – С. 165 - 176.

14. Матеріали сільськогосподарської бібліографії України. 1925 рік. Т. 1, вип. 1 / УСРР. Сільсько-Господарський Науковий Комітет України. Загальна Секція; Упорядкував К. Дубняк. – Х., 1927. – 227 с.

15. Програма з економгеографії // Програми сільськогосподарських професійних шкіл рослинництва. – НКЗО УСРР. – Харків, 1926. – С. 13 - 20.

16. Районування й краєзнавство // Краєзнавство. – 1927. – № 2.

17. Шляхи розвитку географічної науки на Україні за десять років // Культура і Побут. – 1927. – № 48. – С.5-6.

18. Стан і завдання української географічної термінології // Записки Українського науково-дослідчого інституту географії та картографії. – Х.,1928. – Вип. 1. – С. 93 - 98.
19. Матеріали до методології географії // Записки Українського науково-дослідчого інституту географії та картографії. – Х.,1928-1929. – Вип. II. – С. 93 - 98.
20. Географія : підруч. для V року навчання / склав К. Дубняк. – Х. : ДВУ, 1930. – 252 с.
21. География : учеб. для V года обучения / сост. К. Дубняк. – Х. : Гос. изд-во Украины, 1930. – 270 с. : ил.
22. Зшиток для практичних робіт з географії : п'ятий рік навчання / склав К.Дубняк. – Х. : ДВУ, 1930. – 32 с.: ілюстр.
23. Гоголь як географ // Червоний шлях. – 1930. – № 4. – С. 116 - 119.
24. Матеріали до методології географії : (бібліографічний покажчик головнішої л-ри укр. та рос. мовами) // Записки Українського науково-дослідного інституту географії та картографії. – Х., 1930. – Вип. 2. – С. 242-253.
25. Зошит для практичних робіт з географії : дод. до робіт. книжки з географії для 5-го року. – Х. : Рад. шк., 1931. – 29, [1] с.
26. Як користуватися контурними картами : метод. поради для вчителя. – Х. : Рад. шк., 1934. – 16 с.

Укладачі : С.М. Шевчук, Л.М. Булава

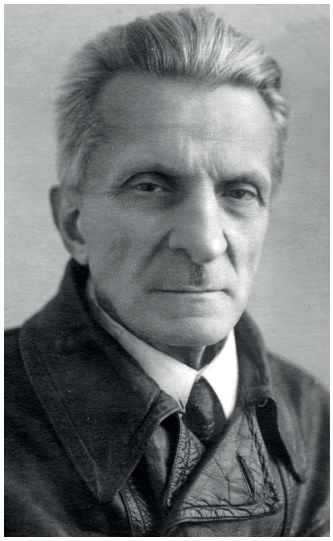

САМБІКІН Михайло Митрофанович (9.09.1878 р., с. Бикові Хутори Комишинського повіту Саратовської губернії (нині Биківський р-н Волгоградської обл.) – 8.06.1968, м. Волгоград) - професор географії Полтавського ІНО й педінституту, основоположник української агрометеорології, доктор географічних наук.

Закінчив Київський політехнічний інститут у 1904 р. і Вищі курси при вченому комітеті Міністерства землеробства при Санкт-Петербурзькому університеті.

Будучи студентом, М. Самбікін у 1902 р. організовував при Полтавському Губернському статистичному бюро Дощомірну станцію. Після закінчення навчання М. Самбікін працював старшим науковим співробітником на кафедрі метеорології Київського політехнічного інституту, а згодом переїздить до Полтави, де починає працювати в Полтавському губернському земстві. Тут він завідує відділом сільськогосподарської метеорології та організовує Дослідну метеорологічну мережу Полтавської губернії. У 1909 - 1910 рр. за сумісництвом працював у Головній фізичній обсерваторії АН Росії у Санкт-Петербурзі.

І з 1913 р. М. Самбікін завідує протягом двадцяти років новоствореним Відділом метеорології Полтавської сільськогосподарської дослідної станції та системою метеорологічних установ Полтавської губернії. На початку 1920 року починає викладати в Полтавському педагогічному інституті. Із цього часу починається майже 50-річна науково-педагогічна діяльність професора М. Самбікіна, яка підтверджувалася атестатами Головнауки УССР в 1928 р. та ВАК СРСР у 1939 і 1946 роках.

Із 1919 року М.М. Самбікін поєднував наукову діяльність із викладацькою роботою в Полтавському інституті народної освіти (до 1928 р. – за сумісництвом). Серед основних курсів, які викладав професор М.М.Самбікін, були кліматологія та метеорологія, а також фізична географія.

У 1930 р. професора М. Самбікіна був призначено викладачем кафедри землезнавства й сільського господарства Полтавського інституту соціального виховання (ІСВ). Однак уже в 1931 кафедру було реорганізовано – об'єднано з кафедрою сільського господарства у кафедру агрономічних наук.

У 1933 році ІСВ був реорганізований у Полтавський педагогічний інститут і в ньому було відкрито географічний відділ. Професора М. Самбікіна призначено завідувачем кафедри біології, яка забезпечувала викладання не тільки біологічних, але й географічних дисциплін. На жаль, географічний відділ проіснував тільки рік, а перед початком 1934 - 1935 н.р. М.М. Самбікін був звільнений не тільки з посади, але й із інституту (із політичних мотивів).

Із 1935 по 1941 рр. проф. М. Самбікін завідує кафедрою метеорології в Білоруській сільськогосподарській академії. У цей же час читає лекції з економічної географії в Білоруському сільськогосподарському комвузі. У 1941 - 1943 рр. завідувач кафедри метеорології в Таджицькому сільськогосподарському інституті; 1943 - 1945 р. завідувач кафедри географії в Благовіщенському педагогічному інституті; з 1945 по 1949 рр. – декан географічного факультету Сталінградського педагогічного інституту (був професором інституту до 1954 р.). До кінця життя плідно працював професором Волгоградського сільськогосподарського інституту. Помер через місяць після святкування 90-річчя з дня народження.

Загалом професор М.М. Самбікін опублікував близько 100 наукових праць, у тому числі 8 монографій.

Вибрані праці:

1. К вопросу о страховании посевов от градобития // Хуторянин. – Полтава. – 1913. – 2 мая. – № 18.
2. Атмосферные осадки Полтавской губернии. – Полтава, 1915.
3. Метеорологічний термінологічний словник. – Полтава: Губземство, 1918.
4. Засушливі періоди і можливість посушливих років у найближчому часі. – Полтава: Полтавський Губвиконком, 1920.
5. Макроклиматические районы Полтавщины. – Полтава: Губплановая комиссия, 1923.
6. Николаев В., Самбикин М., Стопневич Б. Материалы по районированию Полтавщины. – Полтава, 1923.
7. Микроклимат озимой ржи и озимой пшеницы. – Харьков: УКРМЕТ, 1924.
8. На ланах Полтавщини // Полтавський селянин. – Полтава. – 1925. - № 9 – № 22.
9. На ланах Лісостепу лівобережної України (з Полтавського відділу Укрмету) // Полтавський селянин. – Полтава. – 1926 - 1929 рр.
10. До питання про вплив різної вогкости ґрунту в головніші вегетаційні періоди на ріст, розвиток і врожай ярої пшениці // Записки Полтавського сільськогосподарського політтехнікуму. – Полтава, 1927. – Том 1. – С. 85–102.
11. К вопросу о влиянии растительного покрова культурных растений на ход метеорологических элементов в их среде // Труди Полтавської сільськогосподарської дослідної станції. – Полтава: Полтавська сільськогосподарська дослідна станція, 1927. – Вип. № 64.
12. Підсоння Полтавщини // Полтавщина. – Том 2: під заг. ред. М. Криворотченка. – Полтава, 1927.
13. До святкування п'ятирічного ювілею заснування Української метеорологічної служби (Укрмету) РНК України // Полтавський селянин. – Полтава. – 1927. – № 1.
14. Градобития в Полтавской губернии. – Харьков: УКРМЕТ, 1928.
15. Клімат курорту Миргород з бальнеологічної точки зору. – Харьков : УКРМЕТ, 1928.
16. Клімат міста Яреськи. – Полтава: Полтавська планова комісія, 1928.
17. Курс сільськогосподарської метеорології для сільськогосподарських вузів. – Харьков : Держвидав України, 1929.
18. Микроклимат ржи, озимой пшеницы и люцерны. – М. : Институт Растениеводства, 1930.
19. Программа по сельскохозяйственной метеорологии. – Харьков: Наркомзем УССР, 1930.
20. Вогкість ґрунту за 1924 - 1928 рр. / За ред. В.І. Сазанова // Труди Полтавської сільськогосподарської дослідної станції. – Полтава : Полтавська сільськогосподарська дослідна станція, 1930. – Вип. № 91.
21. Недороды на Украине, их районы, частота и размеры. – Харьков-Киев: Держсільгоспвидав, 1931. – 150 с. (З картами і додатками).
22. Тематичний кліматичний словник. – Харьков: Наркомпром УССР, 1931.
23. Значение фотопериодизма при изучении вопросов сельскохозяйственной метеорологи. – Харьков: УКРМЕТ, 1931.
24. Клімат міста Нові Санжари. – Полтава, 1931.
25. Курс общей физической географии для студентов естественно-географических факультетов. – Сталинград, 1946.

Укладачі: С.М. Шевчук, Л.М. Булава

МАТВІЄНКО-ГАРНАГА Федір Трохимович (1884, с. Абрамівка Костянтиноградського повіту Полтавської губернії – 19.09.1937, м. Харків) – економіко-географ, викладач.

Вищу освіту здобув у Харківському університеті. У травні 1921 р. був направлений на роботу у Полтавський інститут народної освіти на посаду професора економічної та політичної географії України, і працював до 1923 р. Він викладав також курс краєзнавства

і історію народного господарства України. Пізніше в Харкові працював над вирішенням проблем теорії економіко-географічної науки, дослідження з економічної географії українських земель, а також актуальних проблем економічного розвитку України. Значним є внесок ученого у становлення й розвиток географічної освіти в Україні.

Уперше був заарештований органами ГПУ в 1927 р. за «український націоналізм». Знову заарештований як учасник неіснуючої контрреволюційної організації і розстріляний у Харкові. Реабілітований у 1957 р.

Перелік деяких праць Ф.Т.Матвієнко-Гарнаги:

1. Восстановление и воспроизводство основных капиталов госпромышленности Украины // Хозяйство Украины. – 1925. – № 5. – С.127 - 139.
2. Бюджет і господарство України // Земельник. – 1925. – № 8 - 9. – С. 3 - 15.
3. Нариси з економічної географії України. Підручник для вищих шкіл. – Харків : Держвидав України, 1929. – 200 с.
4. Вугляно-рудно-металюргійний район УСРР. – Харків : Держвидав України, 1930. – 50 с.
5. Краєзнавство і краєзнавча робота. – Харків : Держвидав України, 1930. – 50 с.
6. Підземні багатства України. – Харків : Держвидав України, 1930. – 56 с.
7. Цукрова промисловість УСРР за п'ятирічним пляном. – Харків : Господарство України, 1931. – 56 с.

Укладач : С.М. Шевчук

ТКАЧЕНКО Леонід Пилипович (1895, с. Кошари Курської губернії; тепер у межах м. Бєлгорода – 1944?) – викладач географії та історії. Фото кінця 1930-х рр.

У 1919 р. закінчив Київську духовну академію; кандидат богослов'я. У 1918 - 1920 рр., за його словами, викладав географію в школах Києва, а з 1920 р. по 1925 р. – Полтави. У 1926 - 1929 рр. – викладач географії Української військово-підготовчої школи в Полтаві. Після демобілізації, впродовж 1929 - 1941 рр., працював у Полтавському педінституті і його попередниках (ПІНО, ПІСВ), закінчивши в 1930 р. (екстерном) Харківський інститут народної освіти. Із 15.10.1929 р. – викладач географії на новоствореному денному робітфаці. У 1930 - 1931 н.р. працює в штаті кафедри політекономії. У 1931 - 1932 н.р. доцент кафедри економіки Л.П.Ткаченко викладає курс «Економічна географія» для студентів історичного та економічного відділів. У 1934 - 1935 н.р. переходить на кафедру історії, де викладає ще й курс історичної географії. У зв'язку з тим, що історичний факультет був закритий, із 09.1935 р. по 10.1937 р. працює в.о. доцента кафедри біології природничого факультету, де викладає курси фізичної географії, геології з мінералогією, зоо- і фітогеографії; завідує кабінетом географії і геології. З відкриттям у 1936 р. учительського інституту викладає там фізичну географію на вечірньому природничому відділі. Він тимчасово виконує обов'язки заступника директора з навчальної частини; понад рік був виконувачем обов'язків декана природничого факультету.

У серпні-вересні 1937 р. відбувся черговий компартійний «погром» Полтавського педінституту. Його неодноразово викликали свідком у справах заарештованих колег, тримався достойно (говорив що знає того-то як хорошого фахівця). 25.10.1937 р. його звільнено з посади декана природничого факультету «за попівське походження» і переведено на посаду в.о. доцента кафедри зоології, де він викладає геологію і мінералогію для студентів-природників педінституту й Учительського інституту (в т.ч. вечірнього й заочного відділів).

Із 1.09.1939 р. Л.П. Ткаченко знову призначений на посаду декана природничого факультету, продовжуючи працювати як географ на кафедрі зоології. На цих посадах він пропрацював наступні 2 роки – аж до німецької окупації Полтави. Ці службові переміщення свідчать про універсальність і всебічність самопідготовки його як викладача і про дефіцит в інституті фахівців-географів. Як пізніше зазначив на слідстві один зі свідків, Л.П. Ткаченко був «… у великій пошані серед професорського складу м. Полтави.

Тому йому більше, ніж будь-кому довіряли». Л.П. Ткаченко вцілів і зумів адаптуватися до нових соціальних умов в роки революції й громадянської війни, вижити в штормові 1930-ті.

Але його долю перемолола війна… Відразу ж після входження до Полтави німецька військова адміністрація зобов'язала містян з'явитися для реєстрації. Як згадують інші викладачі, Л.П.Ткаченко з'явився одним із перших. У подальших розмовах із колишніми колегами він заявляв, що був ображений на радянську владу й постійно очікував на арешт: «Радянська влада – це тюрма, в якій фільтруються люди». 20.09.1941 р. Ткаченко Л.П. призначений директором Полтавського педінституту (фактично ж – зберігачем його майна, а також завідувачем ботанічного саду й гравіметричної обсерваторії, приєднаної до інституту), бо Гітлер був категорично проти вищої й навіть середньої освіти на окупованих східнослов'янських землях. Тому заняття, звичайно ж, не розпочалися, а інститут формально проіснував рік, до вересня 1942 р., коли Ткаченко передав його господарство завгоспові В.Є.Кізіму. У вересні 1942 р. військову адміністрацію змінила цивільна, й педінститут був закритий остаточно. Л.Ткаченко призначений на посаду шкільного інспектора при бургомістрові Полтави П.Галаніну та одночасно – начальником міського відділу народної освіти. Цю посаду він займав до кінця німецької окупації Полтави. Одночасно викладав метеорологію й економічну географію в сільськогосподарській школі, був головою пасторських курсів Української автономної православної церкви (УАПЦ), відновленої в серпні 1941р. у Почаєві.

У вересні 1943 р., аа кілька днів до приходу радянських військ, німецька адміністрація запропонувала Л.П. Ткаченкові із сім'єю виїхати до Львова, а далі – до Відня. Проте він переїхав у м. Почаїв, до Лаври, куди був евакуйований німцями єпископ УАПЦ Полтавський і Лубенський Веніамін (С.В. Новицький).

Після приходу радянських військ у кінці березня 1944 р. зареєструвався як учитель; 1.04.1944 р. призначений на посаду завідувача методичного кабінету відділу освіти Почаївського району Тернопільської області, а з 22.04.1944 – завідувачем цього відділу. 12.05.1944 р. після спецперевірки був викритий і затриманий. 21.10.1944 р. на закритому засіданні Військового трибуналу військ НКВС Полтавської області Л.П.Ткаченко за статтями 54-1»а», 54-10, ч.2 КК УРСР засуджений до 10 років позбавлення волі. Вірогідно, загинув при етапуванні до призначеного табору в Комі АРСР, оскільки туди не поступав.

У нас немає інформації про його наукові праці. Схоже, що Л.Ткаченко і не намагався займатися наукою, а був добросовісним викладачем.

У роки німецької окупації опублікував 9 статей у газеті «Голос Полтавщини» (здебільшого, геополітичного змісту).

Наприклад:

Ткаченко Л. Середземне море, як політичний і стратегічний простір. – №60. – 28.06.1942. – С.2. Полтавський педагогічний інститут на порозі нового життя. – №7. – 16.11.1941. – С.4.

Укладач: Л.М. Булава

ПРОХОРОВА Лідія Іванівна (18.01.1880, м. Полтава – після 1953 р.) – викладач і учитель географії.

У 1898 р. закінчила Віленську жіночу гімназію; у 1912 р. – Санкт-Петербурзькі вищі жіночі курси (Бестужевські), його історико-філологічне відділення, за спеціальністю «історія і географія»; у 1914 р. – однорічні педагогічні курси при Київському Учбовому окрузі по відділу географії з правом викладання в середніх навчальних закладах. Учителем географії розпочала працювати у Жіночому комерційному училищі Київського товариства викладачів (1913 – 1915). Із 1914 по 1916 р. викладала також у двох київських жіночих приватних гімназіях. Із кінця 1916 до початку 1918 р. викладає географію в Петрограді. З початком революційних подій переїжджає із Петрограда до Полтави, де викладає географію в закладах середньої освіти міста (мінімум – на початку 1950-х років).

У зв'язку з відкриттям природничо-географічного відділу в Учительському інституті при Полтавському педагогічному інституті, Лідія Іванівна зарахована з 1.07.1946 р. викладачем географії на новоутворену кафедру загальної історії та географії, де викладала курс загальної фізичної географії для майбутніх учителів 5 - 7 класів. Оскільки в 1948 р. набору на 1 курс стаціонару природничо-географічного факультету Учительського інституту не було, то з 1.09.1948 р. переведена з 0,5 ставки на погодинну оплату за сумісництвом. Звільнена з роботи з 1.09.1949 р. за відсутністю навантаження. У 1950 р. залучалася для проведення вступних екзаменів з географії в Учительському інституті, і їй на 1950 - 1951 н.р. було заплановане невелике навчальне навантаження з погодинною оплатою. У 1951 р. Учительський інститут було закрито. Продовжила викладати географію в школі №4 м. Полтави.

Портрет Л.І. Прохорової із випускного фото 1919 року гімназії Вахніної (пізніше перетвореної на 9-ту трудову школу) люб'язно наданий О.М. Петренком із його приватної колекції.

Укладач: Л.М. Булава

НІКІТЕНКО Наталія Іванівна (12.07.1920, с. Хрестище Костянтиноградського повіту Полтавської губернії (тепер – Харківської обл.) – 23.11.2000, м. Полтава) – викладач економічної географії. Фото кінця 1940-х рр.

У 1938 р. вступила на географічний факультет Харківського університету, де встигла закінчити три курси до початку війни. Водночас в університеті закінчила курси медичних сестер.

Із 1.09.1941 по 25.07.1942 р. працювала вчителем географії в м. Сватове. Після визволення Луганщини від окупантів, у лютому 1943 р., Наталія Іванівна добровільно вступила на службу в армію. У 1944 р. демобілізована у зв'язку з хворобою, працювала учителем у Луганській області, продовжила навчання в Харківському університеті, який закінчила в 1946 р. із кваліфікацією «Економіко-географ. Викладач». Отримала направлення на роботу вчителем географії в м. Ромни. 25.08.1947 р. прийнята викладачем на природничо-географічний відділ при Полтавському учительському інституті, в склад кафедри загальної історії та географії педінституту. Викладала курси картографії, географії СРСР і України, географії зарубіжних країн, вела польові й педагогічні практики. У зв'язку із закриттям у грудні 1951 р. Учительського інституту була призначена керівником відділу педагогічної практики педінституту й переведена на кафедру загальної історії, де працювала до 1954 р. Переведена на кафедру педагогіки, і продовжувала керувати педпрактиками упродовж 1954 - 1958 рр.

У 1958 - 1960 рр. Н.І. Нікітенко працювала на посаді викладача кафедри географії Бійського педагогічного інституту, а з 1960 р. – старшого викладача, а потім доцента кафедри економічної географії Південно-Сахалінського педагогічного інституту.

У 1966 р. в Пермському університеті захищає дисертацію «Розвиток і розміщення харчової промисловості Полтавської області» і стає кандидатом географічних наук.

У 1976 р. повертається до Полтави, де працює доцентом кафедри економічної географії та економічної історії Полтавського кооперативного інституту. За сумісництвом, як погодинник, Н.І. Нікітенко викладала курс економічної географії СРСР студентам історичного факультету Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка упродовж 1976 - 1985 рр., приймала вступні іспити з географії в абітурієнтів-істориків.

Укладач: Л.М. Булава

Колишні штатні викладачі географічних дисциплін у 1990-х – 2010-х роках

ГОЖЕНКО Людмила Іванівна (29.04.1949, м. Зоринськ Перевальського району Ворошиловградської (тепер – Луганської обл.) – викладач педагогіки і географії. Фото 1980-х рр.

У 1967 - 1979 рр. працювала вихователем у дитячих садках і профтехучилищах міст Зоринська, Рубіжного, Полтави, в Одеській області. У 1973 р. отримала диплом про присвоєння кваліфікації і звання учителя географії середньої школи (навчалася заочно в Луганському педінституті).

У 1979 - 1982 рр. – старший інспектор відділу кадрів ПДПІ імені В.Г. Короленка. Із 09.1980 по 05.1982 р., як викладач-погодинник, веде заняття із курсу «Землезнавство» на факультеті підготовки вчителів початкових класів, керує педагогічною практикою студентів цього факультету. У 1982 - 1985 рр. навчалася в аспірантурі лабораторії дидактики науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, м. Київ. Із 1.10.1985 р. прийнята на кафедру педагогіки ПДПІ (з 25.04.1987 – доцентом). Викладає курс дидактики, керує педагогічною практикою.

Коли восени 1989 р. було вирішено перепрофілювати підготовку студентів трьох груп зі спеціальності «історія та суспільствознавство» на «історія та географія», то Л.І. Гоженко була єдиним викладачем з базовою географічною освітою, кандидатом наук. Тому з 1.09.1990 р. вона переведена на історичний факультет. Викладала методику навчання географії та фізичну географію материків і океанів, керувала педагогічними практиками. Після завершення терміну перебування на посаді доцента кафедри спеціальних історичних дисциплін та географії звільнилася за власним бажанням із 18.05.1997 р.

У 1997 - 2007 рр. – науковий співробітник полтавської філії Київського військового інституту управління та зв'язку. В 2008-2009 рр. – старший науковий співробітник Науково-методичного центру управління якістю освітньої діяльності в Полтавському університеті споживчої кооперації України. Має понад 80 публікацій. Нині живе в м. Полтаві, пенсіонерка.

Основні наукові й методичні праці Л.І. Гоженко

1. Система познавательных заданий как средство формирования общеучебных умений школьников (на материале предметов естественного цикла 4-6 классов) : Дисс... канд. пед. наук: 13.00.01 / Гоженко Л. И.; НИИ педагогики Украины. – Киев, 1985. – 162 с.

2. Использование многомерной концепции развития личности в дидактических целях // Методические рекомендации по составлению познавательных заданий для формирования общеучебных умений школьников / Авторы-составители: Л.И. Гоженко, В.Ф. Моргун. – Полтава, 1984. – С. 3-10.

3. Факультет будущего учителя: программа, планы и методические рекомендации для преподавателей и студентов пединститута, учителей школ / Авторы-составители: Л.И. Гоженко, В.Ф. Моргун. – Полтава, 1989. – 41 с.

4. Комп'ютерні програми як інтегрований засіб самоосвіти студентів педагогічного вузу // Психолого-педагогічна підготовка вчителя у вузі. Матеріали всеукраїнської конференції. – Полтава, 1992. – С. 107-108.

5. Програма, методичні поради по педагогічній практиці з географії для студентів IV курсу / П.А.Кравченко, Л.І. Гоженко та інші; Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – 72 с.

Укладач: О.М. Мащенко

ЗЛОБІНА Світлана Олександрівна (26.03.1965, м. Дніпропетровськ) – викладач географії. Фото початку 1990-х рр.

У 1988 році закінчила Харківський державний університет імені О.М. Горького (тепер ХНУ імені В.Н. Каразіна) з кваліфікацією «Географ. Викладач географії». З 11.1988 по 08.1991 р. працювала завідувачкою лабораторією Полтавського кооперативного інституту (нині – університет економіки і торгівлі), за сумісництвом викладала на кафедрі загальноекономічних дисциплін.

Із 1.09.1991 року прийнята на кафедру історії УРСР (курс географії) ПНПУ імені В.Г. Короленка, і майже відразу переведена старшим викладачем новоствореної кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії. Звільнилася за власним бажанням 31.01.1997 року. Викладала курс «Економічна та соціальна географія зарубіжних країн». Після звільнення з педінституту працювала в державних органах охорони природи, комерційних екологічних структурах, підприємницьких проектах, пов'язаних із поширенням екологічно чистої продукції.

Злобіна С.О. Внутрішні води // Методика викладання географії Полтавщини. – Частина 1. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 1994. – С. 48 - 54.

Укладач : О.М. Мащенко

КУШНІР Людмила Миколаївна (24.07.1968, м. Біла Церква Київської області) – кандидат географічних наук (1998), доцент, викладач географії.

Після закінчення географічного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка в 1991 році за розподілом направлена на роботу до ПДПІ (нині ПНПУ) імені В.Г. Короленка. Із 1994 по 1997 рік навчалася в аспірантурі на кафедрі економічної та соціальної географії КНУ імені Тараса Шевченка. Після закінчення аспірантури в 1997 році повернулася на кафедру спеціальних історичних дисциплін і географії (після реорганізації – географії та краєзнавства), де працювала до травня 2015 р. Викладала навчальні дисципліни: «Економічна та соціальна географія України», «Економічна та соціальна географія Полтавської області», «Географія населення», «Демографія», «Основи туризму», «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи», проводила польові географічні й туристичні практики. Була відзначена грамотами виконкому Полтавської міської ради, Полтавської обласної ради. Після 2015 року керує географічними гуртками в Полтавському обласному центрі туризму і краєзнавства учнівської молоді, працює вчителем географії Розсошенської гімназії Полтавського району.

Основні наукові й методичні праці Л.М. Кушнір:

1. Кушнір Л.М. Питання комплексного розвитку господарства Полтавської області : Автореф. дис… к. геогр.н., спец. 11.00.02 – економічна і соціальна географія. – К.: КНУ ТШ, 1998.

2. Кушнір Л. М. Програма учбової польової практики студентів IV курсу історичного факультету (економічна та соціальна географія). – Полтава: АСМІ, 2003. – 16 с.

3. Кушнір Л. М. Методичні рекомендації до вивчення лекційного курсу, виконання практичних робіт, самостійної та індивідуальної роботи для студентів І курсу історичного факультету з курсу «Демографія». / Л. Кушнір, М. С. Лихман, О. С. Швець. – Полтава: Ciclon Print, 2007. – 96 с.

4. Кушнір Л. М. Методичні рекомендації до вивчення лекційного курсу, самостійної роботи з навчальної дисципліни за вибором «Демографія» студентами ІІІ курсу. / Л. М. Кушнір, М. С.Лихман. – Полтава: Ciclon Print, 2007. – 26 с.

5. Кушнір Л. М. Основи теорії суспільної географії. Навчальна програма, плани лабораторних робіт та методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для студентів ІІ курсу. / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук. – Полтава: ПП Шевченко Р.В., 2008. – 38 с.

6. Кушнір Л. М. Методичні рекомендації до виконання лабораторних занять та самостійної роботи з курсу «Економічна та соціальна географія України». /Л. М. Кушнір. – Полтава: АСМІ, 2003. – 59 с.

7. Кушнір Л. М. Географія рідного краю (економіко-географічна характеристика Полтавської області): Посібник. / Л. М. Кушнір. – Полтава: ПДПУ, 2008. – 60 с.

8. Кушнір Л.М. Історія географічних відкриттів і досліджень. Навчальний посібник. / Л. М. Кушнір. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 31 с.

9. Кушнір Л.М. Основи туризму. Навчальний посібник. / Л. М. Кушнір. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 30 с.

10. Кушнір Л. М. Методологічні засади суспільної географії: Навчальний посібник. / Л. М. Кушнір. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 128 с.

11. Кушнір Л. М. Демографія та етнографія України.: Навчальний посібник.– Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 156 с.

12. Кушнір Л. М. Географія населення.: Навчальний посібник. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 152 с.

13. Кушнір Л. М. Географія населення: Навчально-методичний посібник. / Л. М. Кушнір. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 80 с.

14. Кушнір Л. М. Суспільна географія України. Навчальний посібник. / Л. М. Кушнір . – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 236 с.

15. Кушнір Л. М. Словник-довідник. / Л. М. Кушнір, М. С. Лихман. – Полтава: Ciclon Print, 2007. – 40 с.

16. Кушнір Л. М. Словник термінів і понять з економічної та соціальної географії: Посібник. / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – 63 с.

17. Кушнір Л. М. Проблеми комплексно-пропорційного розвитку економіки регіону. // Єврорегіон Буг: проблеми і перспективи транскордонного співробітництва. – Луцьк, 1996. – С. 105–111.

18. Кушнір Л. М. Про географічне положення Більського городища. / Л. М. Кушнір, Л. Л. Кушнір // Полтавський археологічний зб. – 1999 (до 1100–ліття м. Полтави за результатами археологічних досліджень): Зб. наук. праць. - Полтава: Археологія, 1999. - С. 105-120.

19. Кушнір Л.М. Історичні віхи та навчальні проблеми вітчизняної регіональної економічної політики // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Серія «Економічні науки». – №2 (27), Травень 2008 р. – С. 30-36.

20. Кушнір Л.М., Шевчук С.М. Історико-географічні особливості розвитку господарського комплексу Полтавського регіону. / Л. М. Кушнір, Л. Л. Кушнір, С. С. Ніколєнко // Часопис соціально-економічної географії. – Харків. – 2009. – № 10. – С. 8-17.

21. Кушнір Л.М. Особливості сучасної галузевої структури господарства Полтавської області. / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук // Географія та сучасність. Науковий вісник Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. - 2009. - Вип. 21. - С. 45-54.

22. Кушнір Л.М., Кушнір Л.Л. Сучасна Полтава. // Краєзнавство. Географія. Туризм. Серія «Шкільний Світ» - № 3 (584). – січень 2009. – С. 2 – 5.

23. Кушнір Л. М, Шевчук С. М.. Суспільно-географічні особливості населення Полтавської області. // Економічна та соціальна географія. Міжвідомчий науковий збірник. – К., 2010. – Вип. 60. – С. 79 - 89.

24. Кушнір Л. М., Шевчук С. М. Історико-географічні особливості заселення території Полтавщини. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія географія. – Вінниця, 2010. – Вип. 20. – С. 119 - 124.

25. Кушнір Л. М., Шевчук С. М. Особливості рекреаційно-туристичної діяльності в Полтавській області. // Гуманітарний вісник. Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 186 – 188.

26. Кушнир Л. Н., Шевчук С. Н. Особливості вивчення природокористування на регіональному рівні // Непрерывное географическое образование. – Гомель: Гомельский государственный университет имени Ф. Скорины, 2011 – С. 15–17.

27. Кушнір Л.М., Трунова С.С. Особливості територіальної організації рекреаційного комплексу Полтавської області // Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы» Зб. наук. праць – Гомельский государственный ун-т им. Ф. Скорины, 2013. – С. 272-274.

28. Кушнір Л. М. Економічні райони України. Навчально-методичний посібник. − Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 32 с.

Укладач: О.М. Мащенко

КУШНІР Леонід Леонідович (29.09.1962, с. Капустяни Тростянецького р-ну Вінницької обл.) – викладач географії та економічної теорії.

У 1991 р. закінчив Київський державний університет імені Тараса Шевченка (кваліфікація: «Географ, географ-краєзнавець, методист туристсько-екскурсійної справи, викладач»). Із 1.09.1991 р. працював асистентом кафедри історії УРСР (курс географії), а 25.10.1991 переведений на новоутворену кафедру спеціальних історичних дисциплін та географії. Із 30.10.1996 р. вступив до аспірантури ПДПІ імені В.Г.Короленка за спеціальністю «економічна теорія», підготував до захисту дисертацію за темою «Регіоналізація економічних процесів як закономірність розвитку ринкового господарства». З 1999 по 2008 р. працював на кафедрі політекономії ПДПІ імені В.Г.Короленка (за сумісництвом до 2002 р. викладав курс картографії з основами топографії на кафедрі географії і краєзнавства). Із 2008 р. – доцент кафедри економічної теорії та прикладної економіки Полтавського університету економіки і торгівлі.

Публікації Л.Л. Кушніра:

1. Клімат // Методика викладання географії Полтавщини. – Частина 1. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 1994. – С. 28-47.

2. Населення і трудові ресурси України (регіональні тенденції 90-х років). Методичні рекомендації для студ. економічних і географічних спеціальностей вузів.– Полтава, 1999.– 16с.

3. Про географічне положення Більського городища // Полтавський археологічний збірник–1999 (до 1100-ліття м.Полтави за результатами археологічних досліджень): Збірник наукових праць / Відп. ред. Супруненко О.Б. – Полтава: Археологія, 1999.– С.106–120.

4. З історії освоєння природи пониззя р.Ворскли // Краєзнавство. Географія. Туризм.– 2003.– № 17 (310).– С.21–24.

5. Мікроекономіка. Методичні рекомендації і вправи для підготовки до семінарських занять та самостійного вивчення курсу. – Полтава: ПДПУ, 2005. – 96с.

6. Мікроекономіка. Навчально-методичний посібник.. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2009. – 162 с.

7. Мікроекономіка і макроекономіка. Навчально-методичний посібник. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 256 с.

8. Устойчивое развитие в глобальном измерении или размышления о постановке неосуществимой задачи // Вестник экономической интеграции. – 2013. – № 1–2 (58–59). – С. 37–43.

9. Система ресурсного обеспечения национальных экономик: стратегия формирования // Общество. Среда. Развитие. – 2013. – № 1 (26). – С. 116–120.

10. Проектна доктрина розвитку економіки: у координатах самоздійснюваних пророцтв // Бізнес Інформ. – 2013. – №4(423). – С.8–14.

11. Відтворення основного капіталу в економіці України як індикатор ефективності її господарського механізму // Інноваційна економіка. – 2013. – №5(43). – С.24–29.

12. Гносеологія ресурсів в економіці, її еволюція і сучасний концепт // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2011. – №3(57). – С.308–313. – (Серія: «Економічні науки»).

13. Ресурсне забезпечення сталого розвитку національної економіки України: теорія, практика, перспективи : Монографія. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2013. – 419 с.

Укладач: Л.М. Булава

БУЛЬБА Степан Степанович (19.07.1950, с. Омбиш Борзнянського району Чернігівської області). Фото початку 1990-х рр.

У 1969 р. закінчив Київський топографічний технікум (спеціальність «Технік-геодезист»). У 1969-1992 рр. служив у Збройних Силах (полковник запасу). У 1971 р. закінчив з відзнакою Ленінградське військово-топографічне училище (за спеціальністю «Геодезія»); у 1978 р. – Московську військово-інженерну академію імені В.В.Куйбишева (спеціальність «Астрономогеодезія»). Після закінчення академії — старший викладач військової топографії кафедри тактики Полтавського вищого зенітно-ракетного командного училища імені генерала армії М.Ф.Ватутіна. Ще будучи на військовій службі, з 1991 р. залучався до проведення топографічної польової практики в ПДПІ

імені В.Г.Короленка. Із 15.09.1992 р. – старший лаборант, асистент, старший викладач кафедри спеціальних історичних дисциплін та географії. Основна навчальна дисципліна – картографія з основами топографії. Після звільнення з інституту 31.08.1998 р. у зв'язку з переходом на політичну посаду, до 2001 р. працював як викладач-сумісник.

Активно займався політичною діяльністю. Із 1995 року – Перший секретар Полтавського обкому Соціалістичної партії України (СПУ). У 2002 - 2005 рр. – народний депутат України. Із 02.2005 по 05.2006 рр. – голова Полтавської обласної державної адміністрації. У 2006 - 2007 рр. – знову народний депутат України, голова підкомітету Комітету з питань національної безпеки і оборони. В даний час проживає у м. Полтава, продовжує займатися політичною діяльністю. Автор близько 50 публікацій з історії, географії, демографії, економіки, геодезії і картографії та методик їх викладання.

1. Булава Л.М., Бульба С.С. Географічне положення. Рельєф // Методика викладання географії Полтавщини. – Частина 1. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 1994. – С. 4 - 9, 19 - 28.

2. Бульба С.С. Географічні карти Полтавщини //Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю. – Полтава, ПДПІ імені В.Г.Короленка, 1994. – С. 8 - 12.

3. Бульба С.С. Матеріали до вивчення географічного положення адміністративних районів Полтавщини // Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю. – Полтава, ПДПІ імені В.Г.Короленка, 1994. – С. 40 - 45.

Укладач: Л.М. Булава

ІЩЕНКО Ігор Іванович (21.04.1972, м. Харків) – геолог, викладач. Фото кінця 1990-х рр.

У 1995 р. закінчив із відзнакою природничо-географічний факультет Мелітопольського державного педагогічного інституту за спеціальністю «Географія та німецька мова». Упродовж 1995 - 1998 рр. навчався в аспірантурі на кафедрі геології геолого-географічного факультету Харківського державного університету за спеціальністю «Палеонтологія та стратиграфія». Із 1999 по 2001 р. працював на посадах асистента, старшого викладача в штаті кафедри географії та краєзнавства ПНПУ імені В.Г. Короленка (в 2001 - 2003 рр. – як сумісник). Викладав дисципліни «Геологія», «Географічне краєзнавство та туризм», «Етногеографія» та інші. Вів геолого-геоморфологічну польову практику.

У 2001 р. перейшов на роботу до Полтавського нафтогазового регіонального підприємства ДП НАК «Надра України». У 2002 р. захистив кандидатську дисертацію. Із 09.2003 р. працює в Києві, у НАК «Нафтогаз України» (на початку 2018 р. – головний науковий співробітник відділу геолого-промислових досліджень відділення геолого-геофізичного моделювання та геолого-промислових досліджень ДП «Науканафтогаз»); доцент кафедри геології нафти і газу в навчально-науковому Інституті геології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (за сумісництвом).

У 2017 р. успішно захистив докторську дисертацію.

Дисертації та основні наукові праці І.І. Іщенка:

1. Стратиграфія та умови накопичення крейдових відкладів зони зчленування Східноєвропейської платформи та Скіфської плити (український сектор) у зв›язку з нафтогазоносністю: автореф. дис. ... д-ра геол. наук : 04.00.09 / Іщенко Ігор Іванович ; НАН України, Ін-т геол. наук. – Київ, 2017. – 40 с.

2. Пізньокрейдові Cancellothyridoidea (Brachiopoda, Terebratulida) України і деяких суміжних до неї областей : автореф. дис... канд. геол. наук: 04.00.09 / Іщенко Ігор Іванович ; НАН України, Інститут геологічних наук. - К., 2002. – 20 с.

3. Оцінка перспектив нафтогазоносності крейдового породного комплексу українського сектору акваторій Чорного та Азовського морів з літолого-стратиграфічних позицій / І. І. Іщенко // Геологічний журнал. – 2014. – № 1. – С. 43-53.

4. Гожик П.Ф. Стратиграфія мезокайнозойських відкладів північно-західного шельфу Чорного моря /П.Ф.Гожик, Н.В.Маслун, Л.Ф.Плотнікова, М.М.Іванік, Л.М.Якушин, І.І.Іщенко. – К.: „Логос". – 2006. – 171 с.

Укладач: Л.М. Булава

ІВАЩЕНКО Надія Семенівна (26.03. 1966, м. Рибаче (тепер – Баликчі) Іссик-Кульської області Киргизької РСР (тепер – Республіка Киргизстан) – викладач географії.

У 1988 р. закінчила з відзнакою Київський державний педагогічний інститут імені М. Горького (спеціальність «Географія і біологія») і почала працювати в Полтавській школі №31 (НВК з 1994 р., гімназії з 2005 р.). Із 1.09.2000 року прийнята на посаду асистента кафедри географії та краєзнавства ПДПУ імені В.Г. Короленка. Найулюбленіші курси – «Загальне землезнавство», «Соціоекологія». Вела також польову практику з метеорології. Працювала у штаті кафедри до 31.12.2002 року (до травня 2003 р. – як сумісник). Із січня 2003 р. повернулася в гімназію №31, в якій успішно працює до цього часу. Чимало її учнів є переможцями й призерами обласних і всеукраїнських олімпіад з географії та економіки.

Укладач: О.М. Мащенко

КУБАРЄВА Любов Дмитрівна (23.06.1951, с. Залиман Балаклійського району Харківської області) – геолог, викладач геології.

У 1968 - 1971 рр. навчалася в Дніпропетровському технікумі автоматики та телемеханіки, після закінчення якого працювала техніком-конструктором на Орловському заводі управляючих обчислювальних машин. У 1977 р. закінчила геолого-географічний факультет Харківського державного університету імені М.Горького (зараз – імені В.Н. Каразіна), спеціальність «Гідрогеологія».

Працювала інженером-гідрогеологом в проектному інституті «Харківгіпроводгосп», інженером в екологічній інспекції Верхнього Дніпра по захисту підземних вод при розробці та видобутку вуглеводнів. У 1980-1995 рр була викладачем геологічних дисциплін в Полтавському нафтовому геологорозвідувальному технікумі. В 1995-2002 рр. – директор Полтавського філіалу спільного німецько-українського виробничого підприємства. У 2002-2003 рр. – геолог стратиграфічної партії Полтавського нафтогазового регіонального підприємства ДП НАК «Надра України». Займалася науковою роботою: «Перспективи нафтогазоносності порід кристалічного фундаменту ДДЗ», але не завершила дослідження. У 2003-2014 рр. працювала старшим викладачем кафедри географії та краєзнавства ПНПУ імені В.Г.Короленка. Викладала навчальні дисципліни: «Геологія з основами історичної геології», «Геологія з основами палеогеографії», «Основи екології», «Геоморфологія», «Фізична географія України». Керувала польовою геологічною практикою.

Пенсіонерка, проживає у м. Омську.

Основні публікації Л.Д. Кубарєвої:

1. Особливості розповсюдження піщаних пачок у візейських відкладах у межах Харківського блока північного борта та північної прибортової частини Дніпровсько-Донецької западини / Л. Д. Кубарєва, О. О. Ванчак, Г. М. Пасечна // Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ. – 2003. - № 4. – С.114-117.

2. Польова практика з геології. Навч. пос. для студентів. – Полтава, ПДПУ, 2006. – 48 с.

3. Курс лекцій з історичної геології. – Полтава: ПДПУ, 2007. – 184 с.

4. Актуальні проблеми геології. Навчально-методичний посібник для самостійної й індивідуальної роботи для магістрантів спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Географія». – Ч.І. – Навчальні програми. – Полтава: ПДПУ, 2007. – С. 88-92

5. Основи геотектоніки. Навчальний посібник для студентів. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2008. – 45 с.

6. Курс лекцій з геології в структурно-логічних схемах. - Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2012. – 142 с.

Укладач: Л.М. Булава

ШВЕЦЬ (уродж. СОРОКОЛАТ) Ольга Сергіївна (8.12.1981, с. Хомутець Миргородського району Полтавської області).

Вищу освіту здобувала за спеціальністю «Географія та історія» на історичному факультеті ПДПУ імені В.Г. Короленка з 1999 по 2004 роки. Брала участь у всеукраїнських студентських олімпіадах з географії на III (2-е місце) та V (4-е місце) курсах. По закінченню навчання отримала диплом з відзнакою із кваліфікацію «Вчитель географії, історії та основ економіки, організатор краєзнавчо-туристичної роботи». Після закінчення навчання в 2004-2007 рр. працювала асистентом кафедри географії та краєзнавства. Викладала курси: «Основи екології» та «Географія релігій», вела практичні заняття з навчальних дисциплін: «Біогеографія», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», «Фізична географія материків і океанів», «Географія Полтавщини». Із 1.10.2007 р. зарахована до аспірантури кафедри історії України ПНПУ імені В.Г.Короленка. Із 2017 р. працює вчителем географії та історії у ЗОШ I-II ступенів №15 м. Полтава.

Основні публікації О.С. Швець:

1. Сороколат О.С. Геополітичне положення країн СНД / О.С. Сороколат, Л.М. Булава // Збірник матеріалів VI студентської наук. конф. істор. ф-ту. – Полтава, 2003. – С.82-84.
2. Швець О.С. Україна у системі геополітичних координат: Навчальний посібник. – Полтава: ПДПУ, 2005. – 104 с.
3. Геополітичне положення, як чинник зовнішньоекономічної стратегії України // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво: міжнародні відносини, економіка, політика, географія, історія, право: Тези доп. II Міжн. наук.-практ. конф. - Луцьк, 19-20.05.2005 р. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2005. – С.434-436.
4. Швець Л.М., Швець О.С. Геополітичне становище Російської Федерації наприкінці XX – початку XXI століття //Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Третього Всеукраїнського науково-практичного семінару (23-24 березня 2006 р.). – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 257-264.
5. Швець О.С. Релігійний склад населення Африки: історико-географічні аспекти //Наукова парадигма географічної освіти України в XXI столітті. Збірник наукових статей II Міжвузівської науково-практичної конференції. – Донецьк: ДОУ, 2006. – С.167-174.
6. Швець О. Громади євангельських християн-баптистів та п›ятидесятників України у форматі штучного релігійного об'єднання (1970-ті роки) // Емінак: науковий щоквартальник. – 2017. – №3 (19). - Том 1. – С. 36-41.

Укладач: Л.М. Булава

Викладачі кафедри географії та методики її навчання (станом на 2018 р.)

ВІШНІКІНА Любов Петрівна (31.01.1955, м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл.) – кандидат педагогічних наук (2009), доцент (2009), завідувач кафедри (з 2017), доктор педагогічних наук (2018).

У 1977 р. закінчила географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (спеціальність: «Географ-гідролог»). Упродовж двох років працювала за направленням на посаді інженера-гідролога в інституті Бєлгіпроводхоз у м. Мінськ (Білорусія). Із 1980 р. – на педагогічній роботі; з 1982 р. – у загальноосвітній школі № 17 м. Полтави, у якій працювала 18 років. У 1990 році представляла учителів географії на обласному конкурсі «Вчитель року – 90» та була одним із його переможців. Її учні були призерами та переможцями Всеукраїнських учнівських олімпіад із географії.

Із 2000 р. – на щойно відкритій кафедрі географії та краєзнавства ПНПУ імені В.Г.Короленка. Викладала навчальні дисципліни: «Фізична географія материків та океанів» і

«Методика навчання географії», «Методика викладання географії у вищих навчальних закладах», «Взаємодія природи і цивілізації» та «Створення наочних засобів навчання географії» та інші; є керівником педагогічних практик із методики навчання географії. У 2017 р. обрана завідувачем кафедри географії та методики її навчання. 30 березня 2018 року нею захищено дисертацію «Методична система формування предметної компетентності з географії в учнів основної школи» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 Теорія та методика навчання (географія).

Основний напрямок наукових досліджень – методика викладання та навчання географії, зокрема, компетентнісне навчання. Нагороджена нагрудними знаками: «Відмінник освіти України» (1998), «За наукові досягнення» (2018).

Монографії

1. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі [Текст]: монографія / Л. П. Вішнікіна. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 407 с.

Статті у фахових наукових виданнях України

2. Вішнікіна Л.П. Впровадження навчальних моделей у методичний апарат шкільного підручника з географії / Л.П. Вішнікіна // Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць № 1 (10) / За науковою редакцією академіка В.М. Мадзігона – К.: Інституту педагогіки НАПН України. – 2010. – С. 269-279.

3. Топузов О.М. Комплексний навчально-методичний комплект шкільного курсу географії в системі особистісно орієнтованого навчання / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць. Випуск 11 – К.: Педагогічна думка. – 2011. – С. 130-137.

4. Топузов О.М. Педагогічні технології як основа творчої діяльності вчителя географії / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В.В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : РІПО, 2011. - Випуск 10. - С. 52-57.

5. Топузов О.М., Компетентнісний підхід до навчання географії / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 5. – С. 34-37.

6. Топузов О.М., Методичні прийоми навчання географії / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 6. – С. 33-36.

7. Самойленко В.М. Створення та застосування тестів у навчанні географії / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. Випуск 32. – Кривий Ріг. – 2011. – С. 15-29.

8. Топузов О.М. Обгрунтування змісту предметних географічних компетенцій учнів основної школи / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Географія та економіка в рідній школі. – 2014. – № 6 – С.39-44.

9. Вішнікіна Л.П. Зміст предметних географічних компетенцій учнів / Л.П. Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – №10. – С. 3 – 6.

10. Вішнікіна Л.П. Психодидактичні засади формування предметної географічної компетентності учнів / Л.П. Вішнікіна, О.М. Топузов // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 65-74.

11. Вішнікіна Л.П. Теоретичні засади формування методичної системи компетентнісного навчання географії / Л.П. Вішнікіна // Науковий вісник Миколаєвського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки : Збірник наукових праць / За ред.. проф. Анатолія Ситченка. – № 3 (54), вересень 2016. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2016. – С. 23-28.

12. Вішнікіна Л.П. Підручник географії як універсальний інтегрований засіб формування предметної географічної компетентності учнів / Л.П. Вішнікіна, О.М. Топузов // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред.. кол. ; голов. ред. – О.М. Топузов].– К. : Педагогічна думка, 2016. – Вип. 17. – С. 60-68.

13. Вішнікіна Л.П. Компетентнісно-формувальний урок географії / Л.П. Вішнікіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки» : Збірник наукових праць. – Випуск № 5 / 2016 р. – С. 83-88.

14. Вішнікіна Л.П. Методика контролю рівня сформованості предметної географічної компетентності учнів / Л.П. Вішнікіна // Науковий вісник Миколаєвського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки : Збірник наукових праць / За ред.. проф. Тетяни Степанової. – № 3 (58), вересень 2017. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. – С. 66-72.

15. Топузов О. М. Становлення компетентнісної географічної освіти / О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред.. кол. ; голов. ред. – О.М. Топузов].– К. : Педагогічна думка, 2017. – Вип. 19. – С. 57-68.

16. Вішнікіна Л.П. Застосування комп'ютеризованого навчання на компетентнісно-формувальних уроках географії / Л. П. Вішнікіна //Комп›ютер у школі та сім›ї. – 2017. – № 5 (141). – С. 20-24.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав, які включено до міжнародних наукометричних баз

17. Вішнікіна Л.П. Оцінювання предметної географічної компетентності учнів / Л.П. Вішнікіна // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (26), Issue: 50, 2015. – С.37-40.

18. Вішнікіна Л.П. Компетентнісно-орієнтовані завдання з географії / Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (32), Issue: 63. Budapest, 2015. – С. 10-14.

19. Вішнікіна Л.П. Ретроспектива розвитку компетентнісної географічної освіти / Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (43), Issue: 88, 2016. – С.37-40.

20. Вишникина Л.П. Методическая система компетентностного обучения географии / Л. П. Вишникина // Могилевский меридиан, Т. 16, выпуск 3-4 (35-36), 2016. – С. 82-86. (0,5 др. арк.).

21. Вишникина Любовь. Географическое образование: предметная географическая компетентность / Любовь Вишникина // Проблеми на географията, Книга 1–2. София. Българска Академия на науките, 2017. – С. 121-133.

Інші опубліковані праці з методики навчання географії

22. Методика навчання географії. Навчальна програма / міністерство освіти України. Інститут педагогіки АПН України. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка / укладачі: О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. М. Булава, Л. П. Вішнікіна. – К. : ПТЗО 2009. – 36 с. (Рекомендовано Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України (лист № 1.4/18 – 4602 від 20.11.09).

23. Посібник до для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання та проведення підсумкової контрольної роботи з географії у 11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, С. Л. Капіруліна, В. М. Самойленко, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 128 с. (Схвалено Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (лист №1.4/18-Г-673 від 13.08.2010 р.).

24. Методика навчання географії материків і океанів : [навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 128 с. (Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (лист №1.4/18-Г-674 від 22.07.2011 р.).

25. Географія. Зошит для практичних робіт. 6 клас / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 46 с.

26. Загальна методика навчання географії : Підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с. (Затверджено МОНМС України як підручник для вищих навчальних закладів, лист № 1/11-11996 від 20.07.2012 р.).

27. Географія. Зошит для практичних робіт. 8 клас [навч. посіб.] / Топузов О.М. , Назаренко Т.Г. , Надтока О.Ф. , Вішнікіна Л.П., А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2014. – 32 с. (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ПТЗО № 14.1/12-Г-251 від 28.02.2014 р.).

28. Географія: Підручник для 6 класу / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2014. – 320 с. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ № 750 від 24.06.2014).

29. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В. М. Самойленко, Я.Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 352 с. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР Міністерства освіти і науки України від 10 червня 2014 р.).

30. Дидактика географії: монографія / В.М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 586 с.

Дидактика географії: монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – CD, ISBN 978-966-521-619-3. – 570 с.

31. Методика навчання географії у 6 класі загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів / О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2015. – 128 с. (Затверджено Міністерством освіти і науки України (наказ № 1126 від 03.10.2014).

32. Географія: Підручник для 7 класу / О. М. Топузов., О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2015. – 288 с. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ № 777 від 20.07.2015).

33. Перевірка предметних компетентностей. Географія, 6 кл. : Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів : Навч.-метод. посібник / О. М. Топузов, О. Ф. Надтока,

Л. П. Вішнікіна. – Київ : Оріон, 2015. – 48 с. (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 26.06.2015 № 14.1/12-Г-740).

34. Перевірка предметних компетентностей. Географія. 7 кл. : Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів : Навч.-метод. посібник / О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна. – Київ : Оріон, 2015. – 48 с. (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 26.06.2015 № 14.1/12-Г-738).

35. Географія. Зошит для практичних робіт. 7 клас: [навч. посіб.] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2015. – 48 с. (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 26.06.2015 № 14.1/12-Г-738).

36. Географія. 10 клас. Збірник завдань для проведення моніторингу якості загальної середньої освіти за результатами навчання учнів в основній школі / О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, Н. І. Забуга, Н. А. Дяченко– К. : ТОВ «Центр навчально-методичної літератури», 2013. – 36 с.

37. Самойленко В.М. Методика навчання географії : Навчальний посібник-практикум / В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна, Т. С. Япринець. – Полтава: ПП Шевченко, 2014. – 190 с.

38. Концепція географічної освіти в основній школі: проект / Інститут педагогіки НАПН України / За заг. ред. О. М. Топузова, О. Ф. Надтоки, Л. П. Вішнікіної, А. С. Доброскок та ін. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 30 с.

39. Географія. 1 – 11 класи : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процессу у 2015-2016 навчальному році з коментарем провідних фахівців / автори-укладачі : О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна. – Харків : Видавництво «Ранок», 2015. – 96 с.

40. Географія. 1 – 11 класи : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процессу у 2016-2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців / автори-укладачі : О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна. – Харків : Видавництво «Ранок», 2016. – 96 с.

41. Викладання дидактики географії : Навчальний посібник / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2016. – 240 с.

42. Географія. 1 – 11 класи : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процессу у 2017-2018 навчальному році з коментарем провідних фахівців (О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна) – Харків : Видавництво «Ранок», 2017. – 96 с.

43. Вішнікіна Л. П. Проектування уроків географії / Л. П. Вішнікіна // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – № 6-7 (731-732). – С. 3-13.

44. Вішнікіна Любов. Структура предметної географічної компетентності учнів (рекомендації для вчителів географії) / Любов Вішнікіна, Олег Топузов // Українська професійна освіта : Науковий журнал. – 2017. – № 1. – С. 103-111.

45. Вишникина Л. П. Формирование географической компетентности учащихся / Л.П. Вишникина, Т. С. Япринець // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Географические аспекты устойчивого развития регионов», Гомель, учреждение образования «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины», 23-24 апреля 2015 года. – С. 124-126.

46. Топузов О. М. Компетентнісний підхід в умовах оновленого навчання географії в загальноосвітній школі / О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна // Географія та екологія: наука і освіта: матеріали IV Всеукраїнської конференції. М. Умань, 26-27 квітня 2012 р. / відп. Ред.. О. В. Тімець – Умань: Видавець «Сочінський», 2012. – С. 189-191.

47. Вішнікіна Л. Урок географії нетрадиційної форми / Л. Вішнікіна, Т. Мельничук, О. Терещенко, Ю. Хлистун // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник статей регіональної наукової конференції, 5 квітня 2012 року. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2012. – С. 69-74.

48. Вішнікіна Л.П. Створення та застосування тестів з метою формування професійної компетентності майбутніх фахівців / Л.П. Вішнікіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу», Полтава, ПУЕТ, 20-21 листопада 2014 р. – С. 222-224.

49. Вішнікіна Любов. Термінологічні протиріччя компетентнісного підходу до навчання географії / Любов Вішнікіна // Українська географія: Сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – Т.1. – С. 144-146.

50. Топузов О.М. Історичний аспект впровадження компетентнісного навчання географії / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Освітні й наукові виміри географії», присвяченої 25-річчю спеціальності «Географія» та

15-річчю кафедри географії та краєзнавства ПНПУ імені В.Г. Короленка, 25-26 квіт. 2016 р. / відп. ред.. С.М. Шевчук. – Полтава : «АСМІ», 2016. – С. 10-15.

51. Вішнікіна Л.П. Диференціація засобів предметно-компетентнісного навчання географії / Л.П. Вішнікіна // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. матеріали ІІ Всеукраїнської конференції. 26-27 травня 2017 р., м. Дніпро. Частина ІІ. / Наук. ред.. О.Ю. Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017 р. – С. 19-21.

52. Шевчук С. М. Методична система компетентнісного навчання географії / С. М. Шевчук, Л. П. Вішнікіна // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIV Каришинські читання). / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава, 18-19 травня 2017 року. – С. 330-332.

53. Вішнікіна Л.П. Психодидактичні умови формування географічної компетентності / Л.П. Вішнікіна, Т.С. Япринець // матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практична конференції «Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи» 17 травня 2017 року, ПНПУ імені В.Г. Короленка, м. Полтава. – С. 234-237.

54. Вішнікіна Л.П. Сучасні тенденції розвитку географічної освіти / Л. П. Вішнікіна // Регіон – 2017: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної наково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 вересня 2017 р.). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 182-184.

55. Державний екзамен з циклу психолого-педагогічних дисциплін з методикою навчання географії : навчально-методичний посібник / Л.П. Вішнікіна, А.В. Хоменко, А.С. Харченко, А.В. Ткаченко. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 67 с.

56. Фізична географія материків та океанів: навчально-методичний посібник / Л.П. Вішнікіна, Т.С. Япринець. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2010. – 92с.

57. Соціально-економічна географія світу в структурно-логічних конспектах: Навчально-методичний посібник для учнів, абітурієнтів та вчителів / Л.П. Вішнікіна, О.А. Федій. – Полтава: АСМІ, 2000. – 63 с.

Укладач: А.А. Шуканова

ШЕВЧУК Сергій Миколайович (2.07.1983, м. Полтава) – проректор з наукової роботи ПНПУ імені В.Г.Короленка, доцент (2013), доктор географічних наук (2017).

У 2005 р. закінчив із відзнакою історичний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка (кваліфікація «Вчитель географії, історії та основ економіки. Організатор туристично-краєзнавчої роботи»). Трудову діяльність розпочав у 2005 р. на посаді учителя географії та історії Полтавської гімназії № 28. Відразу після закінчення університету вступив до заочної аспірантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яку закінчив достроково у 2008 р., захистивши дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук.

Із 2007 р. – в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка на посадах асистента, старшого викладача та доцента кафедри географії та краєзнавства. З 2008 по 2013 рр. працював заступником декана історичного факультету з навчальної роботи. Упродовж 2014 - початку 2015 рр. – директор Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації (продовжував працювати на кафедрі за сумісництвом).

На початку 2015 р. – знову на постійній роботі в ПНПУ імені В.Г. Короленка як доцент, а з осені 2015 по осінь 2016 р. – як завідувач кафедри географії та краєзнавства. У жовтні 2015 року обраний депутатом Полтавської обласної ради 7-го скликання від політичної партії ВО «Свобода». Голова депутатської комісії з питань освіти, науки, культури.

Із осені 2016 р. – проректор ПНПУ імені В.Г. Короленка з наукової роботи.

3.10.2017 р. захистив дисертацію «Суспільна географія в Україні (теорія та практика досліджень наукових шкіл)», пред-

ставлену на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія.

Сфера наукових інтересів пов'язана з проблемами історії української географії, становлення наукових географічних шкіл, дослідженням наукового потенціалу вітчизняної географічної науки та теоретико-методологічними засадами української суспільної географії.

Автор біля 140 наукових публікацій, у тому числі колективних і одноосібних монографій, навчальних посібників для з грифом МОН.

Викладав навчальні дисципліни: «Основи теорії суспільної географії», «Історія географії в Україні» «Історична географія світу», «Історична географія України», «Економічна та соціальна географія України», «Конструктивна географія», «Методологія економічної та соціальної географії».

Нагороджений Подякою Полтавського міського голови (2016), Почесною грамотою Полтавською обласної ради (2016), Почесною грамотою Полтавської обласної державної адміністрації (2017), подякою Міністерства освіти і науки України (2017).

Монографії

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область / за заг. ред. В. О. Пащенка, М. І. Степаненка, Б. В. Года. – Полтава : АСМІ, 2008. – 476 с. (член авторського колективу).

2. Шевчук С. М. Наукова школа Українського науково-дослідного інституту географії та картографії / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 270 с.

3. Булава Л. М. Географічна освіта в контексті історії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (1914–2014 роки) : монографія / Л. М. Булава, С. М. Шевчук, О. М. Мащенко / М-во освіти і науки України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – 158 с.

4. Булава Л. М. Історія підготовки вчителів географії та природознавства на Полтавщині (1914–2014 роки) : [монографія] / Л. М. Булава, С. М. Шевчук, О. М. Мащенко. – Полтава: ПОІППО, 2015. – 162 с.

5. Шевчук С. М. Суспільна географія в Україні (теорія та практика досліджень) : монографія / С. М. Шевчук; ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2017. – 481 с.

Навчальні посібники для ВНЗ з грифом МОН

6. Шевчук С. М. Методологічні основи розвитку суспільної географії в Україні у ХХ столітті : навч. посіб. для ВНЗ / С. М. Шевчук, Я. Б. Олійник. – Київ : Обрії, 2011. – 168 с.

Статті у фахових закордонних виданнях

7. Шевчук С. Н. Внутренние условия развития научных школ в украинской общественной географии (конец XIX – первая половина XX ст.) / С. Н. Шевчук // Магілёўскі мерыдыян. – Т. 15–16. Вып. 1–2 (31–32). – Могилев, 2015. – С. 21–28.

8. Шевчук С. Н. Научная школа Института географии и картографии Украины (1927–1934) / С. Н. Шевчук // Проблеми на географията / Българска академия на науките / Национален ин-т по геофизика, геодезия и география, Департамент География. – София, 2016. – Кн. 1–2. – С. 103–112.

9. Шевчук С. Н. Факторы развития научных школ в общественной географии в Украине во второй половине XX столетия / С. Н. Шевчук // Acta Geographica Silesiana / Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk o Ziemi. – Sosnowiec. – 2016. – № 24. – С. 107–112.

10. Шевчук С. Н. Этапы формирования и развития научных школ в украинской общественной географии / С. Н. Шевчук // Вопросы географии и геоэкологии / Ин т географии. – Алматы, 2016. – № 4. – 65–73.

Статті у вітчизняних фахових виданнях

11. Шевчук С. М. Розвиток методології суспільної географії в Україні у першій половині ХХ століття / С. М. Шевчук // Економічна та соціальна географія : наук. зб. / ред. кол.: С. І. Іщук (відп. ред.) та ін. – Київ, 2005. – Вип. 56. – С. 27–37.

12. Шевчук С. М. Федір Матвієнко-Гарнага – видатний український економіко-географ і економіст / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль, 2006. – Вип.13. – С. 30–33.

13. Шевчук С. М. Суспільно-географічні дослідження Полтавщини у першій чверті ХХ століття / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль, 2007. – Вип.15. – С. 45–50.

14. Шевчук С. М. Методи дослідження методології української суспільної географії / С. М. Шевчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія : Географія і сучасність : зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 17. – С. 10–20.

15. Шевчук С. М. Методологічні основи суспільно-географічного джерелознавства / С. М. Шевчук // Економічна та соціальна географія : наук. зб. / ред. кол.: С. І. Іщук (відп. ред.) та ін. – Київ, 2007. – Вип. 57. – С. 45–52.

16. Шевчук С. М. Професор Валентин Садовський – основоположник районного напрямку в методології української суспільної географії // Географія в інформаційному суспільстві : зб. наук. праць : у 4-х т. – Київ : Обрії, 2008. – Т. ІІ. – С.148–150.

17. Шевчук С. М. Формування теоретичних основ українського економіко-географічного краєзнавства / С. М. Шевчук // Гуманітарний вісник : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С. 273 – 275. – (Спец. вип.).

18. Шевчук С. М. Професор Михайло Самбікін – основоположник української агрометеорологічної науки та організатор географічної освіти на Полтавщині / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль. – 2009. – Вип. 18. – С. 13–18.

19. Олійник Я. Б. Територіальні аспекти розвитку методологічних основ суспільної географії в Україні протягом ХХ століття / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль. – 2009. – Вип. 19. – С. 4–9.

20. Шевчук С. М. Історико-географічні особливості розвитку господарського комплексу Полтавського регіону / С. М. Шевчук, Л. М. Кушнір // Часопис соціально-економічної географії. – Харків. – 2009. – № 7. – С. 115–120.

21. Шевчук С. М. Формування теоретичних засад українського географічного краєзнавства в 20-х рр. ХХ століття / С. М. Шевчук // Історія та географія : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків : Планета-Прінт, 2009. – Вип. 34. – С. 26–28.

22. Шевчук С. М. Професор Михайло Самбікін – фундатор української агрометеорологічної науки / С. М. Шевчук // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2009. – № 1. – С. 179–183.

23. Шевчук С. М. Основні риси розвитку методологічних основ суспільної географії в Україні у ХХ столітті / С. М. Шевчук, Я. Б. Олійник // Науковий вісник Чернівецького національного університету : зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2009. – Вип. 480–481: Географія. – С. 52–59.

24. Шевчук С. М. Антропогеографія як напрям в історії становлення методології української суспільної географії / С. М. Шевчук, Я. Б. Олійник // Картографія та вища школа: збірник наукових праць. – Вінниця : Едельвейс, 2009. – Вип. 15. – С. 151–157.

25. Кравченко П. А. Історико-географічні особливості суспільно-географічних досліджень Полтавщини у першій чверті ХХ століття / П. А. Кравченко, С. М. Шевчук // Історична пам'ять / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – Вип. 2. – С. 55–63.

26. Шевчук С. М. Особливості сучасної галузевої структури господарства Полтавської області / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія : Географія і сучасність : зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 21. – С. 45–54.

27. Шевчук С. М. Фактори розвитку методологічних основ української суспільної географії в І половині ХХ століття / С. М. Шевчук // Українська історична географія та історія географії в Україні / Чернівец. нац. ун-т. – Чернівці, 2009. – С. 131–136.

28. Шевчук С. М. Суспільно-географічні особливості населення Полтавської області / С. М. Шевчук, Л. М. Кушнір // Економічна та соціальна географія : міжвідом. наук. зб. – Київ, 2010. – Вип. 60. – С. 79–89.

29. Шевчук С. М. Історико-географічні особливості заселення території Полтавщини / С. М. Шевчук, Л. М. Кушнір // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія : Географія. – Вінниця, 2010. – Вип. 20. – С. 225–231.

30. Шевчук С.М. Особливості рекреаційно-туристичної діяльності в Полтавській області / С. М. Шевчук, Л. М. Кушнір // Гуманітарний вісник : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 186–188.

31. Олійник Я. Б. Теоретичні підходи до розуміння сутності наукової школи в географії / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія : Географія і сучасність : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 24. – С. 6–11.

32. Шевчук С. М. Географічна освіта та наука в Полтавському національному педагогічному університеті (становлення та розвиток) / С. М. Шевчук // Історія української географії та картографії. – Тернопіль. – С. 28 – 31.

33. Шевчук С. М. Формування підходів до розуміння предметної сутності суспільної географії в умовах сучасних трансформацій науки / С. М. Шевчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63) № 2, ч. 1. – С. 133–141.

34. Олійник Я. Б. Регіональні аспекти розвитку методологічних основ суспільної географії в Україні у ХХ столітті / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63) № 2, ч. 2. – С. 3–9.

35. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк (1890–1948): повернення в українську географію / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль, 2011. – Вип. 24. – С. 11–17.

36. Шевчук С. М. Вивчення наукових шкіл в українській суспільній географії: постановка проблеми / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль, 2012. – Вип. 25. – С. 19–22.

37. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк – теоретик української географії та викладач економічної географії Полтавського інституту народної освіти / С. М. Шевчук // Історична пам›ять / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 27. – С. 154– 160.

38. Шевчук С. М. Районування транспортного комплексу Полтавської області / С. М. Шевчук, Т. В. Лимарь // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Географічні науки. – Суми, 2012. – Вип. 3. – С. 162–166.

39. Олійник Я. Б. Методологічні основи історико-наукових досліджень у суспільній географії (на прикладі вивчення наукових шкіл) / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Економічна та соціальна географія : наук. зб. – 2013. – Вип. 2 (67). – С. 3–12.

40. Олійник Я. Б. Наукові школи як об'єкт дослідження в історії географії / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Історія української географії. – Тернопіль, 2013. – Вип. 27. – С. 3–15.

41. Шевчук С. М. Становлення та розвиток наукової школи Українського науково-дослідного інституту географії та картографії / С. М. Шевчук // Історія української географії. – Тернопіль, 2013. – Вип. 28. – С. 14–21.

42. Шевчук С. М. Напрямки роботи та головні здобутки наукової школи Українського науково-дослідного інституту географії та картографії (1927–1934 рр.) / С. М. Шевчук // Часопис економічної та соціальної географії. – 2013. – Вип. 15 (2). – С. 13–22.

43. Шевчук В. В. Ректори Полтавського інституту народної освіти (1921–1930) та Полтавського інституту соціального виховання (1931–1933) / В. В. Шевчук, С. М. Шевчук // Історична пам'ять / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 30–31. – С. 170–176.

44. Шевчук С. М. Актуальні напрямки досліджень наукових шкіл в українській суспільній географії / С. М. Шевчук // Україна: географія цілей і можливостей : зб. наук. пр. – Ніжин, 2012. – Т. III. – С. 405–409.

45. Шевчук С. М. Лідери наукової школи Українського науково-дослідного інституту географії та картографії (1927–1934 рр.) / С. М. Шевчук // Геополитика и экогеодинамика регионов. – Сімферополь, 2014. – Т. 10. – С. 250–258.

46. Шевчук С. М. Комплексний аналіз дисертаційних робіт із суспільної географії в Україні (1936–2012 рр.) / С. М. Шевчук // Український географічний журнал. – Київ, 2015. – № 4. – С. 31–39.

47. Шевчук С. М. Становлення академічної школи української суспільної географії (1918–1964 рр.) / С. М. Шевчук // Історія української географії : Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль, 2015. – Вип. 31. – С. 12–23.

48. Шевчук С. М. Галузево-статистична школа української суспільної географії (до 140-річчя від дня народження акад. К. Г. Воблого) / С. М. Шевчук // Географія та туризм : наук. зб. / ред. кол.: Любіцева О. О. (гол. ред.) та ін. – Київ, 2016. – Вип. 37. – С. 243–254.

49. Шевчук С. М. Національні школи у зарубіжній суспільній географії XX століття / С. М. Шевчук // Часопис соціально-економічної географії. – Харків, 2016. – Вип. 20 (1). – С. 132–142.

50. Шевчук С. М. Наукова школа академіка Максима Мартиновича Паламарчука (до 100-річчя від дня народження) / С. М. Шевчук // Часопис соціально-економічної географії. – Харків, 2017. – Вип. 22 (1). – С. 125–141.

51. Шевчук С. М. Концептуальні основи вивчення наукових шкіл суспільної географії в Україні / С. М. Шевчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. – Тернопіль, 2017. – № 1 (Вип. 42). – С. 9–17.

Навчально-методична література

52. Шевчук С. М. Історія географії в Україні : метод. рек. та плани практ. робіт для студ. V курсу / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. географії та краєзнавства,. – Полтава, 2008. – 18 с.

53. Шевчук С. М. Основи теорії суспільної географії : навч. програма, плани лабораторних робіт та метод. рек. до самостійної та індивідуальної роботи для студ. II курсу / С. М. Шевчук. – Полтава : Друкарська майстерня, 2008. – 38 с.

54. Кушнір Л. М. Словник термінів і понять з економічної та соціальної географії : посібник / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук. – Полтава : Друкарська майстерня. – 2009. – 63 с.

55. Шевчук С. М. Основи екології : навч.-метод. посіб. / С. М. Шевчук. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2009. – 46 с.

56. Шевчук С. М. Взаємодія суспільства та природи : навч.-метод. посіб. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2009. – 51 с.

57. Шевчук С. М. Історична географія : навч.-метод. посіб. / С. М. Шевчук. – Полтава : Друкарська майстерня, 2009. – 57 с.

58. Шевчук С. М. Історична географія (методичний комплекс) : навч. програма, плани практичних робіт та метод. рек. до самостійної та індивідуальної роботи для студ. II курсу. – Полтава : Друкарська майстерня, 2009. – 46 с.

59. Шевчук С. М. Основи теорії суспільної географії : навч.-метод. посіб. – 2-ге вид. – Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – 47 с.

60. Шевчук С. М. Історична географія : навч.-метод. посіб. – 2-ге вид. – Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – 57 с.

61. Шевчук С. М. Основи теорії суспільної географії : програма навч. дисципліни. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 21 с.

62. Шевчук С. М. Історична географія : програма навч. дисципліни. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 16 с.

63. Шевчук С. М. Етногеографія України з основами етнополітичної географії : програма навч. дисципліни. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – 15 с.

64. Шевчук С. М. Історична географія : навч.-метод. посіб. – 3-тє вид. – Полтава : Друкарська майстерня, 2011. – 57 с.

65. Шевчук С. М. Історія та методологія географії : навч.-метод. посіб. / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 76 с.

66. Шевчук С. М. Історія географії в Україні : програма навч. дисципліни / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. – 15 с.

67. Шевчук С. М. Етногеографія України : навч.-метод. посіб. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. – 2014. – 156 с.

68. Шевчук С. М. Економічна та соціальна географія України : програма навч. дисципліни / С. М. Шевчук ; каф. географії та краєзнавства. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 18 с.

69. Шевчук С. М. Методологія економічної та соціальної географії : навч.-метод. посіб. / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – 86 с.

70. Шевчук С. М. Практикум з економічної та соціальної географії України / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 96 с.

71. Шевчук С. М. Суспільно-географічна регіоналізація України : навч.-метод. посіб. / С. М. Шевчук. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 112 с.

Статті у інших виданнях

72. Шевчук С. М. Методологія історико-наукових досліджень у викладі академіка В. І. Вернадського / С. М. Шевчук // Україна: ноосферно-біосферний потенціал освіти і духовності регіону. – Кременчук, 2007. – С. 190–194.

73. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк: внесок у розвиток досліджень продуктивних сил України (на прикладі Полтавщини) / С. М. Шевчук // Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України. – Київ, 2007. – С. 16–17.

74. Шевчук С.М. Краєзнавчий напрямок у розвитку методологічних основ української економічної географії в 20-х рр. ХХ століття / С. М. Шевчук // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. – Херсон, 2007. – С. 321 – 327.

75. Шевчук С. М. Антропогеографічний напрямок в історії становлення методології української суспільної географії / С. М. Шевчук // Історія української географії та картографії : зб. наук. пр. – Тернопіль, 2007. – Ч. І. – С. 118–122.

76. Шевчук С.М. Розвиток суспільно-географічної думки у Полтавському науковому центрі на початку ХХ століття / С. М. Шевчук // Географія та екологія Полтави : зб. наук. пр. – Полтава : Верстка, 2008. – С. 62–69.

77. Шевчук С. М. Географічне джерелознавство / С. М. Шевчук // Природно-територіальні та суспільно-географічні комплекси регіонів: історія формування, стан, проблеми, перспективи / відп. ред. проф. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Альма-матер, 2008. – С. 194–195.

78. Шевчук С. М. Визначення категорії «історія географії» / С. М. Шевчук // Географічна освіта та національна самосвідомість: актуальні проблеми їх функціонування. – Донецьк : ДІСО, 2008. – С. 81–85.

79. Шевчук С. М. Кость Дубняк – перший географ Полтавщини / С. М. Шевчук // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 13 (594). – С. 23–24.

80. Шевчук С. М. Теоретичні підходи до регіоналізації в українській суспільно-географічній науці 20-30-х років ХХ столітті / С. М. Шевчук // Регіон-2009: суспільно-географічні аспекти / гол. ред. кол. К. А. Нємець ; Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2009. – С. 11–15.

81. Олійник Я. Б. Теоретичні засади екологічної безпеки регіону (на прикладі Полтавської області) / Олійник Я. Б., Шевчук С. М. // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації / ПДПУ імені В. Г. Короленка. – Полтава : Скайтек, 2009. – С.42–46.

82. Шевчук С. М. Витоки географічної освіти та науки у Полтавському педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (до 75 річчя створення природничо-географічного факультету) / С. М. Шевчук // Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астрая, 2009. – С. 51–54.

83. Шевчук С.М. Напрямки удосконалення природокористування у Полтавській області / С. М. Шевчук, В. Ф. Волощенко // Сучасні тенденції наукової парадигми географічної освіти України : зб. наук. статей. – Донецьк, 2009. – С. 101–105.

84. Шевчук С. М. Видатні постаті землезнавчої науки Полтавщини першої половини ХХ століття (професори Кость Дубняк та Михайло Самбікін) / С. М. Шевчук // Наукові пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра / відп. ред. Ю.О. Кисельов. – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – С. 207–209.

85. Шевчук С. Н. Роль курса «История географии в Украине» в фундаментальной географической подготовке студентов педагогических университетов / С. Н. Шевчук

// Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы. – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2009. – С. 9–11.

86. Кушнир Л. Н. Особливості вивчення природокористування на регіональному рівні / Кушнир Л. Н., Шевчук С. Н. // Непрерывное географическое обрахование / Гомел. гос. ун-т имени Ф. Скорины. – Гомель, 2011. – С. 15–17.

87. Шевчук С. М. Нова постать української географії – професор Кость Дубняк / С. М. Шевчук // Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы / Гомел. гос. ун-т имени Ф. Скорины. – Гомель, 2013. – С. 12–15.

88. Шевчук С. М. Історико-географічні особливості лісових ресурсів Полтавщини на початку ХХ століття (до сторіччя виходу книги Т. Кенге «Стан лісів Полтавської губернії») / С. М. Шевчук // Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній та вищій школі / за ред. М. В. Гриньової. – Полтава : Друкарська майстерня, 2010. – С. 38–40.

89. Шевчук С. М. Проблеми регулювання регіонального природокористу-вання у Полтавській області / С. М. Шевчук, В. Ф. Волощенко // Географія та екологія: наука та освіта. – Умань: Сочинський, 2010. – С. 309 – 310.

90. Шевчук С. М. Історико-географічні особливості етногеографічного розвитку населення України кінця ХІХ – початку ХХ століття / С. М. Шевчук, В. С. Рожук // Географія та екологія: наука та освіта. – Умань : Сочинський, 2010. – С. 311–312.

91. Кушнір Л. М., Шевчук С. М. Регіональні особливості працересурсного потенціалу Полтавської області / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук // Регіон – 2010: суспільно-географічні аспекти / гол. ред. колегії К. А. Нємець. – Харків, 2010. – С. 28–30.

92. Шевчук С. М. Наукові школи в українській суспільній географії: визначення сутності та особливості функціонування / С. М. Шевчук, Г. М. Тютюнник // Наукові школи у природничо-математичній галузі. – Умань, 2010. – С. 276–278.

93. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк – теоретик української географічного краєзнавства та викладач економічної географії Полтавського ІНО / С. М. Шевчук, С. С. Козіка // Історія Полтавського національного педагогічного університету в особах. – Полтава, 2011. – С. 29–32.

94. Шевчук С. М. Професор Михайло Самбікін – основоположник української агрометеорологічної науки та організатор вищої географічної освіти у Полтаві / С. М. Шевчук, Т. В. Лимарь // Історія Полтавського національного педагогічного університету в особах. – Полтава, 2011. – С. 68–71.

95. Кушнір Л. М., Шевчук С. М. Географічні особливості заселення території Полтавщини / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук // Суспільно, фізико-географічні та геоекологічні проблеми старопромислових районів / відп. ред.. І. Г. Мельник. – Луганськ: В-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка. – С. 143–146.

96. Шевчук С. М. Територіальна структура транспортної системи Полтавської області / С. М. Шевчук, Т. В. Лимарь // Сучасні тенденції наукової парадигми економіко-географічної освіти України. – Донецьк : ДІСО, 2011. – С. 112–114.

97. Шевчук С. М. Наукова школа в географії: визначення поняття / С. М. Шевчук // Географія та екологія: наука і освіта. – Умань: Сочинський, 2012. – С. 207–209.

98. Шевчук С. М. Територіальна та галузева структура транспортного комплексу Полтавської області/ С. М. Шевчук, Т. В. Лимарь // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку. – Полтава: ПНПУ, 2012. – С. 41–46.

99. Шевчук С. М. Суспільно-географічне районування рекреаційного комплексу Полтавської області / С. М. Шевчук, К. М. Тарасенко // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку. – Полтава: ПНПУ, 2012. – С. 46–49.

100. Шевчук С. М. Медико-географічна характеристика народонаселення Полтавської області / С. М. Шевчук, С. С. Козіка // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку. – Полтава: ПНПУ, 2012. – С. 55–62.

101. Шевчук С. М. Проблеми вивчення наукових шкіл в українській суспільній географії / С. М. Шевчук // Географічна наука і практика: виклики епохи : у 3 т. – Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Том 1. – С. 177–181.

102. Шевчук С. М. Український науково-дослідний інститут географії та картографії: історія становлення та функціонування / С. М. Шевчук // Потенціал сучасної географії у розв'язанні проблем розвитку регіонів. – Київ : Логос, 2013. – С. 438–442.

103. Шевчук С. М. Професор Григорій Величко – видатний український географ першої третини ХХ століття / С. М. Шевчук // Географія та екологія: наука і освіта / відп. ред. О. В. Браславська. – Умань : Візаві, 2014. – С. 355–358.

104. Булава Л. М., Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк – теоретик українського географічного краєзнавства / Л. М. Булава, С. М. Шевчук // Матеріали V обласної науково-практичної краєзнавчої конференції учнівської молоді «Полтавщина – земля моя свята», 19–21 листопада 2014 року. – Полтава: Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2014. – С. 8–13.

105. Шевчук С. М. Становлення та розвиток наукової школи економічної географії в Україні у 1940–1950-х роках / С. М. Шевчук // Географія. Екологія. Туризм: теорія, методологія, практика. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2015. – С. 20–22.

106. Олійник Я. Б., Шевчук С. М. Категорія «наукова школа» в методології історії української географії / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Вісник Донецького інституту соціальної освіти. Географія. – Донецьк, 2012. – Т. VIII. – С. 6–8.

107. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк – теоретик української географії та викладач економічної географії Полтавського інституту народної освіти / С. М. Шевчук // Історична пам›ять : зб. наук. пр. – Полтава, 2012. – Вип. 27. – С. 154–160.

108. Шевчук С. М. Актуальні напрямки досліджень наукових шкіл в українській суспільній географії / С. М. Шевчук // Україна: географія цілей і можливостей : зб. наук. пр. – Ніжин, 2012. – Т. III. – С. 405–409.

109. Шевчук С. Н. Академик Степан Рудницкий – основатель и лидер научной школы украинской географии первой трети XX столетия / С. Н. Шевчук // Eastern European scientific journal. – Warszawa, 2015. – № 3(4). – С. 39–42.

110. Шевчук С. М. Наукові школи в українській суспільній географії: методологічні проблеми ідентифікації / С. М. Шевчук // Українська географія: сучасні виклики : зб. наук. пр. : у 3 т. – Київ, 2016. – Т. 1. – С. 119–121.

Тези доповідей на конференціях (міжнародні, всеукраїнські, регіональні)

111. Шевчук С. М. До методологічних проблем суспільно-географічного джерелознавства / С. М. Шевчук // Молоді науковці – географічній науці : Матеріали наук. конф., (27–28 жовт. 2006 р., м. Київ). – Київ : ВГЛ «Обрії», 2006 . – С. 232–233.

112. Шевчук С. М. Внесок професора Антіна Синявського у становлення методологічних основ модерної суспільної географії / С. М. Шевчук // Молоді науковці – географічній науці : матеріали наук. конф., (24–25 жовт. 2007 р., м. Київ). – Київ : ВГЛ «Обрії», 2007. – С. 184–186.

113. Шевчук С. М. Формування регіонально-економічного підходу в українській суспільній географії у працях профессора Валентина Садовського / С. М. Шевчук // Розвиток соціально-економічної інфраструктури в умовах євроінтеграції : матеріали наук.-практ. конф., (19–20 берез. 2008 р., м. Полтава). – Полтава : ПІБ МНТУ, 2008. – С. 94–96.

114. Шевчук С. М. Фактори розвитку методологічних основ української суспільної географії на сучасному етапі / С. М. Шевчук // Географія та екологія: наука і освіта : II Всеукр. наук.-практ. конф., (17–19 квіт 2008 р., м. Умань). – Умань, 2008. – С.237–239.

115. Шевчук С. М. Теоретичні засади історико-наукових досліджень у наукових студіях академіка В. І. Вернадського / С. М. Шевчук, Т. С. Лимарь // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України в світлі вчення про ноосферу: матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. – Полтава : Астрая, 2009. – С.10–12.

116. Шевчук С. М. Професор Кость Дубняк – теоретик краєзнавчого напрямку в українській географії та організатор географічної науки на Полтавщині / С. М. Шевчук, С. С. Козіка // Збірник матеріалів XII студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава : ІОЦ ПДПУ, 2009. – С. 157–159.

117. Шевчук С. М. Фактори природного середовища та здоров'я населення (медико-географічне дослідження) / С. М. Шевчук // Навколишнє середовище і здоров'я людини : матеріали III Всеукр. конф. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 117–119.

118. Шевчук С. М. Теоретичні підходи до розуміння сутності медичної географії / С. М. Шевчук, С. С. Козіка // Навколишнє середовище і здоров'я людини : матеріали III Всеукр. конф. – Полтава : ПДПУ, 2009. – С. 243–244.

119. Шевчук С. М. Видатні постаті землезнавчої науки Полтавщини першої половини XX століття / С. М. Шевчук // Наукові пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра / відп. ред. Ю. О. Кисельов / ЛНУ імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – С. 207–209.

120. Шевчук С. М. Державна територія та державні кордони України (етногеографічне дослідження) / С. М. Шевчук, В. С. Рожук // Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава : ІОЦ ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2010. – С. 136–138.

121. Шевчук С. М. Суспільно-географічні аспекти регулювання природокористування у Полтавській області / С. М. Шевчук, В. Ф. Волощенко // Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава : ІОЦ ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – С. 158–160.

122. Шевчук С. М. Суспільно-географічний аналіз природно-екологічної безпеки Полтавської області / С. М. Шевчук, Н. С. Годненко // Збірник матеріалів XIII студ. наук.конф. історичного факультету. – Полтава : ІОЦ ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – С. 160–162.

123. Кушнір Л. М., Шевчук С. М. Інституціональний розвиток територіальних систем як напрямок суспільно-географічних досліджень в Україні / Л. М. Кушнір, С. М. Шевчук// Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава : ПУЕіТ, 2011. – С. 78–80.

124. Шевчук С. М. Суспільно-географічний аналіз транспортного комплексу Полтавської області / С. М. Шевчук, Т. В. Лимарь // Збірник матеріалів XIV студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава: Полтав. літератор, 2011. – С. 125–128.

125. Шевчук С. М. Регіональна політика як провідний напрям суспільно-географічних досліджень в Україні / С. М. Шевчук, М. В. Черняк // Збірник матеріалів XIV студентської наукової конференції історичного факультету. – Полтава: Полтав. літератор, 2011. – С. 145–147.

126. Шевчук С. М. Медико-географічне районування території Полтавської області / С. М. Шевчук, С. С. Козіка // Збірник XV студ. наук. конф. істор. ф-ту ПНПУ ім. В. Г. Короленка, (6 квіт. 2012 р.) : тези доп. – Полтава : ІВЦ ПНПУ, 2012. – С. 153–156.

127. Шевчук С. М. Транспортно-географічне районування території Полтавської області // С. М. Шевчук // Збірник XV студ. наук. конф. істор. ф-ту ПНПУ ім. В. Г. Короленка, (6 квіт. 2012 р.) : тези доп. – Полтава : ІВЦ ПНПУ, 2012. – С. 158–161.

128. Шевчук С. М. Екологічна безпека регіону: визначення та суспільно-географічні виміри / С. М. Шевчук // Матеріали V обласної науково-практичної краєзнавчої конференції учнівської молоді «Полтавщина – земля моя свята», (19–21 листоп. 2014 р.) – Полтава : Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2014. – С. 3–7.

129. Булава Л. М., Шевчук С. М. Дубняк Кость Володимирович / Л. М. Булава, С. М. Шевчук // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка: історія в особах : зб. ст. наук. конф., (м. Полтава, 11 квіт. 2014 р.) / за ред. проф. Л. М. Булави. – Полтава, 2014. – С. 33–42.

130. Шевчук С. М. Матвієнко-Гарнага Федір Трохимович / С. М. Шевчук // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка: історія в особах : зб. ст. наук. конф., (м. Полтава, 11 квіт. 2014 р.) / за ред. Л. М. Булави. – Полтава, 2014. – С. 43–47.

131. Шевчук С. М. Нікітенко Наталія Іванівна / С. М. Шевчук // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка: історія в особах : зб. ст. наук. конф., (м. Полтава, 11 квіт. 2014 р.) / за ред. проф. Л. М. Булави. – Полтава, 2014. – С. 66–67.

132. Шевчук С. М. Професор Григорій Величко – видатний український географ першої третини XX століття / С. М. Шевчук // Географія та екологія: наука і освіта : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, (м. Умань, 10–11 квіт. 2014 р.) / відп. ред. О. В. Браславська. – Умань, 2014. – С. 355–358.

133. Шевчук С. М. Проблеми факторів формування наукових шкіл в українській суспільній географії / С. М. Шевчук // Сучасні проблеми розвитку географічної науки і освіти в Україні : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Київ, 26–28 листоп. 2015 р.) / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2015. – С. 156–157.

134. Шевчук С. М. Розвиток академічної наукової школи української економічної географії у роки Другої світової війни / С. М. Шевчук // Львівська суспільно-географічна школа: історія, теорія, українознавчі студії : матеріали Всеукр. наук. конф. з участю закордонних учених, присвяченої 70-річчю кафедри економічної та соціальної географії Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка / відп. ред. проф. О. І. Шаблій. – Львів, 2015. – С. 54–58.

135. Шевчук С. М. Становлення та розвиток наукової школи економічної географії в Україні у 1940–1950-х роках / С. М. Шевчук // Географія. Екологія. Туризм: теорія, методологія, практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 25-річчю геогр. ф-ту Тернопіл. нац. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка, (м. Тернопіль, 21–23 трав. 2015 р.). – Тернопіль, 2015. – С. 20–22.

136. Шевчук С. М. Академік М. Паламарчук – лідер української школи суспільної географії / С. М. Шевчук // Регіон – 2016: стратегія оптимального розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10–11 листоп., 2016 р.) / ХНУ імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2016. – С. 90–93.

137. Олійник Я. Б., Шевчук С. М. Ідентифікація наукових шкіл в українській суспільній географії / Я. Б. Олійник, С. М. Шевчук // Освітні й наукові виміри географії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 25–26 квіт. 2016 р.) / відп. ред. С. М. Шевчук. – Полтава, 2016. – С. 80–86.

138. Шевчук С. М. Наукометричний аналіз наукових шкіл української суспільної географії (дисертаційні роботи) / С. М. Шевчук // Освітні й наукові виміри географії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 25–26 квіт. 2016 р.) / відп. ред. С. М. Шевчук. – Полтава, 2016. – С. 89–95.

139. Шевчук С. М. Пріоритетні напрями досліджень у суспільній географії України / С. М. Шевчук // Географические аспекты устойчивого развития регионов: II Междунар. научно-практ конф., (Гомель, 23–24 марта 2017 г.). – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2017. – С. 841–845.

Укладачі: В. В. Шевчук, В.В. Єрмаков

БУЛАВА Леонід Миколайович (26.03.1959, смт. Диканька Полтавської обл.) – кандидат географічних наук (1989), доцент (1994). Фото 1981 і 2014 рр.

Закінчив з відзнакою Мелітопольський державний педагогічний інститут із кваліфікацією «Учитель географії і біології» (1981), та аспірантуру Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького за спеціальністю «Фізична географія, геофізика і геохімія ландшафту» (1989).

Працював учителем географії і біології в школах Дніпропетровського р-ну, проходив строкову службу в армії (1981 - 1984). Викладач кафедри фізичної географії та геології Криворізького державного педагогічного інституту (1984 - 1992, з перервою на навчання в аспірантурі). У ПНПУ імені В.Г.Короленка з 1992: доцент кафедри спеціальних історичних дисциплін та географії (1992 - 1999), завідувач кафедри географії та краєзнавства, професор кафедри (2000 - 2015), нині – доцент кафедри географії та методики її навчання.

По закінченню аспірантури вчасно захистив кандидатську дисертацію з ландшафтного аналізу порушених земель з метою їхньої рекультивації, на прикладі Криворізького гірничопромислового району (у Відділенні географії Інституту геофізики імені С.І. Субботіна, 1989).

Основні навчальні дисципліни: фізична географія України і Полтавської області, геологія, біогеографія, ландшафтознавство, географія грунтів, методологія фізичної географії.

Коло наукових інтересів: методика навчання фізичної географії; професійна (педагогічна) освіта; екологія ландшафтів; географічне краєзнавство; історія ПНПУ імені В.Г. Короленка; історія і нумізматика Мамаєвої Орди. Має понад 250 наукових та науково-методичних публікацій (у тому числі 18 – з грифом МОН; 36 навчальних посібників для вчителів, учнів, студентів; 8 монографій).

Член науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (з 2016 р.), куратор науково-методичної комісії МОН з предметної освіти та спорту.

Нагороджений грамотами Верховної Ради України (2010), Академії наук України (2014), Академії педагогічних наук України (2009, 2014), Міністерства освіти і науки України (2001), почесною грамотою Полтавської обласної державної адміністрації (2009), знаками «Відмінник освіти України» (2000), «Василь Сухомлинський» (2009).

Список основних праць з теорії та методики навчання географії

1. Булава Л. Н. Профориентационная работа во время туристско-краеведческих походов и экспедиций школьников / Л. Н. Булава // Актуальные проблемы трудового воспитания и профориентации учащихся средней общеобразовательной школы: Методические рекомендации в помощь учителям. – Запорожье, 1979. – С. 15-16.

2. Булава Л. Н. Новый учебник физической географии СССР / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев // Вестник МГУ. – Серия 5, География. – 1986. – №6. – С.67-68.

3. Булава Л.М. Методичні рекомендації по використанню краєзнавчого матеріалу в курсі фізичної географії (на прикладі Кривбасу): Посібник для вчителів. – Кривий Ріг: КДПІ, 1990. – 17 с.

4. Булава Л. Н. Формирование геоэкологических знаний при изучении курсов физической географии СССР и Украины / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев // Экология и научно-технический прогресс: Тезисы докл. – Днепропетровск, 1990. – С. 83-84.

5. Булава Л. Н. Физическая география СССР: Общий обзор. Европейская часть. Кавказ: Методические рекомендации для студентов по выполнению лабораторных работ и самостоятельных заданий / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев. – Кривой Рог: КГПИ, 1991. - 40 с.

6. Булава Л.М. Про краєзнавчу спрямованість підготовки вчителів географії в Криворізькому педінституті / Л. М. Булава, В. В. Булгаков // Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи: Тези доповідей. – Житомир: Редакційне видавниче підприємство «Льонок», 1992. – С. 62-63

7. Пасічний Г. В. Фізична та економічна географія Дніпропетровської області: Посібник для вчителів / Г. В. Пасічний, Л. М. Булава, А. С. Горб та інші. – Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1992. – 188 с.

8. Булава Л. М. Методичні основи побудови інтегрованого курсу «Географія України» / Л.М. Булава // Удосконалення змісту підготовки вчителя географії: Матеріали республ. наук.-метод. конф. – Тернопіль, 1993. – С. 28-30.

9. Булава Л. М. Про місце ландшафтно-екологічного підходу в шкільному і вузівському курсах географії / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Удосконалення змісту підготовки вчителя географії: Матеріали республ. наук.-метод. конф. – Тернопіль, 1993. – С. 27-28.

10. Булава Л. М. Система формування географічного світогляду студентів спеціальності «історія та географія» / Л. М. Булава, П. А. Кравченко // Проблеми географічної освіти в Україні: Тези респ. конф. – К., 1993. – С. 122.

11. Булава Л. М. Методика підготовки і структура посібника «Викладання географії своєї області» / Л.М. Булава, О. М. Мащенко // Проблеми географічної освіти в Україні: Тези респ. конф. – К., 1993. – С. 162-163.

12. Булава Л. М. Географічне краєзнавство на Полтавщині: історія, сучасний стан, перспективи / Л. М. Булава, О. П. Єрмак // Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю: Матеріали обл. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПІ– ПОІППО, 1994. – С. 3-8.

13. Булава Л. М. Клімат України: посібник для студентів-географів і вчителів / Л. М. Булава. – Полтава, ПДПІ імені В. Г. Короленка, 1994. – 22 с.

14. Булава Л. М. Методика викладання географії Полтавщини: Посібник для вчителя / Л. М. Булава, О. П. Єрмак, О. М. Мащенко та інші / Наук. ред. Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський держ. пед. ін-т – ПОІППО, 1994. – Частина 1-ша. – 70 с.; частина 2-га. – 68 с.

15. Булава Л. М. Методика викладання фізичної географії України: Посібник для вчителів / Л.М. Булава, О. М. Мащенко. – Полтава: ПОІППО, 1994. [У 5-ти випусках]. – 136 с.

16. Булава Л. М. Методика викладання початкових тем курсу «Фізична географія України»: Методичні рекомендації для вчителів / Л. М. Булава. – Полтава: ПОІППО, 1995. – 45 с.

17. Булава Л. М. Етапи вивчення природних умов і ресурсів України / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Географія в школах України. – 1995. – №2. – С. 77-78.

18. Булава Л. М. До питання про методологічні і методичні засади викладання курсу «Географія рідного краю» / Л. М. Булава // Географічна освіта в Україні: Тези доповідей на науково-практичній конференції. – К., 1995. – С.66.

19. Булава Л. М. Робота наукових товариств географів і краєзнавців Полтави / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Географічна освіта в Україні: Тези доп. наук.-практ. конференції. – К., 1995. – С.66-67.

20. Булава Л. М. Досвід безперервної географічної освіти на Полтавщині / Л. М. Булава, С.Ф. Клепко // Безперервна географічна освіта (дошкільна, шкільна, вузівська, післядипломна): Нове у змісті і методиці: Матер. III міжнарод. наук.-метод. семінару (Харків, 9-13.09.1996р.). – Харків, 1996. – С. 21.

21. Булава Л. М. Ландшафти і фізико-географічне районування / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Конспект. – 1996. – №3. – С.37-48.

22. Булава Л. М. Географія рідного краю: Навчальний посібник для учнів 5 класу шкіл міста Полтави / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1995. – 65 с.

23. Булава Л. М. Географія рідного краю. Кременчуцький район: Навчальний посібник для учнів 5 класу / Л. М. Булава. – Полтава: ІМЦ «Наукова зміна», 1996. – 80 с.

24. Булава Л. М. Географія рідного краю: Підручник для учнів 5 класу / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1996. – 72 с.

25. Булава Л. М. Рідний край (географія та краєзнавство): Посібник для учнів 5 класу. Допущено Міністерством освіти України / [Л. М. Булава, В. М. Булига, О. М. Галус та ін.]; за ред. О. Я. Скуратовича. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 1996. – 96 с.

26. Булава Л. М. Географія Полтавської області: Посібник для учнів 8-9 класів. / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1996. – 56 с.

27. Полтавська область. Комплект контурних карт і довідкових матеріалів з географії / Л. М. Булава, С. С. Бульба (довідкові матеріали); В. Є Любченко (розробка карт). – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1996. – 4 с.

28. Булава Л. М. Географія. Типові задачі і практичні завдання: Методичні рекомендації / Л. М. Булава. – Полтава: ІМЦ «Наукова зміна», 1996. – 24 с.

29. Булава Л. М. Рідний край. Географія та краєзнавство. Навчальний посібник для учнів 5 класу шкіл Полтавської області. / Л. М. Булава. – Полтава: ТОВ «АСМІ» 1997. – 96 с.

30. Булава Л. М. Географія України. Практичні і самостійні роботи. Роздаткові дидактичні матеріали: Методичний посібник / Л. М. Булава. – Полтава: ІМЦ «Наукова зміна», 1997. – 36с.; додатки.

31. Булава Л. М. Фізична географія України: Навчальний посібник для учнів 8-9 класів / Л.М. Булава. – Полтава: Полтавський ін-т післядипломної освіти пед. працівників, 1997. – 88 с.

32. Булава Л. М. Програми факультативів і спецкурсів з географії та основ економіки / Укладачі: Л. М. Булава, М. І. Карлін, Л. І. Круглик та інші. – К.: Ін-т змісту і методів навчання, 1997. – 136 с.

33. Ільченко В.Р. Природознавство. Програма для учнів V класу / Укладачі: В. Р. Ільченко, Л.М. Булава, К. Ж. Гуз //Інформаційний збірник Міністерства освіти. – 1997. – №7. – С.3-6.

34. Булава Л. М. Курс «Географія рідного краю»: підходи до розробки регіональних посібників: Тези виступу на III Міжнарод. наук.-метод. семінарі (Харків, 9-13.09.1996р.). / Л.М. Булава // Краєзнавство та шкільний туризм. – 1997. – №4 (9). – С. 2.

35. Булава Л. М. Інтеграція в географії і географія в інтеграції змісту освіти / Л. М. Булава, О.М. Мащенко // Педагогічна практика та філософія освіти: Матер. міжн. наук.–практ. конф. (25-26.11.1997). – Полтава: ПОІПОПП, 1997. – С. 36-38.

36. Булава Л. М. Географія України (Фізична географія): Навчальний посібник для учнів 8 класу / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1998. – 124 с.

37. Булава Л. М. Географія України. 9 клас: Методичні рекомендації для підготовки до екзамену / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1998. – 72 с.

38. Булава Л. М. Економічна та соціальна географія України: Навчальний посібник для учнів 9 класу / Булава Л. М., Нагорнюк М. П. – Полтава: Полтавський обласний інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1999. – 84 с.

39. Булава Л.М. Економічна та соціальна географія світу: [Навчальний посібник для учнів 10 класу]. / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський обл. інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1999. - 72 с.

40. Булава Л. М. Географія Полтавської області: Посібник для учнів 8-9 класів [Видання 2-ге, доп. і переробл.] / Л. М. Булава. – Полтава: Полтавський обл. інститут післядипломної освіти пед. працівників, 1999. – 56 с. (Серія: Бібліотека учителя XXI століття).

41. Ільченко В. Р. Природознавство: [Підручник для учнів 5-го класу середньої загальноосвітньої школи] / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Л. М. Булава. – К.: Ґенеза, 1999. – 176с. Допущено МОН.

42. Булава Л. М. Географія, 7-9 класи: Програми для вчителів, які викладають географію після вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» / Л. М. Булава, О. М. Мащенко. – Полтава: ПОІПОПП, 2000. – 52 с. Рекомендовано Міністерством освіти України.

43. Булава Л. М. Сучасний стан методики викладання географії / Л. М. Булава, Л. П. Третьякова //Постметодика. – 1999. – №2-3-4 (24-25-26). – С. 80-82.

44. Булава Л. М. Про можливі введення навчального курсу "Полтавознавство" / Л. М. Булава //Виховання молоді на історико-культурних традиціях рідного краю: Матеріали міської науково-практичної конференції. – Полтава, 1999. – С. 87-88.

45. Булава Л. М. Інтеграція географічних та історичних знань при вивченні сучасного світу / Л. М. Булава //Географічна наука та освіта в Україні: Збірник наукових праць. – Київ: КНПУ імені М.П.Драгоманова, 2000. – С.66-68.

46. Булава Леонід. Про структуру викладання географії в школі // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2000. - № 37 (186). – С. 3.

47. Булава Л. М. Економічна та соціальна географія України: Навчальний посібник для учнів 9 класу / Булава Л. М., Нагорнюк М. П. – Полтава: ПОІППО, 2000. – 104 с. [2-ге вид., доп. і переробл.].

48. Ільченко В. Р. Довкілля-5. Підручник для 5 класу / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Л. М. Булава, О. М. Мащенко. – Полтава: ПОІППО, 2000. – 108 с. Допущено Міністерством освіти України.

49. Бабченко Г. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Природознавство, 5 клас. Гриф МОН України / Г. Бабченко, Л. Булава, Т. Васютіна та інші. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.

50. Булава Л. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія, 5 – 10 класи. Гриф МОН України / Л. Булава, Й. Гілецький, Т. Гільберт та інші. – К.: Шкільний світ, 2001. – 221 с.

51. Булава Л. М. Рідний край. Географія та краєзнавство (Полтавщина) : Навчальний посібник для учнів 5 класу. [2-ге вид., доповн. й переробл.] / Л. М. Булава. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2002. – 104 с.

52. Методичні рекомендації щодо написання курсових і дипломних робіт з циклу географічних дисциплін / Укладач Л. М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2002. – 28 с.

53. Булава Л. М. Особливості системи підготовки вчителя географії та історії / Л. М. Булава // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць. – Вінниця: Консоль, 2002. – Випуск 3. – С. 270-273.

54. Булава Л. М. Основні напрями інтеграції знань про суспільство при вивченні світу на рубежі тисячоліть у старшій школі й педагогічних вузах / Л. М. Булава, П. А. Кравченко // Географія +: Матер. Всеукр. наук. конф. (Полтава, листопад 2002 р.). – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2002. – С. 3-6.

55. Булава Л. М. Історія геополітичних концепцій: Навчальна програма курсу за вибором студентів. / Л. М. Булава. // Географія +: Матер. Всеукр. наук. конф. (Полтава, листопад 2002р.). – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2002. – С. 16-19.

56. Булава Л. М. Концепція викладання інтегрованого курсу "Біогеографія з основами екології" / Л. М. Булава //Екологічні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення. Дев'яті Каришинські читання: Зб. наук. праць. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2002.

57. Булава Л.М. Географія. 7-8 класи. Рекомендовано МОН України / Л.М. Булава, О.М. Мащенко. //Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Природознавство, 1-11 класи. – Полтава: "Довкілля", 2003. – С.137-167.

58. Булава Л. М. Методичні рекомендації до проведення польової практики з географії ґрунтів / Л. М. Булава, Н. О. Смоляр . – Полтава, ПДПУ, 2003. – 28с.

59. Булава Л. М. Географічна компонента у навчальному плані підготовки учителів природознавства / Л. М. Булава //Педагогічні засади формування гуманістичних цінностей природничої освіти, її спрямованість на розвиток особистості. Десяті Каришинські читання: Зб. наук. праць. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2003. – С.62-64.

60. Люшняк О. А. Періоди й етапи розвитку географічної освіти в Україні / О. А. Люшняк, Л. М. Булава. // Збірник матеріалів VI студентської наук. конф. істор. ф-ту. – Полтава, 2003. – С.88-90.

61. Булава Л. М. До структури державного стандарту базової середньої освіти з географії / Л.М. Булава, О. М. Мащенко // Географічна освіта і наука в Україні: Збірник тез доповідей II Міжнародної наук.–практ. конф. – К., 2003. – С.345-347.

62. Булава Л. М. Використання заповідних територій для підготовки майбутніх учителів географії / Л.М. Булава //Роль заповідних територій в екологічній освіті і вихованні. – Полтава, 2003. – С.25-28.

63. Булава Л. М. Українські Карпати і Кримські гори / Л. М. Булава // Я готуюсь до уроку географії. 8 клас. – Випуск 2. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет. – 2004. – С. 64-69.

64. Ільченко В. Р. Природознавство. Підручник для учнів 5 класу. – [Вид. 2-ге, доп. і перероблене]. Рекомендовано МОН України / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Л. М. Булава. – К.: Ґенеза, 2004. – 194 с.

65. Полтавська область : Географічний атлас : Моя мала Батьківщина / М-во освіти і науки України, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – / [Голова ред. кол. Л. М. Булава ; відп. ред. Т. В. Погурельська]. – К. : ТОВ «Видавництво «Мапа», 2004. – 20 с.

66. Булава Л.М. Географія своєї області. Полтавщина: Посібник для учнів (додаток до краєзнавчого атласу). – Полтава: "Оріяна", 2004. – 28 с.

67. Булава Л. М. Методика організації роботи студентів-географів на ландшафтних профілях під час польових практик / Л. М. Булава, Н. О. Стецюк // Природничі науки на межі століть: Матеріали наук.–практ. конф. (Ніжин, 23-25.03.2004 р.) – Ніжин, 2004. – С. 174-175.

68. Булава Л. М. Методичне забезпечення курсу за самостійним вибором магістрантів "Історія грошового обігу в Україні" / Л. М. Булава // Магістратура: історія становлення, перспективи розвитку: Матеріали наук. – практ. конф. – Полтава: АСМІ, 2004. – С. 64-67.

69. Ільченко В.Р. Природознавство. Довкілля. [Підручник для 5 кл. загальноосв. навч. закл.]. Рекоменд. МОН України. / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Л. М. Булава. – Полтава: Довкілля-К, 2005. – 160 с.

70. Булава Л. М. Біогеографія з основами екології: Навчальний посібник для студентів /
Л. М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2005. – 48 с.

71. Булава Л.М. Рельєф. Геологічна будова. Корисні копалини. 8 клас / Л. М. Булава // Географія. [Науково-методичний журнал]. – 2005. – № 13-14. –С. 2-25.

72. Булава Л. М. Колекції монет на уроках географії // Географії та основи економіки в школі. – 2005. – №6. – С. 49-51.

73. Булава Л. М. Технологія розробки навчально-методичного комплексу для вивчення географії своєї області / Л. М. Булава // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – К.: Ін-т передових технологій, 2005. – Випуск 5. – С.27-29.

74. Булава Л. М. Методика проведення навчальних екскурсій з фізичної географії у межах РЛП «Нижньоворсклянський» / Л. М. Булава. // Методичні рекомендації до проведення польових практик студентської та учнівської молоді на території РЛП «Нижньоворсклянський»: Матер. наук.-практ. семінару. – Полтава: Верстка, 2005. – С.70-72

75. Булава Л. М. Підготовка фахівців у галузі туризму і краєзнавства на Полтавщині / Л. М. Булава // Перспективи розвитку туристичної індустрії Полтавської області та інших регіонів України. – Мат. всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2005. – С. 93-94.

76. Булава Л. М. Загальна географія. [Підручник для 6 кл. загальноосв. навч. закл.]. Рекомендовано МОН України. / Л. М. Булава, О. М. Мащенко, В. Р. Ільченко. – Полтава: "Довкілля-К", 2006. – 224 с.

77. Булава Л. М. Географія. 6 клас. [Педагогічний програмний засіб для загальноосвітніх навчальних закладів. Версія 1.0.]: Змістовне й методичне забезпечення Л. М. Булави, О. М. Мащенко, В. Р. Ільченко. – К. : ЗАТ «Транспортні системи» – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/11-7713 від 27.12.2006 року).

78. Булава Л. Концептуальні основи підручника географії для 6 класу / Л. Булава, О. Мащенко // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 9-10 (58-59). – С. 102-105.

79. Булава Л.М. Програма навчального курсу «Фізична географія материків і океанів», 7 клас (після вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті. – Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 112-126.

80. Булава Л.М. Дослідницький метод навчання фізичній географії // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті : Матеріали Всеукр. науково-практ. семінару, 25-28 жовтня 2006 р. / МОН України, Полтавського обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського [та ін.]. – Полтава : ПОІППО, 2006. – С. 57-61.

81. Булава Л. М. Державний екзамен з географії. Навчальний посібник для підготовки до державного екзамену бакалавра / Л. М. Булава, Л. П. Вішнікіна, О. М. Мащенко. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – 32 с.

82. Булава Л.М. Фізична географія материків і океанів, 7 клас / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2007. – № 38. – С. 11-23.

83. Булава Л. М. Конструктивна географія: Навчальна програма / Л. М. Булава, Л. М. Кушнір // Географія для магістрантів. [Навч.-метод. посібник для самостійної й індивідуальної роботи магістрантів спеціальності «ПМСО. Географія»]. – Частина 1. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – С.35-40.

84. Булава Л.М. Географія культури: Навчальна програма / Л. М. Булава //Географія для магістрантів. [Навч.-метод. посібник для самостійної й індивідуальної роботи магістрантів спеціальності «ПМСО. Географія»]. – Частина 1. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – С.49-54.

85. Булава Л.М. Навчальна практика з географії культури / Л. М. Булава //Географія для магістрантів. [Навч.-метод. посібник для сам ост. й індивід. роботи магістрантів спеціальності «ПМСО. Географія»]. /За ред. Л.М.Булави. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – Частина 1. – С.115-117.

86. Булава Л. Турнірні баталії юних географів у м. Комсомольську / Л. Булава, Шуканова А. // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – №11-12. – С. 35-38.

87. Мащенко О.М. Використання потенціалу фізико-географічних дисциплін для еколого-валеологічної освіти студентів / О. М. Мащенко, Л. М. Булава // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару, 28 вересня 2007 року. – Полтава: Верстка, 2007. – С. 87-88.

88. Булава Л. М. Методичні рекомендації до написання, оформлення та захисту магістерської кваліфікаційної роботи / Л. М. Булава //Географія для магістрантів. [Навч.-метод. посібник для самостійної й індивідуальної роботи магістрантів спеціальності «ПМСО. Географія»]. /За ред. Л.М.Булави. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – Частина 1. – С.118-122.

89. Булава Л.М. Фізична географія України. 8 клас: Підручник для загальноосвіт. навч. закл. / Л. М. Булава. – Рекомендовано МОН України. – Харків: Видавництво «АН ГРО плюс», 2008. – 224 с.: іл.

90. Булава Л.М. Готуємось до географічних олімпіад (шкільних, районних, обласних). Навчально-методичний посібник. / Л. М. Булава. – Харків: Видавнича група «Основа», 2008. – 176 с.

91. Булава Л.М. Система проблемних завдань при вивченні теми «Клімат» (8 клас) / Л. М. Булава // [Географія. Науково-методичний журнал]. – 2008. – № 2(102) – С. 5-7.

92. Булава Л.М. Вивчення теми «Природні зони України» за новою програмою / Л. М. Булава // Географія. [Науково-методичний журнал]. – 2008. – № 4(104) – С. 17-23.

93. Булава Л.М. Розгорнутий план комплексної географічної характеристики країни / Л. М. Булава // Географія. [Науково-методичний журнал]. – 2008. – № 4(104) – С. 39.

94. Булава Л.М. Про типовий план вивчення природних зон. 8 клас / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 1(534) – С. 6-9.

95. Булава Л.М. Яким бути підручнику «Фізична географія України»? / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 1(101) – С. 7-9.

96. Булава Л.М. Всеукраїнський турнір юних географів / Л. М. Булава, А. А. Шуканова, О. М. Мащенко // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 1(101) – С. 5-6.

97. Булава Л.М. Районний етап олімпіади з географії (м. Полтава) / Л. М. Булава // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 11-12 (111-112) – С. 11-14.

98. Булава Л.М. Обласний етап Полтавської олімпіади з географії / Л. М. Булава // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 11-12 (111-112) – С. 25-40.

99. Булава Л. Фізична географія України, 8 клас // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 32 (565) – С. 17-21.

100. Булава Л.М. Підготовка до конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН (секція географії). // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 19(119).

101. Булава Л.М. Модель вивчення природи міста Полтави у шкільному курсі фізичної географії / Л. М. Булава, Л. П. Вішнікіна // Географія та екологія Полтави : Збірник наук. праць. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 143-147.

102. Булава Л. Методичні рекомендації щодо організації олімпіад з географії / Л. Булава // Географія та основи економіки в школі. – 2008. – № 5. – С. 37-44; № 6. – С. 31-42.

103. Булава Л.М. Методичний посібник щодо підготовки і захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН / Л.М.Булава, Л.М.Кушнір, О.А.Федій. – Полтава: ПОЦНТТУМ, 2008. – 48 с.

104. Булава Л.М. Факультативний курс «Фізична географія Полтавщини і Полтави», 8 клас / Л. М. Булава, О. М. Мащенко, А.Г. Косенко // Географія та екологія Полтави: Збірник наук. праць. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 147-151.

105. Булава Л.М. Турнір як форма організації позакласної роботи з географії / Л.М. Булава, О.М. Мащенко // Географія. Науково-методичний журнал. – 2009. – № 6(130). – С. 2-7.

106. Булава Л.М. Як вивчати суспільно-географічні райони України / Л.М. Булава // Географія. Науково-методичний журнал. – 2009. – № 7(131). – С. 34-35.

107. Булава Л.М. Зразки завдань Полтавської обласної олімпіади з географії 2009 року // Географія. Науково-методичний журнал. – 2009. – № 10(134). – С. 18-22.

108. Булава Л.М. Степи України // Географія. Науково-методичний журнал. – 2009. – № 18(142). [Навколо світу. - Випуск 4. (Нова кольорова вкладка)].

109. Булава Л.М. Пропозиції щодо підготовки до Всеукраїнських турнірів юних географів / Л.М. Булава // Географія та основи економіки в школі. – 2009. - №2. – С. 34-37.

110. Топузов О.М. Методика навчання географії / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.М. Булава, Л.П. Вішнікіна. Навчальна програма. – Київ-Полтава: Інститут педагогіки НАПНУ, 2009. – 32 с.

111. Булава Л.М. Вступ, географічне положення. Історія географічних досліджень. – Навчальний посібник для вивчення тем курсу «Фізична географія України» / Л.М.Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 20 с.

112. Булава Л.М. Підготовка майбутніх учителів географії до формування міжпредметних компетентностей учнів // Імідж сучасного педагога. - № 4(93). – 2009. – С. 31-35.

113. Булава Л.М. Методичні рекомендації щодо підготовки курсових і кваліфікаційних робіт з географії / Л.М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 24с.

114. Булава Л.М. Фізична географія України. 8 клас. Дидактичні матеріали для формування предметної компетентності учнів. – Харків: Вид. група «Основа», 2009. – Частина 1. – 80 с.; частина 2. – 112 с. (Б-ка журн. «Географія»; Вип. 6 (66)).

115. Булава Л.М. Завдання обласного етапу Всеукраїнської олімпіади з географії. Полтава. 2009 р. / Л.М. Булава, О.М. Мащенко // Географія. Науково-методичний журнал. – 2010. – № 9(157). – С. 29-39.

116. Булава Л.М. Вступ до географії: Навчальний посібник. – Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – 2010. – 26 с.

117. Державний екзамен з географії (Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»). Навчальна програма / Булава Л.М., Мащенко О.М., Вішнікіна Л.П., Шевчук С.М., Федій О.А./ За ред. Л.М. Булави. – ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПДПУ, 2010. – 28 с.

118. Мащенко О.М. Формування системи знань про рельєф у майбутніх учителів географії / О.М. Мащенко, Л.М. Булава // Методика викладання природничих дисциплін у вищій та середній школі . 18-ті Каришинські читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26-27 травня 2011 року) . – Полтава: Астрая, 2011. – С. 212-215.

119. Булава Л.М. Внутрішні води України. Навчальний посібник для вивчення теми курсу «Фізична географія України». – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 20 с.

120. Булава Л. М. Методичні рекомендації щодо підготовки магістерських кваліфікаційних робіт з географії. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 24 с.

121. Булава Л. М. Навчальна програма державного екзамену з географії (освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»), спеціальність 7.04010401 Географія / Леонід Миколайович Булава. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 12 с.

122. Мащенко О.М. Еколого-просвітницький потенціал сучасної географічної освіти в Україні / О.М.Мащенко, Л.М.Булава // Постметодика. – 2012. - № 6. – С. 43-48.

123. Булава Л.М. Аналіз змін клімату міста Полтави за 1961−2011 роки // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник статей регіональної наукової конференції, 5 квітня 2012 року / ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2012. – С. 11-15.

124. Булава Л.М.Фізична географія Полтавської області, 8 клас // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку: зб. ст. регіональної наукової конф., 5 квітня 2012 року / Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2012. – С. 121-134.

125. Булава Л.М. Концепція розвитку неперервної географічної освіти в Україні (в контексті проектів закону про вищу освіту / Л.М. Булава, О.М. Мащенко // Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы Материалы IV международной научно-практической конференции. - Гомель: ГГУ им. Ф.Скорины, 2013.- С. 62-64.

126. Мащенко О.М. Інтегративний потенціал географічних знань в освітній галузі «природознавство» шкільної освіти України / О.М. Мащенко, Л.М. Булава // Непрерывное

географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы Материалы IV международной научно-практической конференции. - Гомель: ГГУ им. Ф.Скорины, 2013. - С.165-168.

127. Булава Л.М. О.Т. Булдовський і В. Ф. Ніколаєв – голови науково-навчальної ради Полтавського педінституту як колективного органу управління в 1920–1921 рр. / Леонід Миколайович Булава // Історична пам›ять. – Полтава : ПНПУ. – 2013. – Вип. 30-31. – С. 164-169.

128. Мащенко О.М. Роль загальних закономірностей природи та географічних закономірностей у формуванні географічних компетентностей учнів 7 класу загальноосвітньої школи / О.М. Мащенко, Л.М. Булава // Теоретико-методичні засади компетентнісної моделі змісту освітніх галузей загальноосвітньої школи. Зб. наукових праць за матеріалами міжнародної наук.-практичної конференції (18 квітня 2013 р.). – Полтава: АСМІ, 2013. – С.144-148

129. Булава Л.М., Мащенко О.М. Організація природничої освіти в попередниках ПНПУ імені В.Г.Короленка (09.1914 – 09.1941 рр.) // XXI Каришинські читання. – Полтава: АСМІ, 2014. – С. 40-42.

130. Булава Л.М. Історія географічної освіти в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка (1914-2014) // Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка: історія і сучасність. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Полтава: ПНТУ імені В.Г. Короленка, 2014. – С. 52-63.

131. Булава Л.М., Шевчук С.М., Мащенко О.М. Географічна освіта в контексті історії полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (1914 – 2014 роки) : Монографія. - ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2014. – 158 с.

132. Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка: історія в особах, 1914 – 2014 роки: збірник статей регіональної наукової конференції, 11 квітня 2014 року. / За ред. Л.М. Булави ; ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2014. – 150 с.:

133. Мащенко О.М. Формування системи фізико-географічних знань школярів на основі загальних географічних закономірностей / О.М.Мащенко, Л. М.Булава // Постметодика. – 2014. - №3. - С.86-90.

134. Мащенко О.М. Формирование компетентностей о растительности Земли на основе интеграции биологических и географических знаний в учеников 7 класса / О.М. Мащенко, Л.М. Булава // Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. пр. [ред. кол., головн. ред. В.Р.Ільченко]. – Полтава : ПОІППО, 2014. – Вип. 6. – С. 113-118.

135. Булава Л. М. Історія підготовки вчителів географії та природознавства на Полтавщині (1914 – 2014 роки) : монографія / Л. М. Булава, С. М. Шевчук, О.М. Мащенко. – Полтава : ПОІППО, 2015. – 158 с.

136. Булава Л.М., Мащенко О.М. Загальноосвітні навчальні заклади Полтавщини напередодні української революції // Постметодика, 2015. - №3. – С. 32-39.

137. Булава Л.М., Атестаційний екзамен бакалавра «Географія» (Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»). / Л.М.Булава, О.М. Мащенко, Л.П.Вішнікіна, О.А.Федій. Методичний посібник / Міністерство освіти і науки України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава: ПНПУ, 2015. – 100 с.

138. Булава Л.М., Мащенко О.М. Професійні навчальні заклади Полтавщини напередодні української революції // Постметодика, 2016. - №1. – С. 22-30.

139. Мащенко О.М. Роль географічного контенту для формування загальнопредметних компетентностей освітньої галузі «Природознавство» / Мащенко О.М., Булава Л.М. // Українська географія: Сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т. – К.: Прінт-Сервіс, 2016. – Т.1. – С. 179-181.

140. Булава Л.М. Географія : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Л.М. Булава. – Харків : Видавництво «Ранок», 2016. – 208 с. (Гриф МОН).

141. Мащенко О.М. Формування загальних компетентностей у курсі географії 8 класу на основі інтегративного підходу в освітній галузі «Природознавство» /О.М. Мащенко, Л.М.Булава // Наукові записки ПОІППО. - Випуск 8. Педагогічні засади ефективного навчання у загальноосвітніх школах. - Полтава: ПОІППО, 2016. - С.42-47.

142. Булава Л.М., Шевчук С.М., Мащенко О.М., Кравченко П.А. Короткий нарис історії географічної освіти у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка і його попередниках (1914–2016 роки // Освітні й наукові виміри географії. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-26 квітня 2016 р., м. Полтава. - С.95-100.

143. Булава Л.М. До укладання освітньо-професійних програм спеціалізації 014.07 Середня освіта (Географія) // Освітні й наукові виміри географії. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-26 квітня 2016 р., м. Полтава. - С.*25-31*

144. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти /Балуба І.А., Бахрушин В.Є., Булава Л.М. та інші. К., 2016 . – 30 с. Наказ МОН від 01 червня 2016 № 600.

145. Булава Л. М., Мащенко О.М. Полтавський учительський інститут після Лютневої революції 1917 року // Матеріали XVI міжнарод. наук.-практ. конф.: «Макаренкознавство: вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості». 13-14.III. 2017 р. – С. 13-14.

146. Булава Л. М., Мащенко О.М. Залікова книжка студентки першого набору природознавчого відділу Полтавського педагогічного інституту (1919 рік) // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIV Каришинські читання), 18-19 травня 2017 року. – Полтава, 2017. - С. 50-53.

147. Булава Л. М., Мащенко О.М. Полтавський учительський інститут після Лютневої революції 1917 року // Матеріали XVI міжнарод. наук.-практ. конф.: «Макаренкознавство: вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості». 13-14.III. 2017 р. – С. 13-14.

148. Булава Л. М., Мащенко О.М. Залікова книжка студентки першого набору природознавчого відділу Полтавського педагогічного інституту (1919 рік) // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIV Каришинські читання), 18-19 травня 2017 року. – Полтава, 2017. - С. 50-53.

149. Ільченко В.Р., Булава Л.М., Гринюк О.С. та інші / за ред. В.Р. Ільченко. Природничі науки. 10-11 клас. Інтегрований курс. - Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Затверджено Міністерством освіти і науки України (наказ № 1407 від 23.10.2017 р.)

150. Булава Л. М. Природа та населення Полтавської області. Навчальний посібник для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Полтава: ПОІППО ім. М.В. Остроградського, 2017. – 42 с.

151. Булава Л. М., Мащенко О.М. Зональні біогеоценози і ландшафти Землі: Навчально-наочний посібник у форматі електронних презентацій. – 1 електрон. опт. диск (+ DVD-ROM, 1,3 Gb) ; та текстовий методичний супровід до самостійної роботи студентів (32 с.). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2017 (32,61 др. арк.)

152. Булава Л.М., Кравченко П.А., Мащенко О.М. Історична, філософська та природничо-географічна освіта в Полтавському педагогічному інституті (грудень 1919 року –квітень 1921 року) // Історична пам'ять. – Вип.37. –Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2017. - С.59-65. http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9930/1/Bulava.pdf

Список основних праць з географії та краєзнавства

153. Булава Л. Н. К процессам ландшафтогенеза и регионоформирования в зоне воздействия горнопромышленного природопользования / Л. Н. Булава. – Кривой Рог: КГПИ, 1986. – 38 с. / Рукопись депонирована в УкрНИИНТИ 12.07.1986 г., №1672-Ук86.

154. Булава Л. Н. Функционирование геотехнических систем и планирование мелиорации на Криворожье / Л. Н. Булава. // Географические основы мелиорации земель Украинской ССР: Сб. науч. трудов. – Киев: Наукова думка, 1987. – С. 129-136.

155. Булава Л. Н. Функционирование геотехнических систем Кривбасса и опыт их картографирования / Л. Н. Булава // Проблемы инженерной географии: Тезисы докладов Всесоюз. науч. конф. – М., 1987. – С. 97-99.

156. Булава Л. Н. Ландшафтные исследования для целей ускорения фитомелиорации техногенных пустошей / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев // Экологические и экономические аспекты мелиорации: Тезисы докл. – Т. 2. – Таллинн, 1988. – С. 173-175.

157. Булава Л.М. Картографирование и типология техногенных проландшафтов для целей рекультивации отвалов Кривбасса / Л. Н. Булава // Проблемы рекультивации нарушенных земель: Тезисы докл. – Свердловск, 1988. – С. 3-4.

158. Булава Л. Н. К механизму формирования ландшафтно-техногенной структуры (на примере горнопромышленного района) / Л. Н. Булава // Ред. журн. «Вестник МГУ. География». – М., 1988. – 10 с. / Рукопись депонирована в ВИНИТИ 28.01.1988 г., №834-В88.

159. Булава Л. Н. О формировании структуры геосистем в процессе регионального природопользования / Л. Н. Булава // Физическая география и геоморфология. – Вып. 35. – Киев: Вища школа, 1988. – С. 35-40.

160. Булава Л.Н. Ландшафтный анализ нарушенных земель с целью их рекультивации (на примере Криворожского горнопромышленного района). – Автореф. дисс. ... канд. географических наук. – Киев: Отделение географии Института геофизики имени С.И. Субботина, 1989. – 17 с.

161. Булава Л. М. Інгулець // Географічна енциклопедія України. – Т. 2. – Київ: УРЕ, 1990. – С. 77.

162. Булава Л. Н. Ландшафтно-индикационные исследования формирования растительности отвалов Кривбасса / Л. Н. Булава // Растения и промышленная середа: Сб. науч. трудов. – Свердловск, 1990. – С. 148-154.

163. Булава Л.Н. Физико-географический очерк территории Криворожского горнопромышленного района / Л. Н. Булава. – Кривой Рог: КГПИ, 1990. – 125 с. / Рукопись депонирована в УкрНИИНТИ 2.11.1990 г., № 1808-Ук90.

164. Булава Л. Н. Факторы и процессы техногенного ландшафтообразования и пути управления им / Л. Н. Булава // Ноосферогенез: постановка и пути решения проблемы: Тезисы докл. – Кишинев, 1990. – С. 47-48.

165. Булава Л.М. Методологія і методичні основи ландшафтних досліджень порушених земель / Л. М. Булава, Н. М. Грамматчикова // Проблеми охорони природи і відтворення природно-ресурсного потенціалу Західного Поділля: Тези доп. – Тернопіль, 1990. – С. 36-37.

166. Булава Л. Н. Индикационный метод прогнозирования развития техногенных ландшафтов для обоснования их рекультивации / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев, О. Н. Мащенко // Комплексный мониторинг и практика: Тезисы докл. конф. – М., 1991. – С. 229-230.

167. Булава Л. М. Досвід систематизації знань про природно-господарський регіон / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи: Тези доповідей. – Житомир: Редакційне видавниче підприємство «Льонок», 1992. – С. 15-16.

168. Булава Л. Н. Особенности конструирования литологической основы техногенных ландшафтов Кривбасса / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев, В. И. Шанда // Инженерная география: Тезисы докл. межгос. конф. – Вологда, 1992. – С. 56-57.

169. Булава Л. Н. Инженерно-геоморфологические исследования в условиях индустриального Криворожья / Л. Н. Булава, Ю. Т. Карандеев, А. О. Коваленко // Инженерная география: Тезисы докл. межгос. конф. – Вологда, 1992. – С. 15-16.

170. Булава Л. М. Природа Полтавщини у цифрах і цікавих фактах / Л. М. Булава // Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю: Матеріали обл. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПІ– ПОІППО, 1994. – С. 52-57.

171. Булава Л. М. Про походження географічних назв Полтавщини / Л. М. Булава, В. Н. Жук // Постметодика. – 1994. - №3(7). – С. 30-34 (початок); 1995. - №2(9). – С. 46-49 (закінчення).

172. Булава Л. М. Кліматичні і агрокліматичні умови 1946 і 1947 років на Полтавщині / Л. М. Булава, С. С. Бульба, М. І. Гриб, О. М. Мащенко // Голод 1946 –1947 років на Полтавщині (до 50-річчя трагедії): Матеріали і документи.– Полтава, 1996. – С. 39-41.

173. Полтавська область : природа, населення, господарство. Географічний та історико-економічний нарис / [Аліман М. В., Андрієнко В. В., Булава Л. М. та ін.] ; за ред. К. О. Маца. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – 336 с., іл. + вкл.

174. Дудник І. М. Економіко-географічні дослідження на Полтавщині / І. М. Дудник, В. О. Гуцал, Л. М. Булава // Географія. Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. – Випуск 43. – К.: Вид-во Київ. ун-ту імені Тараса Шевченка, 1998. – С. 53-55.

175. Булава Л. М. Висачківський горб // Енциклопедія сучасної України. – Т. 4. –К., 2006. – С. 442.

- Вільхова Говтва // Енциклопедія сучасної України. – Т. 4. – К., 2006. – С. 553.
- Литвяки – село Лубенського району» http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55238
- Ладижинка (Ладижинська) - річка http://esu.com.ua/search_articles.php?id=52894
- Лисича – річечка http://esu.com.ua/search_articles.php?id=552986
- Лихобабівка – річка http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55298
- Котельва.- том XV. – С. 12 http://esu.com.ua/search_articles.php?id=36
- Котелевка. - том XV. – С. 116 http://esu.com.ua/search_articles.php?id=32

176. Булава Л. М. Охорона ландшафтного різноманіття на Полтавщині / Л. М. Булава // Природоохоронний рух на Полтавщині: Матеріали регіональної науково-практичної конференції 8-9 червня 2006 року. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 123 -127.

177. Білоусько О. Полтавщина: Природа. Традиції. Культура / О. Білоусько, Л. Булава, А.Славуцький та інші. – Полтава: Оріяна, 2007. – 104 с. , іл.

178. Булава Л. Комсомольськ – центр залізорудної промисловості України / Л. Булава, О.Федій //Географія та основи економіки в школі. – 2007. – №11-12. – С. 11-12.

179. Булава Л.М. Дослідження географії та екології степових ландшафтів Полтавщини / Л. М. Булава, О. М. Мащенко // Географія в інформаційному суспільстві: Зб. наук. праць. У 4-х тт. – К.: Видавництво географічної літератури «Обрії», 2008. – Т. ІІІ. – С. 275-278.

180. Булава Л.М. Ландшафтна карта Полтави і її округи / Л. М. Булава // Географія та екологія Полтави: Зб. наук. праць. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 50-56.

181. Природно-ресурсний, людський та виробничий потенціал Полтавщини (історія становлення та сучасний розвиток) / Булава Л.М. та інші // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. За заг. ред. В.О. Пащенка, М.І. Степаненка, Б.В. Года. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2008. – 476 с. (С. 18 – 71).

182. Мащенко О.М., Булава Л.М., Мікрокліматичні умови Полтави / О. М. Мащенко, Л.М. Булава, Л. С. Комісаренко // Географія та екологія Полтави: Зб. наук. праць. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 28-31.

183. Остапенко П.О. Суспільно-географічні дослідження в контексті проблем адміністративно-територіальної реформи / П.О. Остапенко, Л. М. Булава // Зб. ст. викл., студ. і магістрантів спеціальності «Географія». - Випуск 1. - Полтава: ПДПУ, 2009. - С.44-47.

184. Регіональна екомережа Полтавщини / О.М.Байрак, Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарь, Л.М. Булава та інші. / Під загальною редакцією О.М. Байрак. – Полтава: «Верстка», 2010. – 214 с.

185. Нестеренко В., Булава Л.М. Аналіз кліматичних показників по метеостанції Полтава за 10 місяців 2012 року // Полтавщина – земля моя свята. / Зб. наук. статей. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техносервіс», 2012. – С. 280-286.

186. Диканщина. Історичний нарис / Л.М. Булава та інші. - Полтава: Дивосвіт, 2013. – 564 с.

187. Довкілля Полтавщини. Монографія. Колектив авторів / За загальною редакцією Голіка Ю.С., Ілляш О.Е. . – Полтава: Копі-центр, 2014. – 256 с. (Л.М. Булава: С. 26-50, 175-180).

188. Булава Л.М. Ландшафти Диканського району // Регіональний ландшафтний парк «Диканський» - центр збереження біорізноманіття та екологічного просвітництва : Зб. статей. – Полтава: Скайтек, 2015. – С. 39 – 43.

189. Булава Л. М. Інтегрований навчальний курс «Нумізматика і боністика з основами теорії грошей»/ Л. М. Булава. // Географія +: Матер. Всеукр. наук. конф. (Полтава, листопад 2002 р.). – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2002. – С. 34-37.

190. Булава Л.М. Нумізматика і боністика з основами теорії та історії грошей / Л.М. Булава. – Навчальний посібник для студентів. – Полтава: ПДПУ, 2006. – 80 с.

191. Булава Л. М. Невеликий комплекс джучидських дангів 1370-х років // Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки. - Тези доповідей ІІІ міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р. – Кіровоград-Київ-Переяслав-Хмельницький. – С. 38-40.

192. Булава Л.Н., Шевчук А.А. Выпуски дангов начального периода правления хана Золотой Орды Мухаммеда (771-772 г.х.) // Русь, Литва, Орда в памятниках нумизматики и сфрагистики. Ежегодник. – Вып. 2. – М.: Патриот, 2016. – С. 51-60.

193. Булава Л.Н., Ларионов Ю.В. Комплекс джучидских дангов второй половины XIV в. Из Черкасской области // Русь, Литва, Орда в памятниках нумизматики и сфрагистики. Ежегодник. – Вып. 2. – М.: Патриот, 2016. – С. 338-343.

194. Булава Леонид. Небольшой комплекс джучидских дангов времени Мамаевой Орды из литовско-ордынского пограничья (район Полтавы) // Нумізматика і фалеристика. - 2016. - №4 (80). – С. 38-41.

195. Булава Л., Козлов А. Комплекс джучидских дангов XIV века из Чаплинского района Херсонской области // Нумизматика Золотой Орды. - Сборник научных статей. - Вып. 6. / Ин-т истории им. Ш.Марджани АН РТ (Казань), 2016. – С. 66-73.

196. Булава Л.Н. Небольшой клад гривен и дангов начала 1360-х годов // XIX Всеросс. нумизматическая конференция. - Великий Новгород, 18 – 22 апреля 2017 г. – С. 83-86.

197. Шевчук А.А., Булава Л.Н. Чекан дангов хана Мухаммеда монетного двора Орда 772-773 г.х.. Часть 1 (772 г.х.) // Русь, Литва, Орда в памятниках нумизматики и сфрагистики. – Вып. 4. - М.: РИА Внешторгиздат, 2017. – С. 113 – 122.

198. Булава Л.Н., Шевчук А.А. Клад дангов из окрестностей Азова начала 1370-х годов // Русь, Литва, Орда в памятниках нумизматики и сфрагистики. – Вып. 4. - М.: РИА Внешторгиздат, 2017. – С. 123 – 135.

199. Булава Л.М. Знахідки монет Золотої Орди 60-70-х років XIV ст.. на Полтавщині / Л.М. Булава, О.О. Шевчук // Старожитності Лівобережного Придніпров'я. – Зб. Наук. праць. – К.: Центр пам'яткознавства НАН України, 2017. – С. 142-149.

200. Булава Л.М. До географії грошово-речових скарбів початку 1360-х років з історичної Полтавщини // Михайло Рудинський і Полтавський музей : зб. наук. пр. / УК ПОДА; ЦОДПА; ПХМ (галерея мистецтв) ім. М. Ярошенка; ПКМ ім. В. Кричевського; [відп. ред. Супруненко О. Б.; ред. кол. : Бабенко Л. Л., Ковальова І. Ф., Кулатова І. М. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2017. – С. 74-79.

Укладач: О.М. Мащенко

ФЕДІЙ Олександр Анатолійович (15.10.1970, м. Полтава) – кандидат педагогічних наук (2013), доцент (2015).

Закінчив географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1998) з кваліфікацією: «Соціоекономіко-географ, економіст регіонального розвитку». Трудову діяльність почав на Полтавському електромеханічному заводі слюсарем-інструментальником; проходив строкову службу в армії. Із 09.1993 р. по 09.2003 р. працював у загальноосвітній середній школі № 17 міста Полтави на посаді учителя географії та економіки. Категорія – вища, звання – учитель методист. У ПНПУ імені В.Г. Короленка з 2003 року: асистент (2003-2004 рр), ст. викладач (2004-2013 рр), доцент (з 2014 р).

У 2013 році в Інституті педагогіки Національної академії педагогічних наук України (м. Київ) захистив дисертацію на тему «Формування у старшокласників демографічних понять у процесі навчання економічної і соціальної географії» за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (географія) і здобув науковий ступінь «кандидат педагогічних наук».

Коло наукових інтересів: географія населення та розселення, геоекономіка, спортивний туризм. Автор понад 100 публікацій: монографія, статті у фахових, зарубіжних виданнях.

Нагороджений почесною грамотою Полтавської обласної Державної адміністрації (2016), почесною грамотою Полтавської обласної Ради (2017).

1. Вішнікіна Л. П. Соціально-економічна географія світу у структурно-логічних конспектах / Л. П. Вішнікіна, О. А. Федій. – Полтава : АСМІ, 1998. – 63 с.

2. Федій О.А. Використання активних методів на уроках економіки / О. А. Федій // Директор школи, грудень 2001, № 46-47 (190-191). – С. 17.

3. Федій О.А. Математичні моделі і розв'язування задач з економіки / О. А. Федій, Т. Г. Шиманська // ПостМетодика, 2003, № 3 (49). – С. 36–40.

4. Федій О.А. Географічний аспект курсу «Основи промислового, сільськогосподарського виробництва і транспорту» / О. А. Федій // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 92 –98.

5. Федій О.А. Розвиток сільського розселення в законодавчих та нормативно-правових актах держави / О. А. Федій // Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України : IV Всеукраїнська наук.-практ. конф., 16-17 трав. 2007 р. : матер. доп. – Київ : ВГЛ "Обрій", 2007. – С. 150–151.

6. Федій О.А. Пріоритетність розвитку сільського розселення в законодавчих та інших нормативно-правових актах держави / О. А. Федій // Трансформація національного законодавства через призму соціально-економічних аспектів розвитку суспільства : Міжрегіональна наук.-практ. конф., 10 трав. 2007 р. : матер. конф. – Полтава, 2007. – С. 71–73.

7. Федій О.А. Нормативно-правова база вдосконалення сільського розселення України / О. А. Федій // Економічна та соціальна географія [наук. зб., відп. ред. Іщук С.І.]. – К., 2007. – вип. 57. – С. 104–111.

8. Федій О.А. Територіальна організація сільського розселення Полтавської області / О. А. Федій // Розвиток соціально-економічної інфраструктури України в умовах євроінтеграції : VIII Міжрегіональна наук.-практ. конф., 19-20 берез. 2008 р. : матер. конф. – Полтава, 2008. – С. 92–94.

9. Федій О.А. Методичні рекомендації щодо розв'язування задач з економіки за програмою профільного навчання для учнів 9-11 класів (частина І) / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава, 2008. – 21 с.

10. Федій О.А. Особливості формування сільського розселення Полтавської області / О. А. Федій // Географія в інформаційному суспільстві : зб. наук. праць у 4 т. – К. : ВГЛ Обрії, 2008. – Т.ІІ. – 2008. – С. 287–289.

11. Федій О.А. Агропромислова спадщина у розвитку сільського розселення Полтавщини / О. А. Федій // Індустріальна спадщина в культурі і ландшафті : ІІІ міжнар. наук. конф., 1-4 жовт. 2008 р. : матер. конф. [у 2-х част.] – Ч.2. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 82–91.

12. Федій О.А. Методика виконання науково-дослідницьких робіт по вивченню системи сільського розселення / О. А. Федій // Метод. посіб. щодо підготовки і захисту наук.-дослід. робіт учнів-членів МАН : за ред. Л.М. Булави. – Полтава : ПОЦНТТУМ, 2008. – С. 38–42. – (Секція географія).

13. Федій О.А. Роль міста Полтави у розвитку системи сільського розселення / О. А. Федій // Географія та екологія Полтави : Всеукраїнська наук.-практ. конф., 25 квіт. 2008 р. : матер. конф. – Полтава, 2008. – С. 76–83.

14. Федій О. Сільське розселення Полтавської області: історико-географічний нарис / Олександр Федій // Історія української географії. – 2008. – вип. 17. – С. 46–50.

15. Федій О.А. Типізація сільських поселень Полтавської області / О. А. Федій // Економічна та соціальна географія : [наук. зб., відп. ред. Іщук С. І.]. – К., 2008. – вип. 58. – С. 103–111.

16. Федій О.А. Демографічна ситуація в сільській місцевості Полтавської області / О. А. Федій // Регіон 2009 : суспільно-географічні аспекти : міжнар. наук.-практ. конф. для студ., асп. та молодих науковців, 23-24 квіт. 2009 р. : тези доп. – Х. : РВВ Харківського нац. у-ту імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 164–167.

17. Федій О.А. Системи сільського розселення Полтавської області : сучасний стан та перспективи формування / О. А. Федій // Географія і сучасність : [зб. наук. праць Нац. пед. у-ту ім. М.П. Драгоманова]. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2009. – вип. 21. – С. 100–108.

18. Федій О.А. Методичні рекомендації до вивчення лекційного курсу, виконання лабораторних робіт, самостійної та індивідуальної роботи, польової практики з навчального курсу „Картографія з основами топографії" / Олександр Анатолійович Федій. – [2-ге вид., із змінами]. – Полтава : Друкарська майстерня, 2009. – 48 с.

19. Джаман М. О. Ретроспективний аналіз сільського розселення Полтавщини / М. О. Джаман, О. А. Федій // Регіон 2009 : стратегія оптимального розвитку : міжнар. наук.-практ. конф., 5-6 лист. 2009 р. : тези доп. – Х. : РВВ Харківського нац. у-ту імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 268–273.

20. Федій О.А. Роль сільськогосподарського виробництва у розвитку сільської місцевості Полтавщини / О. А. Федій // [зб. стат. викл., студ., магістр., спеціальності „Географія"]. – вип. 1. – Полтава : ПДПУ, 2009. – С. 33–38.

21. Джаман М. Управління розселенським процесом як чинник розвитку сільської місцевості (на прикладі Полтавської області) / Михайло Джаман, Олександр Федій // Часопис соціально-

економічної географії : [зб. наук. праць Харківського нац. у-ту ім. В.Н. Каразіна]. – Х. : Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2009. – вип. 7 (2). – С. 81–85.

22. Федій О. А. Основи технологій промислового виробництва : навчальний посібник / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава : Друкарня ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2010. – 52 с.

23. Федій О.А. Методичні рекомендації до вивчення лекційного курсу, виконання лабораторних робіт, самостійної та індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Основи технологій виробництва» / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава : Друкарня ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 20 с.

24. Федій О.А. Роль харчової промисловості у збереженні здоров'я нації / О. А. Федій // «Навколишнє середовище і здоров'я людини» : IV Всеукраїнський науково-практичний семінар, 23 квіт. 2010 р. : зб. мат. – Полтава : ПНПУ, 2011. – С. 179–181.

25. Федій О.А. Методичні рекомендації по виконанню завдань польової практики зі спортивного туризму та орієнтування / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава : Друкарня ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 20 с.

26. Топузов О. М. Демографічні знання як складова змісту географічної освіти / О. М. Топузов, О. А. Федій // Регіон 2011 : стратегія оптимального розвитку : наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10-11 лист. 2011 р. : мат. конф. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – С. 94–97.

27. Федій О.А. Висвітлення демографічних понять у підручниках з географії / Олександр Анатолійович Федій // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., головн. ред. В. М. Мадзігон; наук. ред. О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 238–245.

28. Топузов О. М. Вплив демографічних знань на формування життєвих компетенцій учнів / О. М. Топузов, О. А. Федій // Постметодика. – 2011. – № 6 (103). – С.48–50.

29. Федій О.А. Демографічні знання як основа здорового способу життя школярів / О. А. Федій // Навколишнє середовище і здоров'я людини : V Всеукраїнський науково-практичний семінар, 29-30 лист. 2011 р. : зб. мат. – Полтава : Скайтек, 2012. – С. 292–295.

30. Топузов О. М. Поняття «демографічний перехід» у шкільному курсі економічної і соціальної географії світу / О. М. Топузов, О. А. Федій // Географія та економіка в сучасній школі. – 2012. – № 4. – С. 22–24.

31. Топузов О. М. Логіко-гносеологічний аналіз процесу формування демографічних понять / О. М. Топузов, О. А. Федій // Постметодика. – 2012. – № 3 (106). – С.51–56.

32. Федій О.А. Формування демографічних понять засобами шкільного підручника з географії / О. А. Федій // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. – О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – 784 с. – С. 735–742.

33. Федій Олександр. Роль демографічних знань у формуванні економічно компетентної і соціально адаптованої особистості / Олександр Федій // Дидактика: теорія і практика. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема» : зб. наук. праць / [вступ. ст., ред. Г.О. Васьківської; упоряд. С.В. Косянчука]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 264 с. – С. 83–85.

34. Федий А. А. Компетентностный потенциал демографической составляющей школьного географического образования / А. А. Федий // [сб. матер. II Международной науч.-практ. конф. «Обучение и воспитание: методики и практика 2012/2013 учебного года»]; Под общ. ред. С. С. Чернова. – Новосибирск : Издательство НГТУ, 2012. – С. 165–169.

35. Федий А. А. Понятие «население» в курсе экономической и социальной географии / А. А. Федий // География и экология в школе XXI века. – Москва, 2013. – № 3. – С.64–70.

36. Федій О.А. Методичні рекомендації до вивчення лекційного курсу, виконання лабораторних робіт, самостійної та індивідуальної роботи, польової практики з навчального курсу «Картографія з основами топографії» / Олександр Анатолійович Федій. – [3-ге вид., із змінами]. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 40 с.

37. Практичні аспекти формування знань про населення на уроках географії: збірник матеріалів / [за ред. О. А. Федія і Л. А. Шкоденко]. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 48 с.

38. Федій О.А. Нові демографічні поняття в шкільній географічній освіті / О. А. Федій // Регіон 2013 : стратегія оптимального розвитку : наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 7-8 лист. 2013 р. : мат. конф. [гол. ред. колегії В. С. Бакіров]. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 90–92.

39. Федій О.А. Науковий контекст демографічних понять у методиці навчання економічної і соціальної географії / О. А. Федій. – Постметодика. – Полтава, 2013. – № 3 (112). – С. 37–40.

40. Федій О.А. Методична система формування демографічних понять в учнів як засіб фундаменталізації знань про населення / О. А. Федій. – Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми, 2013. – № 6 (32). – С. 127–133.

41. Федій О.А. Якісні показники демографічної характеристики населення у методиці навчання географії / О. А. Федій // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць. – Полтава : Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, 2013. – Випуск 12. – С. 338–342.

42. Федій О. Тривалість життя населення Полтавщини за роки незалежності України / Олександр Федій, Ірина Липівець // Другі Череванівські читання : зб. стат. за матеріалами II Всеукр. наук. конф., 30-31 жовт. 2013 р. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С.135–144.

43. Федій О.А. Формування демографічних понять у шкільній соціально-економічній географії: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / О. А. Федій. – Полтава, 2014. – 1 електрон. опт. диск (dvd+r); системні вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 98, 2000, XP ; MS Word 97-2003. – Назва з контейнера.

44. Федій О.А. Геоекономіка (курс лекцій) / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 68 с.

45. Федій О.А. Липницький Анатолій Володимирович / Олександр Анатолійович Федій // Рег. наук. конф. «Історія географічної освіти в Полтавському педагогічному університеті імені В. Г. Короленка», 11 квіт. 2014 р. : зб. статей. – Полтава : Мін-во освіти і науки України, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 150.

46. Федій Олександр. Територіальна організація сільського розселення Полтавської області / Олександр Федій // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2014. – Вип. 16 (1). – 258 с. – С. 103–109.

47. Федій О.А. Демографічні поняття в системі профільної географічної освіти / Олександр Анатолійович Федій // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць : [ред. кол.; голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2014. – Вип. 14. – С. 797–802.

48. Топузов О. М. Поняття «тривалість життя» як демографічний компонент шкільної географічної освіти / Олег Михайлович Топузов, Олександр Анатолійович Федій // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / [ред. кол.; гол. ред. – З. П. Бакум]. – Кривий Ріг : ДНВЗ «Криворізький національний університет», 2014. – Вип. 40. – 344 с. – С. 145–151.

49. Федій Олександр. Формування демографічних понять у процесі навчання економічної і соціальної географії : монографія / Олександр Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 139 с.

50. Федій Олександр. Управління сільським розселенням як суспільно-географічна проблема (на прикладі Полтавської області) / Олександр Федій // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – 2013. – Вип. 28. – С. 108–112.

51. Федій О.А. Спортивне орієнтування як різновид активного відпочинку населення / О. А. Федій // Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу : тези доп. Міжнар. наук.-прак. конф., присвяченої 40-річчю заснування факультету ХТГРТБ. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С 220–222.

52. Федій О.А. Системний підхід при формуванні демографічних понять у процесі навчання географії / О. А. Федій, П. В. Шуканов // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(32), Issue: 63, Budapest, 2015. – С. 48–51. – p-ISSN 2308-5258, e-ISSN 2308-1996.

53. Федій О.А. Туризм на Полтавщині як невід'ємна складова соціально-економічного розвитку регіону / О. А. Федій // Матер. Всеукраїнської наук.-прак. конф., присвяченої 25-річчю спеціальності «Географія» та 15-річчю кафедри географії та краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка «Освітні й наукові виміри географії» [відп. ред. С.М. Шевчук]. – Полтава : ТОВ АСМІ, 2016. – С. 244–249.

54. Федій О.А. Територіальна структура сільського розселення Полтавської області / О. А. Федій // Український географічний журнал. – 2016. – Вип. 3. – С. 44–49. doi: 10.15407/ugz2016.03.044

55. Федій О.А. Філософські підходи до осмислення категорії «середовище» / О. А. Федій // Філософські обрії : Науково-теоретичний журнал; Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – 2016. – Вип. 36. – С. 88–97. Фахове видання «Філософські науки», Index Copernicus, Open Academic Journals Index, Polska Bibliografia Naukowa, Ulrich`s Periodicals Directory, Google Scholar

56. Федій О.А. Використання технології моделювання системи демографічних понять на уроках економічної і соціальної географії / Олександр Анатолійович Федій // Матер. Всеукраїнської наук.-прак. конф. із міжнародною участю «Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку» [відп. ред. О. Ільченко]. – Вип. 17 – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – С. 258–262.

57. Федій О.А. Моделювання системи понять (на прикладі формування знань учнів про населення) / О. А. Федій // Географические аспекты устойчивого развития регионов [Электронный ресурс] : II международная научно-практическая конференция (Гомель, 23–24 марта 2017 г.) : [материалы]. – Электрон. текст дан. (объем 76,3 Mb). – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2017. – С. 832–836. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. требования : IBM-совместимый компьютер ; Windows 7; ОЗУ 512 Mb; CD-ROM 8-х и выше. – Загл. с этикетки диска.

58. Федій О.А. Урбанізація на Полтавщині в розрізі проблеми регіонального розвитку / Федій О.А. , Яковенко Л.І. // Регіон – 2017 : стратегія оптимального розвитку : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 вересня 2017 р.). – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – С. 138–140.

Укладач: В.В. Єрмаков

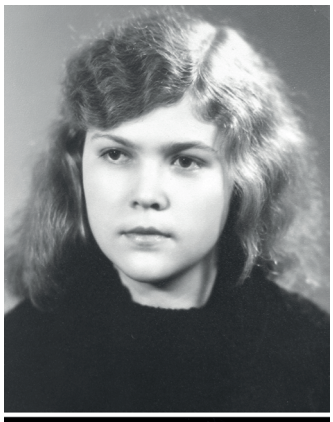

МАЩЕНКО Ольга Миколаївна (20.06.1960, с. Шпилівка Сумського району Сумської області) – кандидат педагогічних наук (2000), доцент (2003), викладач географічних дисциплін. Фото 1982 і 2018 рр.

У 1982 р. закінчила з відзнакою географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (КДУ ТШ) за спеціальністю «Географія», з присвоєнням кваліфікації «Географ, географ-краєзнавець, методист туристсько-екскурсійної справи, викладач». Направлена на роботу викладачем кафедри географії Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка (1982 - 1986). За сумісництвом займалася туристично-екскурсійною справою.

Навчалася в аспірантурі географічного факультету КДУ ТШ (1986 – 1991); працювала викладачем кафедри фізичної географії та геології Криворізького державного педагогічного інституту (1991 - 1992), ПНПУ імені В.Г.Короленка (1992 - 1998 і з 2001 р. й понині – доцент кафедри географії та методики її навчання), науковим співробітником лабораторії інтеграції змісту шкільної освіти Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України (1998 - 2001). У 2000 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки на тему «Формування системи знань про природу під час вивчення інтегрованих курсів з природознавства у 5-6 класах».

Основні навчальні дисципліни: загальне землезнавство, метеорологія і кліматологія, геоморфологія та інші.

Коло наукових інтересів: методика навчання географії та природознавства; загальна фізична географія і краєзнавство. Загальна кількість наукових та методичних друкованих праць становить близько 250 найменувань.

Підручники для середньої школи з грифом МОН

1. Довкілля-5. Екологія. Природознавство. Підручник для учнів 5 класу середніх загальноосвітніх шкіл / В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та інші. – Полтава: ПОІПОПП, 1977. – 124 с.
2. Довкілля-5: Підручник для учнів 5 класу /В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та інші. – Полтава: ПОІПОПП, 2000. – 108 с.
3. Довкілля-6. : Підручник для учнів 6 класу. Основні системи природи. Ч.2. /В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та інші. – Полтава: ПОІПОПП, 2000. – 84 с.
4. Загальна географія: Підручник для 6 кл. загальноосв. навч. закладів / Л.М.Булава, О.М.Мащенко, В.Р.Ільченко. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 242с.

Посібники для середньої школи з грифом МОН

5. Довкілля-5. Вип.2. - Навч. посібник з інтегрованого курсу для учнів 5 класу за експериментальними . програмами /В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін.. – Полтава: ПОІПОПП, 1995. – 72 с.
6. Довкілля-6. Вип. 3. - Навч. посібник з інтегрованого курсу для учнів 6 класу за експеримент. програмами /В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін. – Полтава: ПОІПОПП, 1995. – 76 с.
7. Булава Л.М. Географія. 6 клас. Педагогічний програмний засіб для загальноосвітніх навчальних закладів. Версія 1.0. / Л.М. Булава, О.М.Мащенко. – К.: ЗАТ «Транспортні системи» (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/11-7713 від 27.12.2006 року).

Програми для середньої школи з грифом МОН

8. Програма для середньої загальноосвітньої школи. Природознавство /В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін. – К.: Перун, 1996. – 200 с.
9. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Природознавство. Довкілля. Географія //В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та інші. – Полтава: «Довкілля-К», 2003. – 204 с.

Монографії

10. Географічна освіта в контексті історії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (1914-2014 роки) : Монографія. /Міністерство освіти і науки України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка / Л.М.Булава, С.М.Шевчук, О.М.Мащенко – Полтава, 2014. – 158 с.

11. Історія підготовки вчителів географії та природознавства на Полтавщині (1914 – 2014 роки) : монографія / Л.М.Булава, С.М.Шевчук, О.М.Мащенко. – Полтава : ПОІППО, 2015. – 158 с.

Посібники для вищої школи

12. Мащенко О.М. Шкільний курс природознавства та методика його викладання: Навчальний посібник для студентів спеціальності «географія» / О.М.Мащенко. – Полтава: Вид-во ПДПУ, 2005. – 66 с.

13 Мащенко О.М.Географія для магістрантів: Навчально-методичний посібник для самостійної та індивідуальної роботи магістрантів. Розділи: Геоекологія. Ландшафтна екологія / О.М.Мащенко. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2007. – 204 с.

14. Методика вивчення курсу «Природознавство» («Довкілля») у 5-6 класах: навч.-метод. посіб. / В.Р.Ільченко, О.Г.Ільченко, К..Ж. Гуз, Л.М. Рибалко, О.М.Мащенко та ін.– К.: Педагогічна думка, 2008.– 168 с.

15. Мащенко О.М. Метеорологія та кліматологія. Навчально-методичний посібник / О.М. Мащенко. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – 42 с.

16. Мащенко О.М. Гідрологія та геоморфологія. Навчально-методичний посібник / О.М. Мащенко, Т.С. Япринець. – Полтава: ПДПУ, 2009. – 76 с.

17. Мащенко О.М. Загальне землезнавство. Навчальний посібник /О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 62с.

18. Мащенко О.М. Метеорологія та кліматологія. Навчальний посібник / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 72 с.

19. Мащенко О.М. Основи ландшафтознавства. Навч. посібник / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 86 с.

20. Мащенко О.М. Методика навчання природознавства. Навч. посібник / О.М.Мащенко. - Полтава: ПНПУ, 2013. – 63 с.

21. Мащенко О.М.Геоморфологія. Ч.1. Рельєфоутворення: навч. посіб. для студ. спец. «Географія» / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2015. – 53 с.

22. Мащенко О.М. Геоекологія. -Ч.1.: Природокористування та екологічні проблеми геосфер: навч. посіб. для студ. спец. «Географія» / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2015. – 54 с .

23. Мащенко О.М. Геоекологія. Ч.2. Сучасна екологічна криза та шляхи її вирішення: навч. посіб. для студ. спец. «Географія» / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2015. – 26 с.

24.Атестаційний екзамен бакалавра «Географія» (Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр») / Булава Л.М., О.М.Мащенко, Л.П.Вішнікіна, Федій О.А. // Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава: ПНПУ, 2015. – 100 с.

25. Мащенко О.М. Загальне землезнавство з основами теорії фізичної географії: навчально-методичний посібник для студентів спеціалізації: 014.07 Середня освіта (Географія) / О.М. Мащенко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – 106 с.

26. Мащенко О.М. Геоморфологія та палеогеографія. Ч.2. Зональні типи морфоскульптур суходолу: навч. посіб. для студ. спец. «Географія» / О.М.Мащенко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2016. – 32 с.

27. Булава Л.М. Зональні біогеоценози і ландшафти Землі: Навчально-наочний посібник у форматі електронних презентацій. – 1 електрон. опт. диск (+ DVD-ROM, 1,3 Gb); та текстовий методичний супровід до самостійної роботи студентів (32 с.). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017 (32,61 др. арк.). / Л.М. Булава, О.М.Мащенко.

28. Мащенко О.М. Організація туристичних подорожей та екскурсій. Навчально-методичний посібник для студентів напрямів підготовки 6.010201 Фізичне виховання та 6.020101 Культурологія освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр / О.М.Мащенко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 106 с.

29. Мащенко О.М. Геоморфологія та палеогеографія. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 6.040104 Географія освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр / О.М.Мащенко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 106 с.

Посібники для учнів та вчителів

30.Методика викладання інтегрованого курсу з природознавства в 5 класі. Посібник для учителів / В.Р.Ільченко, О.Г. Ільченко, К..Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін. – Полтава:ПОІПОПП, 1997. –204 с.

31.Методика викладання інтегрованого курсу з природознавства в 6 класі. Посібник для учителів / В.Р.Ільченко, О.Г.Ільченко, К..Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін. – Полтава:ПОІПОПП, 1998.-196 с.

32. Щоденник досліджень та зошит з довкілля. Навч. посібн. для учнів 5 класу загальноосвітньої школи / / В.Р.Ільченко, О.М.Мащенко,О.Г.Ільченко, К..Ж. Гуз, та ін. – Полтава:ПОІПОПП, 2000. – 76 с.

33. Природознавство. Довкілля. Зошит та щоденник досліджень. Навчальний посібник для учнів 5 класу. – Частина І / В.Р.Ільченко, О.М.Мащенко, О.Г.Ільченко, К.Ж. Гуз, та ін. - Полтава; Вид-во «Довкілля - К», 2005. – 64 с.

34. Мащенко О.М. Методика викладання курсу «Природознавство. Довкілля» в 5-6 класах / В.Р.Ільченко, О.Г.Ільченко, К.Ж. Гуз, О.М.Мащенко та ін. - Полтава; Видавництво «Довкілля - К», 2005. – 144с.

35. Теоретичні та методичні засади інтеграції природничо-наукової освіти основної школи: посібник / Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Мащенко О.М. та ін. - К.: Видавничий дім «Сам», 2017. - 320 с.

Статті у фахових виданнях

36. Мащенко О.М. Роль дидактичних тезаурусів у формуванні узагальнених вмінь в інтегрованих курсах з природознавства (5-6 класи) / О.М.Мащенко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – №1. – С.155-159.

37. Мащенко О.М. Викладання довкілля у 5-6 класах / О.М.Мащенко // Постметодика. – 1999. – №2,3.,4. – С.91-95.

38. Мащенко О.М. Дидактичні умови формування системи знань про природу у свідомості учнів 5-6 класів // Педагогічний пошук. –1999. – №4. – С.31-34.

39. Мащенко О.М. Наочне забезпечення систематизації природничо-наукових знань школярів 5-6 класів / О.М.Мащенко //Імідж сучасного педагога. – 2000. – № 4-5. – С.66-68.

40. Мащенко О.М. Організація навчальної діяльності учнів із систематизації знань на уроках інтегрованих курсів з природознавства у 5-6 класах / О.М.Мащенко //Постметодика. – 2000. – № 6. – С.19-24.

41. Мащенко О.М. Діагностика системності знань (на прикладі шкільної природничо-наукової освіти) / О.М.Мащенко // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3-4. – С. 57-60.

42. Мащенко О.М. Моделювання як засіб цілісного засвоєння учнями природничо-наукових знань / О.М.Мащенко // Наукові записки Кіровоградського педагогічного інституту. Серія: Педагогічні науки. – Вип.32. – Ч.1. – Кіровоград, 2001. – С.161-165.

43. Мащенко О.М. Формування системи екологічних знань у процесі вивчення шкільних регіональних фізико-географічних курсів / О.М.Мащенко // Постметодика. – 2002. – №4. – С.46-44.

44. Мащенко О.М. Формування цілісних знань про природу при вивченні курсу «Загальне землезнавство» /О.М.Мащенко // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Зб. Наук. праць. – Вип. 3. – Харків-Вінниця, 2002. – С. 257-261.

45. Мащенко О.М. Формування системи фізико-географічних знань у студентів географічних спеціальностей / О.М.Мащенко // Географія і сучасність. Зб. наук. праць НДПУ імені М.П.Драгоманова. ВИП. 7. – К.:Вид-во НДПУ, 2002. – С.210-217.

46. Мащенко О.М. Формування цілісних знань про природу Землі під час інтегративних еколого-географічних днів освітньої програми «Довкілля» / О.М.Мащенко // Імідж сучасного педагога. – 2003. – № 4. – С. 54-57.

47. Мащенко О.М. Шкільна географічна освіта в Україні в епоху глобалізації: пошуки шляхів реформування / / О.М.Мащенко / Збірник наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту імені Короленка. - Випуск 6/7 (28/29). Серія "Педагогічні науки". – Полтава: Вид-во ПДПУ, 2003. – С.214-222.

48. Мащенко О.М. Мотивація навчальної діяльності школярів в умовах особистісно-орієнтованого навчання / О.М.Мащенко // Збірник наукових праць ПДПУ. - вип. 5(38) Серія «Педагогічні науки». – Полтава: Вид-во «АСМІ», 2005. – С. 29-39.

49. Мащенко О.М.Концептуальні основи підручника географії для 6 класу / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Імідж сучасного педагога. - 2006. - № 9-10 (58-59). - С. 102-105.

50. Еколого-просвітницький потенціал сучасної географічної освіти в Україні / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Постметодика. – 2012. - № 6. – С. 43-48.

51. Мащенко О.М.Формування системи фізико-географічних знань школярів на основі загальних географічних закономірностей / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Постметодика. – 2014. - №3. – С. 38-4

52. Булава Л.М. Загальноосвітні навчальні заклади Полтавщини напередодні української революції / Л.М. Булава. О.М.Мащенко // Постметодика. – 2015. – №3. – С.32-39.

53. Булава Л.М. Заклади професійної освіти на Полтавщині напередодні української революції / Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Постметодика. – 2016. – №1. – С.43-49.

Статті у інших виданнях та матеріали конференцій

54.Мащенко О.М. Ландшафтно-мелиоративное районирование Сумской области / О.М. Мащенко// Физическая география и геоморфология . Республиканский межведомств. научн. сборник. - Вип.34. – 1987. – С. 65-69.

55.Мащенко О.М. Природно-сельскохозяйственные районы Сумской области / О.М.Мащенко // Вісник Київського університету. Географія. – 1988. – Вип. 30. – С.17-22

56. Мащенко О.М. Систематизация знаний о природе учащимися 5-6 классов / О.М.Мащенко // Образовательная модель «Логика природы. Технологии интеграции содержания естественнонаучного образования. Сб. научн . трудов. – М.: 2003. – С.112-116.

57. Мащенко О.М. Формування ПНКС засобами географії / О.М.Мащенко // Зміст і технології шкільної освіти. Матеріали звітної наук. конф. Інституту педагогіки АПНУ. – Київ: Вид-во «Педагогічна думка «, 2004. – С. 60-62

58. Мащенко О.М. Технологія систематизації знань інтегрованого курсу з природознавства у свідомості учнів 5-6 класів на підґрунті дидактичних тезаурусів / О.М.Мащенко // Теорія і практика інтеграції змісту освіти. Освітня програма "Довкілля". Зб. наук. праць. – Київ – Полтава: Довкілля-К. – 2004. – С. 93-103.

59. Мащенко О.М. Формування ПНКС засобами фізичної географії / О.М.Мащенко // Формування природничо-наукової картини світу в учнів середньої школи. – К.: Інститут педагогіки АПН, 2005. – С. 73 – 92.

60. Мащенко О.М. Формування цілісних знань про географічні об'єкти / О.М.Мащенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 43. – С. 3 – 5.

61. Мащенко О.М. Концептуальні засади шкільної географічної освіти у складі освітньої галузі «Природознавство» / О.М.Мащенко //Впровадження сучасних технологій навчання у шкільній, вищій, післядипломній освіті: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПОІППО, 2006.– С.99-112.

62. Мащенко О.М. Типологія підходів до класифікації екологічних проблем людства / О.М. Мащенко, Н.І. Опришко // Еколого-економічні, правові та соціальні аспекти охорони навколишнього середовища. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2007. – С.69-73.

63. Булава Л.М. Про типовий план вивчення природних зон. 8 клас / Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 1(534) – С. 6-9.

64. Булава Л.М. Яким бути підручнику «Фізична географія України»? / Л.М. Булава, О.М. Мащенко // Географія. Наук.-метод. журнал. – 2008. – №1. – С.7-9.

65.Всеукраїнський турнір юних географів / О.М.Мащенко // Географія. Науково-методичний журнал. – 2008. – № 1(101) – С. 5-6. (у співавт. Булава Л.М., Мащенко О.М., Шуканова А.А.)

66. Булава Л.М. Дослідження географії та екології степових ландшафтів Полтавщини / Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Географія в інформаційному суспільстві. Зб. наук. праць. У 4-х тт. – К.: Видавництво географічної літератури «Обрії», 2008. – Т. ІІІ. – С. 275-278.

67. Мащенко О.М. Мікрокліматичні умови Полтави / О.М.Мащенко, Л.М.Булава, Л.С.Комісаренко // Географія та екологія Полтави. Зб. наук. праць. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 28-31.

68. Булава Л.М. Турнір як форма організації позакласної роботи з географії / Л.М. Булава. О.М.Мащенко // Географія. – 2009. – С. 2 -7 .

69. Мащенко О.М. Шляхи оптимізації сільськогосподарських ландшафтів на території України в умовах глобальної екологічної кризи / О.М.Мащенко // Збірник статей викладачів, студентів і магістрантів спеціальності «Географія». – Випуск 1. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С18-22

70. Мащенко О.М. Карстові печери як селитебний та спелеокліматичний ресурс / О.М.Мащенко // Збірник статей викладачів, студентів і магістрантів спеціальності «Географія». – Випуск 1. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С.39-44.

71. Мащенко О.М. Екологічна складова курсу «Метеорологія та кліматологія»/ О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Навколишнє середовище і здоров'я людини [Зб. матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. семінару. 18-19 вересня 2008 р.].-Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – С. 185-187.

72.Мащенко О.М. Екологічний зміст радіаційно-термічного компонента курсу «Метеорологія та кліматологія» / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Навколишнє середовище і здоров'я людини [зб. матер. ІІІ Всеукр. наук.-практ. семінару. 25.09. 2009 р.]. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – С. 202-205.

73. Мащенко О.М. Антропогенні впливи деструктивного та конструктивного характеру на абіотичні компоненти селитебних ландшафтів / О.М.Мащенко, Я.М. Скрипник // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття Україні у світлі вчення про ноосферу: [матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф.]. – Полтава: Астрая, 2009. – С. 174-176.

74. Мащенко О.М. Взаємодії підземних вод у географічній оболонці / О.М.Мащенко, К.О. Кравченко // Збірник статей викладачів, студентів і магістрантів спеціальності «Географія». – Випуск 1. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 25-32.

75. Мащенко О.М. Сучасна заповідна мережа Полтавської області та перспективи її розвитку / О.М.Мащенко, І.В.Зінченко // Збірник статей викладачів, студентів і магістрантів спеціальності «Географія». – Випуск 1. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 11-15.

76. Мащенко О.М. Екологічна спрямованість курсу «Ландшафтознавство» / О.М.Мащенко, О.Крюкова // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару. - Полтава: ПДПУ, 2010. – С. 284-288.

77. Мащенко О.М. Особливості несприятливих стихійних явищ в атмосфері / О.М.Мащенко, К.Ф.Мороз // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару. - Полтава: ПДПУ, 2010. – С. 126-128.

78. Мащенко О.М. Екологічні наслідки сейсмічних явищ / О.М..Мащенко, О.С. Маляренко // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару. - Полтава: ПДПУ, 2010. – С. 123-125.

79. Мащенко О.М. Етапи розвитку ландшафтознавства в Україні / О.М.Мащенко, О.С. Маляренко // Методика викладання природничих дисциплін у вищій та середній школі. 18-ті Каришинські читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26-27 травня 2011 року) . – Полтава: Астрая, 2011. – С. 38-40.

80. Мащенко О.М. Формування системи знань про рельєф у майбутніх учителів географії / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Методика викладання природничих дисциплін у вищій та середній школі . 18-ті Каришинські читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26-27 травня 2011 року) . – Полтава: Астрая, 2011. – С. 51-56.

81. Мащенко О.М. Гляціальні форми рельєфу геоморфологічної області Придніпровської низовини / О.М.Мащенко, В.А.Рябуха // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник статей регіональної наукової конференції, 5 квітня 2012 р. – Міністерство освіти та науки, молоді та спорту України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2012. – С. 6-9.

82. Мащенко О.М. Вивчення впливу змін клімату на етнічно-цивілізаційний розвиток людства / О.М.Мащенко, В.А. Кітченко // Географія на Полтавщині: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник статей регіональної наукової конференції, 5 квітня 2012 р. – Міністерство освіти та науки, молоді та спорту України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2012. – С.75-78.

83. Мащенко О.М. Роль загальних закономірностей природи та географічних закономірностей у формуванні географічних компетентностей учнів 7 класу загальноосвітньої школи / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Теоретико-методичні засади компетентнісної моделі змісту освітніх галузей загальноосвітньої школи. Зб. наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції (18 квітня 2013 р., Полтава).– Полтава: АСМІ,2013. – С.144-148.

84. Мащенко О.М. Вплив сучасних змін клімату на території України на життєдіяльність людини / О.М.Мащенко, В.А. Кітченко // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПНПУ, 2013. – 247-252.

85. Мащенко О.М. Інтегративний потенціал географічних знань в освітній галузі «Природознавство» шкільної освіти України / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы Материалы IV международной научно-практической конференции. – Гомель: . ГГУ им. Ф.Скорины, 2013. – С.165-168.

86. Булава Л.М. Концепція розвитку неперервної географічної освіти в Україні (в контексті проектів закону про вищу освіту / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы Материалы IV международной научно-практической конференции. – Гомель: ГГУ им. Ф.Скорины, 2013. – С. 62-64.

87. Мащенко О.М. Значення компонентних фізико-географічних дисциплін для підготовки фахівців туристично-краєзнавчої роботи / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу». – Полтава: ПУЕТУ, 2014.

88.Мащенко О.М. Формування компетентностей про рослинність Землі на основі інтеграції біологічних та географічних знань в учнів 7 класу / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. пр.]. – Полтава : ПОІППО, 2014. – Вип. 6. – С. 113-118.

89. Мащенко О.М. Використання річкових природно-аквальних комплексів для оздоровлення та відпочинку на території України / О.М.Мащенко, А.О.Фуголь // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методичне забезпечення напряму підготовки «Здоров'я людини». – Полтава: ПНПУ, 2014. – С.57-59.

90. Мащенко О.М. Вплив радіаційно-термічних умов України на життєдіяльність населення / О.М.Мащенко, С.С. Тернієвська // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали VI Всеукраїнського науково-практичного семінару. - Полтава: ПНПУ, 2014. – С.142-146.

91. Булава Л.М. Організація природничої освіти в попередниках ПНПУ імені В.Г.Короленка (09.1914 – 09.1941 рр.) / Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXI Каришинські читання) : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (Полтава, 29-30 трав. 2014 р.). – Полтава: АСМІ, 2014. – С. 40-42.

92. Мащенко О.М. Формування у студентів – географів знань про альтернативне джерело енергозабезпечення – геотермальну енергію //Навколишнє середовище і здоров'я людини / О.М.Мащенко, О.Г.Шестидесятна // Збірник матеріалів 8-ого Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: Астрая, 2015. – С.165-167.

93. Мащенко О.М. Роль географічного контенту для формування загальнопредметних компетентностей освітньої галузі «Природознавство» / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Українська географія: Сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т. – К.: Прінт-Сервіс, 2016. – Т.1. – С. 179-181.

94. Мащенко О.М. Використання інтегративних зв'язків в освітній галузі «Природознавство» для формування базових фізико-географічних компетентностей у 7 класі / О.М.Мащенко // Зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освітні й наукові виміри географії» (25-26 квітня 2016 р., Полтава). – Полтава: АСМІ, 2016. – С. 48-53.

95.Нарис історії географічної освіти у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка / П.А.Кравченко, Л.М.Булава С.М. Шевчук, О.М.Мащенко // Зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освітні й наукові виміри географії» (25-26 квітня 2016 року, Полтава). – Полтава: АСМІ , 2016. – С.95-100.

96. Мащенко О.М. Формування загальних компетентностей у курсі географії 8 класу на основі інтегративного підходу в освітній галузі «Природознавство» / О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Наукові записки ПОІППО: Педагогічні засади ефективного навчання у загальноосвітніх школах. – 2016. – Випуск 8. – Полтава. – ПОІППО. – С.42-47.

97. Булава Л.М. Полтавський учительський інститут після Лютневої революції 1917 року/ О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Матеріали XVI міжнарод. наук.-практ. конф.: «Макаренкознав-

ство: вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості». 13-14.III. 2017 р. – Полтава, 2017. – С. 13-14

98. Булава Л.М. Книжка студентки першого набору природознавчого відділу Полтавського педагогічного інституту (1919 рік) / Л.М. Булава, О.М.Мащенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIV Каришинські читання), 18-19 травня 2017 року. – Полтава, 2017. – С. 50-53.

99.Екологічна спрямованість вивчення транспорту у курсі «Географія Полтавської області» /О.М.Мащенко, Л.М. Булава,Таран Р.Ю. // Сучасний стан та проблеми вищої екологічної освіти України. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції 28–29 березня 2017 р. – Одеса: ОДЕКУ, 2017. – С. 22-25.

100. Мащенко О.М. Роль геоморфологічного чинника у формуванні мікроклімату на Полтавщині /О.М.Мащенко, Л.М. Булава // Матеріали XXXVIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (14 грудня 2017 року): Зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 38. С.18-22. http://confscientific.webnode.com.ua

Укладач: Л.М. Булава

ШУКАНОВА Анжела Анатоліївна (23.09.1971, м. Полтава) – кандидат педагогічних наук (2009), доцент (2012).

У 1993 р. закінчила Харківський державний університет, кваліфікація «географ, викладач географії», спеціалізація «Охорона природи і раціональне використання природних ресурсів». З 1996 по 2002 р. працювала вчителем географії та економіки у авторській національній школі № 37 м Полтави. У 2003 р. прийнята на посаду асистента кафедри географії та краєзнавства, з 2004 р. старший викладач, з 2010 р. доцент. У 2006 р. як здобувач була прикріплена до лабораторії географічної та економічної освіти АПН України (м. Київ), де під науковим керівництвом д. пед. н. Топузова О.М. виконана і в 2009 р. успішно захищена кандидатська дисертація на тему «Методика формування економічних знань в учнів 9-10 класів у процесі навчання географії» зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (географія).

Коло наукових інтересів: методика навчання географії та економіки, економічна і соціальна географія світу, туризм і рекреація. Є автором понад 80 наукових праць, з них 15 статей у фахових виданнях, 11 підручників та навчально-методичних посібників з грифом МОН.

Список основних праць з теорії та методики навчання географії, економіки

1. Шуканова А. А. Ландшафтный подход в экологических исследованиях регионов / А.А. Шуканова // Екологічні проблеми регіону: суть і шляхи вирішення : зб. матер. конф. – Полтава, РВВ ПКІ, 1997. – С. 18-20.

2. Шуканова А. А. Проблемне навчання при вивченні курсу «Розміщення продуктивних сил України» / А. А. Шуканова // Методичні, дидактичні і психологічні аспекти проблемного навчання в умовах реформування вищої освіти : зб. матер.наук.-метод. конф. – Полтава, НВПКІ, 1998. – С.100-105.

3. Шуканова А. А. Населення і трудові ресурси Полтавської області (розробка уроку) / А. А. Шуканова // Антологія краєзнавства Полтавщини : наук.-метод. посібник ; за ред. П.І.Матвієнка. – Полтава: ПОІПОП, 1999. – С.134-138.

4. Шуканова А. А. Гуманістичні аспекти викладання шкільного краєзнавства (з досвіду викладання курсу «Рідний край» / А. А. Шуканова // Педагогічні засади формування гуманістичних цінностей природничої освіти, її спрямованість на розвиток особистості : зб. матер. міжн. наук.-практ. конф. – Полтава : АСМІ, 2003. – С.469-470.

5. Маца К. О. Інтеграція і диференціація наукових знань в процесі вивчення природознавчих дисциплін / К. О. Маца, А. А. Шуканова // Географічна освіта і наука в Україні : зб. тез доповідей II міжн. наук.-практ. конф. – К., 2003. – С.348-349.

6. Шуканова А. А. Про можливі напрямки вдосконалення структури і змісту шкільної економіко-географічної освіти / А. А. Шуканова // Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін в умовах моделювання освітнього середовища : зб. наук. праць міжн. наук.-практ. конф. – Полтава : АСМІ, 2004. – С.100-103.

7. Шуканова А. А. Природоохоронні аспекти економічної освіти учнів 10-х класів в процесі вивчення географії / А. А. Шуканова // Шляхи інтеграції природоохоронної діяльності та освітньо-виховної діяльності : матер. наук.-практ. семінару. – Полтава : Верстка, 2004. – С.51-55.

8. Шуканова А. А. Формування екологічного мислення студентів при викладанні економіко-географічних дисциплін / А. А. Шуканова // Економіка України: стратегія, відродження і трансформаційні перетворення : матеріали наук.-практ. конф. – Полтава : ПІБ МНТУ, 2005. – С.88-90.

9. Шуканова А. А. Синтез економічних і географічних знань в курсі «Економічна і соціальна географі світу» (на прикладі аграрного сектору) / А. А. Шуканова // Шкільна географічна освіта: проблеми і перспективи : матер. наук.-практ. конф. – Київ, 1-2 листопада 2005 р. – С. 86 – 92.

10. Маца К. О. Про можливі напрямки структурної перебудови шкільних курсів з економічної і соціальної географії / К. О. Маца, А. А. Шуканова // Шкільна географічна освіта: проблеми і перспективи : матер. наук.-практ. конф. (Київ, 1-2 листопада 2005 р.). –К., 2005. – С. 43 – 51.

11. Шуканова А. А. Підготовка вчителя економіки / А. А. Шуканова // Економіка в школах України. – № 10. – 2005. – С. 27-31.

12. Шуканова А. А. Підготовка вчителя економіки / А. А. Шуканова // Економіка в школах України. – № 11. – 2005. – С. 45-47.

13. Шуканова А. А. Підготовка вчителя економіки / А. А. Шуканова // Економіка в школах України. – № 12. – 2005. – С. 35-39.

14. Шуканова А. А. Концепція сталого розвитку людства – міф чи реальність? / А. А. Шуканова // Соціально-економічний розвиток України на початку XXI століття : матеріали VI наук.-практ. конф. (Полтава, 15-16 березня 2006 р.). – Полтава : ПІБ МНТУ, 2006. – С.177–179.

15. Шуканова А. А. Вивчення моделей соціально-економічного розвитку країн в курсі «Економічна і соціальна географія світу» / А. А. Шуканова // Регіон – 2006: стратегія оптимального розвитку : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (15-16 травня 2006 р., м. Харків). – Харків : РВВ Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2006. – С. 119-123.

16. Шуканова А. А. Трудові ресурси і зайнятість населення у курсах географії та економіки / А. А. Шуканова // Економіка в школах України. – 2006. – № 3 (16). – С. 29-31.

17. Шуканова А. А. Використання «економічних загадок» при вивченні курсу «Основи економіки» / А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2006. – № 3(53). – С. 28-29.

18. Шуканов П. В. Зміст і методика вивчення теми «Політична карта світу» / П. В. Шуканов, А. А. Шуканова // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій і післядипломній освіті : матеріали Всеукраїнського наук.-практ. семінару. – Полтава : ПОІППО, 2006. – С.72–76.

19. Морозова Г. Л. Гра-подорож «Навколосвітній круїз водами Світового океану» / Г. Л. Морозова, А.А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2006. – №8 (58). – С.26-31.

20. Шуканова А.А. Економічний турнір з прикладної економіки / А.А. Шуканова // Економіка в школах України. – 2007. – №1(26). – С. 29-31.

21. Курило О.В. Еколого-географічні аспекти розвитку металургійної промисловості світу / О. В. Курило, А. А. Шуканова // Еколого-економічні, правові та соціальні аспекти охорони навколишнього середовища. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2007. – С. 95–97.

22. Шуканова А. А. Тренінг для вчителів економіки / А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – №11-12. – С. 27-30.

23. Булава Л. М. Турнірні баталії юних географів / Л. М. Булава, А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – №11-12. – С. 35–38.

24. Булава Л. М. III Всеукраїнський турнір юних географів / Л. М. Булава, А. А. Шуканова // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – №1. – С. 13-16.

25. Шуканова А. А. Проектування змісту і методики формування економічних знань в шкільних курсах географії / А. А. Шуканова // Імідж сучасного педагога. – 2008. – №7-8 (86-87). – С. 105-109.

26. Шуканова А. А. Концептуальні підходи до структурування економічних знань у шкільних курсах географії / А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2008. – № 11-12 (81-82). – С. 2-8.

27. Топузов О.М. Економізація шкільної географічної освіти (історичний аспект) / О. М. Топузов, А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 1 (83). – С. 29 – 33.

28. Топузов О. М. Методика формування економічних знань учнів під час вивчення курсу «Економічна і соціальна географія України» / О. М. Топузов, А. А. Шуканова // Рідна школа. – 2009. – №2-3 (950-951). – С. 33 – 40.

29. Шуканова А. А. Психолого-дидактичні засади засвоєння економічних знань учнями у процесі навчання географії / А. А. Шуканова // Імідж сучасного педагога. – 2009. – №8-9 (97-98) – С. 122-126.

30. Шуканова А. А. Інтелектуальні змагання юних географів / А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 1 (83). – С. 25 – 28.

31. Шуканова А. А. Використання інформаційних технологій під час проведення всеукраїнських турнірів юних географів / А. А. Шуканова // Шкільна географічна освіта: інформаційно-комунікаційні технології у навчально-виховному процесі : збірник наук. праць – К.: ДНВП «Картографія», 2008. – Випуск III. – С. 56-58.

32. Шуканова А. А. Географічні баталії в Полтаві / А. А. Шуканова // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 3 (584). – С. 6 – 11.

33. Шуканова А. А. Урок на тему «Безробіття: чому виникає і яким буває?» / А. А. Шуканова // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 2 (84). – С. 25-31.

34. Шуканова А. А. Світоглядні економічні ідеї в шкільній географічній освіті / А. А. Шуканова // Регіон – 2009: стратегія оптимального розвитку : міжн. наук.-практ. конф., 5-6 листопада 2009 р. – Харків : РВВ Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 128 – 130.

35. Шуканова А. А. Формування економічних знань. Методичні поради до уроків географії у 9-му класі / А. А. Шуканова // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2010. – № 2 (631). – С. 3 – 6.

36. Топузов О. М. Результати засвоєння економічних знань учнями 9-10-х класів у процесі навчання географії в умовах вибору підручників / О. М. Топузов, А. А. Шуканова // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 7. – Полтава, 2010. – Серія «Педагогічні науки». – С. 23-30.

37. Шуканова А. А. Дидактичні умови впровадження інтерактивного навчання географії в школі / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Регіон – 2010: стратегія оптимального розвитку : міжн. наук.-практ. конф., 4-5 листопада 2010 р. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 106-108.

38. Посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання та проведення підсумкової контрольної роботи з географії у 11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, С. Л. Капіруліна, В. М. Самойленко, А. А. Шуканова – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 128 с.

39. Методика навчання географії материків і океанів. Навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, С. Л. Капіруліна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 128 с.

40. Географія. Зошит для практичних робіт. 7 клас. / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, С. Л. Капіруліна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 40 с.

41. Географія: підручник для 7 класу. / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, С. Л. Капіруліна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 320 с. (всього др. арк., особ. внесок др. арк.)

42. Шуканова А. А. Самоосвітня діяльність вчителя географії / А. А. Шуканова // Імідж сучасного педагога – Полтава, 2011. – № 8–9 (117–118). – С. 113-115.

43. Шуканова А.А. Функціональна структура професійної компетентності вчителя географії в системі неперервної освіти / А. А. Шуканова // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., головн. ред. В. М. Мадзігон, наук. ред. О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 740-746.

44. Шуканова А. А. Структура економічних знань у курсах географії / А. А. Шуканова // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2011. – №37 (714). – С. 11-13.

45. Шуканова А.А. Синтез екологічних і економічних знань при викладанні економіко-географічних дисциплін / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Регіон – 2011: стратегія оптимального розвитку : міжн. наук.-практ. конф., 10-11 листопада 2011 р. [Гол. ред. колегії В.С. Бакіров]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 101-103.

46. Географія. Зошит для практичних робіт. 6 клас: [навч. посібник] / О. М. Топузов,, О. Ф. Надтока, Т. Г. Назаренко, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 48 с.

47. Шуканов П. Сакрально-наукові основи освітнього процесу / П. Шуканов, А. Шуканова // Імідж сучасного педагога – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2012. – №3 (122). – С. 3-6.

48. Шуканова А. А. Економічні питання в шкільному курсі економічної і соціальної географії України / А. А. Шуканова // Постметодика. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2012. – №3 (122). – С. 3-6.

49. Шуканова А.А. Формування економічних знань учнів / А. А. Шуканова // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – №1 (104). – С. 33-38.

50. Шуканова А. А. Модель професійної компетентності учителя географії / А. А. Шуканова, Л. А. Шкоденко // Наукові записки ПОІППО : Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – 2011. – Випуск 2. – С. 67-75.

51. Шуканова А. А. Економізація як стратегічний напрямок географічної науки та освіти / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Регіон – 2012: стратегія оптимального розвитку : міжн. наук.-практ. конф., 25-26 жовтня 2012 р. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – С. 115-116.

52. Географія: Підручник для 6 класу / О. М. Топузов., Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2014. – 320 с.

53. Географія. Зошит для практичних робіт. 7 клас: [навч. посіб.] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2014. – 40 с.

54. Географія. Зошит для практичних робіт. 8 клас: [навч. посіб.] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2014. – 32 с.

55. Шуканова А. А. Геоекологічний підхід до формування природоохоронних знань учнів основної школи у процесі навчання географії / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Географія та економіка у рідній школі. – 2015. – № 4. – С. 31-37.

56. Олійник Я. Б. Всеукраїнський турнір юних географів у Кіровограді / Я. Б. Олійник, Т. В. Уманська, А. А. Шуканова // Географія та економіка у рідній школі. – 2015. – № 1-2. – С. 19-21.

57. Шуканова А. Х Всеукраїнський турнір юних географів / А. Шуканова, Л. Хлань // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2015. – № 3. – С. 4-10.

58. Шуканов П. В. Перспективы формирования макрорегиональной валютно-финансовой структуры мира / П. В. Шуканов, А. А. Шуканова // Регіон-2014: Стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 6 листопада 2014 р. – С. 166 – 168.

59. Шуканов П. В. Глобальное цивилизационное пространство как основа устойчивого развития мира / П. В. Шуканов, А. А. Шуканова // Международная научно-практическая конференция «Географические аспекты устойчивого развития регионов», г. Гомель, учреждение образования «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины», 23-24 апреля 2015 г. – С. 126-129.

60. Яйчун Ю.М. Моделі розвитку культурно-пізнавального туризму в містах України / А. А. Шуканова, Ю. М. Яйчун // Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу : тези доповідей міжн. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20-21 листопада 2014 р.) – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 218 – 220.

61. Глухота В. О. Вплив політичної нестабільності на розвиток туризму / А. А. Шуканова, В. О. Глухота // Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу : тези доповідей міжн. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20-21 листопада 2014 р.) – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 237 – 240.

62. Географія: Підручник для 7 класу / О. М. Топузов., О. Ф. Надтока, Л .П. Вішнікіна А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2015. – 288 с.

63. Методика навчання географії у 6-му класі загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів / О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2015. – 128 с.

64. Географія. Зошит для практичних робіт. 6 клас: [навч. посіб.] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, О. Ф. Надтока, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова. – К. : ДНВП «Картографія», 2015. – 48 с.

65. Шуканова А. А. Формування природоохоронних знань у процесі навчання географії на засадах компетентнісного підходу в основній школі / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Імідж сучасного педагога : всеукр. наук.-практ. журнал. – Полтава, 2015. – № 7 (156). – С. 55-58.

66. Гончарова Н. О. Професійна компетентність учителя географії у системі навчання STEM / Н. О. Гончарова, А. А. Шуканова // Освітні й наукові виміри географії : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Полтава, 25 – 26 квітня 2016 р.) – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2016. – С. 37 – 39.

67. Шуканова А. А. Економіко-географічні особливості розвитку стійкого туризму у Європі / А. А. Шуканова, Р. В. Шевченко // Освітні й наукові виміри географії : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Полтава, 25 – 26 квітня 2016 р.) – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2016. – С. 262 – 264.

68. Шуканова А. А. Підходи до визначення природоохоронної, екологічної або енвайронментальної освіти в шкільному курсі географії / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Географические аспекты устойчивого развития регионов [Электронный ресурс] : II международная научно-практическая конференция (Гомель, 23–24 марта 2017 г.) : [материалы]. – Электрон. текст дан. (объем 76,3 Mb). – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2017. – С. 845-850.

69. Шуканова А. А. Проектування змісту географічної освіти в умовах глобалізації / А. А. Шуканова // Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості : XVI міжнародна конференція (Полтава, 13–14 березня 2017 року) : [матеріали]. – Полтава, 2017. – С. 65 – 66.

70. Шуканов П. В. Геоекономічний фактор сталого розвитку туризму / П. В. Шуканов, А. А. Шуканова // Регіон – 2017 : стратегія оптимального розвитку : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 вересня 2017 р.). – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – С. 31-34.

Укладач: Л.П. Вішнікіна

ЯПРИНЕЦЬ (дівоче прізвище ЗАЄЦЬ) Тетяна Сергіївна (12.03.1984, с. Халтурине Карлівського району Полтавського області) – начальник навчально-методичного відділу ПНПУ імені В.Г. Короленка, кандидат педагогічних наук (2016), викладач географічних дисциплін.

У 2006 р. закінчила з відзнакою історичний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка (кваліфікація «Вчитель географії, історії та основ економіки. Організатор туристично-краєзнавчої роботи»).

Ще під час навчання почала працювати в університеті: 2005-2006 рр. – секретар навчального відділу ПДПУ, 2006-2007 рр. – старший інспектор ректорату, 2007-2014 рр. – керівник педагогічної практики університету, з 2015 р. – начальник навчально-методичного відділу ПНПУ імені В.Г.Короленка. З 2007 р. працює за сумістництвом викладачем кафедри географії та краєзнавства (в даний час – на посаді доцента кафедри географії та методики її навчання).

Навчальні дисципліни: «Географічні аспекти охорони природи», «Географія у профільній школі» та інші. Керувала виробничими педагогічними практиками.

Тема кандидатської дисертації: «Формування природоохоронних знань у процесі навчання фізичної географії в основній школі» (2016), спеціальність 13.00.02 – теорія та методика навчання географії.

Основні публікації Т.С. Япринець:

1. Заєц Т.С. Тестове оцінювання знань учнів з географії. // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 22-33.

2. Заєц Т.С. Тестове оцінювання знань. // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. - № 4. – С. 12-16

3. Япринець Т.С. До історії вивчення ґрунтів Полтавщини. // Географія та екології Полтави: матеріали Всеукр. науково-практ. конф., 25.04.2008 р. / М-во освіти і науки України, Полтавський держ. пед. університет імені В.Г. Короленка. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 133-137.

4. Япринець Т.С. Методика створення графічної наочності у навчанні географії. // Materialy IV mezinarodni vedesko – prakticka konference «Veda a vznik – 2008/2009». – Dil 12. Pedagogika. Hudba a zivot. Telovychova a sport: Praha. Publishing Nouse «Education and Science» s.r.o. - S. 47-51.

5. Япринець Т.С. Організація профільного навчання учнів у зарубіжній школі // Дидаскал: часопис / кафедра педагогіки ПДПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2008. - № 8. – С. 33-36.

6. Япринець Т.С. Географія грунтів з основами ґрунтознавства. Навчально-методичний посібник. – Полтава: ПДПУ, 2009. – 298 с.

7. Япринець Т.С., Вішнікіна Л.П., Фізична географія материків та океанів. – Навчально – методичний посібник. - Полтава: ПНПУ, 2010. – 92 с.

8. Япринець Т.С. Шуканова А.А. Дидактичні умови впровадження інтерактивного навчання географії в школі. // Регіон – 2010: стратегія оптимального розвитку: матеріали науково – практичної конференції з міжнародною участю – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – 375с.

9. Япринець Т.С., Шуканова А.А. Синтез екологічних і економічних знань при викладанні економіко-географічних дисциплін // Регіон-2011: стратегія оптимального розвитку: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю / м. Харків, 10-11 листопада 2011р., / Гол. ред. колегії В.С. Бакіров. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – С. 101-104.

10. Географічні аспекти охорони природи. Програма навчальної дисципліни. – Полтава, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2012. - 15 с.

11. Виробнича педагогічна практика: програма виробничої педагогічної практики / [уклад. Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, Т.С. Япринець]. – Полтава, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2012. – 5 с.

12. Шуканова А.А. Економізація як стратегічний напрямок географічної науки та освіти / А.А. Шуканова, Т.С. Япринець // Регіон – 2012: стратегія оптимального розвитку : міжн. наук.-практ. конф., 25-26 жовтня 2012 р. / Гол. ред. колегії В.С. Бакіров. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – С. 115 – 116.

13. Географія у профільній школі: програма навчальної дисципліни підготовки бакалавра / [уклад. Т.С. Япринець]. – Полтава, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2013. – 12 с.

Укладач: А.А. Шуканова

ЄРМАКОВ В'ячеслав Володимирович (14.02.1973, м. Полтава) – кандидат географічних наук (2010), доцент (2016).

У 1995 р. закінчив з відзнакою історичний факультет за спеціальністю «історія та географія» Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, в якому залишений на посаду асистента (працював у 1995-1996 н.р.). У 1996-1999 рр. працював вчителем географії, у 1999-2011 рр. – на посадах викладача, старшого викладача та доцента у Полтавському коледжі економіки та менеджменту «Світоч» (з 2002– Полтавський інститут економіки та менеджменту «Світоч», з 2011 р. – Полтавська філія Міжрегіональної академії управління персоналом (МАУП)). З 2011 р. – у ПНПУ імені В.Г. Короленка: ст. викладач, доцент кафедри географії та краєзнавства (з травня 2017 р. – кафедра географії та методики її навчання).

Тема кандидатської дисертації: «Ретроспективні аспекти суспільно-географічних процесів Полтавщини» (спеціальність 11.00.02 – економічна та соціальна географія ; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2010).

Коло наукових інтересів: історична географія, економічна і соціальна географія, розміщення продуктивних сил та економіка регіонів.

1.Єрмаков В.В. Оцінка діяльності Б. Хмельницького М. І. Костомаровим В.В. Єрмаков // Видатний державотворень України. Матеріали конференції до 400-ліття з дня народження Б. Хмельницького. – Полтава, ПДПІ ім. В.Г. Короленка, 1995. – С. 38 - 39.

2.Єрмаков В.В. Розміщення продуктивних сил. Методичні рекомендації по написанню курсових робіт / В.В. Єрмаков. - Полтава.– ПІЕМ «Світоч», 1999.– 6 с.

3.Єрмаков В.В. Історичний підхід при вивченні суспільно-географічної системи Полтавщини. / Єрмаков В.В. // Географія +: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інтегративні навчальні курси і спецкурси для вивчення світу на рубежі тисячоліть» / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 2002. – С. 33-34.

4.Логвин М.М. Історико-географічні аспекти природокористування на Полтавщині. / М.М. Логвин, В.В. Єрмаков // Наукові записки Вінницького пед. універ.Серія:Географія. – 2003. – Вип.6. – С.73-78.

5.Єрмаков В.В. Завдання для контрольних робіт з дисципліни «Розміщення продуктивних сил» для студентів заочної форми навчання / В.В. Єрмаков. - Полтава. – ПІЕМ «Світоч», 2004.– 5 с.

6.Єрмаков В.В. Закономірності динаміки промислової підсистеми господарства Полтавського регіону після селянської реформи 1861 року. / Єрмаков В.В. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія. – Тернопіль, 2005. – №2. – С. 82-84.

7.Єрмаков В.В. Тенденції розвитку аграрної сфери в період формування індустріального суспільства. / Єрмаков В.В. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Роль інформаційних технологій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств», (Полтава, 12-13 жовтня 2006 р.)/ М-во аграрної політики України, Полтавська державна аграрна академія [та ін.], – Полтава: ПДАА, 2006 р. - С. 237-238.

8.Єрмаков В.В. Економічні закономірності та механізми мобільності трудових ресурсів після селянської реформи 1861 року. / Єрмаков В.В. // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. Спец. вип. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики. – Т.2. Ч.І. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 256-259.

9.Єрмаков В.В. Промислове виробництво Полтави на початку XX століття. // Географія та екологія Полтави: матеріали Всеукр. науково-практ. конф., (Полтава, 25.04.2008 р.) / М-во освіти і науки України, Полтавський держ. Пед. Університет імені В.Г. Короленка. – Полтава: Верстка, 2008. – С. 113-115.

10.Єрмаков В.В. Просторово-часові особливості формування поселенської мережі Полтавського ІГК. / Єрмаков В.В. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 824. – Геологія-географія-екологія. – Вип. 29 (2008). – С. 105-111.

11.Єрмаков В.В. Територіальні аспекти аграрного виробництва у період формування ринкових відносин. / Єрмаков В.В. // Стратегія розвитку і реалізації потенціалу АПК // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Житомир, 26 вересня 2008 р.) / Житомирський нац. Агроекологічний університет, Житомирський державний технологічний університет, Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України». – Житомир: 2008. – С. 46-49.

12.Джаман М.О. Проблема сталості індивідуального селянського господарства в умовах розвитку ринкових відносин. / М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Стратегія розвитку і реалізації

потенціалу АПК: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Житомир, 26 вересня 2008 р.) / Житомирський нац. Агроекологічний університет, Житомирський державний технологічний університет, Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України» [та ін.]. – Житомир: 2008. – С. 41-45.

13.Джаман М.О. Ретроспективні аспекти природокористування історико-географічного краю Полтавщини в процесі господарської діяльності. / М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія – Вінниця, 2008. – Вип. 15. – С.170-175.

14.Джаман М.О. Ретроспективні особливості формування системи розселення на території історико-географічного краю Полтавщини. / М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Економічна та соціальна географія: наук.зб. / Ред.. кол.: С.І. Іщук (відп. ред.) та ін. – 2008. – Вип.. 58. – С. 91-103.

15.Джаман М.О. Роль і місце ретроспективно-географічного аналізу у дослідженні суспільно-географічних процесів. / М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Часопис соціально-економічної географії. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – Харків, 2008. – Вип. 5 (1). – С. 31-39.

16.Джаман М.О. Формування галузевої структури сільськогосподарського виробництва Полтавського історико-географічного краю після селянської реформи 1861 року. / М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Часопис соціально-економічної географії. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – Харків, 2008. – Вип. 4 (1). – С. 87-95.

17.Єрмаков В.В. Еволюція аграрної сфери після селянської реформи 1861 року у контексті досвіду подолання економічної кризи / В.В. Єрмаков // Перспективи правового та суспільно-економічного розвитку України в умовах євро інтеграції та компьютерізації: Збірник статей всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава. 22-23 квітня 2009 року. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2009. – С. 272 - 278.

18.Єрмаков В.В. Базові тести з дисципліни «Історія України»/ В.В. Єрмаков. - Полтава. – ПІЕМ «Світоч», 2009. – 19 с.

19.Джаман М.О. Регіональний економічний простір у період розвитку капіталізму/ М.О. Джаман, В.В. Єпмаков // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Випуск 7 (28). – Ч.І. – Редкол.: відп. ред.. д.е.н., проф. Герасимчук З.В. – Луцьк, 2010. – С. 185 - 197.

20.Джаман М.О. Інноваційний потенціал Полтавського історико-географічного краю/М.О. Джаман, В.В. Єрмаков// Інвестиційно-інноваційний розвиток економіки регіону: Матеріали IV з'їзду Спілки економістів України та Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2010. – С. 62 - 71.

21.Джаман М.О. Ретроспективні аспекти економіки природокористування (на прикладі Полтавського регіону)/ М.О. Джаман, В.В. Єрмаков // Раціональне природокористування – важлива умова ноосферного розвитку України. Матеріали V-го Пленуму Спілки економістів України та Всеукраїнської науково-практичної конференції. – За загальною редакцією В.В. Оскольського. – К., 2011. – С.175 - 183.

22.Джаман М.О., Єрмаков В.В., Смирнова В.Г. Суспільно-географічні процеси на території Полтавського історико-географічного краю у період формування індустріального суспільства: Монографія / Під ред. академіка АЕН України М.О. Джамана. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2012. – 223 с.

23.Єрмаков В.В. Територіальні аспекти розвитку сільського зеленого туризму (на прикладі низових адміністративних районів)/В.В. Єрмаков // Географія та туризм: Наук.зб./Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 17. – С.132 - 138.

24. Єрмаков В.В. Територіальна структура промислового виробництва Полтавської губернії у другій половині XIX ст./В.В. Єрмаков// Географія та туризм: Наук.зб./Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 21. – С.183 - 194.

25. Єрмаков В.В. Розміщення кустарних промислів Полтавщини після селянської реформи 1861 року/В.В. Єрмаков// Географія та туризм: Наук.зб. / Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2013. – Вип. 24. – С.223 - 232.

26.Єрмаков В.В. Промислово-географічні процеси у період формування індустріального суспільства/В.В. Єрмаков// Географія та туризм: Наук.зб. / Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2013. – Вип. 25. – С.263 - 273.

27.Джаман М.А. Историко-географические аспекты хозяйственного использования внутренних водных путей на территории Полтавской губернии в первой половине XIXв./М.А. Джаман, В.В. Ермаков// II Лужские научные чтения. Современное научное знание: теория и практика: материалы междунар. науч.-практ.конф. 22 мая 2013 г. / Отв.ред. Т.В. Седлецкая. – СПб. : ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2013. – С. 139 - 144.

28.Джаман М.А. Из истории развития водных путей сообщения в Полтавской губернии/ М.А. Джаман, В.В.Ермаков// Известия Гомельского государственного университета шимени Ф. Скорины. – Социально-экоеномические и общественные наук. - № 5(86), 2014. – С.139 – 142.

29.Джаман М.А. Региональное промышленное развитие в период формирования капиталистических отношений/М.А. Джаман, В.В. Ермаков// II Лужские научные чтения.

Современное научное знание: теория и практика: материалы междунар. науч.-практ.конф. 22 мая 2014 г. / Отв.ред. Т.В. Седлецкая. – СПб. : ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2014. – С. 140 - 150.

30.Джаман М.А. Организация регулирования деятельности сельскохозяйственных кредитных кооперативов/Джаман М.А., Макшова О.М., Ермаков В.В. III Лужские научные чтения. Современное научное знание: теория и практика :материалы междунар.науч.-практ. конф. 22 мая 2015 г. СПб. : ЛГУ им. А.С. Пушкина.

31.Єрмаков В.В. Курс лекцій з дисциплІни «Історія географічних відкриттів і досліджень»/ В.В. Єрмаков Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2015. – 103 с.

32.Єрмаков В.В. Програма нормативної навчальної дисципліни «Туристичне українознавство та краєзнавство» підготовки спеціаліста. Полтава : ІВЦ ПНПУ, 2015. – 8 с.

33.Єрмаков В.В. Програма вибіркової навчальної дисципліни «Історична географія Полтавщини» підготовки спеціаліста. Полтава : ІВЦ ПНПУ, 2015. – 16 с.

34.Єрмаков В.В. Потенціал територіального розвитку сільського туризму на території Полтавщини/В.В. Єрмаков // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освітні й наукові виміри географії», присвяченої 25-річчю спеціальності «Географія» та 15-річчю кафедри географії та краєзнавства ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 25-26 квітня 2016 р. / відп. ред. С.М. Шевчук. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2016. – С.265-267.

35.Джаман М.О. Традиційні народні промисли Полтавщини як складова розвитку туризму в регіоні/М.О. Джаман, В.В. Єрмаков//Перспективи, проблеми і завдання розвитку сфери туризму і рекреації в Україні. Матеріали ЧІ Пленуму Спілки економістів України за загальною редакцією академіка АЕН України, професора В.В. Оскольського. – К, 2017. – С.132-137.

Укладач: О.А. Федій

ШУКАНОВ Павло Васильович (11.01.1969, с.м.т. Лєльчиці, Гомельська область, Республіка Білорусь) – доктор географічних наук (2014), доцент.

У 1986 р. вступив на географічний факультет Білоруського державного університету (м.Мінськ). Після закінчення першого курсу служив у лавах Радянської Армії. Продовжив навчання у Харківському державному університеті, який закінчив з відзнакою у 1993 р. за спеціальністю «Географія», спеціалізація «Економічна та соціальна географія».

З 1993 року розпочав трудову діяльність в Полтавському університеті економіки і торгівлі, де працює і зараз на посаді професора кафедри туристичного та готельного бізнесу. У 2008 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Етногеографічні чинники сучасних глобальних та регіональних територіально-політичних процесів» на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук. У 2011 р. здобув другу спеціальність і кваліфікацію спеціаліста з міжнародної економіки. У 2013 р. закінчив докторантуру при кафедрі соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. У 2014 р. захистив докторську дисертацію на тему «Суспільно-географічні особливості формування глобального цивілізаційного простору» зі спеціальності 11.00.02 – економічна та соціальна географія. Автор чи співавтор 8 монографій та більше 100 наукових і науково-методичних публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях.

Пріоритетні наукові інтереси: сакральна географія, політична географія, геополітика і геоекономіка, глобалістика, актуальні питання стратегії сталого розвитку та загальнопланетарного управління в контексті вивчення особливостей трансформації суспільно-географічних систем і формування глобального цивілізаційного простору.

У ПНПУ імені В.Г.Короленка з 1995 р. по 2018 р. працював за сумісництвом (з перервами); був головою екзаменаційних комісій.

Монографії

1. Асаул А.Н. Глобализация и регионализация мира : [монография] / А.Н.Асаул, М.А.Джаман, Н.И. Пасяда, П.В.Шуканов; под. ред. д-ра экон. наук, проф. А.Н.Асаула.– СПб. : СПбГАСУ, 2010. – 104 с.

2. Асаул А.Н. Этногеографические факторы глобализации и регионализации мира : [монография] / [А.Н. Асаул, М.А. Джаман, Е.И. Рыбнов, П.В. Шуканов] ; под. ред. д-ра экон. наук, проф. А.Н.Асаула. – СПб. : АНО «ИПЭВ», 2010. – 304 с.

3. Асаул А.Н. Этнополитическая мозаичность антропосферы : [монография] / А.Н.Асаул, М.А.Джаман, П.В.Шуканов ; под. ред. д-ра экон. наук, проф. А.Н.Асаула. – СПб. : СПбГАСУ, 2010.– 176с.

4. Шуканов П.В. Розвиток туристичного бізнесу в умовах глобалізації та регіоналізації світу // Проблеми розвитку туристичного бізнесу : [монографія] / [за заг. ред. Г.П.Скляра, В.Г.Шкарупи]. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – С. 31 – 44.

5. Шуканов П.В. Глобальний цивілізаційний простір: науково-методологічні засади суспільно-географічного дослідження : [монографія] / П. В. Шуканов ; за наук. ред. проф. К.А. Нємця. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 287 с.

6. Шуканов П.В. Світовий порядок та умови формування нової фінансово-економічної архітектури світу // Національна економіка в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу : [монографія] / за заг. ред. О.В. Чернявської. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 24 – 37.

7. Шуканов П.В. Сакрально-географічні аспекти розвитку паломництва і релігійного туризму / П.В. Шуканов // Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства : монографія ; за заг. Ред. Г.П. Скляра. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 255 – 264.

Найважливіші статті в наукових виданнях:

1. Шуканов П.В. Цивілізаційні та етнополітичні аспекти розвитку глобалізації і регіоналізації світу / М.М.Логвин, П.В.Шуканов // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіонал. зб. наук. пр. – Х. : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2010. – Вип. 9 (2). – С. 28–33.

2. Шуканов П.В. Цивилизационные аспекты развития этнополитических систем / А.Н.Асаул, М.А. Джаман, П.В. Шуканов // Вестник гражданских инженеров СПб ГАСУ.– 2010. – №4 (25). – С. 170–176.

3. Шуканов П.В. Геоэтнополитические тенденции и перспективы развития этносферы / М.А. Джаман, П.В. Шуканов // Экономическое возрождение России : период. научн. издание. – СПб, 2010. – №4 (26). – С. 56–61.

4. Шуканов П.В. Сакральні ландшафти України як об'єкт туризму / М.М.Логвин, П.В.Шуканов // Географія та туризм : наук. зб. – К., 2011. – Вип. 13. – С. 64–68.

5. Шуканов П. Сакрально-наукові основи освітнього процесу / П.Шуканов, А.Шуканова // Імідж сучасного педагога : всеукр. наук.-практ. журнал. – Полтава, 2012. – №3 (122). – С. 3 – 6. – 0,6 д. а.

6. Шуканов П.В. Глобалізаційні процеси та розвиток постіндустріального суспільства / П.В. Шуканов, М.М. Логвин // Географія та туризм : наук. зб. – К. : Альтерпрес, 2012. – Вип. 18. – С. 192–198. – 0,8 д. а.

7. Шуканов П.В. Використання етимологічного методу в сакрально-географічних дослідженнях / П.В.Шуканов // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Геологія – Географія – Екологія. – 2012. – № 997. – С. 164–168.

8. Шуканов П.В. Парадигмальні засади розвитку суспільно-географічних знань / П.В.Шуканов // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіонал. зб. наук. пр. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2012. – №12 (1). – С. 14–18.

9. Шуканов П.В. Суспільно-географічні особливості та метафізичні передумови глобальної кризи / П.В.Шуканов // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіонал. зб. наук. пр. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – №13 (2). – С. 38–42.

10. Шуканов П.В. Методологические основы происхождения и развития сакральной географии / П.В.Шуканов // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Геологія – Географія – Екологія. – 2012. – № 1033. – Вип.37.– С. 228–232.

11. Шуканов П.В. Соціально-економічна систематизація країн світу методом кластерного аналізу / П.В.Шуканов // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. –2012. – №4 (55). – С.64–69.

12. Шуканов П.В. Глобально-географический уровень реализации концепции устойчивого развития // Географические аспекты устойчивого развития регионов : [сб. научн. трудов / М-во образования Респ. Беларусь, Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины и др. ; редкол. : А.И. Павловский и др.]. – Гомель : БелГУТ, 2013. – С. 34 – 42.

13. Shukanov P.V. Civilization aspects of the geospatial organization of the world// European Applied Sciences, July, 2013, №7. – Stuttgart, Germany : ORT Publishing. – pp. 21 – 23.

14. Шуканов П.В. Системні показники розвитку країн світу в глобальному цивілізаційному просторі / П.В.Шуканов // Культура народов Причерноморья. – 2013. – №258.– С. 125 –131.

15. Шуканов П.В. Традиционно-цивилизационные аспекты здоровья общества и человека / П.В.Шуканов, Ю.К.Яковлева // Географический Вестник : научн. журнал Пермского ГНИУ [гл. ред. д. г. н. А.И.Зырянов]. – 2013. – № 3(26). – С.11–19.

16. Шуканов П.В. Глобально-ецивилизационное пространство как основа устойчивого развития мира / П.В. Шуканов, А.А. Шуканова // Географические аспекты устойчивого развития регионов : матер. междун. научн. - практ. конференции : в 2 ч. Ч. 1 / редкол. : А.И. Павловский (гл. ред.). – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2015. – С. 126 – 129.

17. Shukanov P.V. Civilization aspect softhegeospatial organization oftheworld // European Applied Sciences, July, 2013, №7. – Stuttgart, Germany : ORT Publishing. – pp. 21 – 23.

18. Шуканов П.В. Системний підхід при формуванні демографічних понять у процесі навчання географії / П.В. Шуканов, О.А. Федій //Scienceand Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(32), Issue: 63, Budapest, 2015. – С. 48–51.

Укладач: А.А. Шуканова

СМИРНОВА Віра Геннадіївна (06.08.1960, с. Іванівці Кельменецького району Чернівецької області) – кандидат географічних наук (2002), доцент.

У 1982 р. закінчила Чернівецький державний університет (географічний факультет) за спеціальністю: «Географія». Спеціалізація: «Гідрологія суші». Кваліфікація: «Географ. Викладач».

Трудову діяльність розпочала інженером лабораторії дослідження руслових процесів Західно-Сибірського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту (м. Новосибірськ). Далі працювала на різних посадах в лабораторії руслових процесів річок Алтаю названого інституту (м. Барнаул) та на посаді провідного гідролога Алтайського Гідрометцентру (м. Барнаул). Під час роботи неодноразово брала участь у комплексних експедиціях з вивчення річок Алтайського краю, роботі по обґрунтуванню будівництва Катунської ГЕС, реконструкції водозаборів в містах Барнаул, Бійськ, Камінь-на-Обі тощо. Навчалась в аспірантурі Державного гідрологічного інституту (м. Ленінград). Кандидатську дисертацію захистила у 2002 році в Інституті Географії СВ Академії наук РФ (м. Іркутськ). Переатестацію диплому кандидата наук, після повернення в Україну, проходила на географічному факультеті Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка.

У 2003-2006 рр. працювала доцентом кафедри гідроекології, водопостачання та водовідведення географічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. З 2006 р. працює доцентом Полтавського університету економіки й торгівлі. З 2017 р. також займає посаду провідного гідролога в Полтавському обласному гідрометцентрі. Починаючи з 2010 р. працює за сумісництвом в ПНПУ імені В. Г. Короленка. Викладає навчальні курси «Гідрологія», »Гідрологія та океанологія», керувала польовою практикою студентів.

Основні наукові й методичні праці В.Г. Смирнової:

1. Смирнова В.Г. Оценка граничных условий формирования русел разных типов на реках Алтайского региона (бассейн Верхней Оби)/ В.Г.Смирнова, Р.С. Чалов //Геоморфология . – 2004. – №2. – С.68-73.

2.Смирнова В. Г. Раздвоенные русла – специфическая разновидность пойменно-русловых разветвлений на реках Алтайского региона / В.Г.Смирнова, Р.С. Чалов Р.С., С.Н.Рулева // География и природные ресурсы.- 2004. – №1. – С.91-96.

3.Смирнова В. Г. Порівняльний гідроморфологічний аналіз умов формування розгалужених русел річок Алтаю та Українських Карпат / В.Г.Смирнова, Ю.С.Ющенко //Наук. праці УкрНДГМІ. – Вип.255. – К.:Ніка-Центр. – 2006. – С.265-271.

4. Смирнова В. Структура й динаміка заплавно-руслових комплексів річки Сірет / В. Смирнова, Л. Горшеніна // Річкові долини. Природа-ландшафти-людина. – Чернівці-Сосновець: Рута. - 2007. – С. 220-228.

5. Смирнова В.Г. Антропогенні зміни гідрографічної мережі Полтавської області/ В.Г.Смирнова //Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту. Сер.Географія. – Вип. 22. – 2011. – С.21-26.

6. Смирнова В. Г. Палеорусла в долинах річок України / В.Г.Смирнова //Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія Наук.збірник. – К.: ВГЛ «Обрії». – 2011. – Т.1(22). – С.60-67.

7. Смирнова В. Г. Деградуючі русла річок Полтавщини / В.Г.Смирнова // Фізична географія та геоморфологія. К.:ВГЛ «Обрії». – 2012. – Вип. 2 (66). – С. 152-156.

8. Smirnova V.G. Impact of river dredging on hydroecological conditions of small rivers / Human impact on the fluvial processes of Eurasian rivers. Bydgoszcz: BDW Margrafsen s.c. – 2012. – P.147-155.

9. Смирнова В. Г. Трансформація річок та річкових русел (на прикладі річкових водних об'єктів Полтавської області)/ В. Г.Смирнова // Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - 2013. – Т.1(28). – С.109-117.

10. Смирнова В. Г. Трансформація річкових звивин під впливом кліматичних змін/ В.Г.Смирнова //Рельєф і клімат: матер. міжнар.наук.симпозіуму (23-25 жовтня 2014 р.). - Чернівці: «Технодрук». – 2014. - С. 74-76.

11. Смирнова В. Г. Звивини русла ріки Псел та їх деформації / В.Г.Смирнова //Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2015. – Т.2 (37). – С. 74-80.

12. Smyrnova V. Conditions and mechanism of skewed meanders formation // Geography and tourism. – Vol. 4 (2016). – P. 69-73.

13. Екологічна експертиза: теорія і практика: навч. посібник / В. Г.Смирнова, Л. В. Костенюк. – Чернівці: Рута. – 2008. – 104 с.

14. Проблеми екологічного руслознавства: методичні вказівки до семінарських занять та лабораторних робіт / Укл. В. Г. Смирнова, О. В.Кирилюк. - Чернівці: Рута. – 2006. – 32 с.

15. Гідрологія: навчальний посібник/ Укл. В.Г. Смирнова. – К.: Видавничий дім «Кондор». – 2018. – 170 с.

Укладач: Т.С. Япринець, Л.П. Вішнікіна

ФІЛОСОФСЬКА ОСВІТА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СУЧАСНИЙ СТАН

Філософська освіта веде відлік свого існування з часів заснування історико-філологічного факультету в 1918 р. і Полтавського педагогічного інституту в 1920 р.

Хоча елементи філософських знань формувалися і раніше. Так, у Полтавському вчительському інституті в 1914-1917 роках викладав курс логіки його перший директор О.К. Волнін. З 1918 р. учителем психології, педагогіки, логіки та історії філософії був Г.Г.Ващенко; у Полтавському українському педагогічному інституті лектором із загальнонаукової методології, логіки, філософії та історії педагогіки працював І. Я. Чаленко; у Полтавському інституті народної освіти (1921-1930) були курси з історії філософії, які теж читав І.Я. Чаленко.

Курси діалектичного та історичного матеріалізму викладалися і в 1920-х роках. Наприклад, на рубежі 1920-х – 1930-х роках цей курс читав декан факультету П.Х.Митрофанов.

З 14 січня 1931 року кафедра відома під назвою кафедра марксизму-ленінізму (діалектичний та історичний матеріалізм викладали завідувач – проф. М.А. Гнєзділін та асистент Й.І. Стасюкайтіс), а наприкінці 1932 року вже згадується під назвою кафедра діалектичного матеріалізму (завідувач – М.А. Гнєзділін, професор Олексій Михайлович Царицин). У даний період викладачі кафедри забезпечували викладання наступних дисциплін: діалектичний матеріалізм, історія більшовизму, методика суспільствознавства тощо.

У 1934-1935 рр. кафедру діалектичного матеріалізму очолював Ю. О. Хоменко, який з 1 вересня 1935 року очолив і об'єднану кафедру соціально-економічних дисциплін, до складу якої було включено і кафедру діалектичного матеріалізму.

У зв'язку з необхідністю посилення партійної пропаганди і введення у 1938 році єдиного курсу «Основи марксизму-ленінізму», який викладався для усіх спеціальностей, а також запровадження курсу історії релігії та атеїзму, 30 серпня 1939 року кафедру соціально-економічних дисциплін було реорганізовано у кафедру марксизму-ленінізму, а діалектичний та історичний матеріалізм став частиною єдиного курсу марксизму-ленінізму (один із викладачів цього курсу – майбутній д.ф.н., проф. М. П. Редько).

Після відновлення діяльності інституту 15 листопада 1943 року відновила свою діяльність і кафедра основ марксизму-ленінізму. Новим завідувачем кафедри, до складу якої входили 3 доценти, 4 старші викладачі та 2 викладачі, став А.Г. Бойко, у жовтні 1944 р. її очолив М.П. Редько, а у вересні 1945 року – ст. викл. Б.Й. Лозовський.

У квітні 1946 року склад кафедри поповнюється молодими викладачами, одним з яких став Д.В. Степанов, котрий 2 жовтня 1946 року став завідувачем кафедри основ марксизму-ленінізму, а у 1949 році успішно захистив дисертацію «Філософські погляди

Викладачі діалектичного та/ або історичного матеріалізму 1930-х років ПДПІ.
Зліва направо: П.Х. Митрофанов, М.А. Гнєзділін, Й.І. Стасюкайтіс, Ю.О. Хоменко, М.П. Редько
(підбір і монтаж фото - Л.М. Булави)

М.Г. Чернишевського», отримавши науковий ступінь кандидата філософських наук та вчене звання «доцент». У 1946 р. на кафедрі основ марксизму-ленінізму працювали доценти Б.Й. Лозовський, Л. Ю. Попов, І. Д. Літвінов.

21 липня 1947 року кафедру основ марксизму-ленінізму було перейменовано на кафедру марксизму-ленінізму, філософії та політекономії. До 6 липня 1964 року її очолював Д.В. Степанов, який 21 жовтня 1964 року згідно з наказом міністра освіти Української РСР А. Бондаря, був нагороджений значком «Відмінник народної освіти». У 1950-х роках намітилася тенденція щодо зменшення навантаження для кафедр марксизму-ленінізму порівняно з іншими кафедрами (на 200 год.), хоча з початку 1940-х років воно було більшим на 120 год.

У 1967 році кафедру марксизму-ленінізму, філософії та політекономії було перейменовано на кафедру історії КПРС та філософії. Її першим завідувачем 25 листопада 1967 року став доктор історичних наук, професор О.К. Зубань.

Рішенням колегії Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР «Про створення, поділ та реорганізацію кафедр суспільних наук вузів УРСР» від 17 липня 1975 р. з метою поліпшення якості підготовки спеціалістів і організації сприятливих умов для учбово-методичної, ідейно-виховної та науково-дослідної роботи в галузі суспільних наук, за поданням ректорів створити з 1 вересня 1975 року у Полтавському педагогічному інституті на базі кафедри історії КПРС і філософії кафедру історії КПРС і кафедру філософії. Відповідно до рішення колегії та на підставі наказу Міністерства освіти УРСР №198 від 14.08.1975 р. наказом №38-к від 15 серпня 1975 р. було створено кафедру філософії у складі доцентів Р. С. Балакірєвої, Г. Д. Бойка, Л. Ю. Савицького та ст. викл. А. Я. Варави. До проведення конкурсу в.о. зав. кафедрою філософії було призначено доцента І. А. Зязюна, який очолював її до 1987 р.

Саме із середини 1970-х років цикл філософських наук посідає провідне місце серед інших дисциплін, а склад кафедри філософії значно розширюється. У 1976-1986 роках на допомогу доцентам Р.С. Балакірєвій, Г. Д. Бойку, Є. Г. Родчанину, Л. Ю. Савицькому, прийшли випускники філософського факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка Я. І. Таран, Б. М. Головко, І. Г. Слюсаренко, В. О. Пащенко, П. А. Кравченко, В. А. Сіверс, Т. М. Кононенко, І. В. Лебединська, випускниця Луганського педагогічного інституту А. П. Шебітченко та випускниця Ростовського державного університету Н. І. Головіна. Переважна більшість з них тривалий час працювала або й до цього часу працює на кафедрі, а інші працюють в інших навчальних закладах.

У 1979 році А.П. Шебітченко успішно захистила кандидатську дисертацію на тему: «Роль виробничого колективу в формуванні активної життєвої позиції».

Упродовж періоду перебування І. А. Зязюна на посаді ректора викладачі кафедри обіймають різні адміністративні посади в університеті. У 1982-1983 роках кандидат філософських наук, доцент В.О. Пащенко – декан історичного факультету, а у 1989-

І.А. Зязюн - ректор ПДПІ імені В.Г. Короленка (1975-1990) і завідувач кафедри філософії (1976-1987).
Лекція з філософії доцента Балакірєвої Р.С.

1990 роках – проректор з навчальної роботи. У 1984-1989 роках на посаді декана історичного факультету перебуває кандидат філософських наук, доцент А.П. Шебітченко, яка у 1985 році була нагороджена почесним званням «Відмінник освіти УРСР», а у 1986 році за вагомі досягнення в галузі вищої освіти отримала медаль А.С. Макаренка. Із 1989 по 1997 роки та із 2002 року і донині історичний факультет очолює доктор філософських наук, професор Петро Анатолійович Кравченко.

15 березня 1987 року виконуючим обов'язки завідувача кафедри філософії було призначено доцента І. Г. Слюсаренка. З 25 червня 1988 року по 31 серпня 1990 він обіймав посаду завідувача кафедри філософії.

Важливою віхою історії кафедри цього періоду став захист у 1989 році кандидатської дисертації Н.І. Головіною на тему: «Методологічні принципи формування комуністичних переконань молоді засобами мистецтва».

1 вересня 1990 року посаду завідувача кафедри філософії обійняв кандидат філософських наук, новий ректор В. О. Пащенко. Того ж року зі складу кафедри філософії було виокремлено кафедру етики та естетики, завідувачем якої стала кандидат філософських наук, доцент Н.І. Головіна. У зв'язку з реорганізацією, склад кафедри філософії був доукомплектований кандидатом філософських наук, доцентом Полтавського медичного стоматологічного інституту О. Ф. Ніколаєнком. Але вже 1 грудня 1992 року кафедру етики та естетики, у зв'язку з реорганізацією кафедр, було знову включено до складу кафедри філософії.

1992 рік також ознаменувався успішним захистом кандидатської дисертації на тему: «Аксіологічна функція філософії: єдність істини, добра і краси» Ю.Ю. Пономарьовим.

15 січня 1992 року кафедру очолив кандидат філософських наук, доцент, декан історичного факультету П. А. Кравченко, який очолював її до 2015 р. У 1994 році йому було присвоєно звання «Відмінник освіти України» – наказ № 339-к МО України від 12 вересня 1994 року.

Не зважаючи на знані труднощі у галузі вищої освіти, науковий потенціал кафедри було значно підвищено. Так, у 1996 році успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Двоїстий характер людського буття» В. М. Вакуліна.

1997 рік ознаменувався захистом двох кандидатських дисертацій. У травні дисертацію на тему «Існування сім'ї як форма культурної реальності» успішно захистила І. О. Ковальова, а у червні – С. В. Куцепал (тема дисертації: «Епістемологічна функція мови на матеріалі французького постмодернізму»).

Серйозним досягненням у науковій роботі даного періоду кафедри філософії стало видання доцентом П. А. Кравченком навчального посібника «100 відповідей на запитання з історії України» (Опішне: Українське Народознавство, 1998).

З липня 1999 року кафедрою філософії спільно з Інститутом філософії імені Г. С. Сковороди Національної Академії наук України розпочато випуск журналу «Філософські обрії».

Здобутком кафедри у тому ж році стало видання завідувачем кафедри, кандидатом філософських наук, доцентом П. А. Кравченком разом з член-кореспондентом АПН України, доктором філософських наук, професором В. О. Огнев'юком монографії «Людина-культура-історія» (К. : Генеза, 1999).

У 2000 році викладачами кафедри було видано два навчальні посібники: доц. П. А. Кравченко став співавтором посібника «Політологія / Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів» (К.: Генеза, 2000), а Н. І. Головіна – співавтором посібника «Світова та українська культура: матеріали до читання». (Полтава: АСМІ, 2000).

Пріоритетним завданням кафедри було і надалі залишається підвищення її наукового потенціалу. Так, безперечним досягненням кафедри став захист у 2001 році П. А. Кравченком докторської дисертації на тему: «Інтеграція вітчизняного культурно-історичного досвіду в сучасну українську державотворчу концепцію (соціально-філософський аналіз)». У 2003 році йому було присвоєне вчене звання «професор». 2001 рік також ознаменувався виданням П. А. Кравченком монографії «Вітчизняний культурно-історичний досвід у системі сучасного державотворення» (К.: Генеза, 2001).

Наступного року аспіранткою кафедри Л. А. Усановою була захищена кандидатська дисертація на тему: «Православний архетип сім'ї у контексті комунікативних відносин». П. А. Кравченко став співавтором навчального посібника «Історія України (компаративні нариси)» (Полтава: АСМІ, 2002).

З 01. 01. 2003 по 31. 12. 2005 року викладачі кафедри працювали над фундаментальним держбюджетним дослідженням «Культурно-історична детермінація розвитку людського потенціалу в процесі формування громадянського суспільства в Україні» (номер державної реєстрації теми 0103U001241) (керівник роботи – проф. Кравченко П. А.), основними результатами якого стало здійснення аналізу базових понять сучасної постструктуралістської, феноменологічної, комунікативної філософії та культурології, що уможливило перехід від узагальнюючих теоретичних концептів до аналізу конкретного культурно-історичного матеріалу (на прикладі української культури XVII–XVIII ст.).

Використання нового підходу до дослідження культурно-історичних феноменів обґрунтоване завдяки відходу від описових схем відтворення культурного досвіду і демонструє парадоксальні засади формування останнього; визнання істотної парадоксальності культурного досвіду дозволяє виявити нові його аспекти. За даними матеріалами видана монографія «Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII-XVIII століть».

Запровадження нових зразків інтерпретації текстів, творів образотворчого мистецтва, дозволило виділити в бароковій культурі, як історичній системі, три топологічні моделі способів існування іманентних історичній добі. На основі дослідження своєрідності українського культурно-історичного досвіду виділені специфічні структури – соціальні (динаміка еліт і сфер соціальної активності), культурні (взаємодія різних моделей існування), екзистенційні (співвідношення наявного і жаданого), які виявляють динаміку культурного процесу. Застосовані нові підходи трактування основних вимірів людського буття: сакральне – профанне, публічне – приватне, ідентичність – комунікація, норма – виняток, які фактично розкривають інфраструктуру життєвого світу людини і в якому національний культурно-історичний досвід практично не досліджений. Здійснення подібного аналізу, принаймні до окремих культурних періодів і феноменів знайшло відображення у цілому ряді наукових статей у фахових виданнях.

На основі результатів проведеного дослідження у Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка на історичному факультеті було введено нову спеціальність «історія та суспільствознавство», започатковано нові спецкурси «Громадянське суспільство в Україні: соціальні тенденції та чинники становлення» та «Архетип сім'ї у контексті комунікативних відносин: гендерні стратегії».

Кафедра філософії в 2003 році. Зліва направо сидять: А.П. Шебітченко, Н.І. Головіна, П.А. Кравченко (зав. кафедри), С.В. Куцепал, О.Д. Сіпіна; стоять : Д.І. Слободянюк, В.М. Вакуліна, Л.А. Усанова, Ю.Ю. Пономарьов, ст. лаб. В.В. Батеко, С.М. Москаленко

Новітній етап в історії кафедри розпочався у 2004 році. Тоді вона, існуючи з 1924 року як загальноуніверситетська, забезпечуючи викладання на усіх факультетах таких основних курсів: «Філософія», «Актуальні проблеми релігієзнавства», «Культурологія», «Етика», «Історія філософії», «Естетика» та «Логіка», увійшла до складу історичного факультету, оскільки тут було відкрито спеціалізацію «суспільствознавство».

У цьому ж році на кафедрі була відкрита постійно діюча аспірантура зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Результатом діяльності аспірантури є підготовка і успішний захист 7 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філософсь ких наук.

У 2005 році науковий потенціал кафедри зріс ще більше, оскільки були захищені дві докторські дисертації: С. В. Куцепал на тему «Онтологія в сучасній французькій філософії», І. А. Бондаревською на тему «Своєрідність естетичного в українській культурі XVII-XVIII ст.». С. В. Куцепал повернулася до рідного університету і у 2006 році отримала вчене звання «професор», з 2008 року – завідувач кафедри соціально-економічних навчальних дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного університету імені Ярослава Мудрого, а І. А. Бондаревська поповнила викладацькі ряди Національного університету «Києво-Могилянська академія».

У цьому ж році професор П. А. Кравченко (у співавторстві з доцентом Р. А. Сітарчуком) опублікував монографію «Протестантські об'єднання в Україні в контексті соціальної політики більшовиків (20-30 роки XX століття)» (Полтава: АСМІ, 2005).

У 2006 році згідно з Указом Президента України В. А. Ющенка № 22/2006 від 20 січня 2006 року «Про відзначення державними нагородами України працівників підприємств, установ та організацій Полтавської області» завідувачеві кафедри філософії професору П. А. Кравченкові було присвоєне почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

З цього ж року викладачі кафедри починають працювати за кредитно-модульною системою контролю знань студентів. Найбільшу роль у цьому процесі відіграла відповідальна за методичну роботу кафедри доцент Н. І. Головіна, яка постійно надає кваліфіковану допомогу викладачам кафедри при розробці комплексного методичного забезпечення дисциплін, які стали необхідністю в нових умовах.

Протягом 2008 року викладачі кафедри опублікували 69 одиниць друкованої продукції загальним обсягом 59,1 друкованих аркуші. Основним здобутком на науковій ниві у цьому році стало видання професором П. А. Кравченком (у співавторстві з доцентом І. І. Діптан) навчального посібника «Українське козацтво: соціально-історичний нарис: у 2 ч. Ч.1 [для студ., аспір., учителів історії] (Полтава: АСМІ, 2008). Окрім того викладачами було опубліковано 3 методичні рекомендації з курсів «Філософія», «Філософія. Логіка», «Вступ до гендерної теорії» (професор П. А. Кравченко, доцент Л. А. Усанова), 19 статей в центральних журналах, 7 статей у фахових виданнях, 30 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні. Протягом року викладачі кафедри взяли участь у 45 конференціях, серед яких 15 – міжнародні, 29 – Всеукраїнські, 1 – регіональна.

Протягом 2009 року викладачі кафедри філософії опублікували 88 одиниць друкованої продукції загальним обсягом 57,2 друкованих аркуші. Серед досягнень кафедри у цьому році стало опублікування доцентом А. П. Шебітченко (у співавторстві з Н. А. Андросовою, В. І. Ростовською, О. В. Савельєвою) робочих зошитів для учнів 5 та 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів з курсу «Етика» (Харків: Друкарня ДП ХМЗ «ФЕД», 2009) (з грифом МОН України), а також видання методичних рекомендацій з курсу «Філософія» (професор П. А. Кравченко, доцент Л. А. Усанова), 3 статей в центральних журналах, 14 статей у фахових виданнях, 32 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні. Протягом року викладачі кафедри взяли участь у 58 конференціях, серед яких 34 – міжнародні, 24 – Всеукраїнські.

Упродовж 2010 року викладачі кафедри філософії опублікували 49 одиниць друкованої продукції загальним обсягом 46,6 друкованих аркуші. Основним здобутком на науковій ниві у цьому році стало видання професором П.А. Кравченком (у співавторстві з доцентом І. І. Діптан) навчального посібника з грифом МОН «Українське козацтво: со-

ціально-історичний нарис. У 2-х частинах. – Ч.ІІ» (Полтава: ТОВ АСМІ, 2010) (Лист МОН України № 14/18.1 – 2136 від 30 листопада 2007 року). Окрім того викладачами кафедри було опубліковано 6 статей у центральних журналах, 17 статей у фахових виданнях, 25 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні. За 2010 рік викладачі кафедри взяли участь у 41 конференції (13 з яких відбулися поза межами Полтави).

У 2010 році випускники аспірантури кафедри захистили 2 кандидатські дисертації: Г. В. Радіонова «Тоталлогічний вимір феномену гри» (науковий керівник – професор С. В. Куцепал) і Т. О. Бондар «Категорія «благо» в процесі еволюції соціальних утопій» (науковий керівник – професор П.А. Кравченко).

Протягом 2011 року викладачі кафедри опублікували 74 одиниці друкованої продукції загальним обсягом 43,4 друкованих аркуші. Серед них: 5 статей в центральних журналах, 7 статей у фахових виданнях, 43 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні, 7 методичних рекомендацій, 6 публікацій в інших виданнях. За 2011 рік викладачі кафедри взяли участь у 27 конференціях (18 з яких відбулися поза межами Полтави). Кадровий склад кафедри у 2011 році поповнив випускник аспірантури Я. Є. Блоха.

Протягом 2012 року викладачі кафедри опублікували 45 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 40,6 д.а. Зокрема, професором П. А. Кравченком (у співавторстві з А. М. Єрмоленком, Г. Д. Ємельяненком, М. М. Кисельовим, Я. В. Любивим, В. А. Малаховим, К. Ю. Райдою, С. Л. Шевченком) було опубліковано навчальний посібник з грифом МОНМС України «Теоретичні проблеми сучасної етики» (Полтава: Полтавський літератор, 2012); доцентом Л. А. Усановою (у співавторстві з доцентом І. В. Усановим) було опубліковано статтю «Человек за чертой человечности» у «Вестнику Бакинского славянского университета. Сборник научных статей «Ученые записки».

Крім цього викладачами було опубліковано 11 статей у фахових виданнях, 20 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні, 5 методичних рекомендацій, 8 публікацій в інших виданнях. За 2012 рік викладачі кафедри взяли участь у 47 конференціях.

У цьому ж році випускницею аспірантури В. Ю. Вощенко була захищена кандидатська дисертація «Рефлексія концептів «азійський спосіб виробництва» К. Маркса і «цивілізація» А. Тойнбі в історико-філософському контексті» (науковий керівник – професор П. А. Кравченко).

Протягом 2013 року викладачі кафедри опублікували 65 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 70,5 д.а. З них 12 статей у фахових виданнях, 3 матеріали та тези конференцій у зарубіжних виданнях, 28 матеріалів та тез конференцій, виданих в Україні, 8 методичних рекомендацій, 6 навчальних програм, 8 публікацій в інших виданнях. Випускниками аспірантури Я.Є. Блохою та І.М. Руденком були успішно захищені кандидатські дисертації «Аксіологічні аспекти творчої спадщини В. Г. Короленка (історико-філософський контекст)» та «Інновації у суспільному житті: природа і функціональний потенціал» (науковий керівник – професор П. А. Кравченко).

Крім цього у 2013 році асистент Я. Є. Блоха взяв участь у роботі 3 конференцій за межами України: 2-й международной научно-практической конференции «Филология и культурология: современные проблемы и перспективы развития» (г. Москва, 28 февраля 2013 г.); Общероссийской научно-практической дистанционной конференции с международным участием «Интеллектуальный потенциал российской науки и стран СНГ» (г. Смоленск, 26 мая 2013 г.); Международной научно-практической конференции, посвященной 160-летнему юбилею В.Г. Короленко «Наука, просвещение, искусство провинции в социокультурном пространстве: Девятые Короленковские чтения» (г. Глазов, 28 октября 2013 г.).

25 листопада 2013 року кафедрою було укладено договір про співпрацю з Вищою школою європейських та регіональних досліджень (м. Чеське Будейовіце, Чеська Республіка). Серед напрямів співпраці договором визначені такі: дослідження з наукових проблем філософських, гуманітарних і суспільних наук, що становлять взаємний інтерес; експертиза науково-дослідних робіт, науково-технічної продукції, рецензування наукових статей, монографій; організація і проведення спільних наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, виставок, нарад тощо; підготовка та видавництво підручни-

ків, навчальних посібників, наукових монографій та періодичних видань; поширення результатів наукових досліджень серед широкої наукової громадськості міжнародного співтовариства.

Основним здобутком на науковій ниві у 2014 році став випуск професором П.А. Кравченком та доцентом кафедри Я.Є. Блохою монографії «Філософські горизонти творчої спадщини В. Г. Короленка» (Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014), а також вихід у світ 2-о видання «Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність», до видання якого також долучилися проф. П.А. Кравченко та доцент кафедри Я.Є. Блоха.

Усього за 2014 рік викладачі кафедри опублікували 38 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 58,4 д.а., серед яких 2 монографії та 21 стаття у фахових виданнях.

Серед здобутків 2015 року хочеться виокремити публікації проф. Кравченка П.А. та доц. Блохи Я.Є. «V.G. Korolenko of moral values Western society XIX century» (Oxford Journal of Scientific Research. – No.1. (9) (January-June). – Volume III. – P. 643-649) та доц. Блохи Я.Є. «Spiritual and value orientations in V.G. Korolenko's memoiristics» (Japanese Educational and Scientific Review. – No.1. (9) (January-June). – Volume XI. – P. 580-585).

У 2015 році викладачі кафедри опублікували 38 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 25, 3 д.а., серед яких 20 статей в журналах з наукометричними даними та 1 –у фахових виданнях.

27 березня 2015 р. в спеціалізованій вченій раді Д 26.456.01 в Інституті вищої освіти НАПН України випускницею аспірантури Пивоварською К. С. була захищена дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії на тему «Віртуальні соціальні мережі в континуумі Інтернету: соціально-філософський аналіз» (науковий керівник – проф. Кравченко П.А.).

У 2015 р. науково-теоретичний журнал «Філософські обрії» було зареєстровано в міжнародних каталогах періодичних видань та базах даних: Index Copernicus, Open Academic Journals Index (OAJI), Polska Bibliografia Naukowa, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar (Гугл Академия).

6 липня 2015 року посаду завідувача кафедри обійняла доц. Н. І. Головіна, яка очолює її донині.

Серед досягнень викладачів кафедри у 2016 році – публікація 24 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 8,6 д.а., серед яких, зокрема, 8 статей у наукометричних виданнях бази даних Index Copernicus та статті у Міжнародному чесько-українському випуску журналу «AUSPICIA» та журналі «Soren Kierkegoord in our time: problems and prospects of modern philosophy and religious studies», виданому в м. Пловдів, Болгарія (проф. Кравченко П.А.), а також участь доц. Блохи Я.Є. у XX Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых «Социальные проблемы глазами молодых – 2016» (г. Сыктывкар, 26–27 апреля 2016 года).

У 2017 році кафедра отримала статус випускової, оскільки була отримана ліцензія для набору здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти зі спеціальності 033 Філософія з ліцензованим обсягом 25 осіб (керівник проектної групи – кандидат філософських наук, доцент Людмила Анатоліївна Усанова) та употужнена доктором історичних наук, професором Петром Григоровичем Радьком.

Метою освітньо-професійної програми здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти зі спеціальності 033 Філософія є розвиток загальних та фахових компетентностей задля забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації для здійснення науково-дослідницької діяльності, аналітичної роботи та наукового консультування на основі вивчення 66 кредитів ЄКСТ дисциплін професійної підготовки та проходження 2 виробничих практик зі спеціальності (12 кредитів ЄКТС).

Свій рівень підготовки магістранти спеціальності 033 Філософія О. Дудник, Т. Кісельова та Т. Татаріна наочно продемонстрували 14-15 лютого 2018 р. під час ІІ Всеукраїнського студентського турніру з філософії, де посіли ІІ місце серед 25 команд вищих навчальних закладів ІІІ-IV рівня акредитації (керівник команди – доц. Усанова Л.А.).

Кафедра філософії в 2009 році. Зліва направо сидять: В.М. Вакуліна, А.П. Шебітченко, Н.І. Головіна, Л.А. Усанова, О.Д. Сіпіна; стоять: Д.І. Слободянюк, Ю.Ю. Пономарьов, П.А. Кравченко, В.В. Батеко, Я.Є. Блоха, С.М. Москаленко

Кафедра філософії в 2018 році. Зліва направо: ст. лаб. А.М. Голощапова, Н.І. Головіна, П.А. Кравченко, Я.Є. Блоха Я.Є., П.А. Усанова, доц. В.М. Вакуліна

Серед наукових здобутків викладачів кафедри 2017 року – публікація 46 одиниць видавничої продукції загальним обсягом 22,3 д.а., серед яких 6 статей у наукометричних виданнях бази даних Index Copernicus, 1 стаття у фахових виданнях (за профілем кафедри), 4 навчальні посібники для ВНЗ (з грифом Вченої ради), а також участь доц. Блохи Я.Є. у X International scientific conference «Scientific thought transformation», XI International scientific conference "Results of modern scientific research", XII International scientific conference "Modern scientific knowledge" (м. Моррісвілль, США).

З початку 2018 року доц. Блоха Я.Є. взяв участь у XIV International scientific conference «Science in 2018», XV International scientific conference «Millennium science», XVI International scientific conference "World science news" в м. Моррісвілль, США.

На сьогодні на кафедрі філософії сформувався потужний кадровий потенціал, а кафедра стала одним з провідних наукових та освітніх центрів в Україні. Осердям наукової діяльності на кафедрі є наукова школа «Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі формування громадянського суспільства», керівництво якою з 1998 року здійснює доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Української Академії політичних наук П.А. Кравченко. Головними напрямами наукового дослідження школи є розкриття культурно-історичної детермінації розвитку людського потенціалу в процесі формування громадянського суспільства і правової держави в Україні; означення стратегії українського державотворення через реконструкцію вітчизняного культурно-історичного досвіду та його залучення до структури української державотворчої концепції. За період існування школи її членами було опубліковано 336 наукових праць, з них монографій – 14, захищено 3 докторські й 10 кандидатських дисертацій.

Так, за новітній період історії кафедри (2004-2018 рр.) її викладачами було підготовлено і опубліковано 700 наукових праць загальним обсягом понад 360 друкованих аркушів, що є свідченням високого наукового та методичного рівня викладачів кафедри.

Основні результати діяльності кафедри відображені у монографіях, публікаціях, а також матеріалах наукових конференцій. За період з 1992 по 2014 роки кафедрою проведено 1 міжнародна, 9 Всеукраїнських та 5 міжвузівських науково-практичних та теоретичних конференцій та семінарів, предметом розгляду яких стали кардинальні проблеми сучасної вищої освіти у гносеологічному та аксіологічному аспектах, якість підготовки фахівців як пріоритетна мета освітнього процесу, формування національних та загальнолюдських цінностей засобами освіти, міжнародні співпраця й інтеграція в сфері освіти та інші актуальні проблеми розвитку сучасної філософії.

Серед останніх конференцій, проведених кафедрою, виокремимо Всеукраїнську науково-теоретичну конференцію «Ірраціональне підґрунтя раціональності», яка відбулася 14 травня 2009 року, та науково-практичну конференцію «Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності», яка відбулася 21-22 жовтня 2011 року. У роботі вказаних конференцій взяли участь більш ніж двісті науковців з провідних закладів освіти і науки України, у тому числі: Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН

України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Львівського національного університету імені Івана Франка та інших навчальних і наукових закладів з Києва, Харкова, Дніпропетровська, Чернівців, Запоріжжя, Луганська та Полтави, серед яких 32 докторів та близько 130 кандидатів наук.

За останній час значно зріс методичний рівень кафедри, викладачі розробили навчально-методичне забезпечення усіх дисциплін, які ними викладаються. Зокрема, у 2002 році опубліковано програма та плани семінарських занять для магістрів з курсу «Філософія», у 2003 р. – програма курсу, теми лекційних і семінарських занять з курсу «Логіка», методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Логіка», у 2004 році – методичні рекомендації для студентів заочного відділення з курсу «Актуальні проблеми релігієзнавства», у 2005 році – програма, плани семінарських занять та теми для самостійної роботи з курсу «Історія філософії», у 2008 році – програма курсу, тематика контрольних робіт та методичні рекомендації для студентів заочної форми навчання усіх спеціальностей з курсу «Філософія», навчально-методичні матеріали та рекомендації для студентів ІІ курсу з курсу «Філософія. Логіка» та програма курсу та навчально-методичні матеріали до спецкурсу «Вступ до гендерної теорії», 2009-2014 роках – навчально-методичні матеріали та рекомендації з курсу «Етика та естетика», у 2017 році: програма навчальної дисципліни, методичні рекомендації до семінарських занять та завдання для самостійної роботи з курсу «Філософія історії», програма навчальної дисципліни, методичні рекомендації до семінарських занять та завдання для самостійної роботи з курсу «Основи гендерної теорії», програма навчальної дисципліни, методичні рекомендації до семінарських занять та завдання для самостійної роботи з курсу «Актуальні проблеми антропологічного дискурсу».

Викладачі кафедри не лише постійно підвищують свій методичний і науковий рівень, а й керують науково-дослідною роботою студентів та аспірантів. Керівництво аспірантами здійснюють доктор філософських наук, професор П. А. Кравченко, кандидат філософських наук, доцент Н. І. Головіна, кандидат філософських наук, доцент Я. Є. Блоха. Протягом усього періоду існування аспірантури зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії в ній навчалося 19 осіб.

У 2016 році кафедрою була ліцензована освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія з ліцензованим обсягом 5 осіб (керівник проектної групи – доктор філософських наук, професор П. А. Кравченко), метою якої є здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності зі спеціальності, а також проведення власного наукового дослідження з філософії, результати якого мають наукову новизну теоретичне та/або практичне значення, з публічним його захистом.

Освітньо-наукова програма містить дві складових: освітню та наукову. Освітня складова програми. Програма реалізується у невеликих групах дослідників і передбачає диференційований підхід до аспірантів. Програма передбачає засвоєння 27 кредитів ЄКТС дисциплін професійної підготовки, з яких 13 кредитів ЄКТС – для вибіркових дисциплін, які сприяють формуванню спеціальних компетентностей, зокрема глибинному володінню теоретичними й методологічними засадами філософських досліджень та уміння виявляти закономірності та тенденції соціальних і культурних процесів, систематизувати отримані знання, використовувати їх для пошуку механізмів вирішення наукової проблеми.

Наукова складова програми. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає здійснення власних наукових досліджень під керівництвом одного або двох наукових керівників з відповідним оформлення одержаних результатів у вигляді дисертації. Ця складова програми не вимірюється кредитами ЄКТС, а оформляється окремо у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта і є складовою частиною навчального плану.

Особливістю наукової складової освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 033 Філософія є те, що окремі складові власних наукових досліджень аспіранти зможуть виконувати під час виробничої практики, яка проводиться в межах професійної підготовки.

На червень 2018 року в аспірантурі навчаються 3 аспіранти денної та 3 – заочної форми навчання.

Аспіранти кафедри також можуть похизуватися певними досягненнями. Зокрема, аспірант Я. Є. Блоха у 2007 році став лауреатом щорічної міської премії імені Володимира Короленка у номінації «для студентської та творчої молоді» – за активну участь у громадському та культурному житті міста, а у 2008 році став переможцем III етапу Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу «вчинених дій» «Голодомор 1932-1933 років. Пам'ять народу» (науковий керівник – професор П.А. Кравченко).

У 2013 році наукова робота аспіранта Т. С. Литвина «Голодомор 1932-1933 рр. на Глобинщині та Решетилівщині» відзначена дипломом I ступеня у групі аспірантські наукові роботи в Конкурсі наукових аспірантських і студентських робіт з тематики Голодомору з нагоди 80 роковин (науковий керівник – асистент Я. Є. Блоха).

У жовтні 2013 року Т. С. Литвин взяв участь у Міжнародній науковій конференції «Опозиція як категорія культури», яка відбулася у Люблінському університеті Марії Склодовської-Кюрі, з доповіддю: «Бінарне мислення і аналіз соціокультурних процесів у постсучасності» і отримав відповідний сертифікат (науковий керівник – професор П. А. Кравченко).

У 2017-2018 рр. аспірант Д.О. Іванішин взяв участь у X International scientific conference «Scientific thought transformation», XI International scientific conference «Results of modern scientific research», XII International scientific conference «Modern scientific knowledge», XIII International scientific conference «Modern science in Eastern Europe», XIV International scientific conference «Science in 2018», XV International scientific conference «Millennium science», XVI International scientific conference "World science news" в м. Моррісвілль, США (науковий керівник – доцент Я. Є. Блоха).

Викладачі кафедри керують науково-дослідною роботою студентів. Найактивнішими серед них є професор П. А. Кравченко, доценти Н. І. Головіна, Л. А. Усанова, Я. Є. Блоха. На кафедрі працюють 5 проблемних груп: «Проблеми сучасного державотворення в Україні» (керівник – професор П. А. Кравченко (7 осіб); «Проблеми комунікації» (керівник – доцент В. М. Вакуліна (4 особи); «Філософсько-теоретичні проблеми культури» (керівник – доцент Н. І. Головіна (6 осіб); «Актуальні проблеми сучасності» (керівник – доцент Л. А. Усанова (6 осіб); «Ціннісні орієнтації в сучасному українському суспільстві» (керівник – доцент Я. Є. Блоха (5 осіб), члени яких у 2004-2018 роках підготували понад 200 наукових публікацій.

Одним з пріоритетних напрямків наукової роботи студентів є їх участь у Всеукраїнських студентських олімпіадах та конкурсах студентських наукових робіт з філософії та релігієзнавства. Так, у травні 2006 року студент II курсу психолого-педагогічного факультету С. С. Лубін та студент IV курсу історичного факультету Я. Є. Блоха взяли участь у I Всеукраїнській студентській олімпіаді з дисципліни «Філософія. Релігієзнавство», яка відбувалася у м. Острозі (керівник – професор П.А. Кравченко). За її підсумками Я. Є. Блоха зайняв III місце серед студентів теологічних та філософських факультетів провідних вузів України.

У 2008 році студенти історичного факультету І. В. Загребельний та І. М. Руденко взяли участь у II Всеукраїнській студентській олімпіади з дисципліни «Філософія. Релігієзнавство», яка відбувалася у м. Донецьку (керівник – професор П.А. Кравченко). За її результатами студент історичного факультету (групи ІС-31) І. В. Загребельний зайняв II місце, а команда Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка зайняла I місце серед 25 вузів.

У 2012 році наукова робота студенток V курсу А. О. Сень та О. С. Сулими «Археологія симулякрів» відзначена дипломом II ступеня (наукові керівники – професор П. А. Кравченко, доцент В. М. Вакуліна).

У 2015 році студент V курсу історичного факультету В.В. Демочко отримав диплом I ступеня у щорічному конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад», заснованого Полтавською обласною радою (тема роботи – «Роль територіальної громади у правовому регулюванні перероблення та утилізації відходів природних рослинних ресурсів») (науковий керівник – доц. Блоха Я.Є.), а студентка IV курсу психолого-педагогічного факультету А. М. Солінська стала лауреатом I премії в номінації «За активну участь у громадському та культурному житті міста» міської премії імені В.Г. Короленка (тема роботи – «Реінтерпретація В. Г. Короленком ціннісних орієнтацій буддизму та стародавніх греків Сократа і Платона» (науковий керівник – доц. Блоха Я.Є.).

За підсумками II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з філософських наук (м. Одеса, 28-30 березня 2016 р.) студент історичного факультету Г. Г. Супрун був відзначений дипломом II ступеня (тема роботи – «Dasein-аналіз Л. Бінсванегра і М. Босса»; науковий керівник – доц. Вакуліна В.М.), а Ж. М. Авраменко (тема роботи – «Форми самогубства»; науковий керівник – доц. Вакуліна В. М.) та В. С. Захаров (тема роботи – «Анархізм як стан свідомості і суспільства українців»; науковий керівник – доц. Блоха Я. Є.) – дипломами III ступеня.

Викладачі кафедри (професор П. А. Кравченко, доценти Н. І. Головіна та Л. А. Усанова) також забезпечують проведення кандидатських екзаменів з філософії.

Кафедра філософії активно співпрацює з провідними науковими установами України та зарубіжними навчальними закладами. Найбільш тісно викладачі кафедри співпрацюють з відділами соціальної філософії та філософської антропології Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, кафедрами історії філософії та теорії філософії Національного педагогічного університетом імені М.П.Драгоманова, кафедрою історії філософії Національного університету імені Тараса Шевченка, кафедрою соціальної філософії та філософії історії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Так, спільно з Інститутом філософії імені Г. С. Сковороди НАН України кафедра випускає науково-теоретичний часопис «Філософські обрії». За період з 1999 по 2018 роки випущено 38 номерів журналу. Видання зареєстроване в міжнародних каталогах періодичних видань та базах даних Index Copernicus (ICV 2016: 60.76, ICV 2015: 54.30, ICV 2014: 45.27), Open Academic Journals Index (OAJI), Polska Bibliografia Naukowa, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar (Гугл Академия). Журнал включений у Всеукраїнський реєстр наукових видань, належить до періодичних видань, що мають бібліометричні профілі та входить до переліку фахових видань України у галузі «Філософські науки». (головні редактори – професор А. М. Колодний та професор П. А. Кравченко).

На червень 2018 року на кафедрі працює 5 штатних викладачів кафедри, з них – 1 доктор історичних наук, професор Петро Григорович Радько та 4 – кандидати філософських наук, доцентів: Наталя Ігорівна Головіна (завідувач кафедри), Вікторія Миколаївна Вакуліна, Людмила Анатоліївна Усанова, Ярослав Євгенійович Блоха та 1 внутрішній сумісник – декан історичного факультету доктор філософських наук, професор Петро Анатолійович Кравченко, які на високому професійному рівні забезпечують більше 30 навчальних дисциплін: «Філософія», «Історія філософії», «Філософія освіти», «Теорія аргументації», «Актуальні проблеми релігієзнавства», «Етика та естетика», «Філософія та методологія науки», «Методика викладання предмету «Людина і суспільство», «Соціальна філософія», «Суспільні комунікації», «Соціальна антропологія», «Інформаційне суспільство», «Теоретичні і філософські проблеми культури» тощо.

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ І ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ФІЛОСОФСЬКУ ОСВІТУ

БАЛАКІРЄВА Раїса Семенівна (уродж. СЕДЕНКО; 28.01.1930, м. Костянтинівка Донецької обл. – 22.03.2016, м. Полтава) – учений-філософ, кандидат філософських наук (1963), доцент (1971).

Закінчила СШ №11 м. Краматорська (1948), філолологічний факультет (1953), аспірантуру (1957) Харківського університету ім. А. М. Горького (нині національний університет імені В. Н. Каразіна). Працювала викладачем кафедри філософії у філіалі Українського заочного політехнічного інституту м. Краматорська (1957-1962), старшим викладачем, завідувачем кафедри історії КПРС, філософії і наукового комунізму Краматорського індустріального інституту (1962-1968). У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) з 1968 до 1992: в.о. доцента (1968-1971), доцент (1971-1978) кафедри історії КПРС і філософії, доцент (1978-1990) кафедри філософії, доцент (1990-1992) кафедри етики та естетики. У подальшому працювала в Полтавському кооперативному інституті (нині – Університет економіки і торгівлі), у т.ч. завідувачкою кафедри (1998-1999).

Сфера наукових інтересів естетика, релігієзнавство.

Пр.: Некоторые вопросы эстетики Л. Украинки – учен. Зап / Харьк. ун-т. 1957, т. 96; Труды кафедры диалект. и ист. материализма, вып. 1; Леся Українка і літературне народництво // Проблеми філософії, К., 1969. – Вип. 13; «Енеїда» І. Котляревського й особливості психології народу // Слава сонцем засіяла: відзначебння 200-річчя з дня народження І. П. Котляревського. – К., 1972; Критика современных буржуазных концепций человека в курсе исторического материализма // Вопр. общест. наук. – К., 1977. – Вып. 31; Роль трудових колективів у формуванні атеїстичної переконаності молоді. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1983 (у співавт.); Искусство и нравственное совершенствование личности развитого социалистического общества // Этика и эстетика. – К., 1978. – Вып. 21.

Укладач: Н. І. Головіна

БЛОХА Ярослав Євгенійович (20.11.1985, с. Жовтневе (нині – Покровське) Решетилівського району Полтавської області) – філософ, історик, кандидат філософських наук (2013), доцент (2015), заступник декана історичного факультету з навчальної роботи (із 2013).

Народився в сім'ї вчителя. Закінчив із золотою медаллю Жовтневий навчально-виховний еколого-валеологічний комплекс Решетилівського району Полтавської області (2003) (нині – Покровська ЗОШ І-ІІІ ступенів), історичний факультет Полтавського державного (нині – національного) педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2008) за спеціальністю 7.010103 Педагогіка і методика середньої освіти. Історія (із відзнакою) та здобув кваліфікацію учителя історії та правознавства.

Студентські та аспірантські роки Я. Є. Блоха присвятив себе активній науковій, громадській, організаторській діяльності: обіймав посаду студентського декана історичного факультету (2005-2007 рр.), був членом Всеукраїнської студентської ради (2005-2006 рр.),

головою Тимчасової робочої групи для створення загальноуніверситетського органу студентського самоврядування у Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (2007 р.).

У студентські роки цікавився не лише історією та філософією, а й правознавством, педагогікою, українською мовою. У 2007 р. зайняв ІІІ місце в ІІ етапі Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Філософія. Релігієзнавство» та ІІІ місце на щорічному конкурсі студентських наукових робіт під егідою Полтавської обласної ради «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад»; у 2008 році – І місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з історії, ІІ – з юридичних наук; став переможцем ІІІ етапу Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу «вчинених дій» «Голодомор 1932-1933 років. Пам'ять народу». Займав І (2005, 2007, 2008) та ІІІ (2006) місця на обласному та І місце у загальнонаціональному (2005) етапах Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика і був нагороджений премією Освітньої фундації Петра Яцика (місто Торонто, Канада).

Навчався в аспірантурі Полтавського державного (нині – національного) педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2008–2011) за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. 29 травня 2013 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук «Аксіологічні аспекти творчої спадщини В. Г. Короленка (історико-філософський контекст)» із спеціальності 09.00.05 – історія філософії (науковий керівник – доктор філософських наук, професор Петро Анатолійович Кравченко). У лютому 2015 року – присвоєне вчене звання доцента кафедри філософії.

Із 2008 року працює в Полтавському державному (нині – національному) педагогічному університеті імені В. Г. Короленка асистентом, з 2014 року – доцентом кафедри філософії, із 2013 р. – заступником декана історичного факультету з навчальної роботи.

У колі наукових інтересів – соціальна філософія, історія української філософії, аксіологія. Досліджує особистість та філософські погляди одного з найбільш відомих українських письменників, мислителів, правозахисників та громадських діячів кінця XIX – початку XX ст. Володимира Галактіоновича Короленка та дискурс категорії «справедливість» у вимірах цінностей сучасного світу.

Автор понад 150 публікацій, серед яких 2 монографії, 2 статті у закордонних виданнях, включених до бази даних Scopus, 13 статей у наукометричних виданнях, 18 статей у фахових виданнях, 8 навчально-методичних посібників, понад 80 – матеріали конференцій виданих за кордоном та в Україні, понад 30 – публікації в інших виданнях.

Активно керує науковою роботою студентів. Так, у 2013 році наукова робота «Голодомор 1932-1933 рр. на Глобинщині та Решетилівщині» Т.С. Литвина, якою керував Я. Є. Блоха, була відзначена дипломом І ступеня у групі аспірантські наукові роботи в Конкурсі наукових аспірантських і студентських робіт з тематики Голодомору з нагоди 80 роковин; у 2015 році під його керівництвом студенти університету здобули перемогу в щорічному конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» (В. Демочко), стали лауреатом І премії в номінації «За активну участь у громадському та культурному житті міста» міської премії імені В. Г. Короленка (А. Солінська); у 2016 році – отримали диплом ІІІ ступеня у ІІ турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з філософських наук (В. Захаров).

Вибрані публікації:

1. Громадянська та національна гідність як основні суспільні цінності початку XX ст. в інтерпретації В.Г Короленка / Я. Є. Блоха // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія «Гуманітарні науки». – №6 (23). – 2009. – С.24-28.

2. Аналіз творчої спадщини античних філософів у працях В.Г.Короленка кінця XIX ст. / Я. Є. Блоха // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич.– К., 2009. – Вип. 28. – С.307-314.

3. Гуманістичні ідеали в житті та творчості В.Г.Короленка / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія «Гуманітарні науки». – №6 (23). – 2009. – С.10-14.

4. Этическая глубина фантазии духа Н. В. Гоголя / Я. Е .Блоха, А. П. Шебитченко // Витоки педагогічної майстерності: Збірник наукових праць. – Вип. 6. – Полтава, 2009. – С.143-145.

5. Философская позиція Н. В. Гоголя / Я. Е. Блоха, А. П. Шебитченко // Філософія мови: текст, образ, реальність / Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції: Наукове видання. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009. – С.65-67.

6. Ірраціональне підґрунтя релігійної свідомості українського народу / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 192-199.

7. Гуманізм у творчій спадщині В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // «Культура і цивілізація: традиції та новації». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава, 23 квітня 2009 року. – Полтава, 2009. – С. 25-26.

8. Перспективи становлення громадянського суспільства в Україні / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Людина і соціум в умовах глобальної кризи: погляд крізь призму суспільствознавства та богослов'я. Матеріали IX науково-практичної конференції. – К.: Нац. акад. упр., 2009. – С.239-243.

9. Студентське самоврядування як фактор особистісного становлення студентів: аналіз педагогічної спадщини / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування», Полтава, 24-25 квітня 2009 р.: матеріали / За заг. ред. проф. М.В.Гриньової / Міністерство освіти і науки України, Полтавська міська рада, Полт. держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 2009. – С. 138-142.

10. Роль професіоналізму викладача внз у контексті втілення ідей Болонського процесу / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Простір гуманітарної комунікації: трансформації академічного дискурсу». – Київ, 23-25 жовтня 2009 року. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – С. 43-45.

11. Философия сердца Н. В. Гоголя / Я. Е. Блоха, А. П. Шебитченко // IX Гоголівські читання: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С.41-43.

12. Феномен християнської віри в радянський період / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Держава і церква в Україні за радянської доби. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. Полтава, 15-16 жовтня 2009 року. Полтавський держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С.95-101.

13. Світоглядно-філософські аспекти творчості В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Інтелект. Ос обистість. Цивілізація: Темат. зб. наук. пр. із соц.-філос. пробл. Вип. 8 / голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – С.233-241.

14. Искусство делать добро по-короленковски / Я. Е. Блоха, А. П. Шебитченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Серия «Философия . Культурология. Политология. Социология». – Том 23 (62). – 2010. – №2. – С. 97-101.

15. Утілення гуманістичних ідеалів в житті та творчій спадщині В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха , А.П. Шебітченко // «Культурно-цивілізаційні процеси, тенденції їх розвитку в сучасному світі та Україні». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 20-21 травня 2010. – Полтава, 2010. – С. 34-35.

16. Нравственные ценности в творчестве В.Г. Короленко и Н.В. Гоголя / Я.Е. Блоха, А.П. Шебитченко // Н.В. Гоголь: духовное измерение жизни и творчества (к 200-летию со дня рождения) / отв. ред.: Аляев Г., Суходуб Т. / Общ. рус. фил. при Укр. фил. фонде; Центр гум. образ. НАН Украины; Укр. Акад. русистики; Полтавский нац. тех. ун-т им. Ю. Кондратюка. – Полтава: ООО «АСМИ», 2010. – С. 263-271. (серия «Украинский журнал русской философии. Вестник Общества русской философии при Украинском философском фонде»; вып. 9).

17. Сучасна українська освіта як простір взаємодіючих позицій учителя та учня (огляд статей із проблематики філософії освіти в журналі «Філософські обрії») / Я. Є. Блоха, П. А. Кравченко // Постметодика: ПОІППО. – Полтава : АСМІ, 2010. – №2 (93). – С.2-10.

18. Антична філософія у творчій спадщині В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Філософські семінари. Випуск 8. Матеріали історико-філософських читань, присвячених Всесвітньому дню філософії 2010. –– Полтава : ПолтНТУ, 2011. –– С. 167-174.

19. Релігія як основна суспільна ціннісна орієнтація в мемуаристиці В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Наукові записки. «Серія філософія». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 8. – 2011. – С. 283-290.

20. Аналіз В.Г. Короленком головних цінностей західноєвропейського суспільства XVI-XIX ст. (на основі поглядів М. Монтеня, Д.С. Мілля та Ж.-М. Гюйо) / Я. Є. Блоха // Учёные записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Том 24 (63). – №2. – Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». – 2011. – С. 121-127.

21. В. Г. Короленко про ціннісні орієнтації людини кінця XIX – початку XX ст. / Я. Є. Блоха // Інтелект. Особистість. Цивілізація: Темат. зб. наук. пр. із соц.-філос. пробл. Вип. 9 / голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – С.208-214.

22. Людина як центр системи ціннісних орієнтацій В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Матеріали Всеукраїнської конференції «Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура» (22 лютого 2011 року). – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН України. – С. 73-80.

23. Утілення ідей демократизму та гуманізму в житті та творчій спадщині І. П. Котляревського та В. Г. Короленка / Я. Блоха, А. Шебітченко // Іван Котляревський та українська культура XIX – XXI століть: Збірник науковий статей. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С.124-131.

24. Релігійні мотиви творчості В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів Всеукраїнської наукової конференції пам'яті Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С.238-243.

25. До проблеми свободи в учительській діяльності / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка , 2011. – С.74-75.

26. Свобода особистості як одна з провідних суспільних ціннісних орієнтацій російського суспільства кінця XIX – початку XX ст. у творчості В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка , 2011. – С.101-103.

27. Розвиток національної культури в умовах глобалізації / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 2 (16). – К.: НАУ, 2012. – С.112-115.

28. Значення гуманістичного спадку В. Г. Короленка для українського суспільства / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Особистість. Суспільство. Право: Збірник статей та тез наукових повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю Полтавського юридичного інституту (м. Полтава, 15 березня 2012 р.). – Харків: Точка, 2012. – С.159-162.

29. Перспективи ідентифікації національної культури / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітаристики у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць. / за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. – Частина 1. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С.98-100.

30. Перспективи становлення громадянського суспільства в сучасній Україні / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Кіровоградської сесії І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кіровоград, 15 червня 2012 р.): у 2-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С.35-37.

31. Розвиток національної культури в умовах глобалізації / Я. Є. Блоха , А. П. Шебітченко // Друга Всеукраїнська наукова конференція «Досягнення соціально-гуманітарних наук в сучасній Україні» (м. Дніпропетровськ, 28 квітня 2012 р.): у 3-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С.35-37.

32. Вплив гуманістичного спадку В. Г. Короленка на процес становлення гуманітарної політики Української держави / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Бердянської сесії І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Бердянськ, 22 вересня 2012 р.): у 5-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.5. – С.123-125.

33. Проблема війни та миру в філософському осмисленні В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси. Матер. ІІ Всеукр. конфер. з між нар. участю (м. Дніпропетровськ, 20 жовтня 2012 р.): у 3-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С.127-130.

34. Духовно-ціннісні орієнтації в творчості В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха , А.П. Шебітченко // Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць. / за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. – Частина 1. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С.69-72.

35. Петро Анатолійович Кравченко : біобібліографічний покажчик : до 60-річчя від дня народження / упор. М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко, Я. Є. Блоха ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 204 с. : 8 іл. (Серія «Науковці університету»).

36. Наукова школа професора Петра Анатолійовича Кравченка «Вітчизняний культурно-історичний досвід у процесі формування громадянського суспільства та правової держави / Я. Є. Блоха // Петро Анатолійович Кравченко : біобібліографічний покажчик : до 60-річчя від дня народження / упор. М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко, Я. Є. Блоха ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С.138-147.

37. «Аксіологічні аспекти творчої спадщини В. Г. Короленка (історико-філософський контекст)»: автореф. дис. на здобуття наук. канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Я. Є. Блоха; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2013. – 19 с.

38. Проблема відведення війни та збереження миру в епістолярній спадщині В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Дніпропетровської сесії ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Дніпропетровськ, 22 лютого 2013 р.): у 6-ти частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2013. – Ч. 2. – С. 31-33.

39. Трансформація світоглядно-філософських ідей В. Г. Короленка в сучасному українському суспільстві / Я. Є. Блоха // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. – Вип. 10 (118). – К.: Український центр духовної культури, 2012. – С. 108–117.

40. Особливості тлумачення В. Г. Короленком категорій «мораль», «добро», «зло» / Я. Є. Блоха // Вітчизняна та зарубіжна наука на початку другої декади XXI століття – Частина III (Історичні науки, Політичні науки, Психологічні науки, Соціологічні науки, Філософські науки, Юридичні науки): Міжнародна конференція, м. Київ, 2 березня 2013 р. – К.: Центр наукових публікацій, 2013. – С. 36-39.

41. В. Г. Короленко о основах мирного сосуществовании украинской и русской культур в современной Украине / Я.Е. Блоха // Филология и культурология: современные проблемы и перспективы развития: сборник материалов 2-й международной науч.-практ. конф., 28 февраля 2013 г. / НИЦ «Апробация». – М.: Издательство Перо, 2013. – С.168-170.

42. Релігійні ціннісні орієнтації у творчій спадщині В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха, А. П. Шебітченко // Біблійна історія та християнська етика: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (Полтава, 9 квітня 2013 року) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г Короленка. – Полтава, 2013. – С. 205-212.

43. Особливості тлумачення В. Г. Короленком категорії «щастя» / Я. Є. Блоха // Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2013», 16–17 квіт. 2013 р. : [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. Є. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – Ч. 2. – С.10–12.

44. Блоха Я. Є. Реінтерпретація В. Г. Короленком ціннісних орієнтацій буддизму / Я. Є. Блоха // IX Харківські студентські філософські читання: збірник тез / редкол.: І. В. Карпенко [та ін.]. – Харків: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2013. – С.8-9.

45. Про необхідність дослідження історико-філософської спадщини В. Г. Короленка на сучасному етапі розвитку філософської науки / Я. Є. Блоха // Перспективні напрямки української науки: Збірник статей учасників двадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал української науки – XXI сторіччя» (20-28 квітня 2013 р.). – Том 1. Науки гуманітарного циклу. – Видавництво ПГА. – Запоріжжя, 2013. – С.21-22.

46. В.Г. Короленко про проблему міжкультурного діалогу в сучасній Україні / Я. Є. Блоха // Международная конференция посвященная развитию междисциплинарных исследований (г. Донецк, 6 апреля 2013 г.) / Центр научных публикаций. – Донецк: Научно-информационный центр «Знание», 2013. – С.33-37.

47. В. Г. Короленко про ціннісні орієнтації епох Відродження та Просвітництва / Я. Є. Блоха // Принадність Вашого слова та імені безмежна у часі (до 160-річчя від дня народження В. Г. Короленка): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю) / за заг. ред. М. І. Степаненка, Л. М. Кравченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка , 2013. – С. 46-54.

48. Анализ В.Г. Короленко нравственных ценностей западноевропейского общества начала XIX века / Я.Е. Блоха // Интеллектуальный потенциал российской науки и стран СНГ: Сборник материалов Общероссийской научно-практической дистанционной конференции с международным участием (г. Смоленск, 26 мая 2013 г.) / Отв. ред. Вантей В.Б. – Смоленск, МНИП «Квантовый скачок», 2013. – С.38-40.

49. В.Г. Короленко о ценностных ориентациях мировых религий / Я.Е. Блоха // Наука, просвещение, искусство провинции в социокультурном пространстве: Девятые Короленковские чтения: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 160-летнему юбилею В.Г. Короленко (28 октября 2013 г.). – Глазов : ООО «Глазовская типография», 2013. – С.11-15.

50. Особливості тлумачення В.Г. Короленком категорій «щастя», «мораль», «добро» та «зло» / Я. Є. Блоха // Філософія і політологія в контексті сучасної культури: науковий журнал. – 2013. – Випуск 6(4). – Дніпропетровськ, 2013. – С.7-12.

51. Реінтерпретація В.Г. Короленком ціннісних орієнтацій Сократа та Платона / Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 30. – К. – Полтава, 2013. – С.59-68 (0,7 д.а.).

52. Гуманістичні тенденції творчості В. Г. Короленка і А.С. Макаренка / Я. Є. Блоха , А.П. Шебітченко // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка . – Полтава, 2013. Випуск 12. – С.348-353.

53. Реінтерпретація В.Г. Короленком ціннісних орієнтацій буддизму / Я. Є. Блоха // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». – Том 26 (65). – 2013. – № 4. – С. 256-264.

54. Філософські горизонти творчої спадщини В. Г. Короленка : монографія / Я. Є. Блоха, П. А. Кравченко. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка , 2014. – 232 с.

55. В. Г. Короленко про ціннісні орієнтації в християнстві / Я. Є. Блоха // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2013. – Вип. 41. – Ч. II. – С. 48-62.

56. Аналіз В.Г. Короленком головних ціннісних орієнтацій епох Відродження та Просвітництва (на основі поглядів М. Монтеня та Вольтера) / Я. Є. Блоха // Наукові записки Національного

університету «Острозька академія». Серія «Філософія» / ред. колегія: І.Д. Пасічник, М.О. Зайцев та ін. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 15. – С. 68-73.

57. Голодомор 1932-1933 років у Решетилівському районі / Я. Є. Блоха // Історична пам'ять: Науковий збірник. – Випуск 30-31. – Полтава, 2014. – С. 74-79.

58. Історичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність / Я. Є. Блоха, В.А. Андрієць, Ю.В. Вільховий, Б.В. Год та ін. – 2-е видання, перероблене й доповнене. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 132 с.

59. Аналіз ціннісних орієнтацій Відродження, Просвітництва та початку XIX століття (на основі поглядів М.Монтеня, Вольтера, Дж. С. Мілля, Ж.-М. Гюйо) в творчості В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха , П.А. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 31. – К. – Полтава, 2014. – С.13-31.

60. Кафедра філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка : історія і сучасність / Я. Є. Блоха , П. А. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 31. – К. – Полтава, 2014. – С.167-185.

61. В. Г. Короленко про основні ціннісні орієнтації кінця XIX – початку XX століття / Я. Є. Блоха // Проблеми гуманітарних наук: Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Випуск тридцять третій. – Філософія. – С.29-42.

62. Педагогічна Мекка України / Я. Блоха, Л. Кравченко // Освіта: Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. – №41 (5632). – 1-7 жовтня 2014. – С. 4-5.

63. В.Г. Короленко про ціннісні орієнтації світових релігій / Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 32. – К. – Полтава, 2014. – С.105-113.

64. Особливості тлумачення В.Г. Короленком категорій «метафізика», «матеріалізм», «скептицизм» / Я. Є. Блоха // Virtus: Scientifie Journal / Editor-in-Chief M.A.Zhurba. – December #1. – 2014. – С. 23-27.

65. Spiritual and value orientations in V.G. Korolenko's memoiristics / Ya. Blokha // Japanese Educational and Scientific Review. – 2015. – No.1. (9) (January-June). – Volume XI. – «Tokyo University Press», 2015. – P. 580-585.

66. Особливості тлумачення В.Г. Короленком окремих філософських та етичних категорій / Я. Є. Блоха // Молодий вчений. – № 2 (17). – Ч. 6. – лютий 2015 р. – С. 113-116.

67. V.G. Korolenko of moral values Western society XIX century / Ya. Blokha, P. Kravchenko // Oxford Journal of Scientific Research. – 2015. – No.1. (9) (January-June). – Volume III. – «Oxford University Press», 2015. – P. 643-649.

68. В. Г. Короленко про ціннісні орієнтації легального марксизму / Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 18-28.

69. З минулого і сьогодення історичного факультету / Я. Є. Блоха, П. А. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 157-183.

70. Religion as a leading spiritual value orientation in V.G. Korolenko's creative heritages / Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 34. – К. – Полтава, 2015. – С. 127-132.

71. В.Г. Короленко про національну мову та державу як пріоритетні ціннісні орієнтації кінця XIX – початку XX ст. / Я. Є. Блоха // Наукові записки Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка / [упор., передмова Л. Ольховська]. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2016. – С. 5-16.

72. Людина в системі ціннісних орієнтацій В. Г. Короленка / Я. Є. Блоха // Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичних вимір: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (3–4 червня 2016 р.) / Ред.-упорядн. : р. І. Олексенко, М. В. Будько. – Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – Ч. І: Концептуальні схеми руху особистості у смислових просторах самовизначення. – С. 33–37.

73. Принцип справедливості в ісламі / Я. Є. Блоха // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка . – Випуск 35. – К. – Полтава, 2016. – С. 212-219.

74. В. Г. Короленко як ідеолог українського культурного націоналізму / Я. Є. Блоха , П.А. Кравченко // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 36. – К. ; Полтава, 2016. – С. 10-20.

75. Принцип справедливості у філософії Платона та Аристотеля / Я. Є. Блоха // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 36. – К. ; Полтава, 2016. – С. 79-87.

76. Особливості трактування В.Г. Короленком категорій «справедливість» та «помста» / Я. Є. Блоха // Аспекти дослідження іноземних мов і лінгвометодичні основи викладання : Збірник статей. Випуск 17 : [За ред. Ленської С.В.]. – Полтава, 2016. – С. 15-18.

77. Принцип справедливості у філософії Арістотеля / Я. Є. Блоха // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Перші кроки в науку». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 41-44.

78. Соціальна справедливість: поняття та види / Я. Є. Блоха // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 28-30.

79. Категорія «справедливість» у філософській спадщині Сократа та Платона / Я. Є. Блоха // Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Результати наукового пошуку». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 101-104.

80. Особливості трактування категорії «справедливість» в ісламі / Я. Є. Блоха // Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні дослідження у 21 сторіччі». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 112-114.

81. Уявлення про соціальну справедливість в сучасному українському суспільстві / Я. Є. Блоха // Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 квітня 2017 р.). Кропивницький : «КОД», 2017. – С. 90-92.

82. Категорія «справедливість» у філософії Томаса Гоббса / Я. Є. Блоха // Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми досліджень молодих науковців». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 93-95.

83. Категорія «справедливість» у політичній філософії Марка Тулія Цицерона // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 37. – К. ; Полтава, 2017. – С. 24-30.

84. Принцип «`adolat» та його місце в ієрархії цінностей ісламу / Я. Є. Блоха // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Проблеми досліджень молодих науковців». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 55-58.

85. Принцип справедливості в античній філософії періоду високої класики (на основі поглядів Сократа, Платона та Арістотеля) / Я. Є. Блоха // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Проблеми досліджень молодих науковців». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 58-62.

86. Політична справедливість у філософській концепції природного права Марка Тулія Цицерона / Я. Є. Блоха // Матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми гуманітарних наук». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 18-21.

87. Система «дозволів і заборон» як основа справедливості в ісламі / Я. Є. Блоха // Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Нові виклики. Нові досягнення». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 89-91.

88. Criticism of the state and power in the works of P.O. Kropotkin's / Y. Y. Blokha, D. O. Ivanishin // Proceedings of X International scientific conference «Scientific thought transformation». – Morrisville, Lulu Press., 2017. – P. 84-89.

89. Категорія «справедливість» у філософській спадщині Жана-Жака Руссо / Я. Є. Блоха // Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Нові шляхи у наукових дослідженнях». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 124-126.

90. Соціальна справедливість у філософії І. Канта / Я. Є. Блоха // Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції «Гуманітарна думка». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С.53-55.

91. National anarchist ideas by N.I. Makhno / Y. Y. Blokha, D. O. Ivanishin, // Proceedings of XI International scientific conference "Results of modern scientific research". Morrisville, Lulu Press., 2017. – p. 62-65.

92. Лібертаристська теорія справедливості р.Нозіка / Я. Є. Блоха // Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Наукові дослідження в Україні та світі». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 175-177.

93. Особливості ліволіберальних теорій справедливості (на прикладі поглядів Д. Роулза та р. Дворкіна) Я. Є. Блоха // Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні науки в Україні та світі». – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2017. – С.69-70.

94. Katerinoslav as a general imperial center for anarchism / Y.Y. Blokha, D.O. Ivanishin // Proceedings of XII International scientific conference "Modern scientific knowledge". – Morrisville, Lulu Press, 2017. – p. 76-78.

95. Теорія справедливості Дж. Роулза / Я. Є. Блоха // Матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Наукові дослідження у Східній Європі». Т. 2. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 54-55.

96. Ідея політичної справедливості в античній філософії (на основі поглядів Платона та Арістотеля) / Я. Є. Блоха // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 38. – К. ; Полтава, 2017. – С. 23-29.

97. General trends of the activities of anharists in 1905-1907 / Y. Y. Blokha, D. O. Ivanishyn // Proceedings of XIII International scientific conference "Modern science in Eastern Europe". – Morrisville, Lulu Press., 2017. – P. 56-59.

98. Revolutionary syndicalism and anarchy in Western Europe in the first quarter of the 20th century: characteristics and features / Y. Y. Blokha, D. O. Ivanishyn // Proceedings of XIV International scientific conference "Science in 2018". – Morrisville, Lulu Press., 2018. – P.64-67.

99. Features of the activities of anarchist organizations in Ukraine in 1917-1918 / Y. Y. Blokha, D. O. Ivanishyn // Proceedings of XV International scientific conference " Millennium science". – Morrisville, Lulu Press., 2018. – p.94-97.

100. Blokha Y.Y. Philosophical bases of professional culture of the family doctor Y.Y. Blokha, I.V. Ivanytskyi // Proceedings of XVI International scientific conference "World science news". – Morrisville, Lulu Press., 2018. – p.50-53.

Укладач: П. А. Кравченко, Л. А. Усанова

БОНДАРЕВСЬКА Ірина Андріївна (уродж. Лисенко; 01.01.1960, м. Ватутіне Черкаської області) – вчений-філософ, доктор філософських наук (2005), професор (2006).

Закінчила СШ №1 м. Ватутіно (1977), філософський факультет (1984), аспірантуру (1989), докторантуру (2005) Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині національний університет).

У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) працювала з 1984 до 2002: асистент кафедри філософії (1984-1986), асистент, доцент кафедри етики та естетики (1990-1992), доцент кафедри філософії (1992-2002).

З 2005 працює в Національному університеті «Києво-Моглянська академія»: доцент (2005–2008), професор (з 2008) кафедри філософії та релігієзнавства.

У колі наукових інтересів естетика, філософія культури.

Вибрані публікації:

1. Бондаревська І.А. Семантика задоволень в „Енеїді" І. П. Котляревського // Практична філософія. – Вип.2. – К., 2003.

2. Бондаревська І.А. Моделювання дискурсу в українських поетика XVII – XVIII ст. Філософські обрії. Науково-теоретичний часопис Інституту філософії та Полтавського державного педагогічного університету. – №9. – Полтава, 2003.

3. Бондаревська І.А. Два пустельники: типологія норми і винятку. Актуальні проблеми історії ,теорії та практики художньої культури. Збірник наукових праць. Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва. – Вип. X – К., 2003.

4. Бондаревська І.А.. Естетичний підхід в історичному дослідженні. // Філософські обрії. – К. – Полтава. – №10. – 2003.

5. Бондаревська І.А. Сковорода і Сократ: „веселіє серця" проти іронічного розуму. Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтва. – Вип.3. – К., 2003.

6. Бондаревська І.А. Значення дефініції естетики для розвитку у галузі історії естетики // Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. – Т.25. – К., 2004.

7. Бондаревська І.А. Простак і простота в діалозі Теофана Прокоповича „Разговор гражданина с селянином да певцом или дячком церковным" // Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури. – Т.24. – К., 2004

8. Бондаревська І.А. Концепт простоти у творах Івана Вишенського. // Філософські обрії. – №12. – К. – Полтава, 2004.

9. Бондаревська І.А. Кантовский „парадокс вкуса": спекулятивный и исторический подход // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Кант и современная философия". МДУ ім. М.В.Ломоносова. – 20 листопада 2004.

10. Бондаревська І.А. „Імітаційні техніки" письменства в українській культурі XVII – XVIII ст.. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Укладач: Н. І. Головіна

ВАКУЛІНА Вікторія Миколаївна (17.12.1959, м. Донецьк) – учений-філософ, кандидат філософських наук (1996), доцент (1999).

Закінчила СШ № 3 м. Нововолинська Волинської обл. (1974), Луцьке державне музичне училище (1978), Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка (нині національний університет) (1986). Викладала філософію у Краматорському індустріальному університеті (тепер Донбаська державна машинобудівна академія) (1986-1991). З 1991 викладає в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка: асистент (1991–1996), доцент (з 1997).

Сфера наукових інтересів: історія філософії, соціальна філософія, комунікативна філософія, методика навчання предмета «Людина і світ».

Вибрані публікації:

1. Вакуліна В.М. Спроба національної ідентичності // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 29-34.

2. Вакуліна В.М. Спроба національної ідентичності // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 29-34.

3. Вакуліна В.М. Громадянське суспільство як медіум між життєвим світом та системою / В.М. Вакуліна // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-24 травня 2008 року) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 26-29.

4. Вакуліна В.М. Метафізична виміри буття у сутінках профанної свідомості / В.М. Вакуліна, Ю.Ю.Пономарьов // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2009. – № 6(23). – С.18-26.

5. Вакуліна В.М. Коли раціональність стає підступною / В.М. Вакуліна // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С.19-22.

6. Вакуліна В.М. Парадоксальна сутність релігії / В.М. Вакуліна // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С.198-201.

7. Вакуліна В.М. Онтологічний статус свободи / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С.23-29.

8. Вакуліна В.М. Онтологічний статус свободи / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С.23-29.

9. Вакуліна В. Г. Сковорода як ікона української свідомості / В. Вакуліна, Ю. Пономарьов // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С.22-28.

10. Вакуліна В.М. Політика як квазірелігія / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.340-346.

11. Вакуліна В.М. Комунікація як перманентна біфуркація / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-практичної міждисциплінарної конференції «Актуальні проблеми розвитку української культури і науки». – Херсон, 2013. – С.37-39.

12. Вакуліна В.М. Сумнівний статус комунікації: «мовчати не можна говорити» / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 31. – К. – Полтава, 2014.– С.90-100.

13. Вакуліна В.М. Сумнівний статус комунікації: «мовчати не можна говорити» / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Випуск 31. – К. – Полтава, 2014.– С.90-100.

14. Вакуліна В.М. Гра в схованки: буття немає, а небуття є / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 126-136.

15. Вакуліна В.М. Феноменологічна редукція педагогічного досвіду / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наук. пр. / Під ред. В.Г.Воронкової. – Випуск 63. – Запоріжжя, РВВ ЗДІА, 2015. – С. 154-164.

16. Вакуліна В.М. Текстовий паразитизм сучасного інформаційного простору [Електронний ресурс] / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Філософські проблеми сучасності: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (присвяченої Міжнародному дню філософії) (Херсонський державний аграрний університет 21 листопада 2013 р.). – Режим доступу до дж. http://www.ksau.ks.ua/konferes/923.html

17. Вакуліна В.М. Гра в схованки: буття немає, а небуття є / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 126-136.

18. Вакуліна В.М. Феноменологічна редукція педагогічного досвіду / В.М. Вакуліна, Ю.Ю. Пономарьов // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наук. пр. / Під ред. В.Г.Воронкової. – Випуск 63. – Запоріжжя, РВВ ЗДІА, 2015. – С. 154-164.

Укладач: Н. І. Головіна

ВАРАВА Анатолій Якович (народився 25.12.1926, с. Лазорки Лазорківського району Полтавської обл. – 2009) – історик, викладач філософських дисциплін.

Закінчив 7 класів Лазорківської середньої школи (1941), служив у лавах Радянської Армії (1943-1947), брав участь у боях з фашистськими військами у складі Другого та Першого Українських фронтів, закінчив 10 класів Лазорківської середньої школи (1949), закінчив відділення основ марксизму-ленінізму Київського Державного Університету (1954). 1954-1961 рр. – перебував на викладацькій та партійній роботі в Черкаській та Полтавській областях. 1961-1966 рр. – викладач філософії та наукового комунізму Комунарського гірничометалургійного інституту. 1966-1987 рр. – працював у Полтавському педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка.

Коло наукових інтересів – марксистсько-ленінська філософія.

Праці: Создание и развитие К. Марксом и Ф. Энгельсом учения о диктатуре пролетариата // Тезисы докладов научно-теоретической конференции, посвященной 100-ю 1-го Интернационала.- Коммунарск, 1964; Критика теорий современной буржуазной социологии о удущности чел // Тезисы докладов научной конференции по итогам работы за 1964 г. – Луганск, 1965; Бережливое отношение к общественной собственности и экономия – стимулы роста производительности труда //Сборник «Значение повышения производительности труда для создания материально-технической базы коммунизма. – Коммунарск, 1966.

Укладач: П. А. Кравченко

ГОЛОВІНА Наталя Ігорівна (уродж. СТРЄБКОВА; 9.03.1956, м. Таганрог Ростовської обл., РФ) – кандидат філософських наук (1989), доцент (1991).

Закінчила Таганрозьку СШ №2 імені А.П. Чехова (1973), філософський факультет Ростовського-на-Дону державного університету (1978), аспірантуру Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (тепер Київський національний лінгвістичний університет) (1988). З 1978 до 1980 працювала викладачем кафедри філософії Таганрозького педагогічного інституту. У Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) працює з 1980: асистент (1980-1985), старший викладач (1988-1990) кафедри філософії, завідувач

кафедри етики та естетики (1990-1992), доцент (1992-2015), завідувач (з 2015) кафедри філософії.

Коло наукових інтересів: естетика, філософія культури, соціальна антропологія. Тема кандидатської дисертації: «Методологічні принципи формування комуністичних переконань молоді засобами мистецтва».

Вибрані публікації:

1. Методологические принципы формирования убеждений молодежи средствами искусства // Формирование эстетического отношения к искусству: В 6-ти т. – Т.1. Теоретико-методологические вопросы формирования эстетического отношения к искусству. – М., АПН СССР, 1991. – С. 135- 145.
2. Роль эстетических чувств в формировании личности учителя-предметника// Качество подготовки учителя-предметника: тез. докл. Всесоюзн. научно-практ. конференции – М, 1991. – С.27-31.
3. Эстетический аспект воспитания нравственных убеждений личности средствами искусства // Нравственное содержание искусства и современный идеологический процес: тез. докл. Всесоюзн. научно-практ. конференции – К.,1991. – С. 38-40.
4. Эстетическое звучание общечеловеческих проблем // Общечеловеческие ценности – основа гуманизации преподавания социально-политических дисциплин: тез. докл. межвуз. научно-практ. конференции – К, 1991 – С. 30-32 .
5. Эстетическая культура в контексте воспитания молодежи средствами искусства// Культура и формирование личности учащейся молодежи: мат. Всесоюз. межвуз. конференции – Н. Новгород, 1991. – С. 21-23.
6. Катарсистичний вплив релігії на процес відродження духовності // Релігійна традиція в духовному відродженні України: мат. Всеукраїнської наукової конференции – Полтава, 1992. – С. 55-57 .
7. Естетичний аспект формування національної ідеї //Національна ідея в духовній культурі України Х1Х-ХХ ст.: мат. Всеукраїнської науково-практ. конференції. – Полтава, 1993. – С. 123-125.
8. Естетична міра людини. // Універсум людини: мислення, культура, наука: мат. Всеукраїнської наук. конференції. – К, 1994. – С. 131-134.
9. Художественное познание как духовная деятельность // Духовна діяльність та її специфіка: мат. Міжнародної наукової конференції – Запоріжжя, 1993. – С. 47-50.
10. Культура естетичних почуттів і творчість // Культура на зламі тисячоліть: культурологічні читання. – К, 1994. – С. 111-114.
11. Естетичні почуття як засіб розвитку творчої особистості. // Ментальність. Духовність. С аморозвиток особистості: мат. Міжнародної науково-практ. конференції: В 5-ті т. – Т.2, частина І. – Київ-Луцьк, 1994. – С. 37-39.
12. Творческий характер эстетического чувства // Талановита особистість, сім'я, школа, держава: мат. Міжнародної науково-практ. конференції. – К, 1994. – С. 65-67.
13. Естетично-психологічний аспект розвитку художніх здібностей школярів// Психологічна наука і сучасний заклад народної освіти: мат. міжрегіональної конференції: В 6 кн. – Кн.4. – Запоріжжя,1993. – С. 26-29.
14. Естетичний аспект екологічного виховання // Екологія і освіта: проблеми теорії і практики: мат. Міжнародної науково-практ. конференції. – Умань, 1994. – С. 71-74.
15. Катарсис як засіб регуляції соціальної поведінки молоді // Давіантна поведінка неповнолітніх та молоді: можливості впливу: мат. Міжнародної науково-практ. конференції. – Харків, 1994. – С. 17-20.
16. Гоголь і проблеми побудови православної культури // Православ»я і культура: історія та сучасність: мат. Всеукраїнської наук. конференції – Полтава ,1994. – С. 156-157.
17. Творчий потенціал естетичних почуттів і проблема естетичного виховання в сільській школі// Проблема сільських навчально-виховних закладів: мат. Всеукраїнської науково-практ. конференції. – Полтава,1994. – С. 33-35.
18. Проблема співвідношення біологічного та соціального в естетичному почутті // Людина. Природа. Культура: мат. Волинських філософських читань. – Київ-Луцьк, 1994. – С. 117-119.
19. Проблема зла в етиці Сковороди // Г.С. Сковорода і сучасність: мат. Всеукраїнської наук. конференції.- Полтава, 1994. – С. 24-26.
20. Естетичний аспект релігійної віри// Духовні скарби українського народу. – мат. наук. конференції.- Тернопіль, 1994. – С. 51-53.
21. Естетичні почуття в системі екологічного виховання // Проблеми создания единой системы экологического образования и воспитания в Украине: мат. Междунарой научно-практич. конференции. – Харьков, 1994. – С. 83-85.
22. Своєрідність національної культури : естетичний аспект// Национальное своеобразие культуры: междунар. сборник научных сообщений. – Измаил, 1995г. – С. 2-12.
23. Проблема бессознательного в контексте формирования художественных способностей личности // Обдаровані діти.: виявлення діагностики розвитку: мат. Міжнародного семінару. – Полтава, 1995. – С. 24-28.

24. Естетичний ідеал у структурі національної самосвідомості // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної свідомості студентів та учнів: мат. Всеукраїнської наук. конференції. – Полтава, 1995. – С. 31-35.

25. Естетичний аспект формування національної самосвідомості // Формування національно свідомої особистості як один із пріоритетів сучасної освіти: мат. Всеукраїнської наук. конференції. – Черкаси, 1995. – С. 57-61.

26. Естетична міра людини// Відродження української духовності: мат. Всеукраїнської наук. конференції. – Кривий Ріг, 1996. – С. 71-75.

27. Філософсько-богословський естетизм П. Флоренського // Християнство і культура : історія, традиції, сучасність: збірник наукових праць. – Полтава, 1998. – С. 45-55.

28. Естетичний аспект гуманізації освіти // Педагогічний вісник. – Черкаси. – 1998. – №1. – С. 12-20.

29. Естетичний аспект гуманізації освіти // Нові педагогічні технології з проблем гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу: мат. Міжнародної наук.-практ. конференції. – Черкаси, 1998. – С. 37-39.

30. Теоретичні проблеми естетичного виховання// Людина Гармонія. Світ: сучасні теорія та практика естетичного виховання школярів. Збірник наукових праць. – Полтава, 1998.- С. 42-46.

31. Естетичний аспект гуманізації професійної підготовки вчителя // Людина. Гармонія. Світ: сучасні теорія та практика естетичного виховання школярів. Збірник наукових праць.. – Полтава, 1998. – С. 37-41.

32. Проблема гуманізації освіти: естетичний аспект//Актуалізація ідей антропоцентризму в умовах реформування загальноосвітньої та вищої школи. – мат. Всеукраїнської наук.-практ. конференції, Полтава, 2001. – С. 11-12.

33. Нравственность как критерий управленческой деятельности// Теоретичні і практичні засади формування системи менеджменту на регіональному рівні: мат. Всеукраїнської конференції. – Потава, 2001. – С. 13-15.

34. Естетичне як гуманістична складова екологічного знання// Екологічні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення. – IX Каришинські читання. – Полтава, 2002. – С. 23-24.

35. Містичні мотиви у творчості Г. Сковороди // Творча спадщина Г.С. Сковороди і сучасність: мат. міжвузівської наук.-практ. конференції. – Полтава, 2002. – С.35-38.

36. Формування культурної компетентності особистості як освітня проблема// Аксіологічна функція філософських дисциплін на тлі переоцінки цінностей. – Мат. міжвузівської наук.-практ. конференції. – Полтава, 2003. – С. 8-10.

37. Культура як об'єкт наукового аналізу// Світова та українська культура: матеріали для читання. Навч. посібник. – Полтава, АСМІ, 2003. – С. 3-12.

38. Західноєвропейська культура Нового часу// Світова та українська культура: матеріали для читання. Навч. посібник. – Полтава, АСМІ, 2003. – С. 56-71.

39. Європейська культура Х1Х століття// Світова та українська культура: матеріали для читання. Навч. посібник. – Полтава, АСМІ, 2003. – С. 72 -83.

40. Повсякденність як арт-феномен // Філософсько-культурологічний аналіз світу повсякденності: мат. міжвузівської наук.-практ. конференції. – Полтава, 2004. – С. 20-24.

41. Естетичне як гуманістична складова екологічного знання// Проблеми і перспективи формування студентських колективів та екологічне виховання студентів: мат. Всеукраїнської наук.-практ. конференції. – Полтава, 2005. – С. 15-17.

42. Проблеми соціалізації студентської молоді в умовах демократизації освіти // Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 22 січня 2005 року. – Полтава, 2005.

43. Національна ідея у контексті сучасних проблем соціалізації молоді // Національна ідея в освіті і науці в умовах реформування державотворчих процесів в Україні: матеріали Всеукраїнськоїнауково-практичної конференції. – Полтава, 2005.

44. Нова соціокультурна реальність в Україні та завдання культурноїполітики держави // Соціально-економічні трансформації в епохуглобалізації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції.- Т.2 – Полтава: Скайтек, 2005. – С.29-35.

45. Проблеми формування духовної культури особистості: моральний та гендерний аспект // Гендер і суспільство: соціально-економічний аспект: зб. наук. праць за матеріалами III Коллонтаївських читань. – Полтава, 2005. – С. 32-36.

46. Трансформації світової культури в епоху глобалізації // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції – Полтава: Скайтек, 2007. – Т.2 – С. 55-59.

47. Культурний плюралізм як принцип міжкультурної комунікації в епоху глобалізації// Україна сьогодні: культурно-соціальний аспект: матеріали II міжвузівської студентської наукової конференції 19 квітня 2007 року. – Полтава, 2007. – С. 14-17.

48. Проблеми міжкультурної комунікації в епоху глобалізації // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 21-31.

49. Проблема формування соціокультурної компетенції громадянина// Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 23-24 травня 2008 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – с. 150-153.

50. Громадянське суспільство й громадянська культура// Культура. Освіта. Цивілізація: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 15 травня 2008 р. – Полтава, 2008. – С. 18-21.

51. Формування ціннісного ставлення до мистецтва засобами естетичної освіти// Вища освіта в Україні у світовому континуумі: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару 29-30 травня 2008 р. – Полтава: ПДПУ, 2008. – С. 47-53.

52. Художня цінність і проблема „плюралізму смаків"// Культура і цивілізація: традиції та новації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23 квітня 2009 р.– Полтава, 2009. – С. 23-25.

53. Чуттєве та раціональне в естетичному смаку// Ірраціональне підґрунтя раціональності: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції 14 квітня 2009 р.– Полтава, 2009. – С. 28-33.

54. Формирование социальной конкурентноспособности личности как проблема культурной политики// Культурно-цивілізаційні процеси: тенденції їх розвитку у світі та Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференція, 20-21 травня 2010 р. – Полтава, 2010. – С. 16-17.

55. Художньо-релігійна цілісність християнського мистецтва// Актуальні проблеми релігієзнавства/Збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. – 2011. – С. 224-230.

56. Свобода і соціальна детермінація художньої творчості // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. – 2011. – С. 61-63.

57. Методологічні принципи дослідження культури// Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару (28-29 березня 2013 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С. 20-29.

58. Етика та естетика: Навчально-методичні матеріали та рекомендації для студентів усіх спеціальностей педагогічного університету / Н.І. Головіна, А.П. Шебітченко. – Полтава, 2011. – 68 с.

59. Повсякденність як феномен сучасного мистецтва//Інформаційне суспільство XXI століття: культура, освіта, цивілізація: збірник матеріалів науково-практичної Інтернет-конференції (22-25 квітня 2014 року). – Полтава, Аграрний коледж управління і права ПДАА. Режим доступу: http://acup.poltava.ua/

60. Методологічні принципи культурологічної освіти// Наукова дискусія: традиції та інновації сучасної освіти: збірник матеріалів науково-практичної Інтернет-конференції (24-27 листопада 2014 року). – Полтава, Аграрний коледж управління і права ПДАА. Режим доступу: http://acup.poltava.ua/

61. Філософсько-культурологічні засади дослідження феномену культури// Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Випуск 32. – Київ-Полтава 2014. – С. 36-46.

62. Проблема формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої школи// Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Випуск 33. – Київ-Полтава, 2015.

63. Естетична освіта в умовах посткультури/Н.І. Головіна// Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 35. – К. ; Полтава, 2016. – С.97-106.

64. Естетизація соціального як тенденція сучасності/ Н.І. Головіна // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 36. – К. ; Полтава, 2016. – С. 111-120.

65. Моральні проблеми сучасного суспільства і статус етики / Н.І. Головіна // Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Вип. 38. – К. ; Полтава, 2017. – С. 112-121.

Укладач: П. А. Кравченко

ГОЛОВКО Борис Михайлович (народився 09.09.1949, м. Брянка Ворошиловградської обл. – помер у 1996) – філософ, викладач філософських дисциплін.

Закінчив Брянківську середню школу (1967), Лисичанське педагогічне училище (1973), Київський Державний Університет ім. Т.Г. Шевченка (1979), аспірантуру Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка зі спеціальності історія та теорія атеїзму (1986). 1986-1994 рр. – викладав на кафедрі філософії у Полтавському педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка.

Коло наукових інтересів – історія та теорія атеїзму.

Пр.: Системний підхід до науково-атеїстичного виховання студентської молоді // Актуальні проблеми марксистсько-ленінської направленості учбового процесу у вищій школі. – Київ, 1982; Науково-атеїстичне виховання школярів у навчальному процесі // Питання атеїзму, вип.19.- Київ, 1983; Спадкоємність і особливості викладання курса наукового атеїзму в педінституті //Питання атеїзму, вип.20.- Київ, 1984; Соціально-психологічні аспекти формування науково-атеїстичної переконаності молоді // IV Всесоюзні філософські читання молодих вчених, вип. III. – Москва, 1984; Формування науково-атеїстичної культури мислення шкільної молоді у навчальному процесі // IV Всесоюзні філософські читання молодих вчених, вип. VII. – М., 1984.

Укладач: П. А. Кравченко

ЗЯЗЮН Іван Андрійович (3.03.1938 с. Пашківка, Ніжинський район, Чернігівська область –28.10.2014, Київ, похований на малій Батьківщині) – вчений-філософ, педагог, доктор філософських наук, професор, ректор Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (03.1975 – 09.1990), міністр народної освіти України (09.1990 – 05.1992), завідувач лабораторії естетичного виховання Інституту педагогіки Міністерства народної освіти України (05.1992 – 11.1993), директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (з 12.1993) (до лютого 2007 р. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти), дійсний член АПН СРСР (1989), дійсний член АПН України (1992), Президії АПН України (1995), президент Міжнародної Макаренківської асоціації (1998-2000), заслужений працівник вищої школи УРСР (1988).

Закінчив Пашківську семирічну школу з відмінними успіхами (1952), Галицьку (нині Крутівську) середню школу (1955), гірничо-промислове училище № 5 у м. Свердловську, 1959 (нині м. Довжанськ), історико-філософський факультет Київського університету ім. Т.Г. Шевченка (1964), аспірантуру кафедри філософії Київського університету ім. Т.Г. Шевченка (1968).

Працював завідувачем будинку культури у с. Пашківка (1955-1956), вихователем у гірничо-промисловому училищі № 5 у м. Свердловську Луганської обл. (1956-1959), заступником директора з культурно-масової роботи гірничо-промислової школи № 72 м. Володарки Свердловського р- ну, Луганської обл. (07.1959-09.1959), асистентом кафедри суспільних дисциплін Дніпропетровського сільськогосподарського інституту (1966-1968), старшим викладачем кафедри філософії Театрального інституту імені І. Карпенка-Карого (м. Київ) (07.1968-11.1968), старшим викладачем кафедри філософії Дніпропетровського сільськогосподарського інституту (1968-1970), завідувачем лабораторії творчих процесів Театру опери і балету імені Т.Г. Шевченка (м. Київ) (1970-1971), старшим викладачем, доцентом кафедри філософії Київського театрального інституту імені І. Карпенка-Карого (1971-1975).

У Полтавському державному педагогічному інституті з 1975: ректор (1975-1990), завідувач кафедри філософії (1976-1987). За період роботи на даних посадах Інститут увійшов до переліку 7 кращих вузів СРСР.

Головним пріоритетом наукової діяльності І. А. Зязюна було наукове і неупереджене сприйняття педагогічного досвіду А. С. Макаренка, вивченням і впровадженням якого в ПДПІ найбільш активно займалися в 1975-1990 рр. Добре познайомившись під філософських досліджень мистецтва театру з акторською технікою К. С. Станіславського, І. А. Зязюн, зокрема, звернув увагу на поняття «педагогічна техніка» в працях А. С. Макаренка і доклав значних наукових та організаторських зусиль щодо розробки даного напрямку спочатку Інституті, а потім і по всьому СРСР. Уперше на Україні і в СРСР був створений курс «Педагогічна майстерність», підготовлені відповідні навчальні посібники, які отримали визнання і популярність спочатку в СРСР, потім в Японії, країнах РЕВ тощо. Відповідні курси були прийняті у всіх 210 педагогічних вузах СРСР, в тому числі в 30 педвузах України

У вченні про педагогічну майстерність І.А.Зязюн продовжував розвивати етичну, естетичну і раціонально почуттєву реальність – Серце. Ідея домінування Серця (глибин людської духовності, так званої «внутрішньої людини») «над головою» (формальним, логіко-раціональним мисленням) в європейській філософській думці відомо в термінології кордоцентризму. У концепції академіка Зязюна кордоцентричні інтенції охоплюють співзвучність української і західноєвропейської світоглядної свідомості.

І. А. Зязюн зробив «візитною карткою» вузу яскраву художню самодіяльність. При ньому ПДПІ здобув популярність в СРСР і за його межами завдяки народному хору «Калина» (створений у 1979), академічній капелі та танцювальним колективам.

Академік І.А.Зязюн – філософ, мудрість якого панує у всьому: у наукових працях (понад 1200), створенні і розбудові інститутів, у ставленні до людей. Учений-педагог володів найвищою досконалістю прививати свої знання іншим людям, пропагував, розвивав психологію, педагогіку, етику, естетику. У визначенні філософсько-педагогічних смислів поряд із сучасним гуманістичними, акмеологічними, культурологічними особистісно-діяльнісними, системно-цілісними підходами академік І. А. Зязюн акцентував увагу на основних положеннях морально-антропологічних теорії про пріоритет духовно-моральних начал в людині, етнонаціональних, загальнолюдських цінностях. Засадничою основою педагогічної концепції І.А.Зязюна є єдність кращої педагогічної, психологічної спадщини науки і практики минулого з новітніми, інноваційними технологічними пошуками.

Під науковим керівництвом Івана Андрійовича Зязюна було підготовлено і захищено 20 докторських і 20 кандидатських дисертацій. Він був головою та членом спеціалізованих вчених рад, виступав офіційним опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій, був активним пропагандистом ідей особистісно орієнтованої, гуманістичної педагогіки. З ініціативи Івана Андрійовича Зязюна у різних регіонах України створено 26 центрів педагогічної майстерності, об'єднаних навколо Всеукраїнського центру педагогічної майстерності у складі Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Кіровоградського національного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, педагогічно-меморіальних музеїв А.С. Макаренка у с. Ковалівка і м. Кременчук Полтавської області, а також музейних комплексів – В.О. Сухомлинського, І.Г. Ткаченка та О.А. Захаренка.

Працю І.А. Зязюна як науковця й організатора досліджень у галузі професійної освіти, формування особистості та педагогічної майстерності вчителя відзначено урядовими нагородами, почесним званням «Заслужений працівник вищої школи УРСР» (1988), відзнаками Президента України – орденом «За заслуги» III ступеня (1998), орденом «За заслуги» II ступеня (2003), «За заслуги» I ступеня (2011). У 1998 році Американський біографічний інститут визнав Івана Андрійовича «Людиною року», найдостойнішою людиною, чиї фахові досягнення і праця служитимуть для натхнення сучасників і наступних поколінь. Нагороджено орденом «Дружби народів» (1981), медаллю Антона Макаренка (1981), орденом Трудового Червоного Прапора (1986), медаллю «Ветеран праці» (1987), Золотою медаллю Спілки вчителів Польщі (2010), Лауреат премії Антона Макаренка (2010), нагороджений Срібною медаллю «Василь Зеньковський» (2011), Кращий освітянин року, Лауреат відзнаки «Засвіти вогонь» (2011).

І.А. Зязюн автор понад 1200 праць, у тому числі монографій, підручників, навчальних та навчально–методичних посібників для студентів і викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, вчителів загальноосвітніх шкіл, аспірантів та докторантів, повний перелік яких розміщено в його біобібліографічному покажчику. «Іван Андрійович Зязюн : педагог, вчений, філософ : біобібліогр. покажчик / [упоряд. Штома Л.Н.; наук. ред. Н.Г. Ничкало] ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – 3 вид., перероб., допов. Київ, 2017. 174 с.

Режим доступу: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Покажчик_Зязюна_І.А._2016_р..pdf»

Укладач: П. А. Кравченко, Я. Є. Блоха

МОСКАЛЕНКО Сергій Миколайович (15.08.1960, с. Більськ Котелевського району Полтавської області – 03.09.2016, м. Полтава) – викладач філософських дисциплін, кандидат філософських наук (1993).

Закінчив філософський факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1983), аспірантуру цього ВНЗ (1990). Викладав навчальні курси «Етика», «Релігієзнавство», «Філософія» в Полтавському державному інституті імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) з 1983: асистент (1983–1993), старший викладач (1994–2016).

У колі наукових інтересів історія філософії, етика. Має понад 50 наукових та науково-методичних публікацій.

Вибрані публікації:

1. Москаленко С.М. Дружба у світлі моральних цінностей людини. // Філософські обрії. – К. – Полтава, №9, 2003.
2. Москаленко С.М Місце і роль дружби в житті людини. // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2004 . – №11
3. Москаленко С.М. Дружба: етикет повсякденного спілкування // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції „Філософсько-культурологічний аналіз світу повсякденності" (Полтава, 11-12 травня 2004)
4. Москаленко С.М. Дружба за покликанням і дружба за назвою. // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2004. – №12.
5. Москаленко С.М. Діалектичний підхід в розумінні сучасного біорізноманіття // Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта 2004" – м.Дніпропетровськ, 2004 р. – Т. 3, ст.52
6. Москаленко С.М. Моральний кодекс дружби // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 25-29.
7. Москаленко С.М. Навчальна програма з курсу історії світової культури / Підготовка домашнього гувернера-вихователя в сучасному освітньому просторі: Навчальний посібник. – Полтава: Довкілля. – К., 2007. – С. 93-95.
8. Москаленко С.М. Моральна культура спілкування людини у концепції громадянського суспільства // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-24 травня 2008 року) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 153-155.
9. Москаленко С.М. Розум як жертва віри в етиці античного скептицизму / С.М. Москаленко, П.А. Кравченко // Філософські обрії. – 2010. – №23. – С.157-173.
10. Москаленко С.М. Розум як жертва віри в етиці античного скептицизму / С.М. Москаленко, П.А. Кравченко // Філософські обрії. – 2010. – №23. – С.157-173. (0,5 д.а.)
11. Москаленко С.М. Щастя як загальна мета людського суспільства у філософії елліністичної епохи С. Москаленко // Філософські обрії. – Вип. 19. – С. 216-228.
12. Москаленко С.М. Щастя як загальна мета людського щастя в античній етиці стоїцизму (стаття 2-а) / С. Москаленко // Філософські обрії. – №20. – С.186-200.
13. Москаленко С.М. Етикет дружнього спілкування / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 29. – К. – Полтава, 2013. – С.191-200.
14. Москаленко С.М. Любов у світі природи, суспільства і людини / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені

Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 32. – К. – Полтава, 2014. – С. 122-134.

15. Москаленко С.М. Любов у світі природи, суспільства і людини / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 32. – К. – Полтава, 2014. – С. 122-134.(0,4 д.а.).

16. Москаленко С.М. Роздуми над історичною долею комуністичних ідеалів К. Маркса / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 8-17 (0,3 д.а.).

17. Москаленко С.М. Соціалістична і буржуазна революції: марксизм і сьогодення (сучасна історична ретроспектива) / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 57-67 (0,3 д.а.).

18. Москаленко С.М. Соціалістична і буржуазна революції: марксизм і сьогодення (сучасна історична ретроспектива) / С.М. Москаленко, А.П. Кравченко // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 57-67.

Укладач: П. А. Кравченко

НІКОЛАЄНКО Олександр Федосійович (29.01.1940, с. Соснівка, Полтавського р-ну, Полтавської обл. – 2004, м. Полтава) – кандидат філософських наук (1986), доцент (1993).

Закінчив Полтавську середню залізничну школу (1959), філософський факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині національний університет) (1969). Працював лектором обласного комітету Компартії України (1969–1971), старшим викладачем кафедри марксизму-ленінізму Полтавського медичного стоматологічного інституту (нині Українська медична стоматологічна академія) (1972–1990), доцентом кафедри філософії Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) (1990–2004).

Коло наукових інтересів: історія філософії, теоретичні проблеми релігієзнавства.

Пр.: Проблема відчуження в онтологічній концепції Жана-Поля Сартра // Філософські обрії : Науково-теоретичний часопис. – 2003. – №9; Від раціоналізму через раціоналізм до ірраціоналізм (аналіз вихідних принципів онтологічної концепції Жана-Поля Сартра) [Текст] // Філософські обрії. – 1999. – № 1/2.

Укладач: П. А. Кравченко

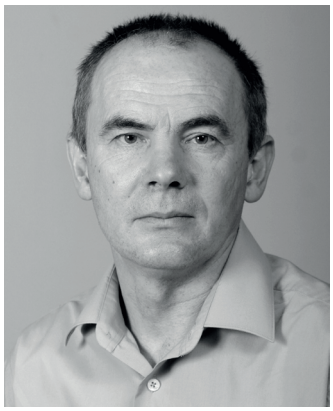

ПОНОМАРЬОВ Юрій Юрійович (23.06.1960, с. Кузнецьке, Карагандинська обл.) – кандидат філософських наук (1992), доцент (1995).

Закінчив СШ № 1 с. Новий Світ Донецької обл. (1977), Ворошиловградське вище військове училище штурманів (1981), Київський державний університет ім. Т.Г.Шевченка (нині національний університет) (1986). Викладав філософію у Краматорському індустріальному університеті (1986-1991). З 1991 до 2017 року працював у Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка (нині національний педагогічний університет): асистент (1991-1992), доцент (1993-2017) кафедри філософії.

У колі наукових інтересів – історія філософії, релігієзнавство, історія науки й техніки.

Вибрані публікації:

1. Пономарьов Ю.Ю. Спроба національної ідентичності // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 29-34.

2. Пономарьов Ю.Ю. Два вектори формування сучасного українського суспільства / Ю.Ю. Пономарьов // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-24 травня 2008 року) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 23-26.

3. Пономарьов Ю.Ю. Симптоми та діагностика хвороб системи освіти та рекомендації по їх лікуванню / Ю.Ю. Пономарьов // Вища освіта у світовому континуумі: матер. Всеукр. наук.-практ. сем., (Полтава, 29-30 травня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка – Полтава: Полт. держ. пед. ун-т, 2008. – С. 111-113.

4. Пономарьов Ю.Ю. Огляд матеріалів Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Ірраціональне підґрунтя раціональності» / Ю.Ю.Пономарьов // Філософські обрії. – Випуск 21. – Київ-Полтава, 2009. – С. 262-269.

5. Пономарьов Ю.Ю. Метафізична виміри буття у сутінках профанної свідомості / Ю.Ю.Пономарьов, В.М. Вакуліна // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2009. – № 6(23). – С. 18-26.

6. Пономарьов Ю.Ю. Огляд матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності» / Ю.Ю. Пономарьов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2011 – №26. – С .205-208.

7. Пономарьов Ю.Ю. Метаморфози релігійної свідомості сучасної студентської молоді / Ю.Ю. Пономарьов // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С. 234-238.

8. Пономарьов Ю.Ю. Онтологічний статус свободи / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С. 23-29.

9. Пономарьов Ю. Г. Сковорода як ікона української свідомості / Ю. Пономарьов, В. Вакуліна // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С.22-28.

10. Пономарьов Ю.Ю. Політика як квазірелігія / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – С.340-346.

11. Пономарьов Ю.Ю. Комунікація як перманентна біфуркація / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-практичної міждисциплінарної конференції «Актуальні проблеми розвитку української культури і науки». – Херсон, 2013. – С.37-39.

12. Пономарьов Ю.Ю. Сумнівний статус комунікації: «мовчати не можна говорити» / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 31. – К. – Полтава, 2014.– С.90-100.

13. Пономарьов Ю.Ю. Гра в схованки: буття немає, а небуття є / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 126-136.

14. Пономарьов Ю.Ю. Феноменологічна редукція педагогічного досвіду / В Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наук. пр. / Під ред. В.Г.Воронкової. – Випуск 63. – Запоріжжя, РВВ ЗДІА, 2015. – С. 154-164.

15. Пономарьов Ю.Ю. Смислова мімікрія релігійно-національної свідомості / Ю.Ю. Пономарьов, В.М. Вакуліна // Держава і церква в новітній історії України. П'ята Всеукраїнська конференція. 19-20 листопада 2015 р. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – С. 387-394.

Укладач: В. М. Вакуліна

САВИЦЬКИЙ Леонід Юрійович (24.04.1923, с. Ображіївка Шосткинського р-ну Сумської обл. – 2000, м. Полтава) – учений-філософ, кандидат філософських наук (1974), доцент (1975).

Закінчив Шосткинську СШ №1 (1939), історичний факультет Владивостоцького педагогічного інституту (1955), курси перепідготовки викладачів суспільних наук при військово-політичній академії (1965). З 1939 до 1940 працював інструктором масового відділу Шосткинської районної газети «Зоря». У 1940 вступив до Московського інституту хімічного машинобудування, у липні 1941 р. вступив добровольцем у дивізію народного ополчення Бауманського р-ну. Брав участь у бойових

діях на Західному , Другому Білоруському, Першому Далекосхідному фронтах (1941-1945). Проходив службу у військах і військових училищах (1945-1972). Працював старшим викладачем Полтавського зенітно-артилерійського училища (1964-1972). У Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) працював з 1972 до 1991: старший викладач, доцент кафедри історії КПРС та філософії (1972- 1976), доцент кафедри філософії (1976-1990), доцентом кафедри етики та естетики (1990-1991).

Нагороджений орденом «Червона Зірка», 10 медалями.

Коло наукових інтересів: етика, філософія.

Праці: Ідейна зрілість трудівника і громадська діяльність трудящих у соціалістичному суспільстві//Питання наукового комунізму. – К., 1972. – Вип. 17; Общественная деятельность и управление процессом воспитания общественного интереса// Проблеми повышения общественной активности будущего учителя в процессе обучения в педвузе: Тез. Всесоюз. конф. – Пермь, 1977. – Ч. 1; Общественная деятельность студентов в условиях заочного педагогического образования// XXV съезд КПСС: проблемы совершенствования профессиональной подготовки педагогов в условиях заочного обучения. – М., 1977 – Вып. 50; Общественная деятельность студентов как фактор нравственного воспитания// Этика и эстетика. – К., 1978. – Вып. 21; О роли профессионально-педагогической направленности общественных поручений в воспитании коллективистских качеств будущего педагога// Формирование социально активной личности учителя. – М., 1982.

Укладач: Н. І. Головіна

СІПІНА Олена Дмитрівна (27.04.1952, м. Полтава) – вчений-філософ.

Закінчила Полтавську середню школу №25 (1969), філософський факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченко (1987).

У Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) працювала на посаді асистента кафедри філософії з 1987 р. по 2015 р.

Коло наукових інтересів: філософія, естетика, культурологія, історія мистецтва, релігієзнавство, етика.

Вибрані публікації:

1. Аксіологічне значення ідентифікації та само ідентифікації в умовах тотальної глобалізації // Аксіологічні аспекти трансформації сучасного українського суспільства. Всеукраїнська наукова конференція 27-28 квітня 2007 року: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інформації. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 60-65.
2. Сіпіна О.Д. Аксіологічне значення ідентифікації та самоідентифікації в умовах тотальної глобалізації // Аксіологічні аспекти трансформації сучасного українського суспільства. Всеукраїнська наукова конференція 27-28 квітня 2007 року: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інформації. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 60-62.
3. Сіпіна О.Д., Куцепал С.В. Освіта як чинник формування «Соціального капіталізму» в епоху глобалізації / О. Сіпіна, С. Куцепал // Вища освіта у світовому континуумі: матер. Всеукр. наук.-практ. сем., (Полтава, 29-30 травня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка – Полтава: Полт. держ. пед. ун-т, 2008. – – С. 14-17.
4. Сіпіна О.Д. Ірраціональне обґрунтування нового світобачення в мистецтві постмодернізму / О.Д. Сіпіна // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С.295-298.
5. Сіпіна О.Д. Культура в новому суспільстві / О. Д. Сіпіна // «Культурно-цивілізаційні процеси, тенденції їх розвитку в сучасному світі та Україні». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 20-21 травня 2010. – Полтава, 2010. – С. 34-35. (0.2 д.а.).
6. Сіпіна О. Проблема цілісності людини у «філософії серця» Г.С. Сковороди / О. Сіпіна // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С.202-209.
7. Сіпіна О.Д. Людина і світ в мистецтві XX століття/ О.Д. Сіпіна // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 32. – К. – Полтава, 2014. – С.50-61.

Укладач: Н. І. Головіна

СЛОБОДЯНЮК Дмитро Іванович (25.10.1960, с. Перекоринці Мурованокуриловецького району Вінницької області) – філософ, викладач філософських дисциплін.

Закінчив філософський факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1987), аспірантуру цього ВНЗ (1994). Викладав навчальні курси «Етика», «Логіка», «Релігієзнавство», «Філософія» в Полтавському державному інституті імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) з 1987: асистент (1987-2005), старший викладач (2006-2017).

У колі наукових інтересів історія української філософії, історія української педагогіки, історія логіки, проблеми формування моральної особистості, актуальні проблеми релігієзнавства.

Вибрані публікації:

1. Слободянюк Д.І. „Етичне вчення А.Швейцера: принцип прямої індивідуальної дії" // "Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції". „Науковий потенціал світу 2004" – м. Дніпропетровськ, 2004 р. – Т. 8, ст.25

2. Слободянюк Д.І. Біоетика: філософські засади // Матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції "Динаміка наукових досліджень 2004 " – м. Дніпропетровськ, 2004 р. – Т. 10, ст. 45

3. Слободянюк Д.І. Нелінійність як світоглядний смисл синергетики // Наукові записки: Матеріали звітної наукової конференції викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету ПДПУ. – 10 травня 2007 року. – С. 156-159.

4. Слободянюк Д.І. Погляди Рене Декарта на нервову систему людини: філософський і науковий аспекти // Збірник наукових праць. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток наукової творчої майбутніх вчителів природничих дисциплін. XIV Каришинські читання. – 24-25 травня 2007 року. – С. 112-113.

5. Слободянюк Д.І. Формування філософських поглядів Зігмунда Фрейда // Збірник наукових праць. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток наукової творчої майбутніх вчителів природничих дисциплін. XIV Каришинські читання. 24-25 травня 2007 року. – С. 113-115.

6. Слободянюк Д.І. Памфіл Юркевич: педагогічні ідеї як продовження і конкретизація філософсько-антропологічного вчення // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Вип. 7 (57). – Полтава, 2007. – С. 196-202.

7. Слободянюк Д.І. Громадянська освіта – важливий чинник утвердження громадянського суспільства в Україні // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-24 травня 2008 року) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 159-160.

8. Слободянюк Д.І. Гуманізація вищої освіти – важлива складова процесу формування національних та загальнолюдських цінностей особистості / Д.І. Слободянюк // Вища освіта у світовому континуумі: матер. Всеукр. наук.-практ. сем., (Полтава, 29-30 травня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава: Полт. держ. пед. ун-т, 2008. – С. 134-135.

9. Слободянюк Д.І. «Філософія серця» як методологічне підґрунтя ідейно-теоретичної спадщини Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Філософські обрії. – Вип. 22. – Київ-Полтава, 2009. – С.30-44.

10. Слободянюк Д.І. Ідея православної антропології Памфіла Юркевича і актуальні проблеми формування моральної особистості / Д.І. Слободянюк // Наука. Релігія. Суспільство. – №4. – 2009. – С.307-315.

11. Слободянюк Д.І. Логіка:навчальна програма для студентів історичного факультету / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2009. – 20 с.

12. Слободянюк Д.І. Філософсько-антропологічне вчення Памфіла Юркевича: спростування міфу про розум / Д.І. Слободянюк // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С.84-88.

13. Слободянюк Д.І. Принцип благоговіння перед життям Альберта Швейцера і актуальні проблеми екологічної освіти і виховання / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини: Матеріали ІІІ Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С.63-65.

14. Слободянюк Д.І. Основні принципи православної антропології Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості: Ма-

теріали 26 Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк, Донецький державний університету інформації та штучного інтелекту, 2009. – С.81-83.

15. Слободянюк Д.І. Філософсько-антропологічне вчення Памфіла Юркевича: проблема пошуку основи морального життя людини / Д.І. Слободянюк // «Культурно-цивілізаційні процеси, тенденції їх розвитку в сучасному світі та Україні». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 20-21 травня 2010. – Полтава, 2010. – С. 34-35.

16. Слободянюк Д.І. Благоговійне ставлення до природи – етнорелігійна традиція українців / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини: Матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару (Полтава, 23 вересня 2010 року). – Полтава, 2010. – С. 67-69.

17. Слободянюк Д.І. Екологічна складова неязичницьких релігій як чинник формування екологічної культури етносів / Д.І. Слободянюк // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С.246-249.

18. Слободянюк Д.І. Філософсько-антропологічне вчення Памфіла Юркевича: проблема свободи волі / Д.І. Слободянюк // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності: Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – С.75-77.

19. Слободянюк Д.І. Екоцентризм – шлях до екологічного благополуччя / Д.І. Слободянюк // Матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару «Навколишнє середовище і здоров'я людини» (Полтава, 30 листопада 2011 р.) – Полтава, ПНПУ, 2011. – С. 271-273.

20. Слободянюк Д.І. Навчальна програма з курсу «Історія філософії Нового часу» для студентів історичного факультету / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2011. – 12 с.

21. Слободянюк Д.І. Навчальна програма з курсу «Філософія» для студентів історичного факультету / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2011. – 12 с.

22. Слободянюк Д.І. Навчальна програма з курсу «Громадянське суспільство в Україні» для студентів історичного факультету/ Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2011. – 12 с.

23. Слободянюк Д.І. Навчальна програма з курсу «Логіка і логічні методи аналізу тексту» для студентів факультету філології та журналістики / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2011. – 12 с.

24. Слободянюк Д.І. Навчальна програма з курсу «Комунікативна логіка» для студентів факультету філології та журналістики / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2011. – 12 с.

25. Слободянюк Д. Ідейно-теоретичні витоки філософсько-антропологічного вчення Памфіла Юркевича: принцип кордоцентризму Григорія Сковороди / Д. Слободянюк // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С.209-213.

26. Слободянюк Д.І. «О, діброво, о, зелена! Моя матінка свята!» (екологічний і виховний потенціали громадського руху за створення живих зелених пам'ятників Григорію Сковороді) / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини: матеріали VI Всеукраїнського науково-практичного семінару (Полтава, 23-30 вересня 2013 року). – Полтава, 2013. – С.292-295.

27. навчальна програма для студентів напрямку підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова і література / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2013. – 12 с.

28. Слободянюк Д.І. Логіка: навчальна програма для студентів напряму підготовки 6.020302 Історія / Д.І. Слободянюк. – Полтава, 2013. – 12 с.

29. Слободянюк Д.І. Творча спадщина Олеся Гончара і актуальні завдання екологічного виховання / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини: Матеріали VII Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава : Астрая, 2014. – С.258-261.

30. Слободянюк Д.І. Творча спадщина Олеся Гончара і актуальні завдання екологічного виховання / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини: Матеріали VII Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава : Астрая, 2014. – С.258-261.

31. Слободянюк Д.І. Вітчизняна традиція досліджень духовного життя людини як одне із ідейно-теоретичних джерел філософсько-антропологічного вчення Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 29-39.

32. Слободянюк Д.І. Буддистське розуміння природи в контексті ідей глибинної екології / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Збірник матеріалів VIII Всеукраїнського науково-практичний семінару. – Полтава: Астрая, 2015. – С. 141-143.

33. Слободянюк Д.І. Проблема пізнавальних можливостей серця у філософсько-антропологічному вченні Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Становлення і розвиток особистості в умовах освітнього простору: теорія і практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 14–15 травня 2015 р.). – Полтава: Друкарська майстерня, 2015. – С.175-176.

34. Слободянюк Д.І. Ідея унікальності особистості у філософсько-антропологічному вченні Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Перші академічні читання пам'яті Г.І. Волинки «Філософія. Освіта. Наука». 15-16 травня 2015 р. – НПУ імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. –– С.122-123.

35. Слободянюк Д.І. Вітчизняна традиція досліджень духовного життя людини як одне із ідейно-теоретичних джерел філософсько-антропологічного вчення Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Філософські обрії. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 33. – К. – Полтава, 2015. – С. 29-39.

36. Слободянюк Д.І. Буддистське розуміння природи в контексті ідей глибинної екології / Д.І. Слободянюк // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Збірник матеріалів VIII Всеукраїнського науково-практичний семінару. – Полтава: Астрая, 2015. – С. 141-143.

37. Слободянюк Д.І. Проблема пізнавальних можливостей серця у філософсько-антропологічному вченні Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Становлення і розвиток особистості в умовах освітнього простору: теорія і практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 14–15 травня 2015 р.). – Полтава: Друкарська майстерня, 2015. – С.175-176.

38. Слободянюк Д.І. Ідея унікальності особистості у філософсько-антропологічному вченні Памфіла Юркевича / Д.І. Слободянюк // Перші академічні читання пам'яті Г.І. Волинки «Філософія. Освіта. Наука». 15-16 травня 2015 р. – НПУ імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. –– С.122-123.

Укладач: В. М. Вакуліна

СЛЮСАРЕНКО Іван Григорович (4.01.1940, с. Велика Кохнівка Кременчуцького р-ну Полтавської обл. – 2004) – філософ, кандидат педагогічних наук (1987), доцент (1988).

У 1970 році закінчив філософський факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка та був направлений до Полтавського педагогічного інституту. Навчався у цільовій аспірантурі на кафедрі філософії Харківського державного університету. У 1987 році захистив кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

У Полтавському державному педагогічному інституті (нині – національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка) працював із 1970 року на посадах асистента, старшого викладача, доцента (1988-2004), завідувача кафедри філософії (1986-1990). Коло наукових інтересів: історія філософії, культурологія, суспільствознавчі дисципліни.

Праці:

Идея А. С. Макаренко о целесообразности педагогического труда и ее значение для подготовки современного учителя / И. Г. Слюсаренко, В. О. Пащенко // Творческое наследие А.С.Макаренко и совершенствование подготовки педагогических кадров : Тез. докл. и выступ. на Всесоюз. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. А.С.Макаренко / МП СССР, МП УССР, Полтавский гос. пед. ин-т им. В.Г.Короленка. – Полтава, 1988. – С. 9-1.; Нравственная культура В. А. Сухомлинского – директора школы / И. Г. Слюсаренко // Формирование нравственной и эстетической культуры учащейся молодежи в условиях обновления социализма : тезисы докладов обл. науч.-практ. конференции / Ун-т марксизма-ленинизма Полтавск. обкома компартии Украины, Полтавск. гос. пед ин-т имени В.Г. Короленко, Полтавск. обл. отделение философского общества УССР. – Полтава, 1990. – С. 106-108.; Загальнолюдські ідеали і цінності у філософії Г. Сковороди / І. Г. Слюсаренко, Л. І. Гоженко // Г. С. Сковорода і сучасність : Матеріали наук. конф. присв. 200-річчю з дня смерті філософа 11-12 лист. 1994 року. – Полтава, 1994. – С. 14-15.; Культура національної самосвідомості [Текст] / І. Г. Слюсаренко // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної самосвідомості студентів та учнів / Полт. держ. пед. ін-т ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 1995. – С. 16-19.; Ідеї розумового виховання учнів в педагогічній системі В. О. Сухомлинського (До 80-річчя від дня народження педагога) [Текст] / І. Слюсаренко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. – Полтава, 1998. – Вип. 2. – С. 45-56. – (Педагогічні і психологічні науки); Філософсько-світоглядна культура вчителя [Текст] / І. Г. Слюсаренко // ПостМетодика. – 2000. – № 5. – С. 80-81.

Укладач: П. А. Кравченко

СТЕПАНОВ Дмитро Васильович (23.10.1904, с. Гути Богодухівського р-ну Харківської обл. – 1971, Полтава) – учений-філософ, кандидат філософських наук (1951).

Народився в сім'ї торгівців, закінчив середню школу, філософсько-атеїстичний факультет Харківського інституту політичної просвіти (1931), де здобув кваліфікацію «Викладач діалектичного матеріалізму».

Педагогічну діяльність розпочав у Полтавському сільськогосподарському інституті (1930-1933), де працював викладачем діалектичного матеріалізму. Був учителем СШ в м. Сенча (1937-1938), викладачем і завідувачем кафедри марксизму-ленінізму Полтавського сільськогосподарського інституту (1938-1943, з 1941 р. – в м. Курган, куди був евакуйований інститут).

У Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка працював у 1946-1969 рр. на посадах доцента (1946-1969) та завідувача кафедри марксизму-ленінізму, філософії та політології (1946-1964).

Коло наукових інтересів було пов'язане з російською філософією XIX ст.

Пр.: Чернышевский Н.В. // Більшовик Полтавщини. – 1939; Основные черты марсксиского диалектического метода // Більшовик Полтавщини. – 1940; Зверская идеологія немецкого фашизма // Більшовик Полтавщини. – 1941; А.Н. Герцен // Зоря Полтавщини. – 1944; В.Г. Белинский // Зоря Полтавщини. – 1948.

Укладач: Я. Є. Блоха

ТАРАН Яків Іванович (23.04.1937, с. Зубівка Миргородського р-ну Полтавської обл – 28.03.1993), викладач філософських дисциплін і суспільствознавства.

Закінчив філософський факультет Київського ордену Леніна державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині національний університет) (1967). Працював ст. викладачем кафедри марксизму – ленінізму Полтавського медичного інституту (1967 – 1970), ст. викладачем кафедри філософії і наукового комунізму Дніпродзержинського індустріального інституту (1973 – 1976), в.о. доцента кафедри філософії і наукового комунізму Дніпропетровського сільськогосподарського інституту (1976 – 1978).

У Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г. Короленка) з 1978: ст. викладач кафедри філософії (1978 – 1993).

Коло наукових інтересів: проблеми діалектичного та історичного матеріалізму, етика. Працював над кандидатською дисертацією на тему «Методологічне значення марксистсько-ленінського принципу єдності теорії і практики для критики сучасного філософського ревізіонізму». Опублікував ряд наукових статей по даній темі.

Пр.: Гносеологічні корені сучасного філософського ревізіонізму // Вісн. Київ, ун-ту, сер. філос. – 1973. – № 7. – С. 51-58.; Методологічне значення марксистсько-ленінського принципу єдності теорії і практики для сучасного філософського ревізіонізму. // Проблеми філософії. – К., 1973. – Вип. 28. – С. 18-27.; Критика ревизионистского толкования проблеми необходимости, свободы и моральной ответственности // Этика и эстетика. – К., 1977. – Вип. 20. – С. 50-59.

Укладач: П. А. Кравченко

УСАНОВА Людмила Анатоліївна (25.01.1965, смт. Рокитне Рівненської обл.) – кандидат філософських наук (2002), доцент (2004).

Закінчила філософський факультет Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка (нині національний університет) (1989). У ППНУ імені В.Г. Короленка з 1989: асистент (1989 – 2002), доцент (з 2002) кафедри філософії.

Коло наукових інтересів: соціальна філософія, антропологія, філософія культури.

Вибрані публікації:

1. Апологія сімейних відносин / Л. А. Усанова // Філософія і культура. Науковий збірник. – К. : КДТУБА, 1998. – С.132-140.
2. Усанова Л.А. Можлива повнота співбуття / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 1999. – № 1-2. – С.126-136.
3. «Невідома» ланка природного ланцюга / Л. А. Усанова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Проблема освіти у галузі економіки оточуючого середовища і екології". – Дніпропетровськ, 1999.– Вип.2. – С.176–185.
4. Постсуспільство і особистісна структура буття / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2000. – №3. – С.156-166.
5. Архетип дому як принцип вияву людського образу (до питання про вкоріненість людського існування) / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2001. – №5. – С.145-156.
6. Символічність у філософії Г. Сковороди / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Творча спадщина Г. С. Сковороди і сучасність» (Полтава, 10-11 грудня 2002 р.). – Полтава, 2002. – С. 24-27.
7. Постсучасність і вічні питання релігієзнавства / Л. А. Усанова, І.В.Усанов// Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції "Аксіологічна функція філософських дисциплін на тлі переоцінки цінностей" (Полтава, 10-11 червня 2003 р.). – Полтава, 2003. – С.47-51.
8. Гендерні стереотипи та проблеми комунікації / Л. А. Усанова // Гендерні студії: освітні перспективи (навчально-методичні матеріали). – К., 2003. – С.56-74.
9. Архетип сім'ї у контексті комунікативних відносин: гендерні стратегії. Програма спецкурсу / Л. А. Усанова. – К., 2003. – 22 с.
10. Безлюдність гуманізму в соціокультурних конструктах суспільства / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2003. – №10. – С.146-157.
11. Образ постлюдини цивілізаційного суспільства / Л. А. Усанова, П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Харків: ХВУ, 2003. – Вип.3 (18). – С. 9–16. – (Соціальна філософія, психологія).
12. Ціннісні трансформації: сучасні проблеми та філософські пошуки / Л. А. Усанова // Мультиверсум. Філософський альманах. – К., 2004. – С.161-170.
13. Парадокси комунікації та проблеми соціальності / Л. А. Усанова, П. А. Кравченко // Наукові записки Харківського військового університету. – Харків: ХВУ, 2004. – Вип.1(19). – С. 3–10. – (Соціальна філософія, психологія).
14. Структури повсякденності в системі соціальної реальності / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава. – 2004. – №11. – С.95 – 106.
15. Проблеми повсякденності як проблема самоідентичності / Л. А. Усанова // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції „Філософсько-культурологічний аналіз світу повсякденності". (Полтава, 11-12 травня 2004 р.).
16. Філософські підстави гендерних досліджень / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Гендер і українське суспільство" (4 Коллонтаївські читання). Полтава, 12-13 квітня 2006р. – Полтава: ПДАА, 2006. – С.73- 75.
17. Стереотипи тілесності / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2006. – №15. – С. 133-144.
18. Людина як метаріч у суспільстві споживання / Л. А. Усанова, І.В.Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2007.– №17. – С.97-108.
19. Віртуалізація і глобальні метаморфози суспільства / Л. А. Усанова // Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції „Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації". – Полтава: Скайтек, 2007. – Т. 2 – С. 84-90.
20. Суперечності соціального життя та проблеми комунікації / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2006. – № 3(20). – Полтава, 2007. – С. 7-10.
21. Технологія витіснення людини з історії / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Людина, культура, техніка в новому тисячолітті: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. – (Харків, 22-23 квітня 2008 року) / Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського «ХАІ» – Харків: ХАІ, 2008. – С. 92-93

22. Зміна стереотипів освіченості в системі нової реальності / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Вища освіта у світовому континуумі: матер. Всеукр. наук.-практ. сем., (Полтава, 29-30 травня 2008 р.) / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка – Полтава: Полт. держ. пед. ун-т, 2008. – С. 151-154

23. Ціннісні трансформації: сучасні проблеми та філософські пошуки / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2008. – №19 – С. 87-97.

24. Технологічні трансформації людського існування / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Наук. часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7 «Релігієзнавство. Культурологія. Філософія»: зб. наук. праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – №18 (31). –С. 283-290.

25. Ідея громадянського суспільства в контексті сучасних соціокультурних трансформацій / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку» (Полтава 23 – 24 травня 2008 року). – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С.141 – 144.

26. Онтологічний статус віртуальної реальності / Л. А. Усанова, І.В.Усанов // Гілея. Науковий часопис. Випуск 29. – К., 2009. – С.176 – 182.

27. Сучасні проблеми гуманізму / Л. А. Усанова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Гуманітарні науки». – 2009. – № 6(23). – С.3-7.

28. рраціональне як своє чуже / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Ірраціональне підґрунтя раціональності (колізії, взаємовпливи, взаємопереходи) / Матеріали учасників Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С.97-99.

29. Цивілізаційні трансформації як зміна методологічних принципів / Л. А. Усанова // Матеріали міжнародної науково – практичної конференції «Культура і цивілізація: традиції і новації» (Полтава 23 квітня 2009 року). – Полтава, 2009. – С.15 – 17.

30. Неоміфологія постсучасної особистості / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2010. – №24. – С. 155-166.

31. Ідеї гуманізму у контексті сучасного філософського дискурсу / Л. А. Усанова // Гілея. Науковий часопис. Випуск 42. – К., 2010. – С.176–183.

32. Парадокси ідентичності у добу трансформацій / Л.А.Усанова, І.В.Усанов // Культурно-цивілізаційні процеси: тенденції їх розвитку у світі та Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Полтава, 20-21 травня 2010. – Полтава., 2010. – С.17-19.

33. Суперечності соціального життя та проблеми комунікації/ Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2011. – №.26. – С.46 – 56.

34. Віртуальність як риса сучасності / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2011. – №25. – С.116 – 126.

35. Траєкторія історії від несвободи до свободи / Л. А. Усанова, І.В. Усанов // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 21-22 жовтня 2011 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – С.32-34.

36. Ризики інформаційної комунікації / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2012. – №28. – С. 42-50.

37. Человек за чертой человечности / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Вісник Бакинського слав'янського університету. Зб. наук. статей «Вчені записки». Серія: Суспільно – політичні науки. – Баку:»Світ Книги», 2012. – С.16-21.

38. Світ ловив і таки впіймав… / Л. Усанова, І. Усанов // Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі: збірник наукових статей. – Полтава – Чорнухи, 2012. – С.258-265.

39. Релігія у контексті глобалізаційних трансформацій / Л. А. Усанова // Всеукраїнська науково-практична конференція «Держава і церква в новітній історії України» / зб. статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції 21-22 листопада 2012р. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка. – 2013. – С. 335-340.

40. Проблема особистості у навчально-виховному процесі / Л. А. Усанова, І.В. Усанов // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Проблеми сучасної освіти». – Полтава: ПУЕТ, 2013. – С.97-99.

41. Людина – глядач в умовах культури-видовища / Л. А. Усанова, І.В.Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2014. – №31. – С.110- 117.

42. Практики репрезентації жінки в історії / Л. А. Усанова, М.М.Нестеренко // «Краєзнавство і учитель – 2014»: тези доповідей міжнародної наукової конференції (28 лютого 2014 р., Україна, м. Харків) / ХНПУ імені Г.Сковороди, Національний дослідний університет РФ «Белгородський державний університет». – Харків: Колегіум, 2014. – С. 119-120.

43. Нові технології антропологічної невизначеності / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Міжнародна науково-практична конференція «Філософсько-гуманітарні читання» з темою «Сучасні соціально-гуманістичні процеси: прориріччя, виклики, можливості». Дніпропетровськ, 2 квітня 2014. С.252-256.

44. Історії після кінця Історії / Л.А.Усанова, І.В.Усанов// Філософські обрії. – К. – Полтава, 2014. – №32. – С.27-35.

45. Гендерні стереотипи та проблеми лідерства / Л. А. Усанова, М. М. Нестеренко // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2015. – №33. – С.98 – 106.

46. The problem of identity in the conditions of mass media and communicative space / L. A. Usanova, I. V. Usanov // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2015. – №34. – С.35-41.

47. Філософія інноваційних трансформацій в освіті» / Л. А. Усанова, І.В. Усанов // Матеріали XLI Міжнар. наук.-методич. конференції «Якість вищої освіти: сучасні тенденції та перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу» (Полтава, Полтавський університет економіки і торгівлі, 18-19 листопада 2015.). – Полтава, 2015. – С.187-191.

48. Лабіринти смислової невизначеності / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2016. – №36. – С.161 – 164.

49. Християнські принципи структурної антропології / Л. А. Усанова, І. В. Усанов // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2016. – №35. – С.203 – 211.

50. Проблема ідентичності: між індивідуалізацією та масовізацією / Л. А. Усанова // Філософські обрії. – К. – Полтава, 2017. – №38. – С. 41 – 50.

Укладач: Я. Є. Блоха

ЧАЛЕНКО Іван Якович (1873, с. Голубівка Прилуцького повіту Полтавської губ., тепер Прилуцького району Чернігівської обл. – 1937, м. Ізюм; похоронений у м. Харків) – перший викладач філософії у нашому закладі вищої освіти.

Випускник Роменського духовного училища, Полтавської духовної семінарії, Санкт-Петербурзької духовної академії (1898), магістр богослов'я (1913). У 1898-1913 рр. працював викладачем багатьох закладів середньої освіти Полтави. Недовго служив у м. Одеса. У 1913-1917 рр. – інспектор народних училищ у м. Рославль Смоленської губ. У роки української національної революції – активний учасник громадського і освітнього життя Полтави. Директор однієї з двох учительських семінарій у Полтаві (1917-1919). Брав активну участь у створенні Полтавського історико-філологічного факультету, як підрозділу планованого Українського університету. У 1918-1921 рр. викладав курси новітньої філософії, загальнонаукової методології, логіки, філософії історії на Історико-філологічному факультеті й у Педагогічному інституті. 04.1921 р. обраний секретарем новоутвореного Полтавського інституту народної освіти; у 1921-1922 рр. викладав там указані курси та філософію й історію педагогіки. Із 1920 – голова педради Полтавської педагогічної школи імені Драгоманова (в 1925 р., коли її перейменували на технікум – його директор до 1927 р.). На початку процесів переслідування української інтелігенції адміністративно висланий до м. Ізюм Харківської області, де 10 років працював учителем української мови і літератури. Раптово помер від серцевого нападу.

Деякі одноосібні праці І.Я. Чаленка:

• Основные черты морально-психологического типа христианина по новозаветному учению // Христианское чтение. – 1912. - № 6, с. 717-741; № 7-8, с. 866-891; № 9, с. 1003-1023.

• Независимость христианского учения о нравственности: От этики античной философов: В связи с религиозно-метафизическими основаниями христианского учения, с одной стороны, и учения греч. и рим. философов, с другой. – Полтава : Электр.тип. Г.И. Маркевича, 1912.

Ч. 1 : Исторический обзор литературы предмета. - 614 с.

Ч. 2 : История античной философской этики, в ее отношении к христианскому учению о нравственности. - 1190 с.

• Ближайшие задачи христианской апологетики при исследовании вопроса об историческом происхождении христианства и христианской морали // Христианские чтения. – 1913. – № 7-8. – С. 944-954. [Электронный ресурс].

• Чаленко И.Я. К вопросу об отношении этики античных философов и христианской: разъяснения на «Критические замечания, сделанные на магистерском коллоквиуме И.Я. Чаленка вторым официальным оппонентом профессором С.М. Зариным» // Христианские чтения. – 1913. – № 12. – С. 1471-1486.

• Чаленко І.Я. До професіограми педагога радянської масової трудової школи // Шлях освіти. – 1929. – № 4. – С. 123-149.

Укладач: Л.М. Булава

ПРАВОЗНАВЧА ОСВІТА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СУЧАСНИЙ СТАН

Елементи правознавчої освіти студентів упроваджувалися ще в роки функціонування в Полтаві Історико-філологічного факультету (1918-1921 рр.). Одним із перших викладачів права був В.С. Чуйко (до революції – викладач полтавського комерційного училища).

Окремі курси з радянського права в попередниках ПНПУ імені В.Г. Короленка викладалися з 1920-х років, зокрема, при підготовці вчителів історії. Як правило, курс радянського права доручався одному з викладачів марксистсько-ленінських кафедр. У 1984 по 1986 на кафедрі загальної історії ПДПІ імені В.Г. Короленка працював д.ю.н., професор Пушмін Е.А., але це був лише епізод.

Кафедра правознавства в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка була створена у вересні 2004 року, переважно, з числа викладачів кафедр політекономії та історії України. Така потреба виникла у зв'язку з необхідністю якісної підготовки фахівців напряму підготовки «Історія», у поєднанні зі спеціалізацією «Правознавство», а також для забезпечення викладання низки правничих курсів для майбутніх учителів інших спеціальностей.

Ще в 1986-1987 навчальному році вперше було здійснено набір студентів за подвійною спеціальністю, котрі здобували кваліфікацію «Вчитель історії, суспільствознавства та правознавства». До того часу відбувалася підготовка студентів, які отримували кваліфікацію «Вчитель історії та суспільствознавства». Слід зазначити, що тоді навчальна дисципліна мала назву «Радянське право». Окрім цього курсу, що як обов'язковий викладався на всіх факультетах, на історичному факультеті вивчалися такі правничі курси: «Методика викладання радянського права», «Теорія держави і права», «Радянська держава і право», «Історія правових і політичних вчень», вивчалися такі галузі права як адміністративне, земельне, цивільне право і процес, сімейне, трудове, кримінальне, забезпечення законності та правопорядку в СРСР. Введення нової спеціалізації потребувало підготовлених кадрів викладачів з правознавчих дисциплін. Поповнення кадрів відбувалося двома шляхами: залучення нових кадрів та перекваліфікація вже існуючих. На початку 1990-их років викладання правничих курсів забезпечували А. М. Утіралова і С.В. Захлестун, котрі мали юридичну освіту. Тривалий час в університеті працювала Н.

Кафедра правознавства в 2007 році. Зліва направо сидять: проф. Стрілець В. В., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Терела Г. В., ст. лаборант Гирман Ю., ст. викл. Бездітько Б. М.; стоять : ст. викл. Шаповал Ю. М., Харченко Т. О., ст. викл. Кульчій О. О., доц. Жалій (Нагорна) Т. В., доц. Пивоварська К. Б.

Кафедра правознавства в 2009 році. Зліва направо сидять: доц. Пивоварська К. Б., доц. Лобач К. В. ас. Милославська Л. С,.; стоять : ст. викл. Безьдітько Б. М., ст. викл. Штепа О. О., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Жалій (Нагорна) Т. В., доц. Нагорний В. В., ст. викл. Ночовний Ю.В.

І. Романенко, котра віддала нашому навчальному закладу 35 років свого життя, половину з яких викладала курс «Правознавство» на всіх факультетах.

Відсутність спеціалізованої кафедри призвела до того, що викладання правничих дисциплін забезпечували в різний час різні кафедри, зокрема, кафедра соціально-політичних дисциплін (згодом політичної історії, згодом історії України), всесвітньої історії, політекономії. Звісно, це ускладнювало роботу викладачів відсутністю єдиного підходу та єдиних вимог до підготовки фахівців. Разом з цим, уведення нової спеціалізації дало перші результати з виховання власних викладацьких кадрів. Саме серед перших випускників був Б. М. Бездітько, нині старший викладач кафедри. Цю плеяду продовжили доценти Харченко Т. О., Терела, Г. В., Кульчій О. О. Сьогодні на кафедри працюють вихованці нашого факультету Т. В. Жалій (Нагорна), В. В. Нагорний, О. М. Потапов. Збільшення кількості правових дисциплін, поява досвідчених викладачів та висока популярність цієї спеціалізації серед абітурієнтів викликали необхідність створення спеціалізованої кафедри, що й відбулося у 2004 році. З часу створення кафедру очолювала к.і.н., доц. Г. В. Лаврик (2004 - 2007 рр.), нині - д. ю. н., проф.

Упродовж 2007-2008 років завідувачем була к. і. н., доц. Г. В. Терела, з 2008 року до 2014 року – к. і. н., доц. Т. В. Жалій, до 08.2018 року – к. і. н., доц. Пивоварська К. Б.

Професорсько-викладацький колектив кафедри на кінець 2017-2018 н.р. складають 4 кандидати наук, доценти, 2 старших викладача. Половина викладачів кафедри мають вищу юридичну освіту. Колектив кафедри правознавства за роки існування забезпечував навчально-методичний супровід цілої низки правничих дисциплін для всіх напрямків підготовки «Основи конституційного права», «Правознавство» «Конституційного права України», «Чинники успішного працевлаштування за фахом», «Правові основи здійснення освітньої діяльності», «Чинники успішного працевлаштування за фахом», «Правові основи масової комунікації», «Правові основи туристичної діяльності».

Особливу увагу колектив кафедри правознавства приділяв забезпеченню викладання дисциплін навчального плану напряму підготовки – «Історія», спеціалізації «Правознавство», сьогодні «Середня освіта (Історія), спеціалізація «Правознавство» Для вивчення студентам у різні роки пропонувався широкий спектр правничих курсів. До них належать: Теорія держави і права, Історія держави і права України, Історія держави і права зарубіжних країн, Римське право, Порівняльне правознавство, Екологічне право України, Конституційне право України, Кримінальне право і процес, Міжнародне право, Судові й правоохоронні органи, Адміністративне право, Сімейне право, Правові основи освітянської діяльності, Методика викладання правознавства, Трудове право, Право соціального забезпечення, Криміналістика, Історія політичних та правових вчень, Правове регулювання соціальної політики в Україні, Цивільне право і процес. Викладання навчальних курсів здійснюється на основі авторських навчальних програм, розроблених викладачами та затверджених вченою радою університету. Безумовним досягненням колективу кафедри стала підготовка та друк навчального посібника «Правознавство» з грифом МОН України доц. Пивоварської К. Б.

Наукова робота сьогодні є пріоритетним напрямком діяльності викладачів. За період існування кафедри відбувся захист таких дисертацій: К. Б. Пивоварська «Вірменська національна меншина в Україні у 20-30-ті роки XX ст.» (2004 рік); Т. В. Жалій (Нагорна) «Духовні християни в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX століть» (2007 рік); В. В. Нагорний «Правове регулювання діяльності релігійних течій православного походження в Україні наприкінці XVIII – на початку XX століття» (2013 рік).

Викладачі кафедри активно публікують власні дослідження з юридичних наук у таких часописах як «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету», серія «Юриспруденція», «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова», Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право», «Науковий вісник Херсонського державного університету», серія «Юридичні науки», Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь» (Республіка Молдова), «Альманах міжнародного права», «Право і суспільство», «Актуальні питання публічного та приватного права». Т. В. Жалій, В. В. Нагорний, О. О. Потапов, Б. М. Бездітько здійснили публікації в наукометричних виданнях, таких як «Молодий учений», «Юридичний науковий електронний журнал», «Інтелігенція і влада», «Нау-

кові праці історичного факультету Запорізького національного університету», «Гілея: науковий вісник».

Доценти Жалій Т. В. та Нагорний В. В. взяли участь у роботи над створенням колективної монографії «Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична, та кримінологічна характеристика : колективна монографія»/ За заг. ред. В.М.Стратонова, Є. Л. Стрєльцова. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015.

Всі наукові дослідження викладачів кафедри здійснюються у рамках науково-дослідної роботи «Розвиток приватних і публічних галузей права України та особливості їхнього вивчення в умовах сучасних ЗНЗ та ВНЗ України», зареєстрованої в УкрІНТЕІ.

З метою підвищення якісного складу викладачів кафедри доц. Жалій Т. В. у 2014-2017 рр. навчалася у докторантурі ПНПУ імені В. Г. Короленка зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Ст. викладач Штепа О. О. з 2015 року навчається в аспірантурі кафедри філософії ПНПУ імені В.Г. Короленка за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. Упродовж 2017 – 2018 року доц. Жалій Т. В. пройшла навчання й отримала сертифікат тренера в рамках україно-канадського проекту «ПРОМІС» (місцевий економічний розвиток), у вересні 2018 року – навчання при Міністерстві освіти і науки України з «Методики викладання курсу «Громадянська освіта» для студентів педагогічних закладів вищої освіти».

Велика увага на кафедрі приділяється студентській науковій роботі, яка зорганізована шляхом залучення студентів до проблемних груп з альтернативної тематики: «Актуальні проблеми методики викладання правничих курсів у ЗНЗ та ВНЗ України», «Актуальні проблеми трудового законодавства», «Докази й доказування у вітчизняному процесуальному праві», «Актуальні питання правозахисного руху в Україні».

Результатом такої співпраці є студентські публікації в наукових виданнях, матеріалах конференцій. Протягом десяті років (2007-2017) кафедрою проводилася Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Правозахисний рух в Україні: історія та сучасність», в роботі якої брали участь студенти закладів вищої освіти з регіонів України та учні полтавських шкіл. Матеріали конференції публікувалися окремої збіркою, а з 2014 році розміщуються на інституційному репозітарії нашого університету.

Студенти-правознавці беруть участь у конкурсах наукових робіт. Зокрема, участь у ІІ турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт взяли В. Мусієнко (наук. кер. – ст. викл. О. О. Штепа) та М. Діденко (наук. кер. – доц. Т. В. Жалій), що проводився на базі юридичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк, 2013). Традиційної є участь наших студентів у щорічному обласному конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад», де вони неодноразово посідали призові місця. У 2015 році А. Страшко, Н. Удовиченко отримали другу премію (у співавторстві) за наукову роботу на тему «Місцеве самоврядування в Україні: історичні традиції та перспективи розвитку» (наук. кер. – ст. викл. Потапов О. М).

На кафедрі активно проводиться методична робота, яка проходить у кількох напрямах. Перший із них – розробка та затвердження навчально-методичного забезпечення

Кафедра правознавства в 2017 році. Зліва направо: доц. Жалій Т. В., ст. викл. Бездітько Б. М., ст. лаборант Харченко С. А., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Пивоварська К. Б., доц. Нагорний В. В., доц. Лобач К. В.

Вручення сертифіката учасника Х Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність»

навчальних курсів, викладання яких забезпечує кафедра. Розроблені навчально-методичні комплекси оновлюються й розміщуються на внутрішньому сайті університету.

Другий напрямок – постійний пошук та удосконалення форм навчально-методичної роботи на стаціонарному та заочному відділеннях, впровадження окремих форм дистанційного навчання, забезпечення самостійної роботи студентів. Доценти Лобач К. В. та Пивоварська К. Б. у числі перших в університеті отримали сертифікат про навчання за програмою семінару «Технології створення дистанційного навчального курсу». На кафедрі сформована електронна бібліотека підручників з різних юридичних дисциплін. Доценти Жалій Т. В. та Нагорний В. В. є членами експертних комісій для рецензування шкільних навчальних посібників та підручників.

З метою підвищення науково-теоретичного та методичного рівнів викладання навчальних курсів проводяться відкриті заняття. Кафедральні методичні семінари присвячені особливостям організації навчального процесу з вивчення правознавства в середній та вищій школах. Викладачі оперативно реагують на зміни навчальних програм у ЗНЗ з предметів «Правознавство. Практичний курс», «Практичне право», «Ми – громадяни України», «Права людини» та вносять відповідні корективи до тих дисциплін, які вони викладають. Особливістю запровадження інноваційних технологій на кафедрі правознавства є поступовий процес застосування кейс-технологій, широке використання дидактичних матеріалів, збірників юридичних задач, правових ситуацій, робота з офіційними інтернет-сайтами органів державної влади та місцевого самоврядування.

Потужним є напрямок виховної роботи, що реалізується в різних його формах: просвітницькій, навчальній, науковій, методичній. Різнопланові заходи, лекторії, круглі столи, мета яких – підвищення рівня правової культури, подолання випадків правового нігілізму в молодіжному середовищі – систематично проводяться з ініціативи викладачів та студентів. Урочисто й невимушено відбуваються щорічні святкування Дня юриста, відзначення Європейського дня протидії торгівлі людьми (жовтень), Дня толерантності (листопад), Міжнародного дня прав людини (грудень), Дня захисту прав дитини (червень), Днів Європи в Україні, Дня Конституції України. Викладачі кафедри є кураторами академічних груп історичного факультету, беруть участь у загальноуніверситетських і факультетських заходах. Спрямованість заходів – правове, громадянське виховання молоді, формування правосвідомості, сприяння становленню активної громадянської позиції студентів. Традиційними є заходи правничої тематики, які проводяться в рамках Днів історичного факультету: зустрічі з працівниками правоохоронних органів, екскурсії до судових органів, виконавчої та кінологічної служб.

Не залишається поза увагою викладачів кафедри і учнівська молодь. Доц. Пивоварська К. Б. та ст. викладач Бездітько Б. М. є керівниками наукових робіт школярів-членів МАН з правознавства, які неодноразово виборювали призові місця на різних етапах конкурсу, є членами журі цього конкурсу. Доц. Жалій Т. В. очолила журі обласного етапу Всеукраїнської олімпіади з правознавства, до складу якого ввійшли доценти Пивоварська К. Б., Нагорний В. В., ст. викладач Бездітько Б. М. Постійно проводяться правоосвітні заходи в школах нашого міста: бесіди, тренінги, тематичні зустрічі з учнями (доц. Жалій).

Правовиховна та правоосвітня робота за межами університету є ще одним важливим напрямком діяльності викладачів кафедри. Виступи на круглих столах, громадських зустрічах та обговореннях за участі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій здійснюють доценти Пивоварська К. Б., Лобач К. В. Активну участь у поширенні правових знань засобами масової інформації бере доц. Жалій Т. В.

Доц. Жалій Т. В., Лобач К. В. є лекторами Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. Доц. Жалій Т. В. та Нагорний В. В. читають лекції з правознавчої тематики у Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти для вчителів історії й правознавства.

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ І ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРАВОЗНАВЧУ ОСВІТУ

БЕЗДІТЬКО Борис Миколайович – народився у 1960 році на Полтавщині у сім'ї службовців. У 1977 році здобув середню освіту, закінчивши школу № 26 у м. Полтаві.

Трудову діяльність розпочав слюсарем на виробничому об'єднанні «Лтава» у м. Полтаві. Після закінчення з відзнакою Полтавського електротехнічного технікуму у 1981 році працював майстром заводу «Електромотор».

Із 1982 року по 1984 рік проходив строкову службу у Збройних Силах.

У 1984 році вступив на навчання до ПДПІ імені В.Г. Короленка і закінчив з відзнакою у 1988 році.

Із 1988 року по 1994 рік працював учителем історії та правознавства середньої школи № 5 м. Полтави. У 1994 році став учителем вищої кваліфікаційної категорії та отримав звання «учитель-методист».

Із 1994 року працює в Полтавському національному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка: викладач, аспірант кафедри історії України, провідний спеціаліст юридичної служби, старший викладач кафедри правознавства.

Із 2002 року по 2013 рік працював викладачем Полтавського факультету Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

Вибрані публікації:

1. Бездітько Б.М., Магдик О.О. Перевір свої знання з правознавства. – Полтава, 1995.
2. Бездітько Б.М., Магдик О.О. Право у запитаннях і відповідях. Посібник для учнів шкіл та ПТУ, абітурієнтів. – Полтава, 1995.
3. Бездітько Б.М., Магдик О.О., Романенко Н.І. 1500 завдань із конституційного права України: навчальний посібник. – Полтава, 1997.
4. Бездітько Б.М., Волошин Ю.В. та ін.. Релігійна освіта в Україні (перша половина XX століття). Збірник наукових праць. – Полтава, 1997.
5. Бездітько Б.М. Правовий закон як ефективний засіб демократизації виборчої системи. Всеукраїнська науково-практична конференція «Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку свободи совісті в Україні». – Полтава, 2005.
6. Бездітько Б.М. Деякі аспекти юридичної техніки у регулюванні відносин по відокремленню церкви від держави // Перспективи правового та суспільно-економічного розвитку України в умовах євроінтеграції та комп'ютеризації: Збірник статей всеукраїнської науково- практичної конференції. – Полтава, 22-23 квітня 2009 року. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2009. – С. 137- 139.
7. Бездітько Б.М. До характеристики соціального змісту правовідносин по відокремленню церкви від держави / Бездітько Б.М. //сучасні культурно-цивілізаційні процеси: тенденції розвитку. Міжнародна науково-практична конференція (20-21 травня 2010 року). С. 78-82.
8. Бездітько Б.М. Деякі аспекти правового режиму заходів щодо відокремлення церкви від держави /Бездітько Б.М. // Держава і право України: актуальні проблеми історії, теорії та практики. Збірник тез IV щорічної наукової конференції викладачів та студентів Полтавського факультету Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого за результатами роботи у 2009/2010 навчальному році / За заг. ред. проф. В.В. Комарова – Полтава: Видавництво ТОВ —Фірма —Техносервіс, 2010. – С. 55-57.
9. Бездітько Б.М. Деякі аспекти діяльності релігійних общин в контексті реалізації мешканцями сіл права на віросповідання (20-ті рр. XX ст.) / Б. Бездітько, С. Харченко // Гуржіївські історичні читання: збірник наукових праць. – Черкаси: Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 2011. – Вип.4. – С. 170 – 172.

10. Бездітько Б.М. Деякі аспекти правового регулювання відносин по відокремленню церкви від держави / Б. Бездітько // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи. Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Суми, 20 травня 2011 р. У2-х част. – Частина 1. – Суми: Вид-во СумДУ, 2011. – С. 124—128.

11. Бездітько Б.М. Про деякі аспекти формування ідеологічних елементів правової системи УСРР у період здійснення заходів щодо відокремлення церкви від держави // Актуальні проблеми правознавства: питання історії, теорії та практики. Збірник матеріалів V Міжвузівської наукової конференції за результатами роботи у 2010 / 2011 навчальному році. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. – С. 64 – 65.

12. Бездітько Б.М. Деякі аспекти статусу культового майна за законодавством УСРР 20-х років ХХ століття // Реалії та ілюзії свободи: філософський аналіз сучасності. Матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 21-22 жовтня, 2011 року) – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. С. 100-10

13. Бездітько Б.М. До характеристики видових ознак норм права, як регулятора відносин по відокремленню церкви від держави в УСРР // Східноукраїнська наукова юридична організація. Міжнародна науково – практична конференція « Рівень ефективності та необхідність впливу юридичні науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику», 23- 24 березня 2013 року – м. Донецьк, 2013 с. 6-7

14.Бездітько Б.М. , Харченко С. А. До характеристики законності як елементу механізму правового регулювання відносин в УСРР по відокремленню церкви від держави // « Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин» : Матеріали міжнародної наукво- практичної конференції (м. Одеса. Україна, 10- 11 грудня 2013 р.) – у з-х частинах – Одеса: ГО « Причорноморська функція права, 2013, частина 1, – с. 6-7.

15. Бездітько Б.М. Формування правової політики Радянської держави у відносинах з церквою (1917- 1922 рр.) // Гуржіївські історичні читання. Збірник наукових праць / Ред. кол.: В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морзов та ін..- Черкаси : Вид. Чабаненко Ю.А., 2014- 2015 – Вип.8-9, 234 с. (с. 94-98)

16. Бездітько Б.М. Нормативні основи регулювання відносин із відокремлення церкви від держави// Гуржіївські історичні читання : Збірник наукових праць/ Ред. Кол. В.А. Смолій, О.І. Гуржій, А.Г. Морозов та ін.. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2015.- вип.. 10, 234 с. (с.62-65)

17. Бездітько Борис. Характеристика комплексу охоронних відносин у сфері відокремлення церкви від держави// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імен Володимира Гнатюка. Серія: Історія/ За аг. Ред.. проф.. І.С. Зуляка.- Тернопіль: вид-во ТНПУ ім.. В. Гнтюка,2016. – Вип.1. – ч.2 – 164 с. (с.21-27)

18. Бездітько Борис. До характеристики об'єктів відносин у сфері відокремлення церкви від держави і школи від церкви та загальних правил поводження з ними // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland), # 1(17), 2017 part 1 (с/ 35- 39).

19. Бездітько Б.М. До характеристики статусу суб'єктів культу в управлінських відносинах з апаратом УСРР у період реалізації державної політики по відокремленню церкви від держави і школи від церкви // Гілея: науковий вісник : Збірник наукових праць / Гол. Ред.. В. М. Вашкевич – К.: вид- во « Гілея», 2017.- вип..118(3).- 372 . (100- 105).

20. Бездітько Б.М. Способи регулювання відносин державних органів із релігійними громадами на початку 20-х років ХХ століття// Збірик наукових статей за матеріалами VIВсеукраїнської наукової конференції « Держава і церква в новітній історії України» (25- 26 жовтня 2017 року) , Полтава – 2017.

К. В. Лобач

ЖАЛІЙ Тамара Віталіївна (уродж. НАГОРНА) (11.08.1981, м. Гадяч Полтавської області) – викладач правознавчих дисциплін, кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства.

Народилася в родині сільських учителів. У 1998 році з відзнакою закінчила Петрівсько-Роменську ЗОШ І-ІІІ ступенів Гадяцького району Полтавської області. Має історичну, юридичну, фізкультурну освіти (2003 рік – Полтавський державний педагогічний університету імені В.Г. Короленка, 2006 рік – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2011 рік – ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди»).

Трудову діяльність розпочала на посаді асистента кафедри історії України, закінчила аспірантуру зі спеціальності 7.00.01 –

історія України. У 2007 році на засіданні спеціалізованої ради ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України захистила дисертацію для здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему «Духовні християни в Україні наприкінці XVIII-першій половині XIX століть» (науковий керівник – проф. Пащенко В.О.). Учене звання доцента кафедри правознавства отримала 21 листопада 2013 року.

Працювала на посадах асистента, старшого викладача, доцента кафедри правознавства, декана факультету фізичного виховання. Упродовж 2008 – 2010 років була стипендіатом Кабінету Міністрів для молодих учених. Нині – кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства. Лектор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. Остроградського, тренер Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

У колі наукових інтересів – правові основи організації вивчення юридичних курсів у середній і вищій школах, теоретичні й методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців у ході вивчення правничих курсів. Здійснює керівництво науково-дослідною темою колективу кафедри правознавства «Розвиток приватних і публічних галузей права України та особливості їхнього вивчення в умовах сучасних ЗНЗ та ВНЗ України», метою якої є дослідження актуальних проблем розвитку приватних і публічних галузей права України в процесі реформування правової системи держави; з'ясування особливостей становлення правових інститутів цивільного, сімейного, кримінального, адміністративного права; висвітлення найбільш оптимальних та ефективних методів прийомів та форм роботи з молоддю у процесі опанування правознавчих курсів в умовах сучасних закладів середньої та вищої освіти України.

Вибрані публікації:

1. Горбань В., Нагорна Т. Проблема походження козацтва в історичній науці. – Полтава, 1998. – 35 с.

2. Нагорна Т. Проблема походження козацтва в історіографії // Історія очима молодих дослідників. Матеріали Міжнародної студентської наукової конференції. – Донецьк, 1999. – С. 255 – 258.

3. Нагорна Т. Діяльність партизанського загону імені Будьонного на Полтавщині (вересень 1941– січень 1942 рр.) // Історичні і політологічні дослідження. – 2000. – №1. – С.246— 249.

4. Нагорна Т. Роль інформаційних процесів у спробі класифікації основних джерел з проблеми походження козацтва // Вісник Дніпропетровського університету. Історія та археологія – Вип. 8. – 2000. – С. 81 – 84.

5. Нагорна Т. Проблеми етногенезу у вітчизняній історіографії 60-90-х років XX ст. // Збірник матеріалів IY студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень 2001 року. – Полтава, 2001. – С. 8 – 10.

6. Нагорна Т., Руденко В. Партизанський рух на Гадяччині (1941 – 1943 рр.) // Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень. – Київ— Донецьк, 2001. – Т. XY. – С. 234 – 237.

7. Нагорна Т. Взаємини держави і православних сект у XIX – XX століттях (до історіографії проблеми) // Історична пам'ять. – 2001. – №1 – 2. – С.100 – 104.

8. Нагорна Т. Релігійний чинник як фактор зовнішніх взаємин України // Історичні і політологічні дослідження. – 2001. – №3. – С.59 – 60.

9. Нагорна Т. Проблема наукових дефініцій «етнос», «народ», «нація» в історіографії // Матеріали міжнародного конгресу «Археологія та етнологія Східної Європи: крок молоді у XX століття». – Одеса, 2002. – С. 129 – 132.

10. Нагорна Т., Тищенко Т. Система громадянського виховання в творчості В.О. Сухомлинського // Світ очима молодих дослідників: Збірник наукових праць студентів. – Випуск 2. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2002. – С. 52 – 54.

11. Нагорна Т. Еволюція ідеології православних сект у XIX – на поч. XX століття // Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської наукової конференції «Гуманістичні цінності світових цивілізацій та проблеми сучасного світу». – Кривий Ріг, 2002. – С. 134 – 139.

12. Нагорна Т. Погляди А.Річинського на проблеми об'єднання християнських та національних церков у першій третині XX ст. // Духовність – народові. Альманах до 110-річчя від дня народження Арсена Річинського. – Київ – Тернопіль – Кременець – Володимир – Волинський, 2002. – С. 64 – 69.

13. Нагорна Т. Правові основи процесу легалізації православних сект в Україні у першій чверті XX ст. // Історія релігій в Україні. Праці XII-ї Міжнародної наукової конференції— Кн.I. – Львів, 2002. – С. 289 – 295.

14. Нагорна Т. Правові засади діяльності православних сект у XIX ст. // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М.М.Алексієвця. – Тернопіль, 2002. – Вип.2. – С. 12— 16.

15. Пащенко В., Нагорна Т. Правда і домисли про «істинно-православних» // Історична наука: проблеми розвитку: Матеріали конференції. Новітня історія України. – Луганськ, 2002. – С.152 – 156.

16. Пащенко в., Нагорна Т. Безвірний «християнин» ?! // А.С. Макаренко и мировая педагогика: Материалы международного семинара 8-10 апреля 2002 г. – Полтава: Пед. ун-т, 2002. – С.18 – 21.

17. Нагорна Т. Порівняльний аналіз ідеології православних сект і протестантських общин на предмет привабливості її для віруючих // Філософські обрії. – 2002. – №8. – С. 219 – 230.

18. Нагорна Т., Пащенко В. До питання класифікації православного сектантства // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2002. – Вип. 12.— С.15 – 18.

19. Нагорна Т. Духовне християнство на українських землях XYIII ст.: національна закономірність чи запозичена випадковість?! // Література та культура Полісся. Вип.20. Історичні та культурологічні процеси на Поліссі та в Україні (XIX – XX ст.). / Відп. ред. і упорядник Г.В.Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2002. – С.61 – 66.

20. Пащенко В., Нагорна Т. Істинно православні в Україні: невідомі факти чи замовчувані сторінки історії? // Сіверянський літопис. – 2003. – №1.— С. 118 – 124.

21. Нагорна Т. Мотивація на уроках історії України в середній школі // Імідж сучасного педагога. – 2003. – №2 (31). – С. 47 – 49.

22. Нагорна Т. Держава і церква в Україні: досвід співпраці кін. XIX – поч. XX ст.// Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Рута, 2003. – Вип. 163 – 164. Філософія. – С.198 – 199.

23. Нагорна Т. Православні місії в Україні як засіб впливу на послідовників церковної опозиції «духовних християн» (кінець XIX – початок XX ст.) // Православ'я – наука – суспільство: проблеми взаємодії. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 24 – 25 квітня 2003 р., м. Черкаси / Заг. ред. канд. іст. наук, доцента В.Ластовського. – Черкаси, 2003. – С. 22 – 24.

24. Нагорна Т. Місіонерські з'їзди як координуючі органи діяльності православних місій в Україні (кін. XIX – поч. XX ст.) // Історія релігій в Україні. Праці XIII-ї Міжнародної наукової конференції. – Кн.I. – Львів, 2003. – С. 347 – 352.

25. Нагорна Т. Еволюція ідеології православних сект у XIX – XX століттях // Українське релігієзнавство. – 2003. – №25. – С. 40 – 48.

26. Нагорна Т. Еволюція православної секти духовних християн (кінець XYII— початок XX століття) // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Вип.14.— С. 206 – 213.

27. Нагорна Т. Політичні тенденції діяльності духовних християн в Україні (XIX – початок XX ст.) // Релігійна свобода. Релігія і церква в Україні: уроки минулого і проблеми сьогодення. Науковий щорічник. За загальною редакцією А.Колодного, М.Новиченка, О.Сагана. – Київ: Світ Знань, 2003. – С. 74 – 79.

28. Пащенко В., Нагорна Т. Правові засади процесу легалізації православних сект в Україні в I чверті XX ст. // Рідний край. – 2003. – №2. – С. 140 – 144.

29. Пащенко В., Нагорна Т. «Труды Полтавской ученой архивной комиссии» як джерело вивчення особливостей розвитку духовних християн в Україні початку XX ст. // Архівний збірник на посвяту 100-річчя Полтавської вченої архівної комісії «Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи (1903 – 2003)»: Матеріали наукової конференції. – Полтава, 2003. – С. 32 – 36.

30. Пащенко В., Нагорна Т. Досвід Полтавської православної місії в справі впливу на послідовників церковної опозиції (початок XX ст.) // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень (3 – 4 грудня 2003 року). – Полтава, 2003. – С. 113 – 118.

31. Пащенко В., Нагорна Т. Аксіологічний аспект впливу релігійного фактору на процес формування особистості // Філософські обрії. – 2003.— №10.— С. 282 – 295.

32. Нагорна Т.В. Особливості участі духовних християн у суспільному житті українських губерній XIX ст. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2003. – № 5 (63). – С.164 – 170.

33. Пащенко В., Нагорна Т. Ідеал державного та суспільного устрою в розумінні віруючих православних та протестантських общин на рубежі XIX— XX століть // Історичні записки: Збірник наукових праць. Вип.1. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2004. – С.87 – 95.

34. Нагорна Т. Поміркованe протистояння чи відкрита боротьба: про політику Миколи I щодо духовних християн в Україні: (друга чверть XIX ст.) // Історична пам'ять. – 2004. – №1.— С. 118 – 127.

35. Нагорна Т.Особливості віровчення духоборів як церковної православної опозиції (XIX – початок XX ст.) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – 2004 рік – Кн.I. – Львів, 2004. – С. 389 – 395.

36. Нагорна Т. Проблема чисельності послідовників церковної православної опозиції в українських губерніях XIX ст. (на прикладі духовного християнства) // Православ'я – наука –

суспільство: проблеми взаємодії. Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. / За. ред. В.В.Масненка. – Черкаси, 2004. – С. 38 – 40.

37. Нагорна О., Нагорна Т. Громадянське виховання на уроках історії в загальноосвітньому навчальному закладі // Імідж сучасного педагога. – 2004. – №6. – С. 68 – 69.

38. Пащенко В., Нагорна Т. Правда і домисли про «істинно-православних» // Культура народов Причерноморья. – 2003. – №43. – С. 191 – 194.

39. Нагорна Т. Історіографія проблем розвитку духовних християн українських губерній XIX століття: загальна характеристика // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.— 2004. – № 9 (79). – С.94 – 102.

40. Нагорна Т. Деякі проблеми оптимізації викладання всесвітньої історії // Актуальні питання всесвітньої історії і методика їх викладання: Матеріали доповідей і повідомлень Всеукраїнського науково-практичного семінару (6 – 7 жовтня 2004 року). – Полтава, 2004. – С. 274 – 280.

41. Нагорна Т. Духоборство в Україні: замкнута релігійна община чи явище суспільного життя? // Література та культура Полісся. Вип.27. Регіональна історія та культура в українському та східноєвропейському контексті / Відп. ред. і упорядник Г.В.Самойленко.— Ніжин: НДПУ, 2004. – С.58 – 63.

42. Пащенко В., Нагорна Т. До питання про тлумачення духоборами православних догматів // Філософські обрії. – 2004. – №12. – С.121 – 132.

43. Нагорна Т., Нагорний В. Течії православного походження в Україні XVIII—XIX століть: проблеми класифікації // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 242 – 243. Філософія. – С.153 – 157.

44. Нагорна Т., Нагорний В. Сучасні підходи до проблеми класифікації релігійних течій православного походження в Україні у період нової історії// Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.— 2005. – № 5 (84). – С. 116 – 124.

45. Нагорна Т. До питання класифікації течій православного походження в Україні (XVIII – XIX ст.): історіографія проблеми // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – 2005 рік – Кн.І.— Львів, 2005. – С. 402— 409.

46. Нагорна О., Нагорна Т. Використання зв'язків із правознавством як необхідна умова викладання курсу вітчизняної історії в класах середньої ланки // Імідж сучасного педагога.— 2005. – № 1 – 2. – С. 53 – 55.

47. Нагорна Т. Знати, любити, берегти… (Курс «Історія Полтавщини» та його роль в системі вивчення вітчизняної історії) // Історія в школах України. – 2005. – №5. – С. 39 – 40.

48. Нагорна Т. Поява христовірів в Україні: спроба часової та територіальної локалізації // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Вип.16.— С. 291 – 296.

49. Нагорна Т. Політика держави щодо православної церковної опозиції на початку 20-х років XX століття: відкриті та приховані напрямки // Вісник Запорізького університету. – 2005.— №5. – С.142 —152.

50. Нагорна Т. Акт соборності: методичний та виховний аспект // Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції. 20 січня 2005 року. – Полтава, 2005. – С. 16 – 19.

51. Нагорна Т. Політика держави щодо православної церковної опозиції на початку 20-х років XX століття: відкриті та приховані напрямки // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету.— Запоріжжя: Просвіта, 2005. – Вип. V. – С.142 – 152.

52. Нагорна Т. До питання класифікації течій православного походження в Україні (XVIII – XIX ст.): історіографія проблеми // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – 2005 рік – Кн.І.— Львів, 2005. – С. 402— 409.

53. Нагорна Т. Імперське законодавство першої чверті XIX століття щодо духовних християн в Україні: підтримка чи загравання? // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету.— Запоріжжя: Просвіта, 2005. – Вип. XIX. – С.124 – 129.

54. Пащенко В.О., Нагорна Т.В. Л.М.Толстой і духобори: основні етапи взаємин наприкінці XIX – на поч. XX ст. // Український історичний журнал. —2006. – №3. – С.56 – 68.

55. Пащенко В.О., Нагорна Т.В. Духовні християни українських губерній на сторінках часопису «Миссионерское обозрение» (XIX – початок XX століть) // Материалы V Международного семинара «Вклад украинцев в российскую культуру» 25 – 28 мая 2005 года / Под. общей редакцией Т.Н.Лебединской. – Санкт – Петербург, 2006. – С. 53 – 65.

56. Нагорна Т.В. Церковно – місіонерська література XIX – початку XX століть як джерело для вивчення духовних християн в Україні // Релігія і церква в історії України / Збірник матеріалів Міжнародної наукової коеференції. – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 265 – 277.

57. Нагорна Т.В. Духовні християни в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX століть. Автореферат на здобуття наукового ступеня канд. історичних наук. – Запоріжжя, 2007. – 23 с.

58. Нагорна Т.В. Духовні християни в Україні: до історіографії проблеми XIX-початку XX століть // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – 2007 рік – Кн.І.— Львів, 2007– С. 649 – 659.

59. Нагорна Т.В. До питання про класифікацію імперських нормативно-правових актів у релігійній сфері на українських землях у складі Російської імперії (кін. XVIII – перша половина

XIX століть) // Матеріали III Міжнародної конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби», (15-16 жовтня 2010 року, м. Полтава). – Полтава, 2012 – С.47 – 54.

60. Нагорна Т.В. Правове регулювання проблем, пов'язаних з дитячою безпритульністю в Україні: міжнародний досвід // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Правова система України: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 10-11 лютого 2012 р.). – Частина III. – С.17 – 20.

61. Нагорна Т.В. Становлення правового інституту конституційного контролю в Радянській Україні (20-30-ті роки XX століття) // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Національне та міжнародно-правове забезпечення стабільного розвитку» (м. Львів, 2-3 березня 2012 р.). – Частина I. – С.62 – 65.

62. Нагорна Т.В. Особливості застосування групових методів навчання при опануванні навчальної дисципліни «Методика викладання правознавства» у ВНЗ України // Реалізація компетентнісного підходу в системі професійної освіти педагога: матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції, (Євпаторія, 22 – 23 березня 2012 року) / М-во освіти і науки, молоді та спорту, Євпаторійський інститут соціальних наук Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта). – Євпаторія: ЄІСН РВНЗ «КГУ» (м. Ялта), 2012. – С. 241 – 246.

63. Нагорна Т.В. Характеристика національного законодавства щодо регулювання проблем, пов'язаних із дитячою безпритульністю в Україні // Право, суспільство та держава: форми взаємодії: Міжнародна науково-практична конференція, м.Київ, 21 – 22 березня 2012 року. – Київ: у 3-х томах. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2012, 2012. – Т.I. – 124 с. – С.96 – 98.

64. Нагорна Т.В. Спонукання неповнолітніх до застосування допінгу: кримінально-правова характеристика злочину // Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного на національного законодавства: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 12-13 квітня 2012 року. – у 4-х томах. – Х.: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2012. – Т.4. – 112 с – С.23 – 25.

65. Нагорна Т.В. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів правничих курсів при опануванні навчальної дисципліни «Методика викладання правознавства» у ВНЗ України // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць / Ред. кол.: Н.В.Гузій (відп. ред.). – Вип. 17 (27) – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 118 – 121.

66. Жалій Т.В. Порівняльна характеристика підстав набуття громадянства держави в Україні та Російській Федерації // Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 січня 2013 року. – у 2-х частинах. – Запоріжжя: Запорізька міська організація «Істина», 2013. – Ч.I. – С.19 – 21.

67. Жалій Т.В. Підстави припинення громадянства в Україні та Російській федерації: порівняльна характеристика нормативно-правової бази // Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18-19 січня 2013 року. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2013. – у 2-х частинах. – Ч.I. – С. 23 – 25.

68. Жалий Т.В. Правовой институт приобретения гражданства Украины: сравнение с нормами Российской Федерации // Развитие институциональной структуры правового государства в современных условиях: Материалы Международной конференции, г. Санкт-Петербург, 23 февраля 2013 года, Фонд развития юридической науки. – С.30 – 34.

69. Жалій Т.В. Професійна підготовка майбутніх учителів правничих курсів у ВНЗ України // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Людина, культура, техніка у новому тисячолітті» (25-26 квітня 2013 року, м. Харків). – Харків, 2013. – С.24 – 25.

70. Жалій Т.В., Жалій р.В. Міжнародне спортивне право України: до питання про предмет правового регулювання // Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 22-23 лютого 2013 року). – Запоріжжя, 2013. – С. 15 – 17.

71. Жалій Т.В. До питання про доцільність та змістове наповнення викладання правничих курсів для майбутніх вчителів фізичної культури у ВНЗ України // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт/». Зб. наукових праць / За ред. Г.М.Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. – Випуск 4 (29). – С. 356 – 360.

72. Жалій Т.В. Припинення громадянства в Україні та Російській Федерації: порівняльний аналіз правових норм // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Вип. 20. Ч.I. – Т.I. – С. 145 – 147.

73. Жалій Т.В. Правовий статус глав держав в Україні та Російській Федерації: порівняльний аналіз // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки» – 2013. – Випуск 1. – С.14 – 18.

74. Жалій Т.В. Правовий статус неповнолітніх в Україні та Російській Федерації: порівняльний аналіз // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Вип. 21. Ч.II. – С. 121 – 123.

75. Нагорна Т.В. Щоденники С.Єфремова як джерело для вивчення особливостей суспільно-культурного та наукового життя в під радянській Україні 1920-х років // Вісник Київського

національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». Вип. 17. – К., 2012. – С.228 – 234.

76. Правові засади функціонування парламентів України та Швеції: порівняльний аналіз // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». Випуск 6-1. Т.І. – С.101 – 103.

77. Юридичне закріплення принципу рівності прав чоловіків і жінок в національному законодавстві України // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2013. – №3-1. – С.94-96. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/2/Zhalii%20 T.V..pdf.

78. Правовий статус Європейського суду з прав людини за міжнародно-правовими нормами // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2013. – №3-2. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-2_2013/2/Zhalii%20T.V..pdf.

79. До питання про критерії прийнятності скарги для розгляду Європейським судом з прав людини // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Юридические науки». – 2013. – Т. 26 (65). – № 2-1. – С. 411–418.

80. Жалій Т.В. Структура органів місцевого самоврядування в Україні та інших державах романно-германської правової системи: порівняльний аналіз // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Місцеве самоврядування: сьогодні і завтра», 30 жовтня 2013 року. – Полтава, 2013 – С.46 – 51.

81. Жалий Т.В. К вопросу о понятии и видах религиозных организаций в Украине на основе анализа законодательной базы // Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь» (Республика Молдова). – 2013. – №10/3. – С. 53–56.

82. Жалій Т.В. Формування правової компетентності майбутніх учителів фізичної культури у ході вивчення правничих курсів у ВНЗ України // «Компетентність особистості в контексті сучасних соціальних трансформацій». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 28 лютого 2014 року [Текст] / Ред. кол. Бущан О.П., Дашковська О.Р., Куцепал С.В., Лебеденко С.О., Перейбиніс Ю.В. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. – С. 51 – 55.

83. Жалій Т.В. Вичерпаність усіх способів національного захисту як критерій прийнятності скарги до розгляду Європейським судом з прав людини // Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір : Матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 6 червня 2014 р. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – С. 50-53.

84. Жалій Т.В., Нагорний В.В. До питання про напрямки вдосконалення правового регулювання податку на додану вартість в Україні у процесі інтеграції до законодавства Європейського Союзу // // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2014. – №5. – С.243 – 246. – Режим доступу: http://pap.in.ua/5_2014/72.pdf

85. Жалій Т.В. Особливості застосування нових форм роботи на практичних заняттях з майбутніми журналістами при опануванні навчальної дисципліни «Авторське право» [Текст]// міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 30 верес.-1 жовт. 2014 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Полтав. нац пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Ін-т проблем виховання НАПН України, Варшавский ун-т, м. Варшава, Республіка Польша [та ін.]. – Полтава, 2014. – С. 26-28.

86. Жалій Т.В. До питання про змістове наповнення навчальних програм правничих дисциплін у ВНЗ України на предмет висвітлення нормативних засад функціонування студентського самоврядування // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. Праць. (Серія «Педагогічні науки») / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. Випуск 14. – С. 93 – 97.

87. Жалій Т.В. Міжнародний день толерантності в системі правової освіти й правового виховання ВНЗ України // Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie Prava a slobody cloveka obcana mechanizmus ich implementacie a ochrany roznych oblastiach prava. – Bratislava, 2014. – С. 47 – 49.

88. Жалий Т.В. Методические основы изучения правоведческих дисциплин будущими специалистами в сфере физической культуры и спорта в ВУЗах Украины // Сборник материалов Международной научной конференция «Актуальные проблемы совершенствования системы образования в области физической культуры». – Кишинев, 2014. – С.35 – 38.

89. Жалій Т.В. Правова освіта в системі підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання й спорту: поняття, зміст, форми // Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів і молодих учених. – Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2014.- С. 35 – 39.

90. Жалій Т.В. Характеристика складів військових злочинів у навчальних програмах правознавчих дисциплін вищої школи: теоретико-методичний аспект // Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична, та кримінологічна характеристика : колективна монографія / За заг. ред. В.М.Стратонова, Є.Л.Стрєльцова. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 326 – 336.

Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична, та кримінологічна характеристика : колективна монографія / За заг. ред. В.М.Стратонова, Є.Л.Стрєльцова. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – 340 с.

91. Жалій Т.В. Теоретико-методичні засади вивчення правознавчих дисциплін у процесі фахової підготовки майбутніх учителів математики // Молодий учений. – 2015. – №2. – С. 242 – 244.

92. Жалій Т.В. Міжнародні принципи територіальної цілісності та непорушності кордонів держави в контексті необхідності їхнього вивчення в правознавчих курсах ВНЗ України // Альманах міжнародного права. – 2015. – №6. – С.215 – 220.

93. Жалій Т.В., Воскобійник Т.В. Методика використання юридичних рівнянь у ході вивчення предмету «Правознавство (практичний курс)» учнями основної школи в ЗНЗ України // Науковий огляд. – 2015. – №10. – С.84-92.

94. Жалій Т.В. Формування інформаційно-правової компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення правознавчих дисциплін // Актуальні питання сучасної педагогіки. Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 11-12 грудня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015 – С. 105 – 107.

95. Жалій Т.В. Особливості застосування інтерактивних методів у процесі вивчення правознавчих дисциплін студентами педагогічних вишів України // Дидаскал : часопис / А. Бойко (гол. ред.) ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Коро ленка, каф. заг. педагогіки та андрагогіки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – Вип. 17 : присвячено матеріалам всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку», 22-23 листоп. 2016 р. – С. 229 – 234.

96. Жалій Т.В. Правова освіта молоді як вимога і потреба сьогодення // Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали міжрегіональної наук.-практ. конф., 23 грудня 2016 р., м. Дніпро / за аг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. – С.28-30.

97. Жалій Т.В. Формування правової компетентності студентів у контексті положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя» // Матеріали Міжнародної наукової конференції на тему: «Право і суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку», 1 грудня 2016 року) – [Текст]. – Полтава: ТОВ «Бліц Стайл» 2016. – С. 92 – 94.

98. Жалій Т.В. Формирование правовой компетентности будущих тренеров по физическому воспитанию в процессе профессиональной подготовки // Материалы Международной научно-методической заочной конференции, посвященной 70-летию кафедры физического воспитания и спорта УО «Гомельский государственный университет имени Ф. Скорины» (Гомель, 8–9 июня 2017 года). – Электронное научное издание. – Гомель. – ГГУ им. Ф. Скорины, 2017. – С. 107-113.

99. Жалій Т.В. Форми активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення правознавчих дисциплін в умовах вищої школи // Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції «Право і суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку». 30 листопада 2017 року. – Полтава, 2017. – С. 23-27.

100. Жалій Т.В. Гуманітарна підготовка майбутніх фахівців першого й другого рівнів вищої освіти в Україні: альтернативи, диспозитивність, пріоритети // Фізична реабілітації та здоров'язберігаючі технології : реалії і перспективи: матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 9 листопада, 2017 р. [гол. ред. Л.М. Рибалко]. – Полтава : ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка – С. 23-24.

К. Б. Пивоварська

ЛАВРИК Галина Володимирівна (19.01.1968, с. Сакуниха Недригайлівського р-ну Сумської обл.) – перший завідувач кафедри правознавства, кандидат історичних наук (1996), доцент (2001), доктор юридичних наук (2008), професор (2014).

Закінчила з відзнакою ПДПІ імені В.Г. Короленка (1989) за спеціальністю історія з присвоєнням кваліфікації і звання учителя історії і суспільствознавства; Київський університет права НАНУ за спеціальністю «Правознавство» та здобула кваліфікацію юрист (2012).

Працювала на історичному факультеті ПДПІ (ПДПУ) імені В.Г. Короленка в 1990-2002 як старший лаборант, асистент, старший викладач, доцент; навчалася в аспірантурі. Тема дисертації: Політика Радянської держави щодо православної церкви в Україні (1917-1923 рр.): історико-економічний аспект: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Полтавський держ. педагогічний ін-т ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 1996. Будучи активним учасником становлення та одним із засновників кафедри правознавства, її першим завідувачем (2004-2006 рр.) доклала чимало зусиль до формування кадрового складу, навчально-методичного забезпечення, іміджу цієї кафедри як правової школи. Водночас працювала над дисертаційним дослідженням. (Перша в Полтавській області дисертація на здобуття наукового

ступеня доктора юридичних наук була виконана на тему «Правове регулювання свободи совісті, віросповідання і діяльності релігійних організацій у радянській Україні (1919-1929 рр.)» зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (2008)).

Вольовий характер, витримка, свідома зацікавленість і готовність нарощувати потенціал колективу кафедри з підготовки правників в регіоні дозволили «вистояти» в конфлікті з адміністрацією факультету та продовжити справу з 2007 р. – в Полтавському кооперативному інституті (у 2010 р. перейменованому на Полтавський університет економіки і торгівлі); з 2008 р. – завідувачем кафедри правознавства. До роботи в цьому закладі вищої освіти залучила ряд науково-педагогічних працівників, які працювали в ПНПУ імені В.Г. Короленка: О.О. Кульчій, В. В. Стрілець, Г.В. Терела, Т.О. Харченко, С.М. Ляхівненко та інші. Виступає керівником проектної групи (гарантом освітньої програми), члени якої забезпечують підготовку фахівців зі спеціальності 081 «Право» за першим (бакалаврським), другим (магістерським) рівнями, а також зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за другим (магістерським) рівнем (освітня програма «Публічне адміністрування») на юридичному факультеті інституту ЕУІТ ПУЕТ.

Здійснювала наукове керівництво та консультування з підготовки та захисту низки кандидатських та докторських дисертацій.

Вибрані наукові праці:

1. Правове регулювання свободи совісті, віросповідання і діяльності релігійних організацій у радянській Україні (1919-1929 рр.) / Лаврик Г.В. – Полтава: "АСМІ", 2006. – 368 с.

2. Державно-управлінська діяльність у сфері реалізації права на свободу совісті і віросповідання в радянській Україні 1919-1929 років: організаційно-правові засади / Г.В. Лаврик. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 354 с.

3. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство: навч. посібник / Г. В. Лаврик, Г. В. Терела, Т. О. Харченко [та ін.]; за ред. Г. В. Лаврик. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 218 с. (з грифом МОН України).

4. Використання кримінально–правових норм для стимулювання обновленства в Радянській Україні 20-х років XX століття // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 41 (у 2-х ч.). Ч. І. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2003. – С.83-91.

5. Церковні і релігійні організації як суб'єкти цивільно–правових відносин у радянській Україні доби непу // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 4. – С.77-80.

6. Теоретичне осмислення духовно–ідеологічного феномену церковно–релігійного життя на етапі становлення радянської теорії держави і права // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 24. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – С.82-89.

7. Кримінально–правовий захист права на свободу совісті та віросповідання у радянській Україні 1919–1920–х років // Південноукраїнський правовий часопис. – 2006. – №3. – С.72-79

8. Теоретико-правові засади функціонування і розвитку кооперації в Україні / Г.В. Лаврик // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 58. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2012. – С. 3-9.

9. Статут цивільного судочинства 1864 р. і цивільно-процесуальний кодекс 1865 р. як моделі цивільного судочинства в українських землях у складі Російської імперії та Австро-Угорщини в другій половині XIX – на початку XX ст. / Г.В. Лаврик // Порівняльно-аналітичне право. – № 3. – 2016. – С. 24-26.

О. Ю. Булава

ЛОБАЧ Катерина Василівна (10.06.1962, с. Лобачі Решетилівського р-ну Полтавської обл.) – учений-історик, правознавець, кандидат історичних наук (1994), доцент кафедри суспільних наук (2006).

Закінчила Решетилівську СШ (1979), Полтавський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка (1984), аспірантуру Інституту історії України НАН України (1992), докторантуру Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2009). Викладала історію в Друголиманській восьмирічній школі Решетилівського району (1979 – 1980), в СШ № 26 м. Полтави (1984 – 1986). На викладацькій роботі з 1986: Полтавський державний педагогічний інститут іме-

ні В.Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) 1986 –1989, 1993 – 1997, Полтавський військовий інститут зв'язку 1997 – 2006, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка доцент (з 2009) кафедри правознавства.

Коло наукових зацікавлень: державна політика щодо селянства 20 – 30-ті роки XX ст., історія судових і правоохоронних органів.

Вибрані публікації:

1. Непмани на споживчому ринку України (20-ті роки). Історичні зошити. – К., 1994. – 42 с.
2. Сторінки пам'яті // Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: історія і сучасність. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 92 с. С.80 – 86.
3. Чистка партійно-державного апарату Полтавщини на рубежі 20-30-х років XX століття // Реабілітовані історією. Полтавська область: у 27 кн. Кн.1. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 432 с. С.140-144.
4. Державна цінова політика в Україні в період непу // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України.Вип.1. Листопад 2001 р. – № 2. – С. 56–60.
5. Кадрова політика більшовиків у галузі споживчої кооперації України в період непу // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. 2001. – № 5-6. – С. 129–130.
6. Полтавщина в першій половині XIX століття: економічна ретроспектива // Рідний край. Науковий, публіцистичний, художньо-літературний альманах. 2003. – №1 (8). – С. 112–115.
7. Український ґендер у контексті становлення світового досвіду // Рідний край. – 2007. – №2 (15). – С.99–103.
8. Торговельно-заготівельна діяльність споживчої кооперації України в перші роки нової економічної політики // Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. Вип.9. Серія: історія. – Одеса: Асропринт, 2007. – 336 с. С.130 – 141
9. Деякі аспекти сутнісної характеристики більшовицької аграрної політики на рубежі 20 – 30–х рр. XX ст. // Український селянин: Зб. наук. праць. – Черкаси, 2008. – Вип. 11. – 374 с. С. 310 – 312.
10. Політична культура партійно-господарського активу села періоду колективізації // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті: Зб. наук. праць. – Д.: Видавництво Дніпропетр. нац. ун-ту, 2008. – Вип. 6. – 404 с. С. 291 – 299.
11. Політвідділи МТС у системі координат «влада-селянство» // Історична пам›ять. 2'2009. Науковий збірник. – Полтава: Друкарська майстерня, 2009. – 138 с. С. 15 – 29.
12. Сільськогосподарські переселення в Україну(1933-1934рр.) // Український селянин: Зб. наук. праць. – Черкаси, 2010. – Вип. 12. – 346 с. С. 271- 274.
13. Органи судової влади у хлібозаготівельній кампанії з урожаю 1932 р. // Література та культура Полісся. – Вип. 66: Соціальні аспекти історико-культурного розвитку Полісся й України / відп. ред. і упор. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 395 с. С. 201-210.
14. Жінки в сучасній українській політиці // Слов'янський збірник. – Випуск 6. – Полтава: Слов'янський клуб, 2007. – 402с. С.158 – 167
15. Політико-правове забезпечення репресій щодо селянства у хлібозаготівельній кампанії 1932/1933 років // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 280с. С.164–173.
16. Постать митрополита Андрея Шептицького в шкільному курсі історії України // Митрополит Андрей Шептицький:› церковоно-релігійна та громадсько-політична діяльність: Збірник наукових праць/Гол. ред. В.М. Хмарський. – Одеса – Львів, 2007. – 120 с. С.68 – 74.
17. Державно-партійні кадри періоду голодомору // Актуальні проблеми дослідження голодомору та політичних репресій 30-х рр. в Україні [Текст]:Зб. наук. ст. за матеріалами «круглого столу» 29 травня 2008 р./ПНПУ імені В.Г. Короленка; ред. кол.: М. І. Степаненко (головний редактор) та ін. – Полтава; ТОВ «АСМІ»; 2009. – 214с С. 78-85.
18. Перші кроки непу на Україні // V Всеукраїнськанаукова конференція з історії краєзнавства: Тези доповідей і повідомлень. – Кам'янець-Подільський, 1991. – С.598–599.
19. Регулювання ринку на Полтавщині в перші роки непу // Тези доповідей і повідомлень другої Полтавської наукової конференції з історії краєзнавства. – Полтава, 1991. – С.38–39.
20. Роль міських Рад у регулюванні споживчого ринку в період непу // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування (історія і сучасність): Тези міжнародної науково-практичної конференції 7-9 квітня 1993р. – Рівне, 1993. – С.52–54.
21. Цінова політика держави в період непу // Всеукраїнська теоретична конференція Відродження України: проблеми і перспективи. Вип.2. Становлення соціально-економічних відносин. Принципи державотворення: Тези доповідей і повідомлень. – Кіровоград,1993. – С.38–41.
22. Елементи дохристиянських вірувань у сучасній українській обрядовості // Православ'я і культура : історія та сучасність: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. 16-18 червня 1994р. – Полтава, 1994. – С.181–182.
23. З досвіду вирішення економічних проблем розвитку споживчої кооперації в умовах переходу до ринку // Потребительская кооперация в переходной период: проблемы и

перспективы: Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 75-летию Укоопсоюза. 24-25 мая 1995г. – Полтава. – С. 115.

24. Образ Богдана Хмельницького в українській романістиці XIX-XX ст. // Видатний державотворець України. Матеріали конференції до 400-річчя з дня народження Б.Хмельницького. – Полтава, 1995. – С. 56–59.

25. До історії української вишивки // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної свідомості студентів та учнів. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 4-6 травня1995. – Полтава 1995. – С. 166–168.

26. Етнографічні мотиви у творчості І.Котляревського // Национальное своеобразие культур и литератур. Международный сборник научных сообщений, посвященый 55-летию Измаильского государственного педагогического института. – Измаил, 1995. – С.5–16.

27. З досвіду використання приватного капіталу для розвитку комерційної діяльності торгівлі (20-ті роки) // Сучасні проблеми розвитку ринку, сертифікації та конкурентноспроможності товарів та послуг. Матеріали науково-практичної конференції 26-27 березня 1996 р. Укоопспілка, Львівська комерційна академія. – Львів, 1996. – С.74.

28. Роль М.С.Грушевського в організації наукових форм історичного краєзнавства // Державотворець і літописець України. Матеріали наукової конференції до130-річчя з дня народження М.С.Грушевського. –Полтава,1996. – С. 51-52.

29. До питання про науковий доробок П.Чубинського // Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи. Матеріали регіональної науково-практичної конференції. 20-21 листопада 1996. – Полтава, 1996. – С. 39–40.

30. Духовні цінності українського козацтва періоду Хмельниччини // Міжвузівська науково-теоретична конференція Національно-визвольна війна українського народу 1648-1654рр. – Полтава, 1998. – С. 58–60.

31. Шляхи оптимізації навчального процесу у вищих військових навчальних закладах // Розбудова суверенної України і проблема виховання молоді у вищих навчальних закладах. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції 14-15 квітня 1999р. – Полтава, 1999. – С.42–45.

32. Особливості формування політичної культури студентської молоді // Телекомунікація-2005. 11 Міжрегіональна науково-практична конференція 25 жовтня 2005. Збірник матеріалів. – Полтава. – С.57–60.

33. Засоби масової інформації в умовах демократизації суспільно-політичного життя України // Демократичні процеси і демократизація освіти – основи розвитку соборності в Україні. Всеукраїнська науково-практична конференція 22 січня 2005. Збірник матеріалів. – Полтава. – 2005

34. Цінова політика держави в період непу: практична реалізація // Наука та освіта – 2006. IX Міжнародна науково-практична конференція 23-31 січня 2006. Матеріали. Том 4. Історія. – Дніпропетровськ. – С.13 –16.

35. ТВК у фінансово-кредитній мережі України в період непу // Материалы 11 международной научно-практической конференции «Ключевые аспекты научной деятельности – 2007» 16 – 31 января 2007 года. Том 5. Право, История. – Днепропетровск, «Наука и образование», 2007. – С. 78 – 80.

36. Товарні біржі в організації споживчого ринку України в період непу // Материалы V международной научно-практической конференции «Наука и образование – 2007» 03 – 15 января 2007 года. Том 5. История. – Днепропетровск, «Наука и образование», 2007. – С. 22 – 25.

37. Органи регулювання внутрішньої торгівлі в перші роки непу. // Материалы 11 международной научно-практической конференции «Стратегические вопросы мировой науки – 2007» 15 – 28 февраля 2007 года. Том 7. История. – Днепропетровск, «Наука и образование», 2007. – С.14 – 17.

38. Трансформація громадянського суспільства в умовах реалізації комуністичної доктрини на селі на рубежі 20-30 –х рр. XX ст. // Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23-24 травня 2008 р. – Полтава, 2008. – 201 с. С.167 – 170.

39. Хлібозаготівля: від непу до «надзвичайщини» // Шевченківська весна. Історія: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. – Вип. VI. У 2 –х част. – Ч. 1. Праці вчених. – К:. 2008. – 252 с. С.119 – 122.

40. Боротьба з викривленнями в антирелігійній роботі періоду колективізації: як було насправді // Держава і церква в Україні за радянської доби: Збірник наукових статей за матеріалами II Всеукраїнської наукової конференції (18 – 19 жовтня 2007 року). – Полтава: АСМІ, 2008. – 344 с. С.76 – 83.

41. Чистка партійно-державного апарату Полтавщини на рубежі 20 – 30 –х рр. XX ст. // Архівний збірник до 90 – річчя Державного архіву Полтавської області. – Полтава: АСМИ, 2008 – 365 с. С. 104 – 110.

42. «Селекція» партійно-господарського активу села періоду голодомору // Голодомор 1932-1933 років на Полтавщині. Матеріали і тези доповідей обласної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 75-ти річчю трагедії Голодомору в Україні (Полтава, 21 – 23 жовнтя 2008 року). – Полтава, 2008. – 96 с. С. 5 – 7.

43. Переселення російських селян в Україну: причини, хід, наслідки (1933 – 1934 рр.) // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. Праць 11 Міжнар. наук.-практ.конф., 10-11 квіт. 2009 р. – Одеса, 2009. – 397с. С. 158 -164.

44. Політвідділи МТС у боротьбі з релігійністю селянства//Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матералами ІІІ Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15-16 жовтня 2009 року). – Полтава: ПНПУ. – 2010. – 358. С.302 – 309.

45. Селяни-одноосібники у хлібозаготівельній кампанії 1932/33 року // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи. Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Суми, 20 травня 2011 р. У 2 –х част. – Частина 1. – Суми: Вид-во СумДУ, 2011. – 242 с. С.101-106.

46. Політико-правові аспекти репресій радянської влади щодо колгоспного селянства (1932 – 1933 рр.)// Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації.Збірник наукових статей учасників Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава: Скайтек, 2011. – 368. С.247 – 251.

47. Сільські активісти на лаві підсудних Полтавського кущнарсуду (1932-1933 рр.) // «Актуальні проблеми правознавства: питання історії, теорії та практики», Матеріали V Міжвузівської наукової конференції за результатами роботи у 2010/2011 навчальному році 27-28 квіт. 2011р. [Текст]. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. – 396 с. С. 31-34.

48. Сільські активісти на передньому краї антирелігійної боротьби в період суцільної колективізації // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матералами Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії Україні» Полтава, 21-22 листопада 2012 року. – Полтава: ПНПУ. – 2013.

49. Випускник педвузу на ринку праці: проблеми і перспективи // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації. Збірник наукових статей учасників П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції. / ПНПУ імені В.Г. Короленка; редкол.: Л.І. Яковенко (голов. ред.) та ін. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013 – 252с.

50. Кущнарсуд як юрисдикційний орган у хлібозаготівельній кампанії 1932 року // Правова система України:сучасні тенденції та фактори розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 січня 2013 року. – у 2-х частинах. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2013. – Ч.1. – 108 с. С. 7-9.

51. Практика реалізації суб'єктивного права на захист у суді в умовах сталінської тоталітарної системи (за матеріалами судових справ Полтавського кущнарсуду) // Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Донецьк, 23-24 березня 2013 р. – Донецьк,: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013. – 128 с. С. 10-12.

52. Політико-правове забезпечення репресій щодо селянства у хлібозаготівельній кампанії 1932/1933 років // Полтавські історичні студії: ювілейний збірник на пошану Віктора Ревегука. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 280с. С.164–173. 0,5 д.а.

53. Участь органів місцевого самоврядування в реалізації права молоді на зайнятість // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Місцеве самоврядування: сьогодні і завтра», 30 жовтня 2013 р [Текст]. – Полтава, 2013. – 79 с. С.33-38.

54. Ринок праці для випускників вишів: проблеми і перспективи // Международная научно-практическая конференция «Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», 28-29 март. 2014г./ орг.ком.: Бужор В.[и др.]. – Кишинев : Iulian, 2014 (Tipogr. «Cetatea de Sus»). – 352 с. С. 198 – 200.

55. Проблеми та перспективи працевлаштування випускників педвузів // Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 12-13 грудня 2014 р. – Херсон : У 2 частинах. Видавничий дім «Гельветика», 2014. – Частина І. – 208 с. С. 167-170.

56. Полтавський кущовий народний суд на сторожі колгоспного майна: за матеріалами кримінальної справи Педченко О. К. //Актуальні питання публічного та приватного права № 3 (08) 2014 р. Наукове періодичне видання. 239с. С.18-23.

57. Полтавський кущнарсуд на хлібозаготівельному фронті боротьби з селянством // Актуальні питання публічного та приватного права № 3 (11) 2015 р. Наукове періодичне видання. 239с. С.23-29

58. «Хлібні» справи Полтавського кущнарсуду// Історична пам›ять. 34-35'2016. Науковий збірник. – Полтава, 2016. – 162 с. С. 32 – 42.

59. Реформування народних судів Полтавщини (1922 – 1924 рр) //Актуальні питання публічного та приватного права № 3 (14) 2016 р. Наукове періодичне видання.

60. Організація і діяльність полтавського губсуду (1923-1925 рр.) // Міжнародна науково-практична конференція «Місце юридичних наук у формуванні правової культури сучасної людини» м. Запоріжжя, 23-24 грудня 2016 р. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016.

Б. М. Бездітько

НАГОРНИЙ Віталій Віталійович (12.05.1986, с. Мартинівка, Гадяцького району Полтавської області) – історик, правознавець, кандидат історичних наук (2013), доцент (2014).

Закінчив Петрівсько-Роменську ЗОШ І-ІІІ ступенів (2003), історичний факультет Полтавського державного (нині – національного) педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2008), Харківський національний університет внутрішніх справ (2010), аспірантуру Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2011). Із 2008 року в Полтавському державному (нині – національному) педагогічному університеті імені В.Г. Короленка асистент кафедри історії України, асистент кафедри правознавства (2008-2014), доцент цієї ж кафедри (з 2014).

У колі наукових інтересів – конфесійна політика Російської імперії у XIX столітті, розвиток приватного та публічного права на українських землях у період нової та новітньої історії України.

Вибрані публікації:

1. Нагорний В., Нагорна Т. Течії православного походження в Україні XVIII-XIX ст.: проблеми класифікації // Науковий вісник Чернівецького університету. Зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 242-243. Філософія. – С.153-157.

2. Нагорна Т., Нагорний В. Сучасні підходи до проблеми класифікації релігійних течій православного походження в Україні у період нової історії // Вісник Східноукраїнського національного університету ім.В.Даля. – 2005.– №5 (84).– С.116-124.

3. Нагорний В. Пенітенціарні заклади Російської православної церкви у боротьбі з українським православним сектантством у XVIII – на початку XX століть // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2010. – Випуск 19. – С.46-50.

4. Нагорний В. Еволюція інституту кримінальної відповідальності представників православного сектантства у російському кримінальному законодавстві середини XVII – початку XX століть // Історична пам›ять. – 2009. – №2. – С.64-71.

5. Нагорний В. Внесок В. Бонч-Бруєвича у дослідження проблеми класифікації релігійних течій православного походження XVIII – початку XX століть // Науковий Вісник Чернівецького університету. – Випуск 466-467. Збірник наукових праць. Чернівці, 2009. – С.253-256.

6. Тищенко Т.М., Нагорний В.В. Перспективи розвитку педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Матеріали конференції історичного факультету. – 2005.

7. Нагорний В.В., Єрмак О.П. Класифікація релігійних течій православного походження в Україні : основні підходи дослідників XIX – XX століття // Збірник матеріалів VIII студентської наукової конференції історичного факультету. Квітень, 2005.– Полтава: АСМІ, 2005.

8. Нагорний В.В., Малаканова Л.В. Проблема компетентності педагога-професіонала в сучасній школі // Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12-річної школи : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. «Компетентнісно орієнтована освіта в умовах сьогодення» 17 листопада. – 2005. – Полтава, 2006. – 208 с.

9. Нагорний В.В., Єрмак О.П. Проблема класифікацій релігійних течій православного походження в Україні у релігійній православній періодиці (друга половина XIX – початок XX століття) // Збірник матеріалів IX студентської наукової конференції історичного факультету. квітень, 2006.– Полтава: АСМІ, 2005.

10. Нагорний В.В., Єрмак О.П.Соціальний аспект аграрної російської історії у дослідженнях А.С.Череваня // Перші Череванівські читання. Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції. Полтава, 2007.–98с.

11. Нагорний В.В., Терела Г.В. Правові основи захисту безпритульних дітей в Україні // Правозахисний рух: історія та сучасність. Матеріали всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. – Полтава: ДП «Друкарня», 2008.– С.68-72.

12. Нагорний В.В., Єрмак О.П. Юридична природа українсько-московського договору: контраверсійність поглядів істориків // Збірник матеріалів XI студентської наукової конференції історичного факультету. квітень, 2008.– Полтава: АСМІ, 2008.

13. Нагорний В.В., Штепа О.О. Перспективні шляхи розбудови правової держави в Україні // Збірник матеріалів XI студентської наукової конференції історичного факультету. – Квітень, 2008.– Полтава: АСМІ, 2008.

14. Нагорний В.В. Класифікації течій православного походження в Україні на сторінках часопису «Миссионерское обозрение» // Матеріали четвертої Всеукраїнській науковій конференції «Православ'я – наука – суспільство: питання взаємодії». – Черкаси, 2006. – С. 34 – 39.

15. Нагорний В. Правовий статус представників православного сектантства на початку XX століття (за «Сводом уставов о предупреждении и присечении преступлений») // Збірник статей за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Держава і церква в Україні за радянської доби». – Полтава, 2010. – С.116-125.

16. Нагорний В.В. Правове регулювання переселення українських духоборів у першій чверті XIX століття // Матеріали міжвузівської студентської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми економіки, управління та юриспруденції» (Чернігів, 3 березня 2010).– Чернігів, 2010. – С. 48– 51.

17. Нагорний В.В. Проблеми нормативної та наукової класифікації релігійних течій православного походження на українських землях у XIX столітті // Историко – правовые и социально-экономические аспекты развития общества: материалы докладов и выступлений международной научно-практической конференции (г.Чернигов, 17 марта 2011 года). – Чернигов, 2011. – С. 87 – 88.

18. Зародження шалопутства на українських землях у складі Російської імперії в другій половині XIX століття // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матер. Всеукр. наук.- практ. конф. (20 квітня 2011 р.) – К., 2011. – С.201 – 205.

19. Нагорний В. В. Правові засади переселенської політики Миколи I відносно православних сектантів українських губерній Російської імперії // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Збірник наукових праць. – Випуск 6-1. Том 1. – Одеса, 2013. – С. 56-60.

20. Нагорний В. В. Нагляд за діяльністю православних сектантів українських губерній Російської імперії в XIX столітті // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск №21. – Частина II. – 2013. – С. 79-82.

21. Особливості кримінального судочинства за участю православних сектантів у Російській імперії в 1801-1825 роках (на прикладі українських губерній) // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2013. №3-1.

22. Жалій Т.В.. Нагорний В.В. До питання про напрямки вдосконалення правового регулювання податку на додану вартість в Україні у процесі інтеграції до законодавства Європейського Союзу // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2013. №3-2. – С.231 – 235. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/5_2014/69.pdf .

23. Нагорний В. В. До питання визначення віку кримінальної відповідальності неповнолітніх // Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie Prava a slobody cloveka obcana mechanizmus ich implementacie a ochrany roznych oblastiach prava. – Bratislava, 2014. – С. 79 – 82.

24. Нагорний В. В. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала: до проблеми становлення правового інституту // Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична та кримінологічна характеристика: колективна монографія / За заг. ред. В. М. Стратонова, Є.Л. Стрельцова. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 237-251.

25. Нагорний В. В. Безквитковий проїзд як адміністративне правопорушення // Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції 6 червня 2014 р. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – С. 53–57.

26. Нагорний В. В. До питання про правове забезпечення освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в педагогічних ВНЗ України // Фізична реабілітація та доров'язбережувальні технології: реалії і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів і молодих учених. – Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2014. – 279 с. – С. 42-45.

27. Нагорний В. В. Умисне тяжке тілесне ушкодження: кваліфікуючі ознаки складу злочину // Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Донецьк, 23-24 березня 2013 р. – Донецьк: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013. – С.103-105.

28. Нагорний В. В. «Уложення про покарання кримінальні та виправні» 1845 року в контексті криміналізації діянь послідовників релігійних течій православного походження / В. В. Нагорний // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 124–129. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

29. Нагорний В. В. До проблеми поняття інвестиційного договору / В. В. Нагорний. – Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції 3 червня 2016 р. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 144 с.

30. Нагорний В. В. До проблеми класифікації інвестиційних договорів // Підприємництво в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Полтава, 28 листопада 2016 р). – С. 145-150.

31. Нагорний В. В. Правовий інститут договору про трансфер технологій: сучасний стан і перспективи вдосконалення // Матеріали Міжнародної наукової конференції на тему: «Право і суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку», 1 грудня 2016 року) – [Текст]. – Полтава: ТОВ «Бліц Стайл» 2016. – С. 96 – 98.

32. Нагорний В. В. Формування політичної свідомості та культури в контексті побудови правової держави в Україні // Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний

аспект : матеріали круглого столу / за заг. ред. С.О. Шевченка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 170 с. – С. 96-99.

33. Нагорний В. В. Змістове наповнення юридичних дисциплін у процесі фахової підготовки бакалаврів спеціальності «Фізична реабілітація» // Актуальні проблеми фізичної реабілітації в Україні та світі: матеріали круглого столу. – Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2016. – С. 25 – 27.

34. Нагорний В.В. Методика розв›язаня юридичних задач й аналізу правових ситуацій у процесі вивчення вибіркової дисципліни «Права людини»// Дидаскал : зб. праць. – Полтава, 2017. – С. 69 – 78.

35. Нагорний В.В. Методика опрацювання нормативно-правових актів у процесі вивчення юридичних дисциплін // Фізична реабілітації та здоров'язберігаючі технології : реалії і перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 9 листопада, 2017 р. [гол. ред. Л.М. Рибалко]. – Полтава : ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка – С. 40-41.

О. О. Штепа

ПИВОВАРСЬКА Каріна Борисівна (7.07.1962, м. Баку, Азербайджан) - кандидат історичних наук (2004), доцент (2011).

Закінчила 59-ту середню школу м. Баку (1979), Азербайджанський (нині Бакинський) державний університет, історичний факультет (1984), аспірантуру Полтавського державного (нині національного) педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2001).

У Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет) с 1992: бібліотекар (1992-1998), аспірант (1998-2001), асистент (2001-2004), ст. викладач (2004-2005), доцент (з 2005), завідувач кафедри правознавства (з 2014).

Коло наукових інтересів: трудове право, право соціального забезпечення, освітнє право, історія вірмен в Україні.

Вибрані публікації:

1. Діяльність вірменських культурно-освітніх установ в Лівобережній Україні в 20-ті роки XX століття [Текст] // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – Вип. 10. – С. 290-298.

2. Вірменські колонії в Україні у 20-ті роки XX ст. [Текст] // Історична пам'ять: Науковий збірник. – Полтава, 2000. – № 1-2. – С. 169-176.

3. Вірмено-григоріанська церква в Лівобережній Україні в 20-ті роки XX століття // Історія релігій в Україні: У 2-х кн.– Львів: Логос, 2000. – Кн I. – С. 299-302.

4. Знищення громад вірмено-григоріанської церкви в Україні за часів радянської влади // Історія релігій в Україні: У 2-х кн.– Львів: Логос, 2001. – Кн. I. – С. 347-353.

5. Харківська вірменська колонія: соціально-економічна та культурна діяльність [Текст] // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Історія України. – Харків, 2001. – № 504. – С. 192-195.

6. Вірменські воїни у боях за визволення України в роки Великої Вітчизняної війни // Велика Вітчизняна війна: історія, пам'ять, долі: Матеріали конференції до 60-річчя початку Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. – Полтава, 2001. – С. 58-61.

7. Діяльність партії Дашнакцутюн на Україні в 20-30-ті роки XX століття [Текст] // Історична пам'ять: Науковий збірник. – Полтава, 2002. – № 1-2. – С. 104-119.

8. Репресивні заходи щодо вірменських священиків в Україні // Історія релігій в Україні: У 2-х кн. – Львів: Логос, 2003. – Кн. I – С. 434-438.

9. До історії переселення вірмен на Східну Україну // Слов'янський збірник. Вип. 3. – Полтава, 2004. – С. 59-65.

10. Законодавче забезпечення політики коренізації щодо національних меншин // Науковий Вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Серія «Гуманітарні науки». – Полтава, 2005. – № 4. – С. 65-67.

11. Правове забезпечення прав національних меншин – шлях до міжнаціональної злагоди в Україні // Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 січня 2005 р. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 134-137.

12. Впровадження трьохрівневої пенсійної системи в Україні // «ДНИ НАУКИ – 2005»: Материалы II Международной научно-практической конференції – Том 14. Право. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 49-51.

13. Правова основа діяльності фондів соціального страхування в Україні // Регіональна науково-практична конференція «Проблеми застосування правових норм» – Полтава: ПІЕП, 2006. – С. 31-33.

14. Висвітлення історії перекладу та друку Святого Письма на сторінках «Київської старовини» // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2006 рік. Львів: Логос, 2006. – Кн. І. – С. 472-476.

15. Історіографія та джерельна база вивчення історії вірменської церкви в Україні // Релігія і церква в історії України: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції – Полтава: АСМІ, 2006. – С. 316-322.

16. Удосконалення системи соціальних послуг в Україні // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Том ІІ. – Полтава: Скайтек, 2007. – С. 63-65.

17. Співпраця Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства з вірменськими національними установами // Вісник СНУ імені В. Даля. – 2007. – № 2.2. – С.137-141.

18. Система соціальних послуг в Україні [Текст] // Вісник Академії праці і соціальних відносин СПУ. – 2007. – № 5. – С. 38-41.

19. Основи наукових досліджень: Методичний комплекс навчальної дисципліни [Текст] // Полтава: ПДПУ, 2007.– 20 с.

20. Кредитно-модульна система викладання курсів «Правознавство», «Основи наукових досліджень» // Реалізація ідей Болонського процесу в педагогічній освіті: Збірник статей. – Полтава, 2007. – Випуск 1. – С. 68-73.

21. Організація державного молодіжного житлового кредитування в Україні. // «Стратегические вопросы мировой науки – 2007». Материалы II Международной научно-практической конференции – Том 5. Экономические науки. Право. – Днепропетровск: Наука и образование, 2007. – С. 78-81.

22. Месроп Маштоц: просвітник, учений, громадський діяч // Слов'янський збірник. Вип. 8. – Полтава, 2009. – С. 88-95.

23. Недержавне пенсійне забезпечення: право на додаткову пенсію // «Громадянське суспільство в Україні: проблеми формування та перспективи розвитку». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 23-24 травня 2008 року. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 139-141.

24. Система соціальних допомог в Україні // «Інноваційний розвиток середовища життєдіяльності людини». Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції – Полтава: ПІЕП, 2008. – Т. 1. – С. 40-41.

25. Правознавство. Навчальний посібник [Текст] // Полтава, ПНПУ, 2009. – 140 с.

26. Закріплення малозабезпеченості як соціального ризику у законодавстві України [Текст] // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди (Право). – Випуск 12. – Харків, 2009. – С. 80-83.

27. Социально-экономичная и национально-культурная жизнь армян Харькова в 20-30 годы XX века // Армяне Юго-Востока Украины и Восточной Европы» (Историко-этнокультурное развитие армян Украины XV-XX века). Материалы международного круглого стола. – Донецк, ноябрь, 2009. – С. 67-83.

28. Юридичне оформлення діяльності вірменських національних установ в Україні у 20-ті роки XX століття // Перспективи правового та суспільно-економічного розвитку України в умовах євроінтеграції та комп'ютеризації. Збірник статей всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава. 22-23 квітня 2009 року. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2009. – С. 139-144.

29. До визначення предмета права соціального забезпечення [Електронний ресурс] // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 296–299 – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10pkbpcz.pdf

30. Законодавче визначення організаційно-правових форм соціального забезпечення в Україні // «Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», междунар. науч.-практ. конф. (2014; Кишниэу). Международная научно-практическая конференция Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», 28-29 март.2014 г. / орг. ком.: Бужор В. [и др.]. ¬ Кишинев : Lulian, 2014 (Tipogr. «Getatea de Sus»).¬С. 200-203.

31. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері соціального забезпечення територіальної громади // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Місцеве самоврядування: сьогодні і завтра», 30 жовтня 2013 р [Текст]. – Полтава, 2013. – С.30-33.

32. Роль армянских национальных организаций в жизни армянских беженцев в Украине в 20-30-е годы XX века // Геноцид вірмен в Османській імперії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ¬ Дніпропетровськ: Видавництво «Пороги», 2015. ¬ С. 94-103.

33. Репресивні заходи щодо Вірменської Апостольської церкви // «Історія та сучасні виклики непокараних злочинів радянського тоталітаризму проти Церкви»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. ¬ Дніпропетровськ: Видавництво «Пороги», 2015. ¬ С. 272-278.

34. Вірменські національні школи і політика коренізації // Історична пам'ять : наук. Зб. Вип. 34-35 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка. 2016.– С. 75-84.

35. Право на освіту як невід'ємне право людини // Соціально-гуманітарні науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 21-22 квітня 2016 р. К.: Університет «Україна». – 2016. – С. 513-517.

36. Вірменські біженці в Радянській Україні // Актуальні питання вірменознавства. Випуск III – IV. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2016 – С. 56-67.

37. Правове регулювання державної політики в галузі освіти / К. Б. Пивоварська // Матеріали Регіональної науково-практичної конференції «Права людини в Україні: сучасний стан та механізм реалізації» 07 грудня 2016 р.– Полтава: ПІЕП, 2016. – С.462-466.

Т. В. Жалій

ПОТАПОВ Олексій Миколайович (07.05.1981, м. Потсдам, Німеччина) – історик, правознавець.

Народився в сім'ї військовослужбовця. Закінчив ЗОШ №6 м. Полтави (1998), історичний факультет Полтавського державного (нині – національного) педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2003) за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія» (із відзнакою).

Навчався в аспірантурі Полтавського державного (нині – національного) педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2004–2007) за спеціальністю – 07.00.01. Історія України.

Із 2003 року (із перервою) працює в Полтавському державному (нині – національному) педагогічному університеті імені В.Г. Короленка асистентом кафедри політекономії. Після створення у 2004 році кафедри правознавства працює асистентом, а згодом старшим викладачем останньої.

У колі наукових інтересів – місцеве самоврядування, історія права.

Узяв участь у роботі понад 20 наукових та науково-практичних конференціях різного рівня. Географія праць дослідника охоплює українські (Донецьк, Запоріжжя, Київ, Луганськ, Ніжин, Одеса, Полтава, Суми, Черкаси) й закордонні (Росія, Польща) видання.

Вибрані публікації:

1. Своєрідність розвитку місцевого самоврядування за часів Української держави П.Скоропадського // Історична пам'ять. – 2006. – №1;

2. Матеріально-фінансова основа діяльності міських дум у період Української Держави П Скоропадського // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. XX;

3. Местное самоуправление в сравнительном и социально-историческом аспектах // В кн. «Глобализация и социальные изменения в современной России». Тезисы докладов и выступления Всероссийского социологического конгресса 3-5 октября 2006 в МГУ в 16 томах. Т 7. Социология коммуникативных связей, государственного и муниципального управления. Ред совет: академик В.А. Садовничий, акад. Г.В. Осипов, проф. В.И. Добреньков. – М.: МГУ, Альфа-М., 2006;

4. Социодинамика доверия населения к власти: сравнительный анализ России и Украины //«Новая Россия»: проблема доверия в современном российском политическом сообществе: сборник научных статей. В 4-х частях. Часть 4. / Под ред. доктора исторических наук, проф. А.П. Логунова. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 2007;

5. Взаємовідносини між центральними органами управління та міськими органами самоврядування в Українській Державі гетьмана П.Скоропадського // Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. Вип. 9. Серія: Історія. – Одеса: Асторопринт, 2007;

6. Місце департаменту місцевого самоуправління у системі органів самоврядування за часів Гетьманату (квітень-грудень 1918 р.) // Історичні записки: Збірник наукових праць. Вип.15. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007;

7. Региональные модели местного самоуправления и их современные особенности в России и Украине // Диалог Восток-Запад. Регионы Европы: условия, вызовы и перспективы развития. Материалы международной конференции, организованной в рамках Международного научного клуба г. Лодзь. – Польша, 24-30 ноября 2007 г. /Под общ. ред. доц В.И. Камышова. Науч. ред. проф. Матвиенко Ю.И. – Москва: Федереция Мира и Согласия, 2008 (співавт. Ю. Ирхин);

8. Діяльність міських дум у сфері організації бірж праці в Українській Державі гетьмана Павла Скоропадського // Реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина в Україні: Збірник статей II Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 28 квітня 2010 року. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2010;

9. Діяльність міських дум у сфері благоустрою в Українській Державі (квітень-грудень 1918 року) // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи. Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Суми, 20 травня, 2011 р. У 2-х част. – Частина 1. – Суми: Вид-во СумДУ, 2011;

10. Роль міських дум Київщини в організації громадських робіт за часів Української Держави (квітень-грудень 1918 року) // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В.А. Смолій, О.І. Гуржій, А.Г. Морозов та ін. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2011. – Вип. 4;

11. Участь міських дум у подоланні безробіття в Українській Державі гетьмана Павла Скоропадського // Література та культура Полісся. – Вип. 66: Соціальні аспекти розвитку Полісся й України / відп. ред. і упор. Г.В. Самойленко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011;

12. Законодавчі зміни у сфері функціонування органів місцевого самоврядування за часів Тимчасового уряду // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В.А. Смолій, О.І. Гуржій, А.Г. Морозов та ін. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2013. – Вип. 6;

13. До питання визнання міськими думами Української Держави гетьмана П. Скоропадського // Materialy IX Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji «Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2013» Volume 14. Historia.: Przemysl. Nauka i studia;

14. Київська міська біржа праці: біля витоків історії // Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Донецьк, 23-24 березня 2013 р. – Донецьк.: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013;

15. Трансформація правового статусу органів місцевого самоврядування за часів Тимчасового уряду // Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції 6 червня 2014 р. – Полтава: ПУЕТ, 2014;

16. Участь Київської міської думи в організації Київського українського народного університету // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Випуск 44. – К., 2014;

17. Діяльність Київської міської думи з питань організації мережі громадських столових за часів Української Держави гетьмана П. Скоропадського // Матеріали Регіональної науково-практичної конференції «Правові та соціальні гарантії конституційних прав громадян». – Полтава: 2015;

18. Податкова політика Київської міської думи у 1918 році // Інтелігенція і влада. – 2015. – Вип. 32; Діяльність Київської міської думи у сфері розвитку громадського транспорту за часів Української Держави гетьмана П. Скоропадського // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2015. – Вип. 42;

19. Контрольний відділ Київської міської думи як структурна одиниця органів місцевого самоврядування Києва за часів Української Держави // Соціально-гуманістичні науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 21-22 квітня 2016 р. – У двох томах: Т.І. – К.: Університет «Україна», – 2016.

В. В. Нагорний

ПУШМІН Едуард Андріанович (17.05.1938, м. Барнаул Алтайського краю, тепер Російська Федерація – 10.1990, м. Київ) – радянський правознавець, доктор юридичних наук з 1977 р., професор з 1979 р.. Закінчив 1962 р. з відзнакою юридичний факультет Ростовського державного університету.

Працював викладачем у Ростовському, Калінінградському державних університетах, завідував кафедрами теорії і історії держави і права Івановського та Ярославського державних університетів.

Із 1984 по 1986 працював професором кафедри загальної історії Полтавського державного інституту ім. В.Г. Короленка.

Досліджував проблеми у сфері міжнародного права.

Основні праці: «Посередництво у міжнародному праві» (1970); «Узгоджувальна процедура у міжнародному праві» (1973); «Мирне вирішення міжнародних спорів» (1974).

Б. М. Бездітько

ШТЕПА Олексій Олександрович – народився 4 липня 1983 року в м. Полтава.

У 2000 році закінчив середню щколу № 37 м. Полтави. У 2005 році закінчив історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка і отримав вищу освіту за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія» та здобув кваліфікацію вчителя історії і правознавства. У 2006 році закінчив магістратуру історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та отримав вищу освіту за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія» та здобув кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача історії. У 2011 році закінчив Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого і отримав вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста. З 2015 року навчається в аспірантурі кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

З 2007 по 2015 роки працював на посадах асистента та старшого викладача кафедри правознавства Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Під час роботи на кафедрі викладав правознавство, конституційне право, правові основи освітянської діяльності, римське право, господарське право.

У 2015-2016 роках працював на посаді вчителя історії гімназії № 6 м. Полтави. У 2017-2018 роках працював на посаді викладача правознавства Полтавського професійного ліцею транспорту.

Сфера наукових інтересів: право інтелектуальної власності, теорія та філософія права, соціальна філософія та філософія історії.

Вибрані публікації:

1. Штепа О.О. Проблема належності «ноу-хау» до об›єктів права інтелектуальної власності / О. Штепа // Материали за 3-амеждународна научна практична конференция, «Умение и нововъведения – 2007». Том 8. История. Закон. Държавна администрация. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 74-75.

2. Штепа О.О. Національна держава як форма організації громадянського суспільства та її трансформація під впливом глобалізаційних процесів / О. Штепа // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Громадянське суспільство в Україні:проблеми формування та перспективи розвитку», 23-24 травня 2008 року. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 83-86.

3. Штепа О.О. Вища юридична освіта в Україні. Сучасний стан та перспективи розвитку / О. Штепа // Вища освіта України у світовому континуумі. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару 29-30 травня 2008 р. – Полтава: Полт. держ. пед. ун-т, 2008 – С. 215-220.

4. Штепа О.О. До питання про судово-прокурорський захист права інтелектуальної власності / О. Штепа // Materialy IV Miedzynarodowej naukowi – praktycznej Konferecji "Naukowym progres na rubiezy tysiacleci – 2008" – Tym 11. Pvawo. Filozofia.: Przemysl. Nauka I studia. – S. 14-16.

5. Штепа О.О. Ліцензійний договір у вітчизняному законодавстві: поняття і особливості / О. Штепа // Materialy IV Miedzynarodowej naukowi – praktycznej Konferecji "Naukowym progres na rubiezy tysiacleci – 2008" – Tym 11. Pvawo. Filozofia.: Przemysl. Nauka I studia. – S. 16-18.

6. Штепа О.О. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності у вітчизняному законодавстві / О. Штепа //Materialy IV Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji "Perspektywiczne opracowania nauki i techniki – 2008" Volume 9. Historia. Prawo. Panstwowy zarzad.: Przemysl. Nauka i studia. – С. 56-58.

7. Штепа О.О. Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності у вітчизняному законодавстві / О. Штепа // Materialy V Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Naukowa mysl informacyjnego wieku – 2009" – Volume 7. Prawo.: Przemysl. Nauka i studia. – S. 47-49.

8. Штепа О.О. Деякі аспекти створення об›єктів інтелектуальної власності за цивільно-правовими договорами / О. Штепа // Materialy V mezinarodnivedecko-prakticka konference «Vedecky pokrok na rozmezi millennium – 2009». – Dil 8. – Pravni vedy. Politicke vedy. Filosofie:Praha. Publishi ng House «Education and science» s.r.o. – P. 57-59.

9. Штепа О.О. Адаптація вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності до стандартів ЄС: проблеми і перспективи / О. Штепа // Материали за 5-а международна научна практична конференция «Настоящи постижения на европейската наука – 2009». Том 4. Закон. История. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 13-14.

10. Штепа О.О. Особливості застосування нормативно-правових актів на семінарських заняттях з курсу «Господарське право» / О. Штепа // Materialy V mezinarodni vedecko-prakticka

konference «Moderni vymozenosti vedy – 2010» – Dil 9. Pedagogika:Praha. Publishing House «Education and science» s.r.o. – Stran. 39-40.

11. Штепа О.О До питання про порядок митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об›єкти права інтелектуальної власності / О. Штепа // Materialy VI Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Naukowa przestrzec Europy – 2010». – Volume 10. Prawo.: Przemysl. Nauka i studia. – S. 62-63.

12. Штепа О.О Діяльність патентного повіреного з охорони прав на промислові зразки: особливості правового регулювання / О. Штепа // Материали за 6-а международна научна практична конференция «Новини за модерна наука – 2010». Том 12. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 23-25.

13. Штепа О.О. До питання про судову експертизу об›єктів права інтелектуальної власності в Україні / О. Штепа // Материали за 6-а международна научна практична конференция «Найновите постижения на европейската наука – 2010». Том 12. Икономики. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 79-81.

14. Штепа О.О. Інтелектуальна власність в сфері господарювання: огляд проблеми / О. Штепа // Материали за 6-а международна научна практична конференция «Honors high school – 2010». Том 11. Закон. Държавна администрация. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 49-50.

15. Штепа О.О. Порушення права інтелектуальної власності в мережі Інтернет: поняття та проблема доказування / О. Штепа // Materialy VII mezinarodni vedecko-prakticka konference «Dny vedy – 2011». -Dil 12. Pravny vedy:Praha. Publishing House «Education and science» s.r.o. – Stran. 73-74.

16. Штепа О.О. Захист права інтелектуальної власності в галузі фармацевтики: огляд проблеми / О. Штепа // Materialy VI Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Naukowa mysl informacyjnej powieki– 2011». – Volume 8. Prawo.: Przemysl. Nauka i studia. – S. 48-50.

17. Штепа О.О. Спадкуванняі прав інтелектуальної власності на знак для товарів і послуг: огляд проблеми / О. Штепа // Матеріали V Міжвузівської наукової конференції за результатами роботи у 2010/2011 навчальному році «Актуальні проблеми правознавства: питання історії, теорії та практики», 27-28 квіт. 2011 р. – Полтава, ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. – С. 81-83.

18. Штепа О.О До питання про спадкування прав інтелектуальної власності на знак для товарів і послуг / О. Штепа // Materialy VII Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Naukowa przestrzen Europy – 2011». – Volume 13. Prawo.: Przemysl. Nauka i studia. – S. 37-39.

19. Штепа О.О Особливості застосування Господарського Кодексу України на семінарських заняттях з курсу «Господарське право» / О. Штепа // Materialy VII Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Europejska nauka mysl XXI powieka– 2011». – Volume 11. Prawo. Historia: Przemysl. Nauka i studia. – S. 5-7.

20. Штепа О.О. До питання про правовий статус релігійних організацій в Україні /О.Штепа // Актуальні проблеми релігієзнавства / Збірник наукових статей і матеріалів учасників Всеукраїнської наукової конференції пам'яті академіка Володимира Олександровича Пащенка (20 жовтня 2010 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка. – 2011. – С. 116-122.

21. Штепа О.О. Суспільно-політичні та історико-правові дослідження членів Полтавської вченої архівної комісії / О. Штепа // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи. Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Суми, 20 травня 2011 р. У 2-х част. – Частина 2. – Суми: Вид-во СумДУ, 2011. – С. 83-87.

22. Штепа О.О. Право інтелектуальної власності в Україні: економічний вимір / О. Штепа // Материали за VII международна научна практична конференция «Achievement of high school – 2011». Том 12. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 56-58.

23. Штепа О.О. Держава як суб›єкт правовідносин у свері інтелектуальної власності / О.Штепа // Материали за VII международна научна практична конференция «Бъдещето въпроси от света на науката – 2011». Том 15. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 79-81.

24. Штепа О.О. Захист права інтелектуальної власності: європейський досвід /О. Штепа // Materialy VIII Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji "Strategiczne pytaniy swiatowej nauki– 2012». – Volume 16. Prawo. Historia: Przemysl. Nauka i studia. – S. 50-52.

25. Штепа О.О. До питання про правовий механізм комерціалізації деяких об'єктів інтелектуальної власності / О.Штепа // Національне та міжнародно-правове забезпечення стабільного розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 2-3 березня 2012 року. – у 3-х частинах. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2012. – Ч. 1. – С. 108-110.

26. Штепа О.О. Комерціалізація деяких об'єктів інтелектуальної власності / О.Штепа // Материали за VIII международна научна практична конференция «Бъдещите изследвания – 2012». Том 23. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 68-70.

27. Штепа О.О. Судово-арбітражна процедура вирішення спорів щодо об'єктів інтелектуальної власності в сфері господарювання: огляд проблеми / О.Штепа // Материали за VIII международна научна практична конференция «Новината за напреднали наука – 2012». Том 9. Икономики. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 92-94.

28. Штепа О.О. До питання про правовий статус військового священника в Україні / О.Штепа // Материали за VIII международна научна практична конференция «Achievement of hight school – 2012». Том 11. Закон. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 77-79.

29. Штепа О.О. До питання про державно-правове управління та захист інвестицій в Україні / О. Штепа // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka konference «Moderni vymozenosti vedy – 2013». -Dil 5. Ekonomicke vedy: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran. 40-42.

30. Штепа О.О. До питання про правовий статус венчурних фондів в Україні / О. Штепа // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka konference «Veda a technologie krok do budoucnosti – 2013». -Dil 20. Pravni vedy: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran. 28-30.

31. Штепа О.О. Інвестиційна діяльність та інвестиційне право в Україні: поняття та особливості / О. Штепа // Materialy IX Miedzynarodowej naukowi – praktycznej konferecji «Naukowa przestrzen Europy – 2013». – Volume 15. Prawo: Przemysl. Nauka i studia. – S. 25-27.

32. Штепа О.О. До питання про нормативне забезпечення інноваційної політики в Україні // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka konference «Efektivni nastroje moderrnich ved– 2013». -Dil 15. Ekonomicke vedy. Administrativa: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran. 42-44.

33. Штепа О. Релігійна політика в Україні: правовий аспект / О. Штепа // Держава і церква в новітній історії України / Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21-22 листопада 2012 року). – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка. – 2013. – С. 366-373.

34. Штепа О. До питання про впровадження європейських стандартів місцевого самоврядування в Україні / О. Штепа // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Місцеве самоврядування: сьогодні і завтра», 30 жовтня 2013 р. [Текст]. – Полтава, 2013. – 79 с.

35. Штепа О. Відозва Симона Петлюри «Проти погромів» як ілюстрація його соціально-правових поглядів на характер українсько-єврейських відносин / О. Штепа // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka konference «Vedecky prumysl evropskego kontinentu– 2013». -Dil 15. Historie: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran. 12-14.

36. Штепа О. До питання про сутність правової ментальності [Текст] / О. Штепа // Філософські обрії. – 2014. – № 31. – С. 129–139.

37. Штепа О.О. Правова ментальність давньоруського соціуму як чинник державотворення доби Київської Русі О. Штепа // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – Випуск 4-5 (132-133). – К, 2014. – 226 с. – С. 116-123.

38. Штепа О. Правова ментальність українського етносу доби козацтва як чинник вітчизняного державотворення / О. Штепа // Вісник Національного авіаційного університету. Серія філософія. Культурологія. – 2015. – № 21. – С. 144-148.

39. Штепа О. Правова ментальність як чинник вітчизняного державотворення / О. Штепа // Матеріали студенського круглого столу «Держава. Право. Суспільство: сучасні проблеми та тенденції розвитку». – 3 березня 2015 року. – Полтава, 2015. – С. 4-8.

40. Штепа О. Демократичні домінанти правової ментальності українського етносу доби козацтва в контексті вітчизняного державотворення / О. Штепа // Матеріали Регіональної науково-практичної конференції «Правові та соціальні гарантії конституційних прав громадян». – Полтава: 2015. – С. 224-229.

41. Штепа О. До питання про особливості правової ментальності українського етносу доби Київської Русі як соціально-філософського феномену / О. Штепа // Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М.А. – Рубіжне: вид-во СНУ ім.. В. Даля, 2015. – 246 с. – С. 131-133.

42. Штепа О. Селянство XIX-XX століття як носій правов мегьальності українського етносу: соціально-філософський аналіз / О. Штепа // Людина віртуальна: нові гризонти: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М.А. – Рубіжне: вид-во СНУ ім.. В. Даля, 2016. – 189 с. – С. 28-31.

43. Штепа О. Політичні репресії сталінського режиму як чинник стресогенезу української правової ментальності / О. Штепа // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М.А. – Частина 1. – Монреаль: ЦСП «НБК»; Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім.. В. Даля. – 329 с. – С. 82-84.

44. Штепа О.О. Релігія як чинник формування правової ментальності українського етносу / О.О. Штепа // Збірник тез доповідей і статей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення» / редкол. Берегова Г.Д., Герасимова Е.М., Лєнь Т.В. та ін. – Херсон: РВВ «Колос», 2016. – 187 с.

45. Штепа О.О. Чинники стресогенезу правової ментальності українського етносу в державотворчому дискурсі / О. Штепа // Вісник Національного авіаційного університету. Серія філософія. Культурологія. – 2016. – № 24. – С. 132-136.

46. Штепа О.О. Правова ментальність українського етносу в державотворчому дискурсі: регіональний аспект / О. Штепа // Теорія і практика сучасної науки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 24-25 лютого 2017 року. – У 2-х частинах. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Ч. 2. – 272 с. – С. 32-35.

47. Штепа О.О. Правова ментальність українського етносу в класовому вимірі: державотворчий аспект / О.О. Штепа // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред.. В.М. Вашкевич. – К.: Видавництво «Гілея», 2017. – Вип. 121 (6). – 252 с. – С. 234-238.

К. Б. Пивоварська

ЧУЙКО Віктор Самійлович (1870, с. Диканька Полтавської губернії – ?) – викладач правничих дисциплін, громадський діяч.

Народився в родині службовців. У 1895 році закінчив правничий факультет Петербурзького університету.

До 1920 р. – викладач комерційного училища імені О.Бауера (нині – будівля школи №4 м. Полтави).

У часи Української національної революції активно включився в громадську діяльність, був членом правління полтавської «Просвіти», а з початку осені 1919 року – її очільником.

Упродовж 1920-1921 років працював викладачем історико-філологічного факультету полтавського товариства «Просвіта», викладав курс «Історії держави і права». Упродовж 1921-1922 років викладав правознавчі навчальні дисципліни «Державне право», «Історія права», «Теорія права у зв'язку з радянською конституцією» в Полтавському педагогічному інституті, а також в перші роки існування Полтавського інституту народної освіти.

Про його діяльність у 1922-1928 роках відомо мало. Знаємо, що з 1924 р. був членом Полтавського наукового товариства при ВУАН (очолюваного В.О. Щепотьєвим).

Був заарештований 24 вересня 1929 р. в Диканьці (зазначено, що в той час не мав роботи). Йому було надано статусу підозрюваного й обвинуваченого за ч. 1 ст. 54 Кримінального кодексу УРСР та звинувачено в «контрреволюційній діяльності». Щодо нього було обрано запобіжний захід – утримання під вартою у зв'язку з ухилянням від слідства й суду.

У протоколах допитів Віктор Самійлович заперечував будь-які факти, які йому інкримінувалися як злочин. Чуйко В.С. був засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УСРР 6 березня 1930 р. за ст. 54-10 КК УСРР до 3 років позбавлення волі. І лише 5 квітня 1990 року був реабілітований Полтавською обласною прокуратурою.

Про його подальшу долю укладачам нічого не відомо.

Джерела: Чуйко Віктор Самійлович. Запис 178020 // Національний банк даних жертв політичних репресій радянської доби в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.reabit.org.ua/nbr/?ID=178020; Чуйко В.С. 10870-С // Архів СБУ в Полтавській області.

В.В Нагорний, Т.В. Жалій

СПОГАДИ ПРО ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ КОЛИШНІХ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ

Ревегук Віктор Якович,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України,
випускник 1963 року

МОЄ ЖИТТЯ – МИТЬ ІСТОРІЇ

Народився я 2 травня 1938 р. у мальовничому селі Малі Будища Гадяцького району на Полтавщині. Із сімейних переказів пам'ятаю, що мої предки були корінними жителями Гадяччини. Уперше пращур по батьковій лінії Петро Ревегук (це вже я встановив пізніше) згадується в ревізії Гадяцького полку 1735 р. як виборний козак Гадяцької сотні Гадяцького реєстрового полку. По материній лінії також простежується козацьке коріння: дідусь походив із колишніх монастирських (пізніше – державних) селян, а бабуся – з козацького роду Харченків.

Батько мій, Яків Якович, за фахом – інженер. Під час німецько-радянської війни був відправлений на примусові роботи до Німеччини, тому після війни мав проблеми з працевлаштуванням. У 1947 р. залишив сім'ю, а в 1954 р. помер. Мати, Миронченко Мотрона Павлівна, – медсестра. Після звільнення Гадяча від німців працювала у військовому госпіталі, пізніше, аж до виходу на пенсію, – у Гадяцькому клінічному санаторії Міністерства оборони СРСР.

У 1945 р. я пішов до місцевої початкової школи, навчання продовжив у Малобудищанській семирічці, де вперше познайомився з «Кобзарем» Тараса Шевченка, який справив на мене незабутнє враження. Відтоді я став українським патріотом-націоналістом. Навчання продовжив у Гадяцькій СШ № 2. До школи ходив за 7 кілометрів пішки влітку і взимку. Навчався непогано, але відмінником не був, найбільше любив історію та географію.

Після закінчення школи мав незборимe бажання вступити до інституту, але на шляху до вишу стояла перепона: потрібно було мати два роки виробничого стажу – такою тоді була вимога партії. Знань за ці роки у мене не додалося, але необхідний стаж заробив і в 1958 р. вступив на історико-філологічний факультет Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. З історичних дисциплін завжди мав відмінні оцінки, з філологічних – добрі, тому всі п'ять років навчання одержував стипендію. До цього часу з вдячністю згадую цікаві лекції з історії доцентів Степана Остаповича Данішева, Григорія Івановича Кулика, Олексія Хрисанфовича Соколовського, які досконало знали свій предмет, вчили студентів нешаблонно і критично мислити. Під час навчання в інституті багато читав класиків марксизму-ленінізму (часто під час лекцій), історичну літературу, класиків української і зарубіжної літератури, цікавився творчістю шістдесятників. То були часи хрущовської «відлиги». Життя було цікавим, але голодним. Щоб не обтяжувати рідних, іноді доводилося підробляти на фізичних роботах. Кожного року в осінню пору, часто до заморозків, студентів посилали до колгоспів ламати вручну кукурудзу. Після нас уже працювали солдати.

На четвертому курсі інституту протягом осені і зими I961–I962 років брав участь у роботі Клубу студентів, який працював у Будинку профспілок. Провідну роль у ньому відігравали студенти Будівельного інституту, який у місті вважався елітним, у ньому навчалося багато дітей начальства (пам'ятаю Л. Вайнгорта). У Клубі велися дискусії на культурологічні теми, читали і обговорювали твори російських письменників і поетів-шістдесятників, студенти танцювали. Серед студентів педінституту, які відвідували Клуб, пам'ятаю Аркадія Яскевича з паралельної групи російської філології та Калганова, на курс старшого. Після відвідин Клубу комісією марксистів-ленінців (з педінституту

її членом була молодий викладач філософії Р.С. Балакірєва) міський комітет Компартії України визнав роботу Клубу ідеологічно шкідливою і заборонив його назавжди.

Після закінчення у 1963 р. інституту за направленням два роки працював викладачем суспільствознавства і естетичного виховання у Білогорському СПТУ № 3 Кримської області. Мав велике бажання займатися науковою роботою, але шлях до неї як позапартійному був закритий. Склалася патова ситуація: в аспірантуру не міг вступити, бо не був членом КПРС (історія вважалася партійною наукою), а в партію не приймали, бо належав до так званого соціального прошарку інтелігенції («гнилої інтелігенції»), відсоток якої в КПРС суворо регламентувався. Тому довелося працювати і вихователем у Гадяцькій школі-інтернаті (1965–1967 рр.), і товарознавцем відділу книжкової торгівлі Полтавської облспоживспілки (1967–1968 рр.), і старшим лаборантом кафедри марксизму-ленінізму у Полтавській філії Львівського торгово-економічного інституту (1968–1971 рр.).

Нарешті у 1971 р., у віці 33 років, вступив до аспірантури кафедри історії УРСР Харківського державного університету. Науковим керівником був завідуючий кафедрою Іван Климентійович Рибалка – знаний спеціаліст з історії України, чуйна, але вимоглива людина. Після захисту дисертації на тему «Донецько-Криворізька республіка» у 1975 р. повернувся до Полтавського педінституту. За 12 років моєї відсутності на історичному факультеті нічого не змінилося: все ті ж обшарпані аудиторії, парти і ослони післявоєнного зразка. На факультеті зустрів багатьох викладачів, які вчили мене ще студентом: П.М. Денисовця, О.Х. Соколовського, М.Й. Чупруна та інших. На посаді асистента, потім старшого викладача і доцента викладав курс історії УРСР, який вважався похідним від історії Росії (СРСР). Завідувач кафедри професор П.М. Денисовець зустрів мене якось насторожено, відвідав декілька моїх лекцій, а потім прийняв як рівноправного члена кафедри. Крім навчальної роботи разом зі студентами працював і в сільському господарстві на осінніх роботах збирання врожаю – виконував Продовольчу програму партії.

У період горбачовської «перебудови» доводилося адаптуватися до нової політичної ситуації, читати справжню, а не препаровану історію України. У перші роки державної незалежності України не було ні навчальних програм, ні підручників з історії України. Єдиним посібником стала «Історія України» канадського вченого О. Субтельного. У нагоді стали конспекти праць М. Грушевського, М. Костомарова, В. Антоновича та інших українських істориків, які перебували на спеціальному зберіганні і були недоступними для пересічного читача. З часом все налагодилося.

Працюючи в педінституті, мав намір продовжити науково-дослідницьку роботу, навіть обрав тему докторської дисертації і опублікував основні її положення, але на заваді стали різні причини: побутові, сімейні, конкуренція колег, а головне – зміна політичної ситуації (те, що раніше співали «за здравіє», тепер треба співати «за упокой»).

Свобода творчості з'явилася тоді, коли більша частина життя вже минула. Треба було поспішати. Темою творчих пошуків стала історія Полтавщини першої половини XX століття. Працювалося цікаво, вільно, тому що не був зв'язаний жодними формальними зобов'язаннями, прагненням робити кар'єру, домагатися визнання, чинів і нагород. Розпад СРСР сприйняв як неминучий, тому що не вважав СРСР своєю батьківщиною. Восени 1990 р. створив осередок Народного Руху в інституті, до якого ввійшло 15 студентів і доцент фізико-математичного факультету Е.Б. Яворський. КПРС покинув у березні 1991 р. Активно займався просвітницькою роботою, але офіційно ні в «Просвіту», ні в партію «Рух» не вступав.

У 1991 р. з ініціативи голови Полтавського обласного відділення товариства «Україна і світ» В.М. Кошової виникла ідея створити культурно-просвітницьке товариство – Університет українознавчих студій імені В. Кричевського. Очолити його (бути ректором на громадських засадах) запросили мене. В роботі Університету брали участь викладачі Києво-Могилянської академії, вчені українського зарубіжжя: професор Теодор Мацьків, директор бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі Василь Михальчук, донька Дмитра Солов'я Оксана, онука В. Кричевського Катерина Кричевська-Росандич, відомі полтавські науковці: професор М.А. Якименко, письменник, поет і літературознавець П.П. Ротач, мистецтвознавець В.М. Ханко та інші. Університет діяв більше року і припинив своє існування, коли широкому загалу стали доступними дослідження з історії та культури України.

У часи державної незалежності України брав участь у загальноукраїнських політичних і громадських з'їздах та зібраннях, де познайомився з відомими українськими полі-

тичними і культурними діячами: М. Руденком, Л. Лук'яненком, В. Чорноволом, М. Горинем, І. Драчем, В. Яворівським та іншими. Також брав участь у багатьох протестних акціях, що відбувалися в Києві та Полтаві, зокрема в період Помаранчевої революції та революції Гідності. Дослідницька праця стала справою мого життя. У творчому доробку більше 300 монографій, підручників, наукових статей та інших публікацій. Є членом історичного клубу «Холодний Яр». Працював у ПНПУ до 2014 року. Ніяких нагород від влади не маю.

* * *

Якименко Микола Андрійович,
доктор історичних наук, професор,
лауреат премій імені Самійла Величка та Панаса Мирного,
професор Полтавської державної аграрної академії,
випускник 1969 року

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ У МОЄМУ ЖИТТІ

Важко сказати коли саме виник у мене інтерес до тих чи інших подій минулого. Певну роль у цьому відіграв один чоловік похилого віку, якого, геть сивого, у моєму рідному селі, що розташоване поблизу древнього Глухова, звали чомусь коротко і просто – «дідок». Дуже часто разом з ним на луках ми випасали гусей, щоб ті, ненароком, не побігли туди, де була територія сінокосу, який охоронявся від потрави спеціально призначеною колгоспом людиною з великим рудим псом. Не знаю чому, але цьому «дідкові», ім'я якого стерлося у моїй пам'яті, я подобався. Можливо ця обставина пояснювалась моєю цікавістю до усього, що відбувалося у моєму селі і навколо нього у далекому минулому. Мені було цікаво, чому з'явились назви таких, наприклад, лісових масивів і урочищ, як «Чагле», «Баране», «Одарицьке», «Кругле» і «Разін Яр». З такими назвами, як «Липове» чи «Барвінкова гора» усе більш-менш зрозуміло. Так ось, згаданий вже «дідок» намагався по-своєму їх пояснити, занурюючись у своїх розповідях у далеке минуле, розповідаючи, між іншим почуті від своїх предків перекази навіть про татаро-монгольську навалу XIII століття. Отож після закінчення 11-го класу Баницької середньої школи я вже не сумнівався, ким я хочу стати: звичайно ж істориком або археологом. Так у 1965 р. я склав іспити з трьох предметів (українська мова – усно і письмово, та історія України) і став студентом історико-філологічного (через рік він став історичним) факультету. Ще під час підготовки до складання іспитів я звернув увагу на великий, як мені тоді здавалося, бібліотечний фонд педінституту, з яким мені дуже хотілося познайомитись поближче. Це й сталось, коли мені повідомили про зарахування до числа студентів першого курсу. Згадую добрим словом колишніх бібліотекарів моєї alma mater: завідувача Миколу Михайловича Кулініча, Лідію Іванівну Костенко та бібліографа Антоніну Павлівну Жижку, які мене добре запам'ятали через мою неабияку цікавість до бібліотечного фонду. Щоп'ятничні виставки нової літератури, яка надходила до бібліотеки, була для допитливих читачів (як викладачів так і студентів) справжнім святом нових знань. Наскільки мені відомо, я був незвичайним читачем, адже лише мене бібліотекарі самого допускали у фонди, щоб я не через каталоги, а безпосередньо на полицях зміг познайомитись зі змістом тієї чи іншої книги і визначитись брати її до читального залу, чи ні. Пам'ятаю, що у бібліотеці був комплект «Киевской старины», сторінки якої я буквально з'їдав очима, знайомлячись з інформацією, яка інколи докорінно суперечила змісту доступних широкому загалу радянських книг, які студентам наполегливо рекомендувала вивчати тогочасна комуністична влада. Хто ж, як і я, цікавився змістом подібних видань, негайно потрапляли у сферу цікавості тодішнього КДБ, інформатори якого, як мені пізніше стало відомо, були у кожній студентській групі. Звичайно ж, ми, наївні студенти, обмінювались отриманою від нерадянських книжок та «Голосу Америки» чи «Німецької хвилі» інформацією, про що вже після закінчення інституту мені нагадали керівники місцевого КДБ.

Хоч це буде звучати з мого боку і не зовсім скромно, але я був відповідальним студентом: на першому курсі комсоргом, а через рік мене призначили старостою групи «А». Лекції викладачів старанно конспектував у загальний зошит на 96 сторінок, а до семінарських занять готувався за тим списком літератури, який викладач рекомендував

студентам. Опрацьовуючи відповідний список літератури, я намагався законспектувати насамперед рідкісні видання, наприклад статтю з «Вестника древней истории» за 1952 чи інші роки. Був упевнений, що більшість моїх одногрупників обмежиться відомостями з підручника про того ж Навуходоносора чи царя Сіппілуліума, а я, таким чином, повідомлю більш ґрунтовну інформацію, що піде на користь не лише мені самому, але й тим, хто з такою інформацією свого часу не познайомився. Не знаю як зараз, але під час мого студентського життя частина одногрупників захоплювалась преферансом, засиджуючись за цією грою у своїх кімнатах до пізньої ночі. Мені, очевидно, пощастило, адже майже усі студентські роки я мешкав у кімнаті з братами Миколою і Григорієм Некозами та Іваном Кудіним, які не захоплювались преферансом, а добре навчались і нічим не зловживали. (Микола Некоз, на жаль, покійний, згодом захистив докторську дисертацію і став професором Запорізького університету). Наші викладачі, за окремими винятками, добре знали свою справу, гідно оцінюючи знання студентів, періодично вивішуючи поточні оцінки на спеціальному стенді для об'яв на другому поверсі головного корпусу, виділяючи п'ятірки червоним кольором. На цьому стенді, між іншим, я познайомився з чудовими ліричними віршами молодого поета-філолога Володимира Тарасенка, який згодом став заслуженим працівником освіти й моїм кумом.

Серед тих викладачів, хто мені найбільше запам'ятався, хочу згадати світле ім'я Антона Самійловича Череваня, Олексія Хрисанфовича Соколовського, Григорія Івановича Кулика, Віктора Степановича Воловика, Василя Єгоровича Лобурця та ряд інших. З В.С. Воловиком я познайомився не лише у процесі вивчення історії стародавнього світу, але і під час перебування, як ми тоді говорили, «на картоплі», адже у радянські часи, до 1986 р. включно, у вересні місяці усіх першокурсників вивозили, як правило, у віддалені колгоспи копати картоплю: хлопці копають, а дівчата збирають. Інколи це була не картопля, а очищення качанів кукурудзи. Оплата – копійчана: 14-16 рублів за місяць роботи. В.С. Воловик заняття проводив на високому науковому і методичному рівні, нерідко використовуючи оригінальні мовні звороти чи порівняння, як то: « фіговий листочок», «лакмусовий папірець» чи щось подібне. При цьому текстом лекції не користувався, воліючи за краще не «читати лекцію», а розповідати про відповідні події і явища суспільного життя. Аналогічною методикою, можливо більш досконалою, користувався й інший викладач – О. Х. Соколовський, який, на відміну від В. С. Воловика, не просто стояв за трибуною чи біля неї, а знаходився між рядами столів, викладаючи історію середніх віків у своїй специфічній манері – похитуючись під час розповіді, ніколи не порушуючи при цьому логіку викладу фактичного матеріалу. Цю манеру поведінки лектора у певній мірі використовував і я вже будучи викладачем вищого навчального закладу, першим з яких був Камчатський педагогічний інститут, де я працював з 1976 по 1979 роки. Від А. С. Череваня я перейняв основні принципи наукового дослідження, хоч і в лекційній діяльності професора Череваня теж було чого повчитись. Його знамените «чому» пам'ятатиму усе своє життя. Основний акцент методики цього шановного викладача спрямовувався на з'ясування причин того чи іншого явища суспільного життя. І, що мені найбільше подобалось, левова частка отого «чому» припадала на явища соціально-економічного характеру. Не випадково, очевидно, і мої дослідження, а також п'яти моїх аспірантів стосуються, як і в професора Череваня, соціально-економічної історії, у якій політика відіграє хоч і важливу, але все-таки допоміжну роль. Іншими словами, відома сентенція: політика є продовженням економіки для мене не абстрактне поняття, а шлях для глибшого розуміння суспільних процесів. Починаючи вже з другого курсу я включився у роботу історичного гуртка під керівництвом А. С. Череваня. Брав участь у студентських конференціях, а в 1968 р. на республіканському конкурсі студентських наукових робіт був відзначений дипломом II ступеню, який, на жаль, десь загубився під час збору матеріалів М. І. Чупруном для створення музею історії педагогічного інституту. У будь-якому випадку на експозиціях музею мого диплому 1968 р. немає.

У зв'язку з тим, що моє дитинство минуло в оточенні партизанів сумнозвісної радянсько-німецької війни 1941-1945 рр., об'єктом моїх студентських наукових досліджень, за які я, власне, і отримав згадану відзнаку, був партизанський рух на Сумщині. Враховуючи мої побажання, А. С. Черевань допоміг сформулювати і тему дослідження, яке з урахуванням тогочасної ідеології звучало так: «Сільська самооборона Новгород-Сіверського Полісся у світлі ленінського вчення про народний характер партизанського руху (1942-1943 рр.)». Це дослідження відіграло свою позитивну роль і по завершенню нав-

чання у 1969 р., коли мені як відміннику навчання (диплом з відзнакою я не отримав через четвірку з німецької мови на державному іспиті), Вчена рада інституту дала направлення для вступу до аспірантури без необхідного у таких випадках двохрічного стажу роботи. Склавши іспити: два на «5» і один (німецька мова) на «4», я тоді по конкурсу не пройшов, а через два роки усе-таки став аспірантом відділу капіталізму Інституту історії АН УРСР. І не останню роль у цьому плані, як пізніше повідомив мій науковий керівник професор Ф. Є. Лось, відіграло саме те дослідження, яке я здійснив під керівництвом А. С. Череваня і подав до аспірантури у якості свого реферату.

Інші викладачі, включаючи згаданого раніше Г. І. Кулика, нічим особливим не запам'яталися, але всі вони свою справу знали добре, що давало можливість усім, хто хотів вчитися не під страхом покарання негативною оцінкою, а за покликом душі, сформуватися, врешті-решт, у висококваліфікованих вчителів історії і суспільствознавства (так було вказано у дипломі про освіту) або викладачів вищих навчальних закладів. Немає сумніву і в тому, що період навчання у Полтавському державному педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка сприяв формуванню особистості з точки зору фахового аналізу основних явищ суспільного життя і в тих випускників, які стали працювати не за основним фахом, як, наприклад, Микола Качала – він став успішним журналістом. У будь-якому випадку я маю усі підстави для висновку, що подальша доля більшості колишніх студентів-істориків ПДПІ знаходилась у прямій залежності від кількості і якості отриманих знань, умінь і навичок. Аспірантуру Інституту історії АН УРСР я закінчив у 1976 р., отримавши на руки висновок про рекомендацію до захисту моєї дисертації «Переселенський рух в Україні у роки столипінської аграрної реформи (1906-1913 рр.)». Безумовною заслугою моїх викладачів вважаю і підготовку до захисту у 1989 р. своєї докторської дисертації «Селянські переселення з України на окраїни Росії в період капіталізму (1861-1917 р.)». Я вдячний своїм наставникам і за всі наступні успіхи на різних посадах у Полтавській державній аграрній академії, численні грамоти та інші відзнаки, про які відомо науковій громадськості з мого «біобібліографічного покажчика», який побачив світ у 2016 р. у зв'язку з моїм 70-літтям. Він підтверджує той очевидний факт, що на моїй науковій ниві дещо таки вродило, чого від усієї душі бажаю нинішнім і майбутнім студентам близького моєму серцю історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету, та його декану – професору П. А. Кравченку.

* * *

Демиденко Вадим Олександрович,
вчитель історії, працівник Полтавської обласної ради профспілок, лауреат обласної премії імені Леоніда Бразова, випускник 1971 року;

Демиденко Тетяна Прокопівна,
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, відмінник освіти України, лауреат обласних премій імені Панаса Мирного та Леоніда Бразова випускниця 1974 року

«...МОВ ТУЛЮСЬ ЗАХОЛОЛОЮ СПИНОЮ ДО НАГРІТОЇ СОНЦЕМ СТІНИ»

Підступаючись до оцього есе, а принагідно висловлюю вдячність укладачам за виявлену честь бути причетним до творення ювілейного панегірика, осібно – Людмилі Леонідівні Бабенко, заскочив себе, присоромлений, на сливе стидному бронзовінні: нашому істфаку – сто років, а мені з ним – п'ятдесят! Аж вивершився услід за рекламною телевізійною бабцею: «Ти ба – цифра!». Та, зрештою, дійшов думки, що випускникові погрітись у променях слави свого історичного – богом велено.

Адже Факультет і в моїй окремішній особі зреалізував прагматичне суспільне замовлення, підготувавши третього, щонайменше, секретаря райкому партії – вчитель історії та суспільствознавства середньої школи на початках 70-х років минулого століття був

найвірогіднішою кандидатурою як на шкільне директорство, так і на тоді ще престижну посаду бійця ідеологічного фронту. Змобілізовані «найпередовішим вченням», випускники істфаку щиро прагли хоч би чим-небудь підсобити розвинутому до ручки соціалізмові. Скільком нашим хлопцям та дівчатам так і не судилося відбитися від партійних хлібів! Та закладене Факультетом зернятко подвижницького шкільництва, вже після вправ з щаблями на чиновних драбинах, таки проросло в мені непереборним бажанням прислужитися фахові, школі, дітям. Колеги зрозуміють, яким цілющим було моє повернення до рідної школи! Саме гарт Факультету дав змогу успішно здійснити ризикований вчительський камбек: адже у середині 90-х українська школа, блукаючи у версіях історії, не мала ні програм, ні підручників.

Факультет подарував сільському неофітові можливість поніжитися в особливій науково-педагогічній атмосфері, талановито і відповідально створюваній митцями історичного духу Григорієм Івановичем Куликом, Антоном Самійловичем Череванем, Павлом Мусійовичем Денисовцем, Віктором Степановичем Воловиком, Людмилою Степанівною Ліхіною, Олексієм Хрисанфовичем Соколовським, Лідією Логвинівною Мазуренко, Олександром Павловичем Самойленком, Яковом Аврамовичем Побіленським, Михайлом Васильовичем Бакою, Миколою Корнійовичем Бойком (певно ж, хтось серед моїх однокурсників вишикує іншу шеренгу улюблених метрів, мають право, а я шанобливо віншую своїх). Наразі перепрошую у тих викладачів, чиї лекції не видавалися нам переконливо іскрометними, і ми з друзякою Миколою Олійником компенсували відсутність інтересу засвоєнням географічної номенклатури: до четвертого курсу за декілька секунд могли знайти на великомасштабній мапі світу будь-який топонім! Без Ґуглу.

Факультет жорстко вилікував юначий громадянський дальтонізм: улесливого товариша, котрий щоденно снідав з тобою в інститутському буфеті вінегретом та пів-склянкою сметани, паралельно доповідаючи «кому слід» про твої антирадянські погляди на карколомний успіх монгольського аратства, що буцімто самотужки вистрибнуло з палеоліту у соціалізм, слід іменувати «стукачем», ніяким «однокурсником» товариш бути не міг за визначенням.

Факультет дав змогу сповна відчути принади безпечної спудейської філософії побутування «від сесії до сесії». Особливою віхою нашої з Факультетом спільної пам'яті є інститутська команда клубу веселих і кмітливих. У наші роки належати до укомплектованої переважно історикам тусовки було ще тією фішкою! Певно, здивую зараз молодих колег: можете повірити, що сміялися ми безплатно?! Це тепер Зеленський і КО жирують винятково за гроші. То ж і сьогодні гріє мою вже змирену душу утішний спогад, як кавеенівцям педу вдалося здолати елітну команду корифеїв з медстомату, і наша альма матінка ще з місяць скандувала слоган: «Стоматологи, прикиньте! Зуби ваших дітей – це ваші зуби, але душі ваших дітей – це наші душі!».

Факультет виявився непередбачувано щедрим. Він висватав мені (ветерану буде дозволено трохи інтиму?) найкращу під усіма сонцями й місяцями дружину – Таню Злобинець. З нею ми сподобилися аж на невеличку педагогічну династію: син і донька, зять і одна з невісток, онучка, племінниця – випускники нашого вишу. З того тішимося і деремо носи догори.

Їй, моїй обраниці, і передаю естафету споминів. Таких бентежних, теплих, вдячних. Як у Леоніда Талалая: «Мов тулюсь захололою спиною до нагрітої сонцем стіни»…

… Приймаючи естафету ювілейних віншувань, хочу відзначити, що незаперечний авторитет факультету створювався передусім завдяки його викладачам, їхньому потужному інтелектуальному потенціалу, високій методичній майстерності та гідним поваги особистим якостям. Стверджую це як випускниця факультету, якій пощастило навчатися на ньому в 70-х роках минулого століття і яка завдячує йому власним професійним становленням (на рідному істфаці мала честь викладати майже сорок років) та навіть особистим щастям.

Студенткою ПДПІ імені В.Г. Короленка я стала 1970 року. Моєму вступові передувала майже детективна історія: сонячного липневого ранку щаслива власниця золотої медалі, яка давала шанс стати студенткою, склавши лише один, профільний, екзамен на «відмінно», прямуючи до приймальної комісії вишу через Корпусний парк, так радісно й енергійно розмахувала картонною текою з документами, що загубила дорогоцінний «золотий» атестат. Це стало очевидним, коли у 18 аудиторії, де відбувався прийом документів, секретар, уважно ознайомившись з необхідними паперами, привітно сказала:

«Нам потрібні такі студентки – відмінниця, учасниця художньої самодіяльності, секретар комітету комсомолу школи, тільки де ж ваш атестат про середню освіту?». Почалися клопоти з одержанням дублікату, та за існуючими правилами атестат, хоч і відновлювався з усіма відмінними оцінками, але права вступу як золотій медалістці не давав. Нарешті, 30 липня, за два дні до вступного іспиту з історії, тодішня доблесна міліція повернула мені знайдений якимось громадянином «золотий» атестат, екзамен було складено на «відмінно» (не завадив навіть номер аудиторії – 13), і того ж дня я стала студенткою історичного факультету.

Роки навчання залишили відчуття неймовірного щастя: я наближалася до омріяної професії, вивчала улюблені ще зі школи предмети, з головою поринула в громадське життя, а воно було насиченим, різноплановим, цікавим, бо на істфаці навіть за часів «розвиненого соціалізму» панувала значно демократичніша атмосфера, аніж на решті факультетів. Її створювали як викладачі, котрі стимулювали нас у дискусіях, спонукали до критичного мислення (не можу не згадати з особливою вдячністю за відчуття насолоди від розкутості мислення Віктора Степановича Воловика, Олександра Карповича Зубаня, Лідію Логвинівну Мазуренко, Маргариту Олександрівну Авдєєву, Олександра Павловича Самойленка, Павла Мусійовича Денисовця, Василя Єгоровича Лобурця та багатьох інших), так і самі студенти-історики, схильні до аналізу, сприйняття аргументованої думки опонента, не байдужі до тодішніх суспільно-політичних процесів. Переважну частину позааудиторного часу ми проводили у читальній залі чи навчальних кабінетах, «полюючи» за монографіями, джерелами, науковою періодикою. Ризикую наразитися на нерозуміння сучасних студентів, та маю засвідчити, що на останніх парах ми займали місця ближче до дверей аудиторії не задля того, аби швидше бігти до їдальні, а задля можливості першими замовити в читальній залі необхідну літературу. Принагідно зауважу, що серед принад, які мав мій обранець – четвертокурсник Вадим Демиденко – відмінник, художник, кавеенщик, для мене, першокурсниці, додатковим плюсом уявлялася його робота в бібліотеці в якості художника-оформлювача, завдяки якій можна було відкласти у читальні потрібну книгу, а часом навіть взяти її до ранку додому…

Спонукали нас до навчання передусім наші викладачі. У часи й мого студентства на факультеті працювали справжні фахівці, інтелігентні й мудрі наставники, кожний з яких вирізнявся «лица не общим выраженьем», був непересічною особистістю. Конспекти їхніх лекцій я зберігала впродовж багатьох років після закінчення навчання. Часом виникало бажання погортати їх, перечитати, аби знову зануритись у незабутню атмосферу студентських років, та враження було неповне, чогось важливого не вистачало. І тільки коли я почала читати магістрантам курс методики навчання історії у вищій школі і глибоко вивчала досвід кращих лекторів минулого, мені вдалося знайти розгадку неповноти сприймання текстів лекцій наших факультетських Метрів у… А.П. Чехова. Ось що зауважував письменник стосовно подібної ситуації з лекціями його улюбленого професора Г.А. Захар'їна: «Вийшли лекції Захар'їна. Я купив і прочитав… Але, на жаль, є лібрето, але немає опери. Немає тієї музики, яку я слухав, коли був студентом». Дійсно, у виконанні наших тодішніх лекторів це була класична музика вузівської лекції зі всіма ознаками академічного жанру: була увертюра (вступ), яка налаштовувала на сприйняття інформації, окреслювала її тематичний простір, містила мотиваційні чинники, були три-чотири акти-частини заняття, які доносили до аудиторії всі деталі означеної теми, була кода-фінал як підсумок цієї гармонії глибокого змісту та досконалої форми. Тексти ж лекцій передати всю повноту їх звучання без колоритних, непересічних особистостей наших наставників були не здатні…

Улюбленим предметом у виші стала для мене методика навчання історії, яку блискуче викладав Петро Микитович Тригуб, відтак, коли по закінченню навчання прийшла працювати до своєї рідної Полтавської ЗОШ № 10, здавалося, що більшого щастя, ніж вчити дітей, годі й уявити! А мені за це ще й гроші платять. І це видавалося ледь не чимось зайвим, тим паче, що у вузі я отримувала іменну стипендію у 100 карбованців, а перша вчительська зарплата становила лише 86…

Одержаний у школі досвід став у нагоді, коли мені надійшла пропозиція перейти працювати на рідний історичний факультет, щоб викладати курс методики навчання історії. Після довгих роздумів (була певна, що школа – найкраще з можливих місць роботи!) я, зрештою, погодилася, тим більше, що попереду було викладання одного з найулюбленіших зі студентських років предмету. Відтоді впродовж 39 років я залишалася

закоханою у методику навчання історії, яка, на моє переконання, є визначальною складовою у становленні вчителя, у студентів – постійне й невичерпне джерело натхнення, мій надійний еліксир молодості, у колег, з котрими разом набиралася досвіду, долала труднощі й ділила радощі викладацьких буднів, словом, у свій найкращий, найрідніший історичний факультет!

* * *

Білоусько Олександр Андрійович,
історик-краєзнавець, педагог, заслужений вчитель України,
член Національно спілки краєзнавців України,
член Національної спілки художників України,
випускник 1972 року

ІСТОРИКО-ФАКУЛЬТЕТСЬКІ СТУДІЇ ПІВСТОЛІТНЬОЇ ДАВНИНИ ОЧИМА ТОДІШНЬОГО СТУДЕНТА

Студентське життя тих років було насичене різноманітними подіями, опис яких зайняв би багато місця. Тому обмежуся лише кількома ситуаціями, які певною мірою характеризують особисті відносини з викладачами кафедр всесвітньої історії та історії СРСР і УРСР.

Моє знайомство з викладачами історичного факультету розпочалося під час вступу до інституту в 1968 році. Ця подія відклалася у пам'яті так, ніби відбувалася вчора. Вступний екзамен з історії (перший із чотирьох) наша група абітурієнтів складала в старому приміщенні на вулиці Сковороди. Досі пам'ятаю всі три питання екзаменаційного білета: 1) культура Київської Русі; 2) складання всеросійського ринку; 3) розгром Колчака і Денікіна. Гадаю, що успіх вирішила відмінна за тодішніми мірками відповідь на перше питання. Для переважної більшості абітурієнтів а потім, як виявилося, і студентів питання культурологічного характеру були ахіллесовою п'ятою. Я ж з 13-річного віку серйозно цікавився історією і теорією мистецтва, читав спеціальну літературу, яку одержував із Москви і Ленінграда «Книга-поштою», виписував усі доступні тоді мистецькі журнали – вітчизняні й зарубіжні (звичайно, ті, що видавалися в країнах «соціалістичного табору»), і бачив себе у майбутньому якщо не художником, то принаймні мистецтвознавцем. Обставини склалися так, що замість художнього приїхав вступати до педагогічного вузу, обравши історичний факультет як найближчий до милої мені historii sztuki. Тож києво-руську культуру я охарактеризував не по-дитячому. Члени екзаменаційної комісії слухали, не перебиваючи. Навіть абітурієнти, що готувалися, відволікалися від своїх записів і заздрісно поглядали на удатного конкурента. Решта двоє питань пройшли на автоматі. І ось голова комісії, викладач вузу, піднявся з місця, потиснув мені руку, поздоровив із «п'ятіркою» і побажав так само успішно скласти решту екзаменів. Почувши відповідь: «А мені вже не треба здавати інші – я медаліст», він трохи знітився, став заглядати в папери (з висоти набутого досвіду здогадуюсь, що він, можливо, звіряв, чи не перебрав бува заплановану процентну квоту «прохідних» медалістів), але швидко опанував себе і привітав мене уже як студента. Цим викладачем був незабутній Віктор Степанович Воловик. Білоуська ж він запам'ятав, і вже на першій лекції, звернувшись до аудиторії з питанням про суть патріархального рабства та вислухавши кілька відповідей (які його не задовольнили), поцікавився моєю думкою, хоча я й не піднімав руку – очевидно, перевіряв, чи не помилився, поставивши вирішальну «п'ятірку». Після низки семінарів його сумніви (якщо такі були) розвіялися, а я увійшов до кола студентів, яких Віктор Степанович цінував і з якими постійно спілкувався.

Воловик читав на першому курсі історію стародавнього світу. Досі це мій найулюбленіший розділ історії. Віктор Степанович викладав блискуче. Як зараз бачу його трохи нахилену вперед постать, коли він, монотонно рухаючись перед партами, в такт крокам із наголосом вимовляв: «ПУблій КорнЕлій СціпіОн АфрикААнський СтАА-Арший». Як на ті часи, історія стародавнього світу була найменше зачеплена комуністичною ідеологією (звісно, від формаційного підходу і класової боротьби рабів проти рабовласників діватися було нікуди), але існували теми, заглиблюватися в які було не бажано. Однією з них була історія раннього християнства. Подейкували, що якраз на цій темі Воловик «погорів» з дисертацією. Я ж забрався в катакомби ранніх християн випадково. Привчаючи нас до роботи з науковою літературою, Віктор Степанович під

кінець першого семестру загадав кожному законспектувати якусь вчену книгу з давньої історії. Навчальний семестр тоді тривав якихось півтора місяці, тому що з перших днів вересня до середини листопада студенти перебували на сільськогосподарських роботах у колгоспі. Склалося так, що по закінченню цих робіт я захворів і з'явився на заняттях, коли брошури й тонкі книги в інститутській бібліотеці вже розібрали. Тож мені дістався об'ємний доробок Абрама Рановича «О раннем христианстве» (1959 р.). Заходившись біля книги, я майже дослівно переписав її в кілька загальних зошитів, чомусь вибравши для цього замість модної тоді авторучки «зірочку» – звичайне шкільне перо, яке дряпало неякісний папір і розбризкувало чорнило. Ошелешений Віктор Степанович довго допитувався, чому мене захопив саме Ранович і навіщо я підготував рукописну копію його книги. Я, звичайно, не міг сказати, що пізно звернувся в бібліотеку і взяв останнє, що залишилося, тому мусив щось вигадувати про зацікавлення християнською історією, оскільки вона широко відображена в творах образотворчого мистецтва, яким я продовжував займатися як художник-аматор, читач і збирач книг. Воловик знав про цю мою пристрасть, любив поговорити на цю тему, часто (й тоді, коли я вже вчився на старших курсах) переказував, в яку книгарню завезли мистецьке видання. Так завдяки Віктору Степановичу Воловику почалося моє співробітництво з кафедрою загальної історії, яке знайшло свій найбільший вияв у студентській науковій роботі. Але про це пізніше.

З подій першокурсного періоду запам'ятався ще залік з латинської мови. Не знаю, кому на кафедрі прийшла в голову щаслива думка запровадити для студентів-істориків цей спецкурс, але вже тоді я зрозумів, що вчили ми цю мову (як і старослов'янську) «для годин» викладачеві – ні про яке справжнє знання не йшлося. Значно пізніше я переконався у цьому, коли ознайомився зі станом викладання латини в навчальних закладах дореволюційної Росії, зокрема, в Полтавській гімназії часів Михайла Драгоманова (його спомини «Два учителі»). На відміну від гімназистів, ніхто з нас не читав латинських авторів цілими книгами, обходилися примітивними перекладами якихось вирваних з контексту фрагментів. Але один позитив зі знайомства з латиною я виніс. Викладач (розважливий молодик, імені якого не запам'ятав) однією з умов успішної здачі заліку поставив знання напам'ять кількох латинських прислів'їв. А я якраз придбав книгу «Крылатые латинские выражения в литературе» (1969 р.) і щодень зубрив ці вислови, вивчивши у підсумку близько трьохсот розумних фраз, від найкоротших veto та ab ovo до найдовших ubi plura nitent in carmine, non ego paucis offendar maculis та optumus quisque facere quam dicere, sua ab aliis bene facta laudari quam ipse aliorum narrare malebat Звісно, залік я склав успішно. Цікаво, що запам'ятовування цитат спонукало мене більше читати античних авторів (звичайно, у перекладах російською й українською); відтоді моя особиста бібліотека постійно поповнювалася відповідною літературою. А вивчення латини тим заліком так і закінчилося. Як тут не згадати Б. Ярхо (з його передмови 1924 р. до «Сатирикона» Петронія Арбітра): «Швидкими і вірними кроками наближаємося ми до того часу, коли людей, які одержали класичну освіту, стануть показувати на ярмарках, як ацтеків».

На другому курсі ми вивчали історію середніх віків, яку читав Олександр Хрисантович Соколовський. На відміну від Воловика він був людиною закритою. В усякому разі у мене з Соколовським довірливі відносини не склалися. До того ж, він поставив мені «четвірку» на першому семестровому екзамені, який я з якогось дива складав не в першій «п'ятірці» з кращими студентами, як завжди, а з гіршими, які домучували втомленого викладача в кінці іспиту. Це була друга з моїх трьох семестрових «четвірок» за весь час навчання в інституті й перша з історичних дисциплін. Тоді я підозрював, що несправедливі «четвірки» відмінникам час від часу ставили спеціально, щоб дотримати ліміт на підвищену стипендію (35 замість 28 крб.), встановлений для тих, у кого середній сукупний дохід на члена сім'ї (як у моєму випадку) перевищував 50 крб. Оскільки занижену оцінку поставив саме Соколовський (назовні – за неповну відповідь про повстання чомпі), у мене пропав інтерес до його особи, і поза навчальними годинами ми не спілкувалися.

Цей брак спілкування з викладачами кафедри був з надлишком компенсований на старших курсах, коли я став писати наукову роботу у Миколи Йосиповича Чупруна, викладача історії нового і новітнього часу. Тема роботи – «Національно-визвольний рух народів Чорної Африки» – базувалася на французьких джерелах, які науковий керівник надавав мені у вигляді фотокопій статей і документів, які він одержував із Москви.

Ці тексти (білі літери на чорному тлі), які можна було розібрати лише за допомогою збільшувального скла, треба було перекласти, роздрукувати, а потім використати в роботі. За домовленістю з викладачами кафедри іноземних мов переклад зараховувався до навчально-планових тисяч знаків з французької мови. Цю мову на курсі разом зі мною вчили лише три студенти, тож до занять готувалися дуже серйозно (надії, що «не викличуть», не було). Дякуючи щасливому збігу обставин (гарні викладачі й постійне вправляння), наші знання le France були досить пристойні, і проблем з цією частиною роботи не виникало. Вирішена була й проблема з роздрукуванням. Переклади я набирав власноруч на друкарській машинці, що була в комітеті комсомолу. На тій же машинці, яку випрохав дати мені «на виніс» на квартиру, де мешкав, за ніч віддрукував і всю написану наукову роботу. Набутими здібностями до механічного набору текстів відтоді користуюся постійно; довго клацав на купленій через «Посилторг» у 1975 р. друкарській машинці «Москва» (яку зберігаю й досі), а з початком комп'ютерної ери швидко освоїв набір на клавіатурі. Створену в результаті таких різнобічних зусиль наукову роботу високо оцінили на кафедрі, потім кудись надіслали, і як казав мій керівник, хтось добряче з неї поживився. Оскільки я працював одночасно ще над кількома «вченими» темами з інших дисциплін, то не дуже перейнявся долею французьких джерел і не зберіг жодного артефакту, який би засвідчив тодішній рівень написання студентських наукових робіт на кафедрі загальної історії. Миколі ж Йосиповичу я вдячний за професійну підготовку до наукових дослідів. По закінченню студій він закликав продовжувати торувати шлях в науку. Через низку обставин від вченої кар'єри довелося відмовитися, але здобуті навички самостійної праці дозволили мені досягти успіхів і на науковій ниві.

На старших курсах яскравим представником кафедри загальної історії зарекомендував себе Яків Аврамович Побеленський, який читав курс нової і новітньої історії країн Азії і Африки. Його лекції були переповнені деталізованою інформацією, яку неможливо було запам'ятати чи навіть записати, але слухати його було одне задоволення. Енергійний, життєрадісний, він любив пересипати навчальний матеріал фактами власної біографії. Побеленський вільно володів японською мовою, був учасником війни з Японією 1945 р., багато розказував про ті події. Пізніше працював з іноземними студентами у Харкові, звідки й прибув до Полтави. Свої лекції він неодмінно супроводив написанням на дошці японських ієрогліфів. Я ретельно перемальовував ті ієрогліфи в зошит-конспект. Пізніше, працюючи вчителем, зображував їх на дошці вже на своїх уроках поряд з обов'язковою цитатою латинської мудрості.

Напередодні випуску кафедра загальної історії порадувала нас запровадженням додаткового (четвертого) державного екзамену з нової та новітньої історії. Ця новина викликала негативну реакцію, миттю з'явилася ініціативна група, яка заявила протест ректору, а потім, здається, і міністру освіти. Але екзамен все ж довелося складати. Пам'ятаю, коли приніс із бібліотеки на квартиру кілька товстелезних книжок із назвами «Новая…» і «Новейшая…» (серед них особливо виділялася неприємним жовтим кольором обкладинки «Новая и новейшая история стран Азии, Африки и Латинской Америки»), двоюрідний брат Іван (студент фізико-математичного факультету), поглянувши на цю гору, запитав: «Хіба це можна прочитати?». «А вивчити?» – відповів я з інтонацією приреченого. Врешті, всім випробуванням прийшов кінець. Я одержав червоний диплом і направлення в сільську восьмирічку на Херсонщині з побажанням нести набуті історичні знання спраглим учнівським масам.

На відміну від «всесвітників», викладачі кафедри вітчизняної історії мали менше можливостей виходити за межі офіційної доктрини. Їхні лекції переважно дублювали написане в книгах, тому я більше часу проводив у бібліотеці, ніж у аудиторії. На щастя, обидва декани (і викладачі історії СРСР та УРСР) – Павло Мусійович Денисовець і його молодий наступник Микола Корнійович Бойко, цінували мій потяг до самоосвіти і не загострювали стосунків через пропуски занять, навпаки, підбадьорювали перед сесіями.

Натомість карально-виховні функції перебрав на себе інститутський комітет комсомолу, який періодично влаштовував перевірки присутніх на парах, розміщував списки прогульників на видному місці у вестибюлі, а найбільш злісних викликав на свої «судові» засідання. Незважаючи на те, що староста групи Валерій Мороко по дружбі ставив у журналі навпроти мого прізвища «енки» тільки в безвихідній ситуації безпосередньої переклички, уникнути комсомольського суду мені не вдалося. Логіка з боку обвинувачення була на рівні законів історичного матеріалізму: пропуски тягнуть за собою неуспішність. «Ну ж бо, скільки у тебе двійок?» – грізно запитував кожного «підсудного»

хтось із комітетчиків, смакуючи наперед торжество наведеної вище логічної конструкції. Коли черга підраховувати двійки дійшла до мене, судді були ошелешені фактом поєднання в одній особі прогульника і відмінника. Мене виставили за двері з погрозою «розібратися». Коли про інцидент доповіли декану, Микола Корнійович заявив: «За Білоуська я спокійний, він історію знає».

Оригінальною особистістю на кафедрі історії СРСР та УРСР був Антон Самойлович Черевань, який з'явився в Полтаві після тривалого (і вочевидь вимушеного) перебування на «пИвночі». Лекції читав емоційно, часто пересипаючи написаний текст розлогими відступами-розмірковуваннями. Слухати його монологи було цікаво. Характеризуючи соціальну структуру суспільства, Черевань креслив крейдою на дошці кола, показуючи, де перебувають ті чи інші групи населення і як вони трансформуються при зміні одного ладу іншим. Учителем я теж зображував подібні кола. Розказували, що так робили й інші випускники. Черевань збурив усіх, домігшись запровадження курсу історіографії, який сам читав. З цієї дисципліни в бібліотеці тоді не було підручників, тож доводилося покладатися виключно на конспекти. З цієї причини значно зріс авторитет старанних студенток, які чесно відсиджували всі лекції і, як могли, записували почуте. Їхні нотатки перед заліком переписувалися всім курсом, звісно, з великими скороченнями і лакунами. Справжнього знання предмета у нас не могло бути. Історичні твори «українських буржуазних націоналістів» розглядалися за відомим принципом: «не читав, але засуджую», в очі ми їх не бачили. Багато уваги Черевань приділяв студентському науковому гуртку, членами якого стали багато моїх однокурсників. Щоправда, коли дійшла справа до направлень в аспірантуру, знайшлося лише одне місце.

Оцінюючи тодішнє ставлення до різних навчальних курсів, слід розуміти, що з перших днів занять студенти історичного факультету зустрілися з дражливою дилемою: викладачі профільних кафедр постійно наголошували на пріоритетності професійного історичного знання, тоді як педагоги, психологи, методисти за кожної нагоди нагадували, що ми передусім майбутні вчителі, а не науковці, тож маємо серйозно готуватися до роботи з дітьми. Звичайно, наші симпатії були на боці історії, решту курсів розглядали як другорядні. (З цієї причини я залишаю «за кадром» спогади про багатьох достойних викладачів неісторичних дисциплін). Ситуація вирівнялася несподіваним чином: після проходження на четвертому курсі тривалої шкільної практики як «історики», так і «педагоги» відкрили, що все потрібне для вчительської праці вже знають і дуже неохоче поверталися за парти. Оригінальним виявом звільнення від рутини школярства став спів перед початком пар, який не закінчувався з появою лектора. Виконували виключно українські народні пісні. Оскільки майже всі відвідували інститутський або факультетський хор, голоси були сильні, мелодія лилася через відкриті вікна на вулицю, заповнювала обидва поверхи інститутського корпусу, викликаючи захоплення і заздрість у решти discipuli. Викладач терпляче чекав, але спів на припинявся. Тоді в аудиторію вбігав декан Бойко і намагався втихомирити співаків. До кого звертався, той замовкав, але решта виводила далі. Інколи це тривало хвилин десять-п'ятнадцять. З початком нової пари ситуація повторювалася. Пісенний бік інститутського життя взагалі потребує окремого розгляду (я теж з першого курсу не розлучався з гітарою). Пісні супроводжують кожну нашу зустріч випускників, і хоча з кожною такою зустріччю хористів стає все менше, щоразу звучить Gaudeamus і весь незабутній репертуар студентської юності.

З позицій сучасності наше тодішнє виучування курсу й читання історичних книг мало обмежений характер. Ідеологічна цензура робила недоступною англійську, німецьку, французьку та іншу наукову літературу. Певною мірою я намагався розширити коло знання за рахунок видань «соціалістичних» країн, опанувавши для цього кілька слов'янських мов, але це тільки побільшувало читацький голод. Про те, щоб продовжити студії за кордоном, не було й гадки. З цього погляду тодішні студенти (і викладачі) не реалізували повністю свій потенціал, маневруючи між бажаним і можливим.

Попри все, більшість із нас зберегли інтерес до інтелектуальної праці, чого, на мою думку, не вистачає нинішній студентській молоді. Те знання, яке нам доводилося виробляти освітою, розповсюдилося, дякуючи електронним засобам інформації, і почало сприйматися, як щось готове, легке. Тонкощі професійного знання поступилися місцем поверховій утилітарності. Занепокоєння викликає сприйняття вченості з боку «успішних» невігласів, які самі мало чого вчилися, але подібно до римських вільновідпущеників, виявляють до людей освічених, але неімущих, напівпрезирливе, поблажливо-зверхнє ставлення. Це відобра-

жає злигоднє становище людей гуманітарних професій, зокрема, вчителів. Актуальними залишаються слова Евмола з того ж «Сатирикона»: «Звеличуйте скільки завгодно любителів літератури – вони все одно будуть здаватися багатію дешевшими грошей».

Згадуючи з півстолітньої відстані вузівську науку, щоразу переживаю щемливе почуття від усвідомлення того, що наші викладачі, як і батьки, яких уже немає на світі, тоді були значно молодшими за нас ще живих нинішніх. Такими молодими, сповненими знань, сил і енергії, вони і залишилися в моїй пам'яті.

* * *

Капустян Ганна Тимофіївна,
доктор історичних наук., професор,
Кавалер ордену княгині Ольги III ступеню,
відмінник освіти України,
Почесний громадянин Кременчуцького
району, депутат Кременчуцької районної
ради VI,VII скликань,
випускниця 1977 року

ПЕРШІ СХОДИ ДО ВЕЛИКОЇ НАУКИ

Здобути наукові ступені для мене було значно простіше аніж стати студенткою історичного факультету. Закінчивши Зарудянську середню школу у 1970 році, лише за четвертої спроби стала студенткою історичного факультету ПДПІ ім. В.Г. Короленка.

1 вересня 1973 року увесь істфак зібрався в актовій залі педінституту. Мета зібрання прослуховування традиційної лекції з «фанфаронової» тематики успіхів КПРС у галузі соціалістичного будівництва. Ми, першокурсники, зайняли перші ряди. Відкрив зібрання вітальним словом володар неперевершеного інтелектуального гумору, наш перший декан доцент Микола Корнійович Бойко. До слова, наш курс особливий, адже нам вдалося пережити чотирьох деканів: Тригуб Петро Микитович, Ніколенко Степан Васильович, Побілєнський Яків Абрамович.

На першу урочисту лекцію першокурсники прийшли з зошитами і намагалися конспектувати за лектором. З відстані прожитого видається, що важливі речі об`єднують і запам`ятовуються. Пам`ятається вступне слово декана Бойка М.К., фахівця з історії українського козацтва. Це з розділу – суттєвого. І, навпаки, не суттєвого, того, що викинуте з пам`яті – ім`я лектора та назва теми пропагандистської лекції. Головною метою цього дійства було навернення нас, як майбутніх «бійців» ідеологічного фронту до самовідданої праці по пропаганді ідей марксизму-ленінізму, розвінчуванні постулатів «українського буржуазного націоналізму». Забігаючи наперед, скажу, уже, будучи досвідченими студентами-третьокурсниками, ми запитали викладача історії КПРС, колишнього інструктора Полтавського обкому комуністичної партії асистента Ф.М. Собка: «Нам, історикам, вартувало б самим почитати в оригіналі, а не в переказах, праці українських буржуазних націоналістів, адже для того, щоб критикувати потрібно володіти змістом оригіналу». На це була відповідь: «Ото те, що написано в резолюціях ЦК КПРС, ото вам і відповідь. Ні вліво, ні вправо не відступати!» Отакої вам! Само собою зрозуміло, що ми, історики, – ідеологічна опора «керівної і спрямовуючої» сили епохи. На нас система покладала надії як на власний ідеологічний «інструмент».

Але не такою то вже міцною і цілісною була та радянська командно-репресивна система. Адже залишалися студенти, які бажали навчатися і ставити незручні запитання. Працювали на факультеті і в педінституті викладачі, які змушували нас думати, а, іноді застерігали від вчинків, які б нам би могли зашкодити. Адже не секрет, що в кожній студентській групі працювали «стукачі», які пильнували за суспільно-політичними настроями і надсилали відповідні зведення до органів державної безпеки.

Дещо із пережитого в ті роки. На другому курсі «ходив» серед студентів самвидавівський зшиток творів Солженіцина. Студенти потайки перечитували заборонений твір. Про це були поінформовані відповідні органи, а учасників забороненого читання викликали для профілактичної бесіди і отримали прочухана від ректорату!

Незважаючи на спроби з боку політичної системи посіяти у народу віру у примарні успіхи соціалістичного будівництва, ця система не могла себе відтворювати без викори-

стання дармової робочої сили: колгоспників, армії, в`язнів, робітників-шефів, студентства. 2 вересня 1973 року розпочалися наші звитяги не у студентських аудиторіях, а на полях радгоспу «Вирішальний», що в Лохвицькому районі. Ми вибирали картоплю, ламали кукурудзу, перебирали овочі на токах, віяли соняшник. Моя група «А» за своїм соціальним походженням і складом статі відрізнялась від інших груп «Б» і «В» на курсі. У нас було 24 дівчини і 6 хлопців. Це були переважно вихідці з сімей тодішньої радянської місцевої «еліти»: працівників радянських, партійних установ, керівників промислових, транспортних, сільськогосподарських підприємств, торгівлі, їхні батьки займали керівні посади у лавах армії, тощо. Цей соціологічний «прикид» виявив себе під час роботи на полях «Вирішального». Разом з нами працювали досвідчені студенти третього курсу групи «А». Керівником усього цього студентського колективу був Віктор Степанович Воловик, гроза студентства, висококваліфікований викладач історії Стародавнього світу. Він же був і куратором групи «А», що на третьому курсі.

Початок нашого студентського життя саме в такий спосіб вкотре підкреслював неспроможність існуючої системи функціонувати без додаткових ін`єкцій безоплатної робочої сили. Дармова праця усіх цих соціальних категорій, до певної міри заручників системи, стримували її неминучий крах. А її агонія так надовго розтяглася у часі. Тоді як цивілізований світ кількаразово реформував стандарти життя. Радянська ж система важкою плямою лежала на шляхах поступу прогресивного людства XX століття.

Нарешті, на початку листопада ми змогли зайти в свої аудиторії. Усвідомивши цейтнот щодо обмеженого часу для становлення історика-професіонала, доводилось працювати по 16 годин на добу. Після закінчення 5-ї чи 6-ї пари одразу займали місця в читальній залі, кафедральних кабінетах. Поспішали першими захопити наукові монографії, кількість екземплярів яких була катастрофічно обмежена. І думки, навіть, не могло бути про непідготовленість до семінарського заняття, колоквіуму. Залишали інститут одночасно із закриттям читальної зали о 22-й годині. І так щодня! Про нас згодом говорили, що ми були тим останнім поколінням, яке прагнуло навчатися! Це був час щасливого пізнання, зустрічей з цікавими людьми, час плідних дискусій. Ми сперечались на семінарських заняттях у пошуках істини. Аргументовано відстоювали власну позицію. Ми були молодими максималістами і намагалися долати високу планку професійного життя, життя з необмеженими можливостями.

За два місяці наполегливої праці мені вдалося надбати доволі солідний науковий потенціал, що дозволило заявити про себе як про здібну студентку. Втішалася тим, що базова освіта, отримана у сільській Зарудянській середній школі, не поступалася іменитим міським школам. Мене помічали викладачі, пропонували спробувати писати під їх керівництвом наукову роботу. Однак інтуїтивно обрала науковим керівником професора Антона Самійловича Череваня – громадянина, дисидента, вченого. Професор Черевань – один із небагатьох у когорті нескорених, здатних змінювати світ. Він не лише аналізував проблему, але піддавав її глибокому осмисленню. Саме процес осмислення під силу далеко не кожному науковцю.

Професор Черевань організував науковий гурток для здібних студентів. Там він навчав нас «ремеслу історика»! Мені він доручив посаду старости гуртка. А перед тим старостами були студентки попередніх періодів навчання: Віра Кошова, Світлана Юренко, Надя Коробейнік, Ліда Берестова. Перша і головна серед інших лекцій, прочитаних професором для слухачів гуртка, мала тему «Методологія і методика історичного дослідження». Цю лекцію, висновки і рекомендації її я запам`ятала на все подальше наукове життя, вона залишилась для мене структурним еталоном у подальших наукових розробках. Змінювались часи, але принципи, уроки, надані професором, не підлягають інфляції.

Антон Самійлович мав велику бібліотеку (третю, як він одного разу зазначив – попередні зникали під час арештів чи війни). Віддані науці студенти мали честь бути запрошеними на гостини до професора. З особливим зворушенням і цікавістю я згодна була загубитися у його кабінеті поруч з друзями її величності – музи історії пані Кліо.

У часи жорстокої цензури професор Черевань не міг публічно висловлювати власне бачення радянської дійсності. Але його вислови спонукали мислити, порівнювати, аналізувати. «Ви, в силу обставин, – застерігав він, – змушені будете висловлюватися публічно у захист цієї (радянської – Г. К.) дійсності, то будьте свідомі того, що ви змушені так говорити, але це не має стати вашими переконаннями!» Він застерігав нас від можливої

спокуси працювати у радянських, партійних, комсомольських органах. Адже система потребувала соціальної підтримки, і, в першу чергу, ідеологічної, а історики перебували в її перших лавах. Громадянська позиція наставника була продиктована стандартами його життя. Він був дисидентом радянської системи, тричі репресований. Перший раз після вбивства Кірова, другий – після повернення з полону в 1945 році, третій у вирі репресій так званої «групи врачей», працюючи у Молотовському університеті. Він мав загострене почуття громадянської справедливості. До останніх днів шкодував, що його покоління інтелектуалів відходить, а система не дозволяла написати правду про політичні репресії.

Професор Черевань і зовні був фізичним велетнем. Його лекції сприймались як щось величне, глибинне. Професор читав доволі складні курси: «історіографія», «джерелознавство», «допоміжні історичні дисципліни». Це був неосяжний океан історичних емоцій, героїв, фактів, подій. Це був величний спектакль історичного дійства! Професор володів даром історика-енциклопедиста, але водночас наголошував на важливості теоретичних узагальнень, висновків. Він цінував у студентів вміння поставити проблему. Відоме череванівське «Чому?» заслужило на поетичний жарт студентства. Він спрямовував нас формувати в собі професіонала: «Відчувайте завжди себе істориком! Не марнуйте час! Набувайте свої знання постійно. Навіть, йдучи вулицею, ставте перед собою питання стосовно побаченого історичного об`єкту – у зв`язку з чим виникла ця будівля, пам`ятник…?»

Моє перше наукове дослідження присвячувалось періоду жовтневої революції 1917 року у Кременчуці. Професор Черевань визначав не стільки тематику наукової роботи, а звертав увагу на набуття студентом досвіду історичного дослідження, вміння працювати з джерелами. Серед доступних джерел на той час були музейні фонди, тогочасна періодична преса, мемуари учасників подій. Моя перша наукова робота була відзначена Дипломом першого ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт 1974 року.

Вузькому колу студентів Антон Самійлович рекомендував запізнати інших викладачів педінституту, його однодумців. Зокрема такими він вважав Верезомську Олександру Луківну, доцента кафедри математики, куратора студентського наукового товариства, Соколовського Олексія Хрисанфовича, доцента кафедри всесвітньої історії, одного з провідних медієвістів в Україні. Зустрічі з цими Людьми допомогли в подальшому становленні мого професійного життя.

Час, відведений для навчання у науковій школі професора Череваня, завершився. 24 березня 1975 року після чергового гіпертонічного кризу професор пішов у Вічність. Глибокими драматичними емоціями для мене завершався другий курс навчання на факультеті. На третьому курсі ми захищали курсову роботу по кафедрі всесвітньої історії. Я обрала науковим керівником доцента Соколовського, який запропонував тему курсової роботи «Ідея рівності в селянському антифеодальному русі Західної Європи XI-XVII ст.» Це був плідний час роботи над історичними джерелами, хроніками. Над оригінальними текстами джерел середньовічних хронік працювала у відділі іноземної літератури Державної бібліотеки імені Леніна у Москві. Цілеспрямованість і наполегливість у досягненні мети сприяли реалізації власних студентських наукових амбіцій. У 1976 році в Саратовському університеті на Всесоюзному конкурсі студентських наукових робіт із всесвітньої історії моя робота удостоєна Диплому третього ступеня.

На той період в педінституті масово не практикувались захисти дипломних робіт. Лише в окремих винятках, за рішенням кафедри, студенти отримували дозвіл на підготовку та захист дипломних робіт. Решта – складали державні іспити. У червні 1977 року я успішно захистила дипломну роботу з історії середніх віків. Саме аграрна тематика у подальшому й визначила напрям наукових досліджень. Тематика моєї кандидатської та докторських дисертацій присвячена суспільно-політичному життю українського села 1920-1930-х років.

Успішній долі історика-вченої я насамперед завдячую рідному історичному факультету ПДПІ, викладачам, які сприяли всіляко нашому успішному професійному становленню: професор Черевань Антон Самойлович, професор Тригуб Петро Микитович, професор Зубань Олександр Карпович, професор Жученко Володимир Семенович, доцент Соколовський Олексій Хрисанфович, доцент Самойленко Олександр Павлович, доцент Ревегук Віктор Якович, доцент Побілєнський Яків Абрамович, доцент Авдєєва

Маргарита Олександрівна, доцент Литвиненко Нінель Степанівна, старший викладач Мазуренко Лідія Логинівна, старший викладач Ліхіна Людмила Степанівна, старший викладач Воловик Віктор Степанович. Цим фахівцям, наставникам, мудрим і далекоглядним, я нині складаю свій щирий пошанівок і доземний уклін.

* * *

Лахижа Микола Іванович,
доктор наук з державного управління, кандидат історичних наук, професор,Перший заступник директора Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги в Полтавській області, випускник 1977 року

СПОГАДИ СТУДЕНТА І ВИКЛАДАЧА

Автор цих спогадів завжди з вдячністю згадує Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка, історичний факультет, кафедру загальної (всесвітньої) історії, їх викладачів та співробітників, оскільки з ними пов'язаний досить тривалий, складний, але цікавий період життя, час становлення як людини, викладача та науковця: навчання (1973-1977), робота на кафедрі загальної (всесвітньої) історії на посадах асистента, старшого викладача, доцента (1977-1998), з перервою на навчання в аспірантурі МДУ ім. М.В. Ломоносова (1982-1885), втім – й у ті роки, контакти з працівниками історичного факультету були постійними, вони підтримуються і сьогодні, як і дружні відносини з багатьма колегами.

Саме на період другої половини 1970-их та 1980-ті роки з приходом на посаду ректора І.А. Зязюна та впровадженням новітніх педагогічних технологій припадає, на наш погляд, становлення інституту як відомого в світі навчального та наукового закладу. У ті роки, із залученням до будівельних робіт студентів та викладачів, збудовано нове навчальне приміщення, гуртожитки, профілакторій, спорткомплекс. Головне ж – інститут зростав як кількісно, так і якісно.

В період 1970–1980-их років навчання в педагогічному інституті, а надто на історичному факультеті, було престижним. Випускники історичного факультету часто ставали директорами шкіл, завучами, працювали у партійних та державних органах. Тому конкурси доходили до 7-8 чоловік на місце. Викладачі кафедри завжди залучалися до роботи у приймальній комісії, а часто були її секретарями, що розглядалося більшістю з них як необхідне і відповідальне, але вимушене завдання.

Як і більшість студентів, автор у студентські роки намагався «проходити мимо деканату», потрапляючи туди за запрошенням або коли потрібно було «відпроситися» для поїздки до батьків. Декани – Микола Корнійович Бойко, Петро Микитович Тригуб, Яков Аврамович Побіленський сприймалися як «небожителі». Доступнішим був заступник декана Михайло Васильович Бака, педантизм якого відмічався студентами.

Кафедра загальної історії сприймалася студентами як одна з двох (поряд з кафедрою історії СРСР) основних кафедр історичного факультету, предмети якої стосувалися зарубіжної історії, а відтак були особливо цікавими і складними. Окрім обов'язкових програмних дисциплін, кафедра пропонувала й спецкурси, наприклад, автором уже в період 1990-тих років читалися спецкурси «Зарубіжне мистецтво» та «Політичні системи зарубіжних країн». Популярністю користувалися й наукові гуртки, які створювалися та велися провідними викладачами кафедри. Це була хороша наукова школа, де обговорювалися як теоретичні, так і методичні питання.

Кафедра запам'яталася автору сильним і рівним колективом викладачів, кожен з яких був особистістю і по-своєму оригінальним, що відзначалося студентами й було підставою для анекдотів з життя, які згадуються й досі. Особливо яскраво проявлялося це під час щорічних студентських «капусників», більшість персонажів яких зазвичай були «зчитані» з членів кафедри: кандидатів історичних наук, доцентів – вмілого оповідача, романтичного й одночасно практичного та амбітного завідувача кафедри Миколи Йосиповича Чупруна; наступного завідувача кафедри – обдарованого, працьовитого й педантичного Михайла Васильовича Баки, про якого з повним правом можна сказати, що «він сам себе створив»; широко ерудованої, завжди критично налаштованої й гострої

на слово Маргарити Олександрівни Авдєєвої; популярного декана факультету, оригінального у своїх висловах знавця історії Сходу Якова Аврамовича Побіленського; Олексія Хрисанфовича Соколовського, солідний вік якого проявлявся у забудькуватості, але згладжувався завдяки дивній рухливості та пам'яті на прізвища й події минулого як в історії, так і на практиці, а також старших викладачів – уважного до недоліків та нюансів життя студентів Віктора Степановича Воловика, коментарів якого побоювалися; поважної й мудрої Лідії Логинівни Мазуренко. Прикладом значної популярності кафедри та її викладачів може бути активне згадування про них під час традиційних «капусників».

У кінці 1970-их років склад кафедри поповнили випускники Полтавського педінституту О.О. Поляков, М.І. Лахижа та випускники Київського університету ім. Т. Г. Шевченка О.М. Мельников, Б.В. Год, В.В. Ставнюк, р.В. Майборода, В.О. Рибачук, Н.І. Самойленко, яких поступово почали підключати до читання лекцій. Кафедру історії СРСР поповнили Н.Я. Цехмістро, О.О. Нестуля, Л.А. Власенко. Таке суттєве кадрове розширення викладацького складу факультету було викликане збільшенням набору студентів. Окрім оволодіння теоретичними та методичними знаннями, молоді викладачі залучалися до кураторства, вступних екзаменів, громадської (партійної, комсомольської, профспілкової) роботи, періодичного керівництва народною дружиною, участі у художній самодіяльності тощо. Особливим дорученням була участь у читанні лекцій для населення, частина з яких досить пристойно, як на той час, оплачувалася через товариство «Знання». Така школа теж була корисною, особливо з точки зору спілкування з різними аудиторіями слухачів.

З боку керівництва інституту особлива увага зверталася на зовнішній вигляд викладачів та студентів: обов'язковими для хлопців були костюм та краватка, яку називали «зязюнчиком». Періодично проводилася й кампанія боротьби з курінням, тому запеклий «курильщик» В.С. Воловик щоперерви «вибігав» на вулицю, де збиралася досить широка компанія викладачів та студентів. Антиалкогольну кампанію на факультеті сприймали з гумором.

Суттєвою рисою того часу були тісні зв'язки між факультетами та постійне змагання: спорт, художня самодіяльність, нові методи роботи тощо. Факультети та кафедри пов'язували й чисто людські зв'язки між викладачами на грунті спільних інтересів. Так, автору запам'яталося приємне і корисне спілкування з такими «маститими» доцентами кафедри історії СРСР як П.М. Тригуб, О.П. Єрмак, В.Н. Жук, О.П. Самойленко, В.Я. Ревегук та молодшим поколінням, яке репрезентували Т.П. Демиденко, О.О. Нестуля, Л.М. Новохатько, Н. Я. Цехмістро. Окремо як взірець інтелігентності пригадується професор В.Є. Лобурець.

Авторитет викладачів складався в першу чергу з професійного підходу до справи, глибоких знань своїх предметів та педагогічних вмінь. На відміну від сьогоднішнього часу, основний акцент робився на опікуванні викладачів навчанням та вихованням студентів, тому вимоги до наукової роботи були нижчими. Публікації у серйозних наукових журналах, яких було всього кілька на республіку, були рідкісними, в основному готувалися тези виступів на наукових конференціях. До того ж доводилося проходити цензуру.

У середині 1980-их – на початку 1990-их років викладачі кафедри активно бралися за розробку госпрозрахункових тем. Це було суттєве додаткове навантаження (поїздки в райони, збір матеріалів, робота в архівах та бібліотеках, написання тексту тощо), але фінансування господарських тем давало помітне доповнення до зарплати викладачів, дозволяло забезпечувати поїздки до бібліотек Москви та Києва та матеріально поповнювати фонд кафедри.

На початку 1990-их років помітним був перехід значної частини викладачів кафедри до вивчення краєзнавчої тематики, що було викликано більшою доступністю до джерел та проведенням на базі інституту наукових конференцій з краєзнавства, що забезпечувало публікацію матеріалів.

Значна увага зверталася на методику проведення лекцій та семінарів. Майже всі заняття викладачів кафедри проводилися українською мовою із застосування доступних на той час методичних засобів – діапроекторів, мальованих таблиць тощо, обов'язково використовувалися карти, як настінні, так і в атласах. Широко застосовувалася дошка: обов'язковим було написання на ній основних дат, прізвищ, термінів. Ставилося завдання – навчити студента вільно працювати з картою та дошкою.

Значна увага зверталася на вироблення у студентів практичних вмінь щодо застосування у школі набутих знань, що виявлялося, зокрема, в оформленні кабінету всесвітньої історії та закріплених за кафедрою аудиторій. Робота виконувалася власними силами викладачів, насамперед, М.В. Баки, із залученням студентів, які мали художні здібності.

Яскраво запам'яталася важка й сувора школа становлення молодого викладача. Як правило, доводилося вести семінари з більшості дисциплін кафедри. Наприклад, автору у перші роки роботи довелося проводити семінарські заняття з історії стародавнього світу, історії середніх віків, нової та новітньої історії, часто у групах старших курсів, студенти яких мусили звикати до нового іміджу свого колишнього колеги. Зазвичай, вдавалося знайти спільну мову. Своєрідним було спілкування молодого викладача зі студентами заочного відділення, переважно людьми літніми і досвідченими. У нагоді могли стати лише знання матеріалу та помітне прагнення якісно робити свою справу. Звичайно ж, були окремі спроби перевірити молодого викладача на знання та витримку.

Важливою школою становлення викладача були засідання кафедри, особливо у частині обговорення відкритих занять чи текстів лекцій. Як правило, найбільш критичними виглядали коментарі М.О. Авдєєвої, яка була чудовим лектором, але й ці та інші висновки сприймалися із вдячністю як належна оцінка скромних умінь початківців. .

Викладачі кафедри були активними учасниками життя інституту: М.Й. Чупрун плідно працював на профспілковій ниві, зокрема, відігравав чільну роль в організації в інституті соцзмагання, готував ґрунтовні методичні рекомендації та організовував підведення підсумків, пізніше керував музеєм історії інституту. М.О. Авдєєва неодноразово обиралася до інститутських чи факультетських партійних органів; М.В. Бака, а пізніше – О.М. Мельников та Б.В. Год виконували складні функції заступника декана факультету, автор – протягом кількох років працював проректором з виховної роботи. Крім того, усі викладачі кафедри були кураторами груп, що було значним додатковим навантаженням, але сприймалося як обов'язкова частина роботи, яка має виконуватися добросовісно.

Традиційними були художні виставки, які організовували М.В. Бака та автор цих рядків М.І. Лахижа, виставляючи, як правило, на тиждень факультету, картини свої, а також – праці студентів та випускників факультету, зокрема, тодішнього директора художнього музею К.Г. Скалацького.

Складним і відповідальним завданням викладачів кафедри було методичне керівництво практикою студентів старших курсів у школах області. Тривалими були й щорічні відрядження викладачів для керівництва студентами під час сільськогосподарських робіт, які проводилися в основному щовересня, але часто затягувалися й на жовтень. Найчастіше до цієї роботи залучалися старші викладачі та асистенти кафедри, а також – доценти, які не займали в інституті адміністративних посад. Пропущений час доводилося відпрацьовувати за рахунок додаткових щоденних занять.

Наприкінці 1980-их — на початку 1990-их років важливою складовою життя членів кафедри стала участь у суспільно-політичних процесах. Бурхливими стали партійні та комсомольські збори, актуалізувалася необхідність відвертих розмов зі студентами, частіше виникали й світоглядні дискусії на кафедрі. Інколи вони набували досить різких форм. 1990-ті роки запам'яталися як важкий період змін, що вело до необхідності переосмислення матеріалів курсів, особливо, новітньої історії. Відсутність нових підручників змусила кафедру підготувати низку методичних матеріалів. Внаслідок фінансових труднощів університет неодноразово вдавався до вимушеного відправлення викладачів у відпустки за власний рахунок, збільшення навантаження без зростання оплати праці тощо. Викладачі були змушені шукати підробітки і не завжди у навчальній сфері.

У той час кафедра значно оновилася – відбулося приєднання до неї курсів історії Росії та Радянського Союзу, пішли на пенсію досвідчені викладачі на зміну яким прийшла молодь, переважно з вихованців інституту, яка сьогодні й зберігає кращі традиції історичного факультету, на чолі з мудрим і демократичним деканом Петром Кравченком.

* * *

Войналович Віктор Анатолійович,
викладач інституту 1978–1996 рр.,
доктор політичних наук, професор, завідувач
відділу етнополітології Інституту політичних і
етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса
НАН України, Заслужений працівник освіти України,
академік Української академії політичних наук,
випускник 1978 року

Ніколи не полишаючи думок і приємних спогадів про період навчання в Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г.Короленка (1974-1978), роки праці у його чудовому колективі (1978-1996), цього разу мандрівку в архіви пам'яті вирішив розпочати з перегляду відповідних ресурсів, матеріали яких дозволяють глибоко зануритись в атмосферу сучасного ритму життя рідної Альма – матер.

Приємно вражений тими разючими змінами, які сталися за останні десятиліття: істотне розширення матеріальної бази, удосконалення та осучаснення навчального процесу, очевидний прорив у забезпеченні належного фахового рівня викладацького складу (про що свідчать хоча б відомості про кількість нині працюючих докторів і кандидатів наук – непорівняну з нашими часами), активний пульс наукового, духовного, спортивного життя, широкі і плідні міжнародні контакти… Всього не перелічити.

Та головним і незаперечним сутнісним виявом цього є плідна праця колективу над збереженням і примноженням тих славних традицій і надбань, які століття тому були започатковані велетами науково-освітянської ниви: основоположником національної української педагогіки Г.Ващенком, істориками Д.Багалієм, І.Рибаковим, Н.Мірза-Авяканц, філологами й етнографами М.Сумцовим, В.Щепотьєвим, І.Майфетом, математиком В.Воропаєм, фізиком А.Побєдоносцевим, композитором і диригентом М.Верховинцем, педагогами А.Макаренком та В.Сухомлинським, вченими М.Остроградським та Ю.Кондратюком.

Саме вони, як і багато їхніх учнів і послідовників упродовж наступних десятиліть своєю невтомною працею і навчанням творили ауру одного з найстаріших педагогічних вишів України, яку нам, «семидясятникам», пощастило відчути з перших днів, коли перед нами відкрилися двері історичного факультету у єдиному та той час учбовому корпусі на Остроградського, 2.

Сто двадцять студентів – першокурсників і всі різні: «сільські» і «міські», вчорашні учні – десятикласники і вже збагачені життєвим досвідом «армійці», які стали згодом нашими старостами. Серед нас були ті, хто ще зі шкільної лави, «закохавшись» в історію, вже мали окреслені плани і визначені життєві перспективи, пов'язуючи їх із навчанням. Інші – формували їх пізніше. І звичайно ж дівчата (за кількістю і не лише вони переважали у нашому студентському колі), які з перших днів спонукали нас, хлопців, до чемності, галантності і поважного ставлення до них. Попри таку нашу очевидну «інакшість», нас об'єднувала молодість, енергія, романтика, очікування чогось особливого, надії і віра у правильність зробленого вибору. Ми подружилися, уперше закохувалися, ставали єдиною студентською родиною.

Нас згуртовувала спрага до знань і бажання бути корисним один одному в цьому. Незручні для багатьох «нульові» пари (розпочиналися о 7.15 ранку), вимогливість викладачів, насамперед на семінарських заняттях, і наше бажання їх сповна у цьому задовольнити, потребували особливих форм студентської організації і мобілізації: виключної корпоративної солідарності, колективної підготовки до практичних занять і, нікуди правди діти, призначення «чергових» головних доповідачів і співдоповідачів (більшість викладачів погоджувалися надати право виступити «бажаючим») тощо. До таких виступів готувалися ретельно, насамперед, за монографічними і спеціальними періодичними виданнями. Звичним явищем були довгі черги за літературою у бібліотеці, переповнений читальний зал, вечірнє освітлення у кабінетах кафедр (працювали до 21.00 години) … «Двійки» на іспитах були винятком, а багатьох за активну роботу на лекціях і практичних заняттях викладачі стимулювали «автоматами» («п'ятіркою» без відповіді на питання в екзаменаційному білеті).

Атмосфера творчої і відповідальної співпраці викладачів і студентів заохочувала нас до пізнання і засвоєння нових знань, підготовки себе до праці у високому «учительському

званні». Ми разом працювали, разом перемагали. Вельми шануємо Богом дану можливість називатися учнями високопрофесійних, відданих своїй справі педагогів – Баки М.В., Бойка М.К., Воловика В.С., Демиденко Т.П., Денисовця П.М., Єрмака О.П., Ліхіної Л.С., Лобурця В.Є., Побєленського Я.А., Ревегука В.Я., Самойленка О.П., Соколовського О.Х., Тригуба П.М., Череваня А.С., Юренко С.П. Безмежно вдячні їм за отримані знання, за світоглядні і ціннісні настанови, за виховання прагнення і здатності до творчої самореалізації.

Весь спектр багатого на враження студентського життя був би надто збіднений лише спогадами про навчальний процес. Адже незабутніми для нас сповненими різного роду цікавих історій і пригод залишаються «піонерські» (у таборах літнього відпочину школярів), археологічні (заслуговують на окремий нарис) та педагогічні практики. Пам'ятними є і місяці, проведені у складі студентських будівельних загонів – на будівництві нового навчального корпусу Інституту та особливо, на будовах міста Новий Уренгой Тюменської області («Темп» на чолі з командиром О.Нестулею та комісаром В.Гриценком був першим «тюменським» загоном в історії навчального закладу). З роботи на колгоспних ланах та в яблуневих садах ми розпочинали майже кожний новий навчальний рік і нерідко затримувалися там до самих «білих мух».

Ось так у загальних рисах можна описати коротку (лише чотирьохлітню) нашу студентську юність, сповнену, втім, маси незабутніх вражень і приємних подій.

Упевнений, наш вуз – Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка і надалі буде готувати до життя і праці світлі уми, дарувати радість повноцінного життя, до чого завжди прагне кожна особистість. Переконаний, всі, хто навчався в його стінах, у своїй душі назавжди залишаться студентами.

Бажаю своєму рідному історичному факультету допитливих, талановитих студентів і подальшого процвітання. Вдячний за неповторну атмосферу, яка панувала у його стінах і низько вклоняюсь всім творцям його минулого, сьогодення і майбутнього.

* * *

Христенко Олександр Борисович,
ветеран Служби зовнішньої розвідки України,
генерал-лейтенант, випускник 1979 року

Коли за усіма законами діалектики у 80-90-х роках минулого століття радянсько-комуністична система відійшла у вічність, я почав жартувати, що внаслідок зміни суспільно-економічної формації втратив право називати себе людиною з вищою освітою. Бо історію КПРС, СРСР, УРСР, науковий комунізм, науковий атеїзм разом із марксистсько-ленінськими філософією, політекономією, педагогікою, етикою, естетикою відмінили, а знань з археології, стародавнього світу, середніх віків, нової і новітньої історії, іноземної мови, технічних засобів навчання і навіть основ цивільної оборони (!!!), явно не вистачало для того, щоб вважатись високоосвіченим спеціалістом.

Спочатку, цей жарт був апробований під час спілкування з колегами в робочих групах, створюваних для підготовки проектів законів України, концепцій, державних програм, постанов і розпоряджень уряду, формування функціональних обов'язків новоутворених підрозділів спецслужб і правоохоронних органів України. Згодом, його гідно оцінили і закордонні партнери, з якими мені пощастило попрацювати у складі делегацій різного рівня, у тому числі, в штаб-квартирі НАТО. Представників іноземних спецслужб неабияк тішила байка про те, що історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г.Короленка, який мені пощастило закінчувати 1979 року, нібито спеціалізується на початковій підготовці кадрів для роботи в розвідувальних і контррозвідувальних органах. Особливо їх збуджувала побрехенька, що за кількістю співробітників спецслужб серед випускників істфаку, Полтавський педінститут може скласти конкуренцію британським Оксфорду й Кембриджу, Московському університету імені М.В.Ломоносова чи військовій академії США у Вест-Пойнті.

Але, як то кажуть: «У кожному жарті є лише частка жарту». Доля розпорядилась так, що реалізовувати отримані знання на освітянській ниві мені довелось не так довго. Майже відразу після закінчення інституту був призваний до війська, а після проходження строкової служби близько тридцяти років працював в органах державної безпеки СРСР, а потім України (КДБ, СБ, СЗР). За цей час скуштував «оперського хліба» в Решетилівці, Великій Багачці, Полтаві, Києві, Алмати, Астані, брав участь у розслідуванні резо-

нансних злочинів терористичного характеру, проведенні операцій зі звільнення наших співвітчизників з полону чеченських бойовиків, сомалійських піратів, бранців близькосхідних терористичних організацій. Випала нагода спробувати себе також дипломатом, журналістом, попрацювати і на викладацькій роботі.

Серед тих, хто пройшов ретельний відбір і був зарахований на службу в органи державної безпеки, випускників істфаку чимало. На пам'ять відразу ж приходять такі авторитетні лідери студентства історичного факультету різних років, як С. Бабенко, В. Богдан, О. Богданов, І. Верещака, М. Гузь, О. Лиштван, В. Лябах, В. Марюхно, В. Настека, С. Нестуля, М.Омельченко, А. Охотник, М. Усіченко, В.Фролов, М. Хабло, А. Чирва, І. Юрас і багато інших. На превеликий жаль декого з них поруч з нами вже немає. Одним із перших бійців Центру спеціальних операцій «А» СБ України, хто 2014 року віддав своє молоде життя у боях за суверенітет і територіальну цілісність України був випускник історичного факультету заочної форми навчання 2001 року Г. Біліченко. Світла їм пам'ять.

Звичайно, перед тим як приступити до виконання службових обов'язків кожен з нас пройшов підготовку з правових і спеціальних дисциплін, основ психології й оперативної майстерності. Утім, запорукою успіху слід вважати те, що в аудиторіях інституту нас навчили головному – умінню вчитися, аналізувати факти у взаємозв'язку з іншими подіями життя, прислухатися до альтернативних точок зору, постійно вдосконалювати набуті знання. Тому повністю поділяю думку, яку висловив кандидат юридичних наук, доцент, професор спеціальної кафедри Національної академії СБ України, полковник О. Богданов: «Отриманих на історичному факультеті ПДПІ знань і набутої загальної ерудиції мені вистачало для того, щоб впевнено почувати себе у спілкуванні із випускниками інших, можливо в чомусь більш престижних вузів».

Ми приступили до навчання у вересні 1975 року, коли молодий амбітний ректор І.А.Зязюн тільки-но розпочинав утверджувати свій новаторський підхід до підготовки вчительських кадрів. Відтак, а також з об'єктивних причин, відбувалася щорічна ротація деканів історичного факультету. П.М.Тригуба змінив високоповажний ветеран Другої світової війни С.М.Ніколенко. За ним деканат очолив улюбленець студентства Я.А. Побіленський, котрий невдовзі захворів і йому на зміну прийшов С.М. Кадєтов, педагогічні здібності якого розкрилися вже після нашого випуску 1979 року. На щастя, усім перерахованим деканам увесь цей час допомагав незмінний заступник М.В. Бака, завжди максимально зібраний і скрупульозний. За умов перманентних змін вимог до виховного процесу уся відповідальність за наше навчання й становлення як особистостей лягла на професорсько-викладацький склад факультетських і загальноінститутських кафедр. За це вдячним словом хочеться згадати ректорів ПДПІ О.К.Зубаня і В.О.Пащенка, а також П.М. Денисовця, В.Н. Жук, О.П. Єрмака, Л.С. Ліхіну, О.П. Самойленка, В.Я. Ревегука, С.П. Юренко, М.Й. Чупруна, В.С. Воловика, О.Х. Соколовського, М.О. Авдеєву, Л.Л. Мазуренко, Р.С. Балакірєву В.С. Жученка, Н.С. Литвиненко, М.І. Малич, М.Н. Павлія та багатьох інших.

Навчання на історичному факультеті припало на розквіт періоду, що увійшов в історію як «брежнєвський застій». Але часів не обирають, тим більше, що ми аж ніяк не помічали ознак тих «застійних явищ». Хіба що все відчутнішими ставали «ножиці» між бравурними лозунгами і реальними умовами життя. Дивувало не стільки те, що характерною рисою епохи «розвинутого соціалізму» був хронічний дефіцит продуктів харчування й товарів першої необхідності. Більше питань у студентів-істориків викликали подвійні стандарти при тлумаченні минулого. Наприклад, на лекціях з історії СРСР ми засуджували жорстоку колоніальну політику російського царизму, а в газетах друкувались статті про те, що саме в цей період «міцніла дружба російського з українським, грузинським, казахським та іншими народами СРСР». Більш того, «пакт Молотова-Рібентропа» подавався як втілення «споконвічної мрії республік Прибалтики влитися в братню сім'ю націй і народностей Радянського Союзу». Або чого варте створення інститутського комітету «Руки геть від В'єтнаму» під час короткочасної, але кровопролитної війни між соціалістичними В'єтнамом і не менш соціалістичним Китаєм у лютому-березні 1979 року. Хоча, піди взнай, можливо цей конфлікт так і тривав би до сьогодення, якби не активний протест студентів Полтавського педінституту!

Щоб трохи знизити активність деяких надмірно прискіпливих педагогів ми часом вдавалися до хитрощів. Так, перед державними іспитами нам начитував лекції з історії КПРС новий викладач, котрий на першому ж занятті повеселив аудиторію гучною

заявою, що він є «доцентом кафедри правлячої партії». Ніби на той час в СРСР були інші політичні об'єднання! Вдосталь покепкувавши, ми готові були простити йому цей перл, якби не явно упереджені питання на лекціях і семінарах, якими він намагався зробити із студентів-істориків випускного курсу невігласів. У всякому випадку, нам так здавалося. На допомогу «був призваний» інший доцент, але з кафедри філософії і наукового комунізму, котрий з року в рік невтомно повторював, що «пролетаріат нас веде в комунізм», а однією з головних умов перемоги соціалістичної революції є «диктатура пролетаріату». Здається, він щиро вірив у це і від того не помітив, що 1977 року в доповіді «дорогого і любимого» Генерального секретаря ЦК КПРС Л.І. Брежнєва, присвяченій 60-річчю Жовтневої революції, термін «диктатура пролетаріату» був замінений на «політична влада робітничого класу». Такої модернізації по формі, але не по суті вимагали лідери комуністичних партій Заходу, серед яких переважали прихильники ідей «єврокомунізму», котрі термін «диктатура» не сприймали. Саме на цій новації наполягав новий викладач історії КПРС, нещадно критикуючи при цьому підстаркуватих «ортодоксів». Цього було досить щоб невинним тоном задати питання доценту з кафедри наукового комунізму: «Хто ж з вас правий»? Звичайно у бурхливій полеміці переміг «ортодокс», а «доцент кафедри правлячої партії» припинив дошкуляти нам каверзними питаннями й став більш обачливим у спілкуванні з нами.

«Всевидяче око» системи, яка надійно оберігала ідейну цнотливість студентів історичного факультету, довелося відчути на собі й мені. Дипломну роботу «Великий Жовтень у Кременчуці», над якою я працював майже чотири роки, починаючи з реферату, курсової, й котра навіть перемогла на одному з етапів всеукраїнського конкурсу студентських робіт, раптом не допустили до захисту. З'ясувалось, знайшовся пильний, який вгледів у ній вихваляння націонал-комуніста Георгія Лапчинського, котрий в буремному 1917 році очолював Кременчуцьку організацію більшовиків, а згодом входив до керівництва Української комуністичної партії (УКП), за що й був розстріляний 1938 року. Оскільки це сталося безпосередньо під час державних екзаменів, довелося авральними темпами готуватися до іспиту з історії СРСР. Втім, ця прикра подія не зашкодила отримати диплом про закінчення інституту з відзнакою.

Ми жили в інші часи і в іншій державі, але студентське життя вирувало за своїми законами. Лідерами комсомольських організацій навчальних груп, факультету й інституту, зазвичай, обиралась авторитетна молодь. Щоправда, не обходилось і без кар'єристів, цинічних підлабузників з подвійними стандартами моралі. Однак, спілкування з ними – це теж своєрідна школа життя.

Справжньою віддушиною були заняття спортом і культурно-масова робота. Конкуруючи із започаткованою на фізико-математичному факультеті «Гумориною» й «Весняним балом», за підготовку якого відповідав біофак, історичний факультет 1975-1976 рр. розпочав щорічно проводити «Капусники», що згодом стали традиційними.

Життя в студентському гуртожитку – то окрема тема. Там переплелось усе: цілодобова підготовка до іспитів з галасливим переглядом спортивних змагань у «ленінській кімнаті», де був єдиний на весь гуртожиток телевізор, легкі інтрижки із справжніми любовними драмами, заняття спортом з гамірливими святами поклоніння Бахусу, веселі розиграші з драматичними подіями.

Незабутніми були сільськогосподарські роботи, якими розпочинався кожен учбовий рік і тривав аж до осінніх холодів. У бригаді з 10 студентів-другокурсників мені пощастило декілька місяців працювати на будівництві нового корпусу інституту. Причому, ми були повністю звільнені від занять, а за роботу отримували заробітну плату будівельників у повному обсязі. Але справжньою школою життя була робота в будівельних загонах «Фотон-76» у Красноградi Харківської області і «Темп-78» у Нижньовартовську Ханти-Мансійського автономного округу. Народ підбирався туди ретельно, перевага віддавалась хлопцям трудових професій, але були й виключення. Пам'ятаю слова одного із бійців, котрий через тиждень бетонних робіт зізнався, що до будівельного загону думав, що «опалубка» це морський термін. До речі, командиром першого будівельного загону педінституту «Старт-69» був голова студентського профкому, а потім полковник КДБ УРСР – СБ України О.С. Місюра. Щоправда, навчався він на фізматі.

Інститутські читальні зали й учбові аудиторії були не тільки місцем навчань. Там виникали й зароджувались дружні стосунки, які витримали перевірку часом й тривають ось уже майже сорок років. Декому повезло створити в інституті також міцні сім'ї. З

майбутньою «генеральшею» Христенко (Лебідь) Іриною, якій з 1992 по 2000 рік пощастило працювати лаборантом новоутвореної кафедри історії України, а згодом першою завідувачкою аспірантури вже Полтавського педагогічного університету імені В.Г.Короленка, ми познайомилися 31 серпня 1975 року під час вручення студентських квитків. Разом їздили на сільськогосподарські роботи, в будівельний загін, на педагогічну практику, ходили в кіно, театри на концерти, а після чотирьох років романтичного кохання 7 липня 1979 року у переддень вручення дипломів одружилися. Так і йдемо по життю, згадуючи студентську молодість.

* * *

Зелюк Віталій Володимирович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
ректор Полтавського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського,
випускник 1983 року

П'ЯТЬ ВАЖЛИВИХ РЕЧЕЙ, ЯКІ ДАВ МЕНІ ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Історичний факультет, із яким мене пов'язують студентські роки (1979–1983), значною мірою сформував мене як особистість. Школа і родина – важливі чинники становлення людини, але головні якості моєї особистості огранило, виявкравило саме студентське життя.

Історичний факультет – це школа життя, це стан душі і суміш цінностей, це місце, яке завжди надихає на пізнання і створює чудових людей, це моя alma mater, і любов до неї – це надовго.

Що ж дав мені історичний факультет?

1. Навчив думати, усвідомлювати, розвиватися та рухатись уперед.

Навчання на історичному факультеті сформувало здатність до навчання протягом життя. Навчило вчитися постійно, шукати нову інформацію. А головне – розвинуло спроможність до системного мислення, системного осмислення історичних, суспільних процесів та пошуку їх причин. Це helicopter view, коли бачиш вже масштабно, а не вузькопрофільно.

Цьому сприяла, безумовно, висококласна викладацька команда історичного факультету – велика спільнота однодумців, котрі доповнювали та збагачували одне одного, давали нам поштовх вчитися та діяти, допомагали долати усі страхи та перепони, і справді давали ґрунтовні знання. Це Віктор Петрович Мирний, Олександр Петрович Єрмак, Віктор Якович Ревегук, Тетяна Прокопівна Демиденко, Олексій Олексійович Нестуля, Петро Анатолійович Кравченко і, звісно, пам'ятний усім історикам, легенда істфаку того часу Віктор Степанович Воловик.

Вони пояснювали, де ми недобачили і де у нас є сильні сторони. Уміти подумати й висловити свою думку – це майбутнє не тільки для історика.

2. Мистецтво публічних виступів.

Історичний факультет зусиллями куратора нашої групи В. П. Мирного дав мені шанс сформувати і постійно відточувати мистецтво публічних виступів.

На ІІ курсі В. П. Мирний рекомендував мене у лекторську групу обласного комітету комсомолу. Будучи студентом, довелося виступати в різних навчальних і трудових колективах, починаючи від півтисячної студентської аудиторії Полтавського кооперативного технікуму, цехів Опішнянської керамічної фабрики, Полтавського пивзаводу, працівників бурових установок і аж до зали Кременчуцької колонії для неповнолітніх злочинців. Це формувало впевненість публічної поведінки, навички комунікації з аудиторією, здатність динамічно реагувати на запитання, вести діалог, аргументувати свою позицію.

3. Місце сили духу.

Для мене як студента, котрий активно займався спортом, зокрема силовими єдиноборствами, зразком був упевнений у собі, сильний чоловік декан історичного факультету Сергій Микитович Кадєтов, висококласний боксер.

Зринає в пам'яті спогад про його реакцію з приводу пригодницької історії, яка трапилася зі мною і моїм товаришем Сергієм. Надвечір ми поверталися в гуртожиток, і біля кінотеатру ім. Котляревського зазнали нападу озброєних ножами незнайомців. Довелося використати весь арсенал прийомів рукопашного бою для захисту. Ми перемогли, але потрапили до міліції. У ті часи, коли студент потрапляв у міліцію, його могли й відрахувати із навчання, однак ми не відчули жодного тиску із боку адміністрації факультету. Ба більше – Сергій Микитович виказав нам із Сергієм розуміння, підтримку і солідарність щодо необхідності відстоювати свою гідність. Цей урок чоловічої, впевненої поведінки запам'ятався на все життя.

4. Розуміння дружби й любові.

Історичний факультет дав мені відчуття і розуміння справжньої дружби. Зокрема, подарував дружбу з Олександром Пересипкіним, із яким товаришуємо й досі і разом пройшли багато й радощів, і випробувань і в студентські роки, і впродовж десятків років після закінчення інституту.

Одне із випробувань на вірність дружбі, яке довелося пережити в студентський період, відбулося після завершення педагогічної практики у Павлишській школі. Мене викликав до себе в кабінет начальник відділу кадрів інституту, представився співробітником КДБ СРСР і запропонував написати інформацію про антирадянські висловлювання мого товариша. Дякувати Богу, мені вистачило сили духу й розуму цього не робити.

Пишаюся, що моїми друзями й однокурсниками є одні з найактивніших розбудовників освіти Полтавщини учитель історії і правознавства ліцею № 1 Едуард Фісун, багаторічний директор школи, дослідник-краєзнавець Олександр Олексенко, завуч школи № 28 м. Полтави Ірина Земелько, меценат і підприємець Іван Момот. Й ще десятки добрих друзів-товаришів.

Історичний факультет подарував мені мою долю. Це моя дружина Ніна, випускниця історичного факультету.

5. Практика як мірило цінностей.

Незабутні враження і досвід залишили археологічні практики під керівництвом Світлани Павлівни Юренко. Романтика польового життя, можливість доторкнутися руками до історичних артефактів X століття (ми ж розкопували той вал у Путивлі, на якому легендарна Ярославна вранці-рано співала-плакала, пориваючись душею до свого лада!). Це формувало картину світу, розширювало знання, поглиблювало розуміння і відчуття історії людства, суспільства, рідного краю.

Неймовірно великий слід лишила літня педагогічна практика в піонерському таборі «Зірковий» Кременчуцького автомобільного заводу. Чи не найбільшим моїм уроком, що його я виніс із того часу, стала аксіома: пріоритет – робити справу, яку доручили і за яку несеш відповідальність, особисте – потім.

І, звичайно, робота в студентському будівельному загоні, що гартувала працею, давала нові навички, висловлюючись сучасною мовою, – «робітничі компетентості».

Спасибі тобі, улюблений факультете! З ювілеєм!

* * *

Фісун Едуард Геннадійович,
учитель історії і правознавства КЗ «Полтавський міський багатопрофільний ліцей №1 ім. І. П Котляревського» Полтавської міської ради Полтавської області, учитель-методист, випускник 1986 року

«КОЖЕН ІЗ НАС, ... БУДУЄ СВІЙ НЕПОВТОРНИЙ ВСЕСВІТ»

Швидкоплинна ріка буття… Ніби нещодавно, 35 літ тому, я, тільки-но закінчивши 10 клас, вступив до омріяного історичного факультету Полтавського педінституту! Чотири абітурієнти на місце! Емоції, хвилювання, надії… Ось і перша лекція з історії стародавнього Сходу. Викладач – Віктор Степанович Воловик. Для історичного факультету – легендарна постать. Вдивляється в новачків і починає… Довжелезні складносурядні чи складнопідрядні речення, складні мовні конструкції, де одне речення могло тривати три-чотири хвилини, невідома нам марксистсько-ленінська методологія, тільки йому одному прита-

манна артикуляція, жестикуляція, своєрідна лексика, а ще обов'язково вкраплення гумору, що виливався у гомерівський студентський сміх, – а нам, першокурсникам, все це потрібно ще й конспектувати. Отож, після перших 45 хвилин два новоспечених студенти покинули аудиторію. Віктор Степанович, що мав унікальну зорову пам'ять, звичайно, серед 120 слухачів, точно вказав прикмети втікачів. Цілий перший курс ми занурювалися в давню історію. Віктор Степанович розповідав і про шумерів, і про єгиптян, і про греків, і про римлян, але про які б народи чи правителів лектор не говорив, які б політичні режими не аналізував, він був блискучим майстром недомовок, довгих пауз, саркастичних посмішок, ніби натякав: «Це я нашу історію маю на увазі, розповідаючи про тиранів, це не Римська імперія, це наша…» Закінчивши вуз (а ми мешкали поряд), я роками мав надзвичайну насолоду й розкіш спілкуватися з Віктором Степановичем, стоячи годинами в чергах за молоком чи сметаною. До речі, коли онучка Віктора Степановича обирала клас у Полтавській гімназії № 6, я запитав її: «Чому йдеш до історичного класу?» – і почув відповідь: «Так я ж онучка самого Віктора Степановича!».

Через місяць навчання усі студенти виїхали на лани й у садки допомагати радгоспам і колгоспам збирати щедрий полтавський урожай. Працюючи й відпочиваючи, ми стали рідними, друзями. Ми важко працювали, а увечері пили п'янке щербанівське яблуневе вино, грали на гітарах, співаючи як українські пісні, так і пісні А. Макаревича, групи «Beatles», О. Розенбаума тощо. А далі знову навчання… Відверто, я не був старанним студентом, бо забагато уваги надавав спортові й читанню світової класики, яку обожнював і, отож, мав проблеми з відвідуванням курсу з історії КПРС. Одного разу, коли я опрацьовував у читальному залі непартійну літературу, підсів до мене декан факультету Сергій Микитович Кадєтов і каже: «Вы много пропускаете, не пора ли вам, Фисун, в армию»? А це ж якраз через пару місяців після того, як радянські війська увійшли в Афганістан. Я йому тихим голосом першокурсника кажу: «Я пацифіст». Здається, він сприйняв мій гумор чи громадянську позицію з розумінням.

Ще одна історія трапилася з моїм одногрупником Сергієм Їжаком. На прісноп'ятному семінарському занятті з історії КПРС предметом обговорення була колективізація. Сергій обмовився, що в його селі був голод і багато односельців померло. Викладач почав голосно кричати, що це брехня, ніякого голоду не було. Сергій доводив, що є могили і йому дідусь розказував. На що почув: «Твій дід брехун». У суперечках закінчився семінар, та не закінчилася історія. Викладач написав доповідну на ім'я декана, у якій з партійною прямотою, як представник правлячої партії, вимагав відрахування Сергія з ідеологічного факультету. На щастя, усе обійшлося, але ці події викликали шок. Так промайнув перший курс…

А далі – незабутня археологічна практика. То було спекотне літо московської олімпіади й смерті В. Висоцького. Ми тоді під палючим сонцем місяць провели у розкопі. Із М. Орловським (зараз директор школи № 29 м. Полтави) носили носилки з землею. 25 сходинок у розкоп вниз і стільки ж назад угору. Праця гідна рабів і студентів-першокурсників, яким вкрай потрібен залік. Дівчата готували їсти на вогні, від чого болів живіт. Жили в лісовій сторожці. Продуктів не було, і після роботи йшли на колгоспні землі в пошуках картоплі, цибулі, качок… так, і качок! Про причини браку продуктів ми мали припущення, про які я публічно сказав керівникові експедиції… Усі отримали «зараховано», а я не мав його до 4 курсу! Та все ж це були чудові, неповторні часи. Посвята в археологи, серпневі зорепади, охорона розкопу, вірші біля нічного багаття, щовечора Бі-Бі-Сі – і знову навчання… А особливістю підготовки до семінарських занять була та обставина, що монографії або статті були в одному екземплярі і, отже, о 7.30 старанні студенти займали чергу в читальний зал. По – доброму заздрю сучасним істфаківцям! Практично все оцифровано. Сидиш вдома і читаєш…

На другому курсі семінари з історії середніх віків вів заступник декана й мій куратор Олександр Максимович Мельников. Добрий, людяний, з великим почуттям гумору, професійний адміністратор. Запам'яталтсь мені і чудові семінари з філософії, які проводив нинішній декан, тоді асистент Петро Анатолійович Кравченко – людина з глибоким знанням історії філософії.

Після другого курсу влітку була так звана вожатська практика, тобто праця в піонерських таборах. Я працював у таборі «Волошка», і про цей період можна написати сценарій до фільму. Надзвичайно багатий матеріал, з гумором, з пристрастями, із 800… дітлахів, серед яких були болгари, поляки, росіяни…, із 60 вожатими… Вожаті, як правило, з істо-

ричного і філологічного факультетів. Багато студентів після табору побралися… Фантастичні враження, літні ночі, великий педагогічний досвід, близько 40 років у таборах…

Не можу віднайти слів, аби передати шквал емоцій, які викликали наші студентські «капусники». Через образи античних богів, героїв, вкладаючи в їхні вуста цитати лекторів, ми показували як вади декого з них, так і філігранний, дотепний, мудрий гумор наших улюблених викладачів. Калейдоскопом проходять перед очима їхні образи… Ось запальна, ерудована, вдумлива, знавець Французької революції Маргарита Олександрівна Авдєєва; ось флегматичний, спокійний, справжній українець Віктор Якович Ревегук; замріяна, інтелігентна, красива, закохана в методику викладання історії Тетяна Прокопівна Демиденко; з газетою «Правда» на лекціях, чіткий, стрункий, лаконічний Василь Єгорович Лобурець; знавець російської й зарубіжної культури й історії селянської реформи, а також поціновувач плавання професор Павло Мусійович Денисовець; знавець німецької й новітньої історії, художник і велосипедист Михайло Васильович Бака; серйозний, з красивим поставленим голосом, спеціаліст з археографії Олександр Петрович Єрмак; знавець французької революції, новітньої історії, поважний, який знає собі ціну, ветеран війни – Микола Йосипович Чупрун; вольовий, у якійсь мірі авторитарний (показував нам на лекціях сеанси гіпнозу), філософ, естет, професор Іван Андрійович Зязюн; релігієзнавець, знавець безлічі українських прислів'їв,, поціновувач тенісу Володимир Олександрович Пащенко; строгий, з незмінною трубкою, елегантно вдягнений, спортивний, московський інтелектуал, аристократ Сергій Микитович Кадєтов…

Кожен із викладачів є творцем фундаменту світогляду, на якому кожен із нас, випускників славетного історичного факультету Полтавського педагогічного інституту, будує свій неповторний всесвіт.

Завдяки Вам, шановні викладачі, ми відбулися як учителі, як професіонали, як громадяни.

* * *

Булава Леонід Миколайович,
викладач історичного факультету з 1992 р.,
кандидат географічних наук, доцент

ПРО ЗАПОЧАТКУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

До початку 1970-х років підготовка вчителів географії велася тільки в двох педагогічних інститутах України (Луганському і Мелітопольському). У більшій кількості вчителів готували географічні й геолого-географічні факультети університетів. Щодо Полтавщини, то географію в школах викладали, здебільшого, вчителі, які здобули базову біологічну або історичну освіту в ПДПІ імені В.Г. Короленка. Впродовж 1970-1980-х років були відкриті природничо-географічні факультети в Київському, Сумському, Ніжинському та інших педінститутах сусідніх із Полтавщиною областей. Зокрема, з початку 1980-х років у Сумському педінституті готували вчителів географії та біології за цільовим замовленням для шкіл Полтавської області.

У кінці 1980-х років про підготовку на природничому факультеті ПДПІ вчителів за поєднанням спеціальностей «географія та біологія» задумався ректор І.А. Зязюн. Проте, цей проект не був реалізований. Саме в період «Перебудови» чимало осіб, які мали базову освіту вчителя історії, почали переходити на роботу із партійних, комсомольських та інших органів до шкіл. Із Міністерства освіти СРСР, якому був підпорядкований Полтавський педінститут, надійшов сигнал про необхідність суттєвого зменшення кількості студентів для підготовки вчителів історії та суспільствознавства. До того ж, зі служби в армії були демобілізовані чоловіки-студенти, раніше призвані зі студентської лави, й на окремих курсах численність студентів становила до 150 осіб. Зважаючи на це, ректор прийняв рішення клопотати перед міністерством про відкриття спеціальності «історія та географія» (аналогів подібного поєднання тоді в педінститутах України не було). Це клопотання подане з метою збереження від суттєвого скорочення підготовки вчителів зі спеціальності «історія».

Дозвіл був отриманий, і під кінець 1989 року новообраний декан історичного факультету П.А. Кравченко почав агітацію серед студентів 2-го курсу з тим, щоб частина з них (3 групи) згодилася перейти зі спеціальності «історія та суспільствознавство» на

спеціальність «історія та географія». 30 осіб 1-го курсу набору 1989 року теж були переведені на новоутворене поєднання спеціальностей автоматично (випуск 1994 р.).

Улітку 1989 року до нас із дружиною дійшли чутки про плани започаткування в Полтаві такого поєднання спеціальностей. Отримавши підтвердження, що спеціальність дійсно відкрита на моїй Малій Батьківщині, в грудні того ж року мав співбесіду з керівництвом інституту й факультету з приводу переходу на роботу в ПДПІ. Із цих бесід зрозумів, що процеси перебудови в СРСР, які зумовили припинення викладання в школах суспільствознавства, розглядали як тимчасове явище. Тому і введення другої до «історії» спеціальності розглядалось як вимушений тимчасовий захід. А нам радили «почекати, не зриватися з насидженого місця».

Тільки на початку 1990-1991 навчального року викладання географічних дисциплін було доручене кафедрі історії УРСР, яка працювала в складі: О.П. Єрмак в.о. завідувача (із кінця лютого 1991 р. – завідувач кафедри), доцент В.Я. Ревегук, старший викладач П.Я. Гавриш, асистенти С.Б. Іващенко та І.І. Діптан, старший лаборант Г.В. Лаврик, лаборант С.В. Катишева. Єдиним викладачем географічних дисциплін на кафедрі впродовж року була доцент Л.І. Гоженко. Деякі навчальні дисципліни викладали біологи.

Але після проголошення незалежності України зміни стали невідворотними, тому кафедру історії УРСР поповнили асистенти – викладачі географії Злобіна С.О., Кушнір Л.Л., Кушнір Л.М. Відповідно до рішення ради Полтавського педінституту від 25.10.1991 року кафедра історії УРСР була реорганізована на кафедру спеціальних історичних дисциплін та географії.

Із вересня 1992 року на цю кафедру були прийняті й ми з дружиною – доцент Леонід Булава і асистент Ольга Мащенко (після обміну квартири з Кривого Рогу на Полтаву, відмовившись там від завідування кафедрою та обіцяного призначення деканом географічного факультету). І хоч ця квартира була набагато менша за криворізьку, декілька років ходили по вулицях і на роботу просто щасливими, що ми – в САМІЙ Полтаві! І що майже збулася дитяча мрія: як і багато хлопчаків, любив історію (особливо – політичну); географію теж любив. Але на час поєднання історії з географією не було в жодному інституті. Тому при вступі вибрав поєднання географії з біологією.

На початку роботи кафедри її завідувач О.П. Єрмак значну увагу приділяв оформленню стендів у кабінетах. Під його керівництвом викладачі-географи працювали над забезпеченням географічних дисциплін навчальною літературою та наочністю. І хоч за 8 років спільної роботи значні тертя були (бо професійні інтереси були, все ж, різними через дивний еклектичний склад викладачів), ми ніколи не доходили до проявів ворожнечі.

Студенти перших випусків, які вступали ще на спеціальність «історія», загалом вирізнялися високим інтелектуальним рівнем і практично всі мали хороші й відмінні показники успішності.

У 1993 році, на наше прохання, були розроблені нові навчальні плани з більш логічною послідовністю викладання географічних дисциплін.

У 1996 році декан факультету, замість поєднання «історія і географія», добився набору 1 групи спеціальності «історія та економіка» (скориставшись нашою ідеєю про доцільність поєднання спеціальностей «географія та економіка»). Цей експеримент виявився невдалим, і більше набору на вказане поєднання спеціальностей не було (як і поєднання спеціальностей «історія та культурологія»). У 1997 році, незадовго до відставки з посади декана, П.А.Кравченко добився набору для підготовки вчителів історії та правознавства. Останнє поєднання спеціальності й спеціалізації «правознавство» виявилося затребуваним.

Збільшення в другій половині 1990-х років навантаження на ставку до 1548 годин, та зменшення кількості груп за поєднанням спеціальностей «історія та географія» зумовило скорочення викладачів-географів. Таким чином, у штаті кафедри спеціальних історичних дисциплін та географії у 1998-1999 навчальному році за основним місцем роботи працювали тільки 2 викладачі (і то, не на повну ставку): Л.М. Булава та Л.М. Кушнір.

Навантаження в 1369 годин на 0,87 ставки було за межами здорового глузду, неймовірно виснажувало. Тому став подумувати про можливість переходу на роботу в інший заклад. Тим більше, що в ті роки уклав для учителів і учнів чимало підручників і навчальних посібників, які мали попит. А перспективи нашої спеціальності в ПДПІ були неясними. Але несподівано ситуація змінилася на краще. Ще влітку 1997 року деканом історичного факультету став Б.В. Год, який дещо прихильніше ставився до спеціальнос-

ті «Географія» і викладачів-географів. Проте, як було сказано вище, ця спеціальність на історичному факультеті перебувала в досить пригніченому стані. Тому в кінці зими 1999 року декан природничого факультету М.В. Гриньова висловилася про намір ліцензувати підготовку студентів за поєднанням спеціальностей «географія та біологія» на своєму факультеті. Цей намір підштовхнув Бориса Васильовича запропонувати нам підготувати матеріали для ліцензування спеціальності «Географія» як першої, в поєднанні зі спеціальністю «Історія». Що й було зроблено. Щоправда, від самого початку було обмежено ліцензовану кількість студентів (25 осіб) та кількість осіб що навчалися за держзамовленням (15 осіб, хоч була можливість ліцензувати спеціальність зі значно більшим обсягом держзамовлення).

Спеціальність із кваліфікацією випускників «Учитель географії, історії та основ економіки. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи» виявилася досить популярною. Тому наступного, 2000 року ліцензований обсяг прийому студентів на 1-й курс був збільшений до 40 осіб.

Тільки з 1 вересня 2000 року кафедра спеціальних історичних дисциплін та географії була реорганізована в кафедру географії та краєзнавства (її завідувачем був до 25 вересня 2015 р.). Спочатку в штаті кафедри працювали географи Л.М. Кушнір, І.І. Іщенко, О.М. Мащенко. Збільшення обсягу навчального навантаження сприяло подальшому покращенню кадрового складу кафедри. Нами були зроблені пропозиції декільком найбільш творчим учителям м. Полтави (до речі, не всі вони відразу їх прийняли, але, з рештою, майже всі згодом перейшли працювати на кафедру). Першою погодилася перейти Н.С. Іващенко, учитель гімназії №31 (після двох років роботи, вона повернулася на попередню посаду). У кінці 2000 року почала працювати на кафедрі за сумісництвом Л.П. Вішнікіна. Із січня 2003 року прийшла працювати А.А. Шуканова. На початку 2003 – 2004 навчального року в штат кафедри був прийнятий О.А. Федій. Принцип набору був простим: люди мали бути творчими, кваліфікованими, здатними діяти автономно в своєму секторі відповідальності. На них можна було покладатися. Починаючи з 2004 року на кафедру почали приходити її випускники (зокрема, С.М. Шевчук і Т.С.Япринець), які суттєво впливають нині на діяльність університету.

Понад 10 років навантаження вистачало штатним викладачам на півтори ставки + сумісникам; ритм життя кафедри був відносно усталеним. А потім настали переломні роки: 2012-2013 рр., коли зрозумів, що для вирішення проблем вищої педагогічної освіти потрібно виходити на загальнодержавний рівень; 2015 р. – зменшення кількості ставок, що співпало з потребами колег у самореалізації.

І кілька слів про створення цього видання. Я – людина, яка «горить» проектом, що найбільше цікавить у певний період життя. В останні півроку таким проектом був аналіз організації історичної освіти й пошук інформації з різних джерел про викладачів-істориків – від часу започаткування нашого закладу (виконав понад 70 нарисів із майже 180-ти). Цей проект може й не до кінця себе вичерпав, але додав мені сил для життя і «горіння», тому присвячений проектові час згадую із задоволенням.

* * *

Мішин Анатолій Вікторович,
працівник філії НСТУ «Полтавська регіональна дирекція «Лтава», заслужений журналіст України, випускник факультету 1996 року

МОЯ ІСТОРІЯ ПРО ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У вже далекі радянські часи школярі розпочинали вчити історію в 4 класі, приблизно у віці 10 років. Я відразу зрозумів – це моє. Мріяти про професію історика розпочав, мабуть, саме тоді. Принаймні, у старших класах точно знав – вступатиму саме на історичний факультет.

1985 – історичний рік для Радянського Союзу (прихід до влади Горбачова, початок «перебудови») і для мене також. Я закінчив Полтавську середню школу № 14. Але до Полтавського педагогічного інституту документи не відніс. Дещо зупиняло. По-перше, цей заклад завжди був оплотом «українства» на Полтавщині, а я тоді тільки розумів, але не володів українською мовою (дитя радянського військового, можна було її не ви-

вчати). По-друге, марка Полтавського педінституту на той час була чи не найпрестижнішою серед аналогічних радянських закладів – треба віддати належне тодішньому ректору І.А. Зязюну. По-третє, найпопулярнішим факультетом був саме історичний – конкурс зашкалював за 10 абітурієнтів на одне місце.

Отже, була невдала спроба вступити до Воронезького педінституту, а після служби в армії – здійснив дві також невдалі спроби вступу до Московського державного університету (МДУ). Штурм істфаку МДУ виявився дуже зухвалим прагненням – конкурс до 20 абітурієнтів на місце. Взагалі, період «перебудови» (1985-1991) – піковий щодо популярності історичної освіти в СРСР. Вплив комуністичної ідеології слабнув, сама держава сприяла пізнанню «білих плям» – так тоді називали невідомі, а точніше заборонені для чесного вивчення події та явища. Чимало молоді прагнуло долучитися до такого пізнання у лавах студентів історичних факультетів.

У 1991 році нарешті і я отримав таку можливість. Ось так: на початку «перебудови» (1985 рік) боявся, а наприкінці – вступив до Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. Пам'ятаю, із якою гордістю розглядав студентський квиток або заходив до «старого» корпусу на перші лекції. Щось є в цьому корпусі саме від історії. Її тодішній стрімкій хід відбивався і на навчальній програмі – ще б пак, перший курс першого року Незалежності України.

Ми були перші і, здається, останні, хто вивчав такий предмет як «Історія східного слов'янства» замість скасованої у 1991 році «Історії СРСР». А ще «не пощастило» вивчати традиційну для першокурсників радянських вузів «Історію Комуністичної партії СРСР». Її замінили цікавим, як на мій погляд, предметом – «Суспільно-політична історія двадцятого століття». Її скорочена назва в російському варіанті звучала доволі загрозливо, але нас це веселило – «СПІД» (укр. – захворювання СНІД).

До речі, щодо мовного питання, яке мене в свій час відлякувало. Вже до вступу до Полтавського педінституту я самостійно (заочні курси) вивчав українську мову. Мій рівень тоді був ще так собі. Але самі викладачі педагогічного надихали на удосконалення. Під час лекцій, семінарів, практичних вони дуже легко, я б ще сказав – елегантно, переходили з джерельної української на чисто російську, коли російськомовні студенти зверталися з питаннями.

Особливо це зачаровувало під час дискусій на історичну тематику. А вони тоді в суспільстві точилися ох які, а тим більше на істфаці. Величезна заслуга в цьому мудрого і демократичного декана факультету Петра Анатолійовича Кравченка. Руйнування монополії марксистсько-ленінських поглядів спонукало студентів до заяв, а іноді до хитрощів від незнання: «Навіщо тут цитувати класиків, ідеологія яких зруйнована?». Розумні, досвідчені викладачі перепитували: «Чому і які їх цитати неправильні? Хто з інших мислителів думав інакше і як?». Ось таке спонукання до вивчення різних думок потім допомагало мені у становленні кар'єри журналіста.

Із третього курсу заочної форми навчання я почав прощатися, на жаль, із мрією про кар'єру історика. Саме тоді пристав на запрошення працювати на Полтавському обласному телебаченні, яке також переживало революційні часи і потребувало свіжого подиху. Впевнений, що поєднання навчання та роботи пішло лише на користь моїй журналістській роботі. Ремесло журналіста та історика схожі: вивчення й аналіз фактів, причин, різних точок зору щодо них, встановлення головних учасників… Список можна продовжувати. Хіба що у журналіста менше часу для всього цього та менше прав для особистого висновку.

Саме за компетентними висновками, коментарями я та чимало моїх колег з телебачення та радіо «Лтава» звертаємося до викладачів нині вже Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Я не називаю кожного особисто, бо боюся про когось з них ненавмисно забути. Дякую Вам за чудову освіту і допомогу!

* * *

Петренко Ірина Миколаївна,
доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки
та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
лауреат премії імені Самійла Величка,
лауреат премії Президента України для молодих учених у 2017 році,
секретар Полтавської обласної організації
Національної спілки краєзнавців України,
випускниця 2000 року

НЕЗАБУТНІ СТУДЕНТСЬКІ роки (1995-2000 рр.)…

100-річчю створення історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
із вдячністю за незабутні студентські роки присвячую

У 1995 році після закінчення Полтавської гімназії № 32 за результатами співбесіди я вступила на навчання на історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка. Навчалася на спеціальності «Історія і культурологія».

Вибір вузу і майбутньої професії не був випадковим. Я до цього наполегливо готувалася. Здається, що любов до історії і можливість пов'язати з нею життя в мене почала викристалізовуватися в 9 класі. У гімназії історію в мене викладала талановитий учитель Виповська Алла Григорівна, яка зуміла прищепити любов до історії та цікавість до її вивчення. Це був початок 90-х років XX ст., коли історія України тільки починала вивчатися у навчальних закладах, не вистачало підручників, посібників. Пам'ятаю, що в цей час історію ми вивчали по книзі А. Лотоцького «Історія України». Це і була моя перша настільна книга з історії України. Трохи пізніше, пам'ятаю, більше користувалися працею О. Субтельного «Україна: історія».

У 10-11 класах історію викладала вчитель-методист Фесенко Катерина Федорівна. Саме вона і розпочала активно залучати мене до участі в олімпіадах з історії. За це я їй буду вдячна все життя. Очевидно, вона змогла розгледіти в мене талант майбутнього історика і прискіпливого дослідника старовини.

У грудні 1993 року, навчаючись у 10 класі, я взяла участь у першій в своєму житті міській олімпіаді з історії, де й зайняла перше місце. Потім була обласна олімпіада, де я теж зайняла призове місце. Але найяскравіші спогади мого життя в 10 класі в березні 1994 року в мене пов'язані з участю в республіканській олімпіаді у Львові, де я зайняла 3 місце в Україні. Очолювали делегацію двоє досвідчених учителів-істориків: педагог гімназії № 31 Зарубенко Олександр Леонідович та вчитель із Пирятинської гімназії Святогор Анатолій Андрійович. Поїздка в Західну Україну мене дуже вразила і закарбувалася в пам'яті на все життя своїм колоритом, історико-етнографічними, мовними, культурними особливостями. Не менше вразив Львівський державний університет імені І. Франка – студентські аудиторії, ошатність і витонченість споруди університету, краса внутрішнього і зовнішнього декору. Посівши на олімпіаді почесне третє місце, отримавши диплом, книжкові подарунки і привітання, я зрозуміла, що з історією буду пов'язане моє подальше життя. Це був початок мого наукового старту !!!

Потім в 11 класі були міська, обласна, всеукраїнська олімпіади в Миколаєві, де теж були перемоги, дипломи. В Миколаєві на Другій Всеукраїнській олімпіаді юних істориків 27 березня 1995 року я ще й одержала спеціальну нагороду від обласної Ради ветеранів за найкраще висвітлення питання з історії Великої Вітчизняної війни. У 11 класі я стала дійсним членом Малої Академії Наук України (президент – полтавського відділення МАН України – проф. Пащенко В.О.), отримавши відповідне посвідчення від 8 лютого 1995 року.

Отже, підсумую, вибір навчального закладу і фахової підготовки не був випадковим, я до цього ретельно готувалася, багато працювала. Директор моєї Полтавської гімназії 32, історик Харченко Людмила Андріївна порадила вступати на щойно відкриту спеціальність «Історія і культурологія».

Склавши шкільні випускні іспити і відсвяткувавши випускний вечір у червні 1995 року, я зі своєю приятелькою Ольгою Захарченко подали документи на історичний

факультет. До речі, Оля теж успішно вступила і навчалася в паралельній групі «Історія і економіка». Головою приймальної комісії в університеті був тоді кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Борис Васильович Год. Методисти приймальної комісії порадили звернутися до нього зі своїми паперами, до складу яких входив стос дипломів, нагород, подяк. Він уважно все переглянув, відібрав кілька дипломів, які я мала передати методисту, що давали право вступу в університет без іспитів. У той день було визначено дату співбесіди з історії та іноземної мови.

Принагідно зазначу, що з деякими викладачами з педагогічного інституту я вже була знайома. Так, спецкурс у школі читав кандидат історичних наук, доцент Олександр Петрович Єрмак. Лекції з підготовки до олімпіад для школярів викладала кандидат історичних наук, доцент Ірина Іванівна Діптан та інші.

На співбесіду в педагогічний інститут я прийшла з групою підтримки – мамою і своєю шкільною вчителькою Катериною Федорівною Фесенко. Пам'ятаю, як вони хвилювалися і переживали за мене, поки тривала співбесіда в аудиторії № 13 із комісією на чолі з деканом Петром Анатолійовичем Кравченком. Однак, все пройшло швидко і, як тепер видається, легко. Мені задали кілька запитань, я коротко розповіла про себе, а потім прочитала текст англійською мовою. Моїм експертом із англійської мови виявилася кандидат історичних наук, доцент Тетяна Прокопівна Демиденко, котра мене похвалила і зазначила, що моя вимова схожа на німецьку мову. Потім нарешті в середині липня 1995 року на поштову адресу мені надійшла листівка, у якій повідомлялося, що мене зараховано студенткою історичного факультету Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка. Саме тоді я проводила літо в селі в бабусі на Миргородщині, коли мені батьки привезли цього листа. Щастю не було меж !!! Мрія здійснилася і я стала студенткою цього вузу !!!

З усією відповідальністю хочу зазначити, що студентські роки були найкращими роками в моєму житті. Це усвідомлюєш не відразу, а пізніше, коли студентські роки вже позаду. Саме на цьому факті неодноразово наголошували наші викладачі. Моя група була унікальною і назавжди увійшла в історію університету тим, що це був перший і останній набір і випуск групи спеціалізації «історія і культурологія». У 1996 році був здійснений ще один набір такої групи, але її пізніше перекваліфікували на «історію і правознавство». А ми ж залишилися унікальними.

У нас була прекрасна, дружна і сильна група – ІК-11. Ми всі підтримували один одного, допомагали, співчували, раділи і навчалися. Куратором у нас була неперевершений педагог, відомий методист, науковець із великою літери Тетяна Прокопівна Демиденко, котра була доцентом кафедри історії України. Вона зуміла згуртувати колектив, створити групу однодумців і друзів. Завдяки Тетяні Прокопівні ми започаткували наше свято – День групи. Вперше в неформальній обстановці ми зібралися 3 листопада 1995 року в аудиторії № 13 і вирішили, що кожного року будемо відзначати цей день, як День групи. Так і сталося: протягом наступних років ми завжди збиралися цього дня і вже, закінчивши вуз, теж цього дня зустрічалися і пригадували студентські роки.

Як правило, ініціатива надходила від Ірини Вовк, незмінної старости групи протягом усього періоду навчання. Вона дбала про групу, допомагала відстаючим студентам, радила, консультувала, у разі потреби захищала. За це ми завжди були їй вдячні, вітали зі святами і цінували її підтримку та небайдужість до студентів групи.

Наша група відзначалася неабиякими талановитими і творчими студентами: одні відзначалися наполегливістю і успіхами в навчанні, інші – в концертах, КВК, масових заходах, адже були музичними, співучими і володіли почуттям гумору. Вважаю за доцільне згадати імена деяких із них, котрі мали не просто музичні, а й артистичні здібності, були випускниками музичних шкіл, – Віта Василенко, Вікторія Стрілець, Валентина Бут, Леонід Швець та інші. Гумором, талантом пародіювати викладачів факультету, неабияким музичним даром володів Дмитро Шевченко. У підготовці капусників, КВК, концертів до різних свят найбільшу участь брали студенти нашої групи, вони, так би мовити, були ударною силою факультету. Навіть нині, коли переглядаю старі записи концертів, не перестаю дивуватися неперевершеній талановитості студентів історичного факультету, котрі вміли поєднувати навчання і розваги, запалювали інших.

Пригадуючи студентські роки, звісно не можу оминути увагою і вдячністю наших викладачів, в першу чергу, факультетських. Вони назавжди вкарбувалися в серце. Це були віддані своїй праці люди, які з розумінням ставилися до студентів, були вимогли-

вими, талановитими, успішними, сильними. Викладачі були для нас взірцями чесності, відданості професії, порядності, організованості, бажанням навчити студентів і виховати їх ґрунтовними фахівцями та відданими своїй державі патріотами і громадянами. В першу чергу, варто пригадати імені викладачів із кафедри історії України, кандидатів історичних наук, доцентів: Ірину Іванівну Діптан, Олександра Петровича Єрмака, Тетяну Прокопівну Демиденко, Петра Васильовича Киридона, Людмилу Леонідівну Бабенко, Олексія Олексійовича Нестулю та багатьох інших.

Окрему подяку хотілося б висловити викладачам кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії (у роки мого навчання – кафедра всесвітньої історії). Завідувачами цієї кафедри та моїми викладачами тоді були кандидат історичних наук, доцент Михайло Васильович Бака, згодом – доктор історичних наук, професор Василь Єгорович Лобурець З приємністю згадую кандидатів історичних наук, доцентів Наталію Іванівну Самойленко, Тетяну Володимирівну Тронько, Ніну Яківну Цехмістро, Бориса Васильовича Года, старших викладачів Олександра Максимовича Мельникова, Віктора Олексійовича Рибачука, Віктора Степановича Воловика.

Зважаючи на спеціалізацію нашої групи «Історія і культурологія», багато дисциплін у нашій групі читалося кафедрою філософії. В першу чергу хочу висловити вдячність керівнику своєї курсової і дипломної роботи кандидату філософських наук, доценту Наталії Ігорівні Головіній. У нас склалися дружні і творчі відносини. Крім того, хочеться згадати й інших викладачів цієї кафедри: доктора філософський наук, професора, завідувача кафедри Петра Анатолійовича Кравченка, кандидатів філософських наук, доцентів Ірину Андріївну Бондаревську, Вікторію Миколаївну Вакуліну, кандидата філософських наук, старшого викладача Сергія Миколайовича Москаленка, асистента Олену Дмитрівну Сіпіну та інших.

Підсумовуючи, зазначу, що ніколи в житті не довелося шкодувати, що навчалася на історичному факультеті Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (закінчувала вже Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка). Цей вуз має давні освітні й наукові традиції. Ми – студенти з великою шаною ставилися до викладачів, поважали їх і намагалися наслідувати. У стінах інституту я пройшла справжню наукову і педагогічну школу, а отримані глибокі й ґрунтовні знання дали можливість швидко стати кандидатом і доктором історичних наук (до речі, першим за всю історію Полтавщини й поки що єдиним доктором із спеціальності «всесвітня історія» та одним із наймолодших в Україні). Стало можливим це завдяки відповідній ґрунтовній базі, яка була закладена в період навчання у стінах історичного факультету. Доводиться лише шкодувати, що деяких викладачів уже немає в живих, деякі – не працюють, зважаючи на вік і стан здоров'я. Однак, я їм безмежно вдячна за все. Справжні науковці і викладачі продовжують жити в своїх учнях і послідовниках !!!

Користуючись нагодою, хочу висловити глибоку вдячність всім своїм викладачам, у яких мала честь навчатися. Бажаю їм міцного здоров'я, невичерпної енергії, оптимізму, наснаги, сил і терпіння. Пам'ятайте, Ваша праця потрібна, корисна і почесна !!!

* * *

Руденко Ігор Михайлович,
канд. філос. наук, голова циклової комісії гуманітарних дисциплін Полтавського коледжу нафти і газу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, випускник 2009 року

Мабуть, у кожної людини настає у житті час, коли хочеться висловити слова щирої вдячності наставникам. Будучи студентом, я неодноразово переконувався у тому, що у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка працюють справжні професіонали, майстри своєї справи. Саме завдяки самовідданій праці викладачів історичного факультету мені вдалося оволодіти фундаментальними знаннями та сформувати професійні якості. Згадуючи про альма-матер, у моїй пам'яті відтворюються фрагменти лекцій Б.В. Года, В.О. Рибачука, Т.В. Тронько, І.І. Діптан, Л.Л. Бабенко, Т.П. Демиденко, В.М. Вакуліної, Н.І. Головіної, Л.А. Усанової та інших. Педагоги вчили, що для того, аби мати високі результати власної діяльності – необхідно наполегливо

працювати. У своїй викладацькій практиці я завжди звертаюся до цих настанов та дякую долі за те, що дала можливість бути студентом найкращого педагогічного закладу вищої освіти, отримати глибокі знання від ерудованих й креативних наставників.

Особливі слова подяки хочу висловити декану історичного факультету, доктору філософських наук, професору Кравченкові П.А. Усі роки навчання на історичному факультеті я відчував по-справжньому батьківське піклування з боку Петра Анатолійовича. Було помітно, що декан факультету, маючи вдосталь роботи, завжди щиро цікавився життям студентів, давав мудрі поради. Спілкуючись з ним, хотілося бути таким же глибоким у міркуваннях, творчим та наполегливим. Його вимогливість до себе та оточуючих завжди стимулювала мене до саморозвитку та самовдосконалення.

Приємно відзначити, що одержавши диплом з відзнакою, я отримав рекомендаційний лист про можливість вступу до аспірантури. Успішно склавши вступні іспити (спеціальність 09.00.03 «соціальна філософія та філософія історії»), моя наукова діяльність продовжилася під керівництвом Кравченка П.А. Він навчив мене долати усі життєві труднощі та впевнено крокувати до своєї мети. Готуючись до складання кандидатських іспитів, працюючи над написанням статей до фахових журналів, беручи участь у конференціях, я завжди відчував підтримку наукового керівника. Його інноваційне мислення відкривало переді мною нові горизонти наукових пошуків. Три роки напруженої роботи не були марними, адже вдалося написати наукову роботу, пройти передзахист та врешті-решт захист дисертаційної роботи в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Поради Кравченка П.А. й досі слугують мені в нагоді. Я з гордістю згадую, що я належав до наукової школи Петра Анатолійовича, який навчив мене здійснювати інтелектуальну діяльність на благо Батьківщини.

* * *

Япринець (Заєць) Тетяна Сергіївна,
кандидат педагогічних наук,
начальник навчально-методичного відділу
ПНПУ імені В.Г.Короленка ,
випускниця факультету 2006 року

СПОГАДИ ПРО СТУДЕНТСЬКІ РОКИ

Студентські роки…Шалені й безтурботні, яскраві й незабутні! Саме цей період життя – найвеселіший, найактивніший, найцікавіший і найзмістовніший, сповнений надій і задумів, а головне – позитивного настрою, коли вистачає сил і бажання на виснажливі сесії і запальні вечірки, на активну участь у житті університету та підкорення життєвих вершин. Становлення моєї особистості відбувалося саме тут – у стінах рідного Педагогічного університету. Стільки емоцій і відчуттів було отримано, стільки нового почуто й побачено, стільки усвідомлено та переосмислено…Досі згадую, як здружувалися з одногрупниками, як допомагали одне одному в найвідповідальніші моменти, як підтримували й розраджували. Спільні переживання, що, безперечно об'єднують, гумор, зрозумілий тільки нам… Саме в цей час зароджується дружба, яка триває потім усе життя. У душі відчуваю щем, адже такі миті не забуваються. Пам'ятаю, як готувалися разом до іспитів, закликали "шару", недовірливо слухали старшокурсників…Стільки безсонних ночей і виснажливих підготовок…Перша "п'ятірка" в заліковці, перша складена сесія, перша спільна студентська вечірка… Найкрасномовніше, мабуть, характеризує студентське життя класична фраза: "Від сесії до сесії живуть студенти весело". Мені пощастило здобувати фах вчителя географії, особливістю якого є велика кількість виїзних практик. Годі заперечувати, що саме в польових умовах найкраще виявляється людина. На першому курсі ми подорожували до Криму, на третьому – їздили в Карпати, на четвертому об'їжджали підприємства України. Саме під час цих практик ми мали змогу застосувати теоретичні положення у конкретних життєвих ситуаціях: хтось проявляв лідерські якості, хтось підставляв плече в потрібну хвилину, а хтось щирою посмішкою зігрівав усіх оточуючих. Ми відкривали одне одного з іншого боку, часто так несподівано! Це сприяло формуванню та здружуванню колективу, заґартовуванню студентського духу. У душі горів вогонь – здавалося, вистачить сил подолати найкрутішу вершину, віднайти найпотаємніші скарби. Ми вірили одне в одного, ми вірили в себе. Пам'ятаю, була щиро переконана: немає нічо-

го неможливого, варто тільки наполегливо працювати над собою, щоразу розширюючи власний горизонт. Ієрархія цінностей поступово формувалася тут – з допомогою куратора Любов Петрівни Вішнікіної та викладачів рідної кафедри географії ми засвоювали, що є добре, а чого робити не слід; училися вибудовувати шлях уперед, не ламатися, творити власний світ гармонії, краси, любові та розуму, дихати на повні груди, співати в унісон з мелодією дощу, жити – яскраво й повноцінно…Часом мені здавалося, що ми володіли енергією, здатною змінити хід планет і зірок…

Життя таке швидкоплинне і дається нам лише раз, а молодість повернути нікому не під силу. Тому треба вдячно приймати всі її дари, використовувати будь-які можливості, не витрачати дарма часу, гідно витримувати всі випробовування, які посилає доля. А ще – пам'ятати, з чого починали. І тих людей, які були поруч усупереч усьому. Час минає, але в душі лишається те, що тішить і заспокоює: щирі спогади про найкращу пору нашого життя – незабутні студентські роки…

* * *

Марійко Світлана Володимирівна,
кандидат філософських наук
випускниця 2007 року

Написати мікроісторію, вмістити в обмеженість рядків спогади навчання на істфаці – надскладне завдання, з огляду на те, що студентське життя – нелінійне. Воно мозаїчне – складене з множини яскравих та різнопланових активностей, подібне на варіативний персональний пазл з дисциплін та дій, який кожен складає, відповідно до своїх інтересів. Мій пазл був надзвичайно активним та цікавим, кожен елемент, який я колись інтуїтивно вкладала у свою картину студентського життя, став важливим у подальшому. І тут пощастило – складався він не 5, а цілих 10 років, аж до захисту дисертації у 2015.

Варіативна складова мого студентського життя – «мозаїка розваг» складена з численних концертів, посвят першокурсників, культпоходів до театру. Вона надзвичайно витончена завдяки «1000 років музики», вона глибока та по-чоловічому харизматична завдяки «Чебрецю», вона артистична та непересічна з театром «Фабула». Ось і порада: хочеш цікавого життя, стати успішним, навчитися писати вірші, гумористичні сценки, їздити на фестивалі? Використай свій шанс, не просто провчися чи просидь на парах 5 років, долучайся до репетицій, до багатогодинних тренувань в аудиторіях та МАЗі, отримуй безцінний досвід спілкування з надзвичайно талановитими викладачами і ці вміння неодноразово тобі допоможуть у майбутньому. Тобі ніколи не доведеться додатково навчатися ораторському мистецтву – це на істфаці – неодмінна умова успішного навчання!

Обов'язкова складова – «мозаїка навчального процесу» – ще більш яскрава, адже кожна кафедра – окрема держава, зі своїм особливим характером. Надзвичайно емоційна – кафедра всесвітньої історії та методики викладання історії: як не згадати дискусії на парах Т.В. Тронько та гумор Б.В. Года, виняткову пам'ять Ю.В. Вільхового та цікавинки від І.В. Цебрій?

Кафедра історії України – поважна та неформальна водночас – надзвичайно цікаві лекції Р.А. Сітарчука та Л.В. Бабенко, витончені уроки стилю та методики викладання Т.П. Демиденко, знайомство з силою усної історії завдяки Ю.В.Волошину і, звісно, перше знайомство з лопатою та казанком на археопрактиці у П. Я. Гавриша. Не можна не згадати кафедри географії і краєзнавста та правознавства – навчали цікаво та натхненно!

Рідна кафедра філософії – харизматична та неординарна – коли відкриваєш любов до мудрості на лекціях П.А. Кравченка, знайомишся з соціокультурними процесами з Н.І.Головіною, у захваті від логічних задач від Л.А Усанової, глибин деконструктивізму з В.М. Вакуліною. Особливі люди у моєму паззлі – П.А. Кравченко – мудрий наставник та С.В. Куцепал – філософська мама та науковий керівник, котра закохала мене у постмодернізм!

Моя мозаїка вийшла чудовою – насичені, веселі студентські роки; кожен викладач, котрий залишив слід у світосприйнятті, а, відтак – у долі; талановиті одногрупники; розуміння історичного процесу; неоціненний досвід на практиках у дитячих таборах та школах – за все це я вдячна рідному істфаку.

Блоха Ярослав Євгенович,
к. філос. н., доцент кафедри філософії
заступник декана історичного факультету,
випускник 2008 року

ВЕЛИКИЙ ПОШТОВХ У ВЕЛИКЕ ЖИТТЯ

Довго намагався охарактеризувати факультет, з яким доля мене звела на цілих 15 років і який я так не зміг залишити, одним словом. І зрозумів, що істфак це – можливості. Не буду заперечувати, що на істфаці завжди давали ґрунтовні знання, що навчання тут завжди займало пріоритетне місце серед інших форм діяльності, але коли людина прагне чогось іншого, на факультеті обов'язково створять відповідні умови і нададуть таку можливість.

Вступивши на факультет у 2003 році на спеціальність 7.010103 Педагогіка та методики середньої освіти. Історія з додатковою спеціалізацією «Правознавство», я мав неймовірне бажання продовжувати роботу над дослідженням перебігу Полтавської битви та значення даної події для подальшої історії Української держави і дану можливість мені люб'язно надав доцент кафедри історії України, куратор нашої академічної групи Олександр Петрович Єрмак (у студентські роки група на нього ображалася, що він недостатньо брав участь у її житті, але на випускному вечорі він пояснив свою поведінку. Виявляється, він намагався створити з нас самоорганізовану систему, а сам лише «Слегка за шалости бранил и в архив гулять водил»). Таким чином писати курсові роботи про дослідження Полтавської битви спочатку українськими істориками, пізніше – представниками україномовної зарубіжної діаспори мені було надзвичайно цікаво, адже за останні два роки навчання в школі я вже достатньо опанував дану проблему, а у вузі – поглиблював і вдосконалював свої знання (як результат – І місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті студентських наукових робіт (2008).

Коли постало питання вибору теми дипломної кваліфікаційної роботи, то мій науковий керівник Тетяна Олексіївна Харченко не мала жодних заперечень щодо роботи над темою «Правовий захист громадян від шкідливих наслідків спалювання опалого листя», яку я також досліджував у шкільні роки, розводячи вдома дощових черв'яків і спостерігаючи за ефективністю утилізації ними опалого листя у залежності від типу зволоження ґрунту. На дану тему я до її затвердження міг говорити годинами, тому не дивно, що з даною роботою (у співавторстві з М.С. Ізюмовим) зайняв ІІ місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті студентських наукових робіт (2008) та ІІІ місце на конкурсі «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» (2008).

Ставши у 2004 році студентським деканом історичного факультету я всерйоз зайнявся дослідженням роботи органів студентського самоврядування. Дана тема набула подальшого розвитку в роботі «Педагогічні основи організації і функціонування студентського самоврядування», написаній під керівництвом доцента кафедри педагогіки Тетяни Михайлівни Тищенко. Окрім того, що у 2008 році з цією роботою я зайняв ІІІ місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті студентських наукових робіт (2008), її основі положення були використані під час роботи на посаді студентського декана, голови тимчасової робочої групи для створення загальноуніверситетського органу студентського самоврядування у Полтавському державному педагогічному університеті, члена Всеукраїнської студентської ради.

Коли у мене виникло бажання займатися підготовкою до Всеукраїнської олімпіади з філософії та релігієзнавства (як результат – ІІІ місце у ІІ етапі), мене підтримав професор Петро Анатолійович Кравченко; захотів продемонструвати свій рівень знань з української мови на конкурсі знавців української мови імені Петра Яцика (І місце на загальнонаціональному етапі (2005), І (2005, 2007, 2008) та ІІІ (2006) місця) – плече підставила старший викладач кафедри української мови Ніна Петрівна Лебідь; зацікавила проблема голодомору 1932-1933 роках на рідній Решетилівщині – маєш підтримку від доц. О.П. Єрмака, за що віддячив йому перемогою на ІІІ етапі Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу «вчинених дій» «Голодомор 1932-1933 років. Пам'ять народу»; хочеш досліджувати життя і творчість Володимира Галактіоновича Короленка і стати претендентом на здобуття премії його імені (лауреат премії у номінації «Для студентської та творчої молоді» (2008) – знову маєш таку можливість завдяки проф. П.А. Кравченку.

Можливість продовжувати дослідження аксіологічних поглядів В. Г. Короленка була надана мені П.А. Кравченком уже під час роботи над дисертаційним дослідженням на здо-

буття наукового ступеня кандидата філософських наук. Маючи можливість нав'язати мені іншу тему, науковий керівник люб'язно погодився на ту тему, яку я йому запропонував.

Ступивши на викладацьку стезю я отримав можливість реалізувати себе не лише в науці, а й на ниві культурно-масової роботи. Ставши ініціатором у 2012 році команди з інтелектуальної гри «Брейн-ринг» «Вендета» (у команді з цією назвою я розпочинав свій шлях у клубі «Що? Де? Коли? у 1999 році), у складі якої грали переважно студенти історичного факультету, отримав можливість вболівати за них під час ігор серед команд закладів вищої освіти міста (за 2012-2018 роки «мої діти» зайняли чотири перші і два других місця).

Коли виникло бажання реалізувати себе у КВН, отримав можливість як граючий тренер у складі команди КВН «Вендета» у 2017-2018 роках взяти участь у двох кубках ректора, де ми зайняли II та III місця.

Усі ці можливості, безперечно, я та інші студенти факультету отримували та отримують завдяки ліберальному стилю керівництва декана факультету Петра Анатолійовича Кравченка, який завжди підтримував студентські ініціативи, та самовідданій праці усіх без виключення викладачів факультету, які надають усебічну підтримку кожному студенту незалежно від сфери, де він хоче себе реалізувати.

Тож хочеться закликати студентів реалізовувати всі надані їм можливості повною мірою, щоб отримати великий поштовх у велике життя, і повноцінно зреалізуватися як особистість у сучасному українському суспільстві.

* * *

Григор'єв Віталій Миколайович
член Національних спілок краєзнавців і журналістів України,
член правління Полтавської обласної спілки краєзнавців,
лауреат премій ім. Самійла Величка та Володимира Малика,
випускник 1975 року

І ЗАОЧНИКИ УМІЛИ ВЧИТИСЯ

Пам'ятаєте старий анекдот про горобця, який відрізнявся від солов'я лише тим, що отримав музичну освіту у консерваторії не очно, а заочно?

Думка про те, що справжні знання можна отримати лише на очному відділенні все ж таки, на мій погляд, хибна. Якщо раніше заочна освіта вважалося непрестижною і другорядною і то, не скрізь і не завжди, то зараз навіть студенти останніх курсів очного відділення нерідко подумують якби перевестись на заочку і працювати та і дистанційне навчання все більше набуває популярності.

Престиж історичного факультету у 1970 році, коли ми стали його студентами, був значним. На заочне відділення був конкурс чотири особи на місце. Однокурсники – це учителі після закінчення педучилищ, або хлопці звільнені в запас з армії, які вирішили здобути вищу освіту. Було навіть два учасники другої світової війни. Одному з них, який працював у обласному штабі цивільної оборони, у рік отримання диплому виповнилося 60 років! Віктор Степанович Воловик з притаманним йому гумором зауважив: «Це ви пішли вчитися щоб жінці у каструлі не заглядати?». Закінчив цей однокурсник (Ганьшин В.І.) інститут із відзнакою! І на нашому курсі такий диплом був не один! Бо усіх об'єднувало бажання вчитися. Було серед нас з десяток офіцерів Радянської Армії, яким потрібна була вища освіта такого профілю після закінчення середніх військових училищ. Всі вони були у складі однієї з груп, отримавши від нас жартівливу назву «хунта». Офіцери, натаскані в училищах і на політзаняттях з історії КПРС і марксистсько-ленінської філософії (були і такі науки), звісно ж були на голову вищими від нас, сільських учителів. З інших же предметів вони вже глибиною знань від решти однокурсників не виділялись.Таких, що як кажуть, стали у чергу за «корочками», тобто за дипломом, були одиниці.

Бажання вчитися виключало невідвідування лекцій чи семінарських занять. Стислий термін навчальних сесій та необхідність прочитати чимало відповідної літератури, змушували багато часу проводити у читальному залі, де часто-густо навіть не вистачало місць. Нерідко доводилося брати літературу і йти до читального залу сільськогосподарського інституту.

Учитися довелося при трьох ректорах. Спочатку це були М.В.Семиволос і О.К. Зубань, а диплом уже підписав І.А.Зязюн. Сесії три рази на рік, дві по 10 днів і одна місяць, не сприяли спілкуванню з ними, тому і згадати немає чого.

Деканом факультету був Микола Корнійович Бойко, який викладав курс «Історії України». Його демократизм, ерудиція і манера викладу матеріалу дуже нам подобались. У зв'язку з тим, що у той час історію України довелося вивчати за академічним двотомником та ще були «Нариси з історії України» Касименка, а підручника з історії України для студентів історичних факультетів взагалі не існувало, мене смикнуло за язика висловити цю претензію декану на семестровому екзамені. Він дуже довгим, вивчаючим поглядом подивився, зробив запис у заліковій книжці і мовчки віддав. Лише через кілька років я зрозумів його реакцію, коли зустрів одного із своїх однокурсників, який працював у органах КДБ. Це ж були 70-ті роки. Тоді заарештували Світличного, Лук'яненка, Чорновола, братів Горинів. Почалися гоніння на Івана Дзюбу.

Не обійшлося без зауваження і з боку Лідії Логвинівни Мазуренко, коли під час однієї з лекцій з нової історії у мене вихопилося: «Ну як у нас!». На що вона доброзичливо-суворо (уміла ж!) зауважила: «Молодий чоловіче! Історичні паралелі річ небезпечна!»

Надзвичайно авторитетним і глибоко шанованим у нас був Віктор Степанович Воловик. Попри глибоке знання матеріалу, вражаючу пам'ять, він філігранно володів методикою викладання, яка дозволяла ще не навченим першокурсникам вести доволі пристойні конспекти лекцій. Вміння конспектувати було закладено саме ним.

Добрим словом досі згадуємо М.О.Авдієву, М.В.Баку, О.П. Єрмака, Л.С.Ліхіну, О.П.Самойленка, О.Х Соколовського, Я.А.Побіленського, А.С.Череваня, М.Й.Чупруна. Вони не лише підтримували наше бажання учитися, а дали найголовніше – уміння вчитися. Адже багатьом моїм однокурсникам довелося працювати не лише учителями, а і директорами шкіл, завідуючими відділами освіти, інспекторами, методистами, журналістами, на державній службі, у органах місцевого самоврядування. При цьому потрібно було займатися самоосвітою, щоб належно виконувати нові посадові обов'язки.

Здатність до креативного осмислення подій спонукало декого до творчості.

Педагог Кременчуцького міського центру позашкільної освіти Валерій Григорович Голуб – літератор. Член Національної Спілки журналістів України (2008).

Лауреат кременчуцьких літературних конкурсів «Золота осінь – 2001, 2003».

Крім поезії, у творчому доробку автора є казки для дітей, п'єси, літературні пародії та афоризми. На 3-му Всеукраїнському конкурсі радіоп'єс (2010) його робота «Злива над Чересполем» увійшла до десятки кращих і була нагороджена дипломом.

Він – голова Спілки інтелігенції Кременчука, заступник голови Кременчуцької спілки літераторів «Славутич», член місцевого осередку Всеукраїнського Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка, член Полтавської спілки літераторів. Проводить активну методичну роботу серед молодих літераторів Кременчуцького педагогічного училища ім А.С. Макаренка та шкіл міста.

Директор Дерев'янської ЗОШ І-ІІ ст. Обухівського району Київської області Михайло Володимирович Карасьов – вчитель історії вищої категорії, старший учитель, краєзнавець, український письменник, літературний критик. Одним з перших в Україні розпочав дослідження подій 1917-1920 років пов'язаних з повстанським рухом отамана Зеленого. Видав книгу «Бандит Зелений» (1992).

Автор поетичних та прозових творів. Видав збірки критичних статей «Генії та божевільні» (2012) та « В пошуках українського героя» (2013).

Друкувався в журналах «Київ», «Початкова школа», «Кур'єр Кривбасу», «Однокласник», «Українська культура»; в газетах «Українська літературна газета», «Літературна Україна», «Слово просвіти», «Українське слово».

Член Національної спілки письменників України (2012), лауреат Київської обласної премії ім. Григорія Косинки (2013), премії ім. О.І. Білецького Спілки письменників України та Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України у галузі літературної критики (2016).

Викладач історії Бобринецького коледжу ім. В.Порика Білоцерківського Національного аграрного університету Кіровоградської області, краєзнавець Лашкул Георгій Олексійович один із засновників Бобринецького районного краєзнавчого музею ім. М.Смоленчука. Має понад 20 друкованих статей та матеріалів з краєзнавства у газетах та журналах України.

Саме знання, уміння і навички отримані на історичному факультеті, стали запорукою професійного і творчого зростання.

Vivat істфак!

Додаток 1.

ЗМІНИ НАЗВ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ, ЙОГО КЕРІВНИКИ

Назва закладу і посади керівника	Прізвище, ім'я, по батькові	Час на посаді
Полтавський учительський інститут, 07.1914-11.1919. Директор	Волнін Олександр Костянтинович	07.1914 – 09.1917
	Левитський Олекса Августинович	09.1917 – 08.1919
	Ковалевський Петро Іванович	08.1919 – 11.1919
Полтавський український педагогічний інститут, 12.1919 -04.1921. Голова науково-учебної ради	Булдовський Олександр Теофілович	01. – 10.1920
	Ніколаєв Валентин Федорович	01. – 04.1921
Полтавський інститут народної освіти (ПІНО), 04.1921-09.1930. Ректор	Щепотьєв Володимир Олександрович Фактично Мірза-Авакянц Наталя Юстівна	04.1921 – 03.1922
	Рибаков Іван Федотович	03.1922 – 11.1923
	Ходак Омелян Васильович	11.1923 – 09.1925
	Фарбер Матвій Харитонович	11.1925 – 09.1930
Інститут соціального виховання (ІСВ), 09.1930-09.1933. Директор	Жагар Карл Петрович	10.1930 – 10.1931
	Куліненко Родіон Петрович	10.1931 – 09.1933
Полтавський державний педагогічний інститут (ПДПІ), 09.1933-12.1946. Директор. Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г.Короленка, 28.12.1946 - 8.12.1999 Директор (1946-1958). Ректор (1958-1999)	Койнаш Петро Михайлович	10.1933 – 10.1934
	Дащенко Михайло Степанович	10.1934 – 04.1935
	Онісін Іван Максимович	04.1935 – 09.1937
	Івашина Гаврило Захарович (в.о.)	09.1937 – 03.1938
	Доценко Микола Васильович	03.1938 – 04.1940
	Асєєв Петро Миколайович	05.1940 – 09.1941
	Бойко Антон Гаврилович	09.1943 – 10.1944
	Редько Федір Андрійович	10.1944 – 08.1949
	Кирса Іван Якович	08.1949 – 08.1952
	Нененко Дмитро Степанович	09.1952 – 05.1953
	Семиволос Михайло Васильович	09.1953 – 09.1971
	Зубань Олександр Карпович	09.1971 – 03.1975
	Зязюн Іван Андрійович	03.1975 – 09.1990
Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, 9.12.1999 – 24.11.2009. Ректор	Пащенко Володимир Олександрович	09.1990 – 07.2008
	Киридон Петро Васильович (в.о.)	07.2008 – 01.2009
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, із 25.11.2009. Ректор	Степаненко Микола Іванович	01.2009 –

Примітка: У час німецької окупації Полтави навчальний процес в інституті не поновлювався.

Ректором (фактично – зберігачем майна, керівником ботанічного саду, обсерваторії тощо) з 09.1941 року по 09.1942 року був Л.П.Ткаченко, а з 09.1942 року по 09.1943 року – завідувач господарства інституту В. Є. Кизим.

(Укладач – Л.М. Булава)

Додаток 2

ПІДРОЗДІЛИ, У СКЛАДІ ЯКИХ ПРАЦЮВАЛИ ВИКЛАДАЧІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН І КЕРІВНИКИ ЦИХ ПІДРОЗДІЛІВ

(укладач: Л.М. Булава)

Назва факультету, відділу (декан, завідувач відділу)	Назва кафедри (керівник, завідувач кафедри). Особливості підготовки здобувачів освіти
Полтавський учительський інститут (09.1914 – 12.1919). Не мав поділу на факультети й кафедри.	Здійснював підготовку вчителів для вищих початкових шкіл (без поділу на спеціальності)
Історико-філологічний факультет полтавського товариства «Просвіта» (10.1918 – 04.1921). Перший фактичний керівник О.А.Левицький (10.1918-08.1919), Декани: Черноусов Є.О. (08.1918-08.1919); Рибаков І.Ф. (08.1919-04.1921)	Мав два відділи: історичний і словесний. Не мав поділу на кафедри. Працювали викладачі: місцеві, відряджені із Харкові, біженці з Росії.
Педагогічний інститут (12.1919 – 04.1921). Словесно-історичний відділ (О.Т. Бузинний)	Не мав поділу на кафедри. Статус місцевого вищого навчального закладу
Полтавський інститут народної освіти (15.04.1921 – 08.1930)	
Словесно-історичний факультет (04.1921 – 08.1922) з мовно-історичним та літературно-мистецьким відділами. Декан І.В. Лебединський	Поділ на кафедри був умовним: всесвітньої історії; історії України з методикою навчання; історії слов'ян і Росії. Історичним підвідділом опікувалися Н.Ю.Мірза-Авакянц та І.Ф.Рибаков
Факультет соціального виховання (09.1922 – 09.1928) (декани: Л.М.Степанов, 09.1922 – 02.1923; Р.В. Кутєпов, 02.1923 – 02.1923; з 1923 по 1928 О.Т. Бузинний)	1922/23 н.р.: у складі шкільного відділу факультету соціального виховання - гуманітарна секція. У 1924 р. - кафедра суспільствознавства, історії культури та історії літератури (зав.: Рибаков І.Ф). У 1924-1928 рр. спеціалізація розпочиналася тільки на ІІІ-му курсі. Один із трьох напрямів - суспільствознавчий (історія + філологія). Керівник циклової комісії - проф. Клепацький П.Г.
Факультет старшого концентру (09.1928-09.1930). Декани: О.Т. Бузинний (09.1928-09.1929); П.Х.Митрофанов (09.1929-09.1930)	Соціально-економічний відділ і соціально-економічна методична комісія (голова – проф. Клепацький П.Г.)
Інститут соціального виховання – заклад давав неповну вищу освіту (08.1930 - 08.1933)	
Шкільний факультет (09.1930-12.1932). Декани: економіст І.М. Ромер (1930-1932); філолог Ю.Ю.Циганенко (1932).	Історико-економічний відділ (зав.: П.М. Койнаш, І.Ф.Неверовський, М.А. Гнєзділін). Із 14.01.1931 в його складі утворені *кафедри:* марксизму-ленінізму (завідувач М.А.Гнєзділін); історії (завідувач П.М.Койнаш); економіки (завідувач І.М.Ромер)
Соціально-економічний факультет (12.1932-09.1933). Декан Ю.Ю. Циганенко	Історико-економічний відділ соціально-економічного факультету, який складався із кафедр: діамату; історії (зав. М.А.Курилко); економіки
Полтавський державний педагогічний інститут (з 09.1933)	
Факультет економічного, історичного та дошкільного відділів (09-12.1933), декан М.С. Дащенко. Факультет історичного та економічного відділів (12.1933-09.1934), декан М.А.Курилко	Історичний відділ. Завідувач кафедри історії М.А. Курилко. Економічний відділ. Завідувач кафедри економіки М.С.Дащенко
Історичний факультет (існував у 1934/1935 н.р.). Декан М.А.Курилко. З 09.1935 факультет розформовано, а студенти переведені до Харківського педінституту	Кафедра історії. Завідувачі, в.о. доцента: Касименко О.К.; Курилко М.А.; Стасюкайтіс Й.І. Кафедра діамату: в.о. професора Хоменко Ю.О.

У 1935-1946 рр. підготовка вчителів історії не велася. Існували загальноінститутські ідеологічні кафедри	Кафедра соціоекономічних дисциплін (09.1935-08.1939). Завідувач – Хоменко Ю.О. В.о. на час відсутності завідувача – доц. Данішев С.О.
	Кафедра марксизму-ленінізму (09.1939-09.1941) Т.в.о. зав. кафедри Мізеровський М.Я. (1939/1940 н.р.), зав. каф. Пантелєєв В.І. (1940/1941 н.р.)
Історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г.Короленка, 1946-1950 рр. Декани: Малич Марія Іванівна, 09.1946 –09.1948 Бабенко Сергій Павлович, 09.1948 – 09.1949 Мудраченко Петро Дементійович, 09.1949 – 09.1950	Кафедри: Історії СРСР, створена 17.09.1945 (завідувачі доц., ректори-історики: Редько Ф.А.; Кирса І.Я.). - Загальної історії, 1946-47, 1948-49, 1950-51; загальної історії та географії, 1947-48 н.р.; історії та географії (1949-50). В.о. зав.кафедри, доцент Данішев С.О., 1946-51
Історико-філологічний факультет ПДПІ імені В.Г.Короленка, 1951-1966 рр. Декани: Чирко Іван Трохимович 10.1950 – 05.1959 Денисовець Павло Мусійович, 05.1959 – 03.1961 Євтушенко Василь Гаврилович, 03.1961 – 08.1964 Денисовець Павло Мусійович, 10.1964 – 10.1966	Історичний відділ. Кафедра загальної історії (Соколовський О.Х.). Кафедра історії СРСР (Д.С. Нененко, Г.І. Кулик) Кафедра історії (з 1956; Г.І. Кулик)
Історичний факультет ПДПІ, ПДПУ, ПНПУ, 1966-2018 рр. Декани: Денисовець Павло Мусійович, 10.1966-07.1971 Бойко Микола Корнійович, 07.1971 – 08.1974 Тригуб Петро Микитович, 08.1974 – 06.1976 Ніколенко Степан Васильович, 07.1976 – 04.1977 Побеленський Яків Аврамович, 05.1977 – 09.1978 Кадетов Сергій Микитович, 10.1978 – 02.1982 Пащенко Володимир Олександрович, 02.1982 – 02.1983 Колбін Володимир Григорович 02.1983 – 11.1984 Шебітченко Антоніна Петрівна, 11.1984 –11.1989 Кравченко Петро Анатолійович, 12.1989 – 08.1997 Год Борис Васильович, 09.1997 – 02.2002 Кравченко Петро Анатолійович, 02.2002 –	Кафедри: У 1968 р. кафедра історії розділена на дві: - Загальної історії, 08.1968-1990; перейменована на Всесвітньої історії (доц. М.Й.Чупрун, 1968-1978; доц. Бака М.В., 1978-1997; проф. Лобурець В.Є., 1997-2000, доц. Год Б.В., з 2000 р.), перейменована на Всесвітньої історії та методики викладання історії, з 2006 (проф. Год Б.В.). - Кафедра історії СРСР, 1968-1975 рр.; у 1975-1990 рр. перейменована на історії СРСР і УРСР (проф. Лобурець В.Є., 1968-1974, проф. Денисовець П.М.,1974-1990). У 1990 р. розділена на дві: кафедру історії СРСР (проф. Лобурець В.Є.) і кафедру історії УРСР (доц. Єрмак О.П.). У 1991 р. перейменовані, відповідно, на історії східного слов'янства, 1991-93 (перейменована на історії України історичного ф-ту, 1993-97) і спеціальних історичних дисциплін та географії (1991-2000 доц. Єрмак О.П.); перетворена на географії та краєзнавства, 2000-2017 (проф. Булава Л.М., 2000-2015; доц. Шевчук С.М., 2015-16), з 05.2017 перейменована на географії та методики її навчання (доц. Вішнікіна Л.П., 2017-). - Історії України (загальноінститутська, перетворена з кафедри історії КПРС), 11.1991-04.1997 (доц. Киридон А.М., 03.1992-01.2002). - Історії України (об'єднана з 04.1997): доц. Киридон А.М.,1997-2002; проф. Пащенко В.О., 2002-2008; проф. Волошин Ю.В., 09.2008-12.2009, проф. Сітарчук Р.А., 05.2010–05.2015; проф. Бабенко Л.Л., з 06.2015). - Кафедра філософії діє у складі історичного факультету з 1992 р. (проф. Кравченко П.П., 1992-2015, доц. Головіна Н.І., 2015-). - Кафедра правознавства, створена з 09.2004 (доц. Лаврик Г.В.,2004-07; доц. Терела Г.В., 2007-08; доц. Жалій (Нагорна) Т.В., 2008-2014; доц. Пивоварська К.Б., 2014-2018).

Додаток ***3***

ПІДРОЗДІЛИ (ФАКУЛЬТЕТИ, КАФЕДРИ), У СКЛАДІ ЯКИХ ПРАЦЮВАЛИ ВИКЛАДАЧІ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН УПРОДОВЖ 1914 – 2018 РОКІВ

Назва факультету, інституту (декан, завідувач відділу)	Назва кафедри (керівник, завідувач кафедри)	Викладачі (роки роботи в закладі)
Полтавський учительський інститут (09.1914 – 12.1919)	Не мав поділу на факультети й кафедри	Тарасов В.Н., 1914-1917 Булдовський О.Т., 1917-1930
Полтавський український педагогічний інституту (01.1920 – 04.1921)		
Природничий відділ *(В.Ф. Ніколаєв)*	Не мав поділу на кафедри	Булдовський О.Т., Дубняк К.В., Самбікін М.М.
Полтавський інститут народної освіти (04.1921 – 08.1930)		
Природничо-математичний ф-т 04.1921 – 09.1922 *(В.Ф. Ніколаєв)*	Секція природничо-географічна (В.Ф. Ніколаєв)	Булдовський О.Т. (1917 – 1930), Ніколаєв В.Ф.(1920 – 1923), Гавриленко М.І. (1920 – 1960), Самбікін М.М. (1920 – 1934), Дубняк К.В. (1920 – 1922), Лук'яневич Б.Б. (1921 – 1924), Матвієнко-Гарнага Ф.Т. (1921 – 1923) Рибаков І.Ф. (1919 – 1924), Пархоменко В.О. (1924 – 1925), Ніколаєв М.Ф. (1924 – 1930), Колонтай О.М. (1925 – 1933), Педан І. С. (1928 – 1930).
Факультет соціального виховання 09.1922 – 09.1928 *(О.Т.Бузинний, 1923-1929)*	Природничо-математична предметна комісія (голова - В.С. Воропай)	
	З 1926 р. агробіологічний відділ (проф. Булдовський О.Т.)	
Факультет старшого концентру, 09.1928 – 09.1930 (О.Т.Бузинний, П.Х.Митрофанов)	Агробіологічний відділ (проф. Самбікін М.М.). Соціо-економічний відділ (М.С.Дащенко)	

Інститут соціального виховання - заклад давав неповну вищу освіту (08.1930 - 08.1933)		
Шкільний факультет, *(І.М. Ромер, 1930-32;* Ю.Ю.Циганенко, 1932)	Агробіологічний відділ (керівники: Ф.Г. Білецький, 1930-1932, І.І.Мазепа, 1932)	Кафедри: землезнавства і сільського господарства (1930/1931), агрономічних наук (1931/1932), реконструкції сільського господарства (1932/1933). Незмінний завідувач - Ф.Г.Білецький. Викладачі географічних дисциплін: Самбікін М.М., Іллічевський О.О.. На кафедрі економіки – Колонтай О.М. (1930/31), Ткаченко Л.П. викладали економічну географію.
Агро-математичний ф-т 1932-1933 (Ю.Ф. Костенецький)	Агробіологічний відділ (І.І.Мазепа, 1932-1933)	
Полтавський державний педагогічний інститут (з 1946 р. – імені В.Г. Короленка), ПДПУ, ПНПУ		
Біологічний, хімічний та географічний відділи (декан І.І. Мазепа).	Географічний відділ (1933/1934 н.р.)	Кафедра біології (завідувач – проф. Самбікін М.М.), Викладачі: Гавриленко М.І., Соколов М.О. Кафедра економіки (Ткаченко Л.П. – викладач економічної географії)
Історичний факульт. (М.А.Курилко)	Кафедра історії (1934/1935 н.р.)	Ткаченко Л.П. – викладач економічної та історичної географії
Біохімічний ф-т (1934 - 1936) Природничий ф-т (1936 - 1941)	Кафедра біології (1935 –1937) Кафедра зоології (1937 – 1941)	Ткаченко Л.П. – викладач геології та фізичної географії в педагогічному й учительському інститутах
Декани: в 1934/35 н.р. – зоолог І.І.Мазепа, в 1935/36 – хімік М.М.Дашевський, 1936-1937 географ Л.П.Ткаченко; з 25.10.1937 по 28.02.1938 в.о. декана А.П.Каришин; з 1.03.1938 по 18.4.1939 – знову І.І.Мазепа; 19.4.–1.09.1939 хімік К.Я.Скарченко; з 1.09.1939 по 17.09.1941 р. – географ Л.П.Ткаченко.		
Німецька окупація Полтави (09.1941 – 09.1943). Заняття в інституті не проводилися.		
Учительський інститут (Гур'єв М.Ф.)	Кафедра загальної історії та географії. В.о. завідувача С.О.Данішев	Підготовка вчителів природознавства і географії 5-7 класів, (1946-1951). Викладачі географічних дисциплін: Прохорова Л.І., Нікітенко Н.І.
Природничий факультет: Геологія з основами палеонтології, зоогеографія, географія рослин (1943 – 2018 рр.)		
Історичний факультет (П.А.Кравченко, Б.В.Год)	Спеціальних історичних дисциплін та географії (Єрмак О.П.), 1990-2000	Викладачі географії: Гоженко Л.І., Кушнір Л.М., Кушнір Л.Л., Злобіна С.О., Булава Л.М, Мащенко О.М., Бульба С.С., Вільховий Ю.В., Єрмаков В.В.
	Географії та краєзнавства, 2000-2017	Булава Л.М. (зав. 2000-2015), Шевчук С.М. (зав. 2015-2016), Вішнікіна Л.П. (зав. з 2017), Кушнір Л.М., Мащенко О.М., Іщенко І.І., Іващенко Н.С., Шуканова А.А., Федій О.А., Кубарєва Л.Д., Швець О.С., Єрмаков В.В.
	Географії та методики її навчання, з 2017	

Підручники і посібники викладачів географії. Дипломи студентів-географів (2018 р.)

Додаток 4

ПЕРЕЛІК УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ, ДІЯЛЬНІСТЬ ЯКИХ ДОТИЧНА ДО ДІЯЛЬНОСТІ ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В 1918 – 1921 РОКАХ

Просвітницька спілка «Українська культура» і **«Фонд національної освіти»** при її просвітницькому відділі (вул. Дворянська, 15; тепер – вул. Пилипа Орлика). Почала створюватися з 08.1919, у період денікінської окупації, представниками багатьох національно-свідомих організацій (зареєстрована судом 21.09.1919 р.). У фонд відраховували кошти (2% від оборотів) кооперативи, споживчі товариства, установи і громадяни. Фонд займався видавничо-просвітницькою діяльністю, виготовленням наочних посібників, фінансуванням українських освітніх і культурних закладів, зокрема, й Українського народного університету, Історико-філологічного факультету (І-ФФ), Учительського інституту, українських гімназій, дошкільної та позашкільної освіти тощо. За редакцією Г.Ващенка і І.Рибакова видавався журнал «Українська культура». Припинила діяльність в 1920 р. у зв'язку з реквізицією більшовиками паперу та взяття ними під контроль кооперативних організацій.

Спілка Споживчих товариств, м. Полтава (1917, на чолі з Дмитром Івановичем Шульгою). Утворена у березні 1915 р. як Полтавське товариство гуртових закупок. У 1918 р. об'єднувала 748 товариств. Мала культурницькі та освітянські відділи. Зокрема, коли уряд Директорії не надав матеріальної підтримки І-ФФ, спілка взяла його на утримання. Після остаточного встановлення радянської влади її члени восени 1920 р. були піддані репресіям, а в кінці 1920 р. спілка реорганізована на Губернську спілку споживчих товариств, підконтрольну радянській владі; І-ФФ перейшов на утримання профспілок.

Українське наукове товариство дослідження й охорони пам›яток старовини та мистецтва на Полтавщині (1918–1920) – науково-громад. організація, діяла в Полтаві. Назву та статут ухвалено 17.11.1918 р. Головою обраний В.Щербаківський, секретарем – М.Рудинський. Метою т-ва була охорона та вивчення пам›яток історії і культури, збереження й поповнення музейних збірок, популяризація істор. та пам›яткоохоронних знань.

1924 структурно реорганізоване та перейменоване на **Полтавське наукове товариство при ВУАН.**

Зусиллями членів т-ва надруковано «Записки Українського наукового товариства дослідування й охорони пам›яток старовини та мистецтва на Полтавщині» (1919).

Український клуб у Полтаві (колишній будинок Гальченка по вул. Стрітенській, 37). 18 травня 1913 р. відбулася офіційна реєстрація Українського клубу, тоді ж було затверджено й склад старшин: Є. Сіяльський (голова), П. Чижевський, Г. Маркевич, Г. Ротмістров, В. Щербаківський, В. Андрієвський, Д. Своєхотов, І. Хоменко, П. Макаренко, П. Ганько та ін. Згодом цей склад зазнавав невеликих змін. А офіційне відкриття У.к. 9.11.1913. Клуб постав як засіб обійти заборону царської адміністрації на створення товариства «Просвіта». А в 1917 році, з початком української національної революції, в цьому будинкові розташовувалося губерніальне правління та секретаріат товариства «Просвіта».

Книгозбірня по вул. Стрітенській, 37 на початку 1920-х рр. вважалася чи не найкращою у Полтаві. Проте неможливість громадським товариствам, в силу політичних та економічних умов, утримувати її в належному стані, призвела до передачі бібліотеки Полтавському історико-філологічному факультету, а згодом — часткового розпорошення, що було досить типовим явищем того часу.

Клуб проводив і концерти на користь бідних учнів українських гімназій, і збір коштів на відкриття Історико-філологічного факультету, в тому числі шляхом організації виступу відомого артиста Швеця. Крім того, в приміщенні Клубу постійно велася передплата на українські періодичні видання тощо. Закритий у зв'язку з денікінською окупацією в 1919 році та наступним захопленням Полтави більшовиками в кінці 1919 року.

Мокляк В. О., Пустовіт Т. П., Супруненко О. Б. Будинок Українського клубу в Полтаві: пам'ятка історії доби національного відродження та Української революції / ЦП НАН України і УТОПіК; ДАПО; ПКМ ім. В. Кричевського; ЦОДПА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. – 48 с.: іл.

Український народний університет - громадська фундація, що заснована за ініціативи полтавського міського товариства «Просвіта» і діяла з 8 квітня 1918 р. Урочисте відкриття відбулося 21.04.1918 р. в міському театрі. Заняття спочатку відбувалися в залі Українського клубу, а пізніше почали використовувати приміщення реального училища. Найпопулярнішим був історико-філологічний відділ. Його активними лекторами були В. О. Щепотьєв, Г.Г. Ващенко, В. М. Щербаківський, Н. Ю. Мірза-Авакянц, С.А. Таранушенко та інші, менш популярним - соціально-правничий (П.Х. Височанський, В.С. Чуйко), і ще менш - природничий відділи (О.Т. Булдовський, В.Ф. Ніколаєв). Лекторій збирав на заняття не тільки місцеву інтелігенцію, а й більшість свідомих українських сил міста, всіх, хто цікавився історією, археологією, літературою, історією мистецтва і природою краю, сприяв підвищенню освітнього рівня полтавців, становленню місцевого краєзнавства тощо.

Після відкриття восени 1918 р. Історико-філологічного факультету багато слухачів народного університету перейшли навчатися туди. Активізувалася робота народного університету в місяці денікінської окупації та в перші місяці радянської влади, але його діяльність було припинено останньою 1.04.1920 р.

Товариство «Просвіта» в Полтаві створене впродовж березня-квітня 1917 року. 28.04.1917 було обрано раду товариства, на першому засіданні якої головою обрано Г. Коваленка, сформовано ряд комісій (видавничу, лекційно-організаційно-бібліотечну, українського церковного життя, педагогічну). Назви комісій відображають основні напрями діяльності в справі пробудження національної свідомості українського народу. 18.09.1917 р. офіційно зареєстроване під назвою «Українське товариство «Просвіта» у Полтаві». 9.10.1917 рада товариства і її президія були переобрані, і її головою президії «Просвіти» став О.А. Левитський. Наступні перевибори відбулися вже 11.09.1918 р. Раду знову очолив О.А. Левитський, а його заступником став В.С. Чуйко (був її головою з 08.1919 р.).

Спочатку зібрання проводилися в різних місцях, а з 02.1918 рада старшин Українського клубу безкоштовно надала «Просвіті» право користуватися трьома залами та книгозбірнею Клубу по вул. Стрітенській, 37.

«Просвіти» також почали стихійно виникати в містах і селах Полтавщини.

12.07.1920 р. Політбюро ЦК КП(б)У прийняло постанову «Про «Просвіти»», яка ставила за мету їхню «совєтизацію» і одержавлення, а у випадку спротиву – ліквідацію. Перші репресії проти членів «Просвіти» розпочалися восени 1920 р., а впродовж 1922 р. вони були ліквідовані остаточно.

Юридичний факультет, як філія Харківського університету, російськомовний, за С.Наріжним, діяв ще в 1917 року, в приміщенні комерційного училища імені О.Бауера (нині – приміщення школи № 4, вул. Шевченка, 19).

(Укладач: Л.М. Булава)

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК БІОБІБЛІОГРАФІЧНИХ НАРИСІВ

АВДЄЄВА Маргарита Олександрівна – 148
БАБЕНКО Людмила Леонідівна – 227
БАБЕНКО Сергій Павлович – 99
БАКА Михайло Васильович – 149
БАЛАКІРЄВА Раїса Семенівна – 356
БЕЗДІТЬКО Борис Миколайович – 386
БЕСЄДІНА Наталія Василівна – 160
БІЛЕЦЬКИЙ Федір Григорович – 291
БІЛИЙ Петро Хомич – 209
БЛОХА Ярослав Євгенійович – 356
БОГДАНОВИЧ Тетяна Олександрівна – 142
БОЙКО Антон Гаврилович – 95
БОЙКО Микола Корнійович – 102
БОНДАРЕВСЬКА Ірина Андріївна – 363
БОРОДЕНКО Олена Анатоліївна – 251
БУЗИННИЙ Олександр Тихонович – 90
БУЛАВА Леонід Миколайович – 317
БУЛДОВСЬКИЙ Олександр Теофілович – 285
БУЛЬБА Степан Степанович – 302
ВАКУЛІНА Вікторія Миколаївна – 364
ВАРАВА Анатолій Якович – 365
ВАСИЛЬЄВА Олександра Миколаївна – 143
ВІЛЬХОВИЙ Юрій Віталійович – 163
ВІШНІКІНА Любов Петрівна – 305
ВОЙНАЛОВИЧ Віктор Анатолійович – 221
ВОЛГІНА Ольга Яківна – 200
ВОЛОВИК Віктор Степанович – 150, 280
ВОЛОШИН Юрій Володимирович – 239
ГАВРИЛЕНКО Микола Іванович – 288
ГАВРИШ Петро Якимович – 253
ГАВРИШ Римма Леонідівна – 224
ГОД Борис Васильович – 113
ГОД Наталія Володимирівна – 169
ГОДЕНКО Петро Ілліч – 202
ГОЖЕНКО Людмила Іванівна – 299
ГОЛОВІНА Наталя Ігорівна – 365
ГОЛОВКО Борис Михайлович – 369
ГРУШЕВСЬКИЙ Сергій Григорович – 191
ГУРА Олексій Анатолійович – 256
ДАНІШЕВ Степан Остапович – 198
ДАЩЕНКО Михайло Степанович – 94
ДЕМИДЕНКО Тетяна Прокопівна – 217
ДЕНИСОВЕЦЬ Павло Мусійович – 100
ДИШЛЕВИЙ Павло Созонович – 212
ДІПТАН Ірина Іванівна – 259
ДУБНЯК Кость Володимирович – 292
ДУЧИНСЬКИЙ Антонін Філаретович – 189
ЄВТУШЕНКО Василь Гаврилович – 101
ЄРМАК Олександр Петрович – 214
ЄРМАКОВ В’ячеслав Володимирович – 340
ЖАЛІЙ Тамара Віталіївна – 387
ЖУК Віра Никанорівна – 219
ЗЛОБІНА Світлана Олександрівна – 300
ЗУБАНЬ Олександр Карпович – 102
ЗЯЗЮН Іван Андрійович – 369
ІВАЩЕНКО Надія Семенівна – 304
ІЛЛІЧЕВСЬКИЙ Олімпій Олександрович – 291
ІЩЕНКО Ігор Іванович – 303
КАГАН Софія Хрисанфівна – 203
КАГАРОВ Євген Георгійович – 141
КАДЕТОВ Сергій Микитович – 105
КАСИМЕНКО Олександр Карпович – 197
КИРИДОН Алла Миколаївна – 222
КИРИДОН Петро Васильович – 241
КИРСА Іван Якович – 97
КЛЕПАТСЬКИЙ Павло Григорович – 193
КОВАЛЕНКО Оксана Валентинівна – 262
КОЙНАШ Петро Михайлович – 93
КОЛБІН Володимир Григорович – 106
КОЛОНТАЙ Олексій Мартинович – 289
КОСТЕНКО Василь Семенович – 204
КРАВЧЕНКО Петро Анатолійович – 123
КУБАРЄВА Любов Дмитрівна – 304
КУКАРКІН Василь Васильович – 196
КУЛИК Григорій Іванович – 204
КУРИЛКО Мусій Антонович – 94
КУТЕПОВ Родіон Васильович – 92
КУШНІР Леонід Леонідович – 302
КУШНІР Людмила Миколаївна – 300
КУШНІРЧУК Кіндрат Іванович – 200
ЛАВРИК Галина Володимирівна – 393
ЛАВРІНЕНКО Олександр Андрійович – 153
ЛАХАЧ Тамара Олександрівна – 267
ЛАХИЖА Микола Іванович – 150
ЛАХНО Олександр Петрович – 173
ЛЕБЕДИНСЬКИЙ Іван Васильович – 91
ЛИСОГОРСЬКИЙ Федір Васильович – 140
ЛІПАТНІКОВА Галина Іванівна – 146
ЛІХІНА Людмила Степанівна – 203
ЛОБАЧ Катерина Василівна – 394

ЛОБУРЕЦЬ Василь Єгорович – 208
МАЗУРЕНКО Лідія Логінівна – 146
МАЛИЧ Марія Іванівна – 98
МАТВІЄНКО-ГАРНАГА Федір Трохимович – 295
МАЩЕНКО Ольга Миколаївна – 330
МЕДВЕДСЬКА Лідія Олексіївна – 207
МЕЛЬНИКОВ Олександр Максимович – 151
МИТРОФАНОВ Павло Христофорович – 92, 345
МІРЗА-АВАКЯНЦ Наталія Юстівна – 187
МОРОЗЕНКО-КОВБАСА Антон Фролович – 144
МОСКАЛЕНКО Сергій Миколайович – 371
МУДРАЧЕНКО Петро Дементійович – 99
НАГОРНИЙ Віталій Віталійович – 398
НЕНЕНКО Дмитро Степанович – 97
НЕСТУЛЯ Олексій Олексійович – 220
НІКІТЕНКО Наталія Іванівна – 298
НІКОЛАЄВ Валентин Федорович – 286
НІКОЛАЄВ Микола Федорович – 287
НІКОЛАЄНКО Олександр Феодосійович – 372
НІКОЛЕНКО Степан Васильович – 104
НОВОХАТЬКО Леонід Михайлович – 220
ОВСЯНИЦЬКИЙ Анатолій Авксентійович – 215
ОЛІЙНИК Леонід Васильович – 205
ОНІСІН Іван Максимович – 95
П'ЯНКОВ Олексій Петрович – 198
ПАРХОМЕНКО Володимир Олександрович – 192
ПАЩЕНКО Володимир Олександрович – 112
ПЕДАН Ілько Сергійович – 290
ПИВОВАРСЬКА Каріна Борисівна – 400
ПОБЕЛЕНСЬКИЙ Яків Аврамович – 105
ПОНОМАРЬОВ Юрій Юрійович – 372
ПОПИК Іван Микитович – 202
ПОТАПОВ Олексій Миколайович – 402
ПРОХОРОВА Лідія Іванівна – 297
ПУСТОВІТ Тарас Павлович – 224
ПУШМІН Едуард Андріанович – 403
РЕВА Іван Микитович – 212
РЕВЕГУК Віктор Якович – 215
РЕДЬКО Федір Андрійович – 96
РИБАКОВ Іван Федотович – 88
РИБАЧУК Віктор Олексійович – 178
РОМЕР Іван Миколайович – 93
САВИЦЬКИЙ Леонід Юрійович – 373
САМБІКІН Михайло Митрофанович – 294
САМОЙЛЕНКО Наталія Іванівна – 222
САМОЙЛЕНКО Олександр Павлович – 213
СЕРДЮК Ігор Олександрович – 269
СІПІНА Олена Дмитрівна – 374
СІТАРЧУК Роман Анатолійович – 234
СЛОБОДЯНЮК Дмитро Іванович – 375
СЛЮСАРЕНКО Іван Григорович – 377
СМИРНОВА Віра Геннадіївна – 344
СОКОЛОВ Михайло Олександрович – 292
СОКОЛОВСЬКИЙ Олексій Хрисанфович – 145
СТАВНЮК Віктор Володимирович – 152
СТЕПАНОВ Дмитро Васильович – 378
СТЕПАНОВ Леонід Миколайович – 91
СТОВБУН Раїса Іванівна – 218
ТАРАН Яків Іванович – 378
ТАРАСОВ Василь Никифорович – 139
ТКАЧЕНКО Леонід Пилипович – 296
ТРИГУБ Петро Микитович – 103
ТРОНЬКО Тетяна Володимирівна – 180
УСАНОВА Людмила Анатоліївна – 379
ФЕДІЙ Олександр Анатолійович – 326
ХВИЛЬ Макар Миколайович – 226
ЦЕБРІЙ Ірина Василівна – 154
ЦЕХМІСТРО Ніна Яківна – 153
ЦИГАНЕНКО Юрій Юхимович – 93
ЧАЛЕНКО Іван Якович – 381
ЧЕРЕВАНЬ Антон Самойлович – 210
ЧЕРНОУСОВ Євгеній Олександрович – 87
ЧИРКО Іван Трохимович – 99
ЧУЙКО Віктор Самійлович – 407
ЧУПРУН Микола Йосипович – 147
ШАПОВАЛ Лариса Іванівна – 271
ШВЕЦЬ Леонід Миколайович – 185
ШВЕЦЬ Ольга Сергіївна – 305
ШЕБІТЧЕНКО Антоніна Петрівна – 107
ШЕБІТЧЕНКО Павло Іванович – 199
ШЕВЧУК Сергій Миколайович – 309
ШТЕПА Олексій Олександрович – 404
ШУКАНОВ Павло Васильович – 342
ШУКАНОВА Анжела Анатоліївна – 335
ЩЕПОТЬЄВ Володимир Олександрович – 89
ЩЕРБАКІВСЬКИЙ Вадим Михайлович – 190
ЮРЕНКО Світлана Павлівна – 216
ЯПРИНЕЦЬ Тетяна Сергіївна – 339
ЯРОШЕНКО Михайло Макарович – 207

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДУ І ВИКЛАДАЧІВ

АСЄЄВ Петро Миколайович – 27, 29
БАГАЛІЙ Дмитро Іванович – 14-16
БАРВІНСЬКИЙ Віктор Олександрович – 15
БОЙКО Григорій Дмитрович – 346
ВАЩЕНКО Григорій Григорович – 10-12, 22
ВЕЛИКОЛУГ Володимир Іванович – 36, 82
ВЕРЕТЕННИКОВ Василь Іванович – 15
ВЕРХОВИНЕЦЬ Василь Миколайович – 21
ВОЛНІН Олександр Костянтинович – 9
ГАВРИЛІВ Мирослав Степанович – 20
ГРИНЕВИЧ Костянтин Едуардович – 15
ГУРІН Олексій Овсійович – 35
ДЕСЕНКО Лев Іванович – 26
ДОЦЕНКО Микола Васильович – 27, 29
ЖАГАР Карл Петрович – 25
ЗАКАЛЮЖНИЙ Віктор Маркович – 284
ЙОГАНСЕН Майк Гервасійович – 15
ІВАШИНА Гаврило Захарович – 29
КАПУСТЯН Ганна Тимофіївна – 34
КОВАЛЕВСЬКИЙ Петро Іванович – 11
КРОТЮК Світлана Федорівна – 82
КУЛІНЕНКО Родіон Петрович – 25
КУЛЬБАКІН Степан Михайлович – 15
КУЛЬЧІЙ Олег Олександрович – 382
КУЦЕПАЛ Світлана Вікторівна – 348
ЛЕВИТСЬКИЙ Олекса Августинович – 10-11, 13-14,
ЛЕВЧЕНКО Юрій Миколайович – 85
ЛИПНИЦЬКИЙ Анатолій Володимирович – 284
ЛИХМАН Максим Сергійович – 284
ЛОГВИН Михайло Михайлович – 284
ЛОЗОВСЬКИЙ Борис Йосипович – 31
ЛУК'ЯНЕВИЧ Борис Борисович – 283
МАЙБОРОДА Раїса Віталіївна – 81
МАСОЛ Світлана Леонідівна – 82
МИРНИЙ Віктор Петрович – 34
НЕВЕРОВСЬКИЙ Іван Фаустович – 25-26
НЕСТУЛЯ Людмила Анатоліївна – 34
НОЧОВНИЙ Юрій Володимирович – 382
ПАНТЕЛЕЄВ Володимир Іванович – 29
ПІДЛІСНИЙ Микола Павлович – 80
ПОЛЯКОВ Олексій Юрійович – 34, 81
ПОШИВАЙЛО Федір Іванович – 11, 24
РЕДЬКО Микола Павлович – 31, 345
РОДЧАНІН Євген Георгійович – 346
САГАРДА Микола Іванович – 15
СЕМИВОЛОС Михайло Васильович – 33
СМОЛЯР Наталія Олексіївна – 284
СТАСЮКАЙТІС Йосип Іванович – 28, 345
СТРІЛЕЦЬ Василь Васильович – 382
СУМСЬКИЙ Лука Несторович – 28
СУМЦОВ Микола Федорович – 15
ТАРАНУШЕНКО Стефан Андрійович – 15
ТЕРЕЛА Галина Василівна – 382-383
ФАРБЕР Матвій Харитонович – 23, 25
ХАРЧЕНКО Тетяна Олексіївна – 382-383
ХОДАК Омелян Васильович – 20-22
ХОМЕНКО Юхим Олексійович – 28-29, 345
ШАПОВАЛ Юрій Михайлович – 382
ШМІТ Федір Іванович – 15
ШТИЦЬКИЙ Захар Сидорович – 30

АВТОРИ СПОГАДІВ

БІЛОУСЬКО Олександр Андрійович – 415
БЛОХА Ярослав Євгенійович – 441
БУЛАВА Леонід Миколайович – 432
ВОЙНАЛОВИЧ Віктор Анатолійович – 425
ГРИГОР'ЄВ Віталій Миколайович – 442
ДЕМИДЕНКО Вадим Олександрович – 412
ДЕМИДЕНКО Тетяна Прокопівна – 412
ЗЕЛЮК Віталій Володимирович – 429
КАПУСТЯН Ганна Тимофіївна – 419
ЛАХИЖА Микола Іванович – 422
МАРІЙКО Світлана Володимирівна – 440
МІШИН Анатолій Вікторович – 434
ПЕТРЕНКО Ірина Миколаївна – 436
РЕВЕГУК Віктор Якович – 408
РУДЕНКО Ігор Михайлович – 438
ФІСУН Едуард Геннадійович – 430
ХРИСТЕНКО Олександр Борисович – 426
ЯКИМЕНКО Микола Андрійович – 410
ЯПРИНЕЦЬ Тетяна Сергіївна – 439

УКЛАДАЧІ БІОБІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ (кількість)

Бабенко Л.Л. – 15
Басенко Р.О. – 3
Бездітько Б.М. – 2
Бесєдіна Н.В. – 1
Блоха Я.Є. – 5
Бороденко О.А. – 1
Булава Л.М. – 71
Булава О.Ю. – 2
Вакуліна В.М. – 2
Вергунов В.А. – 1
Вільховий Ю.В. – 2
Вішнікіна Л.П. – 2
Волошин Ю.В. – 2
Гавриш П.Я. – 3
Год Б.В. – 6
Год Н.В. – 4
Головіна Н.І. – 5
Гуга О. – 1
Гура О.А. – 6
Демиденко Т.П. – 2
Діптан І.І. – 3
Єрмак О.П. – 2
Єрмаков В.В. – 2
Жалій Т.В. – 2
Казаров С.С. – 1
Капустян Г.Т. – 1
Киридон П.В. – 3
Коваленко О.В. – 2
Кравченко П.А. – 12
Лахач Т.О. – 1
Лахно О.П. – 3
Лиман С.І. – 1
Лобач К.В. – 2
Луговий Р.С. – 1
Мащенко О.М. – 9
Нагорний В.В. – 2
Петренко І.М. – 2
Пивоварська К.Б. – 2
Пустовіт Т.П. – 1
Рибачук В.О. – 1
Самойленко О.Г. – 2
Сітарчук Р.А. – 2
Сушко В.С. – 2
Тронько Т.В. – 3
Усанова Л.А. – 1
Федій О.А. – 1
Цебрій І.В. – 1
Чорней О.Б. – 1
Шаповал Л.І. – 4
Швець Л.М. – 2
Шевчук В.В. – 1
Шевчук С.М. – 4
Штепа О.О. – 1
Шуканова А.А. – 3
Яковенко Л.І. – 2
Япринець Т.С. – 1

Наукове видання
До 100-річчя історичного факультету

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Збірник матеріалів і біобібліографічні покажчики

за редакцією
П. А. Кравченка, Л. М. Булави, О. П. Лахна

Літературна редакція та коректура – автори матеріалів
Художньо-технічний редактор – Леонід Булава
Верстка – Віталій Бровко
Обкладинка – Віктор Бабенко
Підбір фотоматеріалів – Леонід Булава
Фото на звороті обкладинки – Володимир Дяченко

Підписано до друку 15.06.2018 р.
Гарнітура Constantia. Папір офсетний. Друк офсетний
Ум.-друк. арк. 53,1 Обл. вид. арк. 48,06
Наклад 200 прим. Зам. 1817.

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
серія ДК №3817 від 01.07.2010 р.

Ця книга побачила світ завдяки підтримці Полтавської обласної ради і видрукувана за рахунок власних коштів декана Петра Анатолійовича Кравченка та спонсорської допомоги випускників історичного факультету різних років:

Біленького Олександра Юрійовича, Боговика Мирослава Тимофійовича, Даниленка Віктора Васильовича, Дорогобіда Олександра Петровича, Єрмака Олександра Олександровича, Прядка Валерія Григоровича, Синягівського Сергія Олександровича, Стахів (Юнак) Юлії Анатоліївни, Товстого Романа Івановича, Ханка Анатолія Миколайовича, Шевченка Олександра Миколайовича, Шевчука Сергія Миколайовича

Автори книги відповідають за повноту висвітлення порушених питань, системність викладу, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, посилання на джерела, написання власних імен, географічних назв, атрибутування пам'яток тощо.

Матеріали, підписані авторами, висловлюють їхні власні погляди, які не завжди розділяють видавці книги.

Якість світлин зумовлена їх станом, поданим авторами.

Деканат факультету
тел.: (0532)52-59-08
e-mail: pnpu06@gmail.com
web-site: http:// historic.pnpu.edu.ua/
Адреса: вул. Остроградського, 2,
м. Полтава, 36003

Dean'soffice
tel: (0532) 52-59-08
e-mail: pnpu06@gmail.com
web-site: http:// historic.pnpu.edu.ua/
Address: 2 Ostrohradskyi St.,
Poltava, 36003

ISBN 978-966-2922-60-8